Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

DA COSTA'S

KOMPLEETE

DICHTWERKEN

RIJKSUNIVERSITEIT LEIDEN
0575 3566
2548
F° 7

Hosted by Google

Hosted by Google

DA COSTA'S

KOMPLEETE DICHTWERKEN.

Hosted by Google

Hosted by Google

Hosted by Google

J. G. Schwartze pinx.

J. H. Ronnefeld sculpt.

L. de Porta

Hosted by Google

DA COSTA'S

KOMPLEETE DICHTWERKEN

UITGEGEVEN

DOOR

J. P. HASEBROEK.

LEIDEN. — A. W. SIJTHOFF.

Hosted by Google

*9324

Hosted by Google

VOORREDE BIJ DEN EERSTEN DRUK DER KOMPLEETE DICHTWERKEN.

Met een gevoel van innigen weemoed bied ik aan de vereerders van DA COSTA — neen, van echte, schoone en verhevene Poëzy, wier geest in hem boven velen leefde en aan zoovele zijner dichterlijke scheppingen een onsterfelijk leven gaf, — hun bied ik hierbij het Eerste Deel van des ontslapenen Zangers Kompleete Dichtwerken aan. — Men zal daarin zijn gedichten zooveel mogelijk naar tijdsorde geregeld vinden. Wat tot opheldering van den inhoud scheen te kunnen bijdragen, is door mij in de Toelichtingen medegedeeld, waarin tevens des Dichters eigen Voorredenen en Aanteekeningen, bij zijne verschillende werken gevoegd, zijn opgenomen; en wel zóó, dat het niet moeielijk zijn zal, het eigen werk des Dichters van mijn bijwerk (welk laatste tusschen [ ] is geplaatst) te onderscheiden. Dat ook in de wijze van uitvoering alle zorg is besteed om deze uitgave den grooten Zanger waardig, en aldus als een letterkundig gedenk- en eereteeken op zijn pas gesloten graf te doen zijn, — ik vertrouw dat een enkele oogopslag op dezen Bundel genoegzaam zal wezen om den Lezer daarvan te overtuigen.

En zoo ga dan nu deze nieuwe Uitgave, die de gansche dichterlijke Nalatenschap van DA COSTA, beide in zijne uitgegevene en nog onuitgegevene Gedichten, kompleet bevatten zal, haren weg! Zij verrijke de Boekverzameling van allen, die het wèl meenen met de Vaderlandsche Letteren en Schoone Kunst! Maar zij vinde niet dáár alleen hare plaats: zij worde opgenomen in de hoofden en harten van alle kinderen onzes Volks, die vatbaar zijn om door den klank der dichterlijke luit niet alleen bekoord, gestreeld en geboeid, maar ook bezield, veredeld, geheiligd te worden. Zoo blijve

Hosted by Google

DA COSTA voor ons volk niet alleen een Zanger bij uitnemendheid, maar losse de bewondering en waardering van de eenige gave, hem geschonken, zich op — ik gebruik voor dien wensch hem betreffende, en in zijnen geest geuit, zijne eigene woorden — „in de kennis en aanbidding van Hem, die gekend en geëerd wil worden in Zijne werken en in de werken van Zijne werken!"

30 Junij 1861.

VOORREDE BIJ DEN TWEEDEN DRUK.

De goede verwachting, waarmede ik, nu negen jaren geleden, de eerste uitgave van DA COSTA's Kompleete Dichtwerken aan het Nederlandsche volk aanbood, is tot mijne vreugde niet teleurgesteld. Niet alleen is de eerste druk geheel uitverkocht, maar het verlangen naar het bezit van de dichterlijke nalatenschap des onsterfelijken zangers blijft voortduren. Zoo is het noodig geworden eene tweede uitgave ter perse te leggen, waarvan het Eerste Deel hierbij in 't licht verschijnt.

In dien herdruk zal men alles kunnen terugvinden, wat in de eerste uitgave gegeven werd. Maar daaraan zal bovendien nog het een en ander worden toegevoegd. Behalve eenige noodig geworden aanvullingen en wijzigingen in de Aanteekeningen, zullen nog enkele onuitgegeven gedichten de vroegere verzameling vermeerderen en verrijken. En om aan dit Dichtwerk, nog meer dan voorheen, het karakter van een schriftelijke Gedenkzuil op het graf des Onvergetelijken te geven, zullen, na de verkregene toestemming der Auteurs, onderscheidene liederen van bekende Vaderlandsche zangers, DA COSTA bij zijn leven of na zijnen dood toegezongen, in de Aanteekeningen ter geschikter plaatse worden opgenomen.

Als een borstbeeld des vereeuwigden aan de voorzijde van dit gedenkteeken zal eene kopij van de sprekend gelijkende beeldtenis

Hosted by Google

van DA COSTA naar de schilderij van J. G. Schwartze, aan het hoofd der nieuwe uitgave worden geplaatst. De vergunning daartoe is men verschuldigd aan den eenigen zoon des Dichters, Mr. A. Da Costa, die tevens, even als vroeger, mij zijne zeer gewaardeerde medewerking bij de bezorging der nieuwe uitgave welwillend heeft toegezegd, waarvoor ik hem hierbij openlijk mijnen dank betuig.

In de typografische uitvoering is ten deele, ook op raad van mijn' hooggeschatten vriend, Dr. Nikolaas Beets, die mede onder de vrienden van DA COSTA steeds eene voorname plaats innam, en, door dit gevoel gedrongen, ook deze nieuwe uitgave met zulk een warm blijk van deelneming in 't openbaar heeft begroet en verwelkomd (*); vooral op zijnen raad dan, is in den uiterlijken vorm der uitvoering van dit dichtwerk eene nog al belangrijke wijziging aangebracht. Zij zal den lezer bij de eerste inzage van zelf in 't oog vallen. Men hoopt dat daardoor mede iets zal worden toegebracht, om de poëzy des grooten Meesterzangers — die soms meer rijk en kernachtig van inhoud en zin, dan glad en effen van vorm, en daardoor niet voor ieder lezer bij de eerste inzage altijd even licht te verstaan is, — te beter te doen vatten en genieten. Het is eene eerste proefneming ten onzent, die wellicht later ook elders navolging vinden zal.

En zoo geve ik dan hiermede deze tweede vermeerderde en verbeterde uitgave van DA COSTA'S kompleete dichtwerken aan het Nederlandsche volk over. Aan het volk, zegge ik met nadruk: want deze uitgave is vooral bestemd voor dat deel der natie, dat, wegens de kostelijkheid en kostbaarheid der eerste uitgave, zich haar niet aanschaffen kon. Dit mocht zoo niet blijven: DA COSTA is altijd een man des volks geweest; zoo mocht ook zijn dichterlijke nalatenschap in de hand des volks op den duur niet worden gemist. Er is geen twijfel aan, of aan die bedoeling van de nieuwe uitgave zal in hare ontvangst door de natie recht worden gedaan. En dat te meer, daar de ervaring heeft geleerd, dat, terwijl de lauwer

(*) Zie de Aanteekeningen.

Hosted by Google

op het graf van vele andere Dichters na eenige jaren al spoedig min of meer verwelkt, de krans, die op DA COSTA's eerzuil werd nedergelegd, steeds even groen blijft, ja, zoo mogelijk, nog rijker en voller en frisscher wordt van jaar tot jaar. Moge ook de goede opneming van deze volks-uitgave op die ervaring de kroon drukken, en het alzoo blijken, dat Nederland niet onwaardig was eenen DA COSTA te bezitten, in wiens blijvende vereering het zich zelve een eerzuil sticht!

J. P. HASEBROEK.

14 April 1870.

VOORREDE BIJ DEN DERDEN DRUK.

Deze nieuwe volksuitgave van DA COSTA's kompleete Dichtwerken verschilt in zooverre van de vorige uitgaven, dat zij in een ander formaat en in plaats van in drie of vier deelen, in één deel verschijnt. Tevens zijn hier en daar eenige in de vorige drukken voorkomende misstellingen verbeterd.

1 October 1876.

Hosted by Google

LOF DER DICHTKUNST.

't Was nacht als ieder mensch het zoete rusten smaakte:
my dacht toen in den droom, dat ik den berg genaakte,
die 't schoonst verblijf is van Apolloos zustrenrij;
'k liep langs een welig veld, van koude en hitte vrij,
met myrten rijk beplant en bloeiende laurieren,
waarmeê de Musen zich in hare feesten sieren;
geen bloem was daar verwelkt, geen boom van groen beroofd.
Hier hief de populier, ginds de eikenboom het hoofd,
dat 't helder hemelblaauw vermetel scheen te tergen.
Doch van mijn zwakke lier kan ik 't verhaal niet vergen
van alles wat mijn oog bewonderde in dien oord.
Ik zag er wat ooit ziel en zinnen heeft bekoord.
Maar naauwlijks was ik dus tot Pindus voet gekomen
of 'k voelde me onverwacht door Zefirs opgenomen:
'k snelde in een oogenblik en lucht en wolken door,
tot dat ik my bevond in Phebus tempelkoor.
Dat schitterend gezicht verbaasde mijne zinnen:
Hy zat in 't midden van de negen Zanggodinnen:
terwijl niet ver van hem zy, die der Musen gunst
in hunnen levensloop verkregen door hun kunst,
met lauweren bekranst, of zijne zangen hoorden
of zelve in dicht het hart van Pindus God bekoorden.
Daar waart ge, Maro! gy, o roem van 't Roomsch gebied!
Gy, die Aeneas daân in uw verheven lied
bezongt! gy, zonder wien dees vader der Latijnen
in 't aaklig duister der vergetelheid zou kwijnen!
Daar waart ge, Ovidius! o dichter van de min!
Wien een tiran uw land ontzeide en gemalin!
En gy, Horatius! die of in hekeldichten

Hosted by Google

de redelooze schaar der burgers wilt verlichten,
of in verheevner maat, den lof van heldenmoed,
den lof van deugd verheft als 't eenig ware goed!
Daar was Anacreon en dartele Catullus,
en teedre Sappho en gevoelige Tibullus,
en al die dichters, wier vernuft met kunst gepaard,
hun naam door 't schoone werk vereeuwigden op aard.
Doch onder dezen kring, in 't heilig koor gezeten,
zag ik Homerus niet, den koning der poëten.
Daar ik verwonderd bleef en in gepeins verzonk,
scheen 't me of Apolloos stem aldus me in de ooren klonk:
„Verbaasdheid schildert zich, o jongling, op uw wezen!
„Dat hy, wiens werken steeds met geestdrift zijn gelezen,
„die altijd in het hart van kunstbeminnaars leeft,
„Homerus, in dees stoet geen plaats verkregen heeft...
„geen sterveling beschreef de ramp van Trojes wallen,
„en hoe, nadat het voor de Grieken was gevallen,
„de Vorst van Ithaca tien jaren lang en vrouw
„en kind en vaderland in d' allerdiepsten rouw
„gedompeld liet, en steeds op aarde en zee moest zwerven,
„en 't zoo geliefd gezicht van volk en magen derven.
„Ik was 't, o ja, ik zelf. Apollo was Homeer.
„Na Trojes droevig lot daalde ik op 't aardrijk neêr.
„Daar zong 'k Achilles toorn, Ulysses ongelukken,
„en kon het Godendom door mijn gedicht verrukken.
„Veracht, gehoond, verjaagd zoo lang ik was op aard,
„zag ik weldra mijn naam in Griekenland vermaard.
„Zoo dra 'k my weder naar den Pindus had begeven,
„toen ondervond ik, dat geen dichter in zijn leven
„het welverdiende loon van zijne kunst erlangt,
„en hy, in plaats van eer, belediging ontfangt.
„'t Is daarom dat hy hier vermoeid van 't lange lijden,
„na dat de dood zijn ziel van 't lichaam heeft gescheiden,
„het ware leven in een stille rust geniet,
„en niets dan vrolijkheid in mijnen tempel ziet.
„Dus blijft verdienste nooit van 't billijk loon verstoken."

Na dat Apol tot my dees woorden had gesproken,
verdween en koor en berg voor mijn verwonderd oog.
Zoo ook, als aan de kim de schittrende Irisboog

Hosted by Google

in volle sieraad op het schoonst begint te prijken,
ziet men haar duizendtal van kleuren ras bezwijken.

Auroor vertoonde nu haar lieflijk morgenrood,
terwijl zy voor de Zon de hemelpoort ontsloot,
en daar geen donkre wolk haar glans ons kwam ontrooven,
scheen zy een' heldren dag aan de aarde te beloven.
Toen wekte me uit den slaap der vooglen zoet geluid;
toen riep ik, door mijn droom verrukt, dees woorden uit:

De schoone poëzy zal altijd glansrijk pralen,
zoo lang de gulden Zon haar luisterrijke stralen
zal schieten, en de mensch van edel kunstgevoel
verrukt zal blaken. Gy, die ver van stadsgewoel,
wanneer aan 's hemels trans de sterren prachtig blinken
Apolloos heilig nat in eenzaamheid gaat drinken,
uw naam sterft nooit, o neen, zelfs als de wreede tijd
den zwarten sluier op uw lichaam heeft gespreid.
Homeer veracht den nijd van driemaal duizend jaren,
gelijk een vaste rots in 't midden van de baren
de kruin ver uitsteekt en haar ijdle woede tart.

De dichtkunst wekt den moed of streelt 't gevoelig hart.
Tyrtaeus kon den Griek in oorlogsvuur ontsteken.
Hy zong en geen gevaar deed den Spartaan verbleeken:
doch als Homerus in zijn goddelijk gedicht
toont, hoe Andromache met haar onnoozel wicht
haar lieven Hector van het slagveld poogt te weeren,
hoe ze om het denkbeeld treurt, dat hy nooit weêr zal keeren,
wie dan gevoelt zich niet op 't teerst aangedaan?
Wien rolt langs 't aangezicht dan niet een zachte traan?

O wonderlijke kracht van dichterlijke tonen!
Het volk, dat zonder wet in bosschen plagt te wonen,
bewogen door het zoet van Orpheus lier en zang,
vereent zich op zijn raad voor 't algemeen belang.
Van daar verhaalde men, dat tijgers, boomen, steenen
hem volgden, om het oor aan zijne stem te leenen.
Mijn geestdrift sleept my weg... Ik zie hem zelv' daar staan!
Omsingeld van het volk, dat luistrend aangedaan,

Hosted by Google

met open oog en mond hem 't nut van 't zamenleven
hoort zingen, en gedwee zich laat de wetten geven.
Een man dus door natuur met rijk vernuft begaafd
heeft door welluidend dicht den woesten mensch beschaafd.

De dichter schildert ons wat andren slechts verhalen.
Als Maro en Homeer het bloedig strijden malen,
zie 'k vonken springen uit het bliksemende zwaard:
ik hoor 't geschreeuw van hen die neêrgestort ter aard'
den overwinnaar om het leven needrig smeeken;
ik hoor het moordend staal en helm en harnas breken.

Mijn Zangnimf, 't is genoeg. Onmachtig is mijn toon,
het nut der poëzy en haar verrukkend schoon
en onweerstaanbre kracht in sierlijk dicht te zingen.
Laat hen, die Phebus mint, naar dezen lauwer dingen:
ik trek uit mijne lier geen liefelijk geluid,
en druk mijn warm gevoel in zwakke verzen uit.

1812.

DE VERLOSSING VAN NEDERLAND.

Als 't aardrijk weêr begint te bloeien,
als 't land zich dekt met geurig groen,
de stroomen onverhinderd vloeien,
na 's harden winters hevig woên;
als blad en bloem de sneeuw vervangen,
een Zefir d' onbetoombren storm,
dan klinken Philomeles zangen,
de mensch herleeft — de kleinste worm.

Zoo grijp ik ook, schoon dicht'ren zingen,
het speeltuig in de zwakke hand;
ook ik, ik wil de cither dwingen
voor 't vrij geworden Vaderland.

Hosted by Google

Hoe flaauw mijn laaggespannen snaren,
hoe kunsteloos mijn zangster zij,
mijn hart gebiedt, dat 'k uw altaren,
o Nederland! dit offer wij'!

Wy zijn dan eindlijk vrij! Wy zijn den ijz'ren band
o Dwing'land! dan ontrukt, waarin gy Nederland
zoo lang gekluisterd hieldt. De ketens zijn aan stukken,
waarvoor de fiere kop van Hollands leeuw moest bukken,
dien leeuw, te lang door u en door uw volk veracht,
dien leeuw, die reeds te lang naar wraak, naar vrijheid smacht.

Gelijk de reiziger, die aan 't geweld der baren
ontrukt, zijn Vaderland na duizend doodsgevaren
herziet, met warm gevoel dien dierbren grond betreedt,
en sprakeloos van vreugd, 't geleden kwaad vergeet,
het zoetst genoegen smaakt, nu hy het woên der winden,
de golf die 't ranke schip al draaiend ging verslinden,
al d' ijsselijken nood, waaraan 't ten prooie lag,
in veiligheid aan gade en kind'ren schetsen mag, —
zoo moet ge, o Hollandsch volk! het slaafsche juk herdenken,
waardoor een vreemd tiran uw voor'ge roem dorst krenken,
en zweren by de deugd der vad'ren, by het bloed
van hen, door wie weleer uw vrijheid is behoed:
(wier geesten tot uw heil nog om dees landen zweven)
dat ge eer uw stad, uw land der vlam ten prooi zult geven,
of dat ge uw dijken eer doorbreken zult, uw werk
vernielen, en de zee doen dondren uit haar perk,
eer vreemde meesters weêr van vrijheid u berooven,
en in vergetelheid uw' schoonen naam verdoven. —
o Hoon! o slavernij! o nooit vergeetbre schand!
Afstammelingen van de heldenteelt, die 't land
van Spanjes wreeden Vorst weleer heeft vrijgeslagen!
Bloost, Nederlanders! bloost, gy hebt den naam gedragen
van woeste snoodaarts, die natuur en recht ten spot,
hun' koning doemden tot een smadelijk schavot,
hun' koning, die voor 't heil van die ontmenschten blaakte,
en eigen veiligheid voor hun behoud verzaakte.

Hosted by Google

Bloost, Nederlanders! bloost, gy hebt het juk getorscht
van 't monster, dat naar bloed en naar vernieling dorst;
van 't monster, dat uw land ontzenuwde en uw telgen
den moederarm ontscheurde om rijken te verdelgen
en gantsch Euroop voor hem in 't stof te zien geknield.
De tijd is daar! Wreekt nu, met d' ouden moed bezield,
den hoon u aangedaan: gy hebt uw naam herkregen,
gy zaagt Oranje weêr; klemt den gevreesden degen,
waar 't Spaansche heir voor vlood; uw sterk gespierde hand
duld' nu geen Gauler in 't herboren Vaderland.
Hy viel, hy die Euroop in 't ijzeren juk wou knellen,
die waande dat geen macht zijn reuzenmacht kon vellen;
het recht verwon; hy viel: een woesten stroom gelijk,
die de ijdle golven breekt voor d' opgeworpen dijk.

't Was middernacht. De slaap, door 't menschdom afgebeden,
goot zijn verkwikkend vocht op d' afgetobde leden.
Maar Frankrijks dwing'land waakt; door felle smart geprangd
ontvlucht de rust zijn oog, dat na haar zoet verlangt.
Nu dondert in zijn oor de wraakstem van 't geweten;
zijn bloed verstijft, terwijl zijn leden rillend zweeten,
de kracht zijn ziel begeeft: beweegloos staat hy daar
met strakgespannen oog en opgerezen hair,
daar schrikbre beelden zich in 't matte brein vergad'ren,
de schim van Lodewijk hem dreigend schijnt te nad'ren,
het zwaard te toonen, dat zijn misdaên straffen moet,
en hy een bloedrivier ziet zwalpen aan zijn voet.
Zijn moed keert eind'lijk weêr: de nare hersenspoken
verdwijnen: hy barst los, en spreekt in woede ontstoken:
„Neen, schoon mijn oog door u gefolterd eeuwig waakt,
„schoon gy de dagen my tot nare nachten maakt,
„en my mijn wandaên steeds weêrgalmen doet in d' ooren,
„Geweten! 'k trots uw wraak, ik zal uw stem versmoren
„wat menschenbloed, wat ramp het koste, ik zal den tijd
„mijn naam doen sparen, u en gantsch 't heelal ten spijt.
„Europa hate my! ik zal haar meester wezen;
„'k begeer haar liefde niet; 'k wil my van haar doen vrezen.
„Geweten! ja, de straf die gy my dragen doet,
„wordt op dit denkbeeld in het lijdend hart verzoet.
„Welaan! het zwaard hervat! 'k wil tot de verste streken,

Hosted by Google

„'k wil tot Europa's grens het oorlogsvuur ontsteken —
„het uitgestrekte land, door Peters wijze wet
„in vroeger eeuw beschaafd, zij door mijn volk bezet!
„'k Zal overwinnend zelfs tot in zijn hoofdsteên dringen,
„en daar zijn opperheer tot onderwerping dwingen.
„Zoo vestig ik de kroon onwrikbaar op mijn kruin,
„en heersch op heel Euroop of op Europes puin."
Hy spreekt: de zon had naauw haar gouden kar bestegen:
hy roept zijn benden zaâm, voorspelt een wisse zegen;
zy volgen hem, hy snelt, verwint; de vijand vliedt,
en 't zegevierend heir stroomt op zijn grondgebied.
Reeds is 't op 's dwinglands wenk naar Moscows wal getogen,
vol hoogmoed nadert hy — wat schouwspel treft zijn oogen!
Een zwarte wolk van rook stijgt op; aan alle kant
vertoont de vuur'ge lucht den ijsselijken brand.
De schrik op dit gezicht vermeestert zijne zinnen,
hy snelt vertwijfelend in aller ijl naar binnen,
en ziet..... de ontvolkte stad 't vernielend vuur ten buit.
Vergeefs barst hy verwoed in lasterwoorden uit:
Zijn volk tracht op zijn last den woesten brand te doven:
Vergeefs! d' onbluschbre vlam stijgt meer en meer naar boven.
Driewerven rijst de zon, en driemaal daalt ze neêr,
de vierde dag verrijst — en Moscow is niet meer!
Ja, edelmoedig volk, door eer en deugd bewogen,
hebt gy den dwing'land in zijn' zoetste hoop bedrogen!
Gy hebt ten offer aan 't geliefde Vaderland
(het menschdom zag 't verbaasd) uw eigen' stad verbrand.
Die daad heeft aan Euroop de vrijheid weêr gegeven,
en dankbaar zal 't uw naam, zoo lang 't bestaat, doen leven.
en gy, o Nederland! gy, dat dit voorbeeld ziet!
herleeft in u de gloed der vrijheidsliefde niet?
Denkt ge aan uw Reddren niet, den schrik der dwingelanden,
wier vuist u heeft verlost van Spanjes wreede banden?
Gord, gord in 't eind het zwaard, o Neêrland! aan uw zij!
En wreek in 's vijands bloed uw voor'ge slavernij!
Zoo zag de Dwingland dan die stad in asch verkeeren,
waar hy de strengste koû zich vleide te trotseren.
Het kondigt al de komst des grijzen winters aan:
reeds vloeit de stroom min snel, en blijft beweegloos staan,
en dekt zich met een korst: de droeve, lange nachten

Hosted by Google

verdubblen nu de koû: het krijgsvolk voelt zijn krachten
ontzinken: 't zwaard ontvalt de machtelooze hand.
Daar ligt gy zonder hulp, ver van het vaderland,
rampzaligen! weleer ontscheurd aan vriend en magen,
om voor een snood tiran de wreedste smart te dragen.
Daar ligt gy blootgesteld aan d' akeligsten dood,
vermoeid, verteerd, verstijfd, van koû en hongersnood.
Het monster ziet elk dag zijn volk by drommen sneven;
d' een zinneloos van pijn, derft gillende zijn leven,
een ander valt verstijfd en afgemarteld neêr:
de dood dwaalt overal door 't uitgeputte heir.
De vijand midd'lerwijl zakt neêr met rassche schreden,
en valt op 't volk, dat door natuur zelf' wordt bestreden,
en jaagt het overhoop; hier baat geen tegenstand:
een laffe vlucht alleen rest nog den dwingeland.
Nog weigert hy den vrede aan 's volks gedurig smeeken:
hy zweert, van spijt ontzind, dien fellen hoon te wreken,
ontscheurt den onderdaan op nieuw en kroost en goed,
en snelt vol trotsche hoop zijn vijand te gemoet.
Rechtvaardig God! zal dan de misdaad zegevieren?
Zal dan de lauwer weêr der Gaulen schedel sieren?
Neen, neen, het recht in 't eind behaalt den zegepraal,
en de overwonnen Gal valt nu ten tweeden maal.
O Leipsich, bij wier wal de dwing'land is verslagen,
zoo lang van Marathon het menschdom zal gewagen,
zoo lang 't zal denken aan Platéa, Salamis,
waar Griekens vrijheid op den Pers bevochten is;
zoo lang zal 't ook uw naam, uw heil'gen naam bewaren.
Gelijk wanneer de Nijl zijn opgezwollen baren
op 't schoon Egipte stort, de drooge velden drenkt,
en rijken overvloed aan d' akkerbouwer schenkt,
zoo stroomt aan alle kant het heir der Noordsche helden,
en brengt de vrijheid weêr gekocht op Leipsichs velden.
Triumf! ook Nederland is van het juk bevrijd,
haar leeuw verheft weêr 't hoofd, den dwingeland ten spijt.
O laat dan ook uw moed, o Neêrlands volk, herleven,
en tracht op 't edelst spoor uw' vad'ren na te streven!
Juicht, lang verdrukten! juicht! en gy, o dapp're jeugd,
hef aan, en uit in zang uw vrijheidsliefde, uw vreugd!
„Diep lag het Hollandsch volk, vervallen kroost van helden.

Hosted by Google

„diep lag 't vernederd in de ketens die het knelden,
„door een gevloekt tiran, Europes schrik, verdrukt.
„Diep lag het Hollandsch volk, diep lag 't in stof gebukt.
„De Godheid hoorde in 't eind ons hartverscheurend weenen;
„zy wenkt.... de vrijheidszon, zoo lang voor ons verdwenen,
„schiet ons haar stralen weêr. Ja, Neêrland! gy zijt vrij!
„Geen vreemde hand alleen verbrak uw slavernij.
„Welaan dan! kondt ge zelf uw ketens helpen breken,
„gy kunt dan ook uw ramp op Frankrijks dwingland wreken.
„Zie ons ten strijd gereed! wiens hart staat niet in brand?
„Wie offert zich niet op aan 't heilig Vaderland?
„O Goddelijke kracht van haat tot slavernije,
„zie hoe de Spanjaard zich 't geweld der dwinglandije
„onttrok, en brandend voor zijn vrijheid en zijn Vorst
„der Gallen legermacht met moed verwachten dorst.
„Hy ziet zijn vruchtbaar land door 't oorlogsvuur vernielen,
„maar voelt met nieuwen moed zijn eedle borst bezielen,
„en zweert dat eer de vlam zijn land verteren zal,
„eer hy zich onderwerp' aan den gehaten Gal.
„Het was in Nederland, (helaas! in andre dagen,
„toen 't heir van trotschen Flips uit Holland werd verslagen,)
„dat de Iber ondervond hoe alles zwichten moet,
„als vrijheidsmin een volk het zwaard aanvaarden doet.
„Heeft hy dan uit zijn land den wreevlen Gal verdreven,
„en zou het Neêrlandsch volk voor 's dwinglands benden beven?
„Wy vliegen dan ten strijd en vreezen geen gevaar
„voor 't dierbaar Vaderland: gy teedre vrouwenschaar,
„die ons het leven schonkt! o stort om ons geen tranen;
„wy scharen ons vol moed om vaderlandsche vanen;
„de zege volgt het recht: wy keeren winnaars weêr:
„de dwingland en zijn rot valt voor ons zwaard ter neêr.
„Of doet een droevig lot ons 't leven strijdend derven,
„denkt dan hoe schoon het is voor 't Vaderland te sterven!
„Dus werd het voorgeslacht van Spanjes dwang bevrijd
„na tachtig jaren krijg. Dus zag, in later tijd,
„der Gaulen Vorst, die tot dees landen was gedrongen,
„zich overwonnen tot vernedering gedwongen.
„Oranje! aan uw geslacht zij Hollands dankbaarheid!
„'t Was Eerste WILLEM, door wiens moed en wijs beleid
„de Nederlander op zijn beulen triumfeerde,

Hosted by Google

„die de eendracht onderhield, den tegenspoed trotseerde,
„en alles wagen dorst voor 't welzijn van den Staat.
„Ja, toen hy lag geveld door 't schandelijkst verraad,
„rees zijn doorluchtig Kroost, in 't zelfde vuur ontstoken,
„en streed tot dat de Belg zijn keetnen zag verbroken.
„Wat Nederlander is zijn vaadren zoo ontaard,
„dat hy Oranjes naam niet in zijn hart bewaart?
„Zoo lang dit edel bloed regeert op Hollands Staten,
„zal nooit de dapperheid het Neêrlandsch volk verlaten.
„Wij vliegen dan ten strijd. Wiens hart staat niet in brand?
„Wie offert zich niet op aan 't heilig Vaderland?
„Neen, nooit vergeten we u, gelukkigste aller dagen!
„toen wy den heldentelg, Oranje, wederzagen.
„Hoe klinkt nog in ons oor de zuivre vreugdezang,
„door 't afgemarteld volk, na jaren ramp en dwang
„van 't haatlijkst monster vrij, met duizenden van tongen,
„o Vorst van Nederland, by uwe komst gezongen!
„Toen zwoert ge, o Hollands volk! met een onschendbren eed,
„dat gy de ketens, door den dwingeland gesmeed,
„alom vernielen zoudt. Wil, wil dien eed gedenken,
„en vrij, aan andren ook de vrijheid helpen schenken.
„O Gy, die met één wenk 't oneindig Al regeert!
„Gy, wiens onperkbaarheid, al wat bestaat, vereert!
„Hergeef Euroop de rust, zoo lang by haar verloren,
„verlos haar van 't gedrocht, tot hare straf geboren,
„en droog de stroomen van 't gestorte menschenbloed!
„Door eeuwen vrede zij de afgrijsbre krijg vergoed!
„'t Geluk herrijz' voor ons na zoo veel tegenheden,
„en Neêrland bloeie weêr door Eendracht, Moed en Zeden!"

1814.

AAN DE WEL EDELE HEEREN

MR. W. BILDERDIJK EN MR. D. J. VAN LENNEP.

Aan de eedle twee, wier oog mijn wankle schreden
op 't glibbrig pad der Dichtkunst gadeslaat,
tot Hollands eer door beider voet betreden,
biedt hier mijn hand in Nederlandsch gewaad

Hosted by Google

den grootschen zang van d' oorlogshaften dichter,
wien Melpomeen haar eersten lauwer schonk,
wiens naam en roem, als kunst- en vrijheidsstichter,
nog in den vloed der eeuwen niet verzonk;
den grootschen zang, roemruchtig zegeteeken
op vreemd geweld en dwingelandenwaan,
door d' eigen arm, die 't vaderland hielp wreken,
gevestigd eens, om nimmer te vergaan.
Maar wien, wien durft mijn lente 't bloemtjen wijden,
onsierlijk kroost van d' eersten zonnegloed?
Aan 't hoog vernuft, den glans van onze tijden,
in 't heiligdom der Dichtkunst opgevoed;
wiens stoute veêr, in d' opgang van zijn jaren
een Sophocles in 't Hollandsch lied herschiep,
die op den klank der onweêrstaanbre snaren
den outerdienst van d' echten smaak herriep?
En hem, die meê in vaderlandsche streken
zoo menig spruit der Grieken heeft herplant;
wiens kindschheid reeds de Roomsche luit deed spreken,
niet wagg'lend in de meesterlijke hand;
wien de eigen gloed het hart wordt ingedreven
door Latiums en Hollands dichtrengoôn?
Het is aan U, door zoo veel roem verheven,
door 't fijnst gevoel voor 't hemelsch kunstenschoon,
dat geestdrift voor de kunst, wellicht vermeten,
een gunstig oor, voor wat ze voortbracht, vraagt.
Wat zeg ik? Neen: niet aan de puikpoëten,
waar de oude vest des Amstels roem op draagt,
erstout ik my dees ruwen zang te heiligen,
op dat hun naam, op Pindus aangebeên,
de teêre vrucht der jonkheid mocht beveiligen,
of als een gift, hun grootheid waardig; neen!
Wier milde zorg geleerdheids eêlste schatten
ontdekt heeft aan 't verlangen van mijn jeugd,
en in dien les den kostbrer wist te omvatten
van 't ware goed, van wijsheid, recht en deugd;
dien biedt mijn hart dees versch gelezen bloemen
van Griekschen stam, ofschoon verbasterd, aan.
Vermocht mijn tuin op geurig loof te roemen,
of gaârde ik eens op de ingerende baan

Hosted by Google

laurier en palm, den prijs van dichterzangen,
ik sierde er u den achtbren schedel meê.
Wilt dan dees blaân toegefelijk ontfangen,
en met dees blaân, de oprechtste hartebeê.
Bloeit, bloeit nog lang om kennis te verspreiden,
om Hollands eer te staven, om de bloem
der jonglingschap op 't eenzaam spoor te leiden,
dat naar de bron van Wijsheid voert en Roem!
Brengt hen te rug, der Dichtkunst gouden dagen,
op Neêrlands grond, als Griekens, thans weêr vrij!
En word' haar dank u beiden opgedragen
van na- tot nageslacht, zoo vurig als van my!

DE PERZEN,

DRAMATISCH DICHTSTUK.

PERSONAADJEN.

XERXES, Koning van Perzië.
ATOSSA, weduwe van Darius en moeder van Xerxes.
REI VAN PERZISCHE GRIJZAARTS.
DE SCHIM VAN DARIUS.
EEN BODE.

Het Tooneel is te Suze, in den voorhof van het koninklijk paleis, naby het graf van Darius.

EERSTE TOONEEL.

DE REI.

Het heir der Perziaansche scharen
dat voor 't gewoel der krijgsgevaren
den vaderlandschen grond verliet,
heeft ons de zorg van al hun schatten

Hosted by Google

op 's Konings voorbeeld op doen vatten,
die heel zijn machtig rijksgebied
vertrouwde aan dees zijn uitverkoren.
Darius, dierbre telg! ach keer!
Breng ons die fiere manschap weêr!
O! mocht ik 't voorgevoel versmoren
dat my een gruwzaam lot voorspelt!
Trok niet heel Azië te veld?
Terwijl we in eindelooze klachten
om onze jonglingschap versmachten,
vergeefs van dag tot dag verbeid,
en in de wreedste onzekerheid
een boô zelf vruchteloos verwachten.
Gy Suze, Cissa, Ekbataan!
gy zaagt uw muren dan verlaten,
uw jeugd, gewapend tot soldaten,
in woesten moed' naar 't strijdperk gaan.
Hen voert de bloem van onze Grooten,
Amistres, Artaphernes aan,
en Megabazes, deelgenooten
van vorstelijke macht en eer,
en hoofden van een talloos heir
van zaamgedrongen ruiterscharen
en schutters vol ervarenheid;
een leger, tuk op krijgsgevaren,
wiens enkele aanblik schrik verspreidt.
Niet minder uitgelezen helden
verzellen stouten Pharnaces,
Iméus en Artembares;
daar zelfs de korenrijke velden,
bevrucht door 's Nijlstrooms koestrend slijk,
ontelbare onverschrokken benden
volijvrig tot hun koning zenden.
Pegaston, in 't Egiptisch rijk
geboren, en die Memphis muren
en Thebes oude vest besturen,
zijn aan de spits dier legermacht.
't Moerassig land geeft vlugge knapen
om 't handig roeien hoog geacht.
De Lydiër, in wulpsche pracht

Hosted by Google

verzonken, rukte meê te wapen,
en volgt geheel het vasteland,
dat van het edelst krijgsvuur brandt,
en schaart zich moedig om de vanen
van 's konings machtigste onderdanen,
wien hy dees streken heeft vertrouwd.
Het vorstlijk Sardes, rijk in goud,
geeft keur van kostbre wagenscharen,
wier breede rangen ijzing baren.
Maar Mardon voert van Tmolus voet
zijn krijg'ren aan, in 't heetst verlangen
den Griek in ketenen te pranger.
Het roemrijk Babel zendt een stoet
van scheeplingen, en schuttersdrommen
die met geoefend oog en hand
den taaien boog niet vruchtloos krommen.
Ja! heel dit uitgestrekte land
heeft wat maar wapenen kon dragen
verlaten, en zijn' Vorst verzeld.
Nu slijten we onze droeve dagen,
het hart vol zorgen en bekneld.
By ouders beide en echtgenooten,
steeds in hun hoop te leur gesteld,
dient ieder dag, met angst geteld,
slechts om hun kommer te vergrooten.

KEER.

Ontzachlijk heir! gy zijt gegaan!
Gy hebt den Griekschen grond betreden,
en brengt den vijand en zijn steden
in ieder tred verwoesting aan.
De zee, die Hella heeft verzwolgen,
had u vergeefs den weg ontzegd;
haar heeft, hoe schriklijk ook verbolgen
uw arm in ketenen gelegd.

TEGENKEER.

De koning heeft aan alle kant
't verraschte Grieken overvallen

Hosted by Google

met onze duizend-duizend tallen,
ter zee gewapend en te land.
Hy voert hen aan, met al de Grooten
omgeven van zijn bloeiend rijk;
de Vorst, uit godenbloed gesproten,
en goden-zelf in rang gelijk!

Met oogen schitt'rend van den gloed
van heldenvuur en leeuwenmoed,
en op een rijkversierden wagen
aan 't hoofd der benden omgedragen,
voert hy den Perziaanschen boog
de Grieksche spietsen tegen.
Wat vijand hoopt nog op de zegen,
die tegen hem ten strijde toog?
Wie waagt het, de opgezwollen stroomen
met dijk of paalwerk in te toomen?
Zoo schriklijk zijt ge, o Perzisch volk!
Maar ach, een akelige wolk
benevelt, blijde hoop! uw luister.
Der goden wegen zijn ons duister:
wat sterv'ling kan hun wil weêrstaan?
Des noodlots ijzren wet ontgaan?
Of 't loosgespannen net vermijden,
hem door der goden hand gespreid?
Te dikwerf door hun gunst misleid,
tracht hy zijn loopkring te verwijden;
en, altijd verder afgedwaald,
ziet hy zich eindelijk verraden,
vervoerd op afgelegen paden,
waar alle vluchtenspoging faalt!

EERSTE KEER.

Der goden bijstand heeft dit land
beveiligd, en van alle kant
ten welvaarts top verheven.
Dankt, Perzen! dankt het haar alleen,
die zelfs de sterkst bemuurde steên
voor uwe vuist deed beven.

Hosted by Google

EERSTE TEGENKEER.

Dankt haar, die u den wijden vloed,
in 't golven schuimend en verwoed,
in 't eind deed overkomen.
Toen ge u een veilgen overtocht
op zaamgebonden kielen wrocht,
betemmers van de stroomen!

TWEEDE KEER.

O! laat die gunst u nooit verlaten!
Klink' nooit die rouwkreet door uw straten,
o Suzes teêrgeliefde vest!
Die kreet, wiens doffe klank mijn harte
ontzet door ongekende smarte:
wee, wee het Perzische gewest!

TWEEDE TEGENKEER.

Begeeft my, aaklige gedachten!
Zoudt ge ook, o Cissa, van die klachten
weêrgalmen in uw hoogen wal?
Uw vrouwen zich de sluiers scheuren,
door geen vertroosting op te beuren,
in wanhoop om des legers val?

DERDE KEER.

Gelijk een digte bijënwolk
stoof overal het dappre volk
uit onze rijkbewoonde steden.
De zee, die ons van d' overkant
wou weeren, ligt gedwee in band:
en Xerxes leger heeft Europische aard betreden.

DERDE TEGENKEER.

De teedre vrouw slijt dag en nacht
in afgebroken klacht op klacht,
en 't eenzaam bed is nat van tranen.
Het jeugdig, zacht gevoelend hart
kwijnt weg in nooit verpoosde smart
om d' egâ, die haar liet voor 's Konings heldenvanen.

Hosted by Google

Waartoe, waartoe, die ramp gespeld?
Neen! voelen we ons van zorg doorknagen
voor hunne ons overdierbre dagen, —
kom, laten we eer naar de aankomst vragen
eens boden, die ons licht den staat van 't leger meldt,
en tijding geeft van 's vorsten leven,
en wie verwinnaar is gebleven:
de boog der schutters van het Oost
of 't puntig staal van Griekens kroost? —
Maar 's Konings moeder richt haar schreden
tot ons, met glans omstraald gelijk het oog der goôn.
Gy, bidt haar aan naar onze zeden,
en zij uw hulde haar al knielend aangeboôn!

TWEEDE TOONEEL.

ATOSSA, DE REI.

DE REI.

Verheven Koningin der trouwe Perzianen!
Ontfang den welkomstgroet van minnende onderdanen,
gy, eedle koningsweeuw en moeder van een god
van welvaart voor dees Staat, zoo 't albestierend lot
niet keerde, maar ons steeds voor rampen blijft behoeden!

ATOSSA.

Helaas! dit enkel woord doet my het harte bloeden.
't Is daarom, dat ik thans het vorstlijk huis verlaat,
en troost en balsem wacht, mijn vrienden, van uw raad.
Ik zal u de oorzaak van die jagende angst verklaren.
'k Vrees voor ons Staatsgebouw, te hoog in bloei gevaren.
Och! dat dit roemrijk werk, door hemelsche genâ
gevestigd, niet op eens ter neêr storte en verga!
Een volk, hoe talrijk, zoo 't van rijkdom is verstoken,
is kwijnend, maar zijn kracht wordt eerder nog verbroken,
waar 't rijk, van schatten vol, gebrek aan manschap heeft.
Die ramp is 't, waar mijn hart (en zonder end) voor beeft.
Wee, wee ons, zoo dit land zijn jonglingschap moest derven!
Getrouwen! laat ik heul van uwe reên verwerven!

Hosted by Google

Op u heb 'k steeds gesteund: het is uw grijzend hoofd
wiens wijsheid my ook thans voldoenden raad belooft.

DE REI.

Doorluchtigste! zoo naauw aan 't vorstlijk huis verbonden,
hebt ge ons in raad en daad steeds blakende gevonden;
en nimmer wordt die gloed in 't dankbaar hart geblusscht.

ATOSSA.

Mijn slaap wordt ieder nacht door droom op droom ontrust,
sints mijn geliefde zoon, verwoed op Griekens steden,
op keur van benden trotsch, hun bodem heeft betreden.
Maar nooit nog heeft me een droom met zulk een angst bekneld
als 't nachtspook dat mijn geest dees nacht werd voorgesteld.
Een jeugdig vrouwenpaar verscheen me, en hield mijn oogen
door dracht en houding van verwondring opgetogen.
De een hing het Perzisch kleed bevallig om de leên,
maar de andre sierde een Grieksch, bel in aanloklijkheên
onovertrefbaar. In de fijnbesneden trekken
was aanstonds op het klaarst haar zusterschap te ontdekken.
Gescheiden door het lot, had deze op Griekschen grond,
gene in dit werelddeel haar zetel. Nu ontstond
er twist en grimmigheid, dat beider oogen blonken.
Maar Xerxes nadert haar, en dooft die oorlogsvonken,
maar voert ze met zich meê op 't eigen oogenblik,
en kromt haar onder 't juk, nog roerloos van den schrik,
slaat haar zijn teugels om, en ketent ze aan zijn wagen.
De een biedt geen tegenstand, vereerd den boei te dragen
van d' onverwinbren Vorst van 't Perzische gebied:
maar de andre brandt van toorn, daar zy geen rang ontziet,
en rukt zich spartlend los, en waagt het, vrij van banden,
den vorstenwagen vol verwoedheid aan te randen,
en trapt het haatlijk juk en scheurt de wielen af.
De vorst stort neêr. Ik zie Darius, uit zijn graf
verrezen, met een zucht dit droef tooneel aanschouwen,
en mijn verneêrden zoon in steeds ontroostbrer rouwen
versmelten. 'k Zag dit, en het nachtgezicht verdween.
'k Stond op, en liep vol drift naar zuivre bronnen heen
om met een reine hand de goden te vereeren
met offers, dat hun gunst dit onheil af mocht keeren.
Op eens vernam mijn oog een snellen adelaar

Hosted by Google

(een havik vloog hem na) zich spoedend naar 't altaar.
Ik voelde op dit gezicht mijn gorgel toegeknepen.
Reeds heeft de haviksklaauw den vluchtende aangegrepen
en pijnigt hem den kop, die zelfs geen weêrstand biedt.
Ziedaar wat in mijn hart die siddring achterliet.
Wat roem had Xerxes van een zegepraal te wachten!
En thans — voorzie 'k den val van zoo veel legermachten.
Zoo 't noodlot hem verried.... o! Blijv' hy slechts gespaard,
geen neêrlaag maakt hem ooit de koningskroon onwaard.

DE REI.

Wy wagen 't niet, Mevrouw! dit wonder te verklaren:
roep Godenbystand aan, en wil geen offers sparen,
opdat hun almacht die verschrikkelijke wolk
verdrijve en zegen storte op u, uw kroost en volk;
en pleng een heilig vocht aan de onderaardsche streken;
licht schenkt uw echtgenoot, vol deernis met uw smeeken
en nederige offers, uit het diepst van 's afgronds nacht
versterking aan dit rijk en zijn doorlucht geslacht.
Dees raad slechts kunnen we u in uw bekommring geven —
en mooglijk wordt zy dus in beter uur verdreven.

ATOSSA.

Mijn dierbren! in dees taal, voor 't lijdend hart zoo zoet,
blinkt schittrend in mijn oog uw vroom, uw trouw gemoed.
Het lot vervulle uw wensch! 't Paleis weêr ingetreden,
draal ik geen oogwenk meer met reukwerk en gebeden
en aarde- en hemelgoôn te naadren. Melde uw mond
my dit nog: aan wat kant ligt toch de Atheensche grond?

DE REI.

In 't Westen.

ATOSSA.

En dees stad poogt Xerxes te vernielen?

DE REI.

Heel Grieken zou met haar voor 's konings schepter knielen.

ATOSSA.

En waakt een groote macht tot hoede van haar muur?

DE REI.

Ons heir beproefde 't eens. En ach! het stond ons duur.

Hosted by Google

ATOSSA.

En heeft ze ook schatten, waar de steden meest door bloeien?

DE REI.

Ja, mijnen heeft ze, die van zilver overvloeien.

ATOSSA.

En zijn hun schutters vlug met pijl en schietgeweer?

DE REI.

Zy strijden met geen boog, maar met den vasten speer.

ATOSSA.

Wat vorst is aan hun hoofd?

DE REI.

Zy noemen dit, als slaven
in 't onverdraaglijk juk van koningen te draven!

ATOSSA.

Een ordelooze hoop durft de onzen dan weêrstaan?

DE REI.

Ach! eens deed zulk een hoop Darius heir vergaan.

ATOSSA.

O al te wreede zorg voor 't weeke moederharte!

DE REI.

Versmoor, Mevrouw! een wijl die pijnigende smarte.
Een bode nadert ons. Verkondig' hy ellend
of heil! de onzekerheid, voor 't minste, spoedt ten end.

DERDE TOONEEL.

ATOSSA, DE REI, EEN BODE.

DE BODE.

O smart! o vaderland! o eenmaal blijde steden
van 't schittrend Azië! Wat hebt ge een ramp geleden!
Hoe deed een enkle dag der Perzen heil vergaan
met heel uw voor'gen glans! Helaas! wat gaat my aan?

Hosted by Google

Ik breng, tot overmaat der jammren die my drukken,
u nog de bittre maar van al uw ongelukken.
Maar ach! het moet zoo zijn. 'k Weêrsta den nood niet meer:
Verneemt, verneemt den val van 't gantsche Perzisch heir.

DE REI. — EERSTE KEER.

Helaas! wat donder trof mijn ooren?
Wat schrikbre ramp brengt my dees dag?
Wie zal in tranen niet versmoren
na zulk een pletterenden slag?

DE BODE.

't Is alles redloos. 'k Heb ter naauwernood mijn leven
van 't hoogst gevaar gered en my tot u begeven.

DE REI. — EERSTE TEGENKEER.

O droevig einde van mijn dagen!
Ik heb te lang, te lang geleefd!
Nu de ijslijkste van 's noodlots slagen
mijn dierbaar land getroffen heeft.

DE BODE.

Helaas! het is te waar. Geen ander deelde my
't verhaal dier neêrlaag meê. Ik zelf, ik was er by.

DE REI. — TWEEDE KEER.

Helaas! de keur van onze helden
werd vruchtloos uitgerust ten strijd.
Zy vielen neêr op Griekens velden,
aan 't machtig Godendom gewijd.

DE BODE.

Het strand van Salamis en de omgelegen vlekken
zag 'k met d' onmeetbren hoop dier lijken gantsch bedekken.

DE REI. — TWEEDE TEGENKEER.

Daar dobbren dan die dappre scharen
op de altijd rustelooze zee,
ten spel der hobbelende baren
met de afgedwaalde wrakken meê!

DE BODE.

Geen moed, geen wapen mocht hier baten; heel de vloot
vond in den heetsten strijd een jammerlijken dood.

Hosted by Google

DE REI. — DERDE KEER.

O wee! wat kan ons leed verzachten,
o Perzen! by uw ondergang?
Stort uit, stort uit uw bittre klachten
in 't allerroerendst treurgezang!

DE BODE.

O haatlijk Salamis! o hatelijk Athenen!
Hoe zullen we ooit uw naam herdenken zonder weenen?

DE REI. — DERDE TEGENKEER.

Hoe dikwerf, ach! hebt ge onze vrouwen,
Atheen, tot raadloosheid gebracht;
terwijl ze om de echtgenooten rouwen
die door uw handen zijn geslacht!

ATOSSA.

'k Bleef sprakeloos, van schrik, by zulk een maar, verplet,
die me al mijn krachten stremt, en 't schreien-zelf belet;
en bevend vrage ik u 't verhaal dier ongelukken.
Maar ach! de stervling moet voor 's noodlots wetten bukken.
Herneem dan zelf den moed, en ik, ik hoor bedaard
uw andwoord aan. Wie heeft de wreede dood gespaard?
Wat hoofden zaagt ge hem 't verstrooide volk ontscheuren?
Wat helden moet ons hart, met 's legers val, betreuren?

DE BODE.

Voor 't minst uw zoon, Mevrouw! is 't stervenslot ontvlucht.

ATOSSA.

O onverwachte troost! Gy geeft mijn boezem lucht.
Een straal van vreugde dringt zich heen door zoo veel wolken
voor heel ons treurend huis en zijn verneêrde volken.

DE BODE.

Maar 't hoofd van duizenden, de stoute Artembares,
viel neêr op 't bloedig strand, en veldheer Dadaces
werd, doodelijk gewond, in 't bruischend nat bedolven.
Hier stort op Ajax grond, omsingeld van de golven,
het lijk van Tenago, dien fieren Bactriaan;
daar valt Pheresbus met Adeua, van de monden
des afgelegen Nijls uw zoon ter hulp gezonden,

Hosted by Google

van uit het hooge schip in zee; aan de andre zij
Metallus, 't strijdbaar hoofd der zwarte ruiterij.
Dees, prachtig uitgedoscht in 't schitterende wapen,
ziet overal den dood hem dreigend tegengapen,
en verwt in eigen bloed de schoone, blonde baard.
'k Zag wijzen Arathus neêrtuimelen ter aard.
hem volgden Artames en dappere Arimardes,
(ontzettelijke ramp voor 't glorierijke Sardes!)
Amistris, Sisames, Amphistreus, zoo geacht
om 't slingren van zijn schicht met meer dan mannenkracht.
De schoone Tharybis, die vijfmaal vijftig schepen
ten strijd voert, wordt met hen door 't moordstaal aangegrepen.
Syennezis vindt meê den eedlen heldendood;
hy, die den krijg'ren van Cilicië gebood,
hy, steeds gewoon in 't bloed van vijanden te baden,
en om zijn deugd geroemd als om zijn oorlogsdaden.
Zie daar, die 's noodlots toorn ons heir betreuren deed,
en ach! hoe weinig nog by alles wat het leed!

ATOSSA.

Wat treurenswaard verlies van onze grootste helden,
wat onuitwischbren smaad kwaamt ge ons, bedroefden, melden!
Heeft dan zoo groot een macht gebukt voor Griekens vloot?
Gy, spreek! wat stelde ons toch aan zulk een onheil bloot?
Hoe groot dan was 't getal der Grieksche schepelingen?
Hoe dorst het tegen ons naar de overwinning dingen?

DE BODE.

Helaas! o koningin! 'k beken 't, tot onze schand,
de vijand had, naar 't scheen, slechts luttel tegenstand
te bieden, en zijn vloot scheen lichtlijk te vernielen.
Zy streden met niet meer dan vijfmaal zestig kielen,
tien uitgelezen, en de Perzen met een macht
van duizend, uitgerust met ongelijkbre pracht.
En echter vielen wy, door 't Grieksche staal verwonnen.
Gewis, ter kwader uur werd deze krijg begonnen!
De wreedheid van een God, ons eenmaal bloeiend land
vijandig, boog de schaal van 't noodlot naar hun kant.

ATOSSA.

Een God beschermt de stad, Minerva toegeheiligd.

Hosted by Google

DE BODE.

Onneembaar is ze, ja, en voor geweld beveiligd,
zoo lang der burgren arm haar vestingmuur bewaart.

ATOSSA.

Maar was de Grieksche vloot het eerst ten strijd geschaard?
Of heeft mijn dierbre zoon den vijand aangevallen,
vertrouwend op de hulp van zoo veel duizendtallen?

DE BODE.

Voorzeker heeft een God of woedend helgedrocht,
vóór d'aanvang van 't gevecht, die nederlaag gewrocht.
Ons had een vluchteling van uit het heir der Grieken
bericht, dat als de nacht zijn zwartgeverwde wieken
zou uitslaan, hunne vloot, voor onze macht beducht,
geen zeestrijd wagen, maar een onverwachte vlucht
te baat zou nemen en 't gevreesd gevaar ontloopen,
als stond geen andre weg voor hun behoudnis open.
Naauw had de looze Griek geëindigd, of uw zoon
(onkundig van zijn list en van den haat der Goôn)
geeft overal bevel dat, als de zonnestralen
ten westen, en de nacht op 't aardrijk neêr zou dalen,
de gantsche vloot zich schaar' op een driedubble rij,
op dat de vlucht ter zee den Griek onmooglijk zij,
en 't strand van Salamis aan alle kant besloten;
en zoo de vijand nog, zich reddende in zijn boten,
't gevaar ontkomen mocht en onze waakzaamheid,
dan was den schepeling een wisse straf bereid.
Wy zouden, vruchteloos geknield voor 's konings voeten,
onze onvoorzichtigheid met onze hoofden boeten.
Zoo waant hy, vol van hoop; helaas, hoe min verdacht
op de ongenâ van 't lot en 't onheil dat hem wacht!
Op 's konings hoogen wil stelt elk der schepelingen
zich onverwijld in staat den vijand te bespringen,
gesterkt met spijs en wijn; en bindt de riemen aan,
om op den eersten wenk ten vaart gereed te staan.
Maar toen de glans der zon den hemel had verlaten,
vliegt alles saam naar 't strand, en roeiers en soldaten,
en klimt de schepen op, en spoort vol vuur en moed
zijn tochtgenooten aan tot d' allermeesten spoed.
Wy glijden op en neêr op 't wentlen van de baren,

Hosted by Google

gehoorzaam aan 't bevel der hoofden, en bewaren
den uitgang ons vertrouwd, en hadden heel den nacht
met brandend ongeduld den vijand afgewacht.
Nu was de duisternis reeds van den trans geweken;
nog merken we aan het strand geen kiel of vluchtensteeken.
Maar naauwlijks breekt de zon de bleeke kimmen door,
of ijlings treft een kreet ons gretig luistrend oor,
een kreet met zang vermengd, dien de Echo van de rotsen
verdubbeld wijd en zijd tot ons te rug doet botsen.
Een plotselijke schrik gaat onze dappren aan,
vervallen op dien klank van hun langduurgen waan:
Want ach! het is geen klacht van weeke vluchtelingen,
maar heldenoorlogszang, wat thans de Grieken zingen,
ontstoken op 't geschal der hooge krijgstrompet:
reeds bruischt de holle zee door hunne vloot bezet,
reeds schuimt zy op den slag van 't samenruischend roeien;
en eindlijk zien wy hen tot onze kielen spoeien.
De rechtervleugel gaat de gansche macht vooruit,
op 't schoonst ten strijd geschaard; terwijl een woest geluid
van kreten zonder end zich opheft tot de wolken,
en dus onze ooren treft: „O Griekens eedle volken!
„Strijdt, strijdt uw vaderland van vreemde heerschzucht vrij,
„uw vrouwen en uw kroost van 's vijands woestaardij,
„met de outers van de Goôn, met uwer vaadren graven:
„dees dag beslist uw lot, en maakt u vrij of slaven!"
Ons heir heft van zijn kant een schrikbren wapenkreet,
elk in zijn tongval, aan, tot strijden beî gereed.
Nu raakt men handgemeen: de menigte der schepen
heeft reeds van wederzij elkander aangegrepen.
Een Grieksche hulk, die 't eerst aan 't hoofd van 's vijands vloot
't gevecht begon, vernielt een Perziaansche boot.
Wy hadden moedig reeds den aanval afgeslagen,
tot we allen eensklaps ons op 't naauwst besloten zagen
in de engten, dat geen schip tot 's anders redding spoên,
noch iets de Perzen voor een neêrlaag kon behoên.
Wy hooren het gebots der saamgehorte kielen,
en zien onze eigen vloot zich in dien schok vernielen.
De wreede winnaar valt met dubbel woeden aan,
en doet de schepen in 't verzwelgend nat vergaan.
De golven zijn verkeerd in purperroode stroomen,

Hosted by Google

met wrakken overdekt; de menigte, omgekomen
in 't strijden, ligt op rots en bank en strand verspreid.
Wy hadden vol van schrik ons tot de vlucht bereid,
maar nog moest 's vijands wraak de matte vloot vervolgen.
Hy laat geen oogwenk rust, maar slaat, op 't felst verbolgen,
ons droevig overschot, gelijk een visschenzwerm,
met brokken mast en riem te pletter. Een gekerm
van smart en wanhoop doet zich onophoudlijk hooren,
tot daar de schaâuw der nacht dien gruwbren moord kwam storen.
Neen! 'k melde u niet al 't kwaad dat Xerxes leger leed,
al breidde ik dit verhaal tien dagen uit. Want weet
dat nooit de zonnekar de kimmen heeft beklommen,
ter neêr ziende op den dood van zoo veel heldendrommen.

ATOSSA.

Wat onbeperkte stroom van rampen zonder tal
brengt met ons vaderland heel Azië ten val!

DE BODE.

En 'k deed u nog niet eens de helft der plagen hooren,
wier ijslijkheid ons trof. Nog was ons één beschoren,
die op 't verdrukte hoofd met dubble zwaarte woog.

ATOSSA.

Wat nog verschrikbrer lot viel op ons van omhoog?
Ach! meld my, welk een slag na zoo veel bittre slagen
ons tot nog dieper smaad en wanhoop kon verlagen?

DE BODE.

Helaas! die fiere rij van onze schoonste jeugd,
die schitterend in rang, en groot in oorlogsdeugd,
met onverbreekbre trouw des konings macht verzelde,
werd uitgedelgd door 't zwaard, dat heel ons leger velde.

ATOSSA.

Mijn vrienden! ik bezwijk, verwonnen van de smart.
'k Wil echter, 'k wil, bedrukte, in weêrwil van mijn hart,
al 't onheil weten dat dien braven is weêrvaren.

DE BODE.

Niet ver van Salamis, aan d'andren kant der baren,
ligt midden in hun schoot een naauwgenaakbaar land,
waar Pan zijn herderen ten feestdans voert op 't strand.

Hosted by Google

Daar wordt die eedle jeugd vóór 't strijden heen gezonden,
op dat zy, zoo de Griek, door ons geweld ontbonden,
daar hulp en veiligheid of nieuwe krachten zocht,
zijn laatste poging in zijn bloed versmoren mocht,
en de onzen redden uit den drang der zeegevaren.
Maar anders moest de wil der Goden zich verklaren!
De zege had zich nu aan 's vijands zij gehecht,
en hy, nog afgemat van 't bloedige gevecht,
springt straks zijn kielen uit en schaart in naauwe kringen
zich om het eiland rond; dat onzen jongelingen
geen uitkomst overblijft, noch wegen om te vliên.
Zy zoeken in dien nood nog wederstand te biên
met vlugge pijl op pijl en pletterende steenen;
maar alles is vergeefsch: hun doodsuur is verschenen.
De vijand valt op eens vereenigd op hen aan
(onmachtig dit geweld nog langer te weêrstaan)
en staakt zijn woede niet, van trots en wrevel dronken,
voor ze allen aan zijn voet zieltogend zijn gezonken.
Uw zoon barst middlerwijl in bittre tranen los:
van op een heuveltop naby het golfgeklots
had hy op 't moordtooneel zijn benden gâ geslagen.
Nu ziet hy ijzend neêr op d' afgrond onzer plagen
en scheurt, van wanhoop dol, het vorstelijk gewaad
aan stukken, geeft bevel tot d' aftocht, en verlaat
het slagveld, om met ons op 't spoedigste te vluchten.
Die mare hadt gy nog by al uw ramp te duchten!

ATOSSA.

o Goôn! wat valsche hoop hebt gy ons aangeboôn!
Is dit, is dit de wraak voor d' onvergeetbren hoon,
dien 't wijdberoemd Atheen ons eenmaal deed weêrvaren?
Of heeft geen bloed genoeg van Perziaansche scharen
op 't ons noodlottig veld van Marathon gevloeid?
En moest dan, als mijn zoon dien schandvlek zoo verfoeid
poogt uit te wisschen, een nog schrikbrer onheil volgen?
Ach! meld my waar het lot, op de onzen zoo verbolgen,
der schepen overschot voor 't minst belanden deed?

DE BODE.

De hoofden stelden zich ter wilde vlucht gereed,
en vliên, op willekeur van golf en wind gedreven.

Hosted by Google

Van 't ons nog ovrig heir verloor een deel het leven
naby Beotië, van dorst en hitte droog,
daar reeds een frissche bron zich opdeed aan hun oog.
Wy, moede en uitgeput, van rust en spijs versteken,
wy loopen Phocis af en Doris hooger streken,
en waar Sperchéus 't veld met vruchtbre stroomen drenkt
tot daar Thessalië ons een korte schuilplaats schenkt.
Hier zagen wy op nieuw ontelbren onzer vrinden
in honger en gebrek het aakligst sterflot vinden.
Wy, door Magnezië en het Macedonisch rijk
by Axius rivier en Bolbes rietig slijk
tot aan Pangéus berg in 't eind gevorderd, spoedden
naar 't naadrend Thracië, wanneer 't ontijdig woeden
des winters ons den stroom des zilvren Strymons sloot.
Nu smeekten we of ons aard of hemel bystand bood,
en zelfs wie voor dien tijd het Goddelijk vermogen
miskend had, hief met ons zijn noodgebed ten hoogen.
Dus bidden wy de Goôn om hulpverleening aan
en wagen het den rug der waatren op te gaan.
Wy stappen veilig op de toegevroren baren,
zoo lang wy nog geen glans aan de Oosterkim ontwaren:
maar toen de zonnekar in brandend licht verscheen,
drong zich zijn hette door 't kristal der stroomen heen
en smolt ze. 't Ovrig heir dat d' overkant der golven
nog niet bereikt had, werd geheel in 't nat bedolven:
en zalig die het eerst den veegen aâm verloor!
Wij — kwamen Thracië en haar hindernissen door,
en zien u eindlijk weêr, o vaderlandsche streken!
Maar ach! hoe moet die komst het Perzisch harte breken,
wien onze kleine hoop herinnert aan 't gemis
der dierbre manschap die ons afgestorven is!
Zie daar een deel, Mevrouw, dier onoptelbre plagen,
waarmeê der Goden toorn dees landen heeft geslagen.

DE REI.

Ontzachelijke Goôn! hoe heeft uw overmacht
in onbeperkte woede ons rijk ten val gebracht!

ATOSSA.

Zoo is dan onze jeugd, o Perzië! omgekomen.
Neen! gy bedroogt my niet, gy spoken, me in mijn droomen

Hosted by Google

verschenen, die my 't lot mijn ramp ten voorboô zond!
Gy, grijzen, die dien wenk miskendet, toen uw mond
mijn angst wou stillen, 'k zal uw raad niet minder volgen:
'k zal plengen aan de Goôn, op ons geslacht verbolgen,
en offeren aan de aard en 't bleeke schimmenrijk.
Ik weet, 't geleden kwaad is onherroepelijk.
Maar 't noodlot kan ons nog voor nieuwe jammren dekken.
O! laat uw trouwe zorg my thans tot hulp verstrekken!
Beraadt u onvermoeid en naar der zaken eisch;
en als mijn droeve zoon het vorstelijk paleis
genaakt, leidt gy hem in en troost hem, o mijn vrinden!
En laat zijn lijden hier voor 't minst een eindperk vinden!

VIERDE TOONEEL.

DE REI.

O machtige Oppervorst der Goôn,
wiens albeschikkende geboôn
de ontelbre macht van onze helden
op vreemden grond ter neder velden,
zie door uw gramschap Ekbataan
en Suzes vest in smart vergaan!
Zie op de tranen onzer vrouwen;
zie ze om ons onheil troostloos rouwen,
en rukken met de zachte hand
zich hoofdhair af en zilvren band!
Zie heel een schaar van trouwgenooten,
die pas den echtknoop heeft gesloten
en reeds den echtgenoot betreurt,
haar in 't noodlottigst uur ontscheurd!
O kwelling naauwlijks te verdragen!
Zy zal de schoonste van haar dagen
van 't zuiver heilgenot beroofd,
haar in dien blijden staat beloofd,
in 't aaklig weduwbed verteeren!
Wat kan de wanhoop van haar keeren?
Ik zelf, helaas! ik voel elk oogenblik
mijn rouw verdubbelen, nog verpletterd van den schrik.

EERSTE KEER.

Hoe treuren de omgelegen velden,

Hosted by Google

van heel haar mannenteelt ontbloot!
Ach Xerxes, Xerxes! moest ge uw helden
ten offer voeren aan den dood?
Och! of een God u had weêrhouên
van 't roekloos macht- en zelfvertrouwen
by d' aanvang dier onzaalge tocht,
en 't spoor doen volgen van uw' vader,
die, held en vreedzaam vorst te gader,
zijn' volken niet dan weldaân wrocht?

EERSTE TEGENKEER.

Gy! zwarte, vluggewiekte kielen,
met onzer mannen keur belaân!
Gy zaagt die dappren dan vernielen,
en alles in hun val vergaan!
De koning zelf, in vreemde landen
ter naauwernood uit 's vijands handen
behouden door een snelle vlucht,
keert, eindlijk dit gevaar ontkomen,
door Thraciës bevroren stroomen
terug in vaderlandsche lucht.

TWEEDE KEER.

Helaas! hoe menig onzer braven,
op Cychreus heilig strand gedood,
ligt daar misvormd en onbegraven,
verlaten in dien bangen nood!
Ja! laat ons treuren! laat ons klagen!
Dat niets voor 't minst na zoo veel plagen
de klanken onzer droefheid stuit';
en, 't hart door rouw van één gereten,
galme Echo onze wanhoopkreten
door lucht en wolk ten hemel uit!

TWEEDE TEGENKEER.

Hun lijken dwarrlen met de golven
van holle draai- tot draaikolk meê,
of zijn in d' afgrond reeds bedolven,
of 't aas der monsters van de zee.
O vaders, wien uw zoetste panden
door 't staal in 's overwinnaars handen
van 't bloedend harte zijn gerukt,

Hosted by Google

hoe stelt ge een eindpaal aan uw klachten?
Wat zal het foltrend leed verzachten,
wiens last uw grijze haren drukt?

Nu zal der Perzen vorst geen wetten
aan heel dit werelddeel meer zetten,
noch van de hoogte van zijn troon
de schatting, knielend aangeboôn,
ontvangen; want, o smaad! zijn luister
verzonk voor eeuwig in het duister
met d' ouden rijkdom, bloei en macht.
Ja! by 't vervallen onzer kracht,
zal elk dier volken 't juk verbreken,
als vrijgeboren handlen, spreken,
niet meer bedwongen door geweld.
Helaas! waar 't leger is geveld,
daar werd, met hun ontzielde leden,
geheel het Perzisch rijk in 't bloedig stof vertreden.

VIJFDE TOONEEL.

ATOSSA, DE REI.

ATOSSA.

Wien 't wanklend hulkjen op de golf van 't leven voert,
zoo lang geen stormgeweld den afgrond nog beroert,
verheft zich op de rust der winden, vol vertrouwen,
dat 't noodlot hem ter gunst hen zal geketend houên. —
Maar de opgeruide zee heeft op zijn kiel gewoed;
vervlogen is de waan in 't kommervol gemoed;
het kleinste golfjen baart hem doodsangst. Dus, mijn vrinden!
voel ik my 't krimpend hart van zorg en rouw verslinden.
In ieder voorwerp, waar 't beneveld oog zich wend',
dreigt my de haat der Goôn. 'k Hoor zuchten zonder end,
en klachten, die een kou verspreiden door mijn aadren.
Ziet thans uw koningin verslagen tot u naadren,
van koninklijken praal en kleederdracht ontbloot.
'k Breng treurige offers aan den Vorst, mijn echtgenoot:
Sneeuwwitte melk, de vrucht van vetgeweide koeien,
zal op 't gewijd altaar zijn schim ter eere vloeien,

Hosted by Google

met honig die de bij uit keur van bloemen wrocht,
en onvermengden wijn, en 't kristallijne vocht
van bronnen, in wier stroom nooit stervelingen baadden.
Het steeds herboren groen der malsche olijvenbladen
en 't kroost der weeldrige aard, tot kransen zaâmgevlecht
hang ik het outer om. Gy, middlerwijl, ontzegt
me uw zangen niet, en moog', geroerd door uwe beden,
Darius éénmaal nog dees dierbren grond betreden!

DE REI.

Vervul, Vorstin! vervul den offerplicht,
die 't aardrijk gunstig moge ontfangen!
Wy storten lof- en offerzangen,
aan de onderaardsche Goôn gericht,
en smeeken de uitkomst op 't u dringende verlangen.
Gy, sombre Godheên onder de aard!
Gy, die de doôn in Plutoos rijk vergaârt!
Gy zelf, o Opperheer der dooden!
zy door dees kreet Darius geest ontboden
in 't langgemiste levenslicht,
en 't hoog besluit der strenge Goden
ons door zijn bleeken mond bericht!

EERSTE KEER.

O Vorst, gezegend van de Goôn!
daalt niet dees noodbeê tot uw ooren,
als we in de angstvalligheên, die ons de ziel doorboren,
met luiden, hartversmeltbren toon
de rust van aard en hemel storen?
Treft, treft ons prangend zielsverdriet
in 't diepst zelfs van de hel uw teedren boezem niet?

EERSTE TEGENKEER.

Ontsluit, o hel, de onschendbre poort,
van diamanten zaâmgeklonken:
zij hy ons schreiend oog een oogwenk weêrgeschonken,
de Vorst, de God, met wiens geboort'
dit eens zoo bloeiend rijk mocht pronken!
Hergeef, hergeef hem aan den dag,
o aard, wier bodem nooit zijn wedergade zag!

Hosted by Google

TWEEDE KEER.

Ja, heilig zijt ge ons, en het oord
waaraan we, o Vorst, uw asch betrouwden!
Worde onze klaagstem aangehoord!
Herzie, op Plutoos krachtig woord,
't paleis, waarin we uw' glans zoo menigmaal aanschouwden!

TWEEDE TEGENKEER.

Geen dolle zucht naar macht en roem
kwelde, onder u, de Perzianen,
noch riep des noodlots ijzren doem
op uwer jongelingen bloem,
o vader, aangebeên van dankbare onderdanen!

DERDE KEER.

Ontzachbre, groote, dierbre Koning!
sla onze hartebeê niet af!
Rijs uit de holle doodenwoning
op d' oever van uw heilig graf!
Verschijn voor onze eerbiedige oogen,
gy, nog door gantsch uw volk geloofd!
van 't purpren koningskleed omtogen,
de rijke sluierkroon op 't hoofd!

DERDE TEGENKEER.

Wy zullen vreemde jammren melden,
verschriklijk voor het Perzisch oor:
den dood der duizend duizend helden,
die 't rouwend vaderland verloor.
De Styxkolk met verpeste dampen
besmette de onbewolkte lucht:
verschijn, verschijn, verneem de rampen
waar onze bange borst om zucht!

SLOTZANG.

Wy zitten troostloos aan de randen
van uw door tranen vochtig graf.
Want ach! de schepter in uw handen
weerde allen rampspoed van ons af.
De dood, die u heeft aangegrepen,
sleepte onze welvaart met u meê:

Hosted by Google

en — met de menigte onzer schepen
zonk onze welvaart in de zee!

ZESDE TOONEEL.

DE SCHIM VAN DARIUS, DE REI, ATOSSA.

DE SCHIM.

Getrouwe grijzaartsrij en steunsels van dit rijk,
my, in der jaren bloei, in ouderdom gelijk!
Wat onverwachte ramp heeft u dus overvallen?
Van waar dit naar gekerm in Suzes dierbre wallen?
Wat jammren trof mijn oor in 't stil verblijf der dood?
Ik nam het offer aan, dat my mijn gade bood,
en rees, gedrongen door uw sombere gezangen.
De hel ontsluit zich licht om hoopen doôn te ontfangen,
maar laat geen uitgang vrij aan d' eens verzwolgen buit:
my echter liet haar Vorst, mijn rang vereerend, uit,
en 'k vloog, om in den rouw die u verteert, te deelen.
Gy, spreekt, en wilt my niets van wat u trof verheelen.

DE REI.

Op dees ontzachelijken stond
staar 'k roer- en spraakloos op den grond;
de stem besterft my in den mond.

DE SCHIM.

In het koel verblijf der schimmen werd mijn rust door u gestoord.
'k Hoorde uw bede, en ijlings spoedde ik naar dit onvergeetbaar oord.
En nu draalt ge en blijft beweegloos, ach, verdrijft dien ijdlen schrik!
'k Toef niet lang, de tijd is kostbaar, maakt gebruik van 't oogenblik.

DE REI.

'k Tracht vruchteloos mijn vrees te smoren,
ik zal u jammeren doen hooren,
die heel dit volk het hart doorboren.

DE SCHIM.

Heerscht die vrees zoo onverwinbaar in dees eerbiedwaarde rij,
dierbre vrouw, eens deelgenoote van mijn sponde, meld dan gy
wat dit zuchten, wat dit snikken, in ons Suze deed ontstaan?

Hosted by Google

Wees bedaard; gij weet, geen stervling kan des noodlots wil ontgaan:
tegen hem spant de aarde zamen met den hemel, met de zee,
om zijn leven te verbittren door onafgebroken wee.

ATOSSA.

O gelukkigste der vorsten toen gy 't levenslicht genoot!
Hoogstgelukkig in de welvaart van het rijk dat gy geboodt,
dat uw troon vereerde en aanbad als den zetel van een God!
Ik benij uw zalig sterven. Ja, het eigen zeegnend lot
sloot uw oogen voor de rampen die ons thans ter nederslaan.
Slechts één woord omvat al 't onheil: 'T IS MET PERZIË GEDAAN.

DE SCHIM.

Wat geluid verrascht mijn ooren? Viel dit bloeiende gewest
door het oproer onzer volken of door d' adem van de pest?

ATOSSA.

Neen! ons leger werd verpletterd voor de muren van Atheen.

DE SCHIM.

Onder wien van onze telgen trok het Perzisch heir daar heen?

ATOSSA.

Onder Xerxes, heet op krijgsroem. 't Gantsche volk vloog met
hem meê.

DE SCHIM.

Toog 't te land naar 's vijands steden, of op de ongetrouwe zee?

ATOSSA.

't Had zich tot een heir vergaderd, en een sterke vloot bemand.

DE SCHIM.

En hoe toog het voetvolk over naar het vijandlijke land?

ATOSSA.

Hellaas engte werd gesloten door een breede schepenrij.

DE SCHIM.

En de zee, voor Xerxes zwichtend, liet hem dan den doortocht vrij?

ATOSSA.

Ja: een Godheid was het, zeker, die hem bijstond met zijn raad.

Hosted by Google

DE SCHIM.

Ja, een helsche Godheid bracht hem tot die roekelooze daad.

ATOSSA.

De uitkomst leerde 't, welk een onheil deze poging baren zou.

DE SCHIM.

Wat was de oorzaak van die rampen, die u dompelen in rouw?

ATOSSA.

Onze vloot, uit een geslagen, sleepte 't landvolk in zijn val.

DE SCHIM.

Zoo verging dan 't Perzisch krijgsvolk in dien strijd geheel en al?

ATOSSA.

Tuig' dit Suzes doffe rouwkreet en haar leêggestorven vest!

DE SCHIM.

Onze roem is dan verloren met den steun van dit gewest?

ATOSSA.

Bactrië verloor de hoop zelfs van het volgende geslacht.

DE SCHIM.

O mijn Xerxes! welke krijg'ren heeft uw waan ter dood gebracht.

ATOSSA.

Hy ontkwam (zoo zegt men) 't onheil, van een zwakken stoet verzeld.

DE SCHIM.

En wat middel voert hem weder in dit land waarnaar hy snelt?

ATOSSA.

Hy bereikte reeds 't gevaarte dat Euroop aan ons verbindt;
't lijdt geen twijfel dat hy thands reeds zich in veiligheid bevindt.

DE SCHIM.

Heil'ge orakels van de Goden! in mijn zoon werdt gy volbracht.
Op zijn schedel borst hun gramschap. Aan een later nageslacht
hoopte 't zorglijk vaderharte dat die straf beschoren was; —
maar wie 't wraakvuur tergt des hemels, slaat de bliksem dra
tot asch.
Wat onperkbren vloed van plagen heeft uw onbezonnen hand,
o mijn Xerxes! doen ontspringen voor dit aangebeden land!

Hosted by Google

Ach! de moed van 't jeugdig harte had u 't heldere verstand
met een duistre wolk omneveld, toen ge een gruwelijken band
om de Hellespontsche golven, als hun meester, durfde slaan.
Toen ge een' God waagde aan te randen in zijn nooitverstoorbre baan,
en de vlakte van zijn waatren dekte met een kielenrij
waar uw leger over heen toog naar den grond van de overzij,
al den Goden in Neptunus tot een nooit verzoenbren smaad.
Licht misleide! neen, gy zaagt niet, dat de rijkdom van uw Staat
binnen kort ten prooi kon liggen aan uitheemsche plonderzucht.

ATOSSA.

Haatlijk ras van laffe vleiers! al die rampen zijn de vrucht
van de heerschzucht die uw omgang in mijn Xerxes wortlen deed,
toen uw mond in 's vaders lofspraak hem zijn werkloosheid verweet,
hem de vrede leerde haten, en, de hand aan 't oorlogszwaard,
dag aan dag den schat vermeerdren dien mijn egâ had vergaârd.
Gy zijt de oorzaak van zijn dwaasheid, gy zijt de oorzaak van
dien tocht,
die den val van onze grootheid in des legers neêrlaag wrocht!

DE SCHIM.

Zoo is dit grootsch ontwerp met schand ten eind gebracht!
Een schrikbaar voorbeeld tot voor 't verste nageslacht,
eens noodlots, als nog nooit op Suzes burgren woedde,
sints de Opperste der Goôn der volken macht en hoede
den deugden van één' Vorst vertrouwde. 't Was een Meed
die 't eerst dees streken voor zijn schepter knielen deed:
zijn kroost, zijn edel kroost, dien vader waard in wijsheid,
verving in 't rijksgebied zijn afgeleefde grijsheid,
en sterkte dag aan dag den vaderlijken troon.
Hem volgde Cyrus op, de liev'ling van de Goôn,
wiens 's helden deugd behaagde en hartelijke beden.
Dees deed door krijgsbeleid de rondgelegen steden
de macht erkennen van zijn onafweerbaar staal,
maar schonk zijn volk de vrucht van zege- op zegepraal,
een duurzaam vredeheil. Naauw meester van dees staten,
verloor zijn zoon het licht. 't Rijk werd ten prooi gelaten
aan de eerzucht van een Maag, wiens schaamtelooze voet
den troon betreden dorst van dit doorluchtig bloed,
tot Artaphernes en zijn moedige eedgenooten
(door loosheid of geweld) des dwinglands val besloten.

Hosted by Google

Zoo schonk my 't gunstigst lot de koninklijke kroon
en zegen aan mijn volk. Ik-zelf, 'k was meê gewoon
aan 't hoofd te strijden van mijn dappre legerbenden,
maar nooit, door zucht naar roem de rust van 't land te schenden.
Mijn zoon vergat de les die ik hem stervend gaf,
en stichtte uw onheil. Neen, nooit dreigde zulk een straf,
(gy weet het, dierbren, wien een vroeger eeuw zag bloeien)
wat vorst den troon bezat, de Perzen uit te roeien.

DE REI.

Ach! meld veeleer wat raad 't geledene vergoedt,
of 't kwaad kan stuiten dat zoo ijslijk op ons woedt.
Wat baat het, of uw taal ons, felbezorgden grijzen,
de deugd der vaadren op dit uur poogt aan te wijzen?

DE SCHIM.

Geen Pers stoor immer met een Godverwaten arm
de rust van Griekenland door 't staal, al hadt ge een zwerm
van strijdren, grooter nog dan 't leger waar we om klagen.
Hun grond zelf is in staat den vijand te verjagen.

DE REI.

Hoe! de onbezielde grond biedt onzen krijgren weer?

DE SCHIM.

Die 't zwaard ontvluchten mocht, valt van gebrek ter neêr.

DE REI.

Nog is ons, voor het minst, één leger bijgebleven.

DE SCHIM.

Hellaas! dit derft weldra op d' eigen grond het leven.

DE REI.

Heeft ons die zaalge hoop bedrogen, dat het meê
te rug toog over 't nat van Hellaas enge zee?

DE SCHIM.

Slechts weinig zal de roê van 't straffend noodlot sparen.
't Orakel spelde 't my, wiens echtheid wy ontwaren
in 't onheil dat ons drukt. Verblind door wanhoop, liet
mijn zoon dat leger na in 't vijandlijk gebied,
daar, waar Azopus vloed zijn onberoerde wateren
in 't rijk Beotië door hem bevrucht, doet klateren.

Hosted by Google

Daar opent zich voor hen een onvermijdlijk graf;
hun dolle plonderzucht tot een gerechte straf,
wier hand zich niet ontzag de Godgewijde altaren
en 't beeld der Goden in hun woede niet te sparen.
Maar heel den tempelraad te rooven, en in 't end
de heil'ge tempels zelf, door hen alleen miskend,
ten offer aan de vlam te geven. Ja, de Goden,
door zulk een hoon getergd, verpletteren die snoden
met neêr- op neêrlaag. Want nog hangt een zwangre wolk
het overschot op 't hoofd. Een ijsselijke kolk
van bloed breekt op den dag der Dorische geweeren
Platéaas vlakten uit. Het nageslacht zal leeren,
wanneer 't den moord verneemt van dien verschrikbren dag,
dat zich geen sterveling zoo stout verheffen mag.
Der menschen trotschheid maait een oogst van bloed en tranen
voor alles wat zy zaaide. o! Laat de Perzianen,
Atheen en 't gansch tooneel van de ondergane schand'
gedachtig, nimmer weêr den bloei van 't vaderland
voor 't lokkend uitzicht op veroveringen wagen.
Er leeft een Jupiter, die hovaardij verlagen
en 't kwaad, door haar gesticht, ten goede keeren kan.
En nu, daar Xerxes naakt, geliefde rei! verban
den hoogmoed uit zijn hart, die menschen tergt en Goden:
zijn afgematte geest heeft wijzen raad van nooden.
Gy, teedre en dierbre Gâ! breng uw bedroefden zoon
een kleeding naar zijn rang. Door d' onverduurbren hoon,
die al zijn hoop verwoest, in 't harte diep gebeten,
heeft hy het vorstlijk kleed uit rouw van een gereten.
Nu hangt het achteloos aan flarden om zijn lijf.
Voor alles, dat uw stem die woeste drift verdrijv'.
Door haar slechts kan de rust in Xerxes borst weêr dalen.
Vaart wel: ik keer te rug in Plutoos sombre zalen.
Gy, dat die felle ramp u niet in wanhoop stort'!
Geniet van dag tot dag dien levenstijd zoo kort,
waarin ge op 's noodlots gunst u nimmer kunt verlaten:
in 't rijk der dooden zal geen rijkdom meer u baten!

Hosted by Google

ZEVENDE TOONEEL.

DE REI, ATOSSA.

DE REI.

Helaas! hoe wordt onze angst vermeerderd, daar zijn mond
ons nieuwe jammren in de toekomst heeft verkond!

ATOSSA.

Gerechte Goôn! ziet neêr op alles wat wy lijden!
Met hoe veel zorgen heeft mijn moederhart te strijden,
wanneer 't den hoon herdenkt eens zoons, ter naauwernood,
van dekking zelfs beroofd, ontkomen aan den dood!
Ik keer een oogwenk in d' ontsierde vorstenwoning,
en poog te rug te zijn voor de aankomst van den koning;
mijn zorg verschaft hem dra een schitterend gewaad.
Vloekwaardig, die zijn kroost in 't ongeluk verlaat!

ACHTSTE TOONEEL.

DE REI. — KEER.

Toen vorst Darius hier regeerde,
die onverwinbre Vorst, in wijsheid Goôn gelijk,
wien de uitgestrektheid van dit rijk
in 't wettige gezag met dankbre aanbidding eerde;
toen bloeide ons dierbaar vaderland,
gelukkig in den zachtsten band.

TEGENKEER.

Voor vijandlijke macht en lagen
behoedde het een heir, door dapperheid vermaard;
voor innige onrust, 't heilig zwaard
der wet; en mocht al eens de vorst een oorlog wagen,
nooit werd zijn eerzucht door het bloed
van zoo veel burgeren geboet.

In hoe veel wijdberoemde steden
werd niet de schepter aangebeden
van vorst Darius, schoon zijn voet
niet buiten Halys breeden vloed

Hosted by Google

noch van den troon zelfs was geweken.
Zoo werd hy meester van den grond
gelegen aan des Strymons mond,
naast Thraciës onvruchtbre streken.
Maar dieper in het vasteland
lag stad op stad in d' eigen band,
met die de Hellespontsche stroomen
en die Propontis zee omzoomen,
en Pontus onherbergzaam strand.
Ook de eilanden, om wie de golven klotsen
door Egeus val berucht, bestierden zijn geboôn:
als Lesbos, rijk in druiventrossen,
met Naxos, Chios, wien de Goôn
den mildsten wijnoogst steeds verleenen,
en Paros, door haar marmersteenen
beroemd, en Andros, en Mycoon;
en de aan de zee nabijgelegen steden,
de hoofdvest van Ikaar,
en Temnus, Rhodus, Gnidus, waar
de Mingodin op 't sterkst wordt aangebeden;
en Paphus, Solus, Cyprus glans;
en gy, o Salamis! die 't aanzijn hebt gekregen
van 't plekjen, waar de Grieksche lans
het heir der Perzen heeft doorregen.
Al wat de Griek in Azië bezat
werd in Darius rijk omvat,
en 't bleef door zijn beleid den ouden bloei bewaren.
Zijn troon werd ondersteund door duizend heldenscharen,
en op den eersten wapenkreet
was bond- by bondgenoot gereed,
voor hem ten krijg te spoeden.
En nu — nu zuchten we onder 't woeden
van d' op ons rijk vergramden God.
Ach! in de roodgeverwde golven
waarin ons leger werd bedolven,
toont zich de willekeur van 't omgewenteld lot.

Hosted by Google

NEGENDE TOONEEL.

XERXES, DE REI.

XERXES.

Wee my! wee my! 'k heb u verloren,
geliefde hoop van beter tijd!
Gy die my 't grievendst leed, o noodlot! hadt beschoren,
ik zie te wel, dat ge onverbidlijk zijt.
Mijn afgematte knieën trillen,
en wat mijn jagende angst moest stillen,
't herzien van dit paleis beknelt mijn hart nog meer.
O, waartoe moest naast mijn verpletterd heir,
o Jupiter! uw bliksem my slechts sparen?

DE REI.

Der Perzen bloem,
der Perzen roem
is heengevaren.
Dees kermende aarde vraagt haar eer,
zy vraagt haar spruiten weêr,
die gy, o Vorst, met Pluto zaâmverbonden
gaaft weg te maaien aan den dood.
Ook Ekbataan ziet zich geschonden
door 't jammerlijk verlies der helden uit haar schoot,
vergeefs beroemd door leeuwen-moed en krachten.

XERXES.

Helaas! wat stof tot eindelooze klachten!

DE REI.

Vorst van dit eenmaal machtig rijk!
Zie 't thands verneêrd, vertrapt in 't slijk.

XERXES.

En 't heeft aan my zijn val te danken
My, wien dees grond het leven gaf,
zich zelv' en mijn geslacht ter straf!

DE REI.

Wy bieden u slechts jammerklanken
en tranen aan voor welkomstgroet:

Hosted by Google

heft onze stem zich tot de wolken,
wy vieren de uitvaart uwer volken,
waar ons 't geteisterd hart van bloedt.

XERXES.

Ja, heft een luiden kreet naar boven!
Hy dringe my door 't rouwend hart!
Zoo 'k my van alles zag berooven,
uw zang vernieuwe in my de smart!

DE REI.

Gy zult, gy zult een doffen rouwzang hooren.
Wy zijn gereed
te melden wat gy hebt verloren,
en al ons leed:
en hoe de God van krijg en zegen
in vreemde lucht des vijands degen
deed zamenspannen met de zee
om ons te dompelen in wee.

XERXES.

Mijn vrienden! houdt niet op te klagen!
Gy moogt my vrij naar al ons onheil vragen.

DE REI.

Waar bleef, waar bleef uw trouwste raad,
Alpist, de steun van dezen Staat,
die fiere krijgsman die in de aderen
't bloed onverbasterd draagt van zijn doorluchte vaderen,
die met zijn duizenden uw krijgstocht heeft verzeld?
Ligt hy daar meê op 't bloedig veld,
den vijand tot een zegeteeken?
Waar bleven Psammis, Datames,
en Suzas en Pharandaces?
Waar al de grooten dezer streken?
Waar bleef Susiscanes, de roem van Ekbataan?

XERXES.

Die zijn vergaan! die zijn vergaan!
Ik zag hun menigte op de rotsen
van Salamis zieltogend botsen,
en sterven op dat strand, geverwd van Perzisch bloed.

Hosted by Google

DE REI.

Is ook Artembares gebleven?
Pharnuchus, door ontembren moed,
Sebalces, door zijn rang verheven?
Masistras, Memphis, Tharybis,
en de uit een vorstenstam gesproten
Liléus? Treft ook hun gemis
u by den dood van zoo veel andre Grooten?

XERXES.

Wat reeks van helden voert uw taal my voor den geest?
Helaas! ook dezen zijn geweest.
Het oog gewend naar die gehate muren,
waar al ons onheil uit ontsproot,
zijn zy gedood.
Ik kan het denkbeeld niet verduren,
het hart krimpt me in, mijn gantsche lichaam beeft,
terwijl de stem my in den gorgel kleeft.

DE REI.

En Xanthes, de overste der onverschrokken Marden?
En die, van krijgen onverzaad,
zich tegen moeilijkheên en lijfsgevaar verhardden,
de ruitrenhoofden, Cigdabaat,
Lithymnas, Arsaces? Zaagt ge ook die helden vallen?

XERXES.

Met mijn ontelbre duizendtallen
zijn zy door 't eigen lot verrast.
Ach! al die uitgelezen braven
zijn onder bergen doôn begraven,
van 't eerbewijs beroofd, dat zulke helden past.

DE REI.

Rampzalige offers van den toorn der hemelingen!
Uw neêrlaag stort ons allen neêr.
Van enkel ramp zien we ons omringen;
daar is voor ons geen redding meer.
Met de allerijsselijkste plagen
heeft ons des noodlots hand geslagen:
en, laat zijn woeden eindlijk af,

Hosted by Google

't is onmacht om nog grooter straf
by wat wy lijden uit te denken.
Wanhopig vloeken wy den dag,
die onzen roem, die al ons heil moest krenken,
en voor de Grieksche vloot den Pers verzinken zag.

XERXES.

O welk een heir heb ik verloren!
Wat diepe val was mij beschoren
en heel dit uitgestrekt gebied!
Van al de pracht waarmeê 'k mijn scharen
ten verren oorlog deed vergaâren
is deze pijlbus 't al, wat my de hemel liet.
Herinnert my de harde rampen,
waarmeê gy allen hebt te kampen,
en die gy wijten kunt aan uw misleiden Vorst.
Kweekt, kweekt de wroeging in mijn borst!
Laat sombre rouw- en zoengezangen
hier uit uw mond mijn wanhoopkreet vervangen!

DE REI. — EERSTE KEER.

Herinnering aan beter tijden!
Hoe foltert gy d' ontstelden geest!
Te midden van het wreedste lijden
gevoel ik wat wy zijn geweest.
Ik kan het denkbeeld niet verjagen
dat onophoudlijk om my zweeft:
de welvaart die mijn oogen zagen,
en die 'k helaas! heb overleefd.

EERSTE TEGENKEER.

Tot aan het blaauw der hemelstreken
Reikte onzer Perzen oppermacht:
door Godenhulp en 't zorglijk kweken
van eedle Vorsten opgebracht.
Haar breede takken hingen over
op heel dit aangebeden land,
en onder schaduw van hun lover
was 't hoogst geluk in onzen band.

TWEEDE KEER.

Houd thands, o Pers! het hoofd gebogen,

Hosted by Google

uw eens zoo fier gedragen hoofd.
De gunst der Goden is vervlogen:
uw eer, uw bloem is u ontroofd.
Wat zoudt ge, o droeven, thands nog pralen?
met een u ongetrouwen Vorst,
die voor een ijdel roembehalen
uw gantsche welzijn wagen dorst?

TWEEDE TEGENKEER.

Vraagt, kinders, moeders, echtgenooten!
aan uw te diep verneêrden heer
uw dappre vaders en uw loten,
uw jeugdige egaâs nimmer weêr.
Zy rusten in den schoot der zeeën
of in 't met bloed gedrenkte zand,
en zijn bevrijd van al de weeën
van hun rampzalig vaderland.

DERDE KEER.

Trekt, Grieken! onze muren binnen,
gy, gunstelingen van het lot,
die onze krijgren mocht verwinnen!
verplet hun treurig overschot!
Wat staat ons thands niet nog te wachten,
na 't geen dees dag ons heeft verkond?
Wat hoop nog kan ons leed verzachten?
Wat, balsem storten in de wond?

DERDE TEGENKEER.

Gy, die in tempels en altaren
gehoond door krijgsmansovermoed,
u wreekte in 't bloed van onze scharen!
is nog die schennis niet geboet?
Of zijn wy zelve te misdadig,
en is voor ons geen deernis meer?
Voor 't minst, o Goden! ziet genadig
op onze onnoozle telgen neêr.

XERXES.

Wat Godheid geeft my ooit mijn dierbaar leger weêr?

Hosted by Google

DE REI.

SLOTZANG.

Staak, o Vorst, het nutloos kweken
van uw tomelooze drift:
wil veeleer den Hemel smeeken
met gebeên en offergift!
Laat ons onheil dit u leeren,
u en 't laatste nageslacht:
Wie een Godheid durft trotseeren
wordt ten wissen val gebracht!

1816.

PROEVE VAN OVERWERKING.

DE PERZEN.

(Bladz. 12—17.)

Het heir der Perziaansche scharen
dat voor de Grieksche krijgsgevaren
den vaderlandschen grond verliet,
gaf ons het opzicht hunner schatten,
naar 's Konings voorgang, op te vatten,
die tot de zorg voor zijn gebied
ons, zwakke grijzaarts, heeft verkoren.
Keer, Koninklijke telg! ei keer!
Breng Perzië zijn manschap weêr!
Ach! kon ik 't voorgevoelen smoren
dat me enkel somberheden spelt.
De bloem van Azië is te veld;
en, daar we in eindelooze klachten
om onze jonglingschap versmachten,
wordt in die wreede onzekerheid
een tijding zelfs vergeefs verbeid.
Gy, Suze, Cissië, Ekbataan!
hoe zaagt ge uw muren dus verlaten,
uw jeugd, herschapen in soldaten,

Hosted by Google

te paard, te scheep, naar 't strijdperk gaan.
Hen voert de bloem van onze Grooten,
Amistres en Astaspes aan,
en Megabazes, deelgenooten
van 's grooten Konings macht en eer,
nu hoofden van een talloos heir
te zaam gedrongen ruiterscharen
en schutters vol ervarenheid,
een leger, tuk op krijgsgevaren,
wiens enkele aanblik schrik verspreidt.
Geen mindere uitgelezen helden
zijn op hun rossen Sosthanes,
Iméus en Artembares,
Masistres en Pharandaces;
daar ook de korenrijke velden
vet van des Nijls bevruchtend slijk,
ontelbare onverschrokken benden
volijvrig tot den Koning zenden.
Pegastagon, zelf uit dat rijk
geboortig, en die Memphis muren
en Thebes oude vest besturen,
Ariomardus, Arsames,
op hun verheven krijgskales
voor krijg en krijgsbevel geschapen,
zijn aan de spits dier legermacht.
't Moerassig land geeft keur van knapen
om 't handig roeien hoog geacht.
De Lydiër, in wulpsche pracht
gedoken, rukte toch te wapen,
en mét hem 't gantsche vasteland,
zich moedig scharend om de vanen
door 's Konings prinslijke onderdanen,
Arceus, Metragathes, geplant.
Het weeldrig Sardes gaf zijn mannen
met tal van wagens, rijk bespannen,
ten schrik des vijands over zee
op d' ongelijkbren krijgstocht meê.
In 't Aziatisch zielsverlangen
den Griek in ketenen te prangen,
zag m' onder 't oog van Tharybis

Hosted by Google

en Mardon, wat in Mysië is
met Tmolus naaste nageburen
hun spiessen tot den oorlog schuren.
Maar 't gouden Babel zond een stoet
van scheeplingen, vol gloed en moed,
en afgerichte schuttersdrommen
die nooit vergeefs den handboog krommen.
Wel trok heel Azië te veld!
Het heeft, gehoorzaam aan zijn wenken,
den Koning op zijn tocht verzeld.
Maar wy, als wy dien bloem van 't vaderland gedenken
zoo voelt, naar mate 't uur verloopt
van tijdingen reeds lang gehoopt,
ons hart tot twijflen zich genoopt.
Voor oudren beide en echtgenooten,
van stond tot stond te loor gesteld,
rijst ieder dag, met angst geteld,
slechts om den kommer te vergrooten.

KEER.

Des Konings heir is uitgegaan.
Het heeft den overkant betreden,
en brengt den vijand en zijn steden
by elken tred verwoesting aan.
De zee die Hella heeft verzwolgen
had hun vergeefs een pad ontzegd!
Haar werd, hoe woelig en verbolgen,
het vlottend juk haast opgelegd.

TEGENKEER.

De Koning, die van krijgsdrift brandt,
heeft met zijn honderdduizendtallen,
't vermetel Grieken overvallen
en overdekt ter zee, te land.
Hy zelf gaat voor, door al de Grooten
omringd, gesteund, van 't Perzisch rijk,
de Vorst, uit Perseus zelf gesproten,
en goden op hun troon gelijk.

Met oogen glimmend van den gloed
van heldenkracht en leeuwenmoed,
voert hem de koninklijke wagen.

Hosted by Google

in onuitspreeklijk welbehagen,
dat onafzienbaar leger rond,
met duizend schepen in verbond.
De Grieksche spiessen zullen wijken
voor onzen Perziaanschen boog,
en elke vijand haast bezwijken,
waar zulk een macht ten strijde toog.
Of wie zou de opgebruischte stroomen
door dijken keeren of betoomen?
zoo machtig wierp het Perzisch heir
zich op 't verbaasd Europa neêr. —
En toch! der Goden weg is duister,
ondanks dien duizelenden luister!
Te dikwerf door hun gunst misleid,
bemerkten eensklaps stervelingen
op hunnen weg een net gespreid,
waaruit geen voet, hoe vlug, zich weder los kon wringen.

EERSTE KEER.

Het Noodlot geeft en deelt en doet
gelijk het wil. Dankt hem den moed,
ons, Perziërs, gegeven, —
die kracht in worstling en gevecht,
die ruiters velt en torens slecht,
dat 's vijands steden beven; —

EERSTE TEGENKEER.

Ja ook den wijden blanken vloed
voorspoedig overtrekken doet,
verwinnend overkomen
op kielen kunstvol toebereid,
dat ook de zee den roem verbreid'
dier temmers harer stroomen.

TWEEDE KEER.

En toch! zoo ongedachte slagen
ons eens nog jammer deden klagen:
„Wee, wee der Perzen legerschaar!"
en 't 's vijands steden moesten hooren
dat Suzes manschap ging verloren,
de hoofdstad leeggestorven waar!

Hosted by Google

TWEEDE TEGENKEER.

En dat wie Cissië bewonen
de weêrslag trof dier jammertoonen:
„Wee, wee ook dezen hoogen wal!"
Ook daar ontroostbre vrouwenscharen
den band zich scheurend van de hairen
om onzer legerbenden val!

DERDE KEER.

Gelijk een zwarte bijenwolk
stoof overal ons heldenvolk
uit zijne dicht bevolkte vesten!
De Koning zelve ging steeds voor,
de wijdberoemde zeestraat door,
die Azië verbindt aan d' oevergrens van 't Westen.

DERDE TEGENKEER.

Maar de egade, ach! slijt dag en nacht
in afgebroken klacht op klacht!
Doornat is 't huwlijksbed van tranen.
De teedre Perziaansche vrouw
gevoelt reeds weduwlijken rouw
om hem, die haar verliet voor 's Konings oorlogsvanen.

Maar waartoe, langer, ramp vermeld,
of vreemde jammeren gespeld?
Neen! voelen we ons van zorg doorknagen,
voor de ons zoo overdierbre dagen,
komt, laat ons eer naar de aankomst vragen
eens boden, die ons licht den staat der zaken zegt,
en tijding geeft van 't kostbaar leven
des grooten Konings, ons gegeven
naar onzer vaadren heilig recht; —
en wie verwinnaar is gebleven:
de boog der schutters van het Oost,
of 't staal der spies van Griekens kroost! —
Maar 's Konings moeder richt haar schreden
tot ons, omstraald met glans als 't voorhoofd van de goôn.
'k Val voor haar neêr naar onze zeden,
en ook uw hulde word' haar knielend aangeboôn!

1816.
1853.

Hosted by Google

HET VERHAAL VAN DEN BODE
UIT
ESCHYLUS
ZEVEN TEGEN THEBE.

Ik kom, van 's vijands stand op 't zekerste bewust.
'k Zag rondom onze vest zijn Hoofden, uitgerust
in vollen wapendosch, en voor de poorten staande,
hun door het lot bestemd: eerst woesten Tydeus, gaande
met schrikverwekbren stap naar de oevers van Ismeen
en Pretus poort; terwijl des vroomen Wichlaars reên
noch onheilspellingen zijn woede doen bedaren.
Want, heet van ongeduld naar 't tarten van gevaren,
en razende van dorst naar stroomend krijgrenbloed,
durft hij Oïcleus zoon gebrek aan mannenmoed
verwijten, en roept uit, dat vrees voor 't bloedig kampen
alleen de voorboô is van naderende rampen.
Dit schreeuwt hy, met een stem die door den hemel loeit,
als 't grommen van een draak, door 't middagvuur geschroeid.
Hy gaat, en schudt den helm, wiens breede en zwarte veêren
naar 't golven van den wind zich heen en weder keeren,
terwijl een holle klank van onder 't schild ontstaat,
van brokken schel metaal, waartegen 't koper slaat.
Met een vertoont hy 't schild, dat, kunstig uitgehouwen,
het stargewelf verbeeldt. Men ziet er 't luchtruim blaauwen,
de sterren glinstren aan de vlakke hemelbaan,
en midden in hun glans de zilvren bol der maan
uitblinken. Van zijn trots op 't prachtig wapen dronken,
trapt hy op d' oever van d' Ismenus, en schiet vonken
van krijgsvuur uit het oog, in rusteloozen moed:
gelijk het jeugdig ros, dat in zijn teugel woedt,
en, brandend van de zucht ten aanval uit te breken,
het blij geluid verbeidt van 't daavrend oorlogsteeken.
Wie gaat met dezen held den fellen kampstrijd aan?
Wie durft voor Pretus poort als haar beschermer staan?
Maar schrikkelijker held stapt tegen Thebes wallen,
bestemd Electraas poort in 't stormen te overvallen.
't Is dolle Capaneus, die mensch- noch Godheid eert,

Hosted by Google

en in zijn lastertaal des hemels wraak braveert.
Hy zweert: zijn krachtige arm zal onzen muur verpletten,
ofschoon zich tegen hem de Goden-zelf verzetten,
en Jupiter in toorn zijn woede ging te keer.
Ja, viel het bliksemvuur voor zijne voeten neêr,
hy achtte 't als den gloed van heete zomerdagen.
Maar op het kostlijk schild, met zwier vooruit gedragen,
voorspelt een naakte reus, wiens vuist een toorts bevat,
in gouden letteren: VERDELGING AAN DE STAD.
Wie onzer zal den trots van 't Godonteerend spreken
op d' onverschrokken kop van dien ontzinde wreken?....
De derde, door het lot voor Neïs poort geplaatst,
is fiere Eteoclus, wiens rossenspan reeds raast
en worstlend rondspringt met de teugels die hen klemmen.
Men ziet den kalmen held hun ongeduld betemmen,
terwijl ze, in de ijdle drift ter stadspoort heen te spoên,
hun vuurgen adem in den omtrek suizen doen,
en 't blanke schuim op aarde en eigen boezem spatten.
'k Zag ook zijn vasten arm den zwaren beuklaar vatten,
wiens oppervlakte 't beeld eens forschen krijgsmans draagt,
die langs een ladder klimt, door 's vijands vest geschraagd.
Zijn houding reeds baart vrees. Hy schreeuwt den steedling tegen,
dat Mars-zelf van den muur, ééns door zijn voet bestegen,
hem niet verdrijven zal. Dus luidt het opschrift, dat
zijn schittrend schild omgeeft: dit dreigt hy onze stad.
Ook hier, hier wordt een arm, in d' oorlog hoogst ervaren,
vereischt, om Thebes vest een droeven val te sparen....
Maar verder voor de poort, die Pallas tempel hoedt,
vertoont Hippomedon, rondzwevende als verwoed,
zijn reuzige gestalte, en heft een schild naar boven,
wiens aanzien reeds vermag den heetsten moed te doven;
het is geen grootspraak, wat ik meld. Dees beukelaar
(onovertrefbaar werk van d' eêlsten kunstenaar)
verbeeldt een Typho, met wiens adem dikke wolken
van dampen uit zijn mond, als uit verpeste kolken
gestegen, en een vlam, die in het midden brandt,
zich wentlen naar om hoog, terwijl de breede rand
een schrikbren kring bevat van kronkelende slangen,
gestrengeld om elkaâr. Maar zinloos van verlangen,
met oogen, waar de gloed van 't kokend hart in blaakt,

Hosted by Google

dat louter moordzucht aâmt, en naar vernieling haakt,
doet hy de lucht alom weêrgalmen van zijn kreten,
een priesterin gelijk, door Bacchus geest bezeten.
Wie zal de bange stad beschermen tegen hem,
die reeds haar siddren doet door de enkle kracht der stem?....
Hij, die de poort bedreigt nabij die eenzame oorden
waar wijze Amphion rust, barst meê in lasterwoorden
en woeste grootspraak uit. Dees zweert by 't scherpe zwaard,
hem heilger dan een God, en meer dan 't leven waard,
dat Cadmus oude stad, ten spijt der Hemelmachten,
haar ondergang van hem op 't zekerst heeft te wachten.
Zoo roemt een jonge held, de kindschheid pas ontgroeid,
wiens frissche en schoone wang in 't eerste dons nog bloeit,
Parthenopéus, wien een jachtnimf op de dreven
van 't blijde Arcadië het aanzijn heeft gegeven.
Hy voert een stalen hart in 't rijzig lichaam om,
zijn oog blikt wreedheid, by zoo teêr een ouderdom.
Maar op het koopren vlak, bescherming van zijn leden,
zijn door de hand der kunst twee beelden uitgesneden,
herinnering van smaad en jamm'ren, in dees vest
geleden. 't Is een Sphinx, de schrik van dit gewest,
aan wier gekromde klaauw een Theber schijnt te hangen,
die op 't metalen lijf de schichten zal ontfangen.
Hy gordt niet vruchteloos 't vernielend krijgstuig aan,
noch heeft van Argos rijk zoo groot een weg gedaan,
om van een lang beleg met schande weêr te keeren.
Hy durft beloven (dat de Goden 't onheil weeren!)
Dat hy, de zorg ter loon, beproefd in Argos wal,
met Thebes rijke buit haar dra versieren zal....
By Homoloüs poort zal vroomer krijgsman strijden:
de wichlaar, voor wiens oog 't geheim van later tijden
zich opent, en wiens moed zijn wijsheid evenaart.
Hy barst op Tydeus, voor zijn woeden onvervaard,
in bitse woorden uit, en schreeuwt hem toornig tegen,
dat hy, wiens gantsche heil in d' oorlog is gelegen,
wiens moordend staal zich nooit van menschenbloed verzaadt,
die steeds tot misdrijf spoort met zijn vervloekten raad,
ook thands Adrastus hart door valsche taal mocht winnen
en tot den krijg bewoog: de straf der Wraakgodinnen,
die licht het leger treft, wijte Argos hem alleen!

Hosted by Google

Maar tot uw broeder wendt hy dus zijn sombre reên,
zijn naam herhalend met een zucht: „Gy hebt den zegen
„der Goden voor dees tocht ontwijfelbaar verkregen,
„en onvergankbre roem wacht u by 't nageslacht,
„wiens onberaden toorn een vreemde legermacht
„dorst waapnen tegen 't land, wiens schoot uw eerste dagen
„gekoesterd heeft. Wat straf moet niet de snoodaart dragen,
„die aan eens moeders lijf een gruwbre hand durft slaan?
„En gy, gy randt uw stad in 't dwaas vertrouwen aan,
„dat ze u, die haar verried, niet eindeloos zal haten!
„Voor my; ik vlieg ten strijd en wacht mijn lot, gelaten,
„schoon de aard, die 'k thands betreed, weldra mijn graf zal zijn.
„Men vreest geen sterven met een hart, gelijk het mijn'!"
Hy spreekt en schudt het schild, waarop geen beelden schittren,
noch woorden, die den haat door ijdlen trots verbittren.
Hem leert het vruchtbre brein, waar immer wijsheid bloeit,
en 't van gepasten raad en deugden overvloeit,
onwankelbaren moed met zedigheid te paren.
Om tegen dezen held den ingang te bewaren,
wordt vroomheid van gemoed vereischt by leeuwenkracht.
Want vreesselijk is hy, die deugd en Godsdienst acht.....
Maar voor de laatste poort staat, razende op dees wallen,
uw eigen broeder, Vorst! gereed haar aan te vallen,
en boezemt in een kreet den wensch der wraakzucht uit.
Verwinnaar van dees vest, door 't schaterend geluid
der zegezangen van zijn krijgsvolk reeds gehuldigd
als meester van een rijk, hem sedert lang verschuldigd,
hoopt hy u-zelv' in 't end te ontmoeten op den wal,
door u verslagen u te sleepen in zijn val;
of, doet ook daar het zwaard hem overwinnaar blijven,
u juichend op zijn beurt in ballingschap te drijven,
met al den smaad belaân, eens door hem-zelv' geleên.
Hiertoe stort hy den Goôn onafgebroken beên.
Zoo woedt hy, en treedt voort. Men hoort het koper klinken,
op wiens bewerkten grond twee gouden beelden blinken,
een jonge vrouw, wier hand eens krijgsmans schreên geleidt,
ten strijde toegerust, verbeeldt Rechtvaardigheid,
en schijnt het randschrift van den beuklaar uit te spreken:
IK-ZELV', IK VOER HEM WEÊR IN DE OUDERLIJKE STREKEN,
DEES DAG IS 'T DIE HEM STAD EN KROON HERWINNEN ZAL.

Hosted by Google

Zoo schaart zich om den muur het Vorstlijk zevental.
Ik heb mijn last volbracht. U is de zorg gelaten
den ramp te keeren van uw kwijnende onderzaten!

1816.

ALFONSUS DE EERSTE,

TREURSPEL.

Φίλος γάρ ἐχθρὸς ἐγένετ', ἀλλ' ὅμως Φίλος.

EURIP. PHOEN.

PERSONAADJEN.

DON ALFONSUS, Zoon en opvolger van Graaf Hendrik van Portugal.
DONA MATHILDA, zijne Echtgenoote.
DONA THERESIA, Weduwe van Graaf Hendrik, moeder van Don Alfonsus en hertrouwd met
DON FERDINAND PEREZ, Graaf de TRAVA, Castiljaansch Edelman.
DON EGAS MONIZ, Portugeesch Edelman, opvoeder van Don Alfonsus.
OMAR, Afgezant van den Oppervorst der Mooren.
DON LORENZO D'AGANIL, Hoofd van Don Alfonsus Lijfwacht.
DON PEDRO D'AVILA, Hoofd van Graaf de Travaas Lijfwacht.
DONA LEONORA, Vertrouwde van Dona Mathilda.
Een Schildknaap.
Spaansche en Portugeesche Edellieden, aan de Trava gehecht, met DON ALONZO GOMEZ aan hun hoofd.
Portugeesche Edellieden.
Lijfwachten van Don Alfonsus en de Trava.

Het Tooneel is te Guimaraens, de toenmalige Hoofdstad, liggende op de rivier den Ave. Het Eerste, Vierde en Vijfde Bedrijf speelt in het Paleis van Don Alfonsus, het Tweede en Derde in dat van den Graaf de Trava. — Het stuk neemt een aanvang tegen den middag van den eenen dag en eindigt tegen dien van den volgenden. Tusschen het Derde en Vierde Bedrijf onderstelt men de ruimte van éénen nacht.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

DONA MATHILDA, DONA LEONORA.

LEONORA.

Hoe! steeds verdiept, Mevrouw, in zorgen zonder baat!

Hosted by Google

Het uur des nachts voert u geen troost; de dageraad
verrascht uw slaaploos oog in steeds vernieuwde tranen.
Wy zien op uw gelaat den glans der jonkheid tanen
in nevelen van smart! Gy, eedle deelgenoot
der trouw, die heel een volk, door moed en braafheid groot,
aan de afkomst toedraagt van den held, die 't deed herbloeien.
Gy, wier aanminnigheid zijn boezem deed ontgloeien
in liefde, waar hy sints geheel zijn lust in vond,
gy, treuren zonder end, waar 't al u heil verkondt!
We eerbiedigen, Mevrouw, de smart, die gy doet blijken,
maar 't zachte vrouwenhart pleegt eerder te bezwijken
voor ingebeeld gevaar en dreiging van het lot.
Zoo smoor die bange vrees, wier foltring u 't genot
der kalme zielrust voor licht eeuwig kan verstoren!
De vaderlijke kroon is uw gemaal beschoren,
en ras verrijst de zon, die u begroeten zal
als wettige Gravin van 't juichend Portugal!
O! laat geen knagende angst u zulk een hoop verbittren!
De dag, door ons verbeid, zal onbeneveld schittren.

MATHILDA.

Mijn Leonoor! helaas! hoe dikwerf heeft mijn hart
zich zelf de weekheid niet verweten van zijn smart?
Onwillig baadt mijn oog in tranen: zucht op zuchten
beklemmen my de borst, als stond me een slag te duchten,
niet af te keeren en verschrikkingvol. 'k Aanbid
de deugden van een Gâ, die heel mijn ziel bezit!
De kroon, waarmeê zijn hand my eenmaal moet versieren,
is dierbaar aan mijn hart; maar waan de flonkervieren
der vorstendiadeem niet machtig om mijn wond
te heelen! 't Is die min, die my aan hem verbond,
wier zorgen dus mijn borst, en rusteloos, bezwaren.
Ach! ieder oogenblik verdubbelt de gevaren,
waaraan mijn angstig oog Alfonsus bloot ziet staan!
Bedriegelijke tijd, wiens voorspoed my den waan
van onverstoorbaar heil, zoo onbedacht, deed kweken,
uw uitzicht is van my voor eeuwig afgeweken!
Mijn Leonoor, uw trouw herinnert zich dien tijd,
toen heel mijn aanzijn, aan de zoetste hoop gewijd,
niet vatbaar dan voor vreugd, geen kommer kon vermoeden

Hosted by Google

aan mijn Alfonsus zij. 't Noodlottig uur moest spoeden,
dat my heel de ijslijkheid mijns noodlots opensloot.
Sints drukt me een looden zorg ter neêr: mijn oog verstoot
den slaap, geen troost, hoe lief, vermag mijn moed te sterken.
'k Doorzag met killen schrik wat heerschzucht kan bewerken!
En waar ik de oogen wend, of waar ik toevlucht zoek,
't vertoont zich overal als of des hemels vloek
gereed staat op het hoofd van mijn gemaal te dalen!

LEONORA.

Wat laat ge dus, Mevrouw, uw sombre geesten dwalen
in 't uitzicht op een smart, die gy u-zelve baart!
Waar is die donkre wolk, van jammeren bezwaard,
waar 't voorgevoelig hart een onweêr uit kan spellen!
Laat af door ijdle zorg uw teedre jeugd te kwellen,
of leer my wat de bron van zoo veel angsten zij!

MATHILDA.

Een vreemdling oefent hier Graaf Hendriks heerschappij,
en de erfgenaam van 't rijk, door goddelooze boosheid
verraderlijk verdrukt in doffe werkeloosheid,
ziet, in zijn toorn geboeid, door die hem 't leven gaf
zijn heiligst recht vertreên op 't vaderlijke graf!
Alfonsus lijdt dien hoon, en ik, ik zou niet beven?

LEONORA.

O! dat dees schrikbare angst uw boezem moog begeven!
Hoe! daar heel Portugal den blijden dag verbeidt,
waarop de Trava zelf uw Gâ ten troon geleidt,
gelukkig in den glans, die van zijn kruin zal stralen....

MATHILDA.

Onnoosle!... doch ook ik moest eens zoo argloos dwalen!
gy kent de Trava en zijn echtgenoote niet!
Zy willig afzien van het vorstelijk gebied?
Zy-zelven Hendriks kroost 's rijks erfgenaam verklaren,
of dulden dat het heersch', waar zy eens meester waren?
'k Erken 't, de Trava's list en huichelend gelaat
ontveinst met de eigen kunst zijn heerschzucht en zijn haat;
maar nooit gelukte 't hem Alfonsus te misleiden!
Wie meldt de ontwerpen al, steeds uitgedacht door beiden,

Hosted by Google

(Graaf Hendriks Weduw en den Voogd van Portugal!)
om hem en 't wettig huis te storten in zijn val?
Naauw had Don Hendriks dood de teugels dezer Staten
aan 't moederlijk bestier der rijksvoogdes gelaten,
tot eens mijn Egâ zelf, met mannelijke kracht
zijn rechten oefnen mocht, of zy, terstond bedacht
haar kroost, haar eigen kroost van de oppermacht te weeren,
en met geroofd gezag zijn volken te regeeren,
deelt door een tweeden trouw de schendige voogdij
een vreemden krijgsman meê, heerschzuchtig, trotsch, als zy,
wiens listig staatsbeleid en oorlogsfaam haar sterken
in 't gruwelijk ontwerp, dat zy hier uit wil werken.
Sints was Alfonsus steeds het voorwerp van haar haat,
de haat, o hemel! van een moeder! Men bestaat
in 't eerst den heldenmoed van 't jeugdig hart te stremmen,
en houdt hem, brandende de vuist om 't zwaard te klemmen,
in laffe rust geboeid, op dat hy dus het bloed
waaruit hy d'oorsprong nam verloochnend, het gemoed
des dappren Portugees zich zou afkeerig maken,
en, diep vervallen, uit die sluimring nooit ontwaken.
En mooglijk waar die list, waarvan gy gruwt, gelukt,
had niet de braafste held hem aan 't verderf ontrukt;
Don Egas, steeds gereed zich voor zijn Vorst te wagen,
dorst met standvastigheid zich by den Voogd beklagen,
dat grooten Hendriks zoon dus vreemd bleef aan het staal,
en voert zijn kweekeling ten strijd, ten zegepraal!
Van daar is 't, zoo mijn Gâ een oorlogsroem mocht winnen,
wiens grootheid hier zijn naam vereeren doet en minnen,
en by den Saraceen nog siddering verspreidt.
En thands, daar heel het volk en de adel zich bereidt,
hem plechtig 't hoog gebied zijns vaders op te dragen,
thands poogt men steeds dien dag op 't kunstigst te vertragen,
en woelt aan alle kant om zich in de oppermacht
te staven; wat ik zie, is my van hun verdacht!
Alfonsus middlerwijl, wiens fier en moedig harte
geweld en onrecht haat, verkwijnt als ik in smarte.
Aan 't welzijn van zijn volk, aan zijn geheiligd recht,
aan de eer zijns Vaders met geheel zijn ziel gehecht,
had hy sints lang de smet, die op hem kleeft, gewroken,
werd niet zijn gramschap nog, hoe fel in 't bloed ontstoken,

Hosted by Google

weêrhouden door den naam, dien zijn vervolgster voert.
En nu, mijn Leonoor, ('k zie u als my, ontroerd!)
Is 't zwakheid, zoo ik leve in zorgen, tranen, klachten?
Wie weet wat wreede slag mijn liefde staat te wachten?
Aan wat verschrikklijk lot ons huis is blootgesteld?
De Staatzucht kent geen wet, waar 't overmeestring geldt!
Ja, mooglijk ('k ijs van 't woord, dat ik hier uit ga spreken!)
durft ze in Alfonsus bloed haar snoode ontwerpen wreken!

LEONORA.

Wat siddring grijpt my aan, op 't hooren van dees taal!
Ach! 'k deel thands in uw angst, Mevrouw .... Doch uw Gemaal
schijnt met zijn trouwsten Vrind zijn schreden hier te richten:
licht dat uw treurigheid voor hun gesprek zal zwichten:
'k verwijder my.

TWEEDE TOONEEL.

DON ALFONSUS, DON EGAS, DONA MATHILDA.

MATHILDA.

Wel nu, mijn dierbre, brengt ge in 't end
vertroosting aan een hart, der vreugd sints lang ontwend?
Of heeft uw Egâ nog die somberheid te vrezen,
die op uw voorhoofd heerscht! en meldt my heel uw wezen
't verschrikkelijk besluit, dat in uw boezem broedt,
als onherroeplijk aan? O! schenk mijn teêrheid moed!
Heb deernis met een angst, de plaag van beider leven,
waarvan mijn hart door u, of nimmer wordt ontheven!

ALFONSUS.

Geliefde, heeft die vrees, en my en u onwaard,
zoo diep geworteld in uw geest? Verbeelding baart
der liefde van een vrouw, die zoo als gy kan minnen,
bezorgdheid zonder perk, door liefde te overwinnen.
Ja, dierbre, veel te lang regeert hier de overmoed
eens vreemdlings, die op de asch, op de eer mijns Vaders woedt,
wiens lage heerschzucht, op mijn rechten dol verbolgen,
mijn moeder eigen kroost leert haten en vervolgen!

Hosted by Google

Te lang zucht Portugal naar vorsten, harer waard,
en de Adel schaamt het zich het eerlijk oorlogzwaard
te voeren tot den dienst des dwingelands! Op heden
zal ik mijn recht en rang en afkomst, lang vertreden,
handhaven, en welhaast staat hy d' ontroofden staf,
met hoe veel kracht geklemd, den zoon van Hendrik af!

MATHILDA.

Hoe, is 't dan waarheid, is mijn onheil niet te keeren?
Zoo stelt de onzaalge zucht voor grootheid en regeeren
dus roekloos met uw bloed 't heil van uw gade bloot?
Ga, koop de diadeem voor een oneedle dood!
Wat is my, zonder u, haar glans, mijn rang, mijn leven?
Of zal de Trava thands haar needrig overgeven,
die jaren lang het doel van zijn verwoedheid was?
O! staak dit wreed besluit, 'k bezweer het u by de asch
diens Vaders, die ge op my, op my alleen gaat wreken!
Neen, hy verbiedt u niet te zwichten voor mijn smeken,
hij eischt niet dat ge uw bloed dus zonder vrucht vergiet....

ALFONSUS.

Verg alles van mijn min, maar verg mijn oneer niet!

MATHILDA.

Uw oneer? dierbre, neen! ik draag in vrouwlijke aadren
geen zoo verbasterd bloed van oorlogshafte vaadren,
dat ik mijn echtgenoot lafhartig wenschen kon!
Ja, riep u krijgsmansplicht ten oorlog, 'k overwon
met mannelijken moed al de angsten die ik lijde:
ik zou met eigen hand u wapenen ten strijde!
Maar hier, waar 't snoodst verraad om 't Grafelijk gebied
geen laagheid, geen geweld, geen gruwelen ontziet,
bestaat ge in blinden moed die wreeden uit te dagen,
om in hun razernij het uiterste te wagen:
hun troon moet door uw dood met dubble vastheid staan,
of hun gevloekte haat u met hen doen vergaan!
Of zou zijn deerenis den zoon van Hendrik sparen?
Of mangelt het zijn woede aan vuige moordenaren,
wier laagheid met uw bloed zijn gunsten winnen mag?
Afgrijsselijk verdriet! helaas! ik vloek den dag,

Hosted by Google

die me in het leven riep, om eindeloos in zuchten
te kwijnen, en voor 't lot van 't dierbaarste te duchten!

ALFONSUS.

Mathilde, een Hemel hoedt de brooze menschlijkheid!
Zijn liefderijke zorg baat meer dan ons beleid.
Vertrouw dien zoo als ik. Ik heb mijn recht en leven
met onverwrikte hoop in Zijne hoê gegeven,
en sneve ik, 't is voor de eer van 't bloed, waaruit ik sproot!
Ik, Egas kweekling, ik, Mathildaas echtgenoot,
ik zou om ijdle vrees de stem der plicht versmoren?
Of, was 't my niet genoeg, voor de Oppermacht geboren,
hier, in mijn wettig erf, te leven, onderdaan,
onmachtig zelfs mijn volk in d' oorlog voor te gaan?
En echter 'k droeg dien hoon, en offerde aan een moeder
(gevoelloos voor mijn liefde en ieder dag verwoeder)
de drift, die zonder haar mijn hand gewapend had.
Neen, 't is te lang geduld, dat men uw eer vertrad,
mijn Vader! reeds te lang heeft my uw schim verweten,
dat ik in laffe rust uw grootheid heb vergeten!
Uw arm heeft dezen grond den Saraceen ontroofd,
uw vuist de Gravenkroon gevestigd op uw hoofd!
en 'k laat een vreemdeling hier ongestoord regeeren,
uw krijgsgenooten door zijn bittren trots verneêren,
ik dulde uw Portugal zijn gunstlingen ten buit,
of dat hy met den Moor een laffe vrede sluit',
(wiens duizenden uw arm zoo dikwerf heeft verslagen)
om veiliger uw volk zijn ketens te doen dragen!
Neen, 'k eisch nog op dees dag de erkenning van mijn recht,
en 't zij de kracht van 't zwaard er de uitkomst van beslecht',
het zij men door verraad mijn neêrlaag wil verwerven,
ik zal voor 't minst niet meer als onderworpling sterven!
Of, gaat mijn drift te ver? is 't heerschzucht, die my spoort,
wanneer mijn boezem nog in droefheid schier versmoort,
dat ik een vijandin moet temmen in een moeder?
Heb 'k nog haar niet voldaan? Spreek, eedle Wapenbroeder
eens vaders, dien uw deugd te rug voert voor mijn hart,
is 't eindlijk lang genoeg, dat men mijn gramschap tart?

EGAS.

Graaf, sints uw eerste jeugd vertrouwd werd aan mijn zorgen,

Hosted by Google

heeft nimmer u mijn mond de waarheid nog verborgen,
en 'k zou noch jonglingsdrift, noch heerschzucht hier ontzien,
om u in zulk een tijd een trouwen raad te biên.
De nagedachtenis van uw doorluchten Vader,
en 't dierbaarste belang van Portugal te gader,
vereischen dat uw hand de teugels klemm' van 't rijk,
en wettelooze macht voor uw gezag bezwijk'.
Gy hebt de plicht voldaan, verschuldigd aan een moeder:
thands ziet het rijk in u zijn Vorst en zijn Behoeder!
Verlos het van den dwang, dien 't van zijn voogden lijdt,
en toon 't door uw bestier uit wien ge ontsproten zijt!

MATHILDA.

Vereent zich 't al dan, om mijn droefheid te vermeêren?
Gy ook, getrouwe held, zult dan den slag niet keeren,
die me in mijn Gade dreigt?

EGAS.

Stel u gerust, Mevrouw;
de dag, die thands verrijst, is u geen dag van rouw:
zy is voor u en hem een boô van heil en glorie!

ALFONSUS.

Neen, dierbre, wanhoop niet, de hemel schenkt viktorie,
waar Egas en het recht zich scharen aan mijn zij!

MATHILDA.

Zoo sta zijn gunst uw moed en mijne zwakheid by!

DERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DON LORENZO D'AGANIL.

LORENZO.

Een afgezant, Mijn Heer, van d'Oppervorst der Mooren
vraagt toegang en gehoor.

ALFONSUS.

Van my? 'k Heb nooit te voren
den Saraceen gekend, dan met de hand aan 't zwaard.

Hosted by Google

'k Ontveins niet dat zijn komst my hier verwondring baart.
Gelei hem herwaarts.

(*Lorenzo vertrekt.*)

(*Tot Egas, die vertrekken wil.*)

Blijf, mijn Egas, mijn vertrouwen
zal nooit uw vriendschap vreemd aan mijn belangen houên.

MATHILDA.

Ik store uw onderhoud met d'Afrikaner niet:
en voer uit uw gezicht mijn doodelijk verdriet.

(*Zy vertrekt.*)

VIERDE TOONEEL.

DON ALFONSUS, DON EGAS, OMAR.

OMAR.

Opvolger van den held, wiens nagedachtnis we eeren,
wien 't schittrendst voorbeeld leerde op mannen te regeeren,
en die met heel dit rijk zijn roem uw erfdeel ziet,
als 't welzijn van zijn volk. De Moorsche Koning biedt
u, schoon nog in 't bezit van 't Graafschap niet gehuldigd,
den broedergroet reeds aan, uw rang en deugd verschuldigd.
Mijn Koning, schoon heel 't land en de omgelegen zee
zijn krijgsmacht tuigen kan, bemint een eerbre vreê;
en zoo reeds sedert lang uw beider onderzaten
in ongestoorde rust d'alouden haat vergaten,
die vriendschap was zijn hart, uit achting voor uw kroon,
steeds onuitspreeklijk zoet. Moge, als Graaf Hendriks zoon
de teugels van 't gebied met eigen hand zal voeren,
geen wreevlig staatsgeschil die eendracht ooit beroeren.....

ALFONSUS.

Mijn Heer, voor dat de zee uw rijk van 't onze scheidt,
belove ik nooit een eind aan onze oneenigheid.
Of heeft uw Oppervorst het heilig recht vergeten,
waarmeê de Europeaan dees landstreek heeft bezeten,

Hosted by Google

tot waar hem de Oceaan zijn grens heeft aangeduid?
En, maakte zich uw volk ons vaderland ten buit,
wanneer 't met de overmacht van duizend duizendtallen
van de overkant der zee ons op het lijf kwam vallen? —
Het lot des oorlogs heeft ons uit ons erf verjaagd;
de wapens in de hand wordt dit weêr opgevraagd!
Neen, hy kent de inborst niet der fiere Portugeezen,
die wanen mocht dat zy den last des oorlogs vreezen!
En eert uw Vorst in my Graaf Hendriks erfgenaam,
hy verg' van my geen daad, die ik me als krijgsman schaam!

OMAR.

Mijn last strekt zoo ver niet, om over 't recht te spreken,
dat tusschen u en ons den oorlog kon ontsteken.
Een dringender belang voor u en uw geslacht
heeft my in 's Konings naam, Graaf, hier voor u gebracht.
Als bondgenoot, als vriend, zond hy me in dees gewesten
om 't wankelend gebied in uwe macht te vesten.
Uw Vader (wel is waar) heeft heel zijn levenstijd
ten dienst der vijanden van onzen Staat gewijd:
maar weten we ons op 't veld met leeuwenkracht te weeren,
wy kunnen ook de deugd in vijanden vereeren,
beschermen, wreken zelfs, en by den Saraceen
wordt schittrende oorlogsroem, in wien ook, aangebeên!
Sints lang reeds zijn mijn Vorst de schandelijke lagen
bekend, waarmeê verraad uw eerste jonglingsdagen
aan alle kant omgeeft. Men spaart noch list, noch bloed,
zoo slechts uw ondergang een vloekbre heerschlust boet!
Mijn Vorst vermag u thands gereede hulp te bieden.
Een vloot, die 't Noordlijkst deel van Spanje moet bespieden
kruist dicht naby dees kust: verlangt ge in éénen dag
u in 't bezit te zien van 't Grafelijk gezag?
Ik wapen tot uw dienst die dappre vlotelingen,
dat ze onder mijn gelei in deze vesten dringen;
gy-zelf verklaart u Vorst, en zonder tegenstand
vermeestert gy de stad, en met haar heel het land!
En wy, wy vergen niets voor deze dienstbetooning,
dan dat gy Portugal in leen houdt van den Koning!

ALFONSUS.

O stoutheid zonder maat! Ik, leenman van uw Vorst?

Hosted by Google

ten loon van 't eerloos feit, dat gy my voorslaan dorst!
Ga, vlied naar 't schendig hof van die u heeft gezonden,
om hem mijn antwoord — neen! mijn woede te verkonden!
Zeg hem, dat ik mijn recht van geen verraders hoû,
en dat, schoon anders niets mijn handen waapnen zou,
dees dag, dees dag-alleen, mijn haat zal doen ontgloeien,
om hem en heel zijn huis voor eeuwig uit te roeien!

OMAR.

Zoo loont men 's Konings gunst met smaad.....

ALFONSUS.

Vertrek, Mijn Heer,
ik wil geen enkel woord van zulk een gruwel meer!

VIJFDE TOONEEL.

DON ALFONSUS, DON EGAS.

EGAS.

Bedaar, en laat de zorg voor dierbaarder belangen
uw verontwaardiging, geliefde Vorst, vervangen!
Geen oogwenk dient verzuimd, waar list en Staatzucht waakt,
en hartstocht en verdriet voor 't grootsch ontwerp verzaakt!

ALFONSUS.

Neen, hoe my 't lot vervolgt, getrouwste mijner vrinden,
vrees niet dat ge ooit mijn moed zult neêrgeslagen vinden!
Aan vorstenplicht gewijd, aan de eer van mijn geslacht,
schenkt, wat ik lijden mag, mijn boezem nieuwe kracht.
Kom, gaan we, 't hoog besluit is eindelijk genomen!
En moet der burgren bloed in deze wallen stroomen,
mijn hand is schuldeloos. Dees dag getuigt mijn val,
of voert Graaf Hendriks zoon ten troon van Portugal!

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

DE GRAAF DE TRAVA, DONA THERESIA, *Spaansche en Portugeesche Edellieden, met* DON ALONZO GOMEZ *aan het hoofd.*

DE TRAVA.

Beschermers van den Staat, doorluchte rei van helden,

Hosted by Google

wier wijsheid in de vreê, wier moed op de oorlogsvelden,
u 't voorbeeld heeft gemaakt van ridderlijke deugd!
ontfangt mijn welkomsgroet! Hoe is mijn hart verheugd,
voor 't heil van mijn gebied, mijn dapperste onderdanen,
den adel van dit rijk, den bloem der Castiljanen,
rondom mijn troon geschaard, zoo broederlijk vereend
te aanschouwen. Deze band heeft ons de kracht verleend
om met standvastigheid dit Graafschap, naauw geboren,
te hoeden voor 't geweld der ongetrouwe Mooren:
en zoo 't de rust der vreê, na zooveel jaren strijd
met roem erlangen mocht, aan U is 't, dat men 't wijt!
Doch schoon zich 't al vereende, om dit gebied te sterken,
nog is de nijd in staat zijn onheil te bewerken.
Verheft ze als winnares d' afschuwelijken kop,
zoo stort dees troon in puin, en richt zich nooit weêr op!
Mijn vrienden, neen, mijn hart houdt aan uw trouwe zorgen
het droevig lot, dat hem bedreigt, niet meer verborgen.
't Is geen uitheemsch geweld, dat ons hier waapnen zal:
't verraad smeedt zijn ontwerp in 't hart van Portugal!
Ja, 't kroost van uw Gravin (ik gruw het uit te spreken,
bereidt zich tegen haar het oorlogsvuur te ontsteken.
Alfonsus, groot door rang en mannelijken moed,
maar trotsch en woest van aart, en in zijn drift verwoed
naar de opperheerschappij, werd sints zijn eerste dagen
omringd door vleierij, gevormd naar 't welbehagen
van staatsliên, onder schijn van trouw aan zijn geslacht,
op eigen grootheid slechts bij 's vorsten gunst bedacht.
Dus leerde men zijn hart van dolle driften blaken,
't belang van heel een rijk, zijn eigen bloed verzaken.....
Zijn moeder en haar gâ zijn 't voorwerp van zijn haat!
Het oogenblik is dáár voor 't schaamteloos verraad,
waarop 't de Gravenkroon van onze kruin moet rukken,
om ze op het wufte hoofd eens jongelings te drukken!
O! zoo 't ontwerp gelukt, rampzalig Portugal!
men voert u met geweld tot een gewissen val.
Geen leidsman, opgevoed in staats- en krijgsgevaren,
zal meer uw wanklend rijk voor d' ondergang bewaren!
De prooi der driften van een onberaden vorst,
de prooi der gunstlingen, wier onverzaadbre dorst
naar grootheid, voor zijn macht uw welzijn zal vertreden!

Hosted by Google

ziet daar het heilzaam doel der gruwlen, die zy smeden!
Het heilig vorstenrecht moet schandelijk versmaad,
Castieljes dochter, die den pas herwonnen Staat
ten huwlijksgoed ontfing van haar roemruchten Vader,
moet in haar wettig erf, gehoond, beroofd te gader,
op dat het, uitgeput, door wie 't beschermen moest,
in 't einde nederstort', door 't eigen zwaard verwoest,
waarvan 't Castieljes Vorst gered heeft en gewroken.
Een enkel oogenblik, en 't twistvuur is ontstoken!
Getrouwen, gy-alleen, kunt, wat ons dreigen mocht,
de rampen temmen, die gevloekte baatzucht wrocht.
Vertoont u één en trouw, in eedle krijgsmanszeden,
en leidt den zwakken op, naar 't pad, door u betreden.
De zege volgt u! en een dubble glans van eer
daalt op het achtbaar hoofd van 's lands bevrijders neêr!

THERESIA.

Geen echte spruit van 't bloed der oude Portugeezen,
geen Castiljaansche held kan ons vijandig wezen!
Ik ben gerust: 't is geen rechtschapen Edelman,
die in 't onschendbaarst recht een vrouw verraden kan!

GOMEZ.

Gebieders van dit rijk, die 't eenig kunt behouên!
O ja! ons brandend hart beantwoordt uw vertrouwen.
Gy zijt het, die ons steeds het edelst voorbeeld gaaft
in oorlogstijd en vreê. Uw macht, uw wijsheid staaft
den adel en den rang, geboorte en deugd verschuldigd.
Sints lang zijt gy voor ons in 't graaflijk recht gehuldigd.
Die hulde stave ons zwaard, en beev' wie 't onderstaat
te dingen naar uw kroon door wapens of verraad!

DE TRAVA.

'k Erken in deze taal mijn dierbre wapenbroeders,
steeds gloeiende voor recht, en rijks- en troonbehoeders.
Mijn baanders leiden u op 't pad van eer en roem:
en volgt ze uw dappre schaar, der Edellieden bloem,
ons zwaard of ons beleid zal 't oproervuur versmoren.
Wy, houden we ons gereed! Geen oogwenk zij verloren!
En barst de staatstorm uit, voorzien sints zoo veel tijd

Hosted by Google

zoo voere ons de eerste maar ter raadzaal of ten strijd!
Vaartwel!

(*De Edellieden vertrekken.* DE TRAVA *vervolgt tegen* D'AVILA, *die bij hun uitgaan binnen getreden is.*)

Gy, d'Avila, gelei Don Egas binnen!

(*d'Avila vertrekt.*)

Welaan! het uur is dáár, de kampstrijd gaat beginnen!
Ik wacht u, trotsche slaaf van een onwaardig Vorst!
En wat zich tegen my uw haat vermeten dorst,
om in Alfonsus naam mijn Staten te regeeren,
gy zult op hem en u mijn wraak zien triumfeeren!

TWEEDE TOONEEL.

DE GRAAF DE TRAVA, DONA THERESIA, DON EGAS.

DE TRAVA, *met bitterheid.*

Wat onverwacht geval voert hier Don Egas schreên?
Het Graaflijk hof sints lang heeft geene aantreklijkheên
voor u, wiens gantsch bestaan aan wichtiger belangen
gewijd is, dan 't genot der hoven op te vangen!
Spreek, wat bedoelt uw komst?

EGAS.

Het welzijn van ons land,
de wil eens meesters, aan dat welzijn naauw verwant,
vereischen 't onderhoud, Graaf, dat ik u deed vragen!
Ik kom, om u mijn last op 't spoedigst voor te dragen.
Het edel kroost des helds, wiens schittrende oorlogskracht,
de vrijheid in dit rijk, de kroon in zijn geslacht
gevestigd heeft, wenscht thands, dat rijper jeugd zijn handen
in staat stelt zelf de staf te voeren dezer landen,
een einde aan alle macht, die hier nog heerschen mag.
Heel Portugal, als hy, verwacht met drift den dag
waarop de rijksvoogdij, wier zorgen zoo veel jaren
Graaf Hendriks Weduwe en haar Echtgenoot bezwaren,
zal keeren in den schoot van de opperheerschappij!

Hosted by Google

THERESIA.

Hoe, wat vermeet men zich? Alfonsus vergt van my
dat ik met eigen voet mijn rechten zal vertreden,
mijn Egâ zal verraân? De troon, dien wy bekleeden,
was Hendriks eigendom, is thands dat van zijn zoon,
als of mijn vaders wil de Grafelijke kroon,
mijn bruidschat, onbepaald, aan vreemden had geschonken!
Ontaarde! heeft haar glans u dus in 't oog geblonken,
om ze aan een moeders hoofd te ontweldigen? Welaan!
wat mart ge nog, mijn zoon, de hand aan 't zwaard te slaan,
om met mijn bloed bespat u-zelf ten troon te heffen?
Kom, eer nog moet uw wraak my met de mijnen treffen,
eer moet die troon vergaan, en eerder heel dit rijk,
dan dat Theresia gewillig voor u wijk'!

EGAS.

Hoe! heeft dan niet, Mevrouw, Don Hendrik deze Staten
aan de Oppermacht zijns zoons, aan uw voogdij gelaten?
En hebt ge u-zelve niet tot Rijksvoogdes verklaard?

DE TRAVA.

Rampzalige uitvlucht, en zoo stout een aanslag waard!
Spreek! wat vermocht een vrouw, van vijanden omgeven,
verbitterd op haar rang, haar afkomst en haar leven?
Zy zag van 't troonrecht af voor een geliefden zoon,
en vestte op hem haar hoop! Zijn haat, zie daar haar loon!
Zie daar den invloed van verachtelijke vrinden!
Sints deed een tweede trouw haar een beschermer vinden
in d'Egâ, dien zy koos. Gy ziet haar thands in staat
haar recht te wreken, en te straffen, wie 't versmaadt! —
Niet dat haar moederliefde uw kweekling wil verstoten,
ofschoon zijn boezem zich voor haar heeft toegesloten!
Ik-zelf, zoo dier verknocht aan Don Alfonsus bloed,
heb meê met heel mijn hart de vaste hoop gevoed,
dat hy in 't rijksbezit ons eenmaal zal vervangen.
Maar neen! men eischt veel meer: zijn toomeloos verlangen
wacht niet dat onze dood hem 't Graafschap schenken zal.
De drift der jonglingschap moet over Portugal,
moet over 't lot van hem, die haar met roem regeerde,

Hosted by Google

van hem, om wiens ontzag de nabuur haar vereerde,
beslissen, en zijn wil reeds heden uitgevoerd!
Dees wankelende Staat, door helsche twist beroerd,
haar Ridderen verkeerd in woeste muitelingen,
om 't al naar willekeur van hun belang te dwingen!
Zie daar het edel werk van hem, wiens vroege jeugd
de rijkskroon heeft verdiend door weêrgâlooze deugd!

EGAS.

Mijn Heer, heel Portugal kan tuigen, wie van beiden
de jammren oorzaak gaf, die zich voor haar bereiden,
indien men door het staal de kroon herwinnen moet!
't Kan tuigen wie van beî de banden van het bloed
miskend heeft en vertrapt, en of Alfonsus daden
ontembre heerschzucht of rechtaarde deugd verraden!
Maar waartoe een verwijt, zoo ongegrond, weêrlegd?
Zijn deugd beslist hier niets! 't Is zijn geheiligd recht,
dat 'k opeisch uit zijn naam. Nog blijft dat recht geschonden?
Ik breng uw antwoord weêr aan die my heeft gezonden!
Gy ziet my thands niet meer Alfonsus afgezant:
'k verkondig hier den wil der Ridderschap van 't land.
Aan Hendrik en zijn huis heeft ze eens haar trouw gezworen,
zy doet dien eed gestand aan 't kroost, uit hem geboren,
en van dees dag af aan erkent zy geen voogdij,
noch in heel Portugal een andre macht, dan hy!
Zy zal zich om zijn troon als om zijn lijf vergaren,
en wijden d' eigen arm, die Hendriks krijgsgevaren
gedeeld heeft, aan den dienst van zijn doorluchten zoon!

THERESIA.

O hemel! tot hoe lang dulde ik zoo fel een hoon!
Ga, hoofd en afgezant van vuige muitelingen,
die zelve naar de macht van hun gebieders dingen!
Ga, doe hun uit mijn naam hun ware plicht verstaan!
Don Hendrik heeft hun eed van trouwheid, hem gedaan,
alleen als Egâ van Theresia ontfangen!
Die eed behoudt haar kracht voor hen die hem vervangen
in d' echt, die ons verbond, als in mijn rijksgebied.

EGAS.

Toen de overwonnen Moor dees streken siddrend liet,

Hosted by Google

Mevrouw, ontfing de deugd des winnaars, van uw Vader
het vrijgevochten land en uwe hand te gader!
maar nimmer had zijn wil (verschoon mijn vrije taal!)
zijn gift onttrokken aan het kroost van uw Gemaal,
noch had hy toegestaan, dat willekeur van vrouwen,
aan Hendriks erfgenaam het Graafschap zou onthouên,
om 't op te geven aan eens vreemdlings heerschappij!

DE TRAVA.

Vermetel onderdaan! Hoe! wat verwijt ge my?
Zoo zag Don Hendrik dan het daglicht in deze oorden?
En naauwer band verbond hem Portugal, wien 't Noorden
ter weering van den Moor, naar Spanjes Vorsten zond,
aan grond en zeden vreemd?

EGAS.

Zijn bloed vloeide op dees grond!
Zijn degen deed den naam der eedle Portugeezen
in 't overzeesche rijk der Saraceenen vreezen!
Zijn hand sloot nooit met hen een schandelijk verdrag!
Beschermheer van zijn volk, voor d' adel vol ontzag,
verried hy hun belang aan geen uitheemsche Grooten.
Zie daar wat hem ons hart voor eeuwig heeft ontsloten!
Zie daar zijn rechten op de Portugeesche kroon,
verschuldigd door zijn dood aan zijn heldhaften zoon!

DE TRAVA.

Genoeg! 't Is reeds te lang, dat gy 't ontzag dorst krenken,
dat u mijn rang beveelt! Gy moest voor 't minst bedenken,
dat ik nog meester ben, en dat mijn gramschap u,
mijn onderdaan, nog kan noodlottig zijn! En nu —
't is noodloos dit gesprek hier verder te verlengen.
Gy hebt mijn wil verstaan. Gij kunt dien overbrengen.

EGAS.

Ik ga, maar keer terug voor 't uur van middernacht,
aan 't hoofd der Ridderschap, die slechts uw antwoord wacht,
om vreedzaam haren Graaf de kroon op 't hoofd te drukken,
of 't wraakzwaard uit de scheê voor Vorst en eer te rukken!

Hosted by Google

DERDE TOONEEL.

DE GRAAF DE TRAVA, DONA THERESIA, *vervolgens* D'AVILA.

THERESIA.

O wanhoop! 'k zal den smaad van zoo veel overmoed
dan dulden, en mijn hand niet in des trotschaarts bloed
een muiter straffen, steeds het voorwerp van mijn woede,
die in het hart mijns zoons zijn vloekbre heerschzucht voedde!
Zijn dood, zijn dood-alleen, herstelt mijn lijdende eer!
Ach! drukte ons dus de keer van 't trouwloos noodlot neêr,
dat, waar zoo wreed een hoon mijn boezem doet ontgloeien,
onze eigen veiligheid den felsten haat moet boeien?

DE TRAVA.

Volharden wy, Mevrouw, by 't dringen van den nood!
Het uur der wraak genaakt, of 't uur van onze dood!

D'AVILA, *binnen tredende.*

Heer Graaf, men vraagt gehoor.....

DE TRAVA.

't Is de Afgezant der Mooren.
Gelei hem binnen!

(*d' Avila vertrekt: hy vervolgt.*)

Welk een lot werd ons beschoren!
De Saraceensche hulp ter weering van 't gevaar!
O foltring voor een hart als 't mijn'!

VIERDE TOONEEL.

DE GRAAF DE TRAVA, DONA THERESIA, OMAR.

OMAR.

Het uur is dáár,
heer Graaf, 't ontwerp door u tot heden afgeslagen,
kan thands geen uitstel meer, geen aarzeling verdragen!
Besluit, en op uw wenk is 't al gereed! De vloot,

Hosted by Google

wier bijstand u mijn Vorst, ten pand van vriendschap bood,
is eindlijk (dank zij 't lot!) gevorderd tot uw kusten.
't Is thands het oogenblik de manschap uit te rusten.
Daar, waar zich Aves vloed met d' Oceaan vermengt,
daar moet de dappre stoet, die u de zege brengt,
zich scheiden van de vloot, en varen met hun boten
den stroom op. Laat geen zorg dan meer die hulp verstoten!
De dag, die morgen rijst, berokkent ligt uw val.
Gebruik de gunst van 't lot, en zy brengt Portugal
voor eeuwig in uw macht! Verschoon dit dringend pogen:
gy hebt, als ik, de ramp die u bedreigt voor oogen!
Reeds woelt het wufte volk, reeds mompelt het den naam
uws mededingers, roemt zijn deugd en oorlogsfaam!
't Draagt alles blijk van 't vuur, dat eindlijk uit moet breken!
Nog kunt gy 't smoren, nog regeeren, nog u wreken,
en ge aarzelt?

THERESIA.

't Volk, Mijn Heer, wiens muiterij gy vreest,
is aan zijn wettig Heer steeds naauw verknocht geweest.
Het liet zich mooglijk thands door listiger verblinden!
Een wenk (vertrouw het vrij) doet het zijn plicht hervinden.
En 't oog der vorsten ziet in zulke onrustigheên,
geen woede van een volk, met hun gebied te onvreên.

OMAR

Welnu, zal dit gewoel van zelven weêr bedaren
en spelt het in uw oog geen grooter staatsgevaren;
zoo houde ik langer niet op onzen bijstand aan,
en.....

DE TRAVA.

'k Deed u nog, Mijn Heer, ons antwoord niet verstaan!
Ja, dikwerf weigerde ik uw hulp, my aangeboden!
Dus eischte 't vorstenplicht! Thands dat de macht der snooden
een eerbiedwaardig volk in gruwbre rampen tracht
te storten, en het al een stouten aanslag wacht,
thands kan het, schoon ons hart onvatbaar is voor vreezen,
tot redding van dit volk wellicht noodzaaklijk wezen,
tot steun van dezen troon geen middelen meer te ontzien.

Hosted by Google

De heuschheid van uw Vorst liet my zijn bijstand biên!
Mijn vriendschap deelde steeds met vuur in zijn belangen!
Ik zal van wederzij dit blijk van trouw ontfangen,
ter staving van mijn recht, maar meer nog, om als Vorst,
het bloed te sparen, waar de muiteling naar dorst.

OMAR.

Welaan, ik vlieg, Mijn Heer, om d' uitslag te bezorgen,
de nacht geleidt ons op de golven, en op morgen
is Portugal aan u, en Guimaraêns (1) in vreê!
'k Vertrek nog in dit uur naar de oevers van de zee,
die onze schepen voert.....

DE TRAVA.

Vertoef, en wil niet vreezen,
dat rijper overleg ons zal noodlottig wezen!
Daar waar één enkle stap het lot van heel een Staat
beslist, daar dient geen drift gehoord, maar wijze raad!
Ik draal niet ons besluit mijn Eedlen te openbaren;
'k stel hun zijn doelwit voor, zijn omvang, zijn gevaren,
den plicht hun opgeleid. Gy, Omar, volg mijn schreên;
en ons vooruitzicht moet, om alle onzekerheên,
gevaarlijk, doodlijk voor de hoop op 't zegepralen,
te keeren, heel den loop van ons ontwerp bepalen.

(*Tot Theresia.*)

Gy ziet my weêr, Mevrouw, na d' afloop van den Raad.

OMAR, *ter zijde, in het heengaan.*

Ik volg in zegepraal den wreker van mijn smaad!

VIJFDE TOONEEL.

DONA THERESIA, *alleen.*

Op morgen valt de trots van muitende onderdanen,
en alles kromt zich voor de Castiljaansche vanen!
Op morgen triumfeert Theresia! Het bloed
zal vloeien tot een zoen van haar getergd gemoed!

(1) De ae in dit driesyllabig woord wordt als ai uitgesproken.

Hosted by Google

Mijn oog getuigt den dood van haatlijke verraadren!
en niemand zal mijn troon meer dan met siddring naadren!
Uw dorst naar wraak wordt haast gelescht! Wat eischt ge meer,
mijn hart? Wat pijniging slaat al die vreugde neêr?
Gerechte hemel! kan het waarheid zijn? Geweten!
heeft zoo veel poging nog me uw stem niet doen vergeten?
Neen, zoo veel gruwlen duldt uw strengheid niet. Die troon,
dat voorwerp van mijn drift, ontweldigd aan een zoon!
Zijn bloed wellicht gestort, om 't misdrijf te versterken!
Geen banden ooit ontzien, om zijn verderf te werken!
Mijn boezem ijst! 'k verfoei die kroon, zoo duur gekocht,
my-zelve en 't huwelijk, dat me aan een Gâ verknocht,
verhard nog meer dan ik in heerschzuchts ijslijkheden.
Wat aangevangen in mijn angsten? Afgetreden
van 't onheilvol gebied, de bron van al ons kwaad?
Het gruwzaam moordzwaard, dat mijn zoon te wachten staat,
geweerd? Kom, vliegen wy.... Wat doe ik, onberaden?
Ik ga op 't hachlijkst uur mijn echtgenoot verraden!
O denkbeeld, vreeslijker dan alles wat ik lij!
Ik ban en hem en my van de opperheerschappij,
om van mijn eigen kroost in 't eind genâ te smeken,
neen, van zijn gunstlingen, wier trotschheid ik ging wreken!
O zwakheid, die me onteert! — Neen, gy verwint my niet!
Of is 't een gruwel voor den schijnglans van 't gebied,
de banden der natuur in dolle drift te schenden?
Zoo zwicht' mijn zoon, ten spijt van zijn verwoede benden!
'k Verhard my zoo als hy, en mijn gewetenssmart,
zal, ja, een foltring zijn voor 't weeke moederhart!
Maar toonde ik nimmer vrees in krijgs- en staatsgevaren,
die foltering kan meê mijn hart geen angsten baren!
'k Kan moedig dragen, wat een toornig lot gebiedt,
maar wijken van mijn recht, maar buigen, kan ik niet!

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

DE GRAAF DE TRAVA, DONA THERESIA.

DE TRAVA.

't Wacht alles slechts een wenk, om ons ter hulp te spoeden!

Hosted by Google

Geen voorzorg werd verzuimd om ons ontwerp te hoeden;
de raad der Edelliên heeft d' aanslag goedgekeurd,
die eenig redden kan; ofschoon hun fierheid treurt,
den vaak verwonnen Moor den zegepraal te danken.
Hoe 't zij, hun beider trouw slaat nimmer aan het wanken.
En inborst en belang verbindt den Castiljaan;
en Omar, onze zaak met geestdrift toegedaan,
wacht slechts op mijn bevel, om daadlijk te vertrekken.

THERESIA.

Hoe! waartoe dit vertrek nog langer uit te rekken,
waar 't dringendste gevaar met ieder oogenblik
vermeêrt?

DE TRAVA.

Verban, Mevrouw, een ongegronden schrik!
De zorg van uw Gemaal heeft geen belang vergeten!
Men zal zich tegen ons op heden niets vermeten;
en Omars toeven stremt geen oogenblik den loop
van rijpdoordacht ontwerp, het standpunt onzer hoop.
Hy heeft in aller ijl een slaaf vooruitgezonden,
die heel ons staatsbesluit den vlootvoogd zal verkonden;
en Omars aankomst vindt den vloteling bereid.
Maar voor hy naar de stad zijn vreemde benden leidt,
is 't noodig nog een stap voor haar behoud te wagen!
Mislukt die, 'k zal hun komst geen oogenblik vertragen.
Neen, vleien wy ons niet! dat volk, zoo fier van aart,
zal nimmermeer een vorst, wiens kroon het Moorsche zwaard
verdedigde, zijn trouw, zijn liefde en eerbied schenken;
en 't diep gevoel van eer, dat het bezielt, te krenken,
is de ondergang wellicht van wie het durft bestaan.
Zoo pogen we 't gevaar der vreemde hulp te ontgaan,
indien 't nog mooglijk is! Ik heb uw zoon ontboden,
Mevrouw, ik ken zijn hart, ontaard op 't spoor van snooden,
door heerschzucht weggesleept, door jonglingsdrift verblind,
maar dat de heilge band, die u aan hem verbindt,
nog niet verbroken heeft! 't Waar mooglijk dat uw klachten
't nog wijfelend gemoed tot onderwerping brachten.
Één traan, één enkel woord, dat in zijn boezem daal',
is machtiger op hem, dan al de kracht van 't staal.

Hosted by Google

Maar wee hem, zoo hy nog hardnekkig durft weêrstreven!
Zijn vonnis is geveld! Wij geven bloed en leven,
met de eer, het heil, 't bestaan van dit weêrspannig rijk,
op dat zijn hoogmoed met zijn ademtocht bezwijk'!

THERESIA.

Wat eischt ge van uw Gâ? dat zy zich zal verneêren,
om met een dubble schand beladen weêr te keeren?
Geen tranen werken meer op zijn verhit gemoed.
Of zoo er zulk een kracht in de inspraak ligt van 't bloed,
kunt gy die zwakheid dan niet van een moeder wachten?

DE TRAVA.

Hoe! Travaas gemalin mistrouwt dit uur haar krachten,
wanneer zich 't dierbaar doel van jaren zorg beslist!
Hier dient geweld gespaard, noch heimelijke list.....
Men komt; 'k laat u alleen, Mevrouw! Wil slechts bedenken,
dat gy ons op dit uur de zegepraal kunt schenken!

THERESIA, *tot de Trava, die vertrekt.*

Ik zal u waardig zijn. — Herinnring aan mijn hoon,
sluit gy mijn boezem toe voor een ontaarden zoon!

TWEEDE TOONEEL.

DONA THERESIA, DON ALFONSUS.

ALFONSUS, *ter zijde, by het inkomen.*

Hoe is mijn ziel ontroerd, bij 't naadren van deze oorden!
Gy, hemel, die my kent, verteder voor mijn woorden
het moederlijke hart, dat steeds my van zich stiet,
en eindig op dit uur mijn folterend verdriet!

(*Tot Theresia.*)

Men heeft me uit uwen naam ontboden, en ik snelde,
Mevrouw, op uw gebod, waar ik me een heil uit spelde,
onschatbaar voor mijn hart.....

THERESIA.

Mijn Heer, een afgezant

Hosted by Google

van muitelingen, aan den roem van 't vaderland
vijandig, dorst zich hier aan ons gezicht vertoonen,
om plechtig uit hun naam zijn wettig Heer te hoonen,
en eischen op uw last zijn afstand van 't gebied.
Is 't laster, of zijt gy 't, die dus den staat verriedt?
'k Eisch voor de laatste maal de rechten van een moeder;
spreek, heeft die woeste drift, van dag tot dag verwoeder,
u eindlijk dan vervoerd, om aan der muitren hoofd
te pronken met een kroon, aan onze kruin ontroofd?
om wars van matigheid u tot geweld te wenden,
en in eens moeders recht dat van den Staat te schenden?

ALFONSUS.

De leidsman van mijn jeugd, mijns vaders krijgsgenoot,
(geen muiteling, Mevrouw, van schaamte en deugd ontbloot,)
kwam hier om 't Graaflijk recht zijns kweeklings op te vragen.
Maar ach! 't is de eigen haat, die sints mijn eerste dagen
een hart gepijnigd heeft, geheiligd aan zijn bloed,
die (ik doorzie 't te wel) nog in uw boezem woedt.
O! moet die wreede straf my eeuwig dan vervolgen?
Blijft uw misleid gemoed steeds op een zoon verbolgen?
En is (o ijslijkheid!) verzaking van mijn plicht
het eenig liefdeblijk, waarvoor uw gramschap zwicht?

THERESIA.

Ontaarde, durft gy nog van kinderlijke liefde
gewagen, die zoo fel een moeders boezem griefde?
Durft gy gewagen van verplichting, eer of deugd,
wiens dwaze drift naar macht reeds sints uw vroegste jeugd
een eeuwgen oorlog zwoer, aan die haar tegenstonden?
Helaas! heeft ooit het bloed uw hart aan my verbonden?
Uw kindschheid, my reeds vreemd, wees na uws vaders dood,
de troost, de teêrheid af, die u een moeder bood.
Een stoute hoveling dorst my uw liefde ontrooven,
dorst u de Gravenkroon van Portugal beloven,
ten koste van mijn eer, ten koste van mijn bloed!
Wanhopig, diep gewond in 't vorstelijk gemoed,
wierp zich mijn weêrloosheid in Graaf de Travaas armen,
om door dees tweeden echt mijn rechten te beschermen.
Sints dien tijd groeide uw haat; 'k zag van rondom mijn troon

Hosted by Google

van vijanden bedreigd, en aan hun hoofd mijn zoon!
Ge ontveinst het doel niet meer, dat gy u voor dorst stellen
de wapens in de vuist ons beiden neêr te vellen,
en grijpen met een hand, nog van dien moord bebloed,
de teugels van een rijk, verdiend door muitrenmoed!
Zoo ver werdt gy verleid door een gevloekt verrader,
door lage vleierij en door uw drift te gader!

ALFONSUS.

Wat hoor ik? kan het zijn? en is 't uw hart, Mevrouw,
dat zoo veel misdaân op my laadt, dat Egas trouw
miskent, en ons de ramp der droeve oneenigheden,
waarvan ons beider ziel zoo gruwzaam heeft geleden,
verwijt? o hemel! Ik, een moeders liefde en recht
versmaden? Ik, den glans aan de oppermacht gehecht,
door onrecht en geweld, door moedermoord ontwijden?
Helaas! moet ik u nog herinnren aan die tijden,
toen de onschuld van mijn jeugd vergeefsch uw teêrheid zocht,
verzwolgen in 't gevoel, dat Staatzucht in u wrocht?
Neen, nimmer heeft mijn hart die zaligheid genoten,
neen, nimmer zaagt ge in my het kroost uit u gesproten,
maar steeds den erfgenaam van Hendriks rijksgebied!
Gy zijt het die my haat, gy, die my steeds verstiet.
Gy wilt den Castiljaan mijn wettig erfdeel schenken,
gy, de eer van Portugal, die van mijn afkomst krenken,
en dringen haar en my een vreemden meester op.
Hoe lang verdroeg ik niet! Thands rijst uw woede in top,
nu alles van my vergt, dat ik mijn macht zal toonen!
Geen wraakzucht wapent my. Men poogde my te hoonen,
te domplen in een rust, verachtlijk in een Vorst.
'k Vergeef met heel mijn ziel, wie my vernedren dorst!
Maar de eer mijns vaders, neen! laat ik niet ongewroken;
en moet een oorlogsvlam, zoo gruwzaam, hier ontstoken,
ik strijd voor 't recht mijns volks, voor 't recht op een gebied,
wier hoede hy aan 't zwaard van zijn Alfonsus liet!
Neen, liever met den haat van heel een aard beladen,
dan zijn geheiligde asch lafhartig te verraden!
Sints lang, wanneer de nacht reeds heldert aan de kim,
verheft zich aan mijn oog zijn eerbiedwaarde schim,
en wijst met de eigen hand, wier kracht in vroeger dagen,

Hosted by Google

uws vaders vijanden zoo dikwerf heeft verslagen,
naar de eerkroon, die hem siert, de Gravendiadeem;
en 't bleek gelaat vertoont een akelige zweem
van droefheid, dat men hem zoo schielijk kon vergeten!
En nu — wat misdaân ook uw drift my heeft verweten,
verg alles van een zoon, die om uw weêrmin smeekt,
beroof hem hier van 't licht, zoo dit uw gramschap wreekt;
maar o! weêrstreef hem niet in 't volgen van zijn plichten!

THERESIA, *ontroerd.*

En moet mijn fierheid dan voor uwen invloed zwichten?
En bleef ik meer dan gy mijn rang, mijn afkomst waard,
zoo 'k afzag van den troon, als voor geweld vervaard?

ALFONSUS.

Geen edelmoedigheid zal u by 't volk verneêren.
't Zal u als moeder, meer dan als Vorstin, vereeren.
Verstomp in hunne hand het staal, en dat mijn jeugd
den schepter van dit rijk ontfange van uw deugd!

THERESIA, *ter zijde, met ontroering.*

Wat vreemd en teêr gevoel wordt meester van mijn zinnen?
O hemel! zou zijn taal mijn heerschzucht-zelf verwinnen,
en bracht dit oogenblik my 't hart van moeder weêr?

ALFONSUS.

Men komt.....

THERESIA.

Mijn echtgenoot? Gy zijt gered, mijn eer!

DERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DE GRAAF DE TRAVA.

DE TRAVA.

Gy zegeviert, Mijn Heer! 't volk heeft zijn plicht vergeten!
De stad weêrgalmt alom van woedende oproerkreten.
Men roemt uw naam als Vorst, als vader van het rijk,
als wreker van zijn recht; en hoont en vloekt, ten blijk
der onverwrikbre trouw u in die drift gezworen,

Hosted by Google

uw moeder en haar gâ. 't Is al voor hen verloren.
De kroon, met zoo veel glans door hen gevoerd, valt af.
Een zegeteeken nog ontbreekt uw roem, hun graf!
De zwaarden zijn gewet, en niets meer zal ontbreken,
om 't lang versmoord verdriet nog in dit uur te wreken.
Men spare ons leven niet! Ik wacht van Hendriks zoon
geen weldaad, dan een dood, gewenscht na zoo veel hoon!
Ondankbren, die nu juicht, als van een dwang ontslagen,
voor uw onbuigbren trots onteerend, niet te dragen!
Pas uit uw nietigheid herboren, hebt ge 't my
te danken, en 't ontzag van mijne heerschappij,
wier roem aan uwen naam zijn luister mocht verleenen
zoo gy niet nogmaals kruipt in 't juk der Saraceenen.
Zoo zij, na zoo veel dienst, uw laffe haat mijn deel!
't Is aan uw eigen hand, dat ik mijn wraak beveel!
Wat eerbied wachtte ik nog voor weldaân, rang of plichten?
Voor heerschzucht en verraad moet thands het alles zwichten

ALFONSUS.

'k Erken in deze taal den dwingland van dees Staat,
die de asch, het kroost, den roem van haar bevrijder haat!
Men poog' haar grootheid en zijn deugden te verneêren!
'k Verwaardig my hier niet die poging af te weeren!

(*Tot Theresia.*)

Maar gy, o! geef gehoor aan de inspraak der natuur!
Mevrouw, uw heil en 't mijn hangt in dit plechtig uur
aan u, aan u-alleen! Spreek, mag uw zoon nog hopen?
Of moet hy de eer zijns stams met uwen haat bekoopen!

THERESIA.

Hoe! ik, ik zou ten loon van 't hemeltergendst woên,
van 't recht, dat ik bezit, gewillig afstand doen?
Alfonsus kan van my die lafheid niet verwachten!
Zijn voorbeeld leerde my geen banden heilig te achten,
geen weêrstand van het hart te ontzien, waar 't heerschen geldt!
Gy ziet my onbeschroomd te zwichten voor geweld,
waar met mijn kroost en volk verraadren samenspannen,
om my van dezen troon, mijn erfgoed, te verbannen!
Maar heeft de hemel 't dus besloten, dat ik vall',

Hosted by Google

ik zweere 't, dat mijn mond u nooit erkennen zal.
Hier eindigt uwe macht! Laat thands uw grootheid vreezen,
dat hem een moeders toorn licht kan noodlottig wezen!
Ook ik, ik buige niet! en zij dit de eerste straf,
die neêrdale op 't bezit van een geroofde staf!

ALFONSUS.

O hemel! is 't genoeg voor plicht en eer geleden?
Mijn volk, mijn vaders eer moet schandelijk vertreden,
om d'ijsselijken vloek, die my bedreigt, te ontgaan.
Welaan, hy kneuz' mijn hoofd! ik heb mijn plicht voldaan!

DE TRAVA.

Voor wie zich zeker ziet de zege te behalen,
is 't licht met schijn van deugd en tederheid te pralen!
Geloof niet dat die schijn de Travaas oog verblindt!
Heerschzuchtig, door een drift, steeds opgewekt, ontzind,
scheen my, 't is waar, uw hart nog voor een moeder open,
en deed my voor haar liefde een beter uitkomst hopen.
'k Bedroog my, en dees dag vernietigde mijn waan.
Uw snoode dorst naar macht, schoon 't alles moest vergaan,
is in dit onderhoud op 't duidelijkst gebleken!
Ik heb genoeg gehoord! 't is tijd hier af te breken!
Gy kunt thands tegen ons 't geweld verzaamlen gaan.
Uw Ridderschap zal dra ons laatst besluit verstaan!

ALFONSUS.

Geveinsde, 't is dit oord, te lang door u ontheiligd,
dat u nog voor de straf die lastertaal beveiligt!
De val, bestemd aan uw gevloekte dwinglandij,
is foltering genoeg voor snoodaarts, zoo als gy!

VIERDE TOONEEL.

DE GRAAF DE TRAVA, DONA THERESIA.

THERESIA.

Ga, trotschaart, gy kunt thands uw helsche heerschlust boeten!
Uw moeder, uw vorstin ziet ge eindlijk aan uw voeten

Hosted by Google

Geniet met heel uw ziel die langgewachte wraak,
voor dat het dreigend uur van uw verderf genaak'!
Gy zijt mijn zoon niet meer, en niets kan my beletten,
wat bloed het kosten mag, 't zwaard tot uw val te wetten!

DE TRAVA.

Mijn boezem is, als de uwe, in fellen toorn ontgloeid!
De drift, die my bezielt, kent niets meer dat haar boeit!
Neen! 'k draal niet! alles moet ter wraak, ter redding spoeden!
Men wil 't: welaan! de krijg zal op dees vesten woeden.
Oproerigen! 'k ontzie uw haat, uw onheil niet!
Vervloekt mijn zegepraal, mijn wetteloos gebied!
ik zal, dien vloek ten spijt, uw opperheerscher wezen,
en met de hand aan 't staal die heerschappij doen vreezen!
Mijn troon viel door verraad: door list en krijgsgeweld
ziet gy hem morgen weêr met nieuwe kracht hersteld!
In 't antwoord heden nog door de Edelen bedongen
doen we afstand van de kroon, als door hun wil gedwongen!
terwijl hun straf genaakt in schaduw van den nacht!
Maar 'k ga! de Saraceen, die mijn bevelen wacht,
moet zonder meer verwijl zich spoeden naar de kusten!
Beef, jongling, nog dees nacht kunt ge als verwinnaar rusten!
Gy kunt mijn oppermacht nog zoo lang slechts ontgaan:
de dag, die morgen rijst, ziet u mijn onderdaan!

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

DON EGAS, *Portugeesche Edellieden.*

EGAS.

Doorluchte Riddrenrei, gewoon aan 't zegepralen!
Wat treffender triomf kon ooit uw deugd behalen
dan die, waarvan dees dag den eersten glans begroet?
De zoon des oorlogshelds, zoo heilig aan uw moed,
die op zijn vaders spoor en 't uw, met de eigen vanen
zijn krijgren steeds het spoor der glorie wist te banen,
die in het prilst der jeugd reeds de ongunst ondervond

Hosted by Google

van 't noodlot, en zoo grootsch 't langdurig leed doorstond,
wiens deugd de diadeem hem door zijn rang verschuldigd
verdiende, wordt in 't einde als wettig Graaf gehuldigd!
De dwinglandij, die hier den kop verheffen dorst,
verneêrt zich voor een wenk van d' Adel en den Vorst,
en wie hen hoonen dorst, zal hier geen wet meer geven!
Ja, edelmoedig volk! gy zijt van 't juk ontheven
der vreemden! 't Is het kroost, gekoesterd in uw schoot,
van die u redding bracht in d' ijsselijksten nood,
die van een nieuwen dwang u weder mocht bevrijden!
Heil, driemaal heil den dag, die 't eind ziet van uw lijden!
Herbloei, mijn Portugal! en doe den Saraceen,
die zich nog veilig acht door onze oneenigheên,
op nieuw uwe overmacht op 't slagveld ondervinden!
Mijn boezem is verrukt van vreugde! Ja, mijn vrinden,
'k weêrhou de stem van 't hart, by zoo veel blijdschap, niet.
'k Ontfing het levenslicht in dit geliefd gebied:
ik zag den Saraceen, beheerscher dezer streken:
'k zag door Don Hendriks arm die overmeestring wreken,
in 't heetste krijgsgevaar steeds strijdend aan zijn zij':
ik zag het vaderland in zijne heerschappij
gelukkig, en zijn zorg steeds voor haar welzijn vaardig:
ik kweekte 't dierbaar kroost, zoo groot een vader waardig,
in diepen eerbied op voor zijn gedachtenis,
en, zoo hy 't voorwerp thands van uw vereering is,
ik zag die deugden in het jeugdig hart ontluiken,
die 't schandelijk ontwerp van snoode heerschzucht fnuiken.
Maar wat onschatbre vreugd dees dag van glorie biedt,
vergeten wy 't gevaar, dat hier kan schuilen, niet!
De Travaas staatzucht, voor geen misdrijf ooit verlegen,
zoekt, in zijn woede, licht door heimelijke wegen
te keeren tot dien troon, waarvan hy afstand deed.
Gy kent zijn haat voor u en Hendriks zoon. Wie weet
wat gruwelen hy smeedt, om zich op beî te wreken?
Zoo wachten we ons het zwaard reeds zorgloos op te steken!
De Vorst heeft op mijn raad, in d' afgelopen nacht,
driehonderd Ridderen in haast bijeen gebracht,
om op het eerst gerucht van naadrende gevaren,
zich tot de nederlaag der snooden te vergâren!
Gy-zelf houdt u gereed te strijden aan hun hoofd,

Hosted by Google

schoon ons dit uur nog niets dan zuivre vreugd belooft!
Men komt..... het is de Graaf! zijn Gade volgt zijn schreden.

(*Ter zijde.*)

Hoe tuigt nog 't voorhoofd, wat zijn boezem heeft geleden!

TWEEDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DON ALFONSUS, DONA MATHILDA.

EGAS.

Ontfang, geliefde Vorst! door 's hemels wil hersteld
in rechten, lang miskend door 't Castiljaansch geweld,
de hulde van een volk, dat, zonder u verloren,
nog 't dwangjuk torschen zou, door vreemden haar beschoren!
Uw trouwelooze voogd, verrader van den Staat,
en by den Portugees sints lang veracht, gehaat,
leî zijn geroofde macht in onze handen neder:
en zien wy dezen dag een wettig meester weder,
zoo breng' de Ridderschap, steeds trouw aan Hendriks bloed,
u, als regeerend Graaf, den allereersten groet!
Wy zweeren plechtig nooit die trouwheid te verzaken,
voor u en voor uw kroon, als voor ons land te waken,
aan uw en hun behoud ons leven met ons zwaard
te wijden! Dierbre schim, die om ons henen waart,
en meê de vrijheid viert van dees geliefde streken!
getuig dees heilgen eed, en help den meineed wreken,
en zie, wanneer het graf ons kluistert in haar nacht,
onze afkomst steeds getrouw aan uw doorlucht geslacht!

ALFONSUS.

En ik, ik zweer met u, aan 't heil der Portugeezen,
aan de eer van deze kroon steeds toegewijd te wezen!
Het recht te eerbiedigen, en wie het mocht versmaân,
te straffen met dit staal, al moet ik zelf vergaan!
Of zoo ik ooit het spoor mijns vaders mocht vergeten,
zoo 'k me ooit de schennis van uw rechten kon vermeten,
zoo wreek' haar uwe deugd, en zij op de eigen stond

Hosted by Google

de band vernietigd, hier gesloten door uw mond!
Ja, dierbaar is me een kroon, uit uwe hand ontfangen,
en dierbaar het bestuur van Portugals belangen!
Maar ach! de schittering der Graaflijke oppermacht
geneest de wonden niet, mijn boezem toegebracht.
Helaas! die hooge rang, waarin ik werd geboren,
heeft voor Alfonsus hart sints lang haar zoet verloren!
En zoo zy thands dit rijk van 't vreemd geweld verlost,
gy weet het, trouwe rei, wat mij die zege kost.

(*Tot Mathilda.*)

Één heil nog is voor my de vrucht van 't zegevieren!
Uw schedel met den glans der diadeem te sieren,
geliefde leedgenoote, en heul by zoo veel leed!
En o! dat zy in 't eind den nevel scheuren deed,
die 't voorhoofd overdekt, van kommeren beladen!

MATHILDA.

De bron der tranen, waar mijn oogen steeds in baadden,
is nog niet uitgeput. Helaas! nog blijft mijn hart
bedrukt, en ducht een ramp, voor mijn verstand verward!
De dwingland leî zijn macht vrijwillig aan uw voeten?
Welnu! zoo heeft hy thands een dubble wraak te boeten!
Ja, helden, wijt mijn vrees de zwakheid van een vrouw!
Aan d' afstand, dien hy deed, blijft Trava nooit getrouw!
En, daar zijn vijanden zich reeds verwinnaars wanen,
schaart licht een snoode stoet zich heimlijk om zijn vanen

ALFONSUS.

En wien verdenkt uw zorg van zulk een laf verraad,
in 't vorstlijk Guimaraêns, dat met geheel den Staat
den dwingland met haar vloek sints lang heeft overladen?
Zijn Spaansche gunstlingen! Ziedaar, wie hem aanbaden!
Ziedaar de vijanden, nog op dit uur geducht!
Of, dierbare, is er vrees, waar op het minst gerucht
driehonderd Edelen, gehard in krijgsgevaren,
niet minder groot in deugd, zich om mijn lijf vergâren?

MATHILDA.

Ja, voor mijn angstig oog is alles hier verdacht!

Hosted by Google

En zoo ge u voor geweld genoeg beveiligd acht,
kende ooit uw eedle ziel de afschuwelijke paden,
die 't zwart verraad doorkruipt, om zijn vergif te ontladen?
Nog gistren was 't de macht des wreeden dwingelands,
waarvoor ik sidderde! Het is zijn onmacht thands!
O hemel, die my kent, en wat ik heb geleden!
uw gunst verleene een perk aan mijne angstvalligheden!
Of dreigt my in deze angst een nog verschrikbrer ramp,
dan al de tegenheên, waar 'k jaren reeds mee kamp,
en is dees dag van roem noodlottig voor mijn Gade;
zoo eindig', met mijn dood, des noodlots ongenade!
Te siddren zonder eind voor 't dreigen van den nood,
is wreeder duizendmaal dan de allerwreedste dood!

DERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DON LORENZO D'AGANIL.

LORENZO.

De Graaf de Trava!

ALFONSUS.

Hy, kan 't zijn!
(*Tot Lorenzo.*)
Men doe hem naadren!
(*Lorenzo vertrekt.*)

MATHILDA.

De Trava! Welk een schrik verspreidt zich door mijn aadren!
op 't hooren van dien naam, die me ijslijkheen voorspelt!

ALFONSUS.

Gy ziet my diep verbaasd. 'k Had nooit my voorgesteld,
mijn moeders echtgenoot te aanschouwen in deze oorden!

MATHILDA.

Vertrouw zijn daden niet, maar even min zijn woorden!

Hosted by Google

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DE GRAAF DE TRAVA.

DE TRAVA.

Het onstandvastig lot, dat troonen sticht en slecht,
wiens grilligheden noch verdienste ontzien, noch recht,
heeft op het onverwachtst my van den troon verstoten,
waartoe me een huwlijk riep, tot steun van 't rijk gesloten.
'k Zie thands in uwe hand den schepter, dien ik droeg!
'k Betreur die grootheid niet. Het is mijn hart genoeg,
dat ik, wat laster zich mijn vijanden vermeten,
nooit vorstenwaarde of plicht laaghartig heb vergeten.
In d' oorlog opgevoed, in 't doornig staatsbestier,
wachtte eindlijk kalmer tijd mijn matte grijsheid hier!
En, zoo tot nog mijn hand de teugels dezer Staten
geklemd heeft, en haar macht van zelf niet heeft verlaten;
de roepstem van de plicht weêrhield haar. Heeft mijn echt
my deelgenoot gemaakt aan 't thands verschopte recht
der Spaansche rijksprinses, mijn gemalin, uw moeder,
zoo was ik steeds haar rijk- en eer- en troonbehoeder,
en riep zy nog dit uur, als Portugals Gravin,
haar oude rechten, en haar gaâs bescherming in,
ik zou niet aarzlen die te omhelzen en te wreken.
Ik volg ook thands haar wil! Haar fierheid is bezweken
voor 't openlijk geweld, bevolen door haar zoon!
Zoo woeste muiterij beslist van dezen troon,
zoo acht ik my als haar ver boven hem veheven! —
Wy hebben beide ons recht aan 't oproer opgegeven!

ALFONSUS.

Is dit het doel, Mijn Heer, het geen u herwaarts bracht,
een volk te lasteren, dat zich gewettigd acht,
zich van een vreemden dwang ontslagen te verklaren!
Zoo deedt gy beter my dit onderhoud te sparen!

DE TRAVA, *ter zijde.*

O trots dien 'k nog verdraag, maar haast verplettren zal!

(*Tot Alfonsus.*)

Verschoon, 'k vergat in u den Graaf van Portugal.

Hosted by Google

Een wichtiger belang geleidde hier mijn schreden.
Een moeder eischt van u, na wat zy heeft geleden,
één gunst, één recht nog op. Als zoon, als Vorst, mijn Heer,
vraagt zy van u 't herstel van haar geschonden eer.
Zy werd tot d' afstand, ja, der heerschappij gedwongen,
en steeg haar zetel af. Men heeft nog niet bedongen,
dat wie hier gistren nog met vorstelijk ontzag
vereerd werd, die den Graaf, gehuldigd op dees dag,
het licht gaf, ook den hoon, dien zy ontfing, zou smoren.
Nog was zy 's lands Gravin, toen zy den smaad moest hooren,
van wie uw naam en last misbruikten. Zy verwacht,
dat hier voor 't minst uw hart, gevoelig aan haar klacht,
om haar-, om uwentwil haar wraak niet zal versmaden!
Wie strafloos onze kruin met hoon dorst overladen,
randt uw ontzag weldra met de eigen stoutheid aan!

ALFONSUS.

O hemel! kan het zijn, en heb ik wel verstaan?
Of was 't een ijdle klank, als in verwarde droomen,
bedrieglijk voor 't gehoor? — Wat deed u herwaarts komen?
Verklaar uw reednen, spreek! wat wil men?

DE TRAVA.

Egas straf!
Of hield dit meê de last, dien hem zijn meester gaf,
by d' afstand, dien hy eischte, uw moeder snood te hoonen?
Zoo neen! zoo moet geen gunst een onderdaan verschoonen,
waar 't de eer van uw gebied, de eer van uw afkomst geldt!

ALFONSUS.

Hoe! durft men van mijn hand de straf van zulk een held
verwachten? Ik, den bloem der Portugeesche Ridderen,
wiens onverwrikte moed het misdrijf steeds deed sidderen,
en voor wiens grootsche ziel ik geen belooning ken,
opoffren aan een haat, waarvan ik 't voorwerp ben?
Mijn hand waar' eer in staat den snoodaart neêr te vellen....
'k Vergeef uw wanhoop slechts wat gy my voor dorst stellen!

(*Men hoort van binnen een gerucht van inkomenden.*)

Maar welk een woest gerucht drong door tot deze zaal?

Hosted by Google

Wat zie 'k..... O hemel! 't is mijn moeder!

DE TRAVA.

'k Zegepraal!

VIJFDE TOONEEL.

DE VORIGEN. DONA THERESIA, *gewapend, gevolgd door Spaansche Edellieden.*

THERESIA.

Gehate muiters, beeft! en kromt u aan mijn voeten!
Gy zult nog in dit uur uw vloekbren aanslag boeten!
'k Verklaar my hier op nieuw Gravin van Portugal!

MATHILDA.

Heb deernis, hemel, en verhoed Alfonsus val!
Verschrikkend voorgevoel, gy hebt te waar gesproken!

THERESIA.

De smet is uitgewischt! onze oneer is gewroken!
Gebannen van mijn erf door een ontmenschten zoon,
wreekt my een vreemde hand van dees ondraagbren hoon.

(*Tot Alfonsus.*)

Ga, hoed de rechten thands, die muiters u verleenen,
voor 't lot dat hun bedreigt! Vijfhonderd Saraceenen
ontblooten tot uw val het straffend oorlogszwaard!

ALFONSUS.

En waant ge Alfonsus ziel voor dreigingen vervaard?
En waant men dat ik niet eer voor mijn recht zou sneven,
dan 't aan het krijgsgeweld der Mooren op te geven?
Maar 's hemels gunst waakt nog voor dees verdrukten Staat,
en stelt het doel te loor van 't schreeuwendste verraad!
Dees snoodbedreigde stad zal nog beschermers vinden!
De vaak verneêrde Moor, die zich durft onderwinden
den wil des Lusitaans te dwingen met het staal,
schenkt haast mijn Ridderen een dubblen zegepraal.

Hosted by Google

Roem vrij uwe overmacht! Één handvol van mijn helden,
zal meer dan duizenden, zal meer dan legers gelden!

MATHILDA.

Gaat, wreedaarts, die nu juicht bij zoo veel gruweldaân,
gaat, doet geheel het rijk in mijn Gemaal vergaan,
en beeft! Mijn wanhoop zal zijn neêrlaag overleven,
maar zal zijn val ten zoen, verraders, u doen sneven!

DE TRAVA.

Wat waagt men van verraad? — Voor wetteloos geweld
bezweek ons recht! De hulp eens bondgenoots herstelt
de dochter van Castielje in 't erfgoed van haar vader!
En ik, als wettig Graaf, als haar gemaal te gader,
'k gebied het voor het laatst! Men keere tot zijn plicht!
Het wraakzwaard is gereed, zoo 't oproer nog niet zwicht!

ALFONSUS.

Men wil 't, ik aarzel niet! Welaan! Ten strijd getogen,
en 't recht der kroon door 't bloed beslist! Het Alvermogen
waakt, Ridders, voor onze eer en voor het vaderland!

THERESIA.

Ontaarde, ja, ten strijd gevlogen! 'k Voel me ontbrand
in nooit gevoelde drift om Vorsteneer te wreken!
Geen kracht zal in den strijd aan dezen arm ontbreken!
Veroordeeld door het lot, stelt ge u vergeefsch te weêr!
Op heden stort uw trots voor 's hemels bliksem neêr!

(*Zy vertrekt met haar echtgenoot en gevolg.*)

ZESDE TOONEEL.

DON ALFONSUS, DONA MATHILDA, DON EGAS,
Portugeesche Edellieden.

ALFONSUS.

Ten strijd dan, zoo 't moet zijn! Komt, spoeden wy, mijn helden!
en rook' het Moorsche bloed op dees roemruchte velden,

Hosted by Google

door hen ontheiligd! 'k Ga u voor, waar 't de eer gebiedt!
Welaan! de pijn versmoord van 't wreedste zielsverdriet!
De hand vergeten, met uw haters saamgezworen,
mijn Portugal! om my den boezem te doorboren!
'k Ben de uwe, de uwe-alleen, zoo lang hier de oorlog woedt,
en aan uw vrijheid wijde ik meer nog dan mijn bloed!
Komt, gaan wy, laat dees dag een schooner zege tuigen,
dan ooit den Saraceen den snooden kop deed buigen!
En dan..... herneem uw prooi, verteerend smartgevoel!

(*Tot Mathilda.*)

En gy, mijn dierbre, o! weer de wanhoop! 't krijgsgewoel
is niet, wat my bedreigt met de ijslijkste gevaren!
Vertrouw, de kampstrijd zal hem aan uw liefde sparen!

MATHILDA.

De moed mag wondren doen, maar de overmacht verplet!

ALFONSUS.

Het vaderland in nood, geliefde, moet ontzet!
Zy zal het door den moed van mijn rechtschapen Ridderen!
En 'k weet, zoo min als zy, voor de overmacht te sidderen!
Vaar wel! Gy ziet weldra my als verwinnaar weêr!

(*Hy vertrekt met de zijnen.*)

MATHILDA.

O hemel! stem mijn beê!..... Helaas! Ik kan niet meer!

(*Zy zijgt in een armstoel neder.*)

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

DONA MATHILDA, *alleen.*

Hoe is mijn borst beklemd! mijn geest ter neêrgeslagen!
O angsten, drukkender dan 't onheil zelf te dragen!
O angsten, groeiende met ieder oogenblik!
Helaas! het minst gerucht vervult mijn hart van schrik!

Hosted by Google

De stilte beeldt den dood voor mijn benevelde oogen!
Mijn Egâ is ten strijd (en welk een strijd!) getogen,
en ik, ik deel met hem in al zijn aakligheên!
De slagen van het zwaard weêrgalmen door mijn leên!
En ieder slag dreigt my zijn val! Wat moet ik vreezen?
Zal de uitslag van den strijd, my, hemel! doodlijk wezen? —
En niemand nadert nog! — Zal my voor 't minst geen boô
de pletterende maar mijns onheils brengen? O!
zoo maakte een snelle dood aan mijne onzekerheden
een eind! — Waar vinde ik troost, of waar wende ik mijn schreden?
Ach! mocht ik vliegen naar den strijd! Ach! mocht mijn oog
getuigen, dat mijn angst mijn minnend hart bedroog!
Waar-, waarom mocht mijn arm der waapnen last niet dragen?
'k Zou waken voor zijn hoofd, ik zou des vijands slagen
afweeren op mijn borst of sneven aan zijn zij!
In dit paleis geboeid, is 't gruwlijkst, wat ik lij'!
Men nadert..... 't is een boô, van uit den strijd gezonden!
Hoe klopt mijn hart, voor 't geen zijn mond my gaat verkonden!

TWEEDE TOONEEL.

DONA MATHILDA, EEN SCHILDKNAAP.

MATHILDA.

Mijn echtgenoot.....

DE SCHILDKNAAP.

Hy leeft, Mevrouw! Nooit blonk zijn moed
met schitterender glans. Het Saraceensche bloed
stroomt, waar hy treedt, langs 't veld, en mengt zich aan de golven
des Aves die 't besproeit. De trouwe Ridders volgen
den weg hun door zijn zwaard gebaand ten zegepraal!

MATHILDA.

Kan 't zijn? en mag mijn hart dit strelende verhaal
vertrouwen? jongeling! laat my uw mond nog melden,
wat wonder medewerkt tot redding onzer helden,
dat de overmacht des Moors hun niet te vreezen zij!

Hosted by Google

DE SCHILDKNAAP.

Ja, 's hemels gunst, Mevrouw, stond onze helden by!
De Castiljaansche stoet had dit paleis verlaten!
De vloekkreet van het volk weêrgalmde langs de straten.
Zy snellen langs een weg, wier eenzaamheid hen hoedt,
de pas ontscheepte macht der Mooren te gemoet.
De Graaf was middlerwijl tot aan het oord genaderd,
waar zich de menigte der Ridders had vergaderd,
verwittigd van 't gevaar door d' algemeenen schrik.
Driehonderd krijgeren zijn in een oogenblik
rondom den Vorst vergaârd, gereed het al te wagen.
't Vertrouwen dat hun deugd de zege weg zal dragen,
leeft in zijn glinstrend oog, en geeft een nieuwen moed
aan 't volk, dat hem alom met dankbre zegens groet.
Dus waren wy de stad ter poort toe doorgetrokken
in stille statigheid, en stapten onverschrokken
den vijand in 't gemoet, wiens ijdele overmacht
met brandend ongeduld het uur van strijden wacht.
Men schaart zich onverwijld. Van uit het heir der Mooren
doet zich aan alle kant het dreigend ALLAH hooren,
en davert door de lucht met steeds vernieuwd geweld.
Wy naadren kalm en stil, tot midden op het veld
uw Egâ aan ons hoofd, het oog ten hemel heffend,
zijn boezem lucht geeft in dees woorden, grootsch en treffend:
„O hemel, die het lot der menschlijkheid bestiert!
„het zij mijn degen in den kampstrijd zegeviert,
„het zij me een eerlijk graf op 't slagveld is beschoren;
„getuig gy welk een drift my heden aan kon sporen,
„den slag te weeren dien een moeder my bereidt!
„'k Strijd voor mijn vaders eer, voor de onafhanklijkheid
„van 't rijk, bevrijd door hem, door zijn gebied beveiligd.
„Ik heb aan hunne zaak mijn leven toegeheiligd,
„en 'k zal voor hunne zaak verwinnen of vergaan."
Wy heffen op dees taal een kreet ten antwoord aan:
reeds woedt des veldheers zwaard op 's vijands dichtste drommen,
wy volgen hem! de vlam des oorlogs is ontglommen!
't Gekletter van het staal, der krijgren woest gerucht,
het nederploffen der gewonden vult de lucht.
Wie maalt de stroomen bloed, die bruischen langs de velden?

Hosted by Google

Wie meldt de menigte der reeds gevallen helden?
De aanvallers dringen aan met leeuwenkracht. De Moor
biedt hun wanhopig weêr, en staat hun woede door!
Maar wat verduurt de kracht van Don Alfonsus degen?
Waar hy dien bliksem zwaait, staat hem geen vijand tegen;
en mooglijk had de Moor, voor zijnen arm beducht,
zich reeds beveiligd door een overhaaste vlucht!
Maar Trava en zijn Gâ, die woedend op ons vielen,
en steeds vooruit zijn in het heetst des strijds, bezielen
hun bondgenooten met den haat, die in hen brandt!
Doch wat die woeste moed vermag, hun tegenstand
(geen twijfel!) zal weldra voor eedler moed bezwijken.
Toen ik het slagveld liet, zag 'k reeds allengs hen wijken!
Verwacht elk oogenblik de tijding van hun val,
Mevrouw! ik spoed naar 't oord, dat dien getuigen zal!

DERDE TOONEEL.

DONA MATHILDA, *daarna* DONA LEONORA.

MATHILDA.

O onverwachte troost, gy schenkt my 't leven weder!
Voltooi dien zegepraal, o hemel, en verneder
den haat, die aan den rang van mijn Gemaal gehecht
de wreedste foltring schiep uit een zoo zaalgen echt!

(*Tot Leonora, die binnen treedt.*)

Wat brengt mijn Leonoor? wat heeft uw oog vernomen?
Is reeds mijn echtgenoot 't gevreesd gevaar ontkomen?
Heeft de overwinning zich voor de onzen reeds verklaard?

LEONORA.

Van op den torentrans heeft lang mijn oog gestaard
op 't slagveld, dat eerlang ons noodlot moet bepalen!
'k Zag 't zwaardgeflikker in den gloed der zonnestralen,
mijn oog vernam den krijg- en woede- en wanhoopkreet
der strijdren, die geen blijk my onderkennen deed,
in 't wisselend gewoel der wapenen verzwolgen.
Zoo mocht mijn oog alleen den stand der legers volgen;

Hosted by Google

ik staar dien bevend na: mijn hart richt naar den loop
der golvende banier zijn angsten en zijn hoop.
Lang stond de kans des krijgs: de Castiljaansche vanen
zag 'k beurtlings deinzen voor 't geweld der Lusitanen,
en beurtelings den grond herwinnen; als in 't end
op eens een voorval, me op dit uur nog onbekend,
het stijgend krijgsrumoer een tijd lang deed bedaren.
Aan beide kanten zag 'k het heir zich vreedzaam scharen:
de klank van 't moordmetaal zweeg éénsklaps in de lucht. —
Één schrikkelijke kreet vernieuwt het woest gerucht.
De woede van de wraak schijnt thands den strijd te mengen,
het zwaard met heeter dorst des vijands bloed te plengen!
Maar toen ik tot u spoedde en van den toren week,
scheen 't my de Saraceen, die reddeloos bezweek!

MATHILDA.

Wat heeft mijn bange ziel van uw verhaal te wachten?
Een enkel oogenblik mocht slechts mijn smart verzachten;
een enkel oogenblik stort me in nog wreeder angst!

LEONORA.

Het uitstel tergt, Mevrouw, uw tedere verlangst!
Wat vreest gy, als de Moor voor de onzen is geweken?

MATHILDA.

Ach! 't is mijn Gade licht, dien thands zijn Ridders wreken....

LEONORA.

Lorenzo nadert ons. Verban uw vrees, Mevrouw,
'k voorspel uit zijne komst het einde van uw rouw!

VIERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, LORENZO.

LORENZO.

Mevrouw, de zege is ons! de Saraceenen vluchten!
Geen overweldiging staat langer ons te duchten!
Uw Egâ heeft den kop des dwingelands verplet!
Ons Portugal is vrij en Guimaraêns gered!

MATHILDA.

Alfonsus triomfeert! O vreugde zonder gade!
O zielverrukkend blijk der hemelsche genade!

Hosted by Google

Spreek, bode van mijn heil, hoe is dit toegegaan?
Doe my een trouw verhaal des zegepraals verstaan!

LORENZO.

't Is u bewust, Mevrouw, hoe de aanval onzer Ridderen
by d' allereersten schok den Saraceen deed sidderen,
en hoe hy daadlijk reeds, verbaasd van zoo veel moed,
met onuitwischbre schand zijn stoutheid had geboet,
zoo Travaas woede niet zijn arm met zijn vertrouwen
gesterkt had, en zijn voet op 't veld van eer weêrhouên.
Maar toen Alfonsus zwaard zijn krijgren wijd en zijd
ter neêr velde en vervolgde, en de uitslag van den strijd
naby scheen met de vlucht van Travaas bondgenooten,
toen heeft de wanhoop hem één middel nog ontsloten,
de laatste poging van zijn moed en krijgsbeleid!
Zijn krijgren, in 't gevecht te ver uit een verspreid,
vergaârt hy in één wenk tot dichtgesloten drommen,
en stelt zich aan het hoofd dier machtige kolommen,
en rukt op de onzen aan met onverdeelde kracht.
Wy staan een oogenblik voor Travaas overmacht
verbaasd. — Op 's Vorsten spoor in nieuwe woede ontstoken,
heeft onze vuist weldra dit oogenblik gewroken!
Nu was der strijdren bloed van weêrzij' felst ontgloeid,
nu was de strijd ten top van hevigheid gegroeid;
als op het onverwachtst, waar hy het schrikbaarst blaakte,
een treffender tooneel de krijgsrumoeren staakte,
en aller oogen op één punt gevestigd hield.
Don Egas, in 't gevecht nog met het vuur bezield
der jeugd, en in 't gewoel der dringendste gevaren
gereed om met zijn bloed zijn kweekling te bewaren,
had Travaas wakend oog getroffen. De oude haat,
waarmeê zijn snoode ziel de reinste deugd belaadt,
juicht dat zy in het eind Don Egas mag ontmoeten!
Hy vliegt, om in zijn bloed haar heete dorst te boeten,
en roept, eer dat de held dien aanval nog vermoedt,
hem woedend toe: „Versmoor, oproerige, in uw bloed,
„en klaag uw Hendrik 't lot, aan wie hem eert, beschoren!"
De stem des dwingelands drong in Alfonsus ooren:
reeds is hy toegesneld, reeds is de slag geweerd,
en 't zwaard, dat Egas dreigde, op uw Gemaal gekeerd.

Hosted by Google

Zijn hart ontbrandt in drift: „Uw straf hoort my, verrader!"
dus galmt hy vurig uit: „Gy, schimmen van mijn Vader
„te lang ontheiligd door zijn overmoed! Zijn val
„verzoen' dit uur uwe asch en de eer van Portugal!"
Hy spreekt, en heeft met een den tweestrijd aangevangen,
van wiens beslissing 't lot der legers af zal hangen.
Lang weifelt de oorlogskans: lang vindt des wrekers hand
in 's vijands grijs beleid hardnekkig tegenstand.
Nu waagt hy 't uiterste, om 't uiterste te trachten,
en tilt het zwaard om hoog, en zamelt al zijn krachten,
en klieft den koopren helm, en met hem 's dwinglands kop!
De galm des zegekreets heft zich ten hemel op,
de kreet der woede van den vijand galmt hem tegen.
De wanhoop van den Moor is nu ten top gestegen.
Hy wil in blinden moed zich wreken en vergaan!
De trouwlooze Afgezant voert zelf hen op ons aan:
't is vruchtloos: 's vorsten staal heeft ras zijn borst doorstoten,
en alles is gedaan! Zijn woeste krijgsgenoten
verliezen met zijn dood hun redeloozen moed,
en vlieden over 't veld, bedekt met stroomen bloed.
Uw Egaâs moeder zelf zoekt vruchtloos door te breken
om d' echtgenoot, wiens lot zy pas vernam, te wreken:
de stroom der vluchtenden vervoert haar met geweld!
De Ridders middlerwijl vergaderd op het veld,
biên hulde aan uw Gemaal voor zoo veel deugdbetooning:
de lucht herhaalt op eens hun kreten: LEEF DE KONING!
Het is die naam voortaan, waaronder Portugal
zijn redder en 't geslacht zijns redders eeren zal!
De stad weêrgalmt dien naam, van blijdschap uitgelaten,
't snelt alles samen door haar vrijgevochten straten,
om d' aangebeden Vorst den eersten groet te biên.
Gy zult weldra, Mevrouw! hem in deze oorden zien.
Elke oogwenk tevens tergt zijn ongeduld!
(*Men hoort het gejuich der menigte van verre.*)
Hy nadert!
De kreet van 't juichend volk rondom zijn schreên vergaderd,
verkondigt ons den Vorst!

Hosted by Google

VIJFDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DON ALFONSUS, DON EGAS.

Gevolg van Portugeesche Edellieden.

MATHILDA.

Wees welkom aan mijn hart,
verwinnaar van 't geweld, en temmer van mijn smart!
Des hemels eêlste gunst heeft u der min behouên!

ALFONSUS.

O zaligende stond, die me u weêr deed aanschouwen!
die de aakligheên verdrijft der zorg die u verteert!
gy ziet me in zegepraal als Koning weêrgekeerd;
maar weet hoe min die glans my kan gelukkig maken!
Het is slechts aan uw zij', dat ik nog heil kan smaken!

MATHILDA.

Wat somberheid trekt uw gelauwerd voorhoofd saam?
Uw moeder?.... (ach! mijn mond noemt bevende dien naam!) –
Is Travaas gade u nog de bron der bangste zorgen?

ALFONSUS.

Wat heeft mijn hart voor u, mijn zielsvriendin, verborgen?
'k Onveins niets voor het oog der liefde! Ja, dees stond
bestemt het lot van heel mijn leven, door den mond
dier moeder, zoo geducht! — Na dat zy met haar benden
in 't eind genoodzaakt werd zich tot de vlucht te wenden,
heeft ze in haar nederlaag, met d'eigen moed bezield,
zich in een burcht verschanst, vervallen, half vernield,
om met haar zwakken stoet verslagen oorlogslieden,
van alle hoop ontbloot, nog wederstand te bieden!
Ik deed haar onverwijld den vrijen aftocht biên —
en wacht elk oogenblik den zendling hier te zien.
Daar is hy-zelf! Wat lot zal my zijn komst verkonden?

Hosted by Google

ZESDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DE SCHILDKNAAP.

ALFONSUS.

Welnu!

DE SCHILDKNAAP.

Ziedaar, mijn Vorst, het antwoord, u gezonden!

(*Alfonsus leest den brief hem overgegeven, met zichtbare ontroering.*)

MATHILDA.

Hoe is zijn oog ontroerd!

EGAS.

Hoe is mijn ziel begaan!

ALFONSUS.

Gerechte hemel! 't Is met alle hoop gedaan!
Verneemt, verneemt met my het vonnis van een moeder!
den laatsten slag van 't lot, steeds op mijn hoofd verwoeder!
„De roover van mijn kroon, de moorder van mijn Gâ,
„tot overmaat van smaad, biedt my nog lijfsgenâ!
„'k Verfoei den hoon dier gunst, en ga een rijk verlaten,
„dat ik van dezen stond, zoo fel als u, zal haten;
„maar baan my-zelf een weg, zoo 't zijn moet, met mijn bloed!
„Mijn vloek, ziedaar uw straf, ziedaar mijn afscheidsgroet!"
Verpletterende wraak! werd daartoe dan mijn leven
gespaard? O! had me uw hand op 't slagveld eer doen sneven,
mijn moeder, en uw haat getriomfeerd op 't lijk
van uw rampzaalgen zoon!

MATHILDA.

Ach! dat die wanhoop wijk',
geliefde, voor de smart, die my ter dood zal voeren.
Hoe! kan mijn tederheid uw boezem niet ontroeren?
Is zy, die tot uw val geen gruwel heeft gespaard,
u meer dan 't leven van eene echtgenoote waard?

Hosted by Google

EGAS.

Mijn Koning! uwe hand heeft voor de zaak gestreden
des hemels, en uw deugd een moeders vloek verbeden!
Geniet den roem der zege, en, schuldeloos, vergeet,
wat zich haar razernij nog tegen u vermeet!

ALFONSUS.

Neen, aangebeden vrouw! neen, edelste aller vrinden!
de wond van deze borst zal nooit verzachting vinden!
Het lot, wiens toorn ik lij', vereeuwigt zich dees dag!
Ga, stervling, leer van my wat al de glans vermag
van rang en grootheid! Op den koningstroon gezeten,
is 's overwinnaars borst van rouw van een gereten,
en rein van hart en hand draagt hy des booswichts straf!
O hemel! 'k onderwerp me, aan wat uw gramschap gaf!
Ik weet het, ook de deugd kan hier rampzalig wezen!
Uw liefde spaart voor haar een heil meer uitgelezen!
Maar ach! verhoor de beê die hier mijn boezem stort!
Indien een moeders vloek door u gehandhaafd wordt,
behoed, na zoo veel smart, mijn aangebeden Gade!
behoed mijn Portugal, bevrijd door Uw genade!
'k Stond jaren droefheid door, met beiden lotgemeen:
maar treff' dees laatste slag Alfonsus hoofd alleen.

BY HET OPENBAAR EXAMEN

DER

NEDERLANDSCHE PORTUGEESCH-ISRAELITISCHE ARMENSCHOOL.

15 Julij 1818.

VOORZANG.

I.

God, vol deernis, vol genade,
van wien alle zegen daalt!
sla uw teêre kinders gade,
waar hun zwakke poging faalt!
In uw albezielende oogen
ligt de luister van dees dag!
Dale een wenk dan uit den hoogen,
die ons kracht verleenen mag!

Hosted by Google

2.

Wat is al hetgeen wy derven,
rijkdom, wereldgrootheid, Heer!
wat uw liefde ons deed verwerven,
is ons eindloos, eindloos meer:
Eedle mensch- en kindervrinden,
die een hopelooze jeugd
't aardsch geluk doen wedervinden
in beschaafdheid en in deugd!

3.

God, vol deernis, vol genade,
o! bekroon hun grootsche zucht!
sla uw teêre kinders gade
by het oogsten van de vrucht!
Zij hun weldaad niet verloren!
Maar laat onze dankbre mond
hier geen woord, geen klank doen hooren,
die niet hunnen roem verkond'!

TUSSCHENZANG.

1.

't Beeld van God kwam niet in 't leven
tot een onverpoosd genot,
maar 't verstand werd hem gegeven,
om met kracht en werk te streven
naar het schitterende lot,
hem bereid, beloofd door God!

2.

Zalig, die zijn gaaf waardeeren,
niet in aardsche lust verdwaald!
die verstand en harte leeren
God en deugd verééénigd te eeren,
uit wie 't zielsgenoegen daalt,
waar geen ander heil by haalt!

3.

Zalig, die zijn kostbre gaven
kweken in het hart der Jeugd!

Hosted by Google

God-zelf zal hun poging staven!
Hy zal waken voor die braven,
voor de poging van een deugd,
waar Hy-zelf zich in verheugt.

SLOTZANG.

1.

Tot aanbidding van Gods naam
voegt zich aarde en hemel saam!
Laat ons, zwakke stervelingen,
meê zijn macht, zijn weldaân zingen!
Voert dien nederigen toon
englen, voor Gods hemeltroon!

2.

Dat wy leven, is van Hem!
Hem behooren hart en stem!
Dat dan onze dankbre klanken
eerst Hem om het leven danken,
hem, die waar zijn oogwenk daalt,
leven en genieting straalt!

3.

Maar verwijderd van zijn hof,
wat vermogen we op dit stof? —
Hy zal onze zwakheid staven,
hy verzorgt den weg des braven,
en geheel de wereld zwicht,
waar de mensch zijn oogen richt!

4.

Eindloos loven we U, o God,
liefdrijk Meester van ons lot!
Gy-alleen, gy kunt verheffen,
gy-alleen, met rampen treffen,
gy, gy-zelf waakt om het hoofd
van die in Uw naam gelooft!

Hosted by Google

OP DEN MARTELDOOD VAN

RAPHAEL GOMEZ SALSEDO.

Voor de eer van d'éénen God in 't foltrend vuur te sterven,
was nooit een offer, voor het Joodsche hart te groot,
't Is leven, Zijn genâ door martling te verwerven,
te leven buiten Hem is eerst de ware dood.

Salsedo, ook uw moed trotseert de moordaltaren
en staat voor 't heil der ziel het nietig lichaam af;
zoo moest geloof uw dood, die dood uw glorie baren,
de vlam ontrukt uw lijf, maar ook uw naam aan 't graf!

Laat dan de Dwinglandij nog op uw assche woeden,
gy hebt den boei geslaakt, die u van God weêrhield,
en teekent ons den weg om hemelwaart te spoeden
met de eigen outervlam, die 't lichaam heeft vernield.

Naar het Spaansch.
Sept. 1818.

OP HET FEEST DER VERBROEDERING

AAN LEYDENS HOOGESCHOOL,

21 November 1818.

De levendige vlam, die 't jeugdig hart bezielt,
is onder 't heilig dak van Pallas tempelkoren,
geen onbetembaar vuur, dat rust en lust vernielt,
om tot gevloekte vete en woesten nijd te sporen:
Wien hier de boezem overvloeit,
wien hier het bloed in de aadren gloeit
van rusteloos verlangen:
die heeft in dien onbluschbren gloed
een uit den hemel spruitend goed,
geen geest van twist ontfangen.
Gy weet het, Broeders, wat het zegt,
dat, wat in dit gebied de fiere borst kan treffen,
de zucht voor Waarheid is, voor Schoonheid, Deugd en Recht,
de zucht om 't edel hart ten hemel te verheffen,
de zucht voor Roem, voor Edelmoedigheid.
Minerve, ja, is ook ten strijd bereid;

Hosted by Google

zy voert niet vruchteloos den krijgshelm op haar schedel,
zy drilt niet vruchteloos de goddelijke lans!
Maar de oorlogsvlam, die in haar blaakt, is edel:
en waagt zy zich aan de oorlogskans,
zoo zij 't voor de eer van haar ontzachbren Tempel!
zoo zij 't voor Vaderland en Vorst!
En siddre dan, wie haar miskennen dorst!
Maar zij de Broedertwist gebannen van haar drempel!
Hier, in dit koor, strekk' zich de hand niet uit,
dan om des Broeders hand te drukken.
De band, die Leydens Jeugd omsluit,
vermoog het algeweld des tijds niet los te rukken.

Grijze Rhijn, zoo lang uw golven door dees wallen strandwaarts gaan,
zal by Pallas kwekelingen de open borst eenstemmig slaan!
Kweke uw adem, frissche Zefirs, Pallas heiligen olijf,
en ontziet hem, woeste stormen, dat hy immer bloeien blijv'.
Onder schaduw van zijn takken klink' het Iö van haar Jeugd,
en de vrucht, die hy zal rijpen, zal beroemdheid zijn en deugd!
Leydens vest, in vroeger dagen door standvaste trouwheid groot,
bloeie steeds in Pallas zoonen, die zy koestert in haar schoot.
Iö! leve deze vriendschap, in de schoonste zucht gegrond!
Schooner, schittrender dan immer rijze ze uit het schoonst Verbond!
Wie in helsche broedertwisten immer lust of grootheid zoek',
dien bant Pallas uit haar reien, dien belaadt zy met haar vloek!
Maar die tot haar dienst vergaren, voor de stem der Tweedracht doof,
voor dier schedel buigt de lauwer zijn voor eeuwig groenend loof!
Heft den feestbokaal ten hoogen, en met hem 't oprechte hart,
om den blijden dag te zeegnen, temmer van Minerves smart.
Kwekelingen van de Godheid! stemt uw harte met het mijn?
Gloeie u 't hart steeds van de vriendschap, als dees beker van haar wijn!

BY HET OPENBAAR EXAMEN
DER
NEDERLANDSCHE PORTUGEESCH-ISRAELITISCHE ARMENSCHOOL.
19 Mei 1819.

VOORZANG.

I.

Dag van vreugd, dien we aan de kimmen
vol verlangen zagen klimmen!

Hosted by Google

Met een opgeruimd gemoed
brengen we u den welkomstgroet!
Bode van Gods rijksten zegen!
galme u 't dankbaar loflied tegen,
dat het kinderharte slaakt
aan den God, die voor hen waakt!

2.

Morgenzon, wier gouden stralen
onze zangen blij onthalen!
op uw goddelijk gezicht
wordt dees donkre aardbol licht.
Zoo ontleent al 't heil der aarde
van dien God geheel zijn waarde,
wien ons hart zijn loflied slaakt,
van den God, die voor ons waakt!

3.

Hem, wiens weldaân ons omringen,
Hem te danken, Hem te zingen,
is een zaligheid op aard,
meer dan al haar schatten waard!
Wat, wat zou ons staan te vreezen,
welk een lot beklaaglijk wezen,
als ons hart zijn loflied slaakt
aan den God, die voor ons waakt?

4.

Goedertieren Alvermogen!
zoo ons zwak, maar hartlijk pogen
aan uw vaderhart behaagt,
ziet dees dag ons onvertsaagd!
Ja, wy treên vrijmoedig nader,
in Uw naam, Almachtig Vader!
daar ons hart zijn loflied slaakt
aan den God, die voor ons waakt?

TUSSCHENZANG.

1.

Voor ons waken Vaderoogen
uit den Hoogen!
God,

Hosted by Google

God had deernis met ons lot!
't Zijn Zijn weldaân die ons voeden,
die ons hoeden;
Hy is 't, die voor onzen nood
eedle harten opensloot!
O! laat onze zwakke klanken
hem bedanken
tot den jongsten levensaâm,
en die brave stervelingen
meê bezingen,
die ons redden in Zijn naam!

2.

Dat de beê, die wy verheffen,
U moog treffen,
God!
God, Beschermer van ons lot!
overlaad, o Heer, die braven
met uw gaven,
die onze onmacht, onze jeugd
leiden tot geluk en deugd!
Immer zullen onze klanken
U bedanken
tot den jongsten levensaâm,
en die brave stervelingen
meê bezingen,
die ons redden in Uw naam!

SLOTZANG.

1.

Aan God zij de glorie!
Geluk en Viktorie
ontspruiten van Hem!
Verhef u naar boven,
om Zijn naam te loven,
klink luid, o mijn stem!

2.

Hoor, Hemel, hoor Aarde!
de kracht, die u baarde,

Hosted by Google

is de Almacht van God!
Zijn wenken bezielen!
Zijn wenken vernielen!
Zijn woord is ons lot!

3.

Slechts Hy kan verheffen!
wat rampen u treffen,
de hoop blijve op Hem!
Zijn troostende zegen
straalt, droeven, u tegen,
en daalt op uw stem!

4.

Aan God zij de glorie!
Geluk en Viktorie
ontspruiten uit Hem!
Verhef u naar boven,
om Zijn naam te loven,
klink luid, o mijn stem!

5.

Neen! staakt uwe zangen!
De Heemlen vervangen
den lof van hun Vorst!
Laat de Engelenkoren
hun hymnen doen hooren! —
God leest in uw borst!

6.

Zijn naam zij gezegend!
Wat lot ons bejegent,
't zij voorspoed of smart!
den Vader hierboven
is 't wellust te loven! —
Aanbid, o mijn hart!

Hosted by Google

PROMETHEUS.

DRAMATISCH DICHTSTUK.

NAAR

ESCHYLUS.

Nec fulminantis magna Jovis manus!

PERSONAADJEN.

PROMETHEUS.
VULCAAN.
DE WRAAKGODIN.
OCEAAN.
IÖ.
MERCURIUS.
REI VAN ZEENIMFEN.

EERSTE TOONEEL.

DE WRAAKGODIN, VULCAAN, PROMETHEUS.

DE WRAAKGODIN.

Ziedaar dan 't oord bestemd Prometheus straf te tuigen!
Hier leer' de oproerige voor hooger machten buigen!
Vulcaan, ge ontfingt den last van d'oppersten der goôn,
uw vader. 't Is uw plicht hier Themis stouten zoon
te kluistren aan de rots met diamanten boeien,
om in deze eenzaamheid zijn misdrijf te verfoeien.
Hy waagde 't, aan den mensch een godenheilgenot
te schenken: zoek' hy thands verlichting van zijn lot
in menschendankbaarheid! De elendeling verzaakte
aan godenplicht en rang, u-zelf die 't vuur bewaakte,
der heemlen schat en roem, ten onvergeetbren hoon':
ontfang' hy van uw hand het lang verdiende loon!

VULCAAN.

Godesse, 'k ken den last my door Jupyn gegeven:
vermetel waar' 't en dwaas dien wil te wederstreven.
Gy hebt uw plicht volbracht; laat, laat de zorg aan my
den mijnen te voldoen. Het treuren staat my vrij,
wanneer 'k veroordeeld ben eens dierbren broeders handen,
de handen van een god te knellen in dees banden.
O al te fiere zoon van Themis! de eigen smart

Hosted by Google

die uwen boezem knaagt, vervult ook my het hart
op dit noodlottig uur. Helaas! ik ben gezonden
om u in naam der goôn uw vonnis te verkonden.
Gy zijt verbannen tot dees aaklige woestijn.
Dit rotsgebergte moet voortaan uw woonplaats zijn,
waar zelfs de nagalm niet van menschentaal mag naadren.
Hier moet u ieder dag een gloeiend vuur in de aadren
ontsteken; hier de nacht, waarnaar gy dor geroost
zult smachten, 't matte lijf voor lafenis en troost
doen siddren van zijn kou en schadelijke dampen;
verwisselen telken reis van steeds vergrootte rampen,
waar aan 'k geen eind voorzie. Wie waagt, of wie vermag
uw redding uit een boei, bestemd reeds sints den dag,
dat gy voor 't menschlijk heil der goden gunst verzaaktet?
Waar was uw wijsheid, toen ge u hem ten vijand maaktet,
wiens hand nog ongewoon aan 't klemmen van den staf
gevoelig tuchtigt, en geen deernis kent by straf?

DE WRAAKGODIN.

Wat mart gy? Is 't geen tijd den snoodaard te kastijden,
zoo haatlijk aan de goôn? Waartoe dat medelijden
met hem, die u, u-zelv' zoo fel beleedigd heeft?

VULCAAN.

Beleedigd? 't zij zoo! maar hoe nauw het harte kleeft
aan maagschap, weet gy niet!

DE WRAAKGODIN.

En 't vonnis van uw vader?
Is niet zijn hooge wil, Vulcaan, u eindloos nader?

VULCAAN.

Uw woorden zijn altoos van bitterheid vervuld.

DE WRAAKGODIN.

Bezielt u nog de hoop dat gy hem redden zult?
Zoo niet, wat baat het u den tijd in nutloos treuren
te slijten?

VULCAAN.

Dat ik me aan dit schrikoord mocht ontscheuren!
Helaas! moest mijne hand Jupyn ten dienste staan?

Hosted by Google

DE WRAAKGODIN.

Wat zwakheid! hebt gy ooit iets tot zijn val gedaan?

VULCAAN.

O! had my Jupiter van dezen last ontslagen!

DE WRAAKGODIN.

Neen! machtig zijn de goôn, maar steeds hun welbehagen
te volgen, staat aan hen, zoo min als 't menschdom, vrij!
Het is die godheid slechts, die de opperheerschappij
der heemlen voert, wier wil zich waarlijk vrij kan achten!

VULCAAN.

Hoe ondervinde ik dit!

DE WRAAKGODIN.

Welaan, besteed uw krachten
aan 't u vertrouwde werk, zoo gy in de ongenâ
des heiligschenners niet verkiest te deelen. Sla
de diamanten boei hem om de forsche leden,
en knel hem aan de rots! Maar kost gy schakels smeden
van keetnen, waar zijn list niet uit te breken weet?

VULCAAN.

'k Volbreng mijn last met smart; maar wat ik hier ook deed,
deed 'k naauwgezet en trouw; dees ketens mogen 't tuigen!

DE WRAAKGODIN.

Hier leer' dan de onverlaat voor 's hemels vorst te buigen!
Wegkrimpende in de pijn, wijt' hy zich-zelv' het al!

VULCAAN.

O Themis eedle zoon, wie ooit my haten zal,
gy, gy-alleen hebt recht!.... Hoe deele ik in uw lijden!

DE WRAAKGODIN.

Hoe? met d' oproerling, die ons allen dorst bestrijden,
te treuren, schaamt ge u niet? Gy stort u-zelv' in 't leed,
verblinde!

VULCAAN.

Neen! zijn lot, zoo hartverscheurend wreed,
ontzeg 'k mijn deernis niet, schoon 'k even veel mocht wagen!

Hosted by Google

DE WRAAKGODIN.

Een muiter in zijn straf! Geeft u dit stof van klagen?
Klem eer des booswichts voet wat naauwer in zijn ring,
dat hy zich niet op eens uit onze handen wring',
en wy onze achtloosheid niet boeten met de woede
van Jupiter, wien niets Prometheus straf vergoedde!

VULCAAN.

Zwijg, wreede, zwijg in 't eind! Uw vreesselijk gelaat
verraadt genoeg dat hart, niet slaande dan voor haat.

DE WRAAKGODIN.

Lust het u laf te zijn, ik gun u dit genoegen!
'k Verkies niet by zijn straf die van my-zelf te voegen.

VULCAAN.

Neen! langer wedersta 'k dit aaklig schouwspel niet.
(*Hy vertrekt.*)

DE WRAAKGODIN, *tot Prometheus.*

Waar is uw trotschheid thands, vermetele? Gy ziet
wat heerlijk lot hem wacht, die 't hemelrijk ontwijden,
en voor des aardrijks heil Jupyn zelf durft bestrijden.
Hoog klonk in vroeger tijd de roem van uw verstand:
aan kloeken raad was zelfs de klank uws naams verwant.
En kost ge niet voorzien dat dit uw lot zou wezen?
Of had uw stout ontwerp geen tegenstand te vreezen?
Gy hebt uw faam verbeurd, zoo gy geen middel weet,
de boei te ontkomen, die ge u-zelven hebt gesmeed.

TWEEDE TOONEEL.

PROMETHEUS, *alleen.*

Alziende godheid, die mijn geest ontwaart in 't ruischen
der winden, in 't geklots der golven, in het bruischen,
ontzachlijke oceaan, van uw onmeetbren vloed!
O aardgodes, wier schoot steeds voortbrengt, laaft, en voedt!
gy, Zon, wier hemelsch oog zijn glans leent aan de dagen!
getuigt het, wat een god van goden moet verdragen!

Hosted by Google

Gy kent mijn onschuld; kent mijn schrikbaar noodlot meê!
Ja, duizenden van eeuwen zullen
haar onafzienbren kring vervullen,
eer ik den hemelgrond, mijn oorsprong, weêr betreê!
En by die boeien, die geweld en onrecht smeedden,
moet, goden, de genade uws Konings aangebeden? —
Mijn foltring groeit met ieder oogenblik!
De toekomst opent zich en spelt nog wreeder plagen.
Groeit, folteringen, groeit! 'k Verwachtte u zonder schrik,
en 'k zal u de eeuwen door steeds onvernederd dragen!
Want, zoo 'k u thands gevoel, reeds lang waart gy voorzien,
toen 't teêrst gevoel my drong om 't menschdom hulp te biên,
en immer was mijn moed, als 't noodlot, ons beschoren,
niet om te zetten! Neen, 'k doe hier geen klachten hooren;
geen weekheid past een god, en 't allerminst aan my.
Maar 't is me een wellust in de doodsmart die ik lij'
my-zelf te erinneren aan wat ik heb misdreven.
Rampzalig menschdom, ach! een leven zonder leven
ontfingt gy van de goôn! Mijn hand heeft u bezield,
toen zy het hemelvuur, dat u hun trots onthield,
u meêdeelde, en uwe aard den hemel deed gelijken!
Geen vloek van 't algeweld deed me in dit uur bezwijken.
Ik boet die zege thands, en gruwzaam; maar mijn hart
ziet juichend op u neêr, en zegent zelfs zijn smart!

DERDE TOONEEL.

PROMETHEUS, DE REI DER ZEENIMFEN
vertoont zich in een wagen boven de rots.

PROMETHEUS.

Maar wat gerucht dringt tot mijn ooren?
Wat nieuwe plaag is my beschoren? —
Of nadert iemand my? Wie zijt ge, mensch of god,
die 't schouwspel tuigen wilt van mijn verschriklijk lot?
De vijand van den Vorst der goden, van hen allen,
die zelfverloochenend hem voor de voeten vallen,
staat voor u, boetende voor wat hy 't menschdom gaf. —
Wie nadert? Rondom heen voel ik den luchtstroom trillen,
en wieken klepperen!.... Ach! wat kan 't my verschillen?
Ik wacht alleen verzwaring van mijn straf!

Hosted by Google

DE REI.

Vrees niets, wy brengen u geen plagen,
maar troost, indien 't kan zijn. De hemelen gewagen
met aarde en zee en hel, Prometheus, van 't geweld,
dat u aan deze rots zoo wreed heeft vastgekneld. —
Door zulk een rampspoed diep bewogen,
heb 'k, voor de schaamte doof, die 't maagdlijk hart bestiert,
doof voor mijns vaders raad, mijn deernis bot gevierd,
en ben der waatren rijk ontvlogen,
om u mijn zwakken troost te biên!

PROMETHEUS.

O! dat ge in zulk een staat een hemeling moet zien!
Gy, teedre nimfenstoet, gesproten
uit hem die heel deze aard houdt in zijn arm gesloten,
kroost van den grijzen Oceaan!
O kunt gy, kunt gy 't nog bestaan,
den droeven balling te genaken,
den droeven balling, en de rots,
waarop hy, by den klank van 't brommend zeegeklots,
gedoemd is eeuwen door te waken?

DE REI.

Prometheus, ach! mijn ziel ontzet!
Zou ons geen traan het oog ontvloeien,
dat u in deze onbreekbre boeien
geprangd moet zien? — Een nieuwe wet
regeert d'Olympus, en de goden,
vol schrik voor Jupiters geboden,
vernietigen met hem wat éénmaal heilig was.

PROMETHEUS.

Beneden 's aardrijks schoot, beneden
des Tarters giftige moeras,
waar' nog de keten, die mijn leden
omstrengelt, machtloos op mijn ziel.
Zoo iets mijn zuchten op kan wekken,
zoo is het, dat ik hun ten schouwspel moet verstrekken,
die uit den hemelhof, waar van ik nederviel,
ter neêr zien op een leed, niet aan hun smaad te onttrekken.

Hosted by Google

DE REI.

Wie, wie der goden zou in 't hart
geen deernis voeden met uw smart?
Wie in de ontembre gramschap deelen
van Jupiter, die daar hy 't Al regeert,
een heemling straffeloos verneêrt,
en straffeloos zijn ziel met wraak vermag te streelen,
waaraan 'k geen ander einde wacht,
dan 't einde van zijn oppermacht.

PROMETHEUS.

En echter zal dees rots nog eens het uur getuigen
dat Jupiter den trotschen kop zal buigen,
op dat des doemlings veege mond
de duistre Godspraak, die zijn kroon bedreigt, verkond'!
Wanneer 'k, noch voor de list van honigzoete klanken,
noch voor het woedendste geweld,
in 't heiligste besluit zal wanken,
voor dat 'k, in d'ouden rang hersteld,
van hem voldoening zal erlangen,
van wien mijn godenhand dees kluisters heeft ontfangen.

DE REI.

Uw stoutheid baart me een killen schrik.
Hoe! schier verzonken in steeds aangegroeide rampen,
bestaat gy 't met den dond'raar nog te kampen?
Uw roekelooze taal, uw onverzette blik
vernielt de hoop die ik nog voedde.
Neen! Jupiters verschrikbre woede
zwicht voor geen woesten wanhoopkreet.
Uw stalen moed verdubbelt slechts het leed.

PROMETHEUS.

Ja, machtig en niet om te zetten
schijnt hy, voor wiens onzaalge wetten
de Olympus thands de kruin verneêrt:
En echter kan de dag ontluiken,
die zijn ontzachtbren toorn zal fnuiken,
en onzen haat in eendracht keert.

DE REI.

Indien de erinnering aan d'oorsprong uwer kwalen

Hosted by Google

niet machtig was de wond nog dieper op te halen,
die u de borst verscheurt, zoo wenschten we uit uw mond
te hooren uit wat bron zoo fel een straf ontstond!

PROMETHEUS.

Verscheurend is 't verhaal, verscheurender 't versmooren
der ramp, waar 'k onder zwoeg, wier oorzaak gy zult hooren.
Ach! aan mijn rang ontscheurd, wat had ik sints dien val
te wachten rondom heen, dan plagen zonder tal? —
De twist is u bekend, die 't godendom beroerde,
voor dat nog Jupiter den hemelschepter voerde.
Een deel wou Cronus hoofd ontblooten van de kroon,
en schenken de oppermacht aan zijn ondankbren zoon.
Een ander koos de zij der aangerande grijsheid:
het zijn zijn broeders, 't kroost van Uranus, dat wijsheid
noch krijgsbeleid ontziet, op enkel krachten stout.
Ik toonde hun vergeefs den weg aan van behoud.
'k Voorzei dat krijgsgeweld voor krijgslist hier zou wijken.
Hun trots verwierp mijn raad; de vijand moest bezwijken
voor wapens, moed alleen de hemelsche oppermacht
beslissen, en het recht afhangen van de kracht.
Doch ik, ik had te vaak van Themis zelf vernomen,
dat niemand in 't bezit van Cronus rijk zou komen,
dan die 't veroovren mocht door bloed niet, maar door list.
Het was mijn plicht den wil van 't noodlot, dien ik wist,
te volgen; 't was mijn plicht die trotschaarts te verlaten,
en 'k bracht den wijzen raad, die nimmer hun kon baten,
(mijn moeder stemde 't meê) aan Cronus trotscher zoon.
En zoo de Titans nu in d'afgrond van de doôn
hun weêrstand boeten met onafgebroken slagen,
zoo Jupiter de kroon des hemels weg mocht dragen,
en d' ijzren schepter klemt der wreedste dwinglandij;
mijn vijand triumfeert door my! Hy dankt het my,
dat hy my foltren kan! Ja, 'k moest het ondervinden,
de dwingland haat het al, en allermeest zijn vrinden!
Hoort nu van welk een schuld ik hier de straf ontfang.
Naauw meester van d' Olymp, bestemde hy den rang
der goôn en nam op zich 't bestier der hemelzaken;
maar voor het droevig lot der menschlijkheid te waken
was Jupiter onwaard; het reeds bestaand geslacht

Hosted by Google

der menschen moest verdelgd, een nieuw hervoortgebracht!
Geen andre godheid dorst dit wreed ontwerp weêrspreken.
Ik dorst hen voorstaan, en ik deed het onbezweken!
Het menschdom werd nog niet vernietigd over de aard.
Mijn deernis was me een straf, zoo gruwzaam kwellend, waard.
En ik, by wien vinde ik die deernis met mijn plagen,
als smart, en spijt, en smaad mijn ingewand verknagen,
wanneer my de aartstiran van uit den hemel bant,
ten schouwspel van 't heelal, maar tevens hem tot stand?

DE REI.

Van ijzer is het hart, van deernis niet doordrongen,
wanneer 't, Prometheus, u in boeien ziet gewrongen.
Geen droeve mare kon my treffen, dan uw straf,
en 't oog, dat haar getuigt, wendt zich in tranen af.

PROMETHEUS.

Gy-zelf, mijn vijanden, gy zoudt hier tranen plengen,
o goden! Deernis zou zich by uw woede mengen,
ware alle deernis niet gebannen uit uw ziel.

DE REI.

Maar heeft geen andre schuld de straf die op u viel
verlokt?

PROMETHEUS.

Één weldaad nog! 'k Onttrok aan 's menschen oogen
de toekomst, hem bestemd. Het lot werd overtogen
door 't schemerlicht der hoop, en 't menschdom werd bevrijd
van angsten zonder tal. My zag dezelfde tijd
het vuur der heemlen aan den stervling mededeelen,
dat de aard verkwikken moest, en niet dan weldaân teelen.
Ziedaar 't geen ik misdeed.

DE REI.

En 't geen Jupyn verwoed
u met een eindloosheid van plagen boeten doet!
Of hoopt gy tegen hem door moed iets uit te richten?

PROMETHEUS.

Ik hoop niet, maar ik wacht dat eens zijn toorn zal zwichten.

Hosted by Google

DE REI.

Gy wacht? En op wat grond? Waar voert de drift u heen?
Miskent gy dat gy dwaalde! Ach! u met scherpe reên
te tergen in den nood, is ons gevoel onwaardig,
maar vinden we u voor 't minst tot eigen redding vaardig?

PROMETHEUS.

't Is licht, wanneer het lot eens anders kruin verplet,
met wijzen raad gepraald! Ik word niet omgezet
door 't schijnschoon van belang, dat recht en eer weêrspreken.
Ik wist het, dat Jupyn zich op mijn deugd zou wreken:
ik wist het, en mijn wil bleef onveranderd. — Maar
dat my die ijslijkheid van straf beschoren waar,
tot de eenzaamheid gedoemd van deze afschuwbre streken!....
wie had my 't ooit voorzegd? — Doch blijven we onbezweken!
En gy, o Nimfen, spaart me uw moedelooze klacht!
Op 't geen eens wezen moet, heeft smart noch wanhoop kracht
Stijgt voor een oogenblik eer van uw hemelwagen
op deze rotsen af. Getuigen van mijn plagen,
onttrekt my niet de troost, die my uw bijzijn geeft,
als ik u 't lot vertrouw, dat me overrompeld heeft.
Wie kan zich voor den keer van 't noodlot veilig achten?
Wie weigert zich 't genot een onheil te verzachten,
dat al wat ademt treffen kan?

DE REI, *van den wagen afstappende.*

Gewillig late ik dezen wagen,
op raderen van goud den luchtstroom doorgedragen,
voor 't rotsig strafoord van den man,
die zich voorlang zijn jammren zag ontscheuren,
indien ik iets vermocht met ongeveinsd te treuren.

VIERDE TOONEEL.

PROMETHEUS, OCEAAN, DE REI.

OCEAAN.

Ontfang den gullen groet van d'ouden Oceaan,
Prometheus! 'k Heb den ramp die u weêrvoer verstaan,
en haastte me om het oord dat u ontfing te naderen.

Hosted by Google

't Is niet het godenbloed alleen, dat beider aderen
doorstroomt, wiens naauwe band my dus aan u verbindt:
om wijsheid en om deugd heb ik u meer bemind.
Maak op de vriendschap staat, die ik u heb gezworen!
Het is geen ijdle klank, dien u mijn mond doet hooren.
Spreek, eisch van my een dienst, wat die my kosten mag!
Hangt het van vriendschap af, ik redde u nog dees dag!

PROMETHEUS.

Hoe! gy ook in dit oord van ballingschap en plagen?
Hoe dorst gy zulk een reis, mijn grijze vader, wagen?
Hoe hebt ge uw zeepaleis verlaten voor dit strand,
van ijzer slechts bevrucht, met enkel rots beplant?
Komt ge ook den godentelg, die Jupiter de kroon gaf,
beschouwen in den boei, die hem zijn haat ten loon gaf?
Ja, 't is wel de eigen hand, die 't hemelsche gebied
besliste, die gy hier in ketens knellen ziet!

OCEAAN.

'k Aanschouw 't met diepe smart! Doch duld den raad der grijsheid,
hoe hoog de glorie reikt van uw verstand en wijsheid!
Keer in u zelven weêr, en ban van uit uw ziel
die onbetoomde drift! De godenstaf verviel
van Cronus op zijn zoon, de Olymp eert nieuwe wetten;
't is niet in onze macht 't voorleden om te zetten.
Zoo buig gedwee het hoofd met heel het godendom!
Wat baat het of uw toorn tot zulk een hoogte klom,
dat gy u niet ontziet door onbedwongen smalen
de dubble wraak van hem u op den hals te halen,
wiens strafroê, reeds zoo streng, licht nog verschrikbrer wordt? —
Wellicht mishaagt de taal, die hier mijn boezem stort;
uw borst, verhard in 't leed, verfoeit genâ te vragen!
Het zij zoo! maar u steeds aan 't ijslijkste te wagen,
en tegen smart en nood te wapenen met haat,
is dwaasheid. Geef gehoor, Prometheus, aan mijn raad!
Geen machtig koning zwicht voor morrende onderdanen.
en wat hier baten kan is needrigheid en tranen.
Welaan! ik werpe my den donderaar te voet;
'k bedaar door zachte taal zijn fel verhit gemoed,
indien 't nog mooglijk is; maar wil die kreten staken
van oproer, die uw lot nog vreeselijker maken!

Hosted by Google

Den druk te ontlasten van 't verkropte hart is zoet;
maar vluchtig is 't genot, en lang de straf, die 't boet.

PROMETHEUS.

O ondoordringbaar lot! gy bleeft voor straf beveiligd,
ofschoon ge aan ééne zaak met my waart toegeheiligd,
't zij verre dat 'k de rust die gy geniet benij!
maar werd ik 't offer van gevloekte dwinglandij,
verg gy niet dat 'k mijn lot verdiene door te buigen!
Spil hier geen kostbren tijd, noch tracht my te overtuigen;
zorg eerder dat ge u-zelf niet meê stort in het leed!

OCEAAN.

Tot heil van andren hebt ge uw wijsheid steeds besteed,
en nimmer voor u-zelf! Waartoe my thands weêrhouên?
Zoo 'k snelle naar Jupyn, 't is in het vast vertrouwen,
dat gy op mijne beê uw ketens vallen ziet.

PROMETHEUS.

De deernis, die uw hart den droeven balling biedt,
de hulp, die gy voor hem met eigene gevaren
beraamt, vergeet ik nooit! Maar wil die poging sparen!
Ze is vruchteloos voor my, en stelt u-zelven bloot!
Of zou het voor dit hart een troost zijn in den nood,
dat vrienden de ijslijkheid mijns noodlots ondervonden?

OCEAAN.

Neen! niet om u-alleen heb ik my onderwonden
Jupyn te naderen. Mijn broeder Atlas draagt
zijn ongenâ, als gy. Zijn forsche schouder schraagt
en aard en hemelen, tot straf van vroeger pogen.
Ook Typhoos lot was hard, en heeft my diep bewogen.
Wy zagen hem, den reus, het honderdvoudig hoofd
(thands kwijnend en verneêrd, van d' ouden moed beroofd)
ten hemel heffen met een blik die 't al deed beven.
Wy zagen hem verwoed de goôn in 't aanzicht streven,
die hy alleenig stond. Zijn longen aâmden vuur:
zijn oog schoot vlam op vlam. Wy tuigden haast het uur,
dat hy op Jupiter de zege ging behalen....
maar 't bliksemvuur daalt neêr en zet zijn woede palen!
De slingerende schicht treft hem het kokend hart,

Hosted by Google

en kracht en strijdlust zijn verzwolgen in de smart.
Daar lag hy uitgestrekt, als waar' hy zonder leven,
maar de onbezielde klomp deed wie hem zag nog beven.
Heel de Etna dekte nu den reeds verslagen kop,
en 't aanbeeld van Vulcaan dreunt op haar hoogen top,
nog veilig. Want de dag zal aan den hemel klimmen
dat Etnaas kruin van één zal scheuren, en de kimmen
bespatten met een vuur, dat op Sicieljes grond
by stroomen vloeien moet. 't Is de eigen Typhoos mond,
die d'onderaardschen gloed tot vlammen aan zal blazen,
die vlammen over de aard, die op hem weegt, doen razen,
en toonen dat hy nog, door 't lot onomgezet,
zijn haat den teugel viert, schoon door Jupyn verplet!

PROMETHEUS.

Welnu? Begeert gy meê die ijsselijke plagen
ten deel? Laat af, laat af zoo stout een kans te wagen!
Voor my, laat my een leed, dat 'k zonder zwakheid lij;
'k wacht met standvast geduld het eind der dwinglandij.

OCEAAN.

Gepaste reden kan dat einde licht bespoeden.

PROMETHEUS.

Neen! 't Is niet in het felst van 't vijandlijke woeden,
dat zich de ontroerde geest door zachtheid paaien laat.

OCEAAN.

De poging voor het minst....

PROMETHEUS.

vernedert zonder baat.

OCEAAN.

Is 't dwaasheid, laat m' in my dien trek van dwaasheid wraken!
't Is wijsheid, soms den schijn van wijsheid te verzaken.

PROMETHEUS.

Helaas! dit is te waar.

OCEAAN.

En gy, gy aarzelt niet,
en stoot de hulp te rug, die u de vriendschap biedt?

Hosted by Google

PROMETHEUS.

Ik moet. Licht vielt gy reeds dit uur in ongenade.

OCEAAN.

Van Jupiter?

PROMETHEUS.

Van hem.

OCEAAN.

Ik sloeg den afloop gade
van uw vermetelheid, en 'k wete wat ik waag.

PROMETHEUS.

Zoo ga, en wacht u steeds voor 't geen Jupyn mishaag'.

OCEAAN.

Ik zie het al te wel, uw haat is niet te teugelen! —
Mijn zeepaard trapt sints lang, en geesselt met zijn vleugelen
de lucht rondom hem heen. Ik voere hem ter rust,
en my uit de aakligheid van dees rampzaalge kust.
(*Hy vertrekt.*)

VIJFDE TOONEEL.

PROMETHEUS, DE REI.

DE REI. — KEER.

Doorluchtig godenkroost, uw lijden
is voor ons meê een bittre smart;
de traan, die wy uw jammren wijden,
welt uit een fel beknepen hart!
Streng is uw straf, o Vorst der goden!
maar allerhevigst drukt uw macht
op hen die zelven eens geboden,
en op hun diep verneêrd geslacht!

TEGENKEER.

In de oorden, die uw grootheid zagen,
Prometheus! galmt een kreet van rouw!

Hosted by Google

Wie dacht het, dat dit heir van plagen
op 't hoofd van goden storten zou?
Om 't lot der heemlen treurt nu de aarde!
De sterveling beklaagt zijn goôn!
het lot vooral, dat u weêrvaarde,
uw vaderzorg voor hem ten loon!

TWEEDE KEER.

Die Colchis rijken grond bewonen,
en 't heir der manlijke Amazoonen
betreuren 't onheil dat u trof!
In 't woeste Scythië weêrgalmen jammertoonen,
en paren zich aan uwen lof!

TWEEDE TEGENKEER.

Zelfs in deze afgelegen streken,
die enkel moordend ijzer kweken,
en waar de strijdbre borst verhard voor deernis schijnt,
voelt zich het mannenharte breken,
dat gy in zulk een leed verkwijnt!

DERDE KEER.

'k Zag slechts één held, als gy, die goden had tot ouderen,
en onder 't juk zwoegt van hun straf!
'k Zag Atlas vast gespierde schouderen,
wien Jupiter geheel zijn rijk te dragen gaf,
den nooit verpoosden last verrichten,
waardoor de kracht van goôn zelf scheen te zwichten.

DERDE TEGENKEER.

't Gebied der zeeën gromt met ongestuime golven
zijn klachten tegen 't noodlot uit!
Ook de onderwereld is verbolgen:
des aardrijks bodem dreunt met naar en dof geluid!
't Bezielt zich al van 't medelijden,
dat we aan uw lot, vervallen heemling, wijden!

PROMETHEUS.

Misduid mijn zwijgen niet, o Nimfen! 't Is geen trots
noch achterhoudendheid. De vreemde keer mijns lots
houdt op dit tijdstip nog mijn geesten ingespannen!

Hosted by Google

Hoe! ik, ik door de goôn van uit mijn rang gebannen,
wier macht, mijn ondergang, ik-zelf heb doen ontstaan!
Gy weet het! zegge ik eer wat 'k verder heb misdaan
uit deernis voor 't geslacht der menschen, door de goden
vernederd en gehaat, maar die ik hulp geboden
en schier tot halve goôn hersteld heb! Hun bestaan
was nietig. 't Voorwerp deed alleen het zintuig aan,
niet meer verbonden aan een werkkring, meer verheven.
De zielskracht sliep. De zelfbewustheid van het leven
ontbrak als in den droom. Zy stichtten nog op de aard
geen schuilplaats, voor de kracht van zon en lucht bewaard.
Een duistre boschspelonk was mensch en dier tot woning,
en niets bestond er dat 't gedierte van hun koning
nog onderkennen deed; want woest en onbeschaafd
was heel de kracht des geests aan 't grove lijf verslaafd,
een hooger vlucht ontwend. — Wie mocht de hemelteekenen
met de oogen nagaan, en den weg der zon berekenen?
Wie perkte nog 't gebied der jaargetijden af,
of leerde wat gesternt' het bloeiend voorjaar gaf,
wat andren 't feestgetij der herfstgodes voorspellen,
of 't stroomnat met geweld zijn oevers uit doen zwellen?
Door my is 't, zoo zy thands het op- en ondergaan
der sterren en den stand der heemlen gadeslaan.
Het denkbeeld van getal in vast bepaalde klanken
en beelden uitgedrukt, heeft de aarde my te danken!
Aan my meê, dat de taal, die uit den boezem breekt,
tot 's werelds uiterste eind en tot de toekomst spreekt,
in teekens afgemaald, naar 't buigen onderscheiden
van 't spraakdeel, in wiens vorm de toonen zich verspreiden!
'k Deed d' arbeid van den mensch door 't redelooze dier
verpozen. 't Moedig paard, eens op zijn vrijheid fier,
leerde ik zich in den toom, die hem bedwingt, verblijden.
'k Deed d' uitgeholden boom op de oppervlakte glijden
der waatren, toegerust met vleugelen van doek.
Dit waagde ik en nog meer, die ondanks 's hemels vloek
den diep vervallen mensch gelukkig wist te maken,
maar ach! geen middel weet om dezen boei te slaken.

DE REI.

Gy lijdt, het is te waar, maar verre dwaaldet gy!

Hosted by Google

Wat ziekte krenkte u dus? Wat wondre razernij
dreef u in 't dreigend leed? Gy hadt uw lot voor oogen,
en thands zijt ge onbekwaam tot redding iets te pogen!

PROMETHEUS.

Ach! tot der menschen heil ontbrak my nooit de macht!
Heb ik niet tegen 't heir der ziekten hulp gebracht?
Wat wisten zy vóór my van heeling voor hun wonden?
Geen balsem kenden zy, maar lagen onverbonden,
en stierven zonder hulp of laafnis. 's Aardrijks schoot
gaf vruchtloos heilzaam kruid, en de onverbidbre dood
verraste steeds een prooi, wier zwakheid zich niet weerde,
voor dat hun hooger hulp de tooverkrachten leerde
der godlijke artsenij. Geheimen van het lot,
zoo diep verborgen voor het oog zelfs van een god!
'k Vermocht u wederom aan 't menschdom te openbaren.
Haast spelde hem de kunst, wat heil of wat gevaren
hem wachtten; alles sprak tot d' eens verlichten geest.
Den zin des duistren drooms ontwikkelt hy, hy leest
zijn toekomst in de vlucht der vooglen, gaat te rade
bij bosch- en stroomgedruisch, en slaat elk teeken gade
met naauwgezet vernuft. De heilige offerand
ter eer van 't godendom is 't eerst door mijne hand
ontstoken, en de vlam, die opgolft tot de wolken,
en 't rookend ingewand tot nieuwe orakeltolken
verheven. Uit het diepst des aardrijks rees de gloed
van goud en zilver, die het menschdom met den voet
vertrapte, onwetend nog wat schatten de aard hem baarde
van vierderlei metaal, waarvan 'k gebruik en waarde
hem leerde, voor zijn heil zorgvuldig zonder maat.
Ja, deze is de een'ge troost, dien my het noodlot laat,
dat wat de stervling ooit voor weldaân heeft genoten,
hem uit Prometheus borst alléén zijn toegevloten!

DE REI.

Ja, zorgloos voor u-zelf, aan andrer heil gewijd,
zoo waart gy! Maar het leed waar ge in gedompeld zijt
is nog door buigzaamheid te ontkomen. O! verneder
uw hoogmoed, en welhaast groet u de hemel weder
zijn burger, die Jupyn in wijsheid evenaart!

Hosted by Google

PROMETHEUS.

Neen! Niet langs dezen weg is my het eind bespaard
van deze ballingschap. Met onoptelbre rampen
heeft my de wil van 't lot nog opgelegd te kampen;
en ik, ik onderwerp me. O! deze borst heeft kracht
en moed, die met de smert van ijdle kwalen lacht.
Maar om den loop dien zich het noodlot koos te keeren,
is 't vruchtloos iets getracht. Haar vonnissen vereeren
de goôn; zelfs Jupiter wijkt van haar wet niet af.
Van haar ontstond zijn macht, van haar ontstond mijn straf;
en wat de ziel vermag, is dulden en verwachten.

DE REI.

Maar hoe! verwacht gy dan dat weêr de hemelmachten
verwisslen zullen, en de zetel van Jupyn!

PROMETHEUS.

Neen! Blijve dit geheim, en wilt gedachtig zijn
dat ik van zwijgen slechts mijn redding heb te hopen!
De dwingland moet 't geheim met mijn ontslag bekoopen!

DE REI. — KEER.

Bewaar, bewaar, o machtig lot,
mijn zwakke ziel van met den god
die op d' Olymp regeert in zulk een strijd te treden!
O! winne ik zijn genâ door offers en gebeden!
Ik zal, ik zal hem steeds ontzien,
hem innig needrig hulde biên!
Want wat, wat baat het hem te tergen,
voor wiens geweld zich niets vermag te bergen?

TEGENKEER.

Waartoe steeds angst en zorg gezocht?
Waartoe een oogwenk heils gekocht
voor rampen, waar 't verstand geen eind aan kan bepalen?
Zijn dan ook wy bestemd van ramp in ramp te dwalen,
en is der aardbewoonren lot
gemeen aan 't leven van een god?
Prometheus! schrikbaar is uw voorbeeld!
Een godheid, tot de straf eens stervelings veroordeeld!

Hosted by Google

TWEEDE KEER.

Ga, roep hen thands ter hulp, die gy gelukkig maaktet,
voor wie gy 't hemelsch heil verzaaktet!
Wat is het sterfelijk geslacht?
Wat is zijn aanzijn? Wat zijn macht?
Een schim, een schaduw, die een oogwenk doet verschijnen,
een oogwenk wederom verdwijnen,
blind voor 't gevaar, dat hem omgeeft aan alle kant!
Zal u hun dankbaarheid bevrijden van uw band?

TWEEDE TEGENKEER.

O! moet ik u mijn groet in rouwgezangen brengen?
Moet ik hier tranen, zuchten plengen?
ik, de eigen die in vroeger tijd,
den dag aan uwen echt gewijd
weêrgalmen deed van andre zangen,
door 't heilgejuich der zeegoôn opgevangen,
toen 'k zuster Hesioon uw liefde in de armen bracht?
O ommekeer van 't lot, wie had u ooit verwacht!

ZESDE TOONEEL.

PROMETHEUS, IÖ, DE REI.

IÖ.

Waar ben ik, wat geslacht van menschen voedt dees grond?
Wat zie ik? aan den top van deze bergen
een godheid vastgesnoerd? Wat schrikbaar vonnis bond
hem aan dit foltertuig?

(*Tot Prometheus.*)

Mag 'k u een antwoord vergen,
o! zeg my, waar my 't lot gebracht heeft op dees stond?
Helaas! hoe wreed is 't nog op my verbolgen!
Hoe rustloos voel ik my vervolgen
door 't duizendoogig spook, dat leefde voor mijn straf,
en dat, vergeefs verzwolgen in het graf,
my nog van killen schrik de wereld door doet zwerven!
Laat my in 't eind, o goden, rust verwerven!

Hosted by Google

Ik val van angst, 'k val van vermoeinis neêr! —
De poorten van de hel heroopnen zich, en geven
de schim van Argus de aarde weêr!
Ik zie het monster om my zweven,
het volgt my waar ik sta, 't bewaakt op nieuw mijn schreên....
nog ruischt de toon der rietpijp door mijn zinnen,
die eens vermogend was den woestaart te overwinnen,
maar machtloos thands! — Waar, waar voert gy my heen,
o Jupiter? Van waar die reeks van plagen
op my, die ach! uw deernis slechts verdien?
Moet eerst de laatste van mijn dagen
het einde dezer foltring zien?
Of zoo ik misdaân heb te boeten,
zoo splijte de aarde voor mijn voeten,
of zij my de afgrond van de zeeën tot een graf!
Uw bliksem moge my verpletten!
De doodwond zal alleen my van mijn leed ontzetten!
'k Ben afgefolterd, 'k zal bezwijken in mijn straf!
Bespoedig slechts het uur, bespoedig 't op mijn smeken!

DE REI.

Hoort ge uit het hart der maagd den kreet der wanhoop breken?

PROMETHEUS.

Ik hoor den kreet der maagd, vervolgd door Junoos haat,
eens door Jupyn geliefd, thands door Jupyn versmaad.
Het kroost van Inachus treedt tot ons, moê van 't zwerven,
en 't hijgen naar een rust, die zy te lang moest derven.

IÖ.

Wie noemt mijn vader in dit oord?—
O! onderrichte my een woord,
één woord slechts, wie gy zijt, en waar my 't noodlot voerde?
Wie zijt ge, gy wiens stem mijn ziel zoo diep ontroerde?
Die, ongelukkig zoo als ik,
mijn naam, mijn afkomst toont te weten,
en de oorzaak van dien helschen schrik,
waar Iöos geest zoo wreed van is bezeten? —
Wie is er, buiten my, die dus, die schuldloos lijdt?
Gy ziet het offer van den dolsten minnenijd! —

Hosted by Google

O gy, dien alles my een hemeltelg doet denken !
kunt ge Inachus wanhopig kroost
een enkel oogenblik van troost,
een enklen straal van licht omtrent haar toekomst schenken?

PROMETHEUS.

Vraagt gy my, wie ik ben? 'k verheel mijn naam u niet,
verbonden als wy zijn door eenerlei verdriet!
Gy ziet Prometheus hier, den vriend der stervelingen!

IÖ.

Prometheus? En wie dorst u in dees ketens wringen?

PROMETHEUS.

De handen van Vulcaan, het vonnis van Jupyn.

IÖ.

En welk een gruwelstuk kon hiervan de oorzaak zijn?

PROMETHEUS.

Ik meldde u de oorzaak reeds: mijn weldaân aan de menschen.

IÖ.

Voldoe nog met een woord den billijksten der wenschen!
Hoe lang nog zwerve ik rond ten prooi aan 't eigen leed?

PROMETHEUS.

Ach! zwijge ik hier van eer! Wat baat u dat ge 't weet?

IÖ.

Verberg, verberg my niets, wat lot me ook zij beschoren.

PROMETHEUS.

Wat ik u melden zou, zoudt gy met wanhoop hooren!

IÖ.

't Is zulk een wijsheid niet, wier weldaad ik behoef.

PROMETHEUS.

Wel nu dan! 't is uw wil; 'k zal spreken.

Hosted by Google

DE REI.

O vertoef
een wijl! 'k Voel Iöos klacht geheel mijn borst doordringen!
Ach! mochten wy den loop dier lotverwisselingen,
wier storm haar voor ons voert, vernemen uit haar mond,
voor dat uw godspraak hier des hemels wil verkond'

PROMETHEUS.

Ontvouw ons, droeve Nimf! door wat gebeurtenissen
gy 't vaderlijk gebied sints reeds zoo lang moet missen?
Gy hebt de zusteren van Inachus gehoord!
Verstoot haar bede niet, zy sproot uit deernis voort.
Een deernistraan geeft lucht aan 't teêrgevoelig harte:
't verwekken van dien traan verlicht de zwaarste smarte!

IÖ.

'k Gevoel in my geen kracht uw reednen te weêrstaan;
't verhaal dat gy my vergt vang 'k zonder dralen aan.
Maar ach! mijn voorhoofd wordt van droefheid overtogen
en schaamte, dat ik dus my toone voor uwe oogen;
en 'k bloos, schoon schuldeloos, om 't geen my zoo ver bracht.
De kindschheid pas ontgroeid, ontwaarde ik nacht op nacht
een wondre, zachte stem, dus fluistrende in mijn ooren:
„Gelukkige, waartoe het heillot u beschoren
„ontweken? Jupiter verlangt u tot zijn bruid!
„Hy brandt van min voor u; gy, Iö, vlied van uit
„uws vaders watergrot naar Lernaas breede weiden!
„De koning van d'Olymp zal daar uw komst verbeiden."
'k Bepeinsde heel den dag het wonder van den nacht,
onzeekrer ieder stond, hoe meer ik 't overdacht.
Was ik door de ijdelheid eens vluggen drooms bedrogen?
of daalde wezenlijk een stem van uit den hoogen,
den wil verkondigend van Jupiter? In 't end
maakte ik mijn droeven staat aan Inachus bekend.
De grijzaart hoorde en schrikte. Een menigte van boden
verspreidde zich alom om 't antwoord van de goden
uit Pythoos heiligdom en 't Dodoneesche bosch
te lokken. Doch vergeefs. De taal des zonnegods
bleef duister en verward, en de eikenboomen zwegen; —
tot we eindelijk op eens 't verplettrend antwoord kregen,

Hosted by Google

dat ons en ons geslacht de bliksem van Jupyn
verdelgen zou, zoo 'k nog mocht wederspannig zijn;
en dat zijn hooge wil reeds voorlang had besloten,
dat my mijn vader uit zijn armen moest verstoten
en nimmer weêrzien mocht. Wanhopig scheidden wy,
rampzalige offers van de scherpste dwinglandij.
Doch onderwerping zelfs mocht Iö niet meer baten!
Ik had den grijzaart naauw en zijn verblijf verlaten,
of 'k zag my dus misvormd! Mijn voorhoofd, eens zoo fier
op d'eerbren maagdenblos, verlaagt my tot het dier.
Maar weinig nog: gezweept door angsten zonder voorbeeld,
zag 'k, Lerna in het eind genaderd, my veroordeeld,
eens herders wenk te ontzien, die 't honderdvoudig oog
steeds wakende op my richtte, en last had van omhoog
mijn schreden gâ te slaan, en me op 't wreedaardigst kwelde.
'k Weet niet wat keer van 't lot dat gruwzaam monster velde.
Hy viel. Maar 't helsche beeld leeft in mijn zwak gemoed,
en spreidt me een nieuwen schrik door 't fel verhitte bloed.
Zoo vluchte ik voor my-zelf wanhopig over de aarde,
en zoek vergeefs den dood. — Welaan, ik openbaarde
u de oorzaak en den loop van mijn hardnekkig leed;
ontvouw my 't oovrig thands, zeg moedig 't geen gy weet.
Ik smeek, verbloem my niets uit ijdel mededogen:
ik vrees niets erger thands, dan dat 'k dus werd bedrogen!

DE REI.

O dag van nooit beproefde smart!
hoe wordt op ieder stond mijn hart
door slag op slag van een gereten!
'k Zie goden uit hun rang in d'afgrond neêrgesmeten:
ik zie de onnoozelheid verdrukt
en onder jammeren gebukt,
waar 'k nooit me een denkbeeld van kon maken!
Hoe wenschte ik, ach! Prometheus boei te slaken!
Hoe meng 'k mijn tranen aan uw klacht,
o Iö! Dat voor 't minst mijn rouw uw smart verzacht'!

PROMETHEUS.

Gy treurt om haar verhaal. Gy zult nog bittrer treuren,
wanneer gy weten zult het geen nog moet gebeuren!

Hosted by Google

DE REI.

Zoo spreek! wy luisteren. Deel haar een uitzicht meê
op 't end, hoe ver nog af, van haar onlijdlijk wee!

PROMETHEUS.

Uw ongeduld heeft thands geen uitstel meer te wachten.
Gy, Iö, geef gehoor, en wapen u met krachten!
Gy zult van my verstaan hoe en tot welk een tijd
gy 't offer nog moet zijn van min en minnenijd!
Het Oosten roept u 't eerst. Gy zult uw schreden wenden
naar 't woeste Scythië, wier onbeschaafde benden
geen vaste haardsteên, maar slechts tenten, met hen rond
gedragen kennen, en verplaatst op ieder stond.
Zoek geen gastvrijheid daar, maar schuw hen na te komen.
Trek door dit aaklig oord in allerijl, de stroomen
der zee langs, die 't bespoelt, tot aan Hybristes vloed.
Treed daar den oever op, tot waar die stroom den voet
des Caucasus ontspringt, die de aarde met de kimmen
tot één te voegen schijnt. Gy moet dien overklimmen,
en keeren u naar 't Zuid. Hier wordt door de Amazoon
naby Thermodons vloed u teedre hulp geboôn,
en de enge zee getoond, die gy moet overvaren,
en die aan 't nageslacht de erinn'ring zal bewaren
dat gy door dezen weg het andre werelddeel
bereiktet! — Gy verschrikt, 't geen 'k spel schijnt u te veel!
Onnoozle, kent Jupyn of deernis of genade?
Om u versmaadde hy in dartle lust zijn gade;
maar om dier liefde wil u hulp of troost te biên....
wacht dit van hem niet, die gewoon is niets te ontzien!

IÖ.

O goden!

PROMETHEUS.

Iö, moed! en wil die wanhoop smoren!
Gy eischtet dat ik sprak. Gy hebt nog meer te hooren.

DE REI.

Helaas! is nog de maat dier rampen niet vervuld?

PROMETHEUS.

Niet vóór het tijdstip, dat gy straks vernemen zult.

Hosted by Google

IÖ.

Gy, goden, die my haat! ach! ware ik nooit geboren,
of in de wieg gesmoord! Maar neen! 't was mij beschoren
te leven tot een spel van uwe heerschappij!
Doch ik, ik-zelf, wat draal 'k? Waartoe niet zelve my
ter neêr geslingerd van dees rotsen tegen de aarde,
en 't lot te leur gesteld, dat my uw wreedheid spaarde?

PROMETHEUS.

Hoe dus vervreemd van geest? Wat zwakheid spoort u aan,
het op u rustend leed door zulk een stap te ontgaan?
Wat zoudt gy, die u dus door wanhoop laat vervoeren,
indien ge u, zoo als ik, aan ketens vast zaagt snoeren,
waarvan geen dood my redt, die eeuwig leven moet,
ja, eeuwig lijden, zoo my 's dwinglands val niet hoedt?

IÖ.

Zijn val? Wie waagde 't ooit hem naar de kroon te steken?

PROMETHEUS.

'k Voorspel, ik zie den tijd, die u en my zal wreken.

IÖ.

Wie rukt de koningstaf uit een zoo forsche hand?

PROMETHEUS.

Zijn eigen roekloosheid, een dwaze huwlijksband.

IÖ.

Heeft hy de gade dan, die hy zich koos, te vreezen?

PROMETHEUS.

Zijn eigen kroost zal eens de schrik zijns vaders wezen,
zoo hy mijn boei niet slaakt, en dus zich-zelf behoedt.

IÖ.

Wie anders brak dien los?

PROMETHEUS.

Een held van uit uw bloed.

Hosted by Google

IÖ.

Is 't mooglijk? Van mijn kroost hebt gy uw heil te wachten?

PROMETHEUS.

Van 't kroost uit uwen schoot na dertien nageslachten.

IÖ.

't Is duister voor mijn geest, wat my uw mond voorspelt.

PROMETHEUS.

Welaan! u zij de keus, wat wenscht gy dat ik meld',
of d' afloop van uw reis, of d' afloop van mijn plagen?

DE REI.

Ontzeg ons niet, kan 't zijn, van beiden te gewagen!
Haar hebt ge 't een beloofd, vergun aan onze beê
het ander: één gevoel treft ons om beider wee!

PROMETHEUS.

Gy, wie uw deernis noopt den balling niet te laten,
hoe wreed hem 't lot vervolgt, hoe fel de goôn hem haten,
wat zoude ik ooit uw beê, ontsproten uit een zucht
van weldoen, afslaan? neen! En gy, schep eindlijk lucht,
beklagenswaarde maagd! wy zijn aan 't eind gekomen
der rampen, die uw jeugd, uw onschuld overstroomen.
Ik meldde u langs wat weg gy uit dit werelddeel
't naburig Azië zult intreên, een tooneel
van nieuwen schrik. Hier hebt ge Phorcys kroost te mijden,
wien beide zon en maan 't weldadig licht benijden,
het menschdom hatend, en van wederzij verfoeid
door al wat sterflijk is. Een nest van slangen broeit
op 't hoofd wiens aanschijn moordt. Wacht, wacht u haar te naderen!
Vermijd de reuzen ook die 't oevergoud vergaderen
der Arimaspias. Met één oog uitgerust
aâmt hun misvormd gelaat de moord- en plonderlust.
Gy, waan geen vreemdlingsrecht by deze monsters heilig!
Nu opent zich voor u een landstreek meerder veilig.
U buigt de Egyptenaar zijn schedel, zwart geblaakt
door 't zonvuur, waar geen wolk een frisschen droppel slaakt!
Heil, heil u, wen de Nyl zijn zegenende golven

Hosted by Google

zal rollen voor uw oog! Het lot, zoo lang verbolgen
bevredigt zich; de grond, waarop gy d'eersten troost
erlangt, is uw gebied, is 't erfdeel van uw kroost!
Ziedaar hetgeen me 't lot veroorlooft u te ontdekken:
en moog' die godspraak u een nieuwen moed verwekken!
Of twijfelt gy, en heeft mijn taal nog duisterheid?
Spreek! waar ik helpen kan, vindt me Iö steeds bereid.

DE REI.

Heb dank, doch duld met een dat wy nog meer verwachten!

PROMETHEUS.

Van 't geen 'k heb toegezegd, kunt gy u zeker achten.
O telg van Inachus! ten teeken dat mijn mond
hier 't echte vonnis van het strenge lot verkondt,
zal u mijn kennis zijn van reeds vervlogen tijden.
'k Zal hier heel d'omvang niet van uw langdurig lijden
herhalen! Dat ge u slechts het uur herinn'ren mocht,
toen gy Thesprotië en Dodones bosch bezocht!
Gy zaagt, terwijl gy vloodt, de godgeheiligde eiken
hun takken neigen naar den grond en tot u reiken,
en murmelen u toe: heil, gade van Jupyn!
Maar ach! dit kon geen troost by zoo veel jammren zijn.
Uw angst verdubbelde; de wanhoop gaf u krachten;
gy vloodt langs 't strand der zee, die volgende geslachten
benoemen zullen naar den naam dien gy nog draagt,
en ijldet naar dit oord! — Gy ziet, bedroefde maagd,
dat ik uw noodlot ken! — 'k Weet wat gy hadt te lijden,
en nog te lijden hebt; maar 'k spel u beter tijden.
Daar waar de Nyl zijn vocht aan 't zilte zeenat mengt,
daar snelt der goden Vorst u in 't gemoet. Hy wenkt:
nu gaan uw smerten zich in louter vreugde keeren.
Zoo ver de Nyl zich strekt, zal uw geslacht regeeren.
Een fiere heldenstam zal spruiten uit uw schoot,
en bloeien de eeuwen door. Een' hunner zal de nood
met vijftig dochteren naar Argos wederbrengen,
om aan zijn broeders bloed het zijne niet te mengen.
Vergeefs! In Argos zelf vervolgt een vijftigtal
van minnaars 't huwelijk, dat hen verdelgen zal.
Want hier, hier moet de nacht geen minvlam zien ontbranden,

Hosted by Google

maar tuigen mannenmoord, gepleegd door vrouwenhanden.
Slechts ééne, ééne enkle maagd ontziet haar echtgenoot,
en toont zich vrouw, en waard haar afkomst uit uw schoot.
Met haar geredden gâ zal ze Argos rijkskroon dragen,
en hy, wiens heldendeugd heel 't aardrijk zal gewagen,
dat hy verlossen moet van monsters zonder tal,
die me uit een foltering van eeuwen redden zal,
moet spruiten uit dit bloed. Ziedaar den wil der goden,
en 't geen ik melden mag; en meer is my verboden!

IÖ

Gezegend tijdstip, spoed, spoed aan!....
Maar wat bedriegelijke waan
gelogenstraft door de angst, waarvan 'k my voel bespringen!
Neen! zelfs in d'afgrond van het graf
hoop ik geen eind aan dees mijn straf!
Verheugt, verheugt u, hemelingen,
in 't geen onschuldige Iö lijdt,
en gy vooral, neem wraak, onzaalge minnenijd!
'k Bezwijk niet, neen! noch ben bestemd te sterven!
Ik ben bestemd van smart tot smart,
van foltering in foltering te zwerven,
en enkel wanhoop is de toevlucht van mijn hart!
(*Zy vertrekt.*)

DE REI. — KEER.

Met recht, o sterveling! met recht
schuwt gy een ongelijken echt!
De liefde stort in onafzienbre rampen,
als zy verbinden wil hetgeen het noodlot scheidt.
Ge erkent u machteloos om tegen dit te kampen,
en wien by u zijn gunst een troon heeft toegezeid,
slaat op geen herdersmaagd een blik van tederheid!

TEGENKEER.

Rampzalige Iö, ach! uw lot
sproot uit de liefde van een god!
Wie dacht haar ooit gedoemd tot zulk een lijden,
om wie der goden Vorst verliefde zuchten slaakt?
En wie, wie zou haar thands die hooge gunst benijden,
daar Junoos minnenijd zoo vreeslijk om haar waakt,
en voor de onnoozle maagd een hel van de aarde maakt!

Hosted by Google

SLOTZANG.

Slaat nooit op ons, o goden, de oogen neêr!
Zij ons een gâ bestemd van uit het rijk der zeeën!
Ons needrig hart verlangt niets meer,
en siddert om de bron van Iöos weeën!

PROMETHEUS.

En echter zal die trots zich eenmaal diep vernederen!
Dat hart zal beven, dat geen liefde kan vertederen,
geen wanhoopkreet doordringt. Gy werkt uw eigen val,
vrijmachtbre Jupiter! De vloek uws vaders zal
zich eens vervullen! Ja, de grijze godenkoning,
verstoten door zijn zoon van uit de hemelwoning,
moet zich gewroken zien, wanneer die zelfde zoon
door eigen overmoed zal tuimlen van den troon!
Uw donder moge nog verschriklijk om ons grommen:
eens zal zijn schrikgeluid in uwe hand verstommen!
Uw bliksem moog nog de angst verspreiden over de aard:
voor al dien praal van macht is 't Noodlot niet vervaard!
De kroon wankt op uw kruin; gy zult uw gruwlen boeten!
Onmijdbaar is uw val, of 'k zie u aan mijn voeten!
Ziet gy den vijand niet, die u verpletten moet?
Met vlammen, ijslijker dan heel uw bliksemgloed,
bestormt hy uw Olymp. Zijn hoofd reikt tot de starren;
hy trapt van krijgsdrift, en doet d'afgrond opensparren!
De bergen daavren, en de zee ontspringt haar bed!
En gy, gy stort ter neêr! Van zulk een slag ontzet,
ziet Pluto u vol schrik 't gebied der hel betreden;
terwijl het menschdom juicht, dat eindelijk zijn beden
verhoord zijn door dat Lot, dat eenig 't Al regeert,
en dat de goden zelf, als 't Hem behaagt, verneêrt!

DE REI.

Wat waanzin, laat, laat af dus Jupiter te tergen!

PROMETHEUS.

Wat zou ik dees mijn wensch den dwingeland verbergen?
't Is waarheid, wat 'k verkond'! Daar leeft een hooger macht,
uit wie de zijne daalt!

Hosted by Google

DE REI.

Maar nog, nog heeft hy kracht
u om zoo stout een taal op 't ijslijkst te kastijden.

PROMETHEUS.

Mijn dood vermag hy niet, en 'k heb geleerd te lijden.
Verneêre zich wie wil voor dwingelandentrots,
Prometheus kent geen vrees; zijn boezem is van rots,
wanneer het rechten geldt die hy niet mag verzaken! —
Maar 'k zie Mercurius dit eenzaam oord genaken.
Wat of zijn komst ons brengt? — De bode van Jupyn,
den Oppervorst der goôn, zal hy niet lang meer zijn!

ZEVENDE EN LAATSTE TOONEEL.

PROMETHEUS, DE REI, MERCURIUS.

MERCURIUS.

Hardnekkige, wiens list het heiligste aan dorst randen,
en goôn verachten; die met doemenswaarde handen
het vuur, tot hunnen dienst ontglommen, aan 't geslacht
der slijkbewoon'ren, als uw eigen weldaad, bracht!
De Koning van de goôn gebiedt u my te melden,
wat gruwzaam huwelijk uw woeste orakels spelden
dat hem van 't wettig rijk een dag verstoten zou!
'k Verwacht, Prometheus, hier geen tegenstand. Ontvouw
de waarheid zonder kunst en trouweloos verdichten!
Of waant gy dat Jupyn voor uwen wil zal zwichten?

PROMETHEUS.

'k Erken in deze taal en schaamtloos trotschen toon
den zendling van een Vorst, zijn schepter ongewoon.
Onnoozlen! waant u vrij in uwe hemelwallen
beveiligd tegen 't lot! 'k Zag reeds twee goden vallen
en zinken van hun troon in d'afgrond. Dieper schand
verwacht by sneller val den derden dwingeland!
En my, my zou 't geweld dier pas verheven goden
doen siddren? Mijn gemoed zich krommen voor die snooden?
Ga, Jongling, keer te rug naar die u herwaarts zond!
Het antwoord dat gy vergt komt nimmer uit mijn mond.

Hosted by Google

MERCURIUS.

Die hoogmoed heeft sints lang u 't levenszoet verbitterd.

PROMETHEUS.

Voor al den hemelglans, waarvan uw slaafschheid schittert,
ruilde ik de wreedheid niet van 't noodlot dat ik lij'.
Geketend aan dees rots, mijn foltertuig, maar vrij,
zie 'k met verachting neêr op u en uws gelijken,
die voor dit nieuw gezag met kruipende eerbied wijken.

MERCURIUS.

Zoo is de droeve staat, waarin gy thands verkwijnt,
nog zalig in uw oog, zoo 't uit uw reednen schijnt?

PROMETHEUS.

Treff' zulk een zaligheid mijn vijanden! 'k Benijde
u 't laf genoegen dier bekentnis niet, ja, 'k lijde,
en plagen, zoo als gy verdiend hadt te ondergaan!

MERCURIUS.

Hoe! ik? Wat heb ik toch tot uwe ramp misdaan?

PROMETHEUS.

Mijn fel getergde haat kan geen der goôn verschoonen,
die met een ijzren hart mijn braafheid dus beloonen!

MERCURIUS.

Wat woeste ziekte heeft uw geestkracht dus ontsteld?

PROMETHEUS.

De haat voor laagheid en voor wetteloos geweld.

MERCURIUS.

O! zoo gy heerscher waart, wat lot werd ons beschoren!

PROMETHEUS.

Helaas!

MERCURIUS.

In 't hemelsch hof doet nooit zich weeklacht hooren!

PROMETHEUS.

De tijd treedt langzaam voort, en voert mijn antwoord meê.

Hosted by Google

MERCURIUS.

Zoo weigert gy dan steeds voldoening aan mijn beê,
en laat my zonder vrucht, gelijk een slaaf, hier wachten!

PROMETHEUS.

Slaaf zijt ge, en als een slaaf zal ik u immer achten!
Maar wat toch geeft u hoop dat ik verandren zal,
voor dat dees vuige boei van om mijn leden vall'?
Geen straf, geen pijniging, geen loos bedachte vonden
doen ooit mijn veege borst de orakelstem verkonden.
Zoo plettere de schicht des Donderaars mijn kruin,
en keer' zijn dolle storm heel 't aardrijk tot een puin!
Ik buig niet, en 't geheim dat hem zoo wreed doet zorgen,
blijft voor zijn angstig oog, zoo lang hy heerscht, verborgen

MERCURIUS.

Wat baat dit aan uw leed?

PROMETHEUS.

Ik heb het dus bepaald.

MERCURIUS.

Ontzie de stormen, die den weg waarop gy dwaalt
bedreigen, en keer weêr!

PROMETHEUS.

O! staak dit ijdel pogen!
Gy hadt dees strandrots eer dan mijn gemoed bewogen.
Ik voer geen vrouwenbloed, om bevend voor een troon
te knielen, of den glans van een geroofde kroon
te aanbidden, recht en eer lafhartig te verlaten,
en smeken om de gunst van wien 'k het felst moet haten!
In zulk een gruwelstuk vervalt Prometheus niet!

MERCURIUS.

Vergeefsch dan is de raad, dien u mijn vriendschap biedt.
Geen rede kan het staal van uw gemoed doordringen.
Maar vruchtloos worstelt gy om u den nood te ontwringen,
als 't jong en vurig ros, dat in zijn teugels woedt:
als hy zult ge in het end bezwijken. De overmoed
baat weinig, waar geen macht gereed staat haar te sterken.

Hosted by Google

Doch is geen bede in staat uw redding te bewerken,
zoo hoor voor 't minst het lot verhonderdvuldigd wreed,
dat langer tegenstand u zal berokk'nen. Weet
dat Jupiter dees rots van uit zijn wortel rukken,
u-zelven, door de lucht geslingerd met zijn stukken,
geen rustplaats gunnen zal, dan in het diepst der hel.
Daar opent zich voor u een nieuwe jammrenwel;
daar zult ge uw vrijheid nog in schrikbrer boei betreuren;
daar zal u de adelaar het ingewand verscheuren,
herlevend telkens tot vernieuwing van een pijn,
uw godenleven lang bestemd uw straf te zijn;
zoo niet een held verrijst, die in het rijk der plagen
met onvertsaagden voet zich levende durft wagen,
en u te rug voert in het lang gemiste licht.
Beraad u naar dit kort maar onvervalscht bericht
der toekomst! 't Past geen god door Jupiter gezonden,
verachtbre striktaal voor orakels te verkonden.
En o! dat niet altoos onbuigbre hovaardij
u meer dan wijsheid, meer dan heel uw aanzijn zij!

DE REI.

Uw rede, zendling van Jupyn, heeft ons bewogen.
Ja, overdreven trots, Prometheus! blindt u de oogen!
Durf ze oopnen! 't Is den man, die wijsheid mint, geen schand
zich te onderwerpen aan den invloed van 't verstand.

PROMETHEUS.

Om my mijn toekomst te openbaren
had ik geen hemelboô van nooden. 'k Ken Jupyn:
wat dan zijn felste haat kon my beschoren zijn?
Het onweêr moog zich om mijn hoofd vergâren!
Ontbrand' de bliksem van rondom,
en laat zich 't woedende gegrom
der stormen aan 't geknal des schorren donders paren!
De bevende aarde splijte, en oopne zich de hel!
En dat de zee tot aan de wolken zwell'!
Laat my die zelfde schok in 't diepst des afgronds voeren,
waar een onbreekbre band mijn leden klemmen zal!
Geen kwelling zal mijn vrij gemoed ontroeren!
Mijn leven en mijn wil zijn hooger dan 't geval!

Hosted by Google

MERCURIUS.

Zijn onbetembre zinnen dwalen!
De vrees der opgehoopte kwalen,
die hem bedreigen, voert de rede hem niet weêr!
Gy, schoone Nimfenrei, wier troost hem bijstaat, keer
naar veilger oord, en dat een snelle vlucht u hoede
voor 't enkele geraas van 's hemelskonings woede!

DE REI.

Wy volgen nimmer dezen raad;
hy is ondraaglijk aan onze ooren!
Ik heb den lafaart steeds gehaat,
die d'ongelukkige overlaat
aan 't onheil dat hem staat beschoren.
Wy deelen in zijn jammerlijken staat,
en kozen, kon het zijn, eer met den held te sneven,
dan met den smet van snood verraad te leven.

MERCURIUS.

Zoo wijt u-zelve 't kwaad dat u bereiken moog',
en waagt het nimmer op Jupyn de schuld te laden,
als of 't u dreigend leed ontgaan was aan uw oog!
Gewaarschuwd voor zijn toorn, zijt gy 't die onberaden
u in gevaren storten gaat,
waarin geen naberouw uw roekeloosheid baat!

(*Hy vertrekt.*)

PROMETHEUS.

De godspraak wordt vervuld: de daavrende aarde
scheurt weg: het bliksemvuur, dat zich aan 't zwerk vergaarde,
is losgebroken, en geheel de trans ontgloeit.
De donder gromt, de noodstorm loeit,
het stof stijgt op in reuzige kolommen,
de zee, ontwassen aan haar perk, is opgeklommen
tot aan de hemelen, die neigen tot hun val!
't Is alles saamgespannen in 't Heelal,
om mijn gemoed tot slavernij te dwingen!
Gy, Godheid, waar 'k uit wierd, die over stervelingen
en goden 't alziend oog, de tijden door, laat gaan!
getuig gy wat ik lijde, en wat ik heb misdaan!

1819. (*Hy verdwijnt.*)

Hosted by Google

CASSANDRAAS VOORZEGGING.

EEN FRAGMENT

UIT

ESCHYLUS AGAMEMNON.

CLYTEMNESTRA, CASSANDRA, DE REI.

CLYTEMNESTRA *tot Cassandra.*

Stijg af, en volg mijn schreên, Cassandra! Zoo de goôn
u redloos teisterden met Trojes staat en troon,
en doemden tot slavin, by 't zinken van haar wallen:
geen harde slavernij is u te beurt gevallen!
Ja, kluisters vielen vaak ten deel aan 't edelst bloed!
Heeft niet ook Hercules des noodlots toorn geboet
en ketenen getorscht? — Bevoorrecht moogt ge u roemen,
dat gy geen anderen dan Vorsten heer moet noemen!
Verplettend is de last van opgekomen macht:
de hand, den toom gewoon der heerschappij, is zacht.

DE REI.

Verstandig is dees taal. Gy, vreemde, leer de slagen
van 't noodlot met geduld (het morren baat niet) dragen!

CLYTEMNESTRA.

Zy onderwerpe zich aan een onmijdbre smart!
De troost, dien ik haar bied, dringt zeker haar door 't hart,
zoo slechts 't barbaarsch gehoor zich aan de Grieksche klanken
niet weigere!

DE REI *tot Cassandra.*

Gy moogt uw koninginne danken
voor zulk een wijzen raad en volgen dien gedwee!

CLYTEMNESTRA.

'k Heb reeds te veel vertoefd. Reeds bracht men 't offervee
by 't plechtig feestaltaar. Erkentlijk vier ik heden
den dag der wederkomst, zoo vurig afgebeden!

Hosted by Google

(*Tot Cassandra.*)

Gy, doe u voor het minst door teekenen verstaan,
zoo de uitdruk u ontbreekt!

DE REI.

'k Ben met haar lot begaan!
Aan taal en zeden vreemd heeft zy hier hulp van nooden!

CLYTEMNESTRA.

Weêrspannig toont zy zich aan 't vonnis van de goden!
en om den val van Troje is ze innig nog verwoed!
Dus poogt zich 't vurig ros, bespat met schuim en bloed,
te ontworstlen aan de hand des ruiters. Wat kan 't baten?
Bedaar' haar ijdle drift! Voor my, 'k moet u verlaten.
(*Zy vertrekt.*)

DE REI.

Geen wrevel vult ons hart, maar deernis met uw rouw!
Geef onze stem gehoor, stijg af, rampzaalge vrouw!

CASSANDRA.

Uw bijstand smeeke ik, God der dagen!

DE REI.

Hoe durft ge van Apol in dees uw toestand wagen?

CASSANDRA.

Apol, uw bijstand roepe ik aan!

DE REI.

Wat klanken doet gy ons verstaan?
Men roept dien god niet aan, om zich van leed te vrijden!
Die uitgalm dient tot niets, dan om zijn naam te ontwijden!

CASSANDRA.

Toon u dees dag voor 't eerst weldadig jegens my!
Apol, Apol, uw bijstand heb 'k van nooden!

DE REI.

De toekomst vult haar 't hart. Nog in de slavernij
voelt zy zich weggesleept door d'invloed van de goden!

Hosted by Google

CASSANDRA.

Apol, waar heeft my 't lot geleid?
Apol, wat leed wordt my bereid?
Waar ben ik? In wat oord ben ik gelast te woonen?

DE REI.

Gy zijt aan 't hof van Koning Atreus Zonen!

CASSANDRA.

O schrikkelijke naam! Zoo ben ik in het oord,
waarop de vloek rust aller goden,
't verblijf der meest ontmenschte snoden,
waar alles steeds getuigt van gruwelen en moord!

DE REI.

Nog deed de tijd het bloed, hier eens gestort, niet droogen!
Der vreemde Wichlares gloeit deze smet in de oogen!

CASSANDRA.

Ziet gy die kinderen niet zweven langs de wand,
die Wraakzucht's godvergeten hand
deed sneven, en voor spijs den vader voor dorst zetten?

DE REI.

Laat af, o Wichlares! Wil 't hart ons niet verpletten
met die herinnering. We erkennen in uw mond
de ware orakeltaal; maar spaar ze ons op dees stond!

CASSANDRA.

'k Zal niet meer reppen van 't voorleden!
De toekomst, die ik zie, voert erger gruw'len meê!
Paleis van Atreus stam, tooneel van ijslijkheden!
verwacht, verwacht een nieuwe zee
van jammeren, niet af te weeren! —
Die ze éénig weeren kon, ziet gy helaas! niet keeren! (*)

DE REI.

Hoe moet ik deze taal, dees duistre taal, verstaan?

CASSANDRA.

Verraderes, wat vangt gy aan?
Hoe is mijn mond in staat uw misdaad uit te spreken?

(*) Oretses, Agamemnons zoon.

Hosted by Google

O! met hoe valsch een voorhoofd spoedt
ge uw Egâ juichend in 't gemoet!
Uw eene hand omhelst, en de andere stort bloed! —
Mijn stem, gy weigert u! Mijn oogen, 'k voel u breken!

DE REI.

De klanken, die gy slaakt, zijn telkens meer verward!

CASSANDRA.

Hoe pijnigt 't geen ik zie mijn hart! —
De hel, de hel-zelf legt hier lagen,
en broeit een nooit gehoord verraad!
Hier moet een vrouw den aanslag wagen,
en drukken hem aan 't hart, dien zy vermoorden gaat!
Heft, heft den vloekkreet aan, o eerbiedwaarde grijzen!
en doet uw stad van haar beheerschers ijzen!

DE REI.

Een vloekkreet op dit huis! Wat vergt gy van mijn trouw?
Onthou ons zulk een taal, meêlijdenswaarde vrouw!....
Maar hemel! waar van daan verbleeken my de wangen?
Van welk een angst voel ik mijn boezem prangen,
of 't ware een doodelijke slag
mijn oogen dicht sloot voor den dag?
Iets gruwzaams schijnt voorwaar ons over 't hoofd te hangen!

CASSANDRA.

Wat draalt ge? Ontrukt, ontrukt den Vorst
aan de armen van een trouwelooze Gade,
eer zy zich in de stroomen bade
van 't bloed, waarnaar de wraakzucht dorst!

DE REI.

O duistre orakeltaal, die ik niet uit mag leggen!
Ik sidder voor uw donkren zin
Ach! 't geen ons Wichelaars voorzeggen,
heeft al te zelden voorspoed in!

CASSANDRA.

O mijn te lang gerekte dagen!
zou 'k om het vreeslijk eind niet klagen,

Hosted by Google

dat u op vreemden bodem wacht?
Op Trooischen grond mocht ik niet sterven!
O ongelukkig Vorst, gy hebt my hier gebracht
om met u 't levenslicht te derven!

DE REI.

Wat god bezielt den toon, die uit uw boezem welt?
De zangerige stem, die dus in klachten smelt,
is als de stem der nachtegalen,
wanneer ze 't nooit vergeten leed,
en Itys noodlot, al te wreed,
aan 't luisterende bosch herhalen!

CASSANDRA.

Uw lot is zacht by 't mijn, o Philomeel!
Het godendom, meêwarig met uw klachten,
deed u op dunne vleugelschachten
het hartverscheurende tooneel
ontvlieden, en door kweelende gezangen
den doffen wanhoopkreet vervangen!
En my! Weet gy wat lot my wacht?
Te stikken in mijn bloed, door monsters omgebracht!

DE REI.

Wat zwarte toekomst doet ge ons vreezen!
Maar hoe betoovert ge ons gehoor!
Een godlijke invloed straalt in al uw woorden door:
hetgeen gy spelt, moet waarheid wezen!

CASSANDRA.

O Paris, Paris! ijslijk boet
ons droef geslacht uw overmoed! —
Scamander, wiens verlaten stroomen
nog rood zien van het Trooische bloed!
ontfang mijn verren afscheidsgroet!
De tijd is in het end gekomen,
dat my Cocytus sombre boord
de wichlarijen slaken hoort,
zoo vaak versmaad in uw nabijheid,
toen ik den val voorzag van Trojes roem en vrijheid!

Hosted by Google

DE REI.

Helaas! het blijkt, het blijkt te zeer,
dat ge ons iets ijslijks hebt te spellen!
'k Bevroed het uit dien toon van wanhoop, maar nog meer
uit de angsten die mijn eigen hart beknellen!

CASSANDRA.

O afschrikbarend lot van een gevallen stad!
o Troje, Troje! vruchtloos had
mijn vader uw behoud door zoo veel duizendtallen
van offeranden afgebeên!
Ik zag, helaas! uw muren vallen,
uw vorsten in het stof vertreên!
uw vorsten, wie de goôn, als heel hun rijk verfoeien!
Mijn bloed alleen ontbrak hun woede nog; 't zal vloeien!

DE REI.

Hoe kwelt die godheid u, wier adem u bezielt!
Die invloed is geen gunst, maar foltring, niet te dragen!
De komst vooruit te zien van zulke schrikbre dagen
verdubbelt slechts het kwaad, terwijl 't de hoop vernielt!

CASSANDRA.

Welaan! mijn angstig hart, van sombre orakels zwanger,
geev' zich in 't einde lucht! 'k Omwikkel thands niet langer
de waarheid, die ik zie, in woordenduisterheid!
Verschijne dan voor u de toekomst, ons bereid!
Gy, volgt mijn schreên, en voer' mijn hand u tot de boorden
diens Oceaans van ramp, die al te dra deze oorden
moet overweldigen! — Herdenkt den vroeger tijd!
Is, is dit schrikpaleis niet aan den vloek gewijd
der Eumenieden? Ziet, den roodgevlekten drempel
omzwerven zy verwoed, en merken met den stempel
der onontgaanbre wraak geheel dit schendig oord,
tooneel van broederhaat, van overspel, en moord,
en kinderslachting, die de Zon terug deed treden.....
Wel nu! ben 'k onderricht van 't weggesneld voorleden?
Slaat men mijn wichlarij nog roekloos in den wind?
Ziet ge enkel in dees taal een vrouw, van smart ontzind?
En kent gy d'invloed van een godheid niet? Spreekt, grijzen!
Deelt me uw gevoelens meê!

Hosted by Google

DE REI.

Uw woorden doen my ijzen!
Ach! verg niet dat ik spreek'!.... Van d'overkant der zee
kwaamt gy! Wie leerde u dus 't aloud en erflijk wee
van Argos Koningstam?

CASSANDRA.

U heb 'k die gunst te danken,
Apol! Uw aâm bezielt dees borst met hemelklanken!
en 't menschdom niettemin is voor mijn woorden doof!

DE REI.

Helaas! maar al te veel verdient gy zijn geloof!

CASSANDRA.

Op nieuw grijpt my de geest der godheid aan! De dagen
der toekomst dreigen wraak, en naadren, zwaêr van plagen!
Zijn niet die knapen, die den ingang van 't paleis
bewaken, uit het graf herrezen, om den eisch
van 't Lot voldaan te zien, en hunnen moord gewroken?
O! slaat de houding gâ dier onverzoende spoken!
Zy wijzen op den disch, die met hun vleesch en bloed
beladen (groote goôn!) hun vader heeft gevoed!
De schuld uws vaders gaat gy boeten, o mijn Koning!
Een wolf, verhit op moord, sloop in de vorstenwoning,
en loert daar, in den nacht gewikkeld van 't verraad,
het lang berekend uur der wraak af! Ach! het slaat!
Gy valt, doorluchte Vorst! Verwinnaar der Trojanen,
gy valt! Uwe echtgenoot, die met geveinsde tranen
u in haar armen drukt, biedt offers aan de goôn
van vreugde, dat ze in 't end haar Gade in 't rijk der doôn
mag neêr doen storten! O voorbeeldelooze woede!
O opzet, bloediger dan immer tijger broedde!
O vrouw, vloekwaarder dan Charybdis, als haar schoot
den scheepling inzwelgt, en weêr opgeeft aan den dood!
Uw naam te noemen is me een gruwel! Ja, de zegen
is u! Gy roept die uit, en de afgrond juicht u tegen!....
Gy siddert, eedle rei?... maar twijfelt aan mijn reên?
Hoe! sluit gy de oogen nog voor 't licht?... Wat zeg ik? neen
houd, houd dien twijfel vast! te dra zult gy hem derven,
en ik mijn wichlarij bezeeglen met te sterven!

Hosted by Google

DE REI.

Ik ken de gruw'len die gy meldt: Thyestes disch,
en al 't onschuldig bloed, dat hier vergoten is!
Maar ach, wat baat het u een toekomst te verkonden,
waarvoor ons hart zich sluit, en die 't niet kan doorgronden?

CASSANDRA.

Dat Agamemnon nog op heden sterven moet,
zie daar wat ik u spel!

DE REI.

Dat ons de Hemel hoed'!

CASSANDRA.

Kan 't woord eens stervelings den wil van 't Lot doen falen?

DE REI.

Neen! maar kent gy dien wil? Ook wichlaars kunnen dwalen

CASSANDRA.

O hemel! welk een vlam doortintelt mijn gemoed!
De dwang der godheid is 't, die my nog spreken doet!
Ik zie de tijgerin den fieren Woudvorst zoeken!
in blakend ongeduld elk oogwenk toevens vloeken!
De laffe deelgenoot van haar ontuchtig bed,
Egisth verzelt haar schreên: de dolken zijn gewet,
hun zegepraal genaakt, uw sterfuur is gekomen,
o Argos groote Vorst! en ook mijn bloed gaat stroomen! —
Weg! dorre kransen! en gy, ijdle wichlaarstaf,
lig daar! Wat baat ge my in 't naar my gapend graf?
Wat hebt ge my gebaat in 't bloeien van mijn leven,
toen ik de heilge gaaf, my door de goôn gegeven,
van vijand beide en vriend miskend zag en bespot,
terwijl mijn hooploos hart den wil doorzag van 't lot?
Onzaal'ge hulsels! weg! Versiert eens anders haren!
Gy kunt een andre kruin thands met het leed bezwaren,
dat zoo lang woog op my! Hier, hier wenkt my de hand
des langgewenschten doods! Ver van mijn vaderland
verrees in dezen dag de laatste van mijn dagen!
Want zelfs aan 't vlietend bloed van mijn vermoorde mager.

Hosted by Google

de stroomen van het mijn te mengen, werd me ontzeid,
en 'k werd gespaard voor 't lot, dat me op dees grond verbeidt!
Doch onze laatste zucht zal niet met d'aâm der winden
vervliegen, en onze asch haar wreker eenmaal vinden,
mijn Koning! 't Is uw zoon, thands zwervende over de aard!
Hem voert een godheid hier, om 't onmeêdoogend zwaard
zijn moeder door het hart te stooten, tot verzoening
der felvertoornde goôn, en onze wraakvoldoening! —
Maar 'k staak mijn klacht in 't end. De dood is my geen leed!
Zag 'k niet den val van Troje? — Ach! die haar zinken deed
derft dra met my het licht! Verwinnaar en gevallen
hervinden zich in 't graf! één lot veréént ons allen!
Zoo vloeie dan mijn bloed het kwijnend lichaam uit!
En spoed u, stervensuur! O! reeds van zelven sluit
mijn oog zich voor deze aard en al haar ijslijkheden!
Verblijf der rust, ontfang me! Ik heb te lang geleden!

DE REI.

O ongelukkige! het zij ge waarheid meldt,
het zij zich uw gemoed met hersenschimmen kwelt!
Maar hemel! waar van daan by de aaklige bewustheid
van 't dreigendste gevaar die wondre zielsgerustheid?

CASSANDRA.

Mijn uiteinde is bestemd: 'k zie 't naadren zonder schrik!
Gelatenheid verzoet het stervensoogenblik!

DE REI.

O stervling! leer van haar, zoo lang des voorspoeds dagen
zacht henenrollen, u in 't onheil meê gedragen!

CASSANDRA.

O mijn verdelgd geslacht! 't uur onzes weêrziens slaat!
(*Zy wil in het paleis treden, maar deinst met afgrijzen te rug.*)
O gruwel!

DE REI

Wichlares! Wat nieuwe siddring gaat
u aan, dat zich uw tred niet op den drempel veste!

CASSANDRA.

't Is de adem van den dood, die reeds dit oord verpestte!

Hosted by Google

DE REI.

O overmaat van schrik!

CASSANDRA.

'k Verlate u in het end!
't Geen thands gebeuren gaat, maakte u mijn mond bekend!
Herdenkt my, Grijzen, als ons beider bloed zal stroomen!
Herdenkt my, als de tijd der hemelwraak zal komen;
wanneer uws konings kroost der overspeel'ren bloed
aan vaders gramme schim ten offer plengen moet!
Herdenkt my dan, en tuigt Cassandraas laatste klanken!
Één woord nog! Aan den god, wien ik de gaaf moet danken
dier droeve wichelkunst, met zoo veel leeds betaald!
O Zonnegod, wiens gloed my hier voor 't aatst bestraalt
doe haast den dag der wraak aan deze kim ontluiken,
dag, die der snooden trots en zegepraal zal fnuiken,
gekwetste vorsteneer herstellen, en dit oord
bevrijden van den smet van laffen vrouwenmoord! —
Zoo is het menschlijk lot! Het heden te vertrouwen,
is op de wenteling der holle zee te bouwen!
Denk, stervling, aan de les van reeds beproefden nood,
en, midden in uw heil, wacht tegenspoed en dood!

1819. (*Zy ijlt naar binnen.*)

HET TREURSPEL.

(ODE.)

Aartsengelin, die van Gods zij
gevlogen, uw aanbidbre heerschappij
op ons, vervallen stervelingen,
als op de reine hemelkringen,
onwederstaanbaar werken doet!
o Dichtkunst! tolk van God in 't u gewijd gemoed!
lust het u soms de blanke Cherubsveêren
van uit de hoogste hemelsfeeren,
naar onzen stofklomp uit te slaan?
Lust het u soms in schraler lucht te zweven,
om met een nieuw, een Godlijk leven
te zaligen, zoo ver uw wenk kan gaan?

Hosted by Google

O neen! Wat zeg 'k? het ware u honen,
uw vlucht te lokken naar deze aard!
Hoe zou de hemelklank dier tonen,
voor de Englen Gods alleen bewaard,
die klank, waar Zijn volkomenheden
zich spiegelen in al haar pracht,
voor dit ons uitgedord beneden
zich wederscheppen in zijn kracht?
Voor altoos weekt gy van deze aarde,
met al de weldaân die gy baarde
met ware schoonheid, deugd en recht!
En thands! één toon van u, die in verheevner orden
geheele werelden doet worden,
deed ons, onheiligen, aan aardsche lust gehecht,
met heel deze aarde, in 't niet, waaruit wy werden, zinken!

Doch o! is 't voor het minst geen al te stout bestaan
dien toon, hoe flaauw ook, na te klinken?
Is 't met der schoonheids rijk voor eeuwig niet gedaan?
Is 't niet vergeefs dat West en Noorden
zich paren aan de weeldrige oorden
van 't door God-zelf geheiligd Oost,
om door hun vlammende gezangen
uwe albezieling te vervangen
by 't u onwaardig menschenkroost?
Verkond ons wie der Kunstgodinnen
in Griek en Romers tempeltinnen
met heidensche offers aangebeên,
na u dien troon op de aarde mocht bekleên,
van waar gy éénmaal zelf het menschlijk harte roerdet
verhieft, vergeestlijktet, en aan Gods voeten voerdet!

Wien hoort de glans dier zegepraal?
Is 't Clio, wier manhafte taal
den roem van 's aardrijks vroegste tijden
aan 't laatste nageslacht verkondt?
Die door des blinden dichters mond
het plekjen, waar eens Troje stond,
aan de eeuwigheid vermag te wijden?
Een rij van koningen, een fiere heldenstoet,

Hosted by Google

dien ze uit het graf herroept en ons aanbidden doet,
kent haar de zege toe! Zy vlechten hun laurieren,
stemt gy het meê, in één, om Clioos kruin te sieren!
Maar neen! een andre toon ontstaat!
Euterpe roert de gouden snaren!
Daar treedt zij voor met losse haren,
de Godheid in het oog, die door haar spreken gaat!
Zy zingt! Het aardrijk is verdwenen!
't Verleden en de toekomst smelt in éénen!
De hemel opent zich voor 't menschdom... 't Is te veel!
Geen stervling viel de kracht ten deel,
haar stouten hemelvaart te teugelen,
of 't spoor te volgen van haar vleugelen!
De ziel verliest zich in die vlucht,
erkent haar machtloosheid, en stort in lager lucht!

Gy zijt het, Melpomeen! de kroon past op uw haren!
U zij het dichterlijk gebied!
u, die den gloed der lierzang weet te paren
aan 't grootsch geluid van 't heldenlied!
O! weigert gy niet aan deze oorden
dien toon, der hooge heemlen lust?
O! tokkelt ge die zilvren koorden,
waar op der heemlen waarheid rust?....
Ge ontrukt, ge ontrukt ons aan ons-zelven!
Gy voert ons tot de stargewelven,
tot voor dat licht, waar meê Gods Almacht zich omhult
Gy kent, en gy verkondt die wegen,
waar door Zijn vonnis of Zijn zegen
zich in dit jammerdal vervult!

Maar hoe? wat bloed-, wat treur-, wat schriktooneelen
Meestres van 't diep geschokte hart,
die door het knijpen zelfs der smart
de ziel te boeien weet, te streelen!
Wat ijslijkheden voert ge ons aan?
Hier broeders, heet op 't bloed van broeders,
daar aan zich zelve ontvallen moeders,
die aan haar eigen kroost verwoede handen slaan!
Hier vorsten, by den troon geboren,

Hosted by Google

ter neêr gebliksemd van dien troon!
Daar de eer, die braafheid scheen beschoren,
ontwijd aan gruwelen ten loon!
Wat vreemde tegenstrijdigheden,
door 't sterfelijk verstand bestreden,
en die ge 't weggesleept gemoed
erkennen en aanbidden doet!

Want zwevende op azuren wolken
ontdekt gy d'opgetogen volken
't ontzachelijk geheim van 't Lot!
En wijst, by 't stroomen onzer tranen,
by 't bulderen der driftorkanen,
op de Alvoorzienigheid van God!
De loop van werelden en tijden,
dus leert ge, is door één woord voor de eeuwigheid beschikt,
en 't eens bestemde lot blijft pal en onverwrikt!
Den slag, door dit gedreigd, te mijden,
is boven 't perk der menschlijkheid,
en al die standverwisselingen,
die zich elk oogenblik verdringen,
geleiden ons naar 't heil, door Zijn genâ bereid!

Verheven rei van 's Oudheids treurspeldichteren!
van schoon-, van groot-, van waarheidstichteren!
en gy vooral, doorluchte dichtrenvorst,
o Eschylus! uw stoute dichtvlucht dorst
het spoor tot hooger waarheên banen,
dan blinde heidnenzielen wanen!
De zetel van hun valsche goôn
schokte op het galmen van uw toon!
Uit hooger, ja, uit hemelsche oorden
drong met den klank van uwe woorden
een straal van waarheid in het hart,
verheffend voor den geest, en balsem voor de smart!
Zoo, Dichtkunst, voegt het u te loven!
de traan in 't oog, het oog gericht naar boven!
bezield met heldenkracht, op vorstengrootheid fier!
Gy zijt het, Melpomeen! de kroon past op uw haren!
Dat dan die kroon uw haren sier',

Hosted by Google

en roere uw Zustrenrei ter uwer eer de snaren!
Ter uwer eer? Tot die van God,
van Hem, die heel des werelds lot
met éénen wenk bestemde, in één hand houdt omsloten!
Van Hem, uit wien de glorie daalt,
die om het hoofd van Vorsten straalt,
waarvan Zijn hand het éénig kan ontbloten!
Van Hem, die zegent, Hem, die wreekt,
wiens invloed in den dichter spreekt,
wanneer het woudgediert zich opdringt aan zijn kluisteren,
het stof zelf zich bezielt, en aarde en heemlen luisteren!

1819.

LIEFDE.

In d'eersten gloed der jeugd, wen 't licht getroffen hart
de prikkling van 't vermaak, en 't knellen van de smart
in al hun kracht ontfangt, wanneer de driften woelen
door heel ons aanzijn, en de Godheid doen gevoelen,
die noopt tot zaligheid — wat voorwerp heeft natuur
den dichter waardiger, dan liefde! uw hemelsch vuur?
Voor u dan klink' mijn zang! Geliefde zanggodinnen!
bezielt me, 'k ga een lied, het lied der jeugd, beginnen.

Wie zijt ge, hemeltelg! wier goddelijke gloed
't heelal in wezen houdt? Wat drift de boezem voed',
van u is de edelste, de heiligste van allen,
van u de machtigste! By duizend duizendtallen
biedt u het menschdom dag aan dag het offer aan
van harten, die voor u, voor u-alleenig slaan!
Uw aâm is heeter dan de gloed der hemeldaken,
wen Sirius gesternt' het aardrijk dor doet blaken;
de drift, die op uw wenk het ziedend hart vervoert,
is woester dan de orkaan, die d'Oceaan beroert.

Wie zijt ge, hemeltelg? Uw frissche myrtenkransen
zijn duizendwerf meer waard, dan de onbetrouwbre glansen
der kroon. De vorstlijke eik, de slanke populier
verneêren voor uw myrt hun fierheid. De laurier

Hosted by Google

beschaduwt 's dichters hoofd, om zich aan haar te paren
Aanschouw de menigte, die zich om uw altaren
verdringt. Het bleek gelaat getuigt de minnesmart
die merg en bloed verteert, gekoesterd in het hart!
Des krijgsmans woestheid is in tranen weggezonken
uit de oogen, die alleen van oorlogsijver blonken:
zijn moordlust is gesmoord; hy ademde in de lucht,
die in dees streken speelt, een liefelijker zucht.
Verg, dichter! van uw lier geen moedige oorlogszangen,
het kweelend liefdelied heeft die van zelf vervangen,
en alles stemt te zaâm, om d'invloed van de min
te zingen, alles roept haar dierbre gunsten in.

Wie zijt ge, hemeltelg? Wat, dit uw alvermogen?
Daal neêr, aanbidlijke, voor onze aanbiddende oogen.
Een lentekoelte waait, en spreidt zijn ambergeur
door 't trillende geboomt': de frissche grond stort keur
van bloemen, alles aâmt een nieuw, een beter leven.
Wat ruischt gy, golfjes! door een teedre lust gedreven
en spat in schuim op? En gy, zoete melody
van 't tjilpend pluimgediert! spreek, wat verkondigt gy?
Wees welkom, heilgodes! gy nadert uit den hoogen!
Verblindend is uw glans, uw schoonheid voor onze oogen.
Maar ja, wy kennen u, des hemels oudste kroost!
door wie het menschdom werd, en die zijn jammren troost;
geen kind vol wreedheid, dat, met dartelende handen
vermaak schept met zijn gif het weêrloos hart te branden;
o neen, een engelin, die, waar haar voetstap naakt,
het doode levend, en wat leeft gelukkig maakt!
Gelukkig duizendmaal, op wien uw gaven dalen,
wie al de schatten van een wereld niet betalen;
gelukkig duizendmaal, wiens uiterste ademtocht,
aan u geheiligd, uw gezegend heil bekocht.
Vergeefs misgunt een zee u de allerzoetste kussen,
Leander! zou haar woede uw brandend minvuur blusschen?
Uw arm tart golf en storm, en overwint; de nood
verhonderdvoudigt uw geluk; maar zelfs de dood
waar' zoet, mag Heroos hart er 't offer van ontfangen!

O! mocht mijn boezem eens zich aan uw boezem prangen,

Hosted by Google

naar wie mijn hart vergeefs sints de eerste kindschheid zucht,
wier tooverbeeld me omzweeft, wier wezen my ontvlucht!
'k Zou door het bruisschen heen der opgezette baren
my storten in uw arm; ja duizend doodsgevaren
trotseeren om één blik van uw aanminnig oog.
De roem van oorlogsmoed, de roem der kunst klinkt hoog,
en zoet weêrgalmt haar stem in vrijgeboren harten!
Maar ach! wat is dat zoet by 't heil, ja by de smarten
der liefde! Lauwerkrans! die 't dichtrenhoofd omvlecht!
Was ooit mijn jeugdig hart aan uw bezit gehecht,
't waar' om u met dit hart der schoonheid aan te bieden!

Maar gy, o Engelin! wat spoedt gy, ons te ontvlieden?
U danken we, u-alleen, wat de aard tot hemel maakt!
Verleen uw bijzijn aan den dankgalm, dien zy slaakt.
Maar neen! gy toeft niet: moê van 't nietig stofgewemel,
spreidt gy den goudglans van uw wieken uit ten hemel;
ons oog verliest u in zijn bogen! voer de beê
van 't onvoldane hart voor 't minste met u meê.
Ik vraag geen aardsche macht noch licht vergankbre schatten,
die onrust zonder maat, geen rein geluk bevatten;
ik hijg naar 't heil van een door u gezegelde echt.
O mag ik heel den loop mijns levens aan het recht
ter Godgeliefde dienst van d'onderdrukten wijden,
zoo laat my voor die zaak de felste rampen lijden.
Ik ben gelukkig, 'k ben verheven boven de aard,
zoo gy my slechts een bloem op dit mijn pad bespaart

1819.

AAN BILDERDIJK

BY HET AFSTERVEN VAN ZIJN' ZOON JULIUS WILLEM.

Ja, TRANEN ZIJN ONS DEEL OP AARD,
en wat de weg des levens baart,
is distel voor den voet, en voor de lippen alsem!
Hier treffen slagen, waar wy treên,
hier groeien jammren rondom heen,
en de aarde die ze teelt, teelt voor ons leed geen balsem.

Hosted by Google

Dit klonk uw lier, doorluchte Bard,
zoo vroeg reeds aan de wrangste smart,
't hardnekkigst lijden, prooi gegeven!
Dit klonk die lier, wier melody
steeds somber, maar steeds groot en vrij,
de waarheid in den toon der Poëzy deed leven.

Gy wachttet sints uw eerste jeugd,
van geen ontluisterde aarde vreugd,
dan die geboren wordt uit moed en plichtsbetrachting!
Gewapend tegen 't grimmig lot,
met onbeperkte hoop op God,
en met de toovermacht der Dichtkunst tot verzachting!

Ach! 't was geen aardsche tegenspoed,
die zulk een steun, die zulk een moed
in d'eedlen boezem kon verwrikken!
Des noodlots toorn verzelde uw schreên!
Gy zaagt haar dreigende om u heen
met onverzette blikken!

Maar ach! een ijsselijker slag
dan al wat jammer heeten mag,
trof uw in 't leed vergrijsde haren!
Een slag, o God!.... O! had mijn bloed
den eisch van 't ijzren lot geboet,
het had gestroomd, om hem uw hoofd te sparen!

Vergeefs ontzag het brandende Oost,
ontzag de storm het dierbaar kroost
dat aan den boezem snelt, te lang van hem gescheiden!
De dood staat van haar prooi niet af
en de akelige toon van 't graf
vervangt het welkomstlied, wiens galmen hem verbeidden.

Wie zal, wie kan het thands bestaan,
de bittre, hartverscheurbre traan,
die op de wangen brandt der ouderen, te drogen?
Wie spreekt hier ijdle troostreên uit,
verzwolgen in het smartgeluid,
waarin de spraak verstikt by 't onbescheiden pogen?

Hosted by Google

Neen! wie uw zielsgevoel verstaat,
stort hier geen machtelooze maat
om de overstelpte borst aan 't foltrend wee te ontscheuren.
Zijn lier, omfloersd met treurend zwart,
geeft slechts den doffen toon der smart
en wat zijn hart vermag, is met het uw te treuren!

Van U alleen, o God, komt troost!
Gy geeft, en Gy herneemt het kroost,
waar 't ingewand aan kleeft, de ziel in leeft der ouderen!
Is niet van U en ramp en vreugd,
en 't aardsche lijden zelfs der deugd?
Verlicht niet Gy den last van de afgetobde schouderen?

Van uit Uw alomvattend Hof,
waar 't alles juicht in Uwen lof,
slaat Gy Uw droeve kinders gade;
en uit de diepste kolk der smart
verheft Uw hand weêr 't zinkend hart,
en de Englen loven Uw genade!

Der troostelooze moeders zucht
zal niet versmelten in de lucht,
maar voor Uw glansrijk aanzijn stijgen!
De kreet des vaders om zijn zoon,
dringt door, o God, tot voor Uw troon,
en doet de hemelvreugde zwijgen!

De geest des afgestorv'nen leeft!
De geest der afgestorv'nen zweeft
naby het kwijnend moederharte!
Zijn geest omzweeft dat achtbaar hoofd,
in leedverduring afgesloof
en lenigt, ongezien, zijn smarte.

Ja, heilbod van Gods oppermacht,
zal hy in schaduw van den nacht
u 't uur verkondigen, dat onzen boei moet slaken;
den heildag, die het gantsch Heelal
in d'éénen God vereenen zal,
en in der schepslen heil des Scheppers werk volmaken.

1819.

Hosted by Google

BY HET OPENBAAR EXAMEN
DER
NEDERLANDSCHE PORTUGEESCH-ISRAELITISCHE ARMENSCHOOL.
17 Mei 1820.

VOORZANG.

1.

Gezegend Gy, die ons het leven gaaft!
Wy danken U voor 't uit U spruitend leven
wy danken U, die de armen troost en laaft,
om 't geen Ge ons meer dan 't leven hebt gegeven!
Ontfang den toon, dien U onze onmacht biedt!
In U begint, in U voleindt ons lied!

2.

Weldadigheid houdt hoogtijd op dees dag!
Op dezen dag viert men het heil der armen!
Wy smeken U met kinderlijk ontzag,
dat uwe gunst hun poging moog beschermen!
Gun ons dees dag der schepslen hoogst genot:
tot Uwen lof te hand'len, o mijn God!

3.

En voor dees Rij, wier milde zorg en deugd
ons de ongenâ van 't grillig lot vergoeden,
voor die heft meê dees diep getroffen jeugd
den smeekzang aan, dat Gy hen moogt behoeden!
Uw zegen ruste op hun eerwaardig hoofd! —
en zij Uw naam in eeuwigheid geloofd!

EERSTE TUSSCHENZANG.

1.

Brave, wakk're hovenieren
strooien hier het zaad der deugd,
't zaad van kennis en beschaving,
in het hart der schaamle jeugd!
Moog Gods oog dat zaad doen rijpen,
als een koesterende zon!
Moog Zijn heilgenâ volmaken,
wat hun liefdezorg begon!

Hosted by Google

2.

Eind'lijk is de dag gekomen,
lang met angst en hoop verbeid!
Angst, om onze jonk- en zwakheid,
hoop op Uw Voorzienigheid!
Schenk ons, Hemel! schenk ons krachten!
Laat het blijken op dees dag,
wat, vertrouwen op Uw invloed,
wat erkentlijkheid vermag!

3

Weezen strekt Gy tot een Vader!
en Gy zijt der armen schat!
In Uw gunst, almachtig Koning!
Is het heil der aarde omvat!
Waarom zouden wy dan schroomen?
Gy verzorgdet steeds ons lot!
Onze kracht is Uwe bijstand,
onze Vader, onze God!

TWEEDE TUSSCHENZANG.

1.

't Oog, dat wy naar boven slaan,
is bevochtigd met een traan,
uit het jeugdig hart gevloeid,
dat van dankerkentnis gloeit!
Met de wijsheid van een vader,
met een moeders tederheid,
voelen we ons door God geleid
tot geluk en deugd te gader!

2.

God! als onze stem zich paart
met geheel een lovende aard,
dan verzinken we in Uw lof
van verrukking weg in 't stof!
Maar Uw teedre zorg te roemen,
is nog zoeter aan ons hart;
en 't vergoedt de wrangste smart,
dat we U Vader mogen noemen!

Hosted by Google

3.

Deze naam past onzen mond!
past vooral op dezen stond,
daar Gy met een Vaderoog
ons versterktet van omhoog!
Vader! goedertieren Vader!
die Uw kinders hebt verhoord!
De enkle uitspraak van dit woord
voert ons aan Uw hemel nader!

SLOTZANG.

Looft den God, die aarde en hemel
op een wenk ontspruiten deed!
Looft den Vader van zijn schepsels,
die versterking schenkt in 't leed!
Hy, alwetend, alvermogend,
zorgt niet eenig voor 't geheel:
neen, Zijn oog, Zijn zorg, Zijn zegen,
hoedt ook 't allerkleinste deel!
Heft uw stem dan naar den Hoogen!
Looft Hem met een rein gemoed!
Hy verhoort oprechte harten,
in genot en tegenspoed!
Looft den God, die aarde en hemel
op een wenk ontspruiten deed!
Looft den Vader van zijn schepsels,
die versterking schenkt in 't leed!
Zalig, die op Hem vertrouwen,
die Hem ware hulde doen!
Heel de wereld, saamgespannen,
zou op zulken vruchtloos woên!
Wie dan Hy vermag te straffen?
Wie dan Hy deelt schande en eer?
Laat het menschdom vrij verneêren!
Hy verheft den brave weer!
God regeert op aarde en hemel!
Hy is meester van ons lot!
Wanhoop niet, bedroefde zwakheid!
voor uw welzijn waakt een God!

Hosted by Google

DEN HEERE

DR. IMANUEL CAPADOSE,

BY HET AFSTERVEN ZIJNER ECHTGENOOTE,

VROUWE

BATSEBA CAPADOSE, GEBOREN DA COSTA.

Mijne ziel sterve den dood der oprechten, en
mijn uiterste zij gelijk het zijne!
NUM. XXIII. 10.

Rechtschapen Grijzaart, die het eerbiedwaardig hoofd
weemoedig buigt ter aard, en dus versmelt in smarte!
Ach! zoo ons zulk een smart nog troost veroorelooft,
ontfang d'oprechten toon van 't met u nokkend harte!
De God, wiens heil'ge wil zich hier vervullen moet,
wiens doel ver boven 't oog van 't menschdom is verheven,
de God, die lijden doet, de God, die sterven doet,
maar lijden, uit genâ; maar sterven, om te leven;
die God heeft ook uw kruin, vergrijsd in deugd en eer,
getroffen met een slag, niet heelbaar op deze aarde!
Eene aangebeden Gâ vraagt ge aan de grafkuil weêr:
de helft uws levens stierf, en de andre mist haar waarde!
De dierbre viel, wier heil in 't uw besloten lag,
wier lijden 't uwe was, sints tweemaal achttien jaren!
Die dierbre, lijdensmoê, sloot de oogen voor den dag,
dien zelfs uw liefdezorg haar langer niet kon sparen!
Vier, vier den teugel aan 't rechtmatigste verdriet,
en slaak den zilten traan, die opbruischt naar uwe oogen!
want heilig is die traan! Hy is van wanhoop niet,
maar wekt op uwe wang der heemlen mededogen!
Gy, brave, aanbidt ook hier Gods liefderijke hand,
die immer balsems druipt, die 't aardsche leed verzoeten!
U wijst een heilge Hoop op beter vaderland,
waar de Englen reeds uw Gade als nieuw geboren groeten! —
Ach! 't nietig stof alleen zonk in de nacht van 't graf;
de reine ziel stijgt op om hooger welzijn te erven,
maar ziet nog neêr op u; zy, die het voorbeeld gaf
van wel te leven eerst, en thands — van wel te sterven!

1820.

Hosted by Google

EURYDICE.

Te, veniente die, te, decedente, canebat.
VIRGILIUS.

„Herhaal, mijn lier, herhaal den zang,
„dien eenmaal Orpheus zong,
„den toon, dien 't klemmendst zielsverdriet
„hem uit den boezem wrong!"

Eurydice, Eurydice!
„Dus galmde dag en nacht
„aan Strymons eenzaam oeverzand
„des dichters jammerklacht."

Eurydice, Eurydice!
Keer weêr tot uw gemaal!
Mijn boezem slaakt geen andre beê,
zoo lang ik adem haal.

Genot des levens op deze aard!
gy hebt gedaan voor my!
Eurydice werd u ontscheurd,
en haar gemaal, als zy!

Mijne oogen, gunt den tranenvloed
een onbeperkten loop!
De tranen zijn mijn toeverlaat,
de wanhoop is mijn hoop!

Wat anders bleef er voor dat hart
niet levend dan in schijn?
Voor welk een vreugd, voor welk een leed
zou 't nog gevoelig zijn?

Ten tweedenmale kwijne ik weg
in weduwlijken rouw!
'k Sterf tweemaal ééne zelfde dood,
'k derf tweemaal ééne vrouw!

O goden! hadt ge nog uw haat
niet fel genoeg geboet,
toen ik uw strengheid tuigen moest
met meerder dan mijn bloed?

Hosted by Google

Toen ik in d'eersten bloei der jeugd
een gade sterven zag,
en op 't meêdogenlooze graf
waanzinnig, stervend lag!

Toen ik uw bliksems tergen dorst,
en afriep op mijn hoofd,
en my ten prijs bood aan de dood,
die me alles had ontroofd!

Maar neen! uw toorn misgunde my
de kalmte van het graf,
en 'k werd gespaard, na al dien rouw,
tot nog verschrikbrer straf.

Op eens schiet door mijn veege borst
een straal van hoop en moed,
en stort een nieuwen levensgeest
in d'omloop van mijn bloed!

'k Heradem, 'k voel weêr dat ik leef,
ik ben my-zelve weêr,
'k ben de Orpheus weêr van vroeger tijd!
Neen! duizendmalen meer!

De heil'ge drift der poëzy
vervangt de plaats der smart;
'k Ontwaar met nooit beproefden gloed
de Godheid in mijn hart!

De Godheid, ja! der poëzy
verleent my godenkracht!
Een meer dan menschelijk bestaan
moet op dien stond volbracht!

't Verleden onheil moet hersteld,
de wet van 't Lot bestreên,
en de onverbiddelijke dood
door mijne stem verbeên!

Op de inspraak moedig van den God,
die 't dichtrenhart bezielt,
ontruk ik my aan 't dierbaar graf,
dat my geketend hield

Hosted by Google

Ik hang het gouden speeltuig om,
Calliopees geschenk,
dat eens 't verbaasde woudgediert
deed hangen aan mijn wenk.

'k Vertrek, ik spoed, ik ijl, ik vlieg
naar 't uiterst eind der aard,
waar zich het rijk der levenden
aan 't rijk der dooden paart!

De zwarte golven van den Styx
bespoelen reeds mijn voet!
Reeds heeft my Charon in het oog,
en roeit my in 't gemoet!

Hy nadert, maar erkent een mensch,
geen schim, van vleesch ontbloot!
„Van hier!" graauwt my de grijzaart toe,
„geen levende in dees boot!

„Daar is geen toegang tot dit oord,
„dan door de nacht van 't graf,
„en wachte, wie het kennen wil,
„het uur van sterven af!"

Ik antwoord niet, maar grijp met één
de cither van mijn zij!
'k Lok uit de zacht bewogen snaar
een sombre melody!

Een onbestemde melody,
zielroerend als een zucht,
die uit het diepst des harten welt,
en wegsmelt in de lucht.

De bootsman luistert, en voor 't eerst
treft hem eens menschen klacht!
Zijn fronslend voorhoofd heldert op,
zijn norsche blik verzacht!

'k Vervolg: het bootjen nadert steeds
den oever meer en meer!
't Ontfangt my eindlijk, en, o heil!
de grijzaart biedt geen weer!

Hosted by Google

Nu vare ik met de zoetste hoop
in 't opgeruimd gemoed
de negendubble kronkling om
van d' onderaardschen vloed!

Wy landen: 'k richt een vasten tred
naar Plutoos schrikpaleis,
als op des hemels hulp gerust
op mijn vermeetle reis!

Nu valt Cerbeer my grommend aan —
één toon slechts van mijn luit
bedwingt zijn opgesparde keel,
en dooft zijn gramschap uit!

De ivoiren poorten oopnen zich;
de helwacht staat geschaard;
'k stap midden door die monsters heen,
voor dood noch leed vervaard!

Één oogwenk voert my in 't gezicht
der onderaardsche goôn!
Één oogwenk voert my aan den voet
van hun ontzachbren troon!

Daar zat de norsche geestenvorst
naast Ceres schoone spruit,
dien trek van strengheid op 't gelaat,
die weinig heil beduidt!

Met de uitgezochtste mengeling
van tonen, hemelzoet,
breng ik het koninklijke paar
den dichterlijken groet!

Door nooit gevoelde boezemdrift,
door nooit gekende kunst,
win ik by de eerste snarengreep
hun aandacht, ja, hun gunst!

Ik huw aan d' invloed der muzijk
de kracht der dichtrentaal,
en, golvend op den cithergalm,
vervult mijn stem de zaal!

Hosted by Google

Nu zing ik van de kracht der min,
het zoet der huwlijkstrouw,
nu zing 'k het hoogste heil des mans,
de weêrmin van een vrouw!

'k Verhef in gloeiend maatgezang
den lof van 't godlijk kind,
dat aarde en hemelen bezielt,
en goden-zelf verwint.

Ik voer die gouden dagen weêr
van uit der eeuwen nacht,
toen Pluto zelf zich onderwierp
aan Liefdes oppermacht.

Ik zing de hemelschoone maagd
van Ennaas bloeiend veld,
ten troon van 't schimmenrijk gevoerd
door 't wenschelijkst geweld.

Maar nu vervangt een ander lied
het zachte lied der min.
Ik stel in hoog gestemden toon
den lof der goden in!

Den lof der goden hef ik aan
van hemel, hel en zee,
bedeelers van der menschen lot,
gevoelig aan hun wee.

Groot en aanbidlijk is hun hand,
als zy kastijdt voor 't kwaad:
maar de eigen hand herstelt ook vaak
de wonden die zy slaat.

En met een tweeden overgang
tot teedrer melody,
begint mijn stem het droef verhaal
der rampspoed die ik lij'.

Ik maal dat meer dan menschlijk heil,
helaas! zoo ras verbeurd.
Ik maal de aanminnigheên der gâ,
my van het hart gescheurd.

Hosted by Google

Ik melde wat ik eenmaal was!
Ik toone wat ik werd:
een bloote schaduw van my-zelf,
een levend beeld der smert.

Ik zinge uit overmaat van rouw,
als droeve Philomeel:
en 't is haar kunstelooze toon,
dien 'k half bewustloos kweel.

In 't eind begeeft my zelfs die kracht;
ik wil, maar kan niet meer!
Mijn cither zwijgt, ik storte my
voor 's Vorsten voeten neêr!

„Weldadig God!" roep ik nog uit,
„Eurydice of 't graf!"
dus eindig ik mijn bittre klacht
en wacht mijn vonnis af.

Dat vonnis (hemel! welk een vreugd!)
zal my genadig zijn.
'k Bespeur den voorboô van mijn heil
in 't oog van Proserpijn.

Dat oog, doorglinsterd van een traan,
wendt zy tot haar Gemaal!
Dat oog dringt door tot in zijn hart! —
en ik, ik zegepraal!

„Vermeetle, maar gelukkige!"
dus spreekt my Pluto aan,
„de dood hergeeft voor 't eerst haar prooi:
„uw bede is toegestaan!

„'k Hergeef Eurydice aan de aard —
„maar hoor naar mijn gebod!
„want uw gehoorzaamheid alleen
„beslist uw volgend lot.

„Bedwing uw vuur'ge liefdedrift!
„Aanschouw uw gade niet
„zoo lang uw voet den grond betreedt
„van mijn geducht gebied!

Hosted by Google

„Wend thands uw aanzicht van my af!
„Ontfang uw êgaâs hand!
„Leid haar in hooger luchten weêr!
„maar doe mijn woord gestand!"

Zoo spreekt hy: 'k dank hem met een traan!
Ik wend mijn aanzicht af,
en 't machtig heilwoord wordt vervuld,
dat my de Godheid gaf!

Ik druk die aangebeden hand,
daar ze in de mijne rust,
de boezem vol van tederheid,
verlangst en hemellust!

Ik worstel met mijn ongeduld,
terwijl wy opwaarts gaan!
'k Bedwing mijn oog, en zelfs mijn stem —
het uur der vreugd spoedt aan!

Reeds glanst de heldre gloed der zon
weldadig op ons neêr!
Een enkle oogwenk toevens nog,
en 'k heb mijn gade weêr!

Helaas! een enkel oogenblik
verandert heel mijn lot!
Mijn brandend ongeduld vergeet
het Vorstelijk gebod!

Aan mijn te volle borst ontvloeit
het zalig WELLEKOM!
„Wees welkom (roep ik) dierbre gâ!"
En, hemel! ik zie om!

'k Zie om, en ach! geen gade meer!
Ik ben op nieuw alleen!
In 't zwart verschiet versmelt een schim —
Eurydice verdween!

Wat zoude ik op dien schrikbren stond
my-zelf van schuld bewust,
het hart van schaamte en rouw vervuld,
in plaats van hoop en lust?

Hosted by Google

Helaas! ik deed geen poging meer
tot redding in dien nood!
'k Verwachtte voor geen tweede maal
genade van den Dood!

Ik geef my over aan mijn lot,
aan wanhoop zonder perk,
en keer naar 't aardsche strafverblijf,
in dit vooruitzicht sterk.

Gy, Strymons Stroomgod, ziet my sints
verkwijnen aan uw boord,
terwijl noch sterveling, noch God
mijn bittre klachten hoort!

De zon, die opstijgt uit de zee,
verrast my in dien staat;
in de eigen houding ziet ze my,
als zy de kim verlaat!

Dit droevig oord kent reeds mijn smart!
en aan den doffen toon,
die mijne Eurydice herroept,
is de Echo reeds gewoon.

Gy, Stroomgod, die mijn tranen zwelgt!
tuig eeuwig van mijn leed,
tuig Orpheus nooit verbroken trouw,
tuig Orpheus dieren eed!

Ik zweer 't by mijn verloren heil!
by mijn onlijdlijk wee!
by uwe nagedachtenis,
o mijne Eurydice!

Ja, by de waatren van den stroom
van 't wreede rijk der doôn,
(een eed, nooit strafloos overtreên
zelfs door de Hemelgoôn!)

Dat nooit een tweede huwlijksvlam
zal blaken in dat hart,
mijn gantsche leven lang bestemd
tot weduwlijke smart!

Hosted by Google

Ja! 'k zweer, o wufte Mingodes!
uw dienst voor eeuwig af,
aan de assche van mijn gâ getrouw,
tot aan den rand van 't graf!

Intusschen klink, mijn cither, klink,
maar niet dan WEE EN ACH,
ter eer der aangebeden schim,
tot aan mijn jongsten dag!

En als de naneef Orpheus roemt
als dichter eenmaal groot,
zoo kenne, zoo betreur' hy ook
zijn lot, als echtgenoot!

DE TRAAN.

HET ENGELSCH VAN LORD BYRON VAN ZEER VERRE GEVOLGD.

De traan, die opbruischt naar onze oogen,
in liefde en vriendschap, vreugde en smart,
die is de ware tolk van 't hart!
Wie door een mond ooit werd bedrogen,
die een geveinsden glimlach plooit,
een traan!..... een traan misleidde nooit!

De traan, naar boven opgedreven
by 't heimlijk slaken van een zucht,
geeft den gepersten boezem lucht!
Men ziet hem als een nevel zweven:
maar door dien nevel speelt de gloed
van 't weder ademend gemoed!

De traan van 't smeltend mededogen,
dat in des naasten lijden lijdt,
en hem eens broeders zorgen wijdt,
verkondigt in de glinstrende oogen
de Godlijke afkomst onzer ziel,
hoe diep zy van zich-zelf verviel!

De traan des zeemans, die gevaren,
noch 't naderende doodsuur vreest,

Hosted by Google

is 't afscheidsteeken van den geest
aan vrouw en kind, wanneer de baren
van d' opgeruiden Oceaan
het dobbrend schip verzwelgen gaan!

Waar Roemzucht, wederzijds ontstoken,
d' onmenschelijken kampstrijd mengt,
ook daar wordt vaak een traan geplengd!
En 't recht der menschheid is gewroken,
wanneer hij 's winnaars oog ontvloeit,
en 't vijandlijke lijk besproeit!

Of, als wy 't dierbaar oord begeven,
dat onzen eersten kinderlach,
dat onzen eersten bloeitijd zag,
om dieper in te treên in 't leven;
dan staren wy 't weemoedig aan,
en 't droef Vaarwel spreekt door een traan!

Maar gy, vooral, gevoel van liefde!
uw alveroverende tocht
wekt stroomen van dit balsemvocht!
Voor wie uw gloênde pijl doorgriefde
zijn tranen wellust van het hart,
in liefdes vreugd, in liefdes smart!

Ook wien de geestdrift heeft bevangen,
die 't moedig hart, waarin zy blaakt,
tot aller harten meester maakt,
dien verwt een gloeiend rood de wangen,
dien wemelt in het oog een traan,
die meer dan woorden doet verstaan.

Wien eerbied ooit de ziel vervulde
in 't brandend tijdperk van de jeugd,
voor mannenmoed, voor mannendeugd;
de traan is 's harten eêlste hulde,
en die de nagedachtenis
van groote mannen waardig is!

Zoo wekken Cesars lauwerkroonen,
zoo Alexanders fiere moed,
zoo Maurits grootheid, waard zijn bloed,

Hosted by Google

diep uit het hart der heldenzonen
een traan op, die voor 't oog verraadt
van welk een zucht de boezem slaat!

Het marmer is een koude hulde!
Mijn vrienden! welle een enkle drop
uit uw gevoel'ge harten op,
(is slechts de geest die my vervulde
zoo liefelijk een hulde waard)
wanneer 'k zal rusten onder de aard!

DE HOLLANDSCHE POEZY.

VOORGELEZEN OP DE MAALTIJD, GEHOUDEN BY GELEGENHEID VAN DE
JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING
DER
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN,
IN MDCCCXX.

Daar waar der Kunsten outer blaakt
van feestlijke offeranden,
en 't hart de reinste zuchten slaakt
voor 't heil der Nederlanden;
daar moogt, by 't vonklen van den wijn,
gy, Dichtkunst, niet vergeten zijn,
op dezen grond zoo bloeiend!
Voor Hollands dichterlijke taal
klink' dan op nieuw de feestbokaal,
van 't purpren druifnat gloeiend!

Bloeit, Hollands taal en poëzy!
Vlecht Deugd en Godsdienst palmen!
Doet door uw stoute harmony
den toon der Wijsheid galmen!
Gij kunt het! Geve uw Helicon,
waar nimmer ondeugd lauwren won,
het zwakke rijk der Logen
aan vreemde Zanggodessen op,
maar lokk' ze op haar verheven top
de Waarheid uit den hoogen!

Hosted by Google

Aâm hier, o Dichtkunst, dubblen moed!
Sla uit uw breede veêren!
Zoek voedsel voor uw hemelgloed
in 't hoogst der hemelsfeeren!
De taal, die 't Hollandsch hart ontvloeit,
was immer van uw vlam doorgloeid!
Uw adem is haar leven!
Zy, zy vermag geheel den schat,
dien Uwe scheppingskracht bevat,
in klanken weêr te geven!

Geen andre kweelt de zucht zoo zoet,
aan 't minnend hart ontvallen!
Geen andre doet met warmer moed
de krijgstrompetten schallen!
Geen andre weet zoo schoon een brand
van geestdrift voor het Vaderland
in aller hart te ontsteken!
Noch 't diep ontzag voor God en plicht,
waarvoor 't geweld des onheils zwicht,
met zoo veel klem te kweken!

Welaan dan, achtbre priestrenrij
van onze Zanggodinnen!
bewaakt die kostbre poëzy
als 't vuur der Vestalinnen!
Dat dweeperij noch ongeloof
haar onbezwalkten glans verdoov',
die over de aard moet schittren!
En laat geen vreemde bastaardij
het zoet van taal en melody
voor kieschheids smaak verbittren!

Dan is de luister, dien zy spreidt,
een toorts van geestverlichting,
die op het doornig pad geleidt
van koene plichtverrichting!
Dan is ze een zwaard, dat onverstand
vervolgt, en nedervelt, en bant,
en de ondeugd doet verbleeken;
een stroom, die, uit zijn bed geslaakt,

Hosted by Google

de dorre velden vruchtbaar maakt,
en 't heilzaamst kruid doet kweken.

Bloeit, Hollands taal en poëzy!
Vlecht Deugd en Godsdienst palmen!
Doet door uw stoute harmony
den toon der Wijsheid galmen!
En als, by 't jammerlijkst verval,
geen plek op de aarde wezen zal
voor Schoon- of Waarheid veilig,
dan nog blijv' beider naam en macht
tot aan het laatste nageslacht
op Neêrlands Zangberg heilig!

DE ZESDE DECEMBER.

Wat schijnt gy lachend aan de transen,
o dag, welks wedergâ den held ontluiken zag,
wiens onverwelkbre lauwerkransen
zich Hollands grond met wellust eignen mag!
Ook die werd door de jubeltonen
van Nederlands rechtschapen zonen
als de allerheuchelijkste dag
begroet! Maar ach! hy blonk niet met dien luister,
die thands ons hart ter gulle vreugd ontsluit!
Een grijze damp rees toen het duister
van 's afgronds diepten dreigend uit,
en dofte 't blaauw der hemelwanden,
en mengde in 't dankbaar wierookbranden
een ongekend gevoel van smart,
een angst, die 't juichend hart beknelde,
en rampen aan Euroop voorspelde,
nog voor het zwak verstand verward.
Maar ja! dit smartgevoel sprak waarheid!
Straks keerden trans- en zonneklaarheid
in een ontzachbre, doodsche nacht!
Orkanen gromden uit de wolken!
Een oproerzee sprong uit haar kolken,
en dreigde 't aardrijk met haar kracht!
Ook Holland moest het ondervinden,
't geweld van dien ontembren vloed,

Hosted by Google

die over dijk en dam zich wegen wist te vinden!
Der Vrijheidsmaagd ontviel en speer en hoed.
Gy ook, die thands de glorie der Bataven
met eigen bloed en doodsgevaar hielpt staven,
gy moest, van 't leven naauw bewust,
de door den Gal verpeste lucht ontweken,
gestevend naar een vreemde kust,
uw kindschheid slijten ver van Vaderlandsche streken.
Van 't nog standvastig Britsche strand
zaagt gy den moedwil triumfeeren,
d' afgrijsselijksten dwingeland
met moorden en verraad Europa overheeren.
Dit zaagt ge, en voeldet 't jeugdig bloed
(dat bloed van de edelsten der mannen,
aloude temmers van tirannen)
ontstoken in een nieuwen gloed,
en greept het wrekend zwaard in handen,
dat eens de ondragelijke banden
des wreevlen Gaulers stuk zou slaan.
Een heldenvolk was opgestaan
in 't Zuiden, groot en fier geboren,
de Spanjaard en zijn nagebuur,
die in 't verhevenst oorlogsvuur
zich-zelv' den dood, hun land verdelging zworen,
eer Frankrijks bloed- en onrechtvaan
ooit op hun vrijen grond zou staan!
Daar vloogt gy heen, en hielpt die braven
zich tegen 's dwinglands woeste slaven
van 't gruwelijk gareel ontslaan!
Uw eedle Vaadren zagen 't aan
van uit der Zaal'gen vreedzame oorden,
en zegenden hun kroost, daar Taag- en Iberboorden
zijn roem weêrgalmden wijd en zijd.
Maar Holland, zuchtende in zijn keten,
was de oude dapperheid vergeten,
en voedde een hoop op U, schoon nog niet rijp ten strijd.
Zy zag haar kinders zich ontwringen,
gewapend met onzaal'ge klingen,
ten dienst eens booswichts, tegen Vrijheid, Godsdienst, Eer!
En zelfs de naam van Holland was niet meer!

Hosted by Google

Maar herroepen wy die tijden
van geweld en schande niet,
om het vreugdgevoel te ontwijden,
dat dees schoone dag ons biedt!

Holland bleef niet altijd zuchten,
jammren, schreien in haar band,
en, geknield, den aanblik duchten
van den trotschen dwingeland!

Stervling! mocht gy 't ooit verwachten,
wat uw oog getuigen mag?
Uit dien aakligsten der nachten
rees de schitterendste dag!

Aan de Noordelijke transen
glom der Vrijheid dageraad,
en stort thands haar schoonste glansen
weêr op Neêrlands ouden Staat!

Maar, o overmaat van zegen!
's Hemels weldaad schonk nog meer!
Holland heeft zijn naam herkregen,
en, met hem, zijn krijgsroem weêr!

Heil dien naam dan, pas herkregen!
Heil die vrijheid! heil dien roem!
Heil den glorierijken degen
van Oranje en Hollands bloem!

Driemaal heil den held, wiens strijden,
ja, wiens bloed ons vrij behield!
wien we hart en zangen wijden,
met den warmsten gloed bezield!

Ja, mijn broeders, Pallas zonen,
die voor eer en vrijheid blaakt!
vangt ze gunstig op, die tonen,
die mijn dankbre boezem slaakt!

Thands de feestkelk vol geschonken
met het edelst druivenvocht,
en met geestdrift leêg gedronken —
voor den boei van 't schrikgedrocht!

Hosted by Google

Dan voor Holland, pas herboren!
Dat het bloeie in krijg en vreê!
En, wat nijd zijn rust moog storen,
met den leeuwenklaauw vertreê!

Voor den Vorst der Nederlanden,
die deez' Staat verlossing bracht
uit de gruwelijkste banden!
hem tot heil en zijn geslacht!

Dat de Held van Neêrland leve!
Dat zijn echt volzalig zij!
Dat die echt hem telgen geve,
Hollands steunsels, zoo als hy!

TER VERJARING

VAN DEN

VELDSLAG BY WATERLOO.

Griekenland was vrijgevochten, en het schaatrend zegelied
had den wapenkreet vervangen op zijn bloedig grondgebied!
't Hart, ontlast van 't moedig krijgsvuur dat hun kracht gaf in [den strijd,
gaf zich over aan een invloed, even krachtig, meer gewijd!
Nog bevlekt van 't bloed des vijands, greep de dichterlijke hand
't door een God besnaarde speeltuig voor 't geredde Vaderland!
Lofgezang vervulde 't luchtruim, en verkondigde overal
de overwinning van de Vrijheid, en des overheerschers val!
Alles luisterde, alles voelde 't, alles werd op eens bezield,
en bood hulde aan 't zwaard der volken, dat hun rechten heilig [hield!
Leed en kommer was vergeten, en het fiere heldenoog
zag de neêrlaag slechts des Konings, waar heel Azië voor boog!
Meer beschaafd, en meer gevoelig, kweekte Pallas stad alleen,
midden in haar zegefeesten, midden in haar krijgstrofeên
't droef geheugenis der helden, die haar redden met hun bloed,
en de vreugd verloor haar woestheid in het diep geroerd gemoed!
Dus, dus vierde Atheen haar zegen, en een sombrer poëzy
vloeide aandoenlijk van de lippen der Atheensche dichtrenrij,

Hosted by Google

en de lof-, en treur-, en lijkzang vloeide met een tranenplas
op het eerlijk graf der helden, dierbaarst offer aan hun asch!
Dichters! dit 's een zang, u waardig, en de redders van Euroop!
Zingt hen aan het roemrijk einde van hun aardschen levensloop!
Wie de zege mocht beleven, huldigt heel een juichende aard;
maar den dooden held te kroonen, bleef voor uwe hand bewaard!
Zoo vereeuwig' hen uw zangtoon, en vervang' het ruwer lied,
dat de volheid van mijn boezem aan hun nagedachtnis biedt!

Wanhopig op het graf gebogen
van 't kroost, gesproten uit haar schoot,
verwijt, met blind gekreten oogen,
het brekend moederhart zijn dood
aan heel de wereld, die haar 't leven
van den op 't roemrijk oorlogsveld
voor 't Vaderland gevallen held
niet weêr kan geven!

Zy vloekt den oorlog en zijn plagen,
verwenscht dat onmeêdoogend zwaard,
naar dolle staat- en eerzuchtsvlagen
verdelger van de kermende aard;
met hem, die, uit een rots gesproten,
het eerst het gruwelstuk bestond,
't metaal te delven uit den grond,
om 't in een menschenborst te stoten!

Rampzalige! Ja! wy ook treuren
in uw onlijdelijke smart!
Wie 't zwaard voor 't onrecht op kan beuren,
is meê vloekwaardig aan ons hart!
Het bloed, dat druppelt van zijn handen,
zal op hem kleven tot in 't graf,
en tot een eindelooze straf,
op 't schuldig harte branden!

Maar wie, om de eerbanier te volgen
van Recht en Onschuld, 't zwaard aanvat,
dien is geen Godheid ooit verbolgen
om 't bloed, dat om zijn voeten spat!
Die hiervoor dood- en krijgsgevaren

Hosted by Google

met onverschrokken hart bespot,
diens degen is gewijd aan God,
den God der legerscharen!

Dit zwaard, o Noordelijke helden!
blonk in uw ridderlijke vuist
op Waterloos roemruchte velden;
en Frankrijks krijgsmacht werd vergruisd!
Te sterven onder 't zegepralen
was 't wenschlijkst lot voor uwen moed,
gy, braven! die met eigen bloed
Europes vrijheid mocht betalen!

Dus wenschten die rechtschapen zielen,
en 's Hemels wil bestemde 't zoo!
Met d' overwonnen vijand vielen
ze op 't zoenaltaar van Waterloo!
Nog treurt Europe in 't triumfeeren
om 't heldenvolk dat zy verloor,
en dankbaar zal zy, de eeuwen door,
hun zegepraal, hun graf vereeren!

Dat lijkcypressen 't oord versieren,
waar 't zielloos lichaam molmt tot stof,
en eeuwig groenende laurieren
verkondigen des dooden lof!
De wind, die dartelt in die luchten,
verspreide op d' uitgestrekten vlerk
den naam, die schittert op den zerk,
en dien de vijand nog zal duchten!

Waar 't bloed gevloeid heeft dier getrouwen,
daar durft geen vijand ooit meer staan!
By wien hun tombe mag aanschouwen
zal nooit de vrijheidzucht vergaan!
Zoo voer' de heiligste der dagen
het nakroost samen op hun graf,
en legge 't daar den eed met geestdrift af,
om nimmermeer der vreemden dwang, der vreemden naam te dragen!

Hosted by Google

GEVOEL.

O! wie beschrijft my 't geen gy zijt,
gevoel van 't kloppend harte!
wiens werking vaak de ziel verblijdt,
maar meer nog klemt in smarte!

Gy, mijner Dichtkunst ziel en doel!
gy zijt de bron mijns levens!
maar, overweldigend gevoel!
die van mijn sterven tevens!

Gy zijt de onwederstaanbre gloed,
die my tot dichter maakte!
die in mijn rusteloos gemoed
sints de eerste kindschheid blaakte!

Gy zijt die min, wier zaal'ge smart
mijn eerste zuchten riepen,
toen in 't nog pas ontluikend hart
der driften stormen sliepen.

Gy zijt die zucht naar hooger lust
dan van een nietige aarde,
waardoor 'k my-zelven ben bewust
van een verheevner waarde!

Gy zijt, 't geen my verbindt met Hem
voor wien de Serafs knielen!
Gy zijt de weêrgalm van Zijn stem
in onze doffe zielen!

Gelijk de poging van het kind,
dat zwikt by iedre schrede,
en ieder stond zich hulploos vindt:
zoo is de kracht der Rede!

Maar als gy onze stappen leidt,
gevoel, van God gegeven!
zoo snellen wy ter zaligheid,
door 't stormen heen van 't leven!

Hosted by Google

'k Wil op mijn Rede, zwak en koel,
mijns levens hoop niet bouwen!
Mijn krachtig, brandend zielsgevoel!
op u wil ik vertrouwen!

Het zy gy vreugde brengt of smart,
en sterven doet of leven,
aan uwen invloed wil mijn hart
zich eindloos overgeven!

'k Wil naar uw tooverend gebod
beminnen, zingen, loven!
en 't oovrig van mijn levenslot
verblijve aan God hier boven!

Doordring het stof, dat my omkleedt!
Dooradem en beziel het!
Of, is uw ademgloed te heet,
ontzie niet, en verniel het!

Te sterven op het veld van eer
is echte krijgsmansglorie!
De dood heeft niets verschriklijks meer
in de armen der viktorie!

Maar ook de priester van het schoon
laat zonder leed het leven,
wanneer hy in zijn laatsten toon
zijn laatste zucht mag geven!

HET GENIE.

Weg met lauwertak en palmen!
Weg met dwaze gloriegalmen!
Waant niet dat uw ijdelheid
moed of kunstdrift kan ontwikkelen,
of den grootschen aanleg prikkelen,
door Natuur in 't hart geleid!

Zoudt gy om een handvol loveren,
Alexander! de aard veroveren?
Had gy ooit een laffe vreê

Hosted by Google

boven 't krijgsrumoer verkoren,
schoon geen faam in menschlijke ooren
uw bedrijven galmen deê?

Gy, Homeeren en Pindaren!
als aan uw gewijde snaren
die verheven toon ontviel,
dien der eeuwen dichtkoralen
met een heil'ge drift herhalen;
wat gevoelde toen uw ziel?

Of wat deed uw boezems zwellen,
Praxitelen en Apellen!
als ge uit marmer goden schiept,
als ge op ziellooze paneelen
met een zwaai van uw penseelen
leven uit den hemel riept?

Was het om een naam te winnen
by een volkshoop, wuft van zinnen?
Of op dat eens onder de aard
uw gebeente nog mocht juichen
als de naneef zou getuigen
hoe verheven ge eenmaal waart?

Vorsten, helden, malers, dichters!
onvergangbre gloriestichters!
ver van u die gloriedorst!
't Is om waarlijk groot te wezen,
niet als groot te zijn geprezen,
dat de drift roept van uw borst!

Neen! die drift is te verheven!
hoort niet tot dit menschlijk leven!
is een vonk van Gods verstand!
En gy zijt, wanneer gy wetten
aan geheel een aard durft zetten,
werktuig in een hooger hand!

Hollands taal, zoo rijk, zoo krachtig,
is het echte woord niet machtig,
dat ons uitdrukt, 't geen gy zijt,

Hosted by Google

gaaf des hemels! die verovert,
loutert, wegsleept, en betoovert,
en van 't logge stof bevrijdt!

Geen verdrukking houdt u tegen!
Bergen mogen op u wegen;
gy ontworstelt hun gewicht!
en uw hoofd reikt tot de transen,
schittrend in het wederglansen
van het ongeschapen Licht!

Als het stroomnat niet zal vloeien,
als het zonvuur niet zal gloeien,
dan op menschelijk gebiên;
dan eerst zullen groote zielen
voor een lauwertakjen knielen,
en den blaam der aard ontzien!

VOORAFSPRAAK

BY DE

VOORLEZING VAN EENIGE DICHTSTUKKEN

IN DE

HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN FRAAIE KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN,

AFDEELING AMSTERDAM.

Van uit den stroom, die Pindus voet omkronkelt,
een teug geschept, die 't dorstig hart verkwikk'!
Als onze kelk van dezen nektar vonkelt,
geniet de ziel haar zaligst oogenblik! —
Een enkle drup uit dien gewijden ader
wekt in de borst een nieuwe levenskracht!
De vrije geest voelt zich zijn oorsprong nader,
en schept zich licht uit dezer wereld nacht!
Dit stof versmelt in gloeiende idealen,
met zorg en leed, met ziels- en lichaamspijn!
Dit stof zinkt weg: der heemlen vreugden dalen!
Gevoel van heil doortintelt heel ons ZIJN!
O! dat de galm, aan 's dichters lier ontsprongen,

Hosted by Google

van dit gevoel de ziel doordringen mocht,
dat de adem, zich vernieuwend in uw longen,
u 't eigen heil in 't diepst des boezems brocht!
O! dat mijn tong hier woorden wist te kneden,
gelijk mijn ziel, gebaad in poëzij!
Ik schroomde niet als dichter op te treden,
bezitter van der harten heerschappy!
De krijgstrompet zou schallen in mijn verzen!
Het heldenhart zou bruischen op mijn zang!
Of 'k zou, geschoeid met Sophocleesche laerzen
een heilzaam vocht doen leken langs uw wang!
De heetste drift zou aller borst vervullen
voor Godsdienst, liefde, en plichtgevoel, en moed!
'k Zou voor uw oog der Waarheid schoon onthullen!
Gy zoudt haar zien in al haar hemelgloed!
Maar ach! mijn hart, verslingerd en verloren
in de overmaat van 't brandendste gevoel,
als 't dit gevoel herscheppen wil voor de ooren,
vindt ieder klank, vindt ieder uitdruk koel!
O! wil my dan, begaafde Rei! verschoonen,
stelt hier mijn lied uw grootsche hoop te loor.
Verwacht van my geen hoog gespannen tonen:
'k ben in de ziel meer dichter dan voor 't oor!
Doch om aan U den dichtgeest in te geven
is mogelijk mijne onmacht zelfs in staat!
Eén vers, één woord, gelukkig neêrgeschreven,
doordringt een hart, dat voor de schoonheid slaat!
Een Orpheus, ja! moest toovren op de snaren,
om, bijgestaan door zijner Muse gunst,
in de ijzren borst van Thracische barbaren
een sprank gevoel te scheppen voor de kunst!
Hier is die vlam niet moeielijk te ontsteken!
Gelijk de snaar beantwoordt aan de snaar,
en onze stem de Nimf der lucht doet spreken,
zoo stemmen hier de harten met elkaêr!
Wel aan! 'k heb dan uw strengheid niet te vreezen,
als 'k mijn gevoel aan zang en versmaat huw!
Gy-zelf, gij zult daar heel mijn hart in lezen!
gy, mijn gevoel volmaken in het uw!

Hosted by Google

IN HET ALBUM
VAN DEN HEER
MR. JERONIMO DE VRIES.

Voor rijkdom, heel den schat der fijn geletterde Ouden;
voor macht, het zacht gebied van 't minlijkst huisgezin;
dit deel begeerde uw hart, en 't werd u niet onthouden!
Dit lot had steeds, DE VRIES! voor u den hemel in!
Zoo blijve uw kalme ziel, vreemd aan den klem der smarte,
in 't heil, dat haar omringt, nog lang aan de aard geboeid!
Zie daar der vriendschap stem! zie daar den wensch van 't harte,
die met den trek mijns naams de oprechte pen ontvloeit!

WAARHEID.

Zoek d' oorsprong van het dichterlijke lied,
gy, die my leest! in 't dor geschiedboek niet!
De werklijkheid van 't dagelijksche leven
wordt moeielijk tot poëzy verheven!
En echter 't is, 't is Waarheid, wat de geest
in 't droomgezicht der dichtvervoering leest!
't Is Waarheid, ja, maar Waarheid uit den hemel,
en onerkend by 't duizlend stofgewemel;
en 't geen op aard voor 't sterflijk oog geschiedt,
bestaat, als beeld daarvan, en, op zich zelve, niet!

Naar het Hoogduitsch van
MÜLLNER.

ZUCHT TEN HEMEL.

Dierbaar leven van mijn leven! ziel van mijn verlaten ziel!
met wie rust en zelfbewustheid aan mijn dorrend hart ontviel!
De Almacht riep u tot dien hemel, naar wiens heil gy smachtend [waart:
rust volzalig; en (zoo 't zijn moet) blijve ik sterven op deze aard!
Doch van uit dat schittrend lustoord, zoo de keurlingen van God
nog met deernis mogen neêrzien op der aardbewoon'ren lot,

Hosted by Google

werp een blik dan op mijn minvlam, die u eenmaal heeft behaagd,
en, nog in mijn oogen glansend, aan mijn laatste krachten knaagt!
Zoo de droefheid, die my wegsleept, u niet ongevallig is,
bid dan, als ik zal bezwijken in de smart van uw gemis,
bid dan God, dat my zijn Engel even snel weêr tot u voer',
als hy d' echtknoop losgerukt heeft, die ons beider hart bezwoer

Naar het Portugeesch van
CAMOENS.

GRAFSCHRIFT.

De Roomsche Themis treurt op 't stille graf des braven:
't is VAN DER KEESSEL, wiens gebeent' hier ligt begraven!
Gy, wie ge ook zijn moogt, die dees tombe naadren zult,
is 't meer dan zucht voor 't aardsch, wat u het hart vervult,
en is 't gevoelig voor vernuft, voor kundigheden,
voor onvervalschte deugd, en zuiverheid van zeden;
zoo eer hier, met den naam der Godspraak van de Wet,
de nagedachtenis eens leeftijds zonder smet!

VIJF BIJSCHRIFTEN.

Je maintiendrai.

AAN JHR. MR. W. VAN HOGENDORP.

't Palladium van Hollands rust en glorie,
te menigmaal aan 't zuchtend volk ontroofd,
by 't blij gejuich der heiligste viktorie
te rug gevoerd met nieuwen glans om 't hoofd,
de aloude stam van 't vlekkeloos Oranje,
wiens schaduw roem en vrede en vrijheid spreidt,
wiens heldenteelt meer heerschzucht dan van Spanje
tot Hollands heil in ketens heeft geleid,
omhangen weêr met gouden welvaartsvruchten,
en wortelvast in aller ziel geplant,
heeft eindelijk geen Staatschok meer te duchten,
en Nassaus Leeuw werd die van Nederland!
Maar zag dit volk zijn wenschen en zijn rechten
vervullen, en een Vorstelijke kroon

Hosted by Google

zich om de kruin van zijn beschermers vlechten,
drie honderd jaar van weldaân tot een loon;
een andre stem doet meê haar eischen gelden:
het is de stem der Waarheid, lang versmoord,
der Waarheid, lang door Staat- en Letterhelden
van uit den rang verstoten, die haar hoort!
't Historieblad is zijn vervalsching moede,
en vergt een hand, herstelster van zijn smaad,
die, onbeducht voor des Vooroordeels roede,
en onbesmet van Loevensteinschen haat,
het onrecht wreek', door ongetrouwe pennen
aan ware Deugd en ware Trouw begaan,
en 't nageslacht het voorrecht dwing' te erkennen,
ten allen tijd gehecht aan Nassaus vaan!
Zie daar den eisch der klagende Historie,
en, wie dien eisch of zijn voldoening wraak'
de Poëzy, bedeeleres van glorie,
staat aan haar zij, en ijvert voor haar zaak!
Die Poëzy, het leven van mijn leven,
voor Vorstengunst en wereldgrootheid koel,
maar, waar het geldt tot Waarheids hulp te streven,
vol ongeduld, en bruischend van gevoel,
die Poëzy bezielt dees beeldtenissen
der eedle Reeks van 't Vijftal zonder gâ,
(wiens roem geen Nijd in staat was uit te wisschen,
geen kroonengoud verhoogt, of komt te nâ);
wanneer mijn hart, met luttel kunstvermogen,
maar met een hand, bestierd door 't hart-alléén,
hun trekken schetst, en schittren doet in oogen,
te vaak verblind door schijnhoedanigheên!
Doch, schoon geen blaam mijn Zangster staat te vreezen,
als 'k aan haar lied mijn zielsgevoelen huw;
wien zal dat lied, die denkwijs welkom wezen?
Wien, dit tafreel? — VAN HOGENDORP! aan U!
aan U, die steeds van de eigen geestdrift blaaktet
voor zoo veel moed en zelfverloochening,
en vaak met my een traan van weemoed slaaktet,
de schim ter eer der helden, die ik zing!
Die met een hand, bezield door Calliope
(de Zanggodin van koningen en goôn),

Hosted by Google

en in den naam van 't vrijgewerkt Europe,
een parel vlocht in Derden Willems kroon!
Ontfang ze dan, dees dichterlijke bladen,
waarop de Trouw haar stempel heeft geprent!
Gy, dierbre Vriend, gy zult ze niet versmaden,
gy, die mijn hart, gy, die mijn doelwit kent!
En tuigen zy, als de omloop van de jaren
bestemmen zal de waarheid van mijn zang,
getuigen zy, hoe eensgezind wy waren
in onze zucht voor Nederlands belang!
Die zucht by my ontwikkelt zich in zangen:
zy brengt by u gantsch andre vruchten voort,
reeds bloesemend in 't edele verlangen,
dat voor de dienst des schepters in u gloort!
VAN HOGENDORP! ik durf het U voorspellen!
een tijd spoedt aan, met nieuwen roem bevracht,
(o! mocht mijn lier zijn grootschen loop verzellen!)
die schittren zal by 't laatste nageslacht.
Ja! Neêrland zal der volken voorbeeld wezen,
en, onverleid, door 't filozoofsch geschreeuw,
aan God en plicht nog trouwer dan voordezen,
verplettren eens het oproer dezer eeuw.
Oranjes kroon zal heel Euroop vereeren,
Oranjes troon staat onomstootlijk vast:
Oranjes stam zal heel de wereld leeren,
wat houding thands aan 's werelds Vorsten past!
en gy, gy zult, verheven Vaderlander,
zuil van een rijk, met zoo veel trouw gesticht,
onwrikbaar steeds, wat weifele of verander'
in 't echt besef van onderdanenplicht,
Europe 't beeld des braven Staatsmans toonen,
die, als zijn mond zijn' Koning hulde zweert,
geen staf aanbidt, die straffen kan en loonen,
maar in den Vorst Gods Stedehouder eert!

Hosted by Google

I.
WILLEM DE EERSTE.

Unus, qui restituit rem.

Der Middeneeuwen Zon ging in Euroop verdwijnen,
en Staatskunst trad in 't Recht van Ridderoorlogsmoed,
toen 't Willem van Oranje, ontzagvol, zag verschijnen,
in staat- en oorlogskunst door Karel opgevoed;
die by de heldenkracht van Ridderlijke Vaderen
de Wijsheid schittren deed van een verlichter tijd,
en, op de stem van 't bloed in de onverbasterde aderen,
aan des Gewetens recht die beiden had gewijd.
Standvastig, moedig, vroom, doordringend, ondoordringbaar,
beleidvol in den raad, beleidvol in het veld,
door list, noch nood, noch ramp in zijn besluit verwringbaar,
tot wijken onbekwaam voor de almacht van 't geweld,
het oog met kalme hoop tot God den Heer geslagen,
met de eene hand aan 't zwaard, met de andre aan 't roer van Staat,
dorst hy den stoutsten kamp, dien ooit Euroop zag, wagen,
en temde uitheemsch geweld en binnenlandschen haat.
Wat drijfveêr deed die reeks van deugden samenwerken
tot een zoo grootsch bestaan, tot een zoo heerlijk doel?
Was 't roemzucht? zucht naar macht, ontspattend aan haar perken?
Neen! Godsdienst was 't alleen, en heilig plichtgevoel!
Wie twijfle, de Almacht zelf verklaarde hier haar oordeel!
Toen Hollands vrije Maagd, beveiligd door zijn hand,
min uit erkentenis dan tot haar eigen voordeel,
zijn kruin ging sieren met den Vorstelijken band;
toen was het einde daar van dat doorluchtig leven,
waarnaar zoo menige arm tot dien dag vruchtloos dong.
De kogel des verraads deed grooten Willem sneven —
hem was een martelkroon bestemd, geen Gravenwrong.

II.
MAURITS.

Esse quam videri.

Hy, die by 's Vaders deugd en manlijke gehechtheid
aan 't Godgevallig pleit voor Neêrland aangegaan,

Hosted by Google

Achilles leeuwenmoed en mannelijke oprechtheid,
en Cesars vorstenziel ten toon spreidde in zijn daân,
Prins Maurits leeft in 't hart des echten Nederlanders,
hy leeft in ieder hart, dat van Gods invloed blaakt:
niet als de held alleen, die aan zijn oorlogstanders
met heel Europes lof de zege dienstbaar maakt,
maar als de Staatsman meê, die straffen wist, waar 't hoorde,
en met een brekend hart, maar met een vaste hand,
(hoe zwaar hem 't pleit ook viel) de slang van oproer smoorde,
die naar de hartaâr stak van 't dierbaar Vaderland!
Eer Hem, voor wien de Dwang zijn ijzren nek moet krommen,
wanneer zijn forsche vuist den oorlogsbliksem klemt!
Eer Hem, die 't wangeluid der Staatzucht doet verstommen,
en 't droef verdeelde Land tot zijn behoudnis stemt!
Eer Hem, die, altijd kalm wanneer de golven woelen
en 't slingrend schip van Staat naby is aan 't vergaan,
het dwaalgesternte niet van 't wufte volksgevoelen,
maat 't spoor alleen vertrouwt, dat Plicht hem in deed slaan!
Eer hem, die, waar hy wenkt, zijn vijanden doet zwichten,
maar die geen vijand kent, dan wie den Staat beroert,
en in het hart te vreê met Orde en Recht te stichten,
door voorspoed nooit verblind, door heerschzucht nooit vervoerd;
meer dan de diadeem, aan Willems bloed verschuldigd,
de lauweren bemint, die hem zijn degen won,
en, in der braven ziel alleen als Vorst gehuldigd,
als Dienaar sterft van 't Land, waarop hy heerschen kon!

III.

FREDRIK HENDRIK.

Fortes creantur fortibus.

Die aan des legers spits een Maurits kon vervangen,
de glorie winnen kon met Maurits oorlogszwaard,
Prins Fredrik Hendrik leeft in onvergankbre zangen,
en Grols Veroveraar was Vondels loflied waard.
Hy schittert in de rij dier Duitsche Machabeeën,
aan wier ontzachbre reeks dit land zijn aanzijn dankt;
met wie het d'oorlog tart en zijn verschrikbre weeën,
en zonder wie het kwijnt, en machtloos wordt, en wankt!

Hosted by Google

Maar 't strekke tot den roem van Fredriks stamgenooten,
dat in zoo schoon een rij hy-zelf de minste stond;
en tuig' 't historieblad, door Waarheids hand ontsloten,
wanneer 't aan 't nageslacht zijn grootheid luid verkondt,
dat hy nog grooter waar, zoo 't voorbeeld van een broeder
hem meer bewogen had, dan vrees voor muitrenhaat,
en in zijn Nassausch bloed een meer verheven moeder
geen zwakheid had gemengd, gevaarlijk voor den Staat!
Ja! dan, dan had zijn naam eerst vlekloos uitgeblonken,
indien hy een partij, door Maurits moed getemd,
en tot het heil des volks reeds half in 't niet gezonken,
de hand niet had gereikt, en in haar wensch gestemd;
indien hy d' overmoed van kleine dwingelanden,
verdrukkers van het volk, en haters van zijn stam,
met een manhaften blik weêrhouden had in banden,
wier strengheid alle hoop aan 't Staatsverraad ontnam.
Hoe 't zij, ook hy was groot, en toonde zich Oranje!
wel, in de vastheid niet van 't binnenlandsch gebied,
maar in den heldenstrijd, gestreden tegen Spanje,
en in het kroost vooral, dat hy aan Neêrland liet.

IV.
WILLEM DE TWEEDE.

Tu Marcellus eris!

De krijgskans is beslist, en Neêrland vrijgevochten;
en Munster heeft den hoed gevestigd op haar kruin! —
De Spaansche macht stortte in. Maar nieuwe Staatsgedrochten
verhieven 't gruwzaam hoofd, gerezen uit haar puin!
Van op het Raadgestoelt der opgekomen Steden
doemt Burgerdwinglandij de Vrijheid tot haar buit.
Zy ijvert om den leeuw der Nassaus plat te treden,
en ziet met ongeduld naar hun verwijdring uit!
Vergeten zijn de dienst, het bloed, de heldenwerken,
tot Neêrlands heil besteed door hun doorluchten stam.
Men moet hun arm, hun macht verlammen en beperken —
en de eerste tegenstand gaat op uit Amsterdam.
De tweede Willem weet, wat stormen zich vergâren,
doorziet zijn recht, zijn plicht, met grijsheids kalmen zin;

Hosted by Google

en, met een kracht van ziel, zoo bloeiend als zijn jaren,
rukt op het middenpunt van 't broeiend onweêr in!
Doch 't uur was nog niet dáár van Neêrlands rust en glorie.
Het grootsch ontwerp mislukt. De brave Willem sterft!
Nu heerscht de ondankbaarheid, nu kraait zy luid viktorie,
ten spot van 't jamm'rend volk, dat zijn beschermers derft.
En gy, o Nageslacht, dat uw verdrukking huldigt!
ook gy valt Willem af, en hoont zijn heldenasch;
en hy wordt door uw mond van tiranny beschuldigd,
wiens braafheid haar bestreed, wiens zucht uw vrijheid was,
hy, die, zoo de arm des doods zijn vroege jeugd gespaard had,
d' ondragelijken trots der Steden had beperkt,
en 't heillot, dat Gods gunst voor dit geslacht bewaard had,
door onbezweken moed reeds in zijn tijd bewerkt!

V.

WILLEM DE DERDE,

Hic murus aheneus esto!

In 't nimmer feilbaar boek des Noodlots stond geschreven,
dat Frankrijk, zelf in 't juk eens dwingelands gekneld,
naar de Opperheerschappij der wereld eens zou streven,
en stichten op haar grond een troon van Algeweld!
De tweede Lodewijk van 't stamhuis der Bourbonnen
waant in zijn Babeltrots dien roem voor zich gespaard,
en 't vleigezang van 't hof, zoo slaafsch als onbezonnen,
verheft zijn Koning reeds tot Koning van heel de aard!
Nu ijvren om het Al in Frankrijks wet te dwingen
de moed in 't oorlogsveld, de list van 't kabinet;
het schitterende staal van ridderlijke klingen,
en 't goud, dat harten wint en weêrstand nederzet;
en alles waar gelukt aan hun vereenigd pogen,
had niet één Jongling toen het Staatstooneel betreên,
en met onwrikbren moed en steeds hernieuwd vermogen
der Heerschzucht wapens en haar invloed moê gestreên!
Een Willem is 't op nieuw, een Willem van Oranje,
voor wien de Dwinglandij, gelijk het Oproer, beeft;
die Frankrijk siddren doet, gelijk zijn Vaadren Spanje,
en 't waggelend Euroop zijn evenwicht hergeeft.

Hosted by Google

Zoo heeft Hy, wien van Nijd men 't Staatsroer eenmaal weerde,
niet Holland slechts gered, maar heel Euroop met haar;
ontzaggebiedend groot, wanneer hy triumfeerde,
maar eindloos grooter nog in onheil en gevaar;
en, als een Josua, die, machtig door vertrouwen,
den loop stuit van de zon in 't wentlend hemelveld,
den machtigsten Monarch in 't stouts ontwerp weêrhouên,
en 't lot, dat de aard bedreigde, een eeuw lang uitgesteld.

DE GAAF DER POËZY.

Gevoel, Verbeelding, Heldenmoed,
tot ééne ondeelbre kracht verbonden,
te zaam gesmolten tot één gloed,
en door den boezem uitgezonden
op vleugelen van melody
om al wat ademt te betooveren,
om al wat hart heeft te veroveren —
zie daar de gaaf der Poëzy!

Gevoel, dat plotseling ontwaakt
by ieder indruk uit den hoogen,
zich uitbreidt, meêdeelt, brandt en blaakt
met telkens aangegroeid vermogen!
en ieder zenuw trillen doet
door fijner dan lichaamlijk prikkelen,
en hemelwellust weet te ontwikkelen
uit ieder druppel van ons bloed!

Verbeelding, grijpende om zich heen,
om voedsel voor die vlam te vinden,
en machtig, het Heelal tot één,
een enkel denkbeeld te verbinden!
De buit, die zich haar kracht vergaârt,
is, beide, Toekomst en Verleden,
haar buit, natuurs verborgenheden,
haar buit, de hemelen en de aard!

Des Dichters hand stort wel geen bloed,
(hy is geen gruwzaam tweedrachtstichter!)

Hosted by Google

maar echter is zijn wezen — moed
en zonder heldenmoed geen Dichter!
Moed, die waar recht of waarheid spreekt,
tirannen vreest noch schandschavotten,
noch voor het woedend samenrotten
eens God vijandig' volks verbleekt!

Moed, die de snaren hymnen vergt
by 't lasteren der Ongodisten;
en 't oproer met de hulde tergt,
die 't Gods gezalfden durft betwisten!
Moed zonder steun, dan in zijn God,
en zonder wapen, dan die zangen,
in Goddelijke drift ontfangen,
waar meê hy inrukt tegen 't lot!

Zie daar de gaaf der Poëzy!
Wie roemt zich dat zy in hem leve?
die oefene zijn heerschappij,
dat Dwaas- en Boosheid voor hem beve!
Hem juicht de brave te gemoet!
Gods wenk verzekert hem viktorie!
Gods Almacht schiep hem tot haar glorie!
Het leed der wereld is hem zoet!

Versmade hy de lauwerkrans,
hem door een aardsche hand gevlochten!
Geen andre zege geev' hem glans,
dan die op d' Afgrond is bevochten!
Geen menschenblaam mag hy ontzien!
Hy moet hun ongenade dragen!
Niet streelen moet hy, niet behagen,
maar overwinnen, maar gebiên!

Hy dwing' met reuzenovermacht
den geest der eeuw te rug te treden!
Hy leere ons zinnelijk geslacht
den weg tot hooger zaligheden!
Aan 't hoofd der menschheid streve hy
om alle zelfheid te verdelgen,
en Englenwellust in te zwelgen,
van wereldsche verleiding vrij!

Hosted by Google

Zie daar de gaaf der Poëzy!
Het ideaal van dichtvermogen,
verwant aan heilge profecy,
als zy, gezante van den hoogen!
Wat is, by dit, het maatgeluid
van ongewijde cithertonen;
die de aarde toejuicht, waar we op wonen,
geen ziel, die uit den hemel spruit?

Wat, dan het nederige riet
by den standvasten vorst der boomen?
Wat, dan een namelooze vliet
by Donau-, Rhyn- of Wolgastroomen?
Wat, dan, by zomermiddaggloed,
het wufte hupp'len der kapellen
by 't aarde- en luchtverbazend snellen
des Aadlaars, die de zon ontmoet?

VRIJHEID.

Odi profanum vulgus.
HORATIUS.

Het oproer heeft zich door de volken
als een verslindend vuur verspreid!
Een woeste kreet heeft tot de wolken
zijn daverenden galm verbreid!
Een leus van waanverstand en logen
verrijst Godlasterend ten hoogen;
en 't zinneloos Euroop juicht toe!
't Juicht toe, en ziet met gretige oogen
naar 't uur uit, dat een gruwzaam pogen
het in den afgrond zinken doe!

Om Vrijheid schreeuwen die verwaten,
om Vrijheid, bandloos als de orkaan,
die uit zijn kerker losgelaten
een halve wereld doet vergaan!
Om Vrijheid — van de hemelwetten!
Om Vrijheid — de onschuld te verpletten,
en wat hun driften weêr durft biên!

Hosted by Google

Om Vrijheid — Koningen te moorden,
en smaad te werpen op Gods woorden,
en geen Jehovah meer te ontzien!

Geen Vorsten! Het zijn dwingelanden!
Geen God! ook Hy is een tiran!
Geen plichten met haar slaafsche banden!
De Wijsbegeerte gruwt er van!
Neen! weg met troonen en altaren!
Worde in het bloed der martelaren,
(vermeetle dienaars van hun plicht!)
hun allerlaatste puin verslonden,
en op den bodem, waar zy stonden,
de kerk van Lucifer gesticht!

Gaat! hemelstormers onzer dagen!
poogt op het voorbeeld van uw' Held
op God de zege weg te dragen,
het zij door list dan, of geweld!
't Zij met de wapens in de handen,
waarmeê hy God waande aan te randen,
en openlijken oorlog deed!
Of met de slangenhuid omtogen,
die 't eerste menschenpaar bedrogen
en meêgesleept heeft in zijn leed!

Gaat! om de Godsdienst uit te roeien,
moet ieder middel dierbaar zijn!
Uw zwaard doe bloedrivieren vloeien!
Uw tong verspreide haar venijn!
Bedwingt de snood verleide volken
met moordschavotten en met dolken,
en wringt den gorgel dicht der deugd!
Of dooft met ijdlen praal van klanken
de Goddelijkste waarheidsspranken
in 't argelooze hart der jeugd!

Veroveringen zult gy maken!
(de Hemel heeft het voorbestemd!)
tot dat de Wreker zal ontwaken,
en d'opstand van Zijn schepping temt!
Die tijden zullen zich vervullen!

Hosted by Google

De leeuw der gramschap Gods zal brullen,
en u verstijven doen van schrik!
en uw rampzaal'ge volksverlichting
en uw verfoeibre waanzinstichting
in 't niet doen zinken met één blik!

Want Hy, Hy leeft, de God der goden,
de Heer, de Rechter van 't Heelal,
die de overtreding van de snooden
duldt en herstelt, maar straffen zal!
Wee u! Hy leeft, de onzichtbre Koning,
die Dagon in zijn godenwoning
tot stukken brijzelt zonder strijd!
Ontbindt u, woedende kohorten!
want ook uw Dagons zullen storten,
afgodendienaars van mijn tijd!

Maar gy! onnoozlen en verblinden,
wie een misbruikte naam verleidt,
die Waar- en Vrijheid waant te vinden
in 't spoor der ongerechtigheid!
breekt los in 't eind van uit die banden,
waar filozoofsche dwingelanden
uw ziel in boeien aan den grond!
Rukt af den blinddoek van uw oogen!
Aanschouwt de waarheid in den hoogen!
Aanbidt den God, die ze u verkondt!

Aanbidden, loven en gelooven, —
ziet daar den sleutel van 't Heelal!
de zon van kennis, die van boven
op den getrouwe stralen zal!
ten spijt van dwaze Liberalen,
den dwang, de drogreên, en het smalen,
waarmeê zy heerschen over de aard,
aanbidden, loven en gelooven,
en hun ontmenschte leus verdoven,
dit is een Vrijheid, onzer waard!

Voor my! één doel slechts heeft mijn leven!
Één uitzicht vult geheel mijn ziel!
En moog my de adem eer begeven,

Hosted by Google

dan dat dit uitzicht my ontviel!
't Is: met der Dichtkunst geestverrukking
het Ongeloof en zijn verdrukking
om ver te stoten van zijn' troon!
Hy, die de Goliaths doet treffen,
kan de aard van 't ongeloof ontheffen
door éénen dichterlijken toon!

AAN MIJNE EGADE.

Zeg het my, herhaal het my,
dat ik u gelukkig make,
dat de zucht, waar van ik blake,
als ik u mijn leven wij',
niet vergeefs ten hemel steigert,
noch dat God Zijn zegen weigert,
als ik 't oog naar boven sla
voor uw welzijn, dierbre Ga!

'k Ben u schuldig, wat een man
met geen schatten, met geen kroonen,
met zijn bloed zelf niet beloonen
of genoeg erkennen kan:
liefde, mildlijk toegedragen,
waar des Hemels welbehagen
zich in spiegelt op eene aard,
buiten haar zoo luttel waard!

'k Weet, uw zacht, uw rein gemoed
wenscht geen schatten, wenscht geen kroonen
om uw teêrheid te beloonen,
noch het offer van mijn bloed!
'k Weet, uw boezem is te vreden
met de ontfangen huwlijkseeden,
met het u geheiligd hart
van een onberoemden Bard!

Doch een hart, gelijk het mijn,
sints den aanvang zijner dagen
treurig, kwijnend en verslagen,
kan dat uwer waardig zijn?

Hosted by Google

Of wat vreugde kunt gy smaken
my heel de aard te zien verzaken,
om te drijven op den stroom
van een' dichterlijken droom?

Zeg het my, herhaal het my;
dat gy deel neemt zonder smarte
in den toestand van mijn harte,
in mijn dorre poëzy!
Dat de lente van uw dagen
door de sombre najaarsvlagen
van de klachten, die ik stort,
niet geheel ontluisterd wordt!

O! gezegend zij de traan,
en de glimlach zij gezegend,
die mijn oog van u bejegent,
die me uw antwoord doen verstaan!
Ja! uw ziel verstaat de mijne,
en de zucht, waarvan ik kwijne,
(wie haar ooit miskennen moog')
is geheiligd in uw oog!

Meer nog! — Dierbre! wy zijn één!
Aan de weêrhelft van mijn leven
is mijn zucht niet vreemd gebleven!
Ze is ons beiden thands gemeen!
De eigen dag, die onze handen
sloot in zachte huwlijksbanden,
stemde ook onze zielen saam
in des Echtbeschikkers naam!

Sints dien onvergeetbren tijd
werd uw boezem in de smarten
mijns aandoenelijken harten
(maar blijmoedig) ingewijd!
O! gy deelt in mijn verdrukking!
Maar gy deelt ook mijn verrukking,
als me een licht des hemels treft,
of de Dichtgeest my verheft!

Op de vleugelen der min
stijgen wy vereend ten hoogen;

Hosted by Google

keeren naar deze aard onze oogen
met gelijken wederzin;
branden van gelijk begeeren
naar de ontmoeting onzes Heeren,
en verachten 't rijk der stof,
menschenblaam en menschenlof!

Voor de Waarheid leven wy!
Voor de Waarheid wil ik strijden,
voor de Waarheid wil ik lijden,
en, mijn dierbre! gy met my!
Als de stormen zich vergâren
die dees sombre dagen baren,
wilt gy aan mijn zijde staan!
en uw wenschen zijn voldaan!

Heer der Schepping! neen! een wensch
leeft in 't hart steeds van een gade!
't Is de trek, dien uw genade
ingeplant heeft in den mensch!
Dat ook onze huwlijksponde
d' ouden zegen weer verkonde,
dien Uw liefde aan 't achtbaar hoofd
onzer stammen heeft beloofd!

O! indien een dierbaar kroost
mocht herbloeien uit mijn aderen,
tot de glorie van zijn vaderen,
't droevige verval ten troost!
en in dit herbergzaam Noorden
als aan Taag- en Iberboorden
Costaas oud en eerlijk bloed
weder blonk van riddergloed!

O! indien..... doch zwijg, mijn mond!
Weten wy, verblinde menschen,
wat wy van den hemel wenschen,
in een onbedachten stond?
Die ons 't aanzijn heeft gegeven
zal dat aanzijn doen herleven,
dierbre weêrhelft! uit uw schoot,
op den dag, dien Hy besloot!

Hosted by Google

Neen! ik slake slechts één wensch,
en die wensch wordt niet verstoten!
want hy is uit God gesproten,
niet uit d' opgeblazen mensch!
't Is, Almachtige Genade!
dat ik leve voor mijn gade,
dat ik sterve voor mijn God!
en — gezegend is mijn lot!

AAN DOCTOR ABRAHAM CAPADOSE.

Noch voor u, noch voor my is deze aarde gemaakt,
noch de droom van haar laffe vermaken!
Onze vleugels gerept! onze boeien geslaakt!
om een hooger aanschouwing te smaken!

Vliegen we uit naar de Hoop, die de Toekomst omkleedt
met den weêrschijn van 't schoone Voorleden,
uit de sombre tooneelen van 't wereldsche leed!
uit den treurigen kerker van 't Heden!

Ach! uw hart, als het mijn, by het roerend verval,
dat de Wijsgeer verbeetring moog wanen,
by de kwijnende ziekte van 't menschlijk Heelal,
werd een bronwel van bloedige tranen!

Ja! de hand dezer Tijden is zwaar over de aard!
't Is een herfst, die de bosschen ontbladert!
't Is een winter, die stormen en nevels vergaârt! —
maar de lente der hemelen nadert!

Treure uw ziel met de mijne over Israëls lot,
't schuldig kroost der verkorene Vaderen,
't wederspannig geslacht der miskenners van God
met het bloed der Profeten in de aderen!

O! hun vleesch is ons vleesch, en hun bloed is ons bloed!
hun vergrijp is een nacht in onze oogen!
Hun verval is een dolk, en doorpriemt ons gemoed —
maar herstel is beloofd uit den hoogen!

Hosted by Google

Treur met my om den Leeuw van ons Vorstlijk geslacht,
die in Spanje zoo wakker nog brulde,
dien het West, vol ontzag voor zijne Oostersche kracht,
met den glans van zijn Ridders omhulde!

Hy viel neêr, en hy slaapt, en zijn glorie heeft uit! —
Maar hy zal, ja! hy zal weêr ontwaken
op de daavrende klank van 't bazuinengeluid,
dat den kerker der dooden zal slaken!

Welk een hoop, o mijn Vriend! is de hoop die ik zing!
welk een glans stort zy uit op ons leven!
't Licht des hemels breekt door in d' etherischen kring,
die wy lovende samen doorzweven!

Blijf my by in dien kring! Blijf my by in die vlucht!
teedre Vriend van mijn zaligste dagen!
Één in bloed, in geloof, in verwachting, in zucht,
moet de eigenste wieken ons dragen!

Blijf my by met uw edel en dichterlijk hart,
met uw schittrend verstand, met uw voorbeeld;
gy, wiens lijdzaamheid, juichend by 't nijpen der smart,
nooit wanhopig uw noodlot veroordeelt!

In de dorre woestijn van den weg naar het graf,
is me uw vriendschap een smeltende regen!
By de stormen des Lots in dit leven van straf,
is me uw vriendschap een schuilplaats! een zegen!

Aan den overkant eerst van het graf, dat ons beidt,
stroomt de bron, naar wier laving wy smachten!
en de Tempel der Godlijke onsterfelijkheid
is 't gebouw, waar wy rust in verwachten!

Al de vreugd, al de smart van dit nietige stof
wordt gelouterd, versmolten, verloren
in de bruischende zeeën van eeuwigen lof,
dien de zielen der Zaligen hooren!

Doch de vriendschap, die hier onze harten verbond
in den naam van den God onzer Vaderen,
zinkt niet weg in den schoot van den gapenden grond,
die onze asch in zijn nacht zal vergaderen!

Hosted by Google

DICHTEREN-WERELD.

Wat zoekt ge, o sterveling, genot
op een vervallen wereld, God
en al wat Gods is vreemd geworden?
Wat zoekt ge, wijsgeer, op een aard,
die niets dan smert en onzin baart,
die waarheid, 't eigendom van meer verheven orden?

Neen! 't is het brooze zintuig niet,
dat laafnis aan de weetdorst biedt
van die naar kennis zwoegen!
Neen! 't is het brooze zintuig niet,
waardoor zich 't hart bevredigd ziet,
wanneer het rustloos hijgt naar onvermengd genoegen!

Versmaad, wat u een wereld geeft,
waar 't logge werktuig slechts in leeft,
geen ziel, naar 't evenbeeld des Eeuwigen ontsproten.
O! Wil slechts! en een hooger kring,
die van den reinen hemeling,
is voor uw reine zucht ontsloten.

o Hemelkroost! o poëzy!
wy roepen uwen invloed by!
om d' aardschen wansmaak te vernielen!
Galme uit Gods liefelijken hof
een toon van u op dit ons stof,
en 't doode stof zal zich bezielen.

Neen! eindloos grooter is de macht
van uw aanbidbre tooverkracht,
die hoogste wellust van de heil'ge Cherubskooren!
Geheel dit stofverblijf vergaat
van uit het hart, dat u verstaat.
Een nieuwe wereld is geboren!

Gy, zwarte neevlen, die ons oog,
wanneer 't zijn toevlucht zocht omhoog,
de vaderhand verbergt, die onze stappen veiligt!
Gy zijt verdwenen met den nacht,
die Dwaasheid voor het daglicht acht,
en tot wiens eer de naam van waarheid wordt ontheiligd!

Hosted by Google

Ja, in het dichterlijke rijk
zijn wy aan de Engelen gelijk,
Almachtige! die aan uw voeten zweven!
De blinddoek die ons drukt, viel af!
Uw zegen zien wy in de straf,
en in het graf den ingang van het leven.

Vervallen stervling, triumfeer!
Hier zijt gy 's hemels lievling weêr!
hier, weêr de vorst van dit beneden!
wien heel een wereld schatting bood,
en wien geen onheil of geen dood
in 't vlekloos aangezicht dorst treden!

En gy, aan wier standvasten moed
geen wreevlige aarde hulde doet,
vernederdet Hebreeuwen!
mijn broeders! op uw achtbaar hoofd,
van de oostelijke kroon beroofd,
drukt vruchtloos de ongenâ van twintig woedende eeuwen!

In onze wereld vindt gy troost!
In onze wereld zijt gy 't kroost,
dat de Almacht zich heeft uitverkoren;
en schiet de vonkelende gloed
van Judaas leeuw u in 't gemoet,
reeds grijpend naar de staf hem over de aard beschoren.

Geen waan is 't, die 't verstand beroert!
De dichtgeest, die ons hart vervoert,
is de echte Godspraak van de waarheid!
Onfeilbaar woord der profecy!
wat zijt ge dan die poëzy,
voor wie der toekomst nacht versmelt in zonneklaarheid!

o! Dat me uw adem steeds omzweef'!
o! Dat me uw wereld nooit begeef'!
gy Schoon-, gy Waarheidskroost, gy leven in dit leven!
Onttrek' geen nevel aan mijn oog
den gloed, waarmede uw vlucht omhoog
het stoute spoor bekleedt, om hemelwaart te streven!

Hosted by Google

Aan dezen Goddelijken gloed
ontsteekt zich hier onwinbre moed,
om uwer haatren haat te dragen;
en waar het Recht en Waarheid geldt,
het saamgezworene geweld
van duizend werelden ten open strijd te dagen!
1820.

GELUK EN PLICHT.

Neen! heerschappij, noch rang, noch schatten
doen, stervling! u gelukkig zijn;
't is zorg en lust wat zy bevatten,
en al hun heilbelofte is schijn;
verblindend is de glans der kroonen,
verlokkend is de praal der macht:
maar ach! waar hun bezitters wonen,
daar houdt een eeuwige onrust wacht!

Waartoe het strand gevlucht, ontzinden!
en een onzeekre zee gebouwd;
waartoe aan d' adem van de winden
het lot uws levens toebetrouwd?
Waartoe op ongestuime baren
een ijdle schaduw nagejaagd,
en zich aan ziels- en lijfsgevaren
om wereldsche ijdelheên gewaagd?

Zoo ge al het voorwerp van uw zwoegen,
goud, staat en aanzien machtig werdt,
nog zou dit uiterlijk genoegen
geen vrede schenken aan uw hart!
Wat meest aan 's noodlots vlagen bloot leit,
is juist die hoog verheven stand;
en in de schaâuw der aardsche grootheid
schuilt al te dikwerf leed en schand!

't Is waar dan wat de dichters zingen
en wat de strenge wijsgeer leert:
De middenstand geeft, stervelingen!
dat heil, met zooveel drift begeerd!

Hosted by Google

Ver van het dartle hof der grooten,
ver van het wichtig roer van Staat,
wordt die tevredenheid genoten,
die aan der Eerzucht wensch ontgaat!

Almachtige! de beê des braven
is om dien zaalgen middenstand!
Deze is de dierbaarste der gaven,
die 't menschdom afsmeekt van uw hand!
Geluk met veiligheid te gader
woont by den huisselijken haard,
en 't stille heil van gade en vader
is 't wezenlijkste heil der aard!

Maar anders klinkt de beê des braven,
wanneer de plicht zijn bijstand vergt!
Als door een hoop verachtbre slaven
uw hemelsch wraakzwaard wordt getergd!
Als 't oproer, woedend losgebroken,
en vorst en vaderland bedreigt,
en 't volk, in dweepzuchts gloed ontstoken,
tot een verfoeiden afval neigt!

Dan is het lafheid, slechts te streven
naar 't kalme huisselijk genot!
Dan moet de wellust opgegeven,
en de ongenâ geduld van 't lot!
Dan past het grootsch geboren harten
(zoo slechts hun eedle poging baat!)
en zee- en stormgevaar te tarten
op 't dobberende schip van Staat!

Maar dan ook is geen wereldglorie
des braven hoop, of loon, of doel!
Zijn prikkel, de eer niet der viktorie,
maar zuiver Gods- en plichtgevoel!
Wel hem, die 't needrig burgerleven
ver boven roem en grootheid stelt!
maar ook dien heilstaat op kan geven,
wanneer het plichtsbetrachting geldt.

1820.

Hosted by Google

AAN MIJN VADER.
(OPDRACHT VAN DEN BUNDEL „POEZY.")

Gunt gy 't, hoog vereerde Vader!
dat een zoon U hulde bied'
met den eerstling van een ader,
die nog ruwe zangen schiet?
Dat hy drie en twintig jaren,
in uw weldaân doorgebracht,
met de galmen van zijn snaren
(ach! hoe min!) te erkennen tracht?

Voor het sterflijk oog verborgen,
richt de Koning van 't Heelal
met in al voorziende zorgen
heel den loop van 't Lotgeval!
Door Zijn ondoorzienbre wegen
worden wy hier rondgeleid!
De aardsche beeldtnis van dien zegen
is eens Vaders tederheid!

Wat die teêrheid kan omvatten,
o mijn Vader! toondet Gy!
'k Loonde met geen aardsche schatten,
met geen wereldheerschappij,
al uw zwoegen, al uw pogen
in de vorming van mijn jeugd,
immer zwevend voor mijn oogen,
met het voorbeeld van uw deugd:

't Bloed vooral, dat in mijn aderen
met een deel uws aanzijns vloeit;
kostbaar erfdeel onzer Vaderen,
die, met Oostersch vuur doorgloeid,
daar, waar Taag en Iber vlieten,
eenmaal schitterden op de aard,
en wier grootheên ons verlieten;
doch — hun eer bleef nog bewaard!

God beschouwt het uit den hoogen,
wat Gy voor my waart en zijt!
Ik, ik bloos van 't onvermogen

Hosted by Google

der erkentnis, U gewijd.
Ik bied vruchten aan, voor danken,
in der Muzen hof geplukt:
klanken, ja! maar in die klanken
heeft mijn ziel zich afgedrukt!

O mijn Vader! 'k leg dan heden
met een diep geroerd gemoed,
(stell' mijn zucht uw recht te vreden!)
hart en dichtlier aan uw voet!
Wil die van elkaêr niet scheiden,
neem ze beiden gunstig aan,
schenk uw zegening aan beiden,
en mijn wenschen zijn voldaan!

VOORAFSPRAAK
BY DE
VOORLEZING VAN HET DICHTSTUK
„DES DICHTERS LOTBESTEMMING."

Wat vergt ge my, dat ik hier zingen zal?
Dat ik voor u de dichtlier zal bespelen?
Bedriegt ge u niet? Heb ik dien hemelval,
die eeniglijk uw kiesch gehoor kan streelen?
Heb ik dien toon, dien onweêrstaanbren toon,
die innig roert en zielen weg kan slepen?
Zal zich die lier, een meesterhand gewoon,
niet weigeren aan mijn onvaste grepen?
En moet dees zaal, waar Hollands dichtrenrij
zoo menigmaal de harten wist te buigen
door 't zoet geweld der schoonste melody,
mijn flaauwen galm, mijn machtloosheid getuigen? —
Gy wilt nochthans? Welaan! 'k weêrsta u niet!
Ik weet, gy zult mijn poging heusch onthalen,
en vordren niet van 't ruwe jonglingslied
den tooverklank van uwe nachtegalen!
Maar ook den toon der schaterende vreugd
moet ge in mijn zang, mijn hoorders, niet verwachten
Schoon in den bloei der pas ontloken jeugd,
stort hier mijn hart slechts weemoed uit en klachten!

Hosted by Google

Verwondert ge u?... Ach! dichtkunst is gevoel;
des is ze niet de dartling van 't genoegen,
des blijft haar toon voor ijdel juichen koel,
en weet zich niet by 't volksgeschreeuw te voegen!
En of het bloed nog frisch door de aders vloeit,
of de ouderdom zijn sneeuw strooit op de haren,
wat dichter is, wordt van één vlam doorgloeid,
en deelt één zucht, één zelfde zielsbezwaren. —
Maar waar van daan in 't dichterlijk gebied
die somberheid, die wondre hartbeklemming?
Die vraag, wellicht! beantwoordt u mijn lied;
ik zing u hier: DES DICHTERS LOTBESTEMMING!

DES DICHTERS LOTBESTEMMING.

Vulnus alit venis et caeco carpitur igni.
VIRGILIUS.

Wie zijt ge, gunsteling des hemels, aan wiens oog
geheel een wereld hangt, als de invloed van omhoog
in menschlijke aderen dat hemelsch vuur doet vloeien,
waarvan uw adem brandt, waarvan uw tonen gloeien!
wiens enkel stemgeluid met onbeperkter kracht
zich uitbreidt, dan 't geweld der waapnen, dan de macht
der scherpste dwinglandij! Want gy regeert op zielen,
en wat een hart bezit, moet voor uw almacht knielen!
Wie zijt ge, o dichter! mensch of Engel? Engel wis!
indien der Englen taal der Englen kenmerk is!
Of mensch? O dan voor 't minst gelukkigste der menschen!
begaafd met hooger heil, dan 't doel zelfs van hun wenschen,
als zy den glans van roem, van aanzien, rang en goud
afsmeeken van het Lot, en zich hun mond verstout
aan de Alvoorzienigheid de wegen af te perken,
waar langs zich 't levensheil zijns schepsels moet bewerken!
Neen! dichter! neen, gy deelt in hun verblindheid niet!
Dier driften heerschappij is vreemd aan uw gebied!
Te vreê met in uw borst der Godheid aâm te ontfangen,
en dien met heel uw ziel te storten in uw zangen,
kent gy noch hooger gloed, noch d' aanval van de smart,
en 't heil der wereld woont in uw gelouterd hart!

Het heil der wereld? Ja! in die volzaalge stonden

Hosted by Google

(Te vluchtig), wen de geest als van het stof ontbonden
weêr naar zijn oorsprong trekt, en 't wereldsche gewoel
van om hem heen verdwijnt en plaats maakt voor 't gevoel,
wiens zaligend geweld hem wegsleept; idealen
van schoon- en waarheid uit de hemelkringen dalen,
de aloudheid zich herschept, de toekomst zich onthult!
O heilig dan de vlam, die 's dichters hart vervult,
en voor een oogwenk, ja! de weelde leent der Engelen,
als ze in den aanschijn Gods hun lofgezangen mengelen!
O! voor het hemelsch licht, dat deze vlam verspreidt,
vervliegt de duisternis van drieste onwetendheid,
en bleekt de scheemring weg van ingebeelde kennis,
waar de afgevallen mensch zich meê tot heiligschennis
en eigen jammer heeft gewapend. Dichter, gy
geniet dien heilstaat reeds, door 't woord der profecy
aan 't menschdom eens beloofd, wanneer de nietigheden
der aarde voor 't genot van 't ons herwonnen Eden
bezwijken zullen, en voor blinden eigenwaan
het wezenlijk geluk by 't menschdom zal bestaan!

Maar ach! niet altoos blaakt die toovervlam in 't harte!
Ook gy, o dichter! werdt voor de aardsche levenssmarte!
Door 't lichaam zijt ge meê aan 't doode stof verwant,
en tegen d' invloed van een God is 't niet bestand!
Voor dierlijk zijn gevormd zou 't in dien gloed verteeren,
of 't grove lichaam moest in 't fijnste weefsel keeren!

Zoo breekt die droom dan af (die waarheid eens zal zijn!)
wiens weldaad, machtiger dan ziel- en lichaamspijn,
u inwijdt in 't besef van leven. Ach! te spoedig
ontglipt hy u, en gy, verlaatne, die zoo moedig
de ziel verheffen dorst tot heemlenheilgenot,
gy zinkt weêr in ons niet, gy deelt weêr in ons lot.....
Helaas! des werelds heil omvat uw hart niet langer!
maar meerder nog! dat hart, van andre zuchten zwanger
dan de aarde kan voldoen, en aan zich-zelf bewust
van hooger vatbaarheên, en van verheevner lust,
vernoegt zich met geen praal van grootheid, met geen logen
der zinnen. Hemelsch heil zweeft voor uw sterflijke oogen,
verbeelding stookt de vlam van uw verlangen aan

Hosted by Google

en de aard heeft niets meer dat voldoening schenkt, 't bestaan
geen oogenblik genot, dan slechts de zielsvervoering
der Dichtkunst, de eigen bron dier steeds vernieuwde ontroering!

O treurig strafverblijf van Adam en zijn bloed,
dat nog voor 't eerst vergrijp van d' eersten vader boet!
tooneel van gruwelen, van onrecht, leed en plagen!
hoe kwelt gy 's dichters geest! Hoe diep is hy verslagen
by 't jammerlijk gezicht der strenge wraak van God!
Zijn oogen schreien bloed by 't diep vervallen lot
van Edens ballingen. Ach! waar hy de oogen wende,
wat ziet hy, dan het merk van misdaad en ellende?
Waar bleef dat wezen, naar zijns Scheppers evenbeeld
geschapen, dat den rang der Geesten heeft gedeeld?
Wien 't alles hulde bracht als Opperheer der aarde?
Die Engelenvernuft aan kindrenonschuld paarde?
Waar bleef dat hemelsch schoon van lichaam beide en ziel?
Waar bleef hun kracht? hun glans? — Helaas! dat wezen viel!
't Vergat zijn God, zich-zelf, zijn vroeger heil en grootheid,
en 't menschlijk harte werd het heiligdom der snoodheid,
het menschlijk lichaam tot der wormen aas bestemd!
Sints heeft een ijzren doem des geestes vlucht gestremd,
als hy naar hooger tracht dan de aardsche schijnvermaken!
Hy blijft, gevallen eens, zijn afkomst steeds verzaken!....
En gy, o dichter! zoudt niet treuren? Gy, wiens oog
nog soms doordringen mag wat zegens van omhoog
op 't nog onschuldig hoofd des menschdoms moesten dalen,
die thands niet anders zijn dan blinkende idealen!
Neen! 't treuren past u, en de toon der droefenis
is 't eenig troostgevoel by zulk een wreed gemis!

Zoo is die boezem dan, zoo fijn-, zoo diepgevoelig,
steeds somber en bedrukt, steeds onbestemd en woelig
in 't rustloos haken naar een meer dan aardsch genot!
Ach, onverschilligheid is vreemd aan 's dichters lot!
Als 't needrig beekjen niet, wiens golfjens zachtkens klotsen,
maar als de woeste stroom, die neêrschuimt van de rotsen,
zoo vloeit een eedle drift zijn kokende aders door,
het zij de plicht hem roept, om lijdende onschuld voor
te strijden, en 't geweld van onrecht en verdrukking

Hosted by Google

manhaftig weêr te biên; 't zij teedrer zielsverrukking
zijn hart vermeesterd heeft, en hy zich-zelf verliest
in de aangebeden vrouw, die hem de liefde kiest!
De liefde?... Zoo bestaat er heil nog voor den dichter?
Aanminnig, machtig kind, en eêlste welluststichter,
wien de oudheid Venus gaf tot moeder! was zijn borst
ooit voor uw invloed koel? Of kon de heete dorst,
verwekt door uw kwetsuur, ooit boezems meer verschroeien,
dan waar uw tooverschicht poëeten deed ontgloeien!
Strooi gy dan rozen op zijn doornig levenspad!
Wat ooit dit dorre stof nog hemelsch in zich had,
dankt u het menschdom! u verheffen 's dichters tonen!
U golft zijn wierook toe! Gy kunt die hulde loonen!
Om u versmaadde hy een halven leeftijd smart,
en op uw gunst alleen hoopt zijn gefolterd hart!

Maar ook uwe ongenâ heeft hy te vaak te duchten!
O! vlijmend is uw schicht, wanneer de vuurge zuchten
der min verwaaien, en een lot, ondraaglijk wreed,
ons hart van 't voorwerp scheurt, waar voor 't zich-zelf vergeet.
Wat kweelt gy, Puikpoëet, die door Vaucluses dreven
uw nagedachtenis door de eeuwen heen ziet leven?
Wat kweelt ge, als 't vogeltjen dat om een gade schreit,
en stort uw roerend lied met sombere achtloosheid?
Slachtoffer van een min, zoo rein, zoo zielverheffend!
wie deelt niet in uw smart, meer dan uw kunst nog, treffend?
Ach! de aangebedene mag nimmer de uwe zijn!
Het leven heeft gedaan, voor u, Petrarca! kwijn
in smeltend klagen weg, tot u de dood verrasse! —
Thands stort Euroop een traan van deernis op uw assche!
En nog beklagen we u, na zulk een tijdsverloop,
u, minnaar, steeds zoo trouw, en minnaar zonder hoop!

Itaalje, bakermat en voedstrares van kunsten,
wie 't zanggodinnendom steeds overlaadt met gunsten!
Itaalje, waar natuur zich met de kunst verbond,
om hemelschoon op de aard te scheppen, om uw grond
te kweken tot een hof van ziels- en lichaamsweelde!
Ook Tassoos wieg droegt gy! Ook Tassoos Zangnimf speelde
het ridderlijke lied op Italjaansche maat!

Hosted by Google

Maar ook zijn vroegen dood getuigt gy! Hy vergaat,
het offer meê der min. Een doodelijke smarte
stolt zang- en mindrift beide in 't hopelooze harte!
Gy, wie zijn taal en toon door merg en zenuw dringt,
het zij zijn fiere stem van oorlogsglorie zingt,
't zij liefde en tederheid zijn dichtpenseel bestieren!
O siert zijn tombe niet met bloeiende laurieren,
(de lauwer groeit van-zelf by 's dichters overschot!)
maar plant er wilg en myrt! — Of kent gy niet het lot,
wiens wreedheid in het eind den draad brak van zijn leven,
zoo hoort my! maar ('k voorzie 't) gy zult voor d' invloed beven
van 't dichterlijk gevoel op d'aardschen levenstocht!

Sints Tasso voor het eerst Ferrares hof bezocht,
ontsprong de bron der ramp, aan 't teedre hart beschoren!
Uit adelouden stam en deugdzaam bloed geboren,
en wijd en zijd befaamd door dichterlijken lof
en schitterend vernuft, ontfing hem 't vorstlijk hof
met d' eerbied die een eeuw van ware geestbeschaafdheid
aan d' invloed toedraagt van die hemelsche begaafdheid.
Maar ach! in Tassoos oog had hoffelijke praal
geen waarde; noch de gunst van 't vorstelijk onthaal,
noch 't juichen van een volk, dat in den heldendichter
Homerus volgling, en Itaaljes gloriestichter
aanschouwt. Één voorwerp slechts is Tassoos aanblik waard!
Één voorwerp, dat alléén al 't schoon vereênt der aard!
't Is 's Vorsten zuster zelf, Lenora, in wier oogen
de zetel is geplaatst van Liefdes alvermogen,
en met de majesteit van 't koninklijke bloed
de zacht- en teêrheid spreekt van 't engelrein gemoed!
Hy ziet haar, en bemint! Het lot van heel zijn leven
bestemt zich! hoop en rust moet eeuwig opgegeven!
Wat doet ge, Dichter! en wat dolheid gaat u aan?
Hoe durft ge op uw vorstin een blik van liefde slaan?
Hoe durft ge?.... Ach! kent de min den invloed van de rede?
Zy streelt niet, maar gebiedt, en sleept, en rukt u mede!
En gy, gy lijdt en kwijnt in radelooze smart!
maar kropt de kwelling in van 't fel getergde hart!
Slechts de Echo van het woud, gewoon aan minneklachten,
die voor een oogenblik de storm der drift verzachten,

Hosted by Google

getuigt uw wanhoop soms, terwijl ze met u treurt.
Maar welk een boezem ooit, van minnewee verscheurd,
kon voor 't geoefend oog de diepe wond bedekken?
Ach! alles kenmerkt haar! De stem, de ontstelde trekken
van 't beurtlings blozende en verbleekende gelaat
by 't naderen van haar, voor wie ons harte slaat!
't Noodlottige geheim ontvalt de smeltende oogen
in tranen, vruchteloos weêrhouden! Al uw pogen
is ijdel! 't Werd bekend wat Tasso zich vermat,
hoe hy van liefde gloeide en Leonore aanbad!
Nu moet des noodlots schuld op 's dichters hoofd gewroken!
De vorstelijke trots, in fellen toorn ontstoken,
verbant hem van zijn hof. Eens kerkers aakligheid
is 't heilloon, dat de Min haar Dichter heeft bereid!
Daar ligt hy nu, en zwoegt de dagen en de nachten
in sombre wanhoop door, en stort onvruchtbre klachten,
en roept den dood te hulp, die naar geen klachten hoort!
Of als dan de overmaat der smart de smart versmoort,
en zich de dichtgeest weêr een oogwenk lucht kan geven,
dan meldt zijn doffe zang de plagen van zijn leven!
Dan in 't aandoenlijk beeld van droevigen Tancreed
of teedre Erminia schetst hy zijn eigen leed,
en smaakt een bittre vreugd hun onheil te betreuren
en 't zijne, en telkens zelf zijn wonden op te scheuren.

Zoo leefde Tasso, zoo vervulde zich zijn lot
als dichter, tot de hand van d' éénig wijzen God
hem tot zich riep in 't end, en uit de nietigheden
en foltringen der aard het leven in deed treden!

Gevoelige poëet, dus vindt ge in d'eigen gloed
't vermogen van de kunst, en de onrust van 't gemoed!
En 't menschdom, dat uw vlucht meê opvoert tot de wolken,
biedt u by zoo veel leed geen troost? Geheele volken
verheffen niet uw naam, en galmen niet den lof
van 's hemels keurling uit, wiens toon hen zaligt? Of
bestrooien niet het pad, waar langs hy heen zal treden,
met feestelijk gebloemt? O neen! de grilligheden
van algeweldnaars toe te juichen, als hun vuist
voor eigen glans en roem der volken hoop vergruist —

Hosted by Google

en om de zegekar te dringen van die helden,
zoo lang de onzeekre kans der bloedige oorlogsvelden
hun woeste heerschzucht dient: zie daar des menschdoms smaak!
Wat is hun, of uw hart van 's hemels invloed blaak'?
Wat weten zy van deugd- en echte kunstwaardeeren?
De Dichtkunst werd niet voor hun ijdlen lof! Homeeren
verrijzen en vergaan, vergeten! of verdrukt,
wanneer hun moedig hoofd voor willekeur niet bukt!

Maar wat is de ongenâ van lot en menschdom tevens,
voor u, wiens hoop begint aan 't eindperk eerst uws levens?
Hiermeê staat gy geweld en smaad en onrecht door!
Hiermeê staat ge onschuld, deugd en 't recht der Waarheid voor,
en gadert langs uw baan de vrucht der levenswijsheid,
en deelt die met de jeugd in 't kalm saisoen der grijsheid,
en zoekt naar wetenschap tot aan den rand van 't graf,
en draagt, het oog op God, wat God te dragen gaf,
tot de Engel van den dood u 't wrakke lijf moet slopen!
En dan — triumf in 't end! De hemel staat u open!

Jongling, waar van daan dat treuren in uw schoonsten levenstijd?
Waar van daan dat heimlijk zuchtjen, dat uw weeke borst ontglijdt?
Waar van daan dat glinstrend traantjen, dat uw kwijnend oog besproeit?
en dat onbestemd verlangen, dat u op de wangen gloeit?
Voor de schatten van de wereld, voor haar kroonen zijt ge koel,
en de zucht die u vermeestert heeft gewis een ander doel!
Ja! gy haakt naar hooger wellust! naar het hoogste heil der aard!
meer dan schatten, meer dan kroonen, meer dan 't leven zelve waard!
Ja! gy zoekt de lieve gade, die dat leven deelen moet,
en uw borst kweekt geen verlangen, dan naar dit geheiligd goed!
In den droom reikt gy haar de armen, en zy stort zich aan uw hart!
maar ge ontwaakt, en mist haar weder, en verdort op nieuw in smart!
Doch de macht die 't harte dorst gaf, geeft ook laafnis voor dien dorst!
en dien trek naar min- en echtheil plantte God-zelf in uw borst!
Eens dan zal de dag ontluiken, die zijn heilig doel vervult,
als ge (niet in droomen langer) haar in de armen knellen zult,
die met de eigen zielsvervoering uwe liefde heeft verbeid;
en gy zult met al de volheid van genot en dankbaarheid
zelfs die stonden weldaad reeknen, toen u, wars van aardsche lust,
't leven onverdraaglijk toescheen, van uw toekomst onbewust!

Hosted by Google

O! zoo is de trek naar hooger, die in 's dichters boezem brandt,
waarborg van een beter leven in een beter Vaderland!
Ballingen zijn wy op 't aardrijk, en de dichter doet geen stap,
die hem niet de straf herinnert van die bittre ballingschap!
Daar van daan die zweem van droefheid, die zijn maatgezang doorzweeft,
daar van daan die rusteloosheid, die ons geen genoegens geeft!
God-zelf schiep hem dat verlangen naar een dierbrer heil dan de aard:
dierbrer heil dan dat der wereld heeft zijn goedheid hem bespaard!
Daar, waar 't koor der Serafijnen zijn éénstemmig Hallel zingt,
waar het heir der Uitverkoornen om den troon der Godheid kringt,
dáár eerst is het rijk der Dichtkunst, derwaarts richt zich onze vlucht!
dáár is Schoonheid, dáár is Waarheid, dáár voldoet zich onze zucht!

HET NATUURLIJK VERBAND VAN WIJSBEGEERTE EN DICHTKUNST.

Et prodesse volunt et delectare poëtae.
HORATIUS.

De krijgsman in 't geweld der waapnen opgevoed,
als Mavors kreet weêrgalmt en de oorlogsbliksem woedt,
ontwijkt geen dorstend staal, noch dichte pijlenregen,
maar ijlt, ontembaar in zijn vaart, den vijand tegen,
waar hem zijn heirspits sterkst, 't gevecht verschriklijkst schijnt.
Zijn zwaard maait wijd en zijd, dat drom op drom verdwijnt:
de drift zijns boezems, door geen menigte in te toomen,
doet vloeibre vlammen in zijn zwellende aders stroomen,
schiet vonken uit zijn oog, en verwt zijn fier gelaat;
en de overwinnende arm verplettert wat weêrstaat!

Niet anders is de gloed door uwe hand ontstoken,
o dichtkunst! Engelin, voor wie 'er outers roken
waar menschen zijn! die uit het hemelsche gebied
't verrukte menschdom aan uw voeten storten ziet,
als 't heilig priestrendom door uwen aâm gedreven
in taal en tonen, uit een wereld meer verheven
ontleend, de drift ontlast die hun op 't harte drukt!
O! zalig driewerf hy, dien ge aan dit stof ontrukt,
en met u opvoert in de op aard onzichtbre kringen,
waar tallooze Engelen 't eenstemmig Hallel zingen,
uw wezen kennen leert, en in zijn grootsche vlucht

Hosted by Google

een hooger denkkracht schenkt in meer verfijnde lucht.
Die deelt uw oppermacht, verheft de ontvlamde zielen,
en dwingt de luistrende aard voor 't voorwerp neêr te knielen,
dat hy, veredeld of geschapen in zijn lied,
aan d' opgetogen geest in al zijn grootheid biedt.
't Gevoel dat in hem leeft, door geen geweld te doven,
schiet allen weêrstand met vernieuwden gloed te boven:
niets in het wijd Heelal is dit gevoel te hoog,
en meer zelfs dan natuur omvangt des dichters oog!

Wat stervling waant dan nog dit onbegrensd vermogen
omsloten in den kring van hersenschim en logen,
en bant hem uit uw rijk, o Wijsbegeerte! kroost
des hemels, die u zond het aardsche leed ten troost?
Neen! aan geen krijg alleen, geen bloedige tafreelen
van heldenkracht en moord, geen losse minnespelen,
geen treur- of zegelied, geen herderlijken kout
is 's dichters stem gewijd! Meer uitgebreid, meer stout,
waagt zy 't in grover lucht den zang der hemelkoren
te volgen, en verheft den lof van d' Ongeboren,
en kweekt in 't menschlijk hart de erkentnis voor zijn God,
leert hem vertrouwen op Zijn zorgen, leert hem 't lot
verwinnen, en dees aard, dit stofgewaad verachten,
maar in een beter oord een beter noodlot wachten.
Dit durft ge, o Poëzy! niet roekloos als Ikaar
de heemlen naadrend met geleende vleuglen, maar
gelijk der vooglen vorst door eigen aart gedreven
en d' aandrang der natuur! Uw wezen dus verheven
smelt Schoon- en Waarheid in zijn Godlijk vuur tot één!

Maar wat is dan die bron van uw aanloklijkheên?
Wat is die oorzaak van uw uitgestrekt vermogen?
Godes! verspreid uw licht voor mijn verlangende oogen! —
'k Erken het, 't is gevoel wat 's dichters geest ontsteekt,
wat in uwe aadren leeft en uit uw boezem spreekt.
Uw wezen is gevoel: dit deelt ge uw priesterscharen,
wier stem u aanroept, meê! Gelijk de zilvren snaren
op d' indruk trillen van de hand die haar bespeelt,
zoo ijlings storten ze uit, wat dit gevoel beveelt.
Wee hem, die dit miskent, en de onbezielde klanken

Hosted by Google

aan 't pijnigende werk van 't koude brein moet danken!
Heil wie dien indruk volgt! Met Englen in verband
ontvalt hem op uw wenk de sluier, die 't verstand
benevelde, en gy-zelf, aanbiddelijke Waarheid!
straalt in 't aanbiddend oog met onbeperkte klaarheid.

Want gy ook spreekt in 't hart, dáár doet ge ons 's werelds Heer
gevoelen, dáár ons-zelf, dáár plicht en recht en eer!
Wáár anders werd de band, de heilge band gesloten,
die de oudren kluistert aan hun kroost, die echtgenooten
omvat, die mensch en mensch verbroedert en veréént? —
Ja! wat gy edelst hebt, is uit uw hart ontleend;
vergeefs in 't hoofd gezocht wat dáár slechts is te vinden,
onzeekre stervling, ook door Rede te verblinden!
Ach! raadpleeg uw gevoel; verlicht door hooger macht,
is 't Godspraak wat zy meldt, niet straffeloos veracht.
De Rede volg' haar stem! Ze is in dit korte leven
't Hart, door de weldaad van uw God, ten dienst gegeven.
Dit heersche op haar en u; zy schrijf' geen wetten voor,
noch kies' zich-zelve een weg, u lokkend op haar spoor.
Beef, zoo zy 't onderstaat, en van haar boei ontslagen
u meêvoert in de vaart, die ze onbezuisd dorst wagen!
Beef! de afgrond is het eind van haar verdwaalden loop!

Die dwaling boette ge ook, geschokt, verzwakt Euroop!
Uw bodem werd gekweekt in bloed- en tranenstroomen,
sints 't wufte menschdom in bedriegelijke droomen,
als waarheid voorgesteld, zich-zelf een bron ontsloot
van plagen zonder tal, van misdaad, krijg en dood!
De Rede was 't, wier trots, verhit en onberaden,
de stem van 't hart, de stem der Godheid dorst versmaden,
geen waarheid hulde deed dan die haar kortziend oog
mocht treffen, en wat aard en aardsch begrip te hoog,
zich langs verheevner weg aan 't menschdom openbaarde,
van op haar rechterstoel voor hersenschim verklaarde!
Helaas! dees schuldige eeuw, door gruwelen berucht,
zag in haar dolle drift gezag en wet ontvlucht
allengs haar dwinglandij verbreiden, 's menschen zielen
vervreemden van hun aart, en voor een afgod knielen,
door 't licht verblinde volk voor Waarheid aangebeên!

Hosted by Google

't Beefde alles voor haar staf: een droeve voorboô scheen
verschrikbre rampen aan het aardrijk te verkonden.
De altaren wankten op hun daverende gronden!
De diadeem viel af van de achtbre koningskruin!
gelijk wen de Etna met haar stroomen gloeiend puin
het om haar siddrend land in vuur dreigt weg te spoelen.
De grond voelt schok op schok, waaronder vlammen woelen:
de zon verbergt haar glans, het vee springt angstig rond
met akelig gehuil; daar uit des vuurbergs mond
een dichte nacht van damp zich opheft tot de wolken;
tot eindlijk uit het diepst der fel beroerde kolken
een zee van steenen barst, met alverzwelgbren gloed
vermengd, die gantsche steên op eens verdwijnen doet!
Zoo woedde de oproervlam, door uw gevloekte spoken,
o valsche Wijsbegeerte! in 't menschlijk hart ontstoken,
en aan de onrustige aard sints zoo veel tijd voorspeld!
Europa werd een prooi van bandeloos geweld;
de volken, dol van zucht naar heerschappij, verpletten,
wat plicht en recht getrouw, haar paal of perk wou zetten,
wat in de afschuwlijkheên van 't laagst, het schaamtloost rot
niet deelde. Onschuldig bloed vloot stroomend van 't schavot
dat deugd, geen misdrijf strafte, en met bevlekte handen
bestond hun razernij het heiligste aan te randen,
door 't afgedwaald verstand miskend. De bevende aard
zag de outers neêrgetrapt in 't stof; een heilloos zwaard,
de Godheid-zelf ten smaad, 't ontzag der vorsten schenden!
Ach! om uw deugd gehaat, door woeste rooverbenden
veroordeeld, boette gy, verheven Lodewijk!
met d' eêlsten marteldood de gruwlen van uw rijk.
Gy vielt! Uw troon stortte in, werd door een vlam verslonden
van uit den schoot der Hel! Maar uit zijn asch ontstonden
met ijsselijk misbaar twee monsters, Krijg en Dwang,
verwoesters van 't heelal, die twintig jaren lang
de wereld teisterden, onstuitbaar in hun woede,
tot de Almacht opgestaan ter wraak, hun strenge roede
vermorzelde, en Euroop op nieuw het leven gaf!
Zy-zelf, zy had dien vloed van rampen, tot uw straf,
verwaten sterveling! doen stroomen, die haar gaven
onwaard, u aan 't gebied des Hoogmoeds liet verslaven,
de Rede, op 's levens pad u door den Hemelvorst

Hosted by Google

ten steun gegeven, in haar dwaling volgen dorst,
en, met haar, Recht en Deugd verlaten en verachten!
Gy leedt, dien hoon ten zoen; leer, leer voor 't minst haar krachten
mistrouwen, 't smeekend oog op 't uit Hem stralend licht
geslagen, dat u 't spoor van waarheid toont en plicht.

Maar, wat deze eeuw misdeed, door ingebeelde kennis
vervoerd tot oproerzucht, tot moord en heiligschennis;
wie aan den schijn gehecht, dit wijsbegeerte noemt,
haar om de wandaân, in haar naam bedreven, doemt,
wil nooit dien eedlen trek, met uw bestaan geboren,
naar 't hemelsche genot van ware kennis smooren!
Zy heft u boven 't stof, zy maakt u d'eernaam waard
van mensch, haar dankt ge uw heil, uw grootheid op deze aard,
haar de onverschilligheid voor aardsche nietigheden,
haar 't uitzicht op een tijd, hersteller van 't voorleden!
Ja! ook de stervling is voor wetenschap gemaakt!
Gedreven door een vlam, die steeds zijn boezem blaakt,
beproeft hy 't, aan natuur haar diepst geheim te ontwringen,
de korst der aarde en 't ruim der heemlen door te dringen,
om voedsel voor zijn geest, van weten nooit verzaad!
Wat voorwerp in den kring van 't zichtbaar Al bestaat,
de lucht die om hem golft, de ontelbre flikkervieren
die voor zijn starend oog langs 's hemels vlakten zwieren,
de grond dien hy betreedt, het uitgebreid geslacht
der dieren, meê dit stof bezielend, en de kracht
die 't lichaam dat hy draagt, beweging geeft en leven,
't wekt alles in hem op die weetlust, zoo verheven,
waarmeê hy aan den klem der zinlijkheid ontschiet!
En zou die eedle drift in 't edelst schepsel niet
ontvlammen, om den God, wiens aldoordringend wezen
zich in wat adem haalt gevoelen doet en vreezen,
te naadren, en een straal te ontfangen van dat licht,
wiens schittring wijsheid is, verblindend voor 't gezicht!
Zou 't menschdom vol van zucht zich kennis op te delven
in wat zijn zinnen treft, naar kennis van zich-zelven
niet hijgen, zijn natuur, zijn plichten, en den band
die hem aan wezens hecht van meer verheven stand?
Neen! dit ook heeft de mensch met d' adem ingezogen,
het is geen dwaze waan, geen meer dan menschlijk pogen!

Hosted by Google

De Godheid kweekt dien lust; Haar invloed openbaart
ons waarheid, en die gunst is 't hoogste heil op aard.
Maar 't is de Rede niet, van wier bekrompen krachten,
te licht, te vaak misbruikt, die weldaad is te wachten.
De Godspraak vult het hart, en wijsgeer is, wiens mond
de onwankelbare wet van dit gevoel verkondt.

Wat priester dan mag die orakelstem doen hooren,
dan gy, o dichter! gy, des hemels uitverkoren!
wiens zielsversmeltbre toon in 't hart zijn oorsprong heeft,
wien steeds een grooter macht 't belauwerd hoofd omzweeft.
Gy, voor wiens toovrend lied verwoede tijgers vielen,
't geboomte leven krijgt en steenen zich bezielen!
Dwing gy den mensch tot deugd, tot liefde voor zijn God,
doe gy hem zalig zijn ten spijt van 't nijdig lot.
't Is schoon, wanneer uw zang het krijgsvolk bloed en leven
voor eer en vaderland met geestdrift op doet geven;
maar schooner, voor die zucht naar krijg en krijgsgewoel,
in 't schepsel, aan uw mond gekluisterd, 't rein gevoel
van vrees en dankbaarheid voor die hem schiep te wekken,
en wat uw ziel doorziet, aan 't sterflijk oog te ontdekken.
Want ja! de koeling-zelf van dichterlijken gloed
in vloeiend maatgezang, veredelt uw gemoed,
en loutert uw verstand van de aardsche wanbegrippen,
die d' uitgerekten arm de waarheid doen ontglippen.

't Almachtig scheppingswoord had uit het dorre niet
d' onmetelijken klomp van 't stoffelijk gebied
doen worden; zee en lucht zag 't nieuw geslacht der dieren
nog pas zich-zelf bewust, het feest der schepping vieren.
Maar wat die aan 't gezicht van de alziende Englenrij
voor wondren bood, hun geest zag dit tooneel voorbij,
daar ze in ondeelbre zorg hem, hem-alleen beschouwde,
voor wien zich al die pracht, die vruchtbaarheid ontvouwde!
Op Adam, op een bed van bloemen uitgestrekt,
en naauwlijks uit den slaap, waarin hy wierd gewekt,
op Adam rustte 't oog der heemlen, op de ontroering
die heel zijn lichaam schokt, de hooge geestvervoering,
en 't nooit beproefd gevoel, dat in zijn borst ontstaat
en sneller dan het licht op 't Godlijk schoon gelaat

Hosted by Google

te rug werkt, toen hy 't eerst, een vreemdling op deze aarde
van wat zijn zinnen trof, een duister beeld ontwaarde.
't Was al verwarring van zijn denkkracht! Dit alleen
begreep zijn kloppend hart in deze onzekerheên,
het aanzijn van een God, ver boven hem verheven,
en alles wat bestond, wiens weldaad hem deed leven.
In 't overstelpend heil, waarvan zijn boezem smelt,
wordt hem door de Almacht-zelf steeds grooter heil voorspeld;
en, mooglijk waar de mensch, van zulk een denkbeeld dronken,
in 't niet, waar aan hy naauw ontrukt was, weêr gezonken,
bezweken in 't gevoel der heetste dankbaarheid;
had niet de Godheid hem één gaaf nog toegezeid,
voor 't menschelijk geslacht meer waard, dan al de schatten
die de onbegrensdheid der verbeelding mag bevatten!
Het lichaam naar den wil, de werking van 't verstand
bewogen, leert de vlam, die in de ziel ontbrandt,
in klanken, waar zich 't hart in spiegelt, uit te drukken.
Nu schijnt een gunstige arm de banden los te rukken
om Adams borst gehecht; een warme tranenvloed
ontspringt hem en ontlast de volheid van 't gemoed.
Hy richt het vonklend oog in geestdrift naar den hoogen
en ademt zangen uit, van godsvrucht opgetogen,
die wat zijn boezem op dit heilig uur ontroert
vernieuwen voor 't gehoor! De vlugge Zefir voert
het streelendste geluid tot voor de hemeltroonen,
en alles blijft geboeid aan zijn verheven tonen!
Hy zwijgt, — heel 't schepslendom vervangt het vurig lied
dat 's menschen zilvren stem zijn God ten hulde biedt.
Een nieuwe lust schijnt heel de schepping te doordringen,
om meê zijn grootheid, meê zijn weldaân te bezingen,
en doet de lucht alom weêrgalmen van zijn lof!
Nu eindlijk mag de mensch de wondren van het stof
begrijpen, en het doel waar God hem toe bestemde;
de duisternis verdwijnt, die om zijn zinnen klemde,
op eens wordt alles aan d' ontboeiden geest verklaard,
en Adam kent zich-zelf, en voelt zich Vorst der aard!

Dus, Stervling! is de kracht der Dichtkunst, als uw zangen
den heilgen invloed van de Wijsbegeerte ontfangen,
en 't rijk der stoffloosheid het rijk des Dichters is!

Hosted by Google

Gelukkig dan die tijd, waar op de erkentenis,
de liefde voor een God en zijn geboôn, de snaren
bezielden in de hand der vroome priesterscharen!
Zoo zong, o Israël! uw Moses, toen de vloed
geweken voor uw schreên, Egiptes overmoed
ten straf, tot d'ouden loop te rug vloeide, om haar telgen
in 's afgronds diepten met hun koning te verdelgen!
Zoo deed zijn treffend lied de Goddelijke hand
erkennen in den val van Isrels dwingeland,
en leerde hart en mond die zeegnende Almacht eeren!
Gy ook, gewijde grond, zoo vruchtbaar in Homeeren!
o Grieken! ook by u verhief de poëzy
haar stem, om 't luistrend volk door zoete melody
tot eerbied voor zijn goôn, tot liefde voor zijn plichten
te vormen, en op 't pad der wijsheid voor te lichten!

Ja! zusters zijt ge en door een onvernielbren band
vereenigd, Wijsbegeerte en Dichtkunst! hand aan hand
daalt ge uit de wolken neêr, om 't menschdom op te leiden
tot hooger werelden: en wee die u wil scheiden!
die is geen dichter, neen! wiens onbeduidend lied
(een ijdle klank voor 't oor) het hart geen voorschrift biedt
van waar- of zeedlijkheid. Den dichter is 't gegeven
in 't schoone dat hy schept die beî te doen herleven,
en, wat ook 't voorwerp van zijn geestverrukking zij,
zijn dierbaarst doel is steeds DER ZIELEN ARTSENY.
Homerus zing' den val der Trooische legergrooten,
of Vorst Ulysses lot, die van zijn vlootgenooten
door de ongenâ der zee en 't woeden van den wind
beroofd, na jaren leed zijn Ithaka hervindt;
of, doe een Sophocles in treurige tafreelen
het diep geroerde hart in 't lot der helden deelen,
herboren op 't tooneel; en treff' het statig koor
met wisselend liergezang het licht aandoenlijk oor!
't Dient alles om den mensch in 't edelst vuur te ontsteken
voor deugd; om in zijn borst de zaden aan te kweken
van liefde voor zijn land, van mannelijken moed,
van Godsvrucht die de ziel haar oorsprong naadren doet,
van zucht om wel te doen, van 't teder mededogen
der broedermin, met hem, die, onder 't leed gebogen,

Hosted by Google

geen heil mag smaken dan die zaligende troost!
Dit is de poëzy: geen ongebonden kroost
der hersnen, dat alleen, Verbeelding! door uw sproken
('t gebied der waarheid vreemd) in zangdrift wordt ontstoken:
van hier dan hy, wiens toon, uit grove zinlijkheid
gesproten, 't hart verlaagt en ten verderf bereidt!
hem weert de Dichtkunst af van haar ontzachbren tempel!
Hy vluchte en wage 't nooit dees onbevlekten drempel
te naadren, voor zijn geest, van aardsche lust en smaak
gezuiverd, zich in 't end haar gunsten waardig maak!

Wel aan! gy achtbre Rei van uitgelezen dichters,
die Vondels heilig pad betreden durft! gy, stichters
des vaderlandschen roems! gy, die den vreemdling toont
dat de echte dichtgeest ook het Hollandsch hart bewoont;
niet in het vocht verstikt van dampige moerassen,
noch door de kou van 't Noord verhinderd op te wassen!
Zult ge ook uw gouden lier niet stemmen op den toon
der Wijsheid? Zal haar kracht zich aan 't verheven schoon
niet mengen in uw zang? Uw godentaal niet leeren
de deugd, als 't hoogste goed, met daden te vereeren?
Het duivlenrijk heeft uit, dat heel Euroop geknield,
het lijdend hart verkropt en toegeknepen hield!
Het is geen noodzaak meer, wat heiligst is, te honen,
en de ondeugd heerscht niet meer in schaâuw van koningstroonen!
Nog echter heeft die trots van 't menschelijk gemoed
zoo lang door 't zuchtend volk bezuurd, niet uitgewoed.
Gelijk de holle zee, wier breede golven koken
door 't zweepen van den wind haar boorden uitgebroken,
schoon reeds het stormgeweld de heldre lucht verlaat
nog met zijn bruischend schuim op rots en banken slaat;
of wen 't verslindend vuur, onmerkbaar opgerezen,
weldra een gantsche stad haar ondergang doet vreezen,
en de onvermoeide zorg der burgren haar den buit
ontweldigt, en in 't end den loop der vlammen stuit,
terwijl een heimlijk vuur blijft smeulen onder de asschen,
dat licht het zorgloos volk met nieuwen schrik verrassen,
in 't onheil domplen zal: zoo is de helsche lust
naar dwaze nieuwigheên by 't menschdom, ja, gebluscht,
maar liet nog vonken na, door uwe hulp te smoren,

Hosted by Google

o heilge poëzy! Doe gy de lessen hooren
der echte Wijsbegeerte; en zij de hooge roem
den mensch ter zaligheid te voeren, aan den bloem
der Barden, uit uw schoot, o Nederland! geboren,
bestemd! ontwijk' hun voet reeds plat getreden sporen!
Hy kieze een nieuwer pad, dat naar den zangberg leidt!
Zoo wordt uw roem met hen door heel Euroop verbreid,
en, door het nageslacht met huivering betreden,
't herschapen Griekenland in Neêrland aangebeden!

Wie heft me in onnazienbre vlucht
door wolken heen en etherlucht,
en voert my nader aan de boorden
van een nog ongerepte bron,
waar zich mijn dorst aan lesschen kon
in onuitputbren stroom van woorden!

Uw grootheid zong ik, uwen lof,
bezielster van het doode stof
als van de zalige Englenkringen!
U, Godgewijde Poëzy!
wier onweêrstaanbre heerschappy
't heelal in ketenen kan dwingen!

O! naar het buigen van mijn toon
zonk de aard aanbiddend voor uw troon,
en stortte blakende gezangen;
en zee en hemel spanden saam
om in het loven van uw naam
de stem van 't menschdom te vervangen!

Ten prooi aan 't wisselzieke lot,
en van den zetel van zijn God
verwijderd, balling op dees aarde,
zijt gy het, dierbaar hemelkroost,
die 's menschen jammeren vertroost,
die hem herinnert aan zijn waarde!

Egipte stapel' marmer op
tot torens, die den vasten kop
tot aan het starrendak verheffen!
Ook die gevaarten zal de tijd,

Hosted by Google

wiens nijd geen menschengrootheid lijdt,
met zijn getergden bliksem treffen.

Maar wat de dichterlijke gloed
in onzen boezem rijzen doet,
is boven 't eigen lot verheven:
die eedle vlam blijft by den val
van 't in den baaiert keerend Al
met de onvergangbre geesten leven!

Heil, heil den naam van d' oorlogsheld,
door 's dichters loflied eens vermeld!
Die is voor ondergang beveiligd!
Die leeft met nooit vervallen kracht
tot by het verste nageslacht,
door heel de menschlijkheid geheiligd!

Maar heil het gantsche wereldrond,
wanneer, o dichtrenrei! uw mond
de ware wijsheid zal verkonden!
Dan is voor 't eerst beneveld oog
natuurs geheim niet meer te hoog
om op uw voorbeeld te doorgronden.

Dan voelt het menschelijk verstand
zich aan het Englenrijk verwant,
door u hervormd tot reiner zeden:
en onder d' invloed van een God
verzacht de hardheid van ons lot,
en de aard verkeert zich in een Eden!

En by de naadring van het uur
waarop het vonnis der natuur
het broze lichaam dreigt te slopen;
dan ziet, voor sterven onbevreesd,
de door uw toorts verlichte geest
het rijk der heemlen voor zich open!

Hosted by Google

INES DE CASTRO.

Contra huma Dama, ô peitos carniceiros
Ferozes vos mostrais, e cavalleiros?
CAMOENS.

DON PEDRO, REI VAN HOFJONKVROUWEN.

Men verbeelde zich het Tooneel in een zaal van des Prinsen Paleis te Coïmbra.

DON PEDRO.

O dierbaar oogenblik, met zoo veel vuur verbeid,
dat my de smart vergoedt der lange afwezigheid!
Ik keere dan in 't end in de armen der geliefde
te rug! De teêrste min, die ooit een boezem griefde,
blaakt heden in dit hart met nooit gekenden gloed;
en 'k ijle..... Maar hoe dus? Gy, eedle juffrenstoet!
hoe staat gy dus bedrukt, en treurende, en verlegen?
Met wankelende schreên treedt gy mijn aankomst tegen!
Ontfangt my dus mijn huis, daar 'k vol verlangen keer?
Gy zwijgt — en schreit — en slaat het oog weêmoedig neêr! —
Zou Ines?... zou mijn kroost?... Ik sidder 't uit te spreken..
meldt, meldt, om Gods wil, my de waarheid....

DE REI.

Ons ontbreken
de moed, de kracht, de stem! O! dat ik 't geen ik zag
vergeten kon, mijn Prins! — Een doodelijke slag
bedreigt u! En gy eischt dat ik hem toe zal brengen?

DON PEDRO.

't Is vruchtloos, verder nog mijn twijfel te verlengen!
'k Doorzie den donkren zin van 't uitgesproken woord!
Mijne Ines is niet meer! Mijne Ines....

DE REI.

Werd vermoord!

DON PEDRO.

Vermoord? — En ik, ik leef? Ik overleve een mare,
die voor een koeler hart, dan 't mijne, moordend ware! —

Hosted by Google

Ja! 'k leef! voor eeuwgen rouw! voor eeuwig pijngevoel!
en 't aanzijn heeft voortaan voor Pedro slechts één doel!
Maar wenschlijk is 't my nog! — Zult gy dien wensch misduiden?
Beseft gy niet mijn hoop, gy, dochters van het Zuiden?
De wraak, de troost der wraak! — Neen! vreest mijn wanhoop niet!
Vreest niet dat ik bezwijke in 't folterend verdriet!
Hy, die my Ines schonk, en afnam, zal my sparen,
tot de aard verzadigd zy van 't bloed der moordenaren!
Maar gy, getrouwe rei, zoo teêr aan haar verknocht!
maar gy, getuigen van haar jongsten ademtocht!
onthoudt my 't schrikverhaal der gruwlen hier bedreven
uit ijdle deernis niet! Doet gy 't gevoel herleven,
dat door zoo fel een slag verdoofd werd in mijn hart!
Wekt mijn versteende ziel tot levendige smart
weêr op! Doet 't bloedig vocht ontschieten aan mijn oogen,
waarvan, in de overmaat van ramp, de bronnen droogen!
Meldt my wat duivlenhand zich verwde met haar bloed!
Zegt my haar laatsten wensch, zegt my haar laatsten groet!
Zegt my de teedre zucht, die ze aan de bleeke lippen
voor echtgenoot en kroost zieltogend liet ontglippen!
Wroet moedig in de wond van dees verscheurde borst!
Ik smeek 't, als haar gemaal: 'k gebied het als uw Vorst!

DE REI.

'k Gehoorzaam: maar zoo 't bloed, by 't gruwzaam wee-verhalen,
te rug springt naar mijn hart, en my de krachten falen,
om 't geen ik tuigde op nieuw voor mijn geschokte ziel
te voeren, o! verschoon! De bloem der vrouwen viel!
De roem van haar geslacht, des hemels uitverkoren
als de uwe, zag ik hier verraderlijk doorboren!
Ik overleefde naauw zoo pletterend een schrik;
en dien (gy eischt het, Prins!) vernieuwt dit oogenblik!

Gy hadt nog pas één dag dit stil verblijf verlaten,
wanneer op eens de maar zich door Coïmbraas straten
verspreidt, dat zich de Vorst uw Vader herwaarts geeft.
Die tijding treft ook ons. Uw minlijke Ines beeft!
Zy weet het, wat die komst voor onheil aan moet voeren!
Maar o! niet voor haar-zelf voelt zy haar hart beroeren,
van rustlooze angst en zorg! Zy siddert voor haar gâ:

Hosted by Google

zy siddert voor haar kroost: helaas! het is te spâ!
Één hoop welt by haar op. „Ik moet een poging wagen,
(Dus spreekt zy) „van behoud; en dan....! Uw welbehagen
„geschiede, Almachtige!" Die korte taal ontlast
haar boezem, schenkt haar moed, en 't stout besluit staat vast!
Met haar onnoozel kroost den vader van haar gade
te smeeken voor haar recht, of (moet het) om genade,
is 't eenig wat haar rest en redding brengt misschien!
Zy ijlt naar 't vorstlijk hof, stort zich aan 's konings knièn,
en spreekt hem, die nog naauw hare aankomst heeft vernomen,
met deze woorden aan, terwijl haar tranen stroomen:
„Mijn koning! zie my hier gebogen aan uw voet,
„my, 't voorwerp van uw toorn, dien ik onschuldig boet!
„Of dwaalde ik, laat dit kroost genâ voor my verwerven,
„dat in hun aderen uw bloed voert! Moet ik sterven,
„om dat Don Pedro my, om dat ik hem aanbid?
„Eischt dit de glans der kroon? Beveelt 's lands welzijn dit?
„Of moet mijn onschuld dan den nijd ten offer sneven
„van hovelingen, aan mijn afkomst, aan mijn leven
„vijandig, en wier haat mijn gade zelf niet spaart?
„Doch voor hun woeste drift was Ines nooit vervaard!
„Maar gy, wien 'k eer als vorst, en lief heb als een vader,
„(en echter met een hart, van angst gepijnigd, nader)!
„deelt gy mede in dien haat, zoo onverdiend, zoo wreed?
„en maakt zich ook uw hand tot mijn verderf gereed?
„Zijt ge op my, zwakke vrouw, zoo gruwzaam dan verbitterd,
„om dat geen diadeem haar om de slapen schittert,
„die aan den Prins, uw zoon, haar trouw verbinden dorst
„Vergeef het aan de drift, die in ons beider borst
„onwederstaanbaar sloeg! Niet tembaar was de liefde!
„die Pedroos edel hart voor droevige Ines griefde!
„'k Zag, wien mijn ziel aanbad, wanhopig aan mijn voet —
„om weêrmin smachtend — 'k zag hem twijflen aan mijn gloed! —
„was langer wederstand hier mooglijk? — 'k Werd zijn gade!
„'k Werd moeder... o mijn vorst! schenk op dien naam genade! —
„Maar is mijn afkomst dan onwaard een vorstlijke echt?
„'t Is waar, geen koningskroon is aan mijn stam gehecht;
„maar Spanjes edelst bloed vereent zich in mijn aadren!
„Castielje en Arragon getuigen van mijn vaadren!
„Wie kent niet Castroos naam, door deugd en adel groot....

Hosted by Google

„Ach! licht welhaast befaamd door Ines vroege dood?
„Die dood, die vreeze ik niet! — voor 't minst niet voor my-zelve!
„zoo slechts mijn sterven niet 't graf van mijn gade delve!
„Verhoed dit, groote Vorst! spaar my niet, spaar uw zoon,
„den dierbren erfgenaam van uw roemruchten troon!
„Of is mijn straf bepaald? — 'k zal langer om het leven
„niet smeeken! zij my slechts één bede toegegeven!
„Dat u mijn dood verzoene, en dat mijn schuldloos bloed
„de bittre veete blusch', die tegen Pedro woedt! —
„En voor dees lieve twee.... Zoo zy hun moeder derven,
„laat niet uw ongenade op dit ons kroost versterven!
„Ach! zy misdreven niets! Zy hebben, schoon onze echt
„u haatlijk moge zijn, op uw bescherming recht!
„Hun vader is uw zoon; wees hem, wees hun een vader,
„en breng' mijn ondergang u aan uw kindren nader!
„O! dien vergeve ik u, zoo 'k u misdadig schijn:
„want aan dees laatste beê zult gy gevoelig zijn!"
Dus spreekt zy, met een stem, die rotsen had bewogen!
Nog galmt ze my door 't hart; nog perst ze my uit de oogen
een vollen tranenstroom. — Den Vorst zelf zag 'k ontroerd,
en mooglijk op dien stond schier tot genâ vervoerd!
Hy richt de smeekende op. In zijn ontstelde trekken
is 't zichtbaar, welk gevoel haar rede mocht verwekken!
Zijn hart voelt deernis. — Ach! hy doet zijn hart geweld,
bedwingt zich, en de plooi der strengheid is hersteld!
en, machtloos evenzeer tot straffen of verschoonen,
te fier, om zich voor ons besluiteloos te toonen,
verdwijnt hy haastig uit onze oogen. Ines keert,
van zorg om uwentwil thands meer dan ooit verteerd!
Maar wisselende angst en hoop verdeelen onze harten!
't Waar mooglijk, dat dees dag het eind zag onzer smarten;
't waar mooglijk, dat de Vorst, geroerd door zoo veel deugd,
ontwapend door haar beê, gevoelig voor haar deugd,
(want wie kon Ines zien, en onvermurwbaar wezen?)
verraderen ten spijt, de schand der Portugeezen,
vergeving sprak! — Doch zelfs die pijnelijke staat
van twijfel was te kort; en de eerste dageraad
moest onzen schrikbren rouw doen tot het uiterst klimmen!

De schaduwen der nacht verbleekten aan de kimmen:

Hosted by Google

een woeste mengeling van stemmen treft ons oor!
Men dringt in dit paleis, in naam des konings, door!
De wachten staan ontzet; wat zou hier weêrstand baten?
En wy, bedrukte stoet, van alle hulp verlaten,
van doodelijken schrik bewusteloos, verward,
wy naderen, en.... God! wat schouwspel voor ons hart!
o gruwelijke stond, dien 'k nimmer zal vergeten!
dat hatelijke paar, dat, felst op u gebeten,
hun razernij in 't hart des Konings overbracht,
die bittre vijanden van Ines braaf geslacht,
Pacheco, Alvares, staan voor ons! 't Is verloren!
Een eindelooze rouw is aan dit huis beschoren!
Zy eischen Ines op: het vonnis van de dood
is uitgesproken, en hun zwaarden zijn ontbloot
om 't uit te voeren! Neen! 'k beschrijve u niet hun woede!
niet, hoe de felle haat, dien steeds hun boezem broedde,
zich lucht gaf op dit uur! De koninklijke macht
steunt hun vermetelheid, die met ons lijden lacht!

Maar Ines ziet haar uur met englenkalmte naken!
Is 't lot geworpen, dat haar reine ziel moet slaken;
zy onderwerpt zich, ja! biedt zich haar moordren aan!
maar vraagt een kort verwijl, — het wordt haar toegestaan!
Nu knielt ze, en heft het oog gelaten naar den hemel:
„Ontfang mijn ziel, o God! van uit dit stofgewemel
„genadig! schenk den gâ, voor wien 'k alleen bestond,
„versterking in zijn leed! Druip balsem op zijn wond!
„Breng zijn gefolterd hart aan dat zijns vaders nader!
„Vergeef mijn vijanden, en wees mijn kroost een vader!"

Zy zegt, en buigt het hoofd. Der beulen euvelmoed
ontzet. Zy aarzelen; en, waar 't geen tijgrenbloed,
wat door hun aders vloeit, uwe Ines bleef in 't leven!
Maar neen! zy schamen zich hun opzet op te geven,
en vatten nieuwen moed, en keeren 't aanzicht af!
Pacheco grijpt het hoofd, dat zy hem overgaf,
en 't zwaard van Alvares... Des hemels goedheid spaarde
my 't verdere gezicht des gruwels. 'k Zonk ter aarde,
of 't ware dat my-zelve een doodelijke slag
verpletterd had! — Maar toen 'k herrees en om my zag,

Hosted by Google

was alles stil en doodsch! 'k Zag slechts de breede stroomen
van 't bloed! — Uwe êgâ was ten hemel opgenomen!

DON PEDRO.

Zoo is dan 't bloedontwerp van 't zwartst verraad gelukt!
Zoo werd dan door het zwaard mijn echtknoop losgerukt!
Mijn vader! dat ge u dus door monsters liet omringen!
Dat dus hun helsche raad in uw gemoed kon dringen!
Geen deernis trof u met een weerelooze vrouw,
noch 't denkbeeld van uw zoon, en van den bittren rouw,
waarin 't ontmenscht besluit der staatszucht hem moet storten,
en die (o hemel! stem 't!) mijn dagen zal verkorten.
Maar laat my (kan het zijn) vergeten, dat ook gy,
mijn vader, schuldig zijt aan 't schriklot, dat ik lij!
Op u, gevloekte twee, lafharte moordenaren!
(o! moog 't rechtvaardig lot u tot dat tijdstip sparen!)
op u slechts vlamt die wraak, waar voor ik eenig leef!
Beef, schendige Alvares! en gy, Pacheco, beef!
Viert, viert den zege, dien de hel u deed verwerven!
Verduizendvoudigd wacht de straf u! Gy zult sterven,
of voegen by het bloed van Ines ook het mijn!
Mijne êgâ, ja, ik sneve, of 'k zal uw wreker zijn!
Verfoei' my 't nageslacht, gelijk het zal verfoeien
den naam van 't monstrenpaar, wiens staal uw bloed deed vloeien,
verfoeie my ons kroost, verfoei' my 't gantsch Heelal,
zoo heel het aardrijk van die wraak niet ijzen zal!
En verder — kwijn, kwijn weg in tranen, o mijn leven!
Wat uitzicht bleef my meer? Wat hoop, om naar te streven?
De wereld, die me omringt, is my een wildernis:
mijn rang zal me eindeloos aan 't bloedige gemis
herinn'ren! Neen! de kroon, die eens mijn hoofd moet drukken,
zal nimmermeer mijn hart aan 't knagend wee ontrukken!
Geen zorg van staat zal ooit uw beeld verflaauwen doen,
o Ines, in dees borst! de daavrende klaroen,
die in de prille jeugd het ridderbloed doet koken,
en die zoo menigmaal mijn boezem heeft ontstoken
in heldenroemzucht, die de ziel ten hemel heft,
vindt Pedro doof voortaan! Mijn stervend hart beseft
een enkle nooddruft nog: die, van uw dood te wreken,
te treuren zonder end, en smert met smert te kweeken!

Hosted by Google

Maar gy, zoo 't geestendom mag neêrzien op deze aard,
blijve u de teêrste gâ nog zorg en deernis waard
van uit het englenrijk, waar toe gy werdt verheven!
O! dat me uw dierbre schim nog somtijds moge omzweven!
Verschijn my, als de nacht mijn mat getreurde leên
't bedriegelijk genot des slaaps brengt! Hoor mijn beên!
Daal slechts één oogenblik voor de oogen van uw gade
ter neder, treffendst pand der hemelsche genade,
by al wat 'k lijden mag; maar welkom bovenal,
wanneer me uw komst het uur der dood verkonden zal!
Maar 'k ga! 'k wil op het lijk den traan der wanhoop plengen!
'k Wil aan de wreed vermoorde een laatste groete brengen!
Dan voer' men 't lijk naar 't graf! De ziel vloog hemelwaart;
keer 't zielloos stofkleed weêr in 't rustig stof der aard!
Eens echter, als de loop der wentelende jaren
mijn schedel met den last der rijkskroon zal bezwaren,
wordt mooglijk nog dit stof aan de aard te rug gevraagd!
Dan zal dat dierbaar hoofd, zoo gruwzaam eens belaagd,
nog met den diadeem, dien 'k haar bestemde, pralen,
en, zielloos, nog triumf op 't beulenrot behalen,
dat de eer der heerschappij aan Pedroos gemalin
benijdde! Heel mijn volk zal haar als koningin
een sombre hulde biên! Verraders! moogt gy leven,
en zien, voor eerste straf, haar op den troon verheven,
wie uw gevloekte hand de reine borst doorstiet,
en 't koude lijk, vorstin van 't Portugeesch gebied!
Dien naam, dien kenne haar, by al haar hemelglorie,
deze aarde toe! Dien naam bevest' haar 's lands historie!
En roem' haar 't nageslacht, in dood en leven groot,
in 't leven wreed vervolgd, gekroonde na den dood!

DE REI.

Welk een akelige kreet
vult Coïmbraas sombre wallen?
Welk een noodlot, gruwzaam wreed,
heeft haar vesten overvallen?
Waarom rolt Mondegoos vloed
met een dof gemurmel bloed
door haar jammerende boorden?
Waarom roept het al tot God

Hosted by Google

wraak op 't helsche beulenrot,
dat een zwakke vrouw kon moorden?

Ines, Ines is niet meer!
Zy is 't voorwerp van die klachten!
Heel een volk vraagt Ines weêr
aan de monsters die haar slachtten!
Haar, die meer dan vrouwendeugd
by het tederst schoon der jeugd
in het vlekloos harte paarde!
De eêlste bloem van Spanje viel! —
Ach! de aan God gewijde ziel
was te zuiver voor deze aarde!

De eerste dood, die 't aardrijk zag,
was de dood des schuldeloozen!
Wat deze aard te tuigen plag,
is de zegepraal der boozen!
Hier regeert noch recht, noch God,
hier, geen ander plichtgebod,
dan de vaste wil des sterken!
Wie zal 't dwingend algeweld,
daar 't zich-zelf geen palen stelt,
in zijn dollen loop beperken?

Hoe ik keere mijn gezicht,
'k zie de misdaad triomfeeren!
Troonen, door geweld gesticht,
laffe vleiers, die regeeren!
Muichelmoord en snood verraad,
aan het eervol roer van Staat,
in den purperglans gehuldigd!
En der ondeugd schaamtloos hoofd
met het lauwerblad omloofd,
aan rechtaarde deugd verschuldigd!

Wat dan heeft dit aardsch tooneel,
daar 't die gruwelen onteeren,
dat een edel harte streel',
dat hem 't leven doe waardeeren?
Wat genoegen heeft het in,
macht en gouddorst, wrevelzin,

Hosted by Google

driften, toomloos losgebroken,
worstlend met elkaâr te zien —
maar vereend op 't hart gebiên,
dat zy rusteloos bestoken?

Onschuld! wat zult gy hier doen?
Nederige, wapenlooze!
wat vermoogt gy tegen 't woên
van den onbedwongen booze?
Weêrstand bieden vreest gy niet,
noch, wanneer de plicht gebiedt,
't heerschend onrecht te vervolgen?....
't Alomvattende geweld,
dat zich hier ten meester stelt,
heeft uwe onmacht reeds verzwolgen!

Lijden, lijden is uw lot!
't Lastig leven door te zwoegen
met de hoop gevest op God;
dit is, Onschuld, uw genoegen!
Maar ook dit wordt u misgund!
Zoo gy 't hoofd niet buigen kunt
voor d' Afgodendienst der snoodheid —
haat, vervolging staan gereed,
laster, moord en al het leed,
waar uw zwakheid steeds voor bloot leit!

Waarom dan de dood betreurd,
die geen leed brengt, maar bevrijden!
de onschuld uit de klaauwen scheurt
van haar haatren, van haar lijden!
Ach! de wil der Almacht spreekt,
en de band des lichaams breekt,
en de ziel stijgt op ten hoogen!
Daar herstelt een eeuwge rust,
daar verkwikt een eeuwge lust
in den schoot van 't Alvermogen!

Dierbre, koninklijke vrouw,
om wie onze tranen stroomen!
Eeuwig voorwerp van den rouw
die ons hart heeft ingenomen!

Hosted by Google

Dit, dit noodlot is het uw!
Monsters van wier naam ik gruw,
snoeiden uw onschuldig leven!
Maar de woede van den haat,
die zijn prooi ter nederslaat,
heeft tot de Englen u verheven!

Bloei dan welig in Gods hof,
bloem, zoo jeugdig afgesneden!
Bloem, zoo vroeg, zoo wreed in 't stof
door een vloekbren voet vertreden!
Daar herademt ge, en vergeet
al het doorgeworsteld leed,
al de broze vreugd der aarde,
die één dag ontluiken ziet,
één dag omwerkt in verdriet;
vreugde, niet voor u van waarde!

Maar het naar u smachtend kroost
zult ge omzweven en bewaken!
Maar den êgâ, wien geen troost
in 't verscheurde hart durft naken,
zult ge onzichtbaar gadeslaan,
en de wanhoop doen weêrstaan,
die ons 't uiterste doet vreezen!
Ja, gy zult, ofschoon dees grond
door geen weldaân u verbond,
Portugals beschermgeest wezen!

Immer blijft de vlek van 't bloed
op Coïmbraas bodem kleven!
Immer zal Mondegoos vloed
klachten murmlen om uw sneven!
Van uw schoonheid, van uw deugd,
van uw droef verwelkte jeugd,
zal geheel de wereld wagen!
en 't ontmenschte beulenrot,
by de strenge wraak van God,
ook den vloêk der menschheid dragen!

Hosted by Google

HELDENPLEIT.

't Sigeïsch strand zag nu den vorstelijken kring
des Griekschen Raads vergaârd tot slechting van 't geding.
Van uit hun midden treedt met grimmig vlammende oogen
krijgshaftige Ajax op, en heft ze norsch ten hoogen,
terwijl hy uitbarst in dees woorden: „Groote Goôn!
Hier, in 't gezicht der zee, hier durft Laërtes zoon
met Ajax naar één prijs, Achilles wapens, dingen!
Hier, hier, op de eigen plek, waar onze schepelingen
hem vlieden zagen voor de toorts, waarmeê de hand
van Hector heel dees vloot ging steken in den brand;
daar ik alleen dorst staan, en d' aanval deed mislukken!
Of moet wellicht de kunst zich listig uit te drukken
in fijn gesponnen taal, op heldendapperheid
de zege winnen? zoo is mij de zege ontzeid!
Ik heb de gaaf mijn recht met klanken op te sieren
zoo min, als hy die van den degen te bestieren
gelijk het krijgsliên past! Doch 't komt op daden aan!
De mijne kent gy! Wat deze arm hier heeft bestaan,
getuigde 't licht des dags! Hy moog zijn krijgsbedrijven
wijdloopig voor het oor van 't Grieksche heir beschrijven,
om, 't geen hy mooglijk eens in sombre schaauw der nacht
en eenzaam ondernam, met valsche woordenpracht
te voeren in het licht! Maar zouden laffe listen
den schitterenden prijs, dien hy my durft betwisten,
verdienen? Roem genoeg verstrekt het hem, met my
te kampen om één prijs. Hoe dierbaar die me ook zij,
hy waar my dierbrer nog, betwist door andre helden!
Doch 'k doe, by meerder deugd, nog hooger rechten gelden:
die van mijne afkomst! 'k Ben de zoon van Telamon,
die onder Hercules de Trooische muren won,
en met Thessaaljes jeugd den stouten tocht dorst wagen
om 't gulden wondervlies aan Colchos weêr te vragen.
Zijn vader was de Vorst, die in het helgebied
de Sisyphussen voor zijn aanblik siddren ziet,
en wien der goden Vorst niet schroomt zijn zoon te noemen.
Zoo na mag Ajax zich op hemelsche afkomst roemen!
een afkomst, hem gemeen met Peleus grooten zoon.

Hosted by Google

'k Heb tot geen kampstrijd van verdiensten me aangeboôn!
maar 'k eisch hier de erfenis eens broeders! Waar 't rechtvaardig,
zoo 't kroost van Sisyphus, dien stamheer overwaardig,
het erfrecht meester werd van Eacus geslacht?
En wordt het heilge recht eens stamgenoots misacht?
Of heb ik dit verbeurd, om dat ik vrij en moedig
my aanbood tot den tocht, die Griekens schande bloedig
ging wreken? Zoo geeft hem, die in het harnas beeft,
en 't zwaard al siddrend voert, Achilles wapens! Geeft
de wapens van een held, als Peleus zoon, aan dezen,
wien Palamedes van een dolheid moest genezen,
geveinsd uit laffen vrees voor 't roemrijk krijgsgevaar!
En o! dat hem die list gelukt mocht zijn! Hy waar
dit leger niet gevolgd, om 't in zijn gruweldaden
meê in te wikklen, en zijn helden te verraden!
Gy zoudt nog met ons zijn, rampzaalge Peas zoon!
die aan 't verschriklijkst leed (ons allen tot een hoon)
ten prooi gelaten werd in Lemnos woeste bosschen,
en van het roofgediert, en van de doode rotsen
een medelijden vergt, door Grieken u ontzeid!
Helaas! thands kwijnt gy weg in de aakligste eenzaamheid,
en richt, half stervende, die wijd geduchte pijlen,
waarmeê we u tot verderf der Trojers zagen ijlen,
op wild gevogelt af, tot voedsel van uw wee;
en heiligt aan de wraak (o goôn! verhoort zijn beê!)
Laërtes valschen zoon! En echter blijft gy leven,
door 't leed zelf, waar ge in zwoegt, aan zijnen haat ontheven.
Maar Palamedes! Ach! wie geeft dien held ons weêr,
die door des monsters list zijn leven met zijn eer
verbeurde, toen de wraak om 't schrander listontdekken
(het geen den lafaart dwong met ons te veld te trekken)
op dat onschuldig hoofd zoo gruwzaam werd verzaad!
Ulysses dorst den held van 't schandelijkst verraad
betichten, en hy-zelf (ja! 'k durf de waarheid spreken!)
had in des Vorsten tent den goudschat doen versteken,
bedriegelijk bewijs van een verdichte schuld.
Van zulk een dapperheid is zijn gemoed vervuld!
Met ballingschap en moord woedt hy op Grieksche helden,
gevaarlijk in den raad, en niet op de oorlogsvelden.
Dit tuige Nestor, die, door 't storten van zijn paard,

Hosted by Google

onweêrbaar in 't gevecht neêrtuimelend ter aard,
Ulysses, dien hy bad hem in dien nood te hoeden,
tot eigen lijfsbehoud zich ijlings weg zag spoeden,
doof voor des grijzaarts stem. Dit tuige Diomeed,
die hem op d' eigen stond zoo laf een vlucht verweet!
Doch 't Godendom doet recht! Ook hy zag zich in 't strijden
ontbloot aan alle kant; en had mijn medelijden
hem niet gered, hy waar bezweken in den nood!
Doch 'k zag den killen schrik der naderende dood
zijn kaken bleeken, en ontfermde my des snooden!
Ik zwaaide 't zwaard in 't rond: de Trooische drommen vloden,
en deze beukelaar bedekte heel den held.
Betwist' hy my den zege op 't eigen oorlogsveld,
indien hy 't wagen durft! En als des vijands klingen
hem wederom zoo na ten lijve zullen dringen,
zoo oordeel' heel het heir, wie zegepralen moet,
hy, die geen andre kracht dan in den vluggen voet
op 't slagveld overhoudt, of die, toen Hectors naderen
niet slechts Ulysses 't bloed verstijven deed in de aderen,
maar onzen dappren meê, te midden van zijn vaart
den grooten oorlogsman neêrbonsde tegen de aard,
en 't vijandlijk geweld te rug stiet! Wapenbroederen!
getuigt het! Welk een wensch vermeesterde uw gemoederen,
toen 't lot beslissen moest, wien onzer 't tweegevecht,
door Hector aangeboôn, zou worden toegezegd,
by zulk een overvloed van helden? Hooptet ge allen
niet dat die hachlijke eer aan my te beurt mocht vallen?
Die hoop vervulde zich; ik streed, en keerde weêr
onoverwonnen in uw midden, en met de eer
der legers ongekrenkt. Doch 'k durf op meerder bogen!
Dien schrikbren onheilsdag voer' zich uw geest voor oogen,
toen Troje, en Jupiter, met Troje bondgenoot,
in plettrende overmacht losbarstten op de vloot
met vuur en staal! Één uur ging onze duizend kielen,
de hoop des wederkeers naar 't vaderland, vernielen,
had ik niet in 't gevaar dees borst vooruit gezet,
en tegen menschen beide en goden u gered!
'k Heb op erkentnis recht voor zulk een dienstbetooning!
Achilles waapnen zijn me een billijke beloning:
ik ben die waard; zy my! Hetgeen ik heb verricht

Hosted by Google

is meer dan Pallas beeld in 't duister weggelicht,
of wichlaar Helenus verwonnen, een bespieder
betrapt en omgebracht, en Rhesus moord, daar ieder
zelfs hiervan 't allermeest aan Diomedes wijt.
Sta af dan, weekeling! van d' ongelijken strijd,
dien ge ondernemen dorst! Tot loos bedrog geschapen,
voegt u 't sieraad geenszins van 't al te schittrend wapen!
U zou de gouden helm verraden by de nacht,
terwijl gy lagen spreidt; terwijl gy zelfs de kracht
om hem te dragen mist. Bespotlijk zou het wezen
de zware lans, gedrild door Peleus zoon voordezen,
in uwe hand te zien, en aan uw arm het schild,
waarop die godenzoon de wereld droeg! Te mild
waar 't Grieksche leger wis voor Priams onderzaten,
indien 't in uw bezit dien wapendosch kon laten,
op dat ze dadelijk des vijands prooi zou zijn.
Neen, Grieken! Neen! Aan my dat heldenschild! Het mijn
werd tot uw dienst doorboord door menigte van schichten!
Aan my.... Doch tusschen ons kunt gy gemaklijk richten!
Werpt deze waapnen in 't vijandelijke heir!
en die ze wederbrengt keere als hun eignaar weer!"

Dus eindigt Ajax, en een gunstig volksgevoelen
volgt murmlend op zijn reên. Te midden van dit woelen
treedt thands Ulysses op. Het neêrgeslagen oog
verheft hy nederig en statig naar om hoog,
weet kalm met schrandre kunst hun aandacht eerst te spannen,
voldoet die eindelijk, en spreekt: „Heldhafte mannen!
zoo onzer aller beê verhoord waar by Jupijn,
dit hachelijk verschil zou niet gerezen zijn!
Ach! deze wapendosch zou nog Achilles leden
('t Geheugen van den held kost my dees traan!) bekleeden!
Doch heeft de onwrikbre wil des Noodlots ons beroofd
van dien doorluchten vorst, van dat onschatbaar hoofd;
dan mogelijk doet hy het zekerst erfrecht gelden,
door wien die groote man zich op deze oorlogsvelden
bevonden heeft; en aan wiens kloekheid en beleid
gy menig zege dankt, aan grove kracht ontzeid!
Want, Grieken! 't strekke toch den woestaart niet tot voordeel,
dat hy zich weet ontbloot van schranderheid en oordeel,

Hosted by Google

en op zijn dwaasheid roemt! Wie nuttigst was in 't heir,
dien kroone uw dankbaarheid met de overwinningseer!
Niet wat ons voorgeslacht, maar wat wy-zelven deden,
beslisse! Schoon 'k ook dan niet achteruit zou treden!
want ik ben evenzeer van godlijke geboort',
geboorte, niet bevlekt door gruwbren broedermoord;
maar door mijn moeders bloed, uit Majaas zoon geboren,
nog heerlijker misschien! Of wilt gy de eischen hooren
der bloedverwantschap, dan heeft Ajax meê geen recht!
dan word' dees wapendosch aan Pyrrhus toegezegd,
des afgestorvnen zoon, of aan zijn grijzen vader!
dan is hem Ajax ook niet meer dan Teucer nader,
meê zoon van Telamon! Maar neen! verdienste alleen
beslechte ons wichtig pleit! Wel aan dan, wat ik meen
sints meer dan negen jaar in 't aanschijn onzer helden
te hebben uitgericht, zij 't my vergund te melden!

Gy weet hoe in het eerst een schrandre moederzorg
Achilles fieren moed in vrouwendracht verborg,
en aan den tocht onttrok, door uwe deugd begonnen.
Wie heeft dien forschen arm voor 't Grieksche heir herwonnen?
Was 't Ajax? Of was ik 't? die, midden in een stoet
van vrouwen, onder wie hy kwijnde, 't heldenbloed
zich-zelf verraden, en van oorlogzucht deed zieden,
door d' aanblik van het zwaard, dat ik wist aan te bieden;
en die op d' eigen stond hem toeriep: „Godenzoon!
„Op u wacht Trojes vest, om Menelaüs hoon
„te boeten: Op! ten strijd! Gy brengt den Griek viktorie."
Ik sprak: hy volgde. Hoort een deel sints van zijn glorie
niet my? Zy strekken my tot onvergeetbren roem,
zoo velen door zijn hand van Trojes heldenbloem
en Phrygiaansche steên vernield zijn. Lesbos wallen,
en Chryse, Tenedos, en Cylla zijn gevallen
door my! Dien Hector meê, der oorlogsvelden schrik,
Achilles schittrendste triumf, vermeesterde ik!
Mijn wapens dan, die 't eerst Achilles lijf omgordden,
die kunnen niet betaald, dan met de zijne, worden!
Zie daar mijn eerste dienst, bewezen aan dit heir.
Nog voor onze aankomst op dees stranden, deed ik meer.
Der duizend schepen vloot, gereed in zee te steken,

Hosted by Google

om de eer van Atreus kroost op Priams huis te wreken,
verbeidde aan Aulis strand der winden gunst alleen.
Doch vruchtloos waren hier geloften en gebeên.
Diana, fel vergramd op d' Oppervorst der Grieken,
verbiedt den vluggen wind in onzer kielen wieken
te zwellen, zoo men niet haar ongenade boet',
en op haar outer plenge Iphigeniaas bloed!
Nu moet door kracht van taal eens vaders hart bewogen,
het slachten van zijn kroost op 't outer te gedogen!
Ik waag dit voor 't belang der Grieken, 'k overreed
(tuig, Agamemnon! tuig 't, wat strijd ik toenmaals streed!)
den vader zich de plicht des konings toe te wijden,
en wist den weêrstand zelfs der moeder te vermijden,
die, onbewust van 't al, my 't offer overgeeft.
Diana wordt voldaan. Iphigenia sneeft.
De winden zijn ontboeid. De Phrygiaansche stranden
betreedt der Grieken heir door mijn beleid. Wy landen.
Ik waag voor aller zaak my aan een nieuw gevaar,
begeef me in Trojes wal, en, moedig redenaar,
ontwikkel in den Raad van Priam Griekens klachten,
bedreig hem met den krijg, dien onze schepen brachten,
en eisch Heleen te rug, met boete voor den hoon,
die haren Egâ trof. Mijn taal, en stem, en toon
doordringt der grijzen hart, en lenigt hun gemoederen,
terwijl een woeste jeugd, en Paris, en zijn broederen,
zich naauw ontzien hun staal te doopen in mijn bloed.
Nu was de hoop op vreê verloren! de oorlog woedt,
doch niet op 't open veld. De Grieksche en Trooische lansen
beproeven zich nog niet. De vijanden verschansen
zich binnen hunne veste; en 't duurt ruim negen jaar,
eer we onze zucht voldoen naar ernstig krijgsgevaar.
Wat deedt gy, woestaart! toen, die niets verstaat dan vechten?
Terwijl ik zorgde, en waakte, en onze legerknechten
by 't lastige beleg volharding aanbeval,
den vijand lagen spreidde en 't leger met een wal
en vestingmuur omgaf, en voor verrassing hoedde.
'k Was nuttig: gy verteerde in vruchtelooze woede.
Het leger middlerwijl, door Agamemnons droom
bedrogen, dreigt een schand, die ik alleen voorkoom.
Men wil aan 't grootsch ontwerp, aan wraak en eer verzaken,

Hosted by Google

om weêr de rust der vrede en 't huislijk heil te smaken!
Heeft Ajax, die zoo grootsch op vaste deugd braveert,
heeft Ajax toen die vlucht volijverig gekeerd?
Heeft hy door raad of daad, voor 't minste door zijn voorbeeld,
de krijgren aangevuurd, en hun gedrag veroordeeld?
O neen! daar 't al den rug aan Trojes muren bood,
getroostte hy zich meê die lafheid, en hy vlood!
Niet ik! Die 't vluchtend volk in 't harte weet te treffen,
en met een scherp verwijt de schande doe beseffen
van na een lang beleg te keeren onvoldaan,
en op den Griekschen naam der eeuwen smaad te laân.
Mijn ijver overwint: men wendt beschaamd zijn schreden
naar 't leger: Ajax meê keert weder op mijn reden!
Nu wordt door d' Oppervorst het gantsche heir vergaârd!
Ik voer op nieuw het woord: de onstuimigheid bedaart.
Ik straf een muiteling, zoo nietig als vermeten,
en spoor de krijgren aan dien dag te doen vergeten
door nieuwe wonderen op 't bloedig veld van eer!
Zoo strekt dan al 't geen sints en Ajax en dit heir
verrichtten, my tot lof! Doch 't is genoeg gebleken
wat denkwijze over my alle onze helden kweken!
Ik ben 't, als Diomeed een stouten aanslag waagt,
wien deze dappere tot medehelper vraagt!
't Is vleiender voorwaar aldus te zijn verkoren,
dan door een blinde kans ten strijd te zijn beschoren.
Voor 't minst, ik wachtte niet dat my het lot gebood,
om me in de holle nacht te wagen aan den dood;
toen ik den Trooischen spie, daar hy ons kwam verrassen,
de zijnen deed verraân, en in zijn bloed deed plassen;
en, daarmeê niet vernoegd, in Rhesus tenten drong,
hem met geheel zijn stoet 't zwaard door den gorgel wrong,
en, tot een schittrend blijk mijns krijgsbedrijfs, zijn paarden,
die zy als 't waardig loon van Dolons tocht bewaarden,
in 't Grieksche leger bracht. Maar ook by zonnelicht
in openbaren strijd heb ik niet min verricht.
Dit heeft Sarpedons drom te droevig ondervonden,
op 't flikkren van mijn staal door 't slagveld half verslonden.
Dit tuigden Prytanis, Alastor, Chromius,
Nöëmon, Halius, Alcander, Ceramus,
en zoo veel minderen, naar 't schimmenrijk gezonden

Hosted by Google

ten koste van mijn bloed! Gy ziet het aan dees wonden,
versiersels van mijn borst, gelijk die groote man,
hoe trotsch zijn rede klinkt, u niet vertoonen kan.
'k Beken het, hy deed veel in 't hachlijk vlootverweeren.
Maar was hy de eenige, die 't Trooische vuur dorst keeren?
En heeft Patroclus niet, in wapens uitgedoscht
van zijn doorluchten vriend, den schepeling verlost?
Of was hy de een'ge, die met Hector zich dorst meten,
en heeft hy 't aanbod van acht anderen vergeten,
waaronder ge Atreus zoon, en ook Ulysses zaagt?
Het lot bestemde hem. Hy streed: wel onvertsaagd,
wel onverneêrd! doch is de zege hem gebleven?

Hoe smert het me in uw hart de smert te doen herleven
der dood van Peleus zoon. Doch 'k moet u aan den dag
herinnren, toen uw oog dien krijgsmuur storten zag.
'k Ontvoerde, niet ontroerd door klachten, kreten, tranen,
te midden van den drang der juichende Trojanen
het dierbaar overschot aan 't vijandlijk geweld,
en deze schouder droeg het lichaam van den held
met de eigen wapenen, waarnaar wy heden trachten!
Neen, by verlichter geest ontbreken me ook geen krachten!
Mijn leden zijn 't gewicht der oorlogsdracht gewend,
niet minder dan mijn ziel de hooge waarde kent
van d' opgehangen prijs. Hoe! zouden kunstgewrochten,
die godenhanden slechts te voorschijn brengen mochten,
ten sieraad strekken eens onwetenden soldaats?
Ach! of dit kostlijk schild naar eisch van orde en plaats
de beeldtnis voert ten troon van hemel beide en aarde,
noch kunst, noch kennis heeft voor zulk een woestling waarde!
Doch dat ik in het eerst de kans des krijgs vermeed,
beschimpt hy, als of dit Achilles meê niet deed?
Hem wilde voor 't gevaar eens moeders angst beschermen,
my een aanbidbre gâ! Doch 'k rukte me uit haar armen;
en zegg' hy of ik ooit, sints meer dan negen jaar,
me om harentwil onttrok aan eenig krijgsgevaar!
Dan, waar spreekt Ajax van? Kon hy my herwaarts brengen,
gelijk ik Peleus zoon? — Vermoogt gy 't te gehengen,
o Vorsten! welk een taal hy zich veroorelooft?
Hy wijt u openlijk dat ge een onschuldig hoofd

Hosted by Google

ter dood veroordeeld hebt; om dat ge een daad moest wreken
van schandelijk verraad, op 't duidelijkst gebleken.
Ja! Palamedes moest de doodstraf ondergaan!
Ik bracht zijn vuig ontwerp den Griekschen krijgsraad aan,
gy doemdet hem, te recht! Van Philoctetes smarte
beschuldigt hy slechts my. Zy gaat my diep ter harte!
Doch heb 'k daar meerder deel dan de andre helden aan
Gy, Grieken! gy volbracht, wat ik had aangeraân,
op dat een stille rust, onmooglijk in dit leger,
hem redding schenken mocht! Licht waar zijn toestand veeger,
ja, mooglijk waar hy reeds bezweken, in 't gewoel
dat de oorlog met zich brengt! zoo was zijn heil mijn doel!
Wel aan! daar thands de goôn verklaarden, dat de wallen
van Troje zonder hem onmooglijk konden vallen,
spoede Ajax naar hem toe! Laat Ajax taal zijn woên,
ten oirbaar van dit heir, met kunst bedaren doen!
Vloei rugwaarts, Simoïs! naar d' oorsprong uwer stroomen,
schud, Ida, van uw top de kroon af uwer boomen,
wanneer ooit zijn vernuft zoo grootsch een taak verricht',
wanneer ooit zijn beleid hier 't minste voordeel sticht'!
Neen! ik zal Philocteet (hy moog' my thands vervloeken!)
in Lemnos eenzaamheid kloekmoedig gaan bezoeken,
zijn drift, zijn haat, zijn wrok doen zwichten voor mijn reên;
en 'k voer hem uit zijn rots ten val van Troje heen!
Dit zal ik! zoo gewis, als 'k Helenus deed spreken,
en 't middel van hem leerde ons op zijn stad te wreken,
en uit de Trooische burcht in der beleegraars macht
't noodlottig Pallasbeeld, haar sterkste weering, bracht!
En waant hy nog, dat ik in dezen kamp zou wijken,
wien gy 't verschuldigd zijt, dat Troje kan bezwijken?
Waar was hy? waar zijn moed en grootspraak op dat uur,
toen ik het stoutst ontwerp met meer dan heldenvuur
ten uitvoer brengen dorst, de stad wist in te dringen,
de wachters van 't kasteel tot de overgaaf te dwingen,
en duizendmaal den dood te tarten, om dees schat,
(die eenig u 't bezit verzekert van de stad,
en zonder wien hy-zelf zijn kracht slechts zou vermoeien,
in eindloos langs dees grond een nutloos bloed te sproeien,)
te voeren in uw macht. Voldappre Diomeed
verzelde me op dien tocht; 'k erken het, ja! ik weet

Hosted by Google

dien Vorst een deel des lofs van d' uitslag toe te wijzen.
Is onzer beider moed te minder des te prijzen?
Of, Ajax! waart ge alleen by 't redden van de vloot?
U strekte een gantsche stoet tot bijstand in den nood,
maar my een enkel held! Noch deze, noch zoo velen,
die met u in den roem des hoogsten krijgsmoeds deelen,
beweren eenig recht op d' eerprijs, waar 'k naar ding.
Zy weten dat beleid meer uitricht dan de kling;
zy weten dat de kracht nog nooit deed zegevieren,
waar 't aan verstand ontbrak, haar werking te bestieren.
Wie zijt gy, die alleen een woest gevecht verstaat,
by my, die nuttig ben met wapens en met raad?
Zoo veel de vlugge ziel is boven 't lichaam te achten,
gehoorzaam aan haar wil in 't oefnen van zijn krachten:
zoo veel de stuurman meer, dan die den riem voert, geldt
de veldheer meer dan 't heir, dat op zijn wenken snelt:
zoo veel beroem ik my dien woestaart te overtreffen,
die, buiten 't strijdperk, geen verdienste kan beseffen!
Wel aan dan! eedle Raad! Gy kent het geen ik deed;
gy acht my in 't vervolg steeds evenzeer gereed,
om, moet er iets verricht met stout- en wijsheid worden,
en wapenen en list om lijf en ziel te gorden,
en 't al te wagen voor uw dienst en voor onze eer!
Bedenk het, wie van ons onmisbaar is voor 't heir!
Wie onzer met meer trouw voor zijn belangen waakte!
Wien Troje meerder ducht, wie Troje winbaar maakte!
Of, kunt gy aars'len in 't beslissen van ons pleit,
en heb ik voor mijn recht nog niet genoeg gezeid;
zoo schenk ze der Godes!"

Hy stelt hun 't beeld voor oogen
van Pallas, door zijn hand aan Trojes vest onttogen.

CAIN.

Heil! geest der poëzy! wien 'k aan 't welluidend ruischen
der vleugelen erken, en aan het felle bruischen
mijns boezems, wien uw komst ontzet, en wellust baart;
Heil! voor mijn oog, vermoeid van dees verouderde aard,
voert ge uit de diepe nacht van 't dichterlijk voorleden
tooneelen, waar de praal van al haar ijdelheden

Hosted by Google

by wegzinkt, weder op! tooneelen, vol van gloed,
(schoon meê bevlekt met zonde, en overspat met bloed)
uitvoerig, weeldrig en getrouw! Want wat Geschichtkunst
met flaauwe trekken schetst, voltooit uw hand, o Dichtkunst,
met verwen, gloeiende van waarheid! Ja! mijn oog
aanbidt die in 't tafreel, dat ge uitrolt van om hoog!
Wel aan dan! dat mijn mond dit stoute beeld verkonde!
Den eerstgeborene der menschheid en der zonde
bezinge ik! 't gruwelstuk van Adams oudsten zoon
en Abels vroegen dood, der Onschuld heerlijk loon!
Maar gy! verlaat my niet, en schenk me een tweede leven,
dat ik geheel mijn ziel zoo zuiver weêr mag geven
in klanken, als die ziel, gelouterd van deze aard,
het ideaal weêrkaatst, dat gy haar openbaart!

Het eerste menschenpaar, verbannen van Gods Eden,
en zuchtende in de straf van 't roekloos overtreden,
sleepte in zijn nieuw verblijf, langs d' onbebouwden grond,
zijn bitter naberouw en dorre wanhoop rond,
en droeven ouderdom, by onvergrijsde haren.
Want ach! gelijk in ons, by 't voortspoên van de jaren,
der spieren kracht verslapt, de gloed van 't oog verschiet,
de moed des harten krimpt, de vlugge geest vervliet,
ja! alles, wat ons eens den boezem hoog doet dragen,
de harten winnen doet, en aan het oog behagen,
uit één valt, dat de mensch zich-zelv' onkenbaar wordt:
zoo diep (neen! eindloos meer!) was Adam neergestort
uit dien verheven staat van ongelijkbre schoonheid,
die 't voorhoofd, dat haar glans voor 't schepslendom ten toon spreidt,
den luister doven doet des konings van den dag,
en eens, uit Adams oog, den Cherub-zelv' ontzag
gebood, en uit het oog van Eva, hemelliefde. —
Met die herinnering, die steeds hun boezem griefde,
betrad het treurig paar zijn nieuwe levensbaan,
nu, macht- en krachteloos het onheil te weêrstaan;
dan weêr, een oogenblik, vol moeds, het te bestrijden;
maar 't leven was hun steeds, het geen het ons is — lijden!

Één zegen wachtten zy, te midden van die zee
van ramp, één flikkering van heil in 't sombre wee!

Hosted by Google

Het aardrijk, waar en West, en Oost, en Noord, en Zuiden
twee menschenstemmen slechts zich by de wangeluiden
der dieren, hemelwaart verheffen hoorden, moest
zich éénmaal zien versierd met een gezegende oegst
van wezens, naar den aart, in man en vrouw gescheiden,
als Adam en zijn gâ, en voortgebracht door beiden;
bezield door zijnen geest, gevormd in haren schoot:
van menschen, wel in 't eind (verkochten aan den dood!)
't van de aarde ontfangen stof aan de aarde wedergevend,
maar in hun kroost op nieuw vermenigvuldigd levend!

Dien zegen wachtten zy, die was hun toegezegd!
Maar ach! een nieuwe vloek ook daarby opgelegd!
Des menschen kroost moest zich den weg des levens banen,
ach! door de foltring van een moeder! kreten, tranen,
zijn welkomgroetste zijn by d' intreê van deze aard;
en hy, tot wee en smart, met wee en smart gebaard!

Dit tijdstip was nu daar voor Eva! Uit den hoogen
zag 't Englendom, dat steeds met medelijdende oogen
ons lot volgt, voor het eerst het rijp gedragen wicht
zich storten in den stroom van 't scheemrend levenslicht!
„God heeft aan de aard door my een tweeden man geschonken!"
riep Eva tot haar kind, van moedervreugde dronken,
en Caïn werd zijn naam. Maar Adam heft zijn zoon
om hoog, als stelde hy 't heelal zijn heil ten toon!
Maar — siddert op 't gezicht der kinderlijke trekken;
en, hemel, waar hy blind voor 't geen zy hem ontdekken,
blind voor de toekomst van dat kind, op wiens gelaat,
hoe onontwikkeld nog, eene inborst zich verraadt
van woest- en dierlijkheid, op ruwe lichaamskrachten
gevestigd! „O mijn God! ik dorst te veel verwachten!"
riep Adam op zijn beurt. „'k Dorst hopen dat dit Kroost
„zijn' Oudren in hun straf mocht strekken tot een troost!
„Dat mooglijk nog ons bloed, in onschuld weêr geboren,
„uw zegen erven mocht, door onze schuld verloren!
„Iets anders spellen my dees trekken, en 't heelal
„ziet Adam in hun weêr, maar Adam na zijn val!
„Vergeef me, o God! mijn hoop en al te stout betrouwen!
„Maar ook dees traan van smart, die ik niet kan weêrhouên!"

Hosted by Google

Hy zegt, en keert zich af, en baadt zijn aangezicht
in tranen! Maar zijn blik was niet ontsnapt aan 't wicht!
De waarheid van gevoel kan 't kinderhart bevroeden,
en eindloos dieper dringt hun oog, dan wy vermoeden;
en in dat kinderhart, zoo vatbaar voor den haat,
sloop mooglijk op dien stond des wrevels eerste zaad!

Maar Caïn groeit vast op. De vruchtbre moederborsten
ontwikkelen met de melk, waar naar zijn lippen dorsten,
de kracht des eerstelings van 't eerste huisgezin.
Maar niet de moederborst alléén: Een tijgerin,
wie vaak het wonderkind met forsche vingers streelde,
bood hem uit dankbaarheid haar woeste speen, en deelde
het voedsel en den aart van haar vervloekt gebroed
aan 't kroost van Eva meê. Doch Caïns hard gemoed
verheugde zich by haar, en speelde met haar jongen,
of, als zy soms te vast hem in hun klaauwen wrongen,
't ontzag vergetende, verschuldigd aan hun heer,
die nog zijn voorrecht voelde, ofschoon geen engel meer,
wist hy d' oproereling den gorgel dicht te smooren!
Zoo schildert de Oudheid ons Alcides, pas geboren!
Zoo groeide Caïn op, en oefende zijn moed
in d' omgang van 't gedierte, en 't storten van zijn bloed!
Helaas! hy was bestemd een eedler bloed te plengen!

Rampspoedige Adam! ja! een leed moet zich volbrengen,
onoverzienbaar voor uw smeltend vaderhart,
dat van dien dierbren naam nog niets kent dan de smart!
Doch! vóór zich 't wreed geheim des noodlots zal onthullen,
moet ook een tijd van heil zich voor uw ziel vervullen;
een tijd van hemelsch heil, lang afgebeên van God,
verkwikkend, balsemend; maar vluchtig, als 't genot
des slaaps, die 't matte lijf, van felle pijn gebeten,
het leed vergeten doet, te spoedig zelf vergeten;
of als een zomerzon en helderblaauwe lucht
by d' afloop van den herfst, die voor den winter vlucht.
Uw echtkoets bloeit op nieuw, en rijpt in 's hemels zegen!
Gy juicht! Gy hebt in 't eind een erfgenaam verkregen,
een bode van herstel in 't Paradijsgenot,
in Abel, 't evenbeeld des evenbeelds van God!

Hosted by Google

Der Englen glimlach zweeft op 't teder aangezichtjen;
de hemel spiegelt zich in 't blaauwend oog van 't wichtjen,
dat, vreemdeling op aard, en nieuwling in zijn stand,
te rug ziet naar om hoog, als naar zijn Vaderland.
Maar de aarde schijnt, verjongd, op zijn bezit te roemen,
en stort haar rijkdom uit in weelderige bloemen,
die, waar het ademhaalt, getuigen van haar lust:
oî, als 't op moeders schoot het hoofdjen neigt ter rust,
omwelft ze 't met een wieg van lachend groen en rozen,
die, als zijn lief gelaat, van schuldeloosheid blozen,
en uit wier frissche kelk het bietjen schatten gaârt,
die 't aan zich-zelf onthoudt, en voor de lippen spaart
van 't slapend Engeltjen. Het tijdstip schijnt herboren,
toen Adam in een dosch (helaas! sints lang verloren)
van aardsche majesteit, de hemelsche verwant,
ten blijk van 't vorstelijk recht, ontfangen uit Gods hand,
het sidderend gediert' voor by zich heen deed trekken,
om met een enklen blik eens ieders aart te ontdekken!
Het bracht ook thands zijn hulde aan 't menschdom. Voor den voet
van Abel neêrgekromd, scheen 't, vreedzaam van gemoed,
te smeeken om de gunst, zijn heerschappij te dragen!
Dit was de tooverkracht der Onschuld, in de dagen
van 's menschdoms kindschheid. Zelfs de ziel van Caïn boog!
Ook hy trad naderbij, en liet het sombere oog
met welgevallen gaan op zijn onnoozlen broeder,
wiens lachjen tot hem spreekt uit de armen van zijn moeder!
En Caïn antwoordt hem! Een traan van weemoed welt
naar boven uit zijn borst, die van aandoening zwelt!
hy strekt zijn armen uit, en voelt zich telkens nader
tot Abels wieg gevoerd. Maar de onbedachte vader
mistrouwt zijn tederheid, treedt tusschen beiden in,
en, voor het wicht beducht, dat heel zijn vadermin
bezit, weert Caïn. 't Kind, een oogenblik vertederd,
maar op dat oogenblik miskend, versmaad, vernederd,
schaamt zich zijn weemoed: maar hy voelt dien reeds niet meer,
en keert, verstoten, tot zijn tijgerwelpen weêr!

Zoo is het wuft geslacht der zwakke stervelingen,
wier hoogmoed zich verbeeldt den loop van 't lot te dwingen!
Blind voor de weldaad Gods, die onder 't onheil broeit;

Hosted by Google

of, bot die weldaad uit, en is ze rijp gegroeid,
dan, als in zegepraal, bedwelmd en weeldedronken,
het hart in één gevoel verloren, weggezonken
en afgetrokken van 't geen verder hen omgeeft!
Zoo was ook Adam, die geene oogen langer heeft,
geen hart, geen leven, dan voor Abel; en zijn broeder
vergeet! De tederheid der meer bedaarde moeder,
noch Abels kusjens, wiens van liefde gloeiend hart
een voorrecht schier versmaadt, geboet met Caïns smart,
vermogen de ongenâ eens vaders te vergoeden.
Maar wee dien vader! o, de jammertijden spoeden!
Hy snelt ze tegen; en verhaast het oogenblik,
dat de Englen naadren zien met nooit gekenden schrik!

In beiden middlerwijl ontwikkelden de jaren
den vollen levensbloei, waar voor zy vatbaar waren,
wie de allereerste gloed der Oosterzon bescheen
en onverbasterd bloed doorstraalde. Maar in d' een
verbreidde, met de kracht der grove lichaamspieren
(den geestelijken mensch min eigen dan den dieren!)
zich ook die woeste zucht, die wrevel van 't gemoed,
dien Adam reeds zoo lang gekend had en — gevoed;
in d' ander, met de vlucht der Goddelijke rede,
een nooit voldane trek naar hooger welzijn mede.
Een onbestemd gevoel van de ijdelheid der aard,
en 't heil des levens, na dit leven ons gespaard.
Doch forsche Caïn, die zijn droefheid wil verdringen
door 't onverpoosd geweld van lichaamsoefeningen,
verovert, naar den vloek des hemels, met zijn zweet
des levens onderhoud, het voedsel van zijn leed!
En Abel hoedt het vee; en, in zijn zachter leven,
dringt telkens dieper in een toekomst, meer verheven,
voelt telkens minder zwaar de keten van het stof,
en heiligt God geheel zijn aanzijn, stort den lof
des Allerhoogsten uit in stroomende gezangen,
die al wat ademhaalt doen aan zijn adem hangen;
dat meer dan eens de Rei der heilige Englenwacht,
die om het aardrijk zweeft, in stilte van de nacht,
de melodyen van hun gouden harpakkoorden
(wier ruischen voor dien tijd alléén de heemlen hoorden!)

Hosted by Google

in één smolt met den toon van Abels poëzy!
En 't diep geroerd Heelal deelde in de harmony
van mensch- en Englendom, door Adams schuld verloren,
maar thands, een oogenblik, herlevende in hun koren. —
Aldus werd Abel rijp voor 't hemelsche gebied!

Maar de Aartsverleider van het menschdom rustte niet!
De ontaarde Lucifer, wien, van Gods gunst verstoten,
en neêrgebliksemd uit dien eenmaal mild genoten
en glorievollen staat van heil, geen andre wensch,
geen andre troost bleef dan de zonde van den mensch!
Hy, werktuig in Gods hand, die, door de kronkelingen
van wegen, nooit doorzien, (zelfs in de hoogste kringen
van 't vlekloos Geestendom, dat aan Gods voeten leit,
door de eindloosheid verblind van Zijn voorzienigheid,)
de duisternis van 't kwaad te rug brengt tot een luister,
waar in ze wegsmelt; die den Satan met een kluister
regeert, wiens uiterste eind zijn razernij beperkt,
en dienstbaar maakt aan 't Goede, ook als hy gruwlen werkt.
Die vijand, zoo geducht, wiens Godgehate listen
de vrucht des kennisbooms aan Evaas lippen wisten
te brengen, en haar gâ te slepen in haar schuld;
die vijand waakte ook nu met knagend ongeduld.
Reeds had zijn valsche ziel, zoo afgericht in loosheid,
het werktuig van zijn haat bestemd in Caïns boosheid.
Zijn scherpziend oog doorzag wat onuitroeibaar zaad
van jammer voor 't Heelal, en afschrikbarend kwaad,
in 't treffende verschil der broeders lag besloten:
zijn hand houdt zich gereed, hen in 't verderf te stoten.

't Noodlottig uur breekt aan. Een plechtige offerand,
o hemel! geeft het sein, en 't helsche vuur ontbrandt!
Want Adam, door een zucht, die hy niet kan verklaren,
gedreven, dat God-zelf zijn gunst mocht openbaren
aan Abel, en de keus, lang door hem-zelv' gedaan,
van onrecht zuiveren, spoort beî zijn zonen aan,
hun offer op één tijd te brengen aan den Heere!
Twee outers, op zijn stem, verrijzen, God ter eere.
Het eene ontfangt van 't vee, door Abels hand geslacht,
en ingewand en vet. Het andre wordt bevracht

Hosted by Google

met de eerstlingen der aard, van boom- en grondgewassen,
wier overvloed en geur des kwekers ziel verrassen;
en Caïn heiligt ze in dees woorden: „Machtig God!
„Bron onzes levensaâms, en Meester van ons lot!
„Gy, op wiens hoog bevel de wisslende saizoenen
„hun orde houden! die den boom op nieuw doet groenen
„en rijpen, en den grond met zwellende aren dekt,
„wier rijkdom tot het loon mijns zuren arbeids strekt!
„ontfang de hulde, die mijn hand U wijdt, genadig!
„Sterk de aarde, en die haar bouwt, in krachten; en verzadig
„mijns lichaams nooddruft steeds met 't my geëigend brood,
„dat 'k afdwing van den grond, wier eerstlingen ik bood!"
Maar anders steeg de beê van Abel naar den hoogen:
„Ontzachlijke, wiens glans het licht is onzer oogen!
„Die d' adem van Uw geest doet wandlen in ons bloed,
„en 't bloed met brood, de ziel met hemelkennis voedt!
„Die ons in 't leven riept, en in de vreugd van 't leven,
„en niet te rug neemt, dan om dubbel weêr te geven!
„Genadige! verwerp mijne offerhulde niet,
„hoe diep de stam verviel des stervlings, die ze U biedt!
„Mijn handen durven U, 't geen de Uwen schiepen, wijden!
„En o! dat ik mijn bloed van 't schuldmerk kon bevrijden,
„geweven in mijn ziel; 'k had mooglijk met dat bloed,
„gestort voor Uw altaar, der Oudren schuld geboet;
„en Gy wellicht schonkt nu, rechtvaardig beide en teder,
„mijn' Vader en zijn huis het Paradijsheil weder!"

Hy spreekt: de donder gromt, de bliksemvuurpijl daalt.
Het offer is verteerd! 't altaar om ver gehaald!
Een blanke Seraph drijft in 't blaauw der hemelbogen,
en leidt den loop der vlam, die opgolft, naar den hoogen
en voert den offergeur en 't offerbedewoord
van Abels hart tot God, aan wien het toebehoort!

Maar de Engel en de vlam zijn uit het oog verloren,
't gekraak des bliksemslags doet zich niet weder hooren,
en Caïns offer bleek onaangeroerd. Zijn oog
ontbrandt van spijt en woede, en blijft van wanhoop droog.
Zijn aangezicht vervalt. Hy keert met looden stappen
naar 't eenzaam woud te rug; maar laat geen klacht ontsnappen,

Hosted by Google

geen zucht, die hem verrade, en zijn rampzalig lot
voor de aarde, die hy haat, ten voorwerp maak' van spot!
Beweeg- en sprakeloos slaat hy zijn blikken neder,
verzonken in zich-zelv'. — Maar naauwlijks heft hy weder
het neevlig hoofd om hoog, of voor hem staat een man,
in vleugelen gekleed, ontzagverwekkend van
gedaante, en van een meer dan sterfelijke schoonheid.
Alléén de diepe wrok, die zijn gelaat ten toon spreidt,
verkondigt Satan! „'t Is een vriend die U genaakt,
(dus spreekt hij Caïn aan, die uit zijn droom ontwaakt)
„waan niet, dat alles deelt in 't onrecht van uw Vader,
„dat God-zelf ondersteunt. Neen! Caïn, ken my nader!
„Mijn ziel voelt levendig den onverdraagbren hoon,
„u aangedaan voor 't oog van Adams jonger zoon!
„Gy, by een nietig kind, in ouderdom, in krachten,
„in onbetemden moed zoo eindloos hooger te achten;
„gy! als uw fiere ziel zich voor een outer buigt,
„ontmoet niet dan een smaad, door Adam toegejuicht?
„Neen, neen! een ander lot moet Caïn zijn beschoren!
„Hy kan van mijnen mond en raad en troostreên hooren.
„'k Was éénmaal in de vreugd der heemlen deelgenoot:
„'k was éénmaal onderdaan dier Godheid, en ik bood
„mijn hulde meê aan Hem, die 't hemelrijk regeerde!
„Maar de onrechtmatigheid Zijns gunstbedeels verneêrde
„mijn vrijheidâmend hart; en, worstlend met mijn lot,
„zag my de hemel-zelf krijg voeren tegen God!
„Door de overmacht in 't eind besprongen, overrompeld,
„erviel ik uit mijn rang, in ballingschap gedompeld!
„Maar in die ballingschap bleef ik my-zelv' gelijk,
„en Satan stichtte zich een onafhanklijk rijk!
„Zie daar de pogingen van onverlaagde zielen!
„Voor wie den moed bezit, en voor geen God wil knielen
„bestaat een toeverlaat! Die toeverlaat ben ik!"
Hy zegt! een mengeling van vreugd, verwondring, schrik,
bestormen Caïns hart, en woelen er door éénen. —
Hy vindt geen antwoord. — Maar de jongling is verdwenen,
en op den zelfden plek, waarin zijn voetstap stond,
verrijst een sulfervlam uit d' opgespleten grond,
wiens blaauwe wederschijn het bleek van Caïns wangen
doorwemelt, en wiens damp, met d' adem meê ontfangen,

Hosted by Google

zijn geest benevelt en van helsch vergif vervult.
Geheel zijn lichaam schokt, gelijk zijn ziel. Hy brult
van bloeddorst, die zijn keel verdroogt; zijne oogen branden
gelijk de hondster aan de dorre hemelwanden,
en 't opgestoven bloed spreidt op de ontsparde kaak
een purperroode vlam. Het is de koorts der wraak,
die uitbreekt; en slechts God kan nog den voortgang stuiten
der lang verkropte drift, thands voortgezweept naar buiten!
Zoo woedt hy heel den dag door woud en velden rond,
en rukt de stammen met hun wortel uit den grond,
verbrijzelt in zijn vaart de schuldelooze hinden,
wier voeten lichter zijn dan de adem van de winden,
en slingert door de lucht haar lillend ingewand!
of keert zijn blinden loop naar Abels grazig land,
en breekt de horens af der vreedzaam weidende ossen;
of, door de vrolijkheid der huppelende rossen
getergd, strooit langs den grond hun wreed verscheurde leên!
Het aardrijk schrikt en dreunt van d' indruk van zijn schreên,
de hemel, van zijn stem, als 't noodgeluid der wolven,
of 't loeien van den storm, die worstelt met de golven,
ontzettend; tot in 't eind, met bloed en zweet bedekt,
de ontmenschte, voor den voet eens heuvels neêrgestrekt,
getemd wordt door den slaap, waarin zijn leden zinken.

De sterren middlerwijl, die aan den hemel blinken,
verkondigen den tijd, waarop de geest zich scheidt
van 't logge lichaam, dat in rust gedompeld leit,
om op den vlerk des drooms te stijgen naâr den hoogen,
en (onze onwetendheid noemt die verheffing logen!)
een voorsmaak van de gaaf der heldre profecy,
de hoogste zaligheid der uitverkoren Ry,
te proeven. In dien staat van meer dan stoflijk leven,
in die begoocheling van zinnen, zoo verheven,
bevond zich Caïn thands. 't Vermoeide lichaam viel
een' schijnbren dood ten prooi: de losgemaakte ziel
vernam de stem van God, die hem zijn lot verkondde:
„sta, Caïn! gy betreedt den ingang van de zonde!
„verwin u! smoor de vlam van oproerzucht en haat!
„vertrap de laatste vonk! of 't uur des misdrijfs slaat!"

Hosted by Google

Dus waarschuwt de Almacht-zelf, den zondige verschenen,
voor Satans invloed. Maar het droombeeld is verdwenen!
De morgenstond verrijst, wiens middag haast getuigt,
of Caïn voor een God zijn harden nek nog buigt!
„Ja! (roept hy, wien de nacht de ontzonken levenskrachten
hergeven kon, maar niet den bittren wrok verzachten!)
„'k Ben meester van mijn drift, en diep gehoond gemoed!
„Ik zal mijn hand niet meer bezoedelen met bloed,
„noch 't my bestemde leed op andre wezens wreken!
„Mijn ziel is rustig! — Maar vertoeven in dees streken?
„Neen, neen! die lafheid pleegt verdrukte Caïn niet!
„Aan Abel blijv' 't bezit van 't vaderlijk gebied!
„De grond, die Abel draagt, moet zeker Caïn haten!
„en ik, ik ga een grond, die my verstoot, verlaten!"

Hy spreekt, en treedt met één zijn' broeder in 't gemoet
die nadert, en voor 't eerst een minder norschen groet
bejegent. Dadelijk ontsluiten zich zijn armen,
om Caïns steenen hart (waar 't mooglijk!) te verwarmen
aan 't zijne. Hy treedt voor, en argeloos, geleidt
zijn broeder naar het veld, waar hy zijn kudden weidt.
„Mijn afscheid brenge ik u (dus doet zich Caïn hooren);
„u zij het vol genot van dit gewest beschoren,
„u, Adams tederheid, U, heel de gunst van God:
„my, niets dan eigen kracht! Met die zoeke ik mijn lot!
Eer heden deze Zon in 't Westen zal verdwijnen,
„zal zy, waar Abel staat, geen Caïn meer beschijnen!" —
„Hoe! (antwoordt Abel hem, van weemoed diep geroerd)
„hoe dus vervreemd van geest, en aan u-zelf ontvoerd?
„Is dit het geen van u een moeder heeft te hopen?
„Ach! Caïn! staan u niet eens vaders armen open,
„aan wien gy mogelijk nog eindloos dierbrer waart,
„zoo gy, by zoo veel moed, de strengheid van uw aart
„die langzaam opengaat voor teêrheid, kost verzachten,
„en 't geen zijn ziel betreurt, niet toondet te verachten?
„Trek in dat wreede woord, dat schrikkelijk besluit,
„die, zoo de rede niet den uitvoer by u stuit,
de rust van Adams huis misschien voor eeuwig stoorden!"
Dus zegt hy, naar zijn hart; en ondersteunt zijn woorden
met d' uitdruk des gelaats, waar op een glimlach speelt

Hosted by Google

van liefde, en met een oog, dat in zijn lijden deelt;
maar groote hemel! met wat uitslag! Caïns oogen,
door d' invloed van de hel begoocheld en bedrogen,
zien in dat smeltend oog, dien glimlach, dat gelaat,
geen deernis, geen gevoel, maar spotternij en smaad!
En, toen de onschuldige hem toeriep: „O mijn broeder!
„oneindig is de gunst van onzen Albehoeder!
„Breng, breng hem de offerand van een ootmoedig hart,
„en de oorzaak zal vergaan van uw, van mijne smart!"
Op die herinnering van d' oorsprong van zijn woeden
sprong de oude wond weêr los, en raakte op nieuw aan 't bloeden,
onheelbaar thands, en met een donderend geluid
barst zijn ontaarde ziel, die Satan innam, uit!
„Gevloekte huichelaar, en schaamteloos verrader!
„gy, roover van mijn recht by God en by mijn vader!
„verachtelijke worm, dien 'k worden zag uit niet!
„gy durft dan in den troost, dien my uw valschheid biedt,
„den angel van uw trots op dien triomf verbergen,
„waar meê het gansch Heelal niet ophoudt my te tergen?
„'t is tijd, 't is meer dan tijd, dat ik u nederbons
„van uit dien hoogen stand! Beproef thands, wie van ons
„het voorrecht meer verdient, dat God u weg deed dragen!
„En, kon het offer, dat gy slachttet, Hem behagen,
„ook ik, ik offre bloed! maar aan een ander Heer!" —
Hy zegt, en ieder woord, dat uitgaat, blaast al meer
de helsche vlammen aan, die uit zijn boezem wellen!
Zijn woede steeg in top, zijn ruwe spieren zwellen,
zijn reuzenlichaam rijst, zijn forschgestrekte hand
rukt Abel op by 't haar, en smakt hem tegen 't land!
En de opgeheven voet gaat hem de borst verpletten!....
De Zon treedt achteruit! De hemelen ontzetten,
en overfloersen zich met wolken! De aarde dreunt,
en poogt te ontvallen aan den voet, die op haar steunt!
De Reien, uit wier borst de hemelhallels stijgen,
verstommen, sidderen, en doen hun harpen zwijgen!
Een schrikkelijke kreet is door 't Heelal gehoord!....
't Was de eerste menschendood! 't Was de eerste menschenmoord!

„Weigren we aan den broedermoorder geen meêdoogenvolle traan,
„by den afschuw onzer zielen voor den gruwel, hier begaan!

Hosted by Google

„'t Bloed des zondigen is 't onze! Zijn vergrijp is opgegroeid
„uit het eigen zaad van driften, dat in onze harten broeit!
„Wie van ons zal zich beroemen, dat hy instaat voor zijn lot?
„Wie van ons op onschuld roemen buiten d'invloed van een God! —
„Medelijden, geen verfoeiing, met de diep gevallen ziel!
„En verfoeiing, geen verschooning, voor den trots, waar door zy viel!
„En Gy, zondaar, die in Caïn eigen schuldbesef betreurt!
„deelt gy mede in zijn verneedring? Alle hoop is niet verbeurd!
„Aarde en hemel spraken vloek uit by 't vernemen van den moord —
„maar de hand van God verzachtte by het eerste boetewoord!"

DE TOCHT UIT BABEL.

De schepter zal van Juda niet wijken.
GEN. XLIX. 10.

Vaart wel, ontzachelijke muren,
vorstinnen van dit werelddeel!
Uw enklen aanblik te verduren
is reeds voor Isrels kroost te veel!
Vaart wel, vaart wel! Hy is gekomen,
die zaalge, onvergeetbre dag,
dat hêt uw lang ontwijde zoomen
Eufraat, in 't eind ontvlieden mag!
Wie siddrend kruipe voor de voeten
van uw verwaten dwingeland,
gelukkig reeds zijn wenk te ontmoeten;
het is voor Jacobs bloed een schand,
de lucht, de pestlucht in te zuigen,
waarvan dees streken zwanger gaan,
waar 't vrijgeboren hoofd moet buigen
voor 't aartsgeweld van aardschen waan!
Vaart wel, gy, koninklijke transen!
wier fiere top den hemel kust,
maar op wier ongewisse glansen
de aloude toorn der Godheid rust!
Nog één-, nog eenmaal zinkt gy neder
in 't Westen, schitterende Zon!
En wy zien nooit de spitsen weder
van 't hemeltergend Babylon!
Met wat wy in haar vesten leden
werd onzer Vaadren God begaan!

Hosted by Google

Niet ijdel waren onze beden;
wy hebben 't ergste doorgestaan!
Helaas! wat zagen daar mijn oogen,
dat niet mijn tranen vloeien deed?
Hier, krijgstrofeën, en eerebogen
om Judaas onherstelbaar leed;
daar, Sions tempelkostbaarheden,
voor Isrels God, aan helsche goôn
met ommegangen en gebeden
en schendige offers, aangeboôn!
Wy zagen dit, en moesten 't dulden!
want Jacob kwijnde in slavernij!
Den komm'ren, die ons hart vervulden,
stond zelfs de jammerklacht niet vrij!
De Eufrates zag Gods uitverkozen',
gebannen uit hun heilig Land,
geprangd in 't slavenkleed der boozen,
in rouw verkwijnen aan zijn rand.
En als dan midden in die jammeren
ons hart zich ophief tot zijn God,
die ons, zijne afgedwaalde lammeren,
niet hulploos opgeeft aan ons lot,
en onze doffe klaagzangtonen
zich mengden aan het stroomgeklots;
dan zagen we een van Babels zonen,
nog op den val van Sion trotsch,
met wellust luistren naar ons klagen,
in zegepraal om onzen rouw,
en spottend naar de Godheid vragen,
die ons van 't juk verlossen zou?
De stem bestierf op onze lippen!
De spijt versmoorde ons zielsverdriet!
Wy lieten ons geen galm ontglippen,
voor 's vijands oor een zegelied!
maar voelden de opgekropte zuchten
nog feller drukken op het hart,
bedroefden, wien in vreemde luchten
het alles voorwerp was van smart!
Heb dank! heb dank! God onzer Vaderen!
gy zaagt met deernis op ons neêr!

Hosted by Google

Het bloed, dat opbruischt door onze aderen,
is 't vrije bloed van Jacob weêr!
Wy zondigden; en Gy kastijddet!
Wy zonken weg in 't leed — Gy redt!
't Volk, dat Gy tot het Uwe wijddet,
stort U geen vruchteloos gebed!
Van Sions heiligdom gescheiden,
beroofd van de oude heerschappij,
wat ons de toekomst moog bereiden,
wy zijn gelukkig, wy zijn vrij!
Door woestenij en Oceanen
zal ons Uw zegenende hand
een wonderweg ter uitkomst banen,
en tot een tweede Vaderland!
Dat Vaderland, o God! dat smeeken
wy van uw Oppermajesteit;
en late ons bloed den bodem weeken,
die naar zoo schoon een landstreek leidt!
Of rust de vloek van vroeger dagen
nog op dit droevige geslacht,
dat Gy, na zoo veel felle slagen,
ons zulk een heil onwaardig acht?
Het zij zoo! laten wy het derven,
en sterven, in uw wil getroost!
Moog slechts het offer van ons sterven
den zegen winnen voor ons kroost!
zoo trekken we uit dit oord van smarte,
wy, zwakke, wapenlooze stoet!
De hoop op God heerscht in ons harte,
en kweekt er onbetembren moed!
Vaar wel! vaar wel! verblijf van boosheid,
getuige en oorzaak van het leed,
waar dwinglandij en Goddeloosheid
ons jaren lang in zwoegen deed!
De glans, die afstraalt van uw tinnen,
is nog ondraaglijk aan ons oog!
en brengt ons 't schrikbeeld weêr te binnen
der slavernij die op ons woog!
Maar haast zult ge aan den kim verzinken,
en ons te lang getergd gezicht

Hosted by Google

niet meer hoogmoedig tegenblinken,
als zich ons hoofd ten hoogen richt.
In 't verre Westen neêrgezeten,
op d' ons door God bestemden grond,
zal Judaas kroost welhaast vergeten,
dat er een Babel ooit bestond!
VAN waar dan voelt by al den zegen,
dien ons dit blijd vaarwel voorspelt,
't hart zich op d' eigen stond verlegen,
en van een doffe smart bekneld?
Ach Sion! Sion! Uw landouwen,
het wettig erf van Jacobs kroost
zal nimmermeer hun oog aanschouwen!
En heel dit mild gezegend Oost,
dat Vaderland van onze Vaderen,
die rustplaats van hun overschot,
mag nimmermeer de voettreê naderen
van de uitverkorenen van God!
En Gy! o dierbren, wie de keten
nog om den droeven boezem prangt!
zoude U ons broederhart vergeten,
als 't God om zijn verlossing dankt?
Zou niet een traan ons oog bedaauwen,
als 't smertlijk uur der scheiding slaat?
het denkbeeld niet ons hart benaauwen,
van 't geen U nog te wachten staat?
Ach! in uw kommer, in uw boeien
te deelen, was ons hart zoo zoet!
De traan, die Ge uit ons oog zaagt vloeien,
schonk troost aan Uw, aan ons gemoed!
En dus ons van elkaêr te scheiden,
waar geen tirannenarm gelukt
dan met den ondergang van beiden,
hoe diep, hoe jammerlijk verdrukt.
Een ander, machtiger vermogen
riep Juda uit zijn slavernij;
het Godsbesluit klonk uit den hoogen:
„trek uit, huis Davids, en wees vrij!"
God, onze Vader! ja! wy zegenen
uw onherroepelijk bevel!

Hosted by Google

Maar laat uw toorn ons niet bejegenen,
zoo by dit roerende Vaarwel
ons hart, nog omziend naar zijn broeders,
van zorg en angsten zwanger gaat,
als of het oog des Albehoeders
zich toe zou sluiten voor hun staat!
Neen! laat die zorg ons niet meer knagen!
Erkennen wy het heilgenot,
ons aller noodlot op te dragen
o Israël! aan Isrels God!
Één blik, gewend naar dit beneden,
vereffent Babel met het slijk,
vergruist de ketens om hun leden,
en sticht een tweede Davidsrijk:
terwijl 't ons, weêrloos uitgeweken',
tot steun, tot licht strekt en tot wacht!
Wat, anders, hadt ge, o Westerstreken,
waar 't sombre rijk begint der nacht,
waar 't zonvuur een vergeten aarde
slechts toewenkt met een laatsten groet,
ons, die het welig Oosten baarde,
ons, in zijn volheid opgevoed,
dan kwijning in uw dorre luchten
met al de plagen aan te biên,
voor d' ongelukkige te duchten,
die zijner Vaadren erf moet vliên!
Maar Hy zal voor zijn kinders waken
in heerlijkheid en ballingschap,
zijn aâm uw velden vruchtbaar maken,
zijn hand ons leiden stap voor stap;
wie wagen durve ons aan te vallen
aan onze voeten nederslaan,
en onze pas geveste wallen
onwrikbaar voor den haat doen staan!
Ons hart, o God, zal eindloos gloeien
van dankbaarheid voor Uwen naam!
Uw lof van onze lippen vloeien,
tot onzen allerjongsten aâm!
Met duizend duizenden van monden
aan heel het menschdom onzen God,

Hosted by Google

Zijn leer, Zijn weldaân te verkonden,
zij steeds ons deel, ons hoogst genot!
Dat dan Zijn vijanden zich toonen,
en nooden ons met helsch beleid
Zijn dienst verraderlijk te hoonen
voor aardschen dwang of ijdelheid!
Tot zulk een gruwel ons te dwingen
beproev' de saam vereenigde aard,
met de uitgezochtste pijnigingen,
met hongersnood, met vuur en zwaard;
of (nog verachtelijker lagen!)
met hoop op rijkdom, grootheid, macht!
Moog slechts onze ijver U behagen,
Uw volk van Israël veracht
des aardrijks schatten en zijn troonen,
zijn pijnigingen en den dood!
Zoo zijn we, wy en onze zonen,
ontrefbaar in den felsten nood
voor Heidnen laster, haat en smalen,
en voor de wuftheid van 't geval,
tot Silo de Verlosser dalen,
en zich Uw rijk verkonden zal!

Dus klonk in Isrels taal en Godgewijde maat
de stem van Elihu, den jongling, uit het zaad
van Juda; en zijn lied wekte in zijn stamgenooten,
van Sions heerschappij en tempeldienst verstoten,
doch in hun ballingschap van Babels dwang bevrijd,
het zoet gevoel van hoop op een min wreeden tijd,
met sombre treurigheid verwisslend. Babels transen
weêrkaatsten d' eersten gloed der morgenzonneglansen,
en Judaas Vorstenstam mocht op Sennaärs veld,
voor 't eerst niet meer bespied, belemmerd door 't geweld,
uit onbeklemde borst den bede- en lofzang plengen,
die de ochtendwinden voor den troon der Godheid brengen.
't Was daar, dat Elihu zijn dichterlijke stem
verhief om in den nood, met vroom vertrouwen, Hem
die Abrahams geloof nog zegent in zijn zonen,
te aanbidden; en zijn stem doorslingerden de tonen

Hosted by Google

der harp, wier melody in 't licht aandoenlijk hart
het beeld te rug riep van den Koninklijken Bard!
Hy heeft geëindigd! Met den nagalm van zijn zangen
verliest het AMEN zich, waar door hy wordt vervangen,
in 't golven van de lucht. Daar heerscht een statigheid
van rust, die 't hart verheft en als van 't aardsche scheidt!
Dus stonden ze, in 't gevoel der Godheid opgetogen!
Op eens treedt uit zijn tent Nahasson voor hun oogen,
Nahasson, de oudste telg van Davids nageslacht,
wiens zwaard in vroeger tijd met mannelijke kracht
de vrijheid staande hield van Sions heilge muren:
maar ach! zijn grijsheid moest den bittren hoon verduren
van Babels zegepraal; zijn vorstelijke hand
de ketens dragen van den vreemden dwingeland;
tot 's hemels weldaad, met de keur van Judaas loten,
ook Hem verlossing schonk, zijn droeven lotgenooten
ten leidsman, door zijn deugd en door beproefd beleid!
Hy is 't, die op dees stond met dubbele achtbaarheid
van ouderdom en rang, tot in het midden nadert
der ballingen, ten dienst van Sions God vergaderd.
Te lang gebogen op een borst, van smart verscheurd,
heeft thands zijn hoofd zich weêr ten hemel opgebeurd.
In 't oog, waar uit sints lang de gloed der rijpe jaren
gedoofd was, laat zich thands een nieuwe glans ontwaren,
die heil verkondt; en aan de diep geroerde ry
spelt heel de houding van den krijgsman profecy!
De mannen dringen zich met rusteloos verlangen
dicht om hem, dat hun ziel zijn klanken op mag vangen.
Hy spreekt: „Dit uur is 't laatst, mijn broeders, van de ellend,
„die onze schouders heeft gedrukt. De Heere zendt
„zijn kinders op dees dag een boô van heil, een teeken,
„dat hun Zijn vaderhart, Zijn hand niet zal ontbreken,
„hoe ver verwijderd van den Goddelijken grond!
„Gy Juda! hoor my en verheug u! Want mijn mond
„zal U een uitzicht op vernieuwde zegeningen
„onthullen, die 't mijn oog vergund werd door te dringen.
„De koelte van den slaap blies spelend over 't veld:
„uw rustend hoofd vergat het doorgestaan geweld,
„en heel dees wereld. Ik-alléén, ik waakte, ik treurde,
„geheel ten prooi aan 't wee, dat steeds mijn hart verscheurde,

Hosted by Google

„sints ons de Heiden uit het Godsgebied versloeg,
„verkwijnende op de sponde. Een tergende onrust joeg
„in 't end my uit de tent, getuige van mijn klachten,
„om in een ruimer lucht den morgen af te wachten.
„'k Treed uit. Mijn hoofd voor 't eerst, door 't lange leed bezwaard,
„verheft zich tot den troon der Godheid, en ontwaart
„in 't West een beeld van vuur, voortschietende uit het duister,
„voorteeken van uw heil, mijn broeders! van een luister
„voor Juda, die reeds thands mijn ziel herleven doet.
„Het beeld vertoonde een leeuw, vol jeugd, vol kracht, vol moed,
„en glinstrend als de zon, pas uit het nat herboren.
„De gouden diadeem, voor 't koningshoofd beschoren,
„blonk op zijn fiere kruin, en in zijn klaauw de staf,
„dien God ten blijk van eer aan Zijn gezalfden gaf.
„Ik zag het, en mijn geest verhief zich boven de aarde:
„de lucht bezielde zich, die om my henen waarde,
„en lispelde my toe in zachte melody:
„„Gedenk, gedenk aan Jacobs profecy!
„„de schepter zal van Judaas stam niet wijken!"
„Ik zag en hoorde; ik zag het vuurbeeld weêr bezwijken.
„Maar sints dat oogenblik is 't leven in mijn bloed
„vernieuwd; ik aâm geen lucht, maar Goddelijken gloed.
„Mijn rustloos kloppend hart gaat van orakels zwanger!
„Ontfangt ze, Davids bloed! 'k weêrhoude my niet langer!
„De Geest der Godheid grijpt my aan! De Tijd verdwijnt
„van voor mijn oogen, en 't Toekomstige verschijnt:
„Een hemelsche, onbevlekte glans
„gloeit aan den Westelijken trans,
„en spreidt zijn stralen over de aarde!
„Daar, waar de zon haar loopbaan stuit,
„daar rijst een grond de golven uit,
„waar 's hemels gunst geen zegening aan spaarde.
„De dun gewiekte balsemlucht,
„wier lieflijke adem hem bevrucht
„zal helden 't hart doen zwellen.
„Wie dien betreedt, diens edel bloed
„zal zich in 't fier en vroom gemoed
„tot duizenden vermenigvuldigd tellen!
„U is hy, Juda! aan uw kroost,
„de harde ballingschap ten troost,

Hosted by Google

„door de Almacht Gods beschoren!
„Hier wordt de koninklijke staf,
„dien God U tot een erfgoed gaf,
„met d' ouden roem herboren,
„aan Davids huize toegezeid.
„De volken zullen haar vereeren!
„De Vorsten zullen zich verneêren
„voor zoo veel macht en majesteit!
„'t Ontzag zal van hun zwaarden blikkeren,
„de rijkskroon op hun schedel flikkeren,
„geschraagd door eer en dapperheid!
„Beschermheer onzer trouwe Vaderen!
„die glorie zal Uw heemlen naderen,
„en vreugd verspreiden aan Uw hof!
„Gy! schaduwen van Davids zonen,
„herkleed in 't afgelegde stof!
„omzweeft die glorierijke troonen;
„herinnring aan Uw oppermacht,
„en beeldtnis van het rijk, dat ons met Silo wacht....
„Maar hoe! de dagglans is verdwenen!
„De grommende aarde scheurt van éénen!
„Daar stroomen zeeën menschenbloed
„Daar rijst een vlam van helschen gloed!
„en honderdduizenden vergaan! Het zijn Uw telgen,
„o Juda! Dweepzucht zwaait haar zwaard,
„en blaast haar vlammen over de aard,
„om de oude Godsdienst te verdelgen!
„Haar trouwe kinderen verstikken in den nood;
„zy kiezen ballingschap en dood,
„eer dat hun hart zich zal verzaken!....
„Waagt iemand thands de profecy te wraken?
„Waant iemand Juda thands van Gods belofte ontbloot?
„„De schepter zal van Judaas stam niet wijken"!
„Één broeder moog' voor d' anderen bezwijken!
„De één zwaaie d'ouderlijken staf!
„die, aan zijn plichtbesef geheiligd,
„vinde op het pad der Trouw zijn graf,
„of zwerv', door ballingschap beveiligd,
„met God in 't hart, de wereld rond!
„In beiden leeft de kiem, waar Helden-,

Hosted by Google

„waar Vorsten-grootheid uit ontstond.
O! doet die kiem van glorie gelden!
„gy Judaas Koninklijk geslacht!
„Wie U miskenn', wie U veracht';
„laat nooit hun trots uw oog verblinden!
„Maar laat de lang gewenschte dag,
„die Siloos komst begroeten mag,
„u trouw aan God, en aan Uw afkomst vinden!"

INLEIDING
TOT DE
HYMNE
VOORZIENIGHEID.

De harmony der schallende trompetten,
wanneer Homeer zijn forsche krijgsluit slaat,
wien zal ze 't hart niet in verrukking zetten,
daar ze Ilium doet siddren op de maat?
Meoonsche zwaan! verheven is uw zingen,
zieltreffend stout, en hartinnemend zacht,
gelijk de hand, die Hector kon bedwingen,
gelijk de traan der weduw, die hem wacht!
Maar hoe ge ook praalt in 't Rijk der dichtgeluiden,
hoe eeuw aan eeuw ter neêr knielt voor uw lied;
(wil, achtbre schim! my niet dit woord misduiden!)
ook gy voldoet den eisch mijns boezems niet!
Ik ben geen zoon der laauwe Westerstranden!
Mijn vaderland is daar de Zon ontwaakt!
En als de gloed der Libyaansche zanden,
zoo is de dorst naar Dichtkunst, die my blaakt!
Wat is me een krijg, gevoerd door menschenzonen,
en ondersteund door machtelooze goôn?
Wat, heel deze aard, en 't geen zy nog kan toonen?
't Misvormde lijk van 't uitgebloeide Schoon!
Wat zijn my uw verganklijke idealen,
gy, Griecksche Bard, of wie zijn voetspoor drukt?
De hemelen, de heemlen moeten dalen,
zoo de echte geest der Dichtkunst u verrukt!
Vermoogt gy dit, Helleensche Puikpoëten?

Hosted by Google

Vermoogt gy dit, gy, Barden van het Noord?
Neen! Gy-alleen, Jerusalems Profeten,
verkondigers der Godheid en haar woord!
bevoorrecht kroost van uitverkoren Vaderen!
Gy, Jesses Zoon, tot wiens doorluchten stam
dat bloed behoort, dat lof bruischt door mijn aderen
en nog verkondt van waar het d' oorsprong nam!
Gy, Koningskind, verengelde Isaïas!
van 't Godsbesluit ontzachelijkste tolk!
die, Wraakheraut, maar Bode des Messias,
doodschrik en hoop door één strooit over 't volk;
en de Engelen het HEILIG, HEILIG, HEILIG,
waarmeê hun koor God op zijn' troon begroet,
in vleuglenschaâuw voor 't vuur zijns weêrschijns veilig,
in uw gezang voor de aard herhalen doet!
Gy, Heiligen! Gy zijt de ware Dichters!
uw taal is ziel in zielenmelody!
Verheft ge uw stem, gy, aardsche hemelstichters?
het Heidendom wijkt sidderend op zij!
Mijn hart springt op, en wil zijn boei ontglippen,
en golven met uw hymnen hemelwaart.
De kou der koorts bevangt mijn bleeke lippen,
rondom mijn hart is 't brandend bloed vergaârd.
Mijn Vaderen! geeft me adem, krachten, woorden!
En storte ik uit het geen mijn borst doet gloên!
Verhoort gy my? Zoo zullen mijn akkoorden
den psalm van 't Oost in 't West weêrgalmen doen!
Bezielt gy my? Zoo zal ik de aard bezielen,
en hupplen doen ter glorie van haar Heer!
In assche zal de Godverloochnaar knielen,
en Hallels op doen stijgen God ter eer,
wanneer mijn mond d' Almachtige zal zingen,
den Opperheer van Eeuwigheid en tijd,
den Legervorst, die vlammende Englenkringen
tot wachters heeft, en op de wolken rijdt!
Slaat u dan uit, mijn dichterlijke vleugelen!
al moet ik ook neêrtuimlen in uw vaart!
'k Vermag het niet, u langer in te teugelen!
Ik ben vermoeid van 't kruipen over de aard!
Mijn lier! hef aan, en doe de snaren bruischen!

Hosted by Google

Verhef! verbaas! sleep weg! doordring! doorgloei!
Mijn zielsgevoel! breek open uwe sluisen!
en, Goddelijke Hymne! vloei!

VOORZIENIGHEID.

GEN. XXII: 14.

Gy ZIJT, en 't geen wy zijn is ONZIJN, o mijn God!
Gy ZIJT! De wereld, en het menschdom, en hun lot,
zijn 't denkbeeld, dat Gy uit, en weêr te rug kunt halen!
Gy zijt de zon des ZIJNS; wy, uw vergankbre stralen!

—

Één enkel oogenblik, één wil, één wenk, één woord
bracht heel een wereld, brengt geheel een toekomst voort!
Één woord bevolkte 't Niet, toen myriaden zonnen
hun voorbestemden dans op hemelmaat begonnen;
Één woord bepaalde heel de werking dier Natuur,
die schijnbaar aan zich-zelf vijandig, sints dat uur
tot dat het gantsch Heelal in God te rug zal keeren,
zich-zelf vernietigt en herteelt. Één woord des Heeren
roept Adam uit het stof, en vormt hem tot Gods beeld!
Maar 't eigen woord van God, dat hem uit de aarde teelt,
doemt hem op d' eigen stond ten val; noemt hem te gader
tot koning van dees aard, en aller zonden vader;
verdeelt zijn schuldig bloed tot millioenen van
vervallen engelen, afbeeldsels van één man;
verstrooit die over de aard, en deelt hen af in standen
en rangen, wisselend, gelijk het zand der stranden;
om met der eeuwen loop, door één volzaalgen keer,
waar hemel, hel en aard toe medewerkt, hen weêr
te voeren in Zijn schoot, die overvloeit van leven,
en aan het leven-zelf het leven weêr zal geven!

—

Dit 's de Alvoorzienigheid! Haar looft het Englenkoor
in hymnen, nooit gestaakt, en aangeheven voor
den aanvang van dien kring, waarin de tijden hollen!
Die lofzang zal ook eens van onze lippen rollen,
en dien der hemelen ontmoeten, als het uur

Hosted by Google

zal dáár zijn, dat een nieuwe en Godlijke Natuur
den dood verdelgen zal naar luid der Godsverbonden,
en 't Englendom, langs de aard als boden afgezonden,
de graven oopnen, en de dooden wekken zal,
en God verkondigen aan 't daverend Heelal!
„Verwinnaars van den dood! Staat op, en looft den Heere!
„Doorwandelt tot Zijn roem de sterren! tot Zijn eere
„de heemlen! Broederen, herboren uit het stof!
„streeft onze vlucht vooruit, en psalmzingt tot Gods lof!"
Die dagen zullen zich, zy zullen zich vervullen,
als ge uw verborgenheên voor 't menschdom zult onthullen,
gy, werelden van stof! gy, werelden van geest!
en toonen ons in Hem die Is en Is geweest
en Zijn zal, ons en u, in wederschijn der klaarheid
die uitgaat van dat Oog, wiens Wezen eenig waarheid,
wiens Alvoorzienigheid volmaakte poëzy,
wiens schepping licht is, en wiens wetten harmony!
En Gy, o afgod der Godlasterendste ontzindheid!
Gy, Toeval! nietig spook, verdicht in onze blindheid!
versmelten zult ge in 't licht, dat onze ziel verwacht!
gelijk in 't morgenuur de vale damp der nacht!

—

Bespoedig, groote God! dien heilrijksten der dagen!
Almachtige! Gy, die de tijden kunt vertragen
of haasten, met één zwaai dier ongeziene Hand,
die heel de wereld in beweging houdt en band!
Wy leven in de hoop op Uw beloftenissen!
Wy kwijnen van verlangst naar 't Godslicht, dat wy missen!
En in de vlam van die verbeelding, die ons plaagt
en in het leven houdt, ons foltert en behaagt,
van die verbeelding, die een voorsmaak is der dagen,
waarop de weldaad van Uw schepping vrucht zal dragen,
verslinden wy den tijd, die tusschen beide staat!
Ontferm, ontferm, ontferm U onzer zwakheid! Laat
het uur zich spoeden, dat onze oogen zich verzaden
(indien het zijn kan) aan Uw schoonheid! dat we ons baden
in 't licht, dat uitgaat van Uw aangezicht, o God!
O Koning! in de schaâuw des schepters! dat het lot
der wereldbollen, die op Uw bevelen wandelen,

Hosted by Google

der wereldzielen, die naar Uw bestiering handelen,
in al zijn omvang, al zijn kronkelingen, al
de Wijs- en Éénheid, die 't bezielen, als kristal
doorzichtig, ons den God, uit wien het is, doen kennen!
Op eindloos sneller nog dan Cherubynenpennen
spoed aan, volzalig uur, en voer ons op tot God!
Ontdoe ons van ons-zelf! versmelt ons in genot!
Laat ons bewustzijn-zelf in dat genot verzinken!
Wy waken weder op by 't Hallelujahklinken!

—

En thands, nu onze ziel, nog balling uit Gods hof,
en vastgekerkerd in de duisternis van 't stof,
haar oorsprong niet meer kent, in 't straf- en schandverduren
verhard; of, voelt zy zich, vergeefs die ijzren muren
poogt weg te breken, in wier engte haar de hand
des noodlots houdt vervreemd van de Englen, haar verwant:
o! laat een enkle straal, gedrongen door de reten
van 't sombere gewelf, haar somtijds nog doen weten,
wat oogen Gy haar schiept, om meer dan zonnen aan
te blikken, als het uur der slaking eens zal slaan!
En laat nog soms een bode, uw diamanten zalen
verlatend voor een wijl, tot dees woestijnen dalen,
en brengen ons bericht van 't dierbaar Vaderland,
en leeren 't droef geslacht, dat Ge uit Uw bijzijn bant,
het boetende geslacht van Adam, den gevallen,
wie Hy is, die een koor van millioenentallen,
door eeuw en eeuwen heen, bewierookt, liefheeft, looft:
de Schepper van 't Heelal, der schepslen Heer en Hoofd!

——

Die straal van licht breekt door! die bode is afgezonden! —
Aanschouwt de hemelen! De hemelen verkonden
de glorie van hun God, wiens troon geen hemel vat.
Wie houdt het blaauw gewelf, met vonken overspat
van oogverrukkend goud, te rug van in te horten?
Of wie zijn werelden van plettrend saâm te storten?
Hy zendt zijn geesten uit, in vleugelen gehuld
van ethervlam. Want heel de schepping is vervuld
van dienstdoende Englen, die, ontelbaar en verscheiden,

Hosted by Google

ontspringen uit Zijn schoot, om zegen te verspreiden.
Der hemelkloten loop staat onder hun bestier!
Zy golven d' ether door met goddelijken zwier,
en stuwen zonnen en planeten met hun vinger
door d' Oceaan der ruimte, en, hangende aan den slinger
der Godheid, kruissen en doorkruissen onderling
elkanders wegen en steeds weêr begonnen kring;
en vormen met den zwaai der tallelooze bollen,
die in d' azuren stroom om onze hoofden rollen,
een heilge mengeling van dansen, op 't geluid,
Jehova! van Uw stem. Maar andre Geesten uit
den Hemel neêrgedaald, den ballingen van Eden
ten broederlijken hulp, bevolken dit beneden,
volvoerers van den wil van 't hemelsch Albestuur,
en stichters in Zijn naam dier stoflijke Natuur,
wier rijkdom ons omvloeit. Zy blinken in de droppen
der zacht ontbonden wolk, die, rustende op de knoppen
der bloemen, geur en kleur ontwikklen uit haar schoot!
Zy schittren in den straal der zon, die 't levend brood
in 's aardrijks boezem stooft. Zy drijven in de walmen
der liefelijke daauw, die 't veld besproeit. Zy galmen
in 't stormgebulder, dat den hemel zuiver vaagt
en pest- en ziektedamp van voor ons henen jaagt.
En in den donder, die des aardrijks ingewanden
doet schudden, dat het vreest te ontvallen aan zijn banden
hergeven ze, ongezien, een naklank van de stem
des Ongezienen, die zich kenbaar maakt; van Hem,
die Isrel tot zich riep, en zich den Uitverkoren
in bliksemen deed zien, in donderen deed hooren!

Gezegend zij Zijn naam in eeuwigheid! Geloofd
Zijne Alvoorzienigheid! Roeme Isrel aan het hoofd
der volkeren van de aard Hem Wreker, Rechter, Koning,
en 't helverstommend lied der wachters van Zijn woning
God! een nog teedrer naam welt op van uit het hart
tot U, o Vader! die de vreugd der ziel uit smart
te voorschijn brengt; neen! uit wiens eenig wijze handen
smart-zelve wellust is, en 't knellen van de banden
waarmeê Ge ons hecht aan U, gevoel van vrijheid! Gy,

Hosted by Google

o Vader! slaat ons gâ in 's werelds woesteny,
met dieper teêrheid dan de slapelooze moeder,
die over 't ziekbed hangt van 't wichtjen. Albehoeder!
wat zaligheid ons treff', het is op Uw gebiên!
Wat leed ons dreigen mag, het is door U voorzien,
en reeds geweerd! of, geeft Ge ons over aan de slagen
van 't leed? heil! driemaal heil die 't tot Uw glorie dragen!

De dag, die 't grootsch gebouw der werelden zag staan,
zag tevens aller lot bestemd, geregeld, aan
elkaêr geschakeld: 't lot der tallooze geslachten,
die Adam en zijn gâ den dood ten offer brachten,
het lot der troonen en der volken, en het lot
van al wat adem haalt, of onbezield is. God
heeft ieder haar geteld, op onzer hoofden schedel
geworteld; en geen worm, heen stofjen, zoo onedel,
waar niet Zijn wijsheid over uitgeädemd is!
Zoo loof Hem, menschenkroost! En gy, geschiedenis
der zichtbare natuur! gy, letters der historie
van 't menschdom! spreekt en looft! en tuigt ons van Gods glorie!
herhaalt ons wie wy zijn, en wie die Schepper! Toont
aan 't onerkentlijk volk, dat in Zijn goedheid woont,
dat zielverrukkend, hart- en ingewandverteedrend,
dat voor den duiveltrots onloochenbaar verneedrend,
dat dichterlijk Geheel der Schepping! Legt ons uit
dat Treurspel, met wiens loop de Tijd den zijnen sluit;
dat Treurspel, met de jeugd der wereld aangevangen,
toen één, één enkel paar, met de onschuld op de wangen,
het grootsch tooneel betrad; door zonde en stervenssmart
en veroneindiging van beiden sints verward;
om eindlijk zich, o God! door en in U te ontknoopen,
als Gy, Genadige! dees stervende aarde slopen,
en, by 't herrijzen van haar doôn, herbouwen zult!

Mijn ziel! wees van het heil dier waarheid steeds vervuld!
Gy leeft, gy denkt, gy wilt niet door u-zelve. Uw leven,
uw denkkracht, en uw wil zijn u van God gegeven!
En gy! wat zijt gy, dan het lijdelijk papier,
waarop de Geest van God in letteren van vier

Hosted by Google

zich uitdrukt? O mijn ziel! doorpeins het ieder stonde;
by 't streelen van de vreugd, by 't snerpen van de wonde!
In 't bloeien van de jeugd, en aan den rand van 't graf!
Bestier niet, maar voer uit! en wensch niet, maar wacht af!
Ja! geef aan d' invloed Gods geheel u-zelven over!
Gelijk aan d' avondwind het ritselende lover;
gelijk het wrakke schip, van mast en roer ontzet,
aan de ongestuime zee en aan des nooddwangs wet;
gelijk aan 't vuur der liefde een hemelzaalge minnaar,
en 't teedre meisjen aan den dierbren overwinnaar!
Dan zult gy, met de kracht van die u schiep vervuld,
in den verblindbren glans des diamants gehuld,
een onomvatbren kring van schittrende idealen,
en deugden zonder tal, van om u heen doen stralen!
En gy, gy bovenal, ontzachlijk Tweetal, één
in wezen, en op de aard éénstemmig aangebeên!
Standvastigheid en Moed! Verhevenste der deugden,
die ooit een edel hart ontgloeiden en verheugden!
moogt ge ook van uit het mijn regeeren over 't Lot,
my grooter wezen doen, dan lijden of genot,
en voor het speeltuig, dat mijn vingeren bezielen,
ter eer van God, mijn Heer, geheel een aard doen knielen!

Moed en Standvastigheid! Wat zijt ge? Hoop op God,
het zy ge met een wenk het weiflend oorlogslot
beslist, als ge op den wiek des viervoets toegevlogen
den wederstand ontwricht met d' opslag uwer oogen!
Het zwaard deinst voor u weg: de kogels in hun vaart
ontwijken u; en gy, almachtig over de aard,
streeft als de stormwind voort, en de Engel der viktorie
is met u! Maar uw kracht is in geen zucht naar glorie;
de Godheid is uw kracht, uw zege, en uw behoud!
Het zy ge, onwrikbaar als de ceder in het woud
des Libanons, den eisch van 't vrij geweten voorstaat,
vervolging, laster, haat, met hemelkalmte doorstaat,
en op uw vijanden ter neêr ziet, als de rots
op de opgezwollen zee en 't machtloos golfgeklots,
dat om zijn voeten woelt! Der goddeloozen schichten
verstompen op uw borst, en de omloop van de plichten

Hosted by Google

gaat ongehinderd voort, te midden van 't geweld,
te midden van het leed, dat u bestormt en kwelt!
En gy, gy staat daar! 't Is de God der legerscharen,
die in uw zelfkracht aâmt! Ja! Godverloochenaren!
bestrijders van den God, wiens weldaân gy niet kunt
ontgaan! indien het ooit uw boezem werd vergund,
die zelfbewustheid van een overmacht te ontwaren,
die veiligheid belooft in 't barnen der gevaren,
en over 't lot triumf; zoo hebt gy op dien stond
in 't hart den God erkend, belasterd door uw mond!

Doch zalig, wien het hart, in heldenmoed verheven,
zich door den adem Gods erkent te zijn gedreven!
die op zijn zegepraal zich-zelven niet verheft,
maar Hem verheerlijkt, wiens gewijsde zeker treft!
Volzalig, die op Hem, op Hem-alléén vertrouwen,
en drijvende op Zijn zorg de zee des levens bouwen,
ofschoon het noodweêr aard en hemel dreigt door één
te schokken; zy, wier oog, door alle nevels heen,
den arm ontwaren blijft, die 't noodweêr zal verlammen!

Zoo waart gy, vroome Vorst, en Hoofd dier Oosterstammen,
wier spruiten, de eeuwen door, geboren vorsten zijn (*),
schoon ook de zonde, die den kostelijken wijn
der uitverkiezing in hun aderen ontaardde,
de in 't slijk vertrapte kroon van uiterlijke waarde
ontblootte in 't oog der aard! Gezegende, wiens deugd
de wereld heiligt en de hemelen verheugt!
Aartsvader Abraham! zoo waart gy! God beloofde,
en gy geloofdet! God beval; uw boezem doofde
de liefde tot uw bloed in die des Heeren uit!
Den in den ouderdom uit u ontbloeiden spruit
zult ge in zijn frissche jeugd aan God ten offer brengen!
Gy zult met eigen hand zijn bloed op 't outer plengen!
En gy! gy, aarzelt niet! en grijpt het staal, vol moed,
dat heel uw ziel moet weg doen vloeien in het bloed

(*) Gen. XVII: 6, waarvan het bekende zeggen der Rabbijnen: Alle kinderen Israëls zijn koningskinderen.

Hosted by Google

diens zoons, het eigendom van die het uit uw aderen
tot een nieuw aanzijn riep, den Vader aller vaderen!

— —

Het offer van uw trouw, verheven Abraham!
was aangenomen, en het bloed van 't offerlam
gespaard! De heilgenâ, in 't streng gebod verborgen,
ging open voor uw oog, toen ge uitriept: „GOD ZAL ZORGEN!
„Zoo zij, gezegend oord! in eeuwigheid uw naam!"
En GOD ZAL ZORGEN! GOD ZAL ZORGEN! galmden saâm
de hemelen en de aard. De Cherubynenkringen,
verkondende aan elkaêr den God, dien zy omringen,
verheerlijkten, dat uur, met dubbel psalmgeschal
den God van Abraham! den Meester van 't Heelal!
en riepen: HY REGEERT! Der Uitverkoornen reien
herhaalden: HY REGEERT! De hemelsche schalmeien
doorklonken de eindeloosheid der ruimte, en wekten stof
en onstof tot één lied, één harmony van lof!
Het GOD ZAL ZORGEN walmde uit éénen mond naar boven,
den mond van heel 't Heelal, geloovig in 't gelooven
van Abram, op dien stond. — Herhaalt het aan elkaêr
gy, eeuwen! en aanbidt den Alverzorgeraar!
Nacht! meld het aan den dag! En, schitterende morgen!
getuig die waarheid aan den avond: GOD ZAL ZORGEN!
Spreidt, oppervlakten van het aardrijk! haar ten toon!
Het GOD ZAL ZORGEN meld' de vader aan zijn zoon!
en onderwijst het aan uw dochters, teedre moeders!
en, stervelingen! wilt ge in schaâuw des Albehoeders
als goden nevens hem op de Engelen gebiên,
en geesten voor uw blik, vermeesterd, buigen zien?
Voor 't GOD ZAL ZORGEN, dat, by 't innig boezemblaken,
uw lippen, vloeiende van hymnen, zullen slaken,
ontsluit de hemel zich! — Zoo stort, planeten! stort!
en, zonnen! dat uw gloed tot stuivende assche word'!
Krijgt, elementen! krijgt! vernietigt uw verbonden!
Geest der verdelging! sla uwe armen om de gronden
der wereld, dat zy knakke, en inzakke, en verdwijn'!
Die baaiert zal voor ons de wieg eens Edens zijn!
Wy wachten uit die nacht een onvergankbren morgen!
Valle alles om ons heen! Wy loven! GOD ZAL ZORGEN!

Hosted by Google

EEN TOONEEL

VAN

LORD BYRON'S CAIN,

VRIJ GEVOLGD

EN

MET OORSPRONKELIJKE REIEN DOORVLOCHTEN.

Het Tooneel onderstelt den ochtendstond.

EEN REI VAN ENGELEN.

„Het morgenlicht der hemelen verflaauwt!
„Het bloemgewas der velden, pas bedaauwd,
„schijnt als van angst te krimpen en te kwijnen! —
„De Geest des Kwaads gaat in dit oord verschijnen:
„de Balling, die, in oorlog met zijn God,
„in zijn geweld, in zijn wanhopig lot
„den mensch, den Geest, de Schepping, en God-zelven
„te domplen tracht; en in de nachtgewelven
„van 't strafpaleis, waar hy zich Meester heet,
„het vloekontwerp der Alverdelging smeedt:
„De Vleier, die zijn boosheid hult in schoonheid,
„en, in 't verraad, onnoozelheid ten toon spreidt:
„De Booze, die het Godlijk evenbeeld
„bezoedelde, en in 't zijne had herteeld,
„zoo niet terstond de Hemelsche genade
„den levensboom voor Adam en zijn gade
„ommuurd had met de vlam van 't Cherubzwaard,
„de boetenden verwezen tot deze aard,
„en ZONDIGHEID van EEUWIGHEID gescheiden!
„die nadert weêr. Hy nadert tot verleiden.
„Niet meer gehuld in den geleenden dosch
„des slangenhuids, waarin hem Edens bosch
„het kennisgif aan Eva toe zag dienen;
„maar onvermomd, als toen hy d'Ongezienen
„den afval van het Duivelenheelal
„verkondigde met vloekend krijgsgeschal!

Hosted by Google

„Hy streed! hy viel! Toch waant hy zich almachtig,
„en vrij op nieuw, aan anders niets indachtig,
„dan aan den dag, toen de evenbeelden Gods
„den schijntriumf getuigden van zijn trots!
„Thands waant hy zich een dubblen rang en waarde:
„VORST VAN DE HEL! VEROVERAAR DER AARDE!
„en de Almacht heeft geene almacht, geen beheer,
„geen rechtsgebied, dan in Zijn hemel, meer!
„Hy droomt, hy juicht, hy roemt zich onafhanklijk,
„en lijdt nochthands, en wenschte zich verganklijk,
„en vloekt zich-zelv', gelijk hy 't Al vervloekt!
„Dolzinnige! — Het heillot dat hy zoekt,
„(maar vruchtloos zoekt in gruwbre kwaadverspreiding,
„in vrijheid, haat, in oproer en verleiding,)
„dat heillot reikt hem de armen toe in God!
„Dat heillot is der onderworpnen lot!
„Dat heillot is het onze, Keurgenooten!
„wy dragen 't hart voor d' invloed Gods ontsloten!
„En, als Hy wil, dan willen wy als Hy,
„met Hem, in Hem, in ééne harmony,
„die 't Godsbestaan afspiegelt in ons wezen,
„en almacht geeft aan wie Zijne Almacht vreezen!

„Wee over u, eens onze Deelgenoot!
„die 't heil van onze afhanklijkheid verstoot!
„Wee over u, die door u-zelv' wilt leven,
„en bannen God van 't geen slechts God kan geven,
„en, vloekende op uw onmacht, Hem verwijt
„dat ge in dien vloek zoo diep rampzalig zijt!
„Wat baatte 't u, die woede meê te deelen
„aan Adams bloed? Het zal uw leed niet heelen,
„indien hy viel, en 't kwaad op de aarde bracht,
„dat erflijk kwaad, dat ieder nieuw geslacht
„vermillioend aan 't volgende zal laten!
„Wat baatte u dit? Of thands, wat zal 't u baten,
„zoo Caïn, in wiens hart gy reeds regeert,
„u openlijk met gruwlen hulde zweert?
„En, in de zee der zonde u nagesprongen,
„en om uw leên geklemd en vastgewrongen,
„u dieper in den afgrond zinken doet

Hosted by Google

„Of waant gy dus de dorst van uw gemoed
„in wederwraak op wat gy haat te koelen?
„Verblinde! als of dat lasteren, dat woelen,
„die wapenkreet, waarmeê gy 't ruim vervult,
„iets anders waar', dan 't blijk van Gods geduld!
„Als of u niet Zijn donder kon verpletten!
„Als of Hy niet dien krijgsmoed neêr kon zetten,
„en siddren doen met ingezakte kniên
„den schijnheld, dien de Duivelen ontzien!
„Wy-zelve, wy, in naam van 't Alvermogen,
„wy kunnen met een opslag onzer oogen
„u duizlen doen in 't Niet, dat ge eenmaal waart!
„wy kunnen in uw teugellooze vaart.....
„doch neen! volvoer uw plannen, hemelbasterd!
„zy dienen God, terwijl gy Hem belastert
„en tegenwerkt! 't Is zegen, als gy vloekt!
„Het is herstel, als gy verdelging zoekt!

„En wy, wy daalden neêr om lovende te aanschouwen
„wat heerlijk lotbestier de wegen zal ontvouwen,
„waar door der zonde kroost, gelouterd in zijn straf,
„te rug keert tot zijn God! Wy wachten lijdlijk af!
„De hoogste zaligheid der zaalgen is — vertrouwen!"

CAIN *alleen.*

Dit is het leven dan! Één zwoegen om te lijden!
Mijn vader was te zwak, om 't Noodlot te bestrijden,
en — 't leven werd zijn straf! Maar wat heb ik misdaan?
'k Bestond niet: en werd toen genoodzaakt te bestaan,
toen dat bestaan een staat van wanhoop was geworden! —
Maar ook mijn vader! waarom viel hy, en omgordden
de dienaars Gods hem niet met forscher kracht van ziel?
Waarom weêrstond hy geen verleiding? Waarom viel
zijn gades onschuld, toen de Slang sprak? Of gevallen,
waartoe die pijniging? — Waartoe in Edens wallen
dien schoonen boom geplant, 't oog met zijn ooft getergd,
en meer dan Englendeugd van d'eersten mensch gevergd?
Één antwoord geeft men my: HY WILDE 'T! HY IS MACHTIG!
HY, GOED! Ja! Hy heeft macht! Wy ondervinden 't krachtig!
Maar goed! Die goedheid is my bitter, als mijn bloed
en lot is, om een schuld, die 'k niet beging, en boet!

Hosted by Google

DE REI.

„Hoort gy 't, Heemlen? Aarde! hoort gy 't? Hoort gy 't, dui-
[zlend wereldal?
„Hoort gy d'opstand-, wraak- en vloekkreet van Gods beeldtnis
[in zijn val,
„en gy stort niet uit elkander in verwarring en in schrik?
„Neen! Gy schokt niet, vast gehouden by des Alvoorzieners blik!
„Hy aanschouwt het, Hy voorzag het, wat ons oog gebeuren ziet!
„Hy regeert! en Caïns lastring, Caïns lastring wordt een lied,
„wordt een lied, gelijk het onze, tot verheerlijking van God,
„den Ontwerper, den Geleider, den Volvoerer van het Lot!
„Heemlen! stort niet! Aarde! zink niet! Uitgespannen wereldal!
„vrees niet dat de klank des oproers u in duigen knallen zal!
„Loven wy met harpgezangen, met uw wentelingen, gy;
„ook die toon is onontbeerlijk in de wereldharmony!
„Licht en duister, vrede en oorlog, hel en hemel, liefde en haat
„maken één muzyk voor God uit, onderworpen aan één maat;
„en de duivel is een wanklank, die zich oplost in 't akkoord,
„dat het laatste Laatst der dagen in zijn volle ontwikkling hoort!"

CAIN *vervolgt, terwijl* LUCIFER *nadert.*

Wie nadert? — Een gestalte, als die, waarin de Zonen
des hemels zich aan ons gewoon zijn te vertoonen;
maar droeviger van blik, en sombrer van gelaat!
Ik sidder! — Maar waarom? — De geest, die voor my staat,
heeft in zijn aanblik niets, dat meerder schrik moet wekken,
dan de Englen, die de wacht om Edens poort betrekken
in de avondschemering, wanneer het vlammend zwaard
my dreigend tegengolft, daar 'k, dwalende over de aard,
onwillig naar den Hof (den onze eens!) wordt gedreven;
en boven 't bolwerk, dat zy nacht en dag omzweven
in wapenrustingen van vuur, de toppen uit
zie steken van den boom, wiens toegang men ons sluit!
Doch deden zy den moed van Caïn nimmer vallen,
ook deze zal het niet! — Hy nadert! — Meer dan allen,
die 'k ooit aanschouwen mocht, spreidt hij een macht, een schoon
(maar dat nog schooner eens geweest moet zijn!) ten toon,
waar alles weg by zinkt. Maar o! de trek van wrevel,
my eigen, spreidt ook hier op 't fier gelaat een nevel,
en overschaduwt zijn onsterflijkheid! Kan 't zijn?
Zijn Englen zelfs niet vrij van onze levenspijn?

Hosted by Google

DE REI.

„De vijand stapt vast aan met vliegende banieren,
„om over 't menschlijk hart op nieuw te zegevieren!
„Ach! 't zal geen weêrstand biên! — O Caïn! Caïn! waar
„voert u de krijgslist heen van d' Aartsgeweldenaar?
„O! dat gy hem bestreedt, gelijk gy wenscht te strijden
„met God, uw wettig Heer! En thands — Zijn medelijden
„zij met u!"

LUCIFER *in het opkomen.*

Sterfling!

CAIN.

Geest! wie zijt gy?

LUCIFER.

'k Ben een Heer van geesten!

CAIN.

Zijt gy dit? en daalt ge op de aarde neêr, om met het stof te zijn?

LUCIFER.

Het stof en zijn gedachten ken ik! Ik ken ook u, en 'k deel in uw betrachten!

CAIN.

't Geen ik betracht, kent gy?

LUCIFER.

Gy denkt, wat alles denkt dat denken waardig is! Dat, wat geen sterfuur krenkt, werkt in u, als gy denkt.

CAIN.

Ach! wat is ons gebleven dat hoop zou mogen voên op een onsterflijk leven? De boom des levens is voor Adam en zijn bloed niet meer! De kennisvrucht, in Evaas oog zoozoet, bracht voort de bittre dood!

Hosted by Google

LUCIFER.

Neen! neen! geen God ontzeide u
een eeuwig voortbestaan. Leef, Caïn! men misleidde u!

CAIN.

Ik! leven? Ja! o ja! een wijl nog op dees grond
verkwijnen, treuren, tot het stof, waar 'k uit ontstond,
zich weêr ontbinden zal, en ik een aanzijn derven,
waar niets me aan vasthecht, dan die afschuw van te sterven,
dien 'k niet vermeestren kan; schoon ik my-zelv' veracht'
en hate, om dat mijn hart nog naar een leven tracht,
zoo haatlijk, zoo vervuld van jammren, die 't verstoren!
ondraaglijk! levenloos! .... O! ware ik nooit geboren!

LUCIFER.

Gy werdt het, en gy leeft! Dat leven eindigt nooit!
Gelijk de tijgerhuid, die ge om uw leden plooit
en weder afschudt, zoo ontstijgt gy eens die aarde,
wier schors uw geest omsluit! Dan wordt ge in kracht en waarde
niet minder dan gy zijt!

CAIN.

Niet minder! ook niet meer?

DE REI.

„Ja! meer! ja! eindloos meer, en nader aan den Heer
„uw God, indien gy 't wilt! indien gy wilt beminnen,
„niet haten! loven, niet vervloeken! en verwinnen
„den wrevel, die uw ziel verdierlijkt en verslaaft!
„Klaag 't lijden, dat gy torscht, aan God! en word gelaafd!
„Keer van den weg ter helle een oogenblik slechts weder!
„Één poging hemelwaart! Wy allen dalen neder,
„en voeren in triumf u aan de voeten Gods!
„Ontwortel uit uw hart dien monsterlijken trots,
„wiens vrucht Gods vloek is! Of, ontbreken u de krachten?
„Sla 't oog naar boven, en een heir van hemelmachten
„staat op uw wenk gereed hem neêr te vellen! Ja!
„hy valt (begeer het slechts!) door Godlijke genâ!
„Hy valt, en gy! gered uit 's lichaams kerkerwallen,
„wordt meer dan Adam! meer dan Adam, de omgevallen!"

Hosted by Google

LUCIFER.

Wellicht wordt gy als wy!

CAIN.

Zijt gy gelukkig?

LUCIFER.

Wy zijn machtig!

CAIN.

Machtig! maar gelukkig?

LUCIFER.

Neen! en gy?

CAIN.

Hoe! Ik, gelukkig? Ik! — Aanschouw my!

LUCIFER.

Kind der aarde!
Gy ongelukkig? Wat vermeten! 't Lot bespaarde
den doem des ongeluks voor hooger dan gy zijt!

CAIN.

Maar gy! wie zijt gy dan, die, daar ge als 't menschdom lijdt,
u zoo veel hooger roemt?

LUCIFER.

Die God onttroonen wilde,
maar aan dat grootsch ontwerp vergeefsche krachten spilde,
die ben ik! Waar 't gelukt, de werelden had ik
geschapen, en gy zoudt gelukkig zijn!

CAIN.

Uw blik is van een Godheid, en....

LUCIFER.

Ik ben 't niet! Hy regeere!
En ik! in 't geen ik ben, stel 'k even groot een eere,
als Hy, in God te zijn, en Schepper van dees grond,
en van uw vader!

Hosted by Google

CAIN.

En van heel het wereldrond!
Zoo zingen (zegt men my) de zaalge Serafijnen,
en zoo herhalen 't hier mijn vader en de mijnen!

LUCIFER.

Ja! zoo verkonden zy 't, al siddrend voor den dwang!
Te bloode om meê te zijn, 't geen ik ben sedert lang,
en 't geen gy wordt welhaast!

CAIN.

En wat dan zijn wy?

LUCIFER.

Zielen,
die Goden durven zijn, en voor geene Almacht knielen!
Die Waarheid durven zien en spreken; en 't Heelal
verkonden, dat, zoo Hy (en niet een bloot geval)
ons in het aanzijn riep, Zijn Schepping Kwaad, geen Goed is!
Dat straffen Hem vermaak, dat folteren Hem zoet is!
Dat Hy geen heil verspreidt, noch zelf geniet! Hy roemt
zich goed? En wy zijn kwaad, die Hy zijn schepsels noemt?
Zoo zijn wy niet uit Hem, of 't Kwaad is in Zijn wezen!
Wat zijn die werelden, op Zijn bevel gerezen?
Boos- en rampzaligheid! Hy wekte ze uit de dood,
de kalme sluimering der dood, om deelgenoot
te worden aan den last van een ondraaglijk leven!
Hy schiep ze, om zonder end te lijden, en te beven,
en af te smeeken van d'Oneindigen Tiran
't geen Hy niet geven wil, 't geen Hy niet geven kan:
't geluk! Hy derft het zelf, dat voorwerp onzer wenschen,
zoo vruchtloos uitgestort! — Spitsbroeders! Geesten! Menschen!
wy zijn gewroken! Want ook Hy kent heil noch rust!
Wanhopig, en zich-zelv' geen andere troost bewust,
dan 't overstorten van Zijn leed in andre zielen
(door steeds te scheppen, te herscheppen, te vernielen!)
leeft Hy, nog eindeloos wanhopiger dan wy.
Wy vormen één verbond! wy, ééne harmony
van jammer, woede en wraak! Ons blijft nog één genoegen:
ons onheil, onze ellende, ons nooit volstreden zwoegen
te wijten aan Zijn wil! en dien vervloeken wy!
Wy eischen recht van God! maar wien beschuldigt Hy?

Hosted by Google

DE REI.

„Ontzinde! zwijg! o zwijg! elk vloekwoord, dat gy slaaktet,
„verdubbelt d' afstand van het heil dat gy verzaaktet!
„Wat zoekt gy in de taal van mensch- of Englendom
„een wapen tegen God? Godlasteraar! verstom!
„De talen zijn uit God! Haar saâmgehuwde klanken
„vermenigvuldigen zich niet, dan om te danken,
„te loven! en, als gy in dronkenschap van haat,
„haar te misbruiken tracht tot boden van het Kwaad,
„zoo vormt gy onzin! Maar die onzin .... Harpenaren
„des hemels! staakt uw lied! Het geen uw gouden snaren,
„wier trilling heel 't Heelal met hymnen overspat,
„het geen uw stemmen, als zy galmen: WIE BEVAT
„DEN GOD, DIE 'T AL BEVAT? nooit sterk genoeg herhalen,
„dit drukt hier Satan uit met daden! Laat hem smalen
„op d' Onbegrijpbren, uit Wiens licht hy-zelf zich bant!
„Het is bekentenis van onmacht! — Geen verstand
„van schepsels ('t zijne, 't onze, of dat van stervelingen!)
„vermag nog in 't geheim van 't scheppingsplan te dringen.
„'t Gordijn rolt langzaam op, waar achter 't God verbergt
„Eens zal het openstaan. Maar wee, die meerder vergt!
„Wee, die als God wil zijn! Wee die in heiligschennis
„zich-zelf' bedeelen wil met onbeperkte kennis!
„Wee u! gewezen Vorst der Morgenster! Gy blonkt
„van glorie, toen ge, als wy, verbeiddet! Gy verzonkt
„in waanzin, sints ge u woudt verheffen tot het weten
„der wetenschap van God! Ach! zijn zy gantsch vergeten,
„die eeuwen, doorgebracht in schaduw van Gods troon,
„toen heiligdommen zich ontsloten voor uw toon?
„Toen ieder vleugelslag, waar meê gy d' ether kliefde,
„u nader aan de bron van de uitgestroomde Liefde
„des Onbereikbren voerde, en ieder hemeldag
„u nieuwe werelden van kennis intreên zag?
„Toen .... maar zy zijn verbeurd, die Goddelijke dagen!
„Zy is te niet gegaan, die glorie! Durft gy vragen
„naar de oorzaak van uw val? Gy spraakt uw vonnis uit!
„Het is uw keus, uw wil, die u den hemel sluit!
„Of — werd die keus, die wil bestierd door hooger wetten?
„(Almachtige! laat ons uw gramschap niet verpletten,
„indien we ons, al te stout, te buiten gaan in 't perk

Hosted by Google

„door d' ijver voor uw naam, by 't loven van uw werk!)
„Zoo zijt ge, o Lucifer! geschapen tot een voorbeeld
„der Wijsheid, die het Kwaad te voorschijn brengt, veroordeelt,
„en Goed maakt, en (wellicht!) door 't zaligendst geweld,
„wordt ge onderworpen eerst; dan — in uw rang hersteld!!!"

CAIN.

Hoe vaak zijn in mijn geest gedachten opgekomen,
die zwemen naar uw taal, in nevelige droomen,
of in de mijmring van een sombere eenzaamheid!
Maar 't geen my hier omringt, stremt mijn verstand, en leidt
my van een denkspoor af, hier te edel, te verheven!
Mijn vader en zijn gâ zie 'k op de erinnring beven
en blozen van de Slang, de Kennis en haar ooft!
De Godstrawanten, met den Cherub aan het hoofd
die 't vlammend wraakzwaard zwaait, bewakende de wallen
van 't ledig Paradijs, zien neêr met welgevallen
op onze ballingschap, en schijnen voor altijd
ons van een hooger weg te weeren! ik, ik lijd',
en werk, en zwelg de vrucht van 't zweet mijns aangezichten!
Een wereld, waar ik niets in ben of uit kan richten,
omgeeft me, en kwelt mijn ziel, in 't vruchteloos gewoel
van overpeinzingen, die 'k in mijn boezem voel
vergaadren tot een heir, dat heemlen te bespringen,
't lot te overmeestren dreigt, en 't wereld-al te dwingen,
en (louter ijdelheid!) nochtands onwerkzaam is!
Mijn vader is versuft in 't onheil; en 't gemis
der Paradijsvreugd sloeg den moed neêr van mijn moeder,
die eens des hemels vloek braveeren dorst. Mijn broeder
kent geen verheevner lust, dan hoeder van zijn vee
te wezen, en den God, die voedsel geeft voor wee
en arbeid, 't offer van zijn eerstlingen te slachten!
Mijn zuster Zilla paart, by 't vlieden van de nachten,
haar stemklank aan den zang der schelle vooglenrij,
en lofgalmt heel den dag. En Ada!.... Ada!.... zy,
mijn zuster en mijn bruid, mijn hart- en zielsvriendinne,
zy, de een'ge, die my mint, zy, de eenige, die 'k minne,
ook zy miskent de zucht, die in mijn boezem woelt,
die brandende onrust, die noch tijd noch arbeidt koelt!
Neen! 'k ben voor meer gemaakt, dan 't kruipen met de menschen!
Met geesten om te gaan, en geest zijn, is mijn wenschen!

Hosted by Google

LUCIFER.

Indien ik in uw ziel niets eedlers had ontwaard,
dan 't geen uw stam verknocht aan een ongeestige aard,
zoo ware ik voor uw oog niet in den dosch verschenen
des Engels; en een slang had thands, gelijk voorhenen,
't woord tot den zoon gevoerd van een verachtlijk stof!

CAIN.

Waart gy de slang dan? de Verleider in den Hof?

LUCIFER.

'k Verleidde nimmer! maar ik deelde waarheid mede!
Of was de vrucht, die 'k bood, de vrucht niet van de Rede?
Of zijn uw Ouderen door my verzocht? Heb ik
hun lusten ieder stond geprikkeld met den blik
van een verleidend ooft, dat zy niet mochten smaken?
O neen! in tegendeel! ik wilde u Goden maken!
En Hy, die 't my belette, erkende dit in 't woord,
dat Adam uitsloot van het lust- en levensoord!
Wel aan dan! wie van ons heeft waarlijk u mishandeld?
Die voor u staat, of Hy, die op de sterren wandelt?
Hy, die by de eeuwigheid des levens, u 't genot
der kennis schenken ging, of Hy, wiens wreed gebod
u beide ontzegd heeft?

CAIN.

Ach! wy hadden niets te duchten,
indien mijn moeder, in één zonde, bei de vruchten
gegrepen had!

LUCIFER.

Wel nu? de eene is reeds in uw macht;
en de andre kan het zijn!

CAIN.

Hoe? nog?

LUCIFER.

Zoo ge aan de kracht
van d' onverzaden geest, die u ten opstand prikkelt,
en, zonder dat gy 't weet, zich meer en meer ontwikkelt,

Hosted by Google

den vrijen teugel viert. Een onomstootbre wil
van door zich-zelf te zijn, vormt in den geest een spil,
waarom de wereld zwaait!

DE REI.

„Ja! roem op eigen waarde,
„verleider van 't Heelal! De Satans dezer aarde
„ontfangen blij te moê 't vergif dat gy hun biedt!
„Ja! door zich-zelven zijn, en door Jehova niet!
„Ja! onafhanklijk zijn, en zelf zijn lot regeeren!
„zie daar de leus der hel: zie daar den vloek des Heeren!
„Zoo lang de Tijd in 't perk der eeuwen rennen zal,
„zoo lang zal deze kreet weêrgalmen door 't Heelal.
„Kroost des gevallenen! wil naar die kreet niet hooren!
„Zoo zy uw ziel bekoort, zoo is uw ziel verloren!

CAIN.

O! leer my dus te zijn!

LUCIFER.

Ik zal het, zoo gy zweert
't geen ik van u begeer!

CAIN.

Wat is 't, dat gy begeert?

LUCIFER.

Indien gy mijn geheim, mijn moed, mijn macht wilt leeren,
zoo moet ge als Vorst en Heer my eerst uw hulde zweeren!

CAIN.

Gy zijt de God niet, dien mijn vader aanroept?

LUCIFER.

Neen!

CAIN.

Maar Zijn gelijke?

LUCIFER.

Neen! 'k Heb niets met Hem gemeen!
Ik ben niet boven Hem, noch onderdanig voor Hem!
noch oefen mijn gebied in Zijnen naam, of door Hem!

Hosted by Google

'k Bewoon een ander rijk! Daar heersche ik: ik ben groot
en machtig in dat rijk! Gy wordt de lotgenoot
van groote wezens uit de toekomst en 't verleden,
indien gy 't onder my den moed hebt in te treden!

CAIN.

'k Boog nimmer nog de knie voor mijner oudren God;
'k weêrstond het voorbeeld van een broeder, en 't gebod
eens vaders, om mijn ziel van hulde vrij te weeren!
Ik, die de toornigheid eens Scheppers durf braveeren,
'k zou knielen voor een Geest?

LUCIFER.

Gy boodt geen hulde aan God?
Zoo ben ik daardoor reeds de meester van uw lot!
Kom! volg my in het rijk der onbeperkte vrijheid!
Kom! volg my in den hof der ongebonden blijheid,
waar troost voor jammer is in onverbloemden haat
en veroneindiging van 't ons verteerend kwaad!
Of.... blijf de slaaf van Hem, die, fel op u verbolgen,
u foltren wil en kan. — Kom! volg my!

CAIN.

'k Zal u volgen.

DE REI.

„Gaat, ongelukkigen! verdiept u in die nacht
„van straf en onheil, die niet onze aanschouwingskracht
„kan door- of overzien, maar die door God bepaald is,
„zoo wel als 't licht des dags, waarvan ons hoofd omstraald is!
„Aan Hem verblijv' de loop der tijden, Hem het rijk
„der Zaalgen, Hem 't gebied der kinderen van het slijk
„der aarde, zondig als de vader, die hen teelde!
„ons, 't zeegnen van den Naam, die Goed en Kwaad verdeelde;
„ons, 't lofgegalm, de hymne, en 't hartverscheurend lied
„des danks, waar in de ziel steeds hooger waarheid ziet,
„steeds teedrer liefde voelt, in d' invloed van den Vader
„steeds diep en dieper treedt, en aan zijn Godheid nader!
„Op! hemelbroeders! op! ter lofzang! 't Gruwzaam woord
„der lastring van de Hel werd hier te lang gehoord!
„Komt! zuivren wy de lucht van haar besmette klanken!
„Komt! leeren wy deze aard te aanbidden en te danken!

Hosted by Google

„Een lichtstraal van de Hoop, die onze ziel beschijnt,
„verkwikke op nieuw dit oord, dat van vertwijfling kwijnt!

„In den aanvang was Jehova! Hy bestond en Hy-alléén!
„Maar Hy riep u, en gy waart er, grootste der verborgenheên!
„geestenwereld, die uit Niet werd! Gy waart God niet, en — bestondt!
„Millioenen Cherubs leefden! 't Was het aadmen van Zijn mond!
„Millioenen Serafs loofden! 't Was het golven van Zijn hand!
„Millioenen Geesten zweefden in één liefderijk verband
„om den troon des Glorierijken, uit wien alle glorie straalt! —
„'t Was de wil des Liefderijken, uit wien alle liefde daalt!

„Zoo was alles in de Schepping éénheid, liefde, harmony!
„'t Wist zich alles onderworpen, en in de onderwerping vrij!
„Ieder kende 't, ieder prees het: GOD TE DIENEN, IS TE ZIJN!
„ONAFHANKLIJKHEID IS NIET ZIJN! DIE TE WENSCHEN, FOL-
[TERPIJN!
„'t Was de Vorst der Morgensterre, die zich 't eerst dien wensch
[vermat!
„'t Was de Vorst der Morgensterre, die zijn oorsprong 't eerst ver-
[gat!
„Gods rechtvaardigheid verstiet hem uit d' oorspronkelijken staat!
„Gods genade spaart hem 't aanzijn, — en aldus ontstond het Kwaad.

„Maar het Leger der Getrouwen zong zijn' God een nieuwen lof:
„en daar rees een nieuwe wereld uit het onbezielde stof!
„Over de onverdeelde waatren wandelde de Geest van God,
„en de baaiert werd één leven, ééne aanbidding, één genot!
„Aan het hoofd stond Godlijke Adam, als een Godheid onder God,
„tot den dag der overtreding van 't noodlottige gebod!
„Want ook Hy, Hy wilde ALS God zijn, niet IN God zijn — en
[hy viel,
„en de trotschheid van den Satan overmeesterde zijn ziel!

„Nu verbreidt zich, nu verspreidt zich 't menschdom en des mensch-
[doms straf!
„Nu wordt de aarde, die zijn wieg was, hem een kerker en een graf!

Hosted by Google

„De Englen Gods en de Afgevallen voeren oorlog in zijn hart:
„daar is hoop met wanhoop worstlend; hemelvreugd met helsche [smart;
„kracht en rechtheid, kalmte, liefde, met verzoeking, wroeging, haat;
„'t zaad der hemelsche genade met het helsche zelfheidszaad!
„Maar de God der Legerscharen richt den kampstrijd van 't gemoed.
„O! Zijn wegen zijn rechtvaardig, en Zijn einden eindloos goed!

„Wegen Gods! hoe duister zijt gy! — Maar we omvleuglen ons [het hoofd
„voor 't verblindend licht der toekomst, die 't verrukte hart gelooft!
„Blijve 't middel ons verholen! God verkondigt ons het doel
„in de onfeilbre profecyen van het zegenrijkst gevoel!
„Aan den eindpaal van de Tijden ziet ons oog den geest van 't kwaad
„moegeworsteld en ontwapend, tot geen afval meer in staat!
„Als de Heere God IN ALLEN, EN IN ALLEN ALLES IS,
„zal het licht zijn, eeuwig licht zijn, LICHT uit licht en duisternis!

ALEXANDERS ZEGEFEEST.

I.

Het feest der overwinning klonk
door Perziës verslagen steden,
door 't zegepralend heir betreden,
waar voor Darius macht verzonk.
Te midden van de pracht der Vorstelijke zalen
zat op den hoog verheven troon
Philippus nooit verwonnen zoon.
Met roos en myrt om 't hoofd en om de gouden schalen
omringde hem zijn wapenbroedrenstoet;
en aan zijn zij zat schittrend in den gloed
der jeugd, der schoonheid, en der liefde
de vrouw, die 't minnend harte griefde
van den Veroveraar.
Heil u, heil u, zalig paar!
Heldenmoed en deugd te kroonen,
past de hand alléén der schoonen!
Past de hand alléén der schoonen!
Past de hand alléén der schoonen!

Hosted by Google

KOOR.

Heil u, heil u, zalig paar! enz.

II.

Timotheus, aan het hoofd der zangeren,
't bezielend speeltuig in de hand,
heft aan! De heilge vlam ontbrandt
om aller zielen te bezwangeren
van hemelwellust! 't Lied begint
van Jupiter, van minnesmart ontzind.
De liefde voerde hem op aarde:
de vlammende opperhuid eens draaks verbergt den Vorst
der goôn! Hy wringt zich aan de borst
der Koningin, die Alexander baarde,
en lescht zijn heete liefdedorst,
en schept een beeldtnis van zich-zelf, een' Wereldkoning.
De Dichter zwijgt: de vorstenwoning
weêrkaatst het juichen op zijn godenmelody,
en alles waant de godheid zelf nabij!
De Koning hoort en wordt verheven,
verheven tot een god,
zijn bloote wenk tot een gebod
waar aarde en hemel voor moet beven!

KOOR.

De Koning hoort en wordt verheven, enz.

III.

Nu stroomt de lof des Wijngods met zijn toon,
de lof van Bacchus, eeuwig jong, en eeuwig schoon!
Daar komt de godheid aangereden!
in zegepraal! Trompet en trom
en rinkelbom
begroet zijn wagen van rondom!
Met vuur de godheid aangebeden!
De blij-, de zachtheid van 't gemoed
spreekt in den tintelenden gloed
van 't jeugdig bloeiend wezen!
Zij zijn weldaad steeds geprezen!
Onuitspreeklijk is haar zoet,
onuitputbaar de overvloed
van zijn gaven,

Hosted by Google

die het fel ontstoken bloed
van den krijgsman laven!

KOOR.

Zij zijn weldaad steeds geprezen! enz.

IV.

Die toon ontvlamt des Konings bloed!
De hoogmoed groeit in 't fier gemoed,
en voert hem voor den geest die wijd befaamde dagen
toen voor zijn schrikkelijke slagen
wat vijand was met siddring boog.
De kunstnaar ziet die woede stijgen,
hy ziet den Vorst naar wapens hijgen,
't gefronseld voorhoofd, 't vonklend oog,
dat aarde en hemel daagt tot strijden! —
Die hoogmoed moet gesmoord, die drift bedaard!
Nu ruischt een toon, aandoenlijker van aart,
van uit de snaren des gewijden.
Hy zingt Darius, groot en goed,
den Vorst, die eens heel Azië regeerde,
wiens eer- en braafheidvol gemoed
het onrechtvaardigst Lot verneêrde!
Vervallen van den koningstroon,
door een ontmenschte hand verraden
ontelbre weldaân tot een loon,
ligt hy in 't vlietend bloed te baden,
alléén op 't naakte strand, in 't stervensoogenblik!
Daar is geen mensch, zelfs om den laatsten snik
des eedlen Konings op te vangen.
Daar zit nu de Veroveraar,
verwonnen door den Kunstenaar,
geketend aan zijn zangen!
Zijn ziel doorzag 's Lots wispelturigheên:
een zucht is aan zijn borst ontgleên!
een traan gloeit op zijn wangen!

KOOR.

Daar zit nu de Veroveraar, enz.

V.

De Dichter zegepraalt! zijn hand
zal malscher tonen nog doen hooren!

Hosted by Google

De deernis is aan mingevoel verwant!
De treurzang zweeg: de zang der liefde wordt geboren!
„De oorlog is een schakel jammren; roem, een flikkring die niet baat,"
dartelde het lied des Dichters in zijn Lydiaansche maat!
„Waartoe steeds de vuist te klemmen om dat moordgeheiligd zwaard!
„Is 't tot eindeloos verdelgen, of veroveren van de aard?
„Is zy, aan uw wet gekluisterd, u niet waardig het genot?
„O! versmaad ze niet, de volheid van 't u zegenende Lot!
„Naast uw boezem prijkt een Thaïs, en uw boezem bleef nog koel?"
De min, de toonkunst zegevieren
in 't ongekend gevoel,
dat de oorlogszucht versmoort in 't hart des fieren!
Den Koning baat geen wederstand!
zijn adem brandt!
Hy zucht, en laat de gloeiende oogen
onwillig op de schoone gaan!
Hy zucht en ziet haar nog eens aan,
en zwicht voor Liefdes alvermogen,
en minnedronken zinkt de Vorst
op Thaïs aangebeden borst!

KOOR.

Den Koning baat geen wederstand, enz.

VI.

Die weekheid verdwijne, en de krijgsmoed herrijz
Dus wil het de dichter! Zijn brommende snaren,
gestemd tot verhevener krachtiger wijs,
verkonden zijn wil aan de weeldrige scharen!
De Vorst ontwaakt op d' eigen stond,
en heft het hoofd ten hoogen,
als aan de dood onttogen,
en ziet getroffen rond!
„Ontwaak, (dit hoort hy, fel bewogen)
„ontwaak, ontwaak!
„Zie om u heen! De schrikgodinnen waren!
„De slangen sijfflen in heur haren!
„In beider oogen vlamt de wraak!
„En langs de koninklijke wanden
„houdt, met een heltoorts in de handen,
„een bleeke drom van geesten wacht!

Hosted by Google

„Ge erkent hen? 't Zijn Grieken, 't zijn eerlijke helden,
„tot uw dienst, tot uw roem, op de bloedige velden,
„ten prooi aan het hongrig gevogelt' geslacht!
„Zie de vlam van den somberen fakkel der dooden,
„hoe zy dreigt op de tempels der Perzische goden,
„op heel 't haatlijk gewest, dat hun schimmen bespot!"
Alles juichte, alles vloog op des dichters gebod!
En de Koning nam een fakkel, en hy snelde woedend heên!
en een latere Heleen
ging hem voor met rassche schreên,
om met hem een tweede Troje tot een puinhoop te vertreên.

KOOR.

En de Koning nam een fakkel, en hy snelde woedend heên, enz.

VII.

Dus zong in lang verloopen tijden,
eer nog de tooverkunst bestond
den Zefier een metalen mond
te vormen, waar zijn aâm welluidend door mocht glijden,
dus zong Timotheus! Naar zijn lied
ontsprong de kittling van 't verlangen,
de bijtende angel van 't verdriet.
Maar later eeuw zag zijn gedachtenis vervangen
door grooter wonder, hooger macht.
Cecilia betrad deze aarde,
wier geest met nieuwe scheppingskracht
de melody des orgels baarde,
en, stout, het rijk der kunst tot wijder grenzen bracht!
Timotheus lauwer moet verteeren,
of deelen beiden éénen lof!
Hy voerde de aard ten hemelsfeeren
en zy verhemelde dit stof!

KOOR.

Cecilia betrad deze aarde, enz.

Naar het Engelsch van
DRYDEN.

Hosted by Google

AAN BILDERDIJK.

Οὐδ' εἰ μοι δέκα μέν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν
Φωνη δ' ἄῤῥηκτος, χάλκεον δὲ μοι ἦτορ ἐνείη.

HOMERUS.

Mijn gloênde borst verlangt naar lucht!
mijn kloppend hart, om uit te spatten!
Van echte dichterdrift bevrucht,
kan haar mijn geest niet meer omvatten!
Leer, leer me, o groote Dichtrenvorst,
wiens beeld geprent in deze borst
die poëzy verwekt, wier vlammen my verslinden!
leer me in de galmen van mijn lier,
leer me op 't bezielde dichtpapier
mijn hart, en wat dit hart voor u gevoelt, hervinden!

Mijn ziel, geschokt, aan de aarde ontvoerd,
en boven eigen kracht verheven,
vindt, by den God die haar beroert,
en taal en versmaat zonder leven!
hoe zal een menschelijk geluid,
als 't rijk der Englen zich ontsluit,
en 't Godaanbiddend paar van Schoon- en Waarheid dalen,
den toestand van 't verrukte hart,
dat in de louterende smart
van eigen nietigheid zich baadt en wegsmelt, malen?

Hy moog dit, hy, wiens forsche moed
voor onze galmen, onze woorden
een nieuwe zieltaal leven doet,
een nieuwe wereld van akkoorden!
Gy moogt dit, Bilderdijk, ja, gy!
gy, enkel hart en poëzy!
die, koning onzer dichterwereld,
een kroon draagt, met den blanken gloed
der deugden van uw vast gemoed
op 't Godgetrouwe hoofd bepereld!

Vervuld van 't hemelsch ideaal,
dat in u de oorsprong is van 't leven,

Hosted by Google

moogt gy aan melody en taal
dien Goddelijken indruk geven!
Gy moogt het wederspannig stof
ontstoffelijken, God ten lof,
en, oppermachtig, 't rijk van klank en zang regeeren!
Wie niet dien gouden schepter torscht,
dien moet de dichtvlam in zijn borst,
daar zy geen uitkomst vindt, uitblaakren en verteeren!

Wat zal ik dan, als mijn gevoel
zich-zelf herscheppen wil in zangen?
Ik heb geen uitdruk, dan te koel,
om 't vuur mijns harten op te vangen!
Moet dan die hartevlam versmoord? —
Neen! dringe u 't onvermogend woord
op d' adem van den wind, o Bilderdijk, in de ooren!
Daar vormt het zich tot poëzy!
Gy leent het kracht en melody,
en leest in 't gloeiend hart, waaruit het werd geboren!

Ja, lees, lees in uws kweeklings borst,
in echte waarheidzucht ontsteken!
Zie daar zijn doel, zijn heil, zijn dorst,
en 't eenig voorwerp van zijn smeeken!
En o! die Godgewijde drift,
wat is zy me anders dan uw gift,
meer groot, meer koninklijk dan alle wereldtroonen?
Ge ontwikkeldet die hemellust
in 't hart, zich-zelf nog niet bewust,
en 't zwol van grootschen moed op 't zwellen van uw tonen!

Ja! 't zwelt van moed! van dankbaarheid!
't Voelt zich verdubbeld in zijn leven!
'k Besef, ik weet het, wat het zeit,
't geen God door U my heeft gegeven!
My, balling van zijn zalig Oost,
my, sprank van Juda, Jacobs kroost,
eens bloeiend nog in 't Zuid, maar uitgedord in 't Noorden,
hebt gy hersteld van 's noodlots woên,
van 't lang verval herâmen doen,
my-zelf erkennen, en.... o hemel! zijn er woorden?

Hosted by Google

Vergeet' my mijner vaadren God,
zoo 'k ooit uw weldaad zal vergeten!
Vervolg' my menschdom beide en lot;
ik zal me uw kweekling immer heeten!
O! brandend, kokend hijgt mijn jeugd,
om op uw spoor voor Waar en Deugd
(verleen' my God de kracht, en blijve aan Hem de glorie!)
in dien ontzachelijken strijd,
dien de Afval aanheft van dees tijd,
den dood te zoeken, of een heilige viktorie!

Neen, Teisterbantsche krijgsbanier!
niet vruchtloos zult gy u ontplooien!
Een onverdoofbaar heldenvier
doet uwer scheptren gloed ontgloeien!
Waarheen ge ons vóórgolft, volgen wy,
wy, door de helsche razerny
van 't lastrend volksgeschreeuw nog onverleid gelaten!
wy, door een andren trek bezield,
dan 't geen deze aard nog overhield
voor hen, die, dit ter eer, God en zich zelf vergaten!

Leere ik het dichterlijk rapier
met onverwrikte hand regeeren!
Leere ik met wijs doordacht bestier
het Recht van Schoon en Waar verweeren!
En dan op 't monster aangerukt,
den Waan, die deze onze eeuw verdrukt,
en al wat hart heeft daagt te wapen!
En dan, den lofgalm afgewacht
van een verbeterd nageslacht,
ter eer van Bilderdijk, den dichter, den rechtschapen.

U, u, o teêrgeliefde Vriend,
u zij de lauwertak geheiligd,
zoo ooit mijn schedel hem verdient,
die voor vergetelheid beveiligt!
U, u behoort mijn poëzy,
die ik aan Waarheid wijde, als gy,
u, 't diep erkentlijk hart, dat lucht zoekt in haar tonen!
O! als dat hart zich-zelf ontschiet,

Hosted by Google

en u zijn gloênde hulde biedt,
zal 't uwe, o Bilderdijk! zijn onmacht niet verschoonen?

ISRAËL.

— dabit Deus his quoque finem!
VIRGILIUS.

Ja! duldt, vertrouwt, volhardt in 't hopen!
mijn broeders van 't verkoren zaad!
wiens naam geen eeuwen konden slopen,
wiens heilge glorie nooit vergaat!
Vernielt der Ongodisten lagen!
Beschaamt de pogingen der hel!
Verfoeit de koelheid onzer dagen!
gy zijt het kroost van Israël!

Gy voert dat heilig bloed in de aderen,
met wien de Heer verbonden sloot,
en, hoe vervallen van uw vaderen,
nog zijt gy door uw afkomst groot!
U noemde God Zijn uitverkoren,
Zijn volk, Zijn deel, Zijn schat op aard,
Zijn lieveling, Zijn eerstgeboren ....
O! worden we eens dien heilnaam waard!

O droef verneêrden, diep verslagen!
gy hebt gezondigd — lijdt en boet!
Herwint in zure ballingsdagen
het wettig erfdeel van uw bloed!
Gods voorgebaanden weg verliet ge;
thands zweeft ge, vreemden, de aarde rond!
Zijn vaderlijke hand verstiet ge;
thands zijt gy hulploos telken stond!

Vervuld is 't wraakwoord der profeten;
vertrapt, de kroon van onze kruin;
onze eer en roem en rang, vergeten;
het Godlijk koninkrijk, in puin!
Wy, keurlingen der keurelingen,
wy, thands der volken smaad en spot!

Hosted by Google

Bloot voor des minsten woestaarts dwingen,
wy, onderdanen eens — van God!

Ach! wat kan redden, wat kan troosten,
daar God ons uit Zijn erf verbant?
Wat bleef ons van dat heerlijk Oosten,
ons waar, ons éénig Vaderland!
Ver van de beenders zijner vaderen
verkwijnt het kroost van Abraham!
Zijn bloed, verbasterd in onze aderen,
kruipt door een uitgedorden stam!

Verlosser! Vader! o! zie neder!
ontferm u onzer! schenk genâ!
Geef Israel aan zich-zelven weder,
of, dat zijn droeve naam verga!
Neen! neen! de wenteling der eeuwen
verzwolg niet onze hoop op U!
Wy zijn het volk nog der Hebreeuwen,
Gy der Hebreeuwen God — ook nu!

Ja! Uw Messias gaat verschijnen,
en onze boeien zijn geslaakt!
Uws gramschaps nevels gaan verdwijnen,
de dag van onze glorie naakt!
Van achter de aardsche jammerwolken
verrijst een Goddelijke gloed!
Juich, Israël! en jubelt, volken!
uw' Vorst, uw' Redder te gemoet!

rul, leeuw van Juda! brul Hem tegen,
Hem, in wiens naadring gy herleeft!
En, nageslacht van Adam! zegen
die u des Englen rang hergeeft!
Verkondt hem, donders uit den hoogen!
buigt, bergen, buigt de ontstelde kruin!
en stort, verfoeilijk rijk der logen!
op ons bazuingeschal in puin!

Zie daar der eeuwen heilverwachting!
Zie daar de hoop van Israël!

Hosted by Google

De prijs van lijden en verachting!
De borstweer voor den wrok der hel!
Die hoop te leven, die te sterven,
is plicht, is vreugde, is heilgenot!
Eer dat die onze ziel zou derven,
vernietig' haar de hand van God!

Wat dan, verwaten duisterlingen,
op uw rampzaalge wijsheid trotsch!
vermeet gy u hun op te dringen,
die uitzien naar den heilboô Gods?
Wat preêkt ge, oproergen, over de aarde
een nietige verdraagzaamheid?
Zy heeft voor 't Joodsche hart geen waarde,
dat op een andre redding beidt!

O! wat uw waan ons durft beloven,
ten prijs van 't heiligst zielsgevoel
(dat kracht noch list ooit uit zal doven)
in ons zoo vloekbaar als uw doel!
De vlam der Inquisitievuren,
ja, heel een werelds bittre hoon,
is eindloos beter te verduren,
dan weldaân, door u aangeboôn!

De tijden naadren van Verlichting,
de tijden naadren van herstel!
Die van de blijde Godsrijkstichting,
die van de nederlaag der hel!
Het vonnis wordt weldra geslagen,
wie heerlijk zijn moet, wie veracht;
de philosophen dezer dagen,
of Jacobs lijdend nageslacht!

AAN LAMARTINE.

(TOT INLEIDING VOOR DE HIERNA VOLGENDE VERTALINGEN NAAR DEZEN DICHTER.

Bevallig Dichter, die uit snaren, week van tranen,
in zachte mijmering zoo malsch een toongalm slaat!

Hosted by Google

Diep in 't aandoenlijk hart weet ge u een weg te banen,
als Philomeles stem, voor wie haar taal verstaat!
Ja! de echte dichtergeest heeft uwe borst bevangen!
Wat ze uitstort, is gevoel, is gloed, is melody!
Een Morgenlandsche lucht doorademt uw gezangen,
en Frankrijks koude spraak herschept ge in poëzy!
Zoo moog dan niet uw zang een dwazen hoop bekoren,
die Dichtkunst toetsen durft aan 't zinloos volksgesch: eeuw
Apolloos lier mishaagde aan Koning Midas ooren;
en gy vindt geen genâ by de afgoôn van uw eeuw!
Als gy 't bereik ontschiet van hun kortzichtige oogen,
en tot het Englendom uw stouten geest verheft;
wat is de blaam van hen, wier stoflijk geestvermogen
van die verheven gaaf 't bestaan-zelf niet beseft!
Daar zijn, daar zijn er nog, wier harten met u gloeien,
als gy den lofgalm plengt voor God, en Deugd, en Schoon!
Daar zijn er, uit wier oog des weemoeds tranen vloeien,
als ge uwen mingroet richt naar 't rustverblijf der doôn! —
Dus trof ook my uw toon! Eenstemmig slaat mijn harte
met wie voor Godsdienst, Eer, en Liefde 't speeltuig roert!
En deelend in uw zucht, gevoelig aan uw smarte,
en op uw vleugelen ten hemel opgevoerd,
stortte ik uw geestdrift uit in Nederlandsche klanken,
steeds de echte tolken van het levendig gevoel!
Aan U, en Hollands taal (niet my) is 't dan te danken,
vindt hier mijn dichtmaat geen rechtschapen boezems koel!
U, die het denkbeeld schiept, zoo treffend, zoo verheven;
haar, die den uitdruk leent, dat grootsche denkbeeld waard!
u, die in 't Westersch lied des Oostens ziel doet leven;
haar, van haar afkomst uit dat Oosten niet ontaard!

EENZAAMHEID.

In schaâuw van d' ouden eik, die op 't gebergte praalt,
verrast my vaak de zon, die neêrzijgt in het Westen;
wanneer mijn kwijnend oog, daar 't rustloos ommedwaalt,
geen enkel voorwerp vindt, waarop 't zijn blik kan vesten!

Hier tuimelt, blank van schuim, de gramme rotsstroom neêr,
en spoedt zich weg voor 't oog in duizend kronkelpaden;

Hosted by Google

daar spiegelt de avondster zich in het gladde meir,
door 't scheurend wolkenrood aan 't luchtazuur verraden!

Het statig eikenbosch, der bergen fiere kroon,
heeft d' allerlaatsten wensch van 't stervend licht vernomen
en 't aardrijk heeft zijn hulde in neevlen aangeboôn
aan 't heir der Nachtvorstin, verwinnend opgekomen!

Nu galmt het hol gebrom der plechtige avondklok
den wijden luchtstroom door, in 't diepst des boezems weder!
De wandlaar staakt zijn schreên, en in den heilgen schok
van 't Godsdienstâmend hart werpt hy zich biddend neder!

Maar ach! niets van dit al treft mijn verstompte ziel!
Niets heeft zy met deze aard, niets met haar schoon, van nooden!
'k Waar rond, gelijk een schim, wie 't wrakke lijf ontviel!
O Zon der levenden! gy schittert voor geen dooden.

Van 't stormenkwekend Noord tot aan het milde Zuid,
en van het dorre West tot aan het welig Oosten,
ziet vruchteloos mijn oog naar troost of redding uit! —
Voor my bestaat er niets, dat redden kan of troosten!

Wat is er dan voor my bekoorlijks in dit dal?
Wat, in 't gemengd tooneel van rotsen, bosschen, stroomen?
Eene enkle zoek ik, en die enkle....! Van 't heelal
werd voor mijn droeve ziel het leven afgenomen!

Wat is 't my, of de zon met onbewolkte pracht
de transen optreedt, of omhuld met neveldampen?
Wat brengt my 't daglicht? wat, de duisternis der nacht?
Ik hope op heil noch heul, en 'k vrees geen nieuwe rampen!

Al mocht ik ook de zon verzellen in haar loop,
en wat deze aarde draagt met éénen blik omvatten;
niets van wat de aarde heeft verlokte ooit meer mijn hoop!
Het geen mijn hart behoeft, is meer dan al haar schatten!

Dan slechts, wanneer mijn ziel, gelouterd en ontboeid,
haar wieken uit kon slaan door 't ruim der etherstroomen,
tot waar een andre zon aan andre heemlen gloeit,
verwezenlijkte ik eens het voorwerp van mijn droomen!

Hosted by Google

Dan zou 't herlevend hart, zoo lang getergd door 't lot,
het onbegrensde heil van liefde en hoop verslinden!
Dan, zinken in 't volop van 't Goddelijk genot,
waarvoor dit doode stof geen naam zelfs weet te vinden!

O! dat ik op den wiek vervoerd werd door Auroor
naar dat onnoembaar oord, waarvoor 'k my voel geboren
Ben 'k nog de harde straf der ballingschap niet door?
Of heeft mijn leven iets, dat de aard kan toebehooren?

Het loof valt rimplend af, in 't najaar uitgebloeid;
maar de avondwind steekt op, en 't is van de aard verdwenen!
Ook ik, ik ben een blad, verwelkt, verdord, verschroeid.
Voer, woeste Noorderstorm, voer me in uw dwarling henen!

Naar het Fransch van
LAMARTINE.

GEESTDRIFT.

Als de Aadlaar van den Vorst der Goden
op Ganymedes nederschoot;
was 't vruchtloos tegenweer geboden,
vergeefs gestreden met den nood!
In 's vogels klaauwen vastgewrongen,
en tot zijn hemelvlucht gedwongen,
doorsnelde hy 't verblijf der goôn;
en moê geworsteld, moê gekreten,
zag hy zich siddrend neêrgesmeten
voor 's Donderaars ontzachbren troon!

Dus weet gy onze ziel te teugelen,
gy, Geestdrift, die den Dichter maakt!
wanneer ge op vlammende Englenvleugelen
de fel beroerde borst genaakt,
zoekt zy uw aanval te vermijden,
zich van uw invloed te bevrijden,
door 't vreeslijk denkbeeld overmand,
dat, zet zy u haar poorten open,
uw gloed ons ziel en lijf zal slopen,
niet tegen zulk een schok bestand!

Hosted by Google

Maar hier ook mag geen weêrstand baten!
Het weigrend hart zwicht voor de kracht
der Godheid, in ons losgelaten,
en geeft zich over aan haar macht!
Nu voelen we in de ontstoken aderen
het heilig dichtvuur zich vergaderen!
Nu moet het bange hart ontboeid!
Maar, als die kokende volkanen
zich donderend een uitweg banen,
wordt meest onze eigen borst verschroeid!

Dit tuigen de eenmaal schittrende oogen,
in 't end ontluisterd, uitgedoofd,
hoe, God der dichters, uw vermogen
ons bloei en rust en leven rooft!
Mijn voorhoofd draagt niet meer de blijken
eens welvaarts, dien gy deedt bezwijken
voor een gewijden dichtersmart;
maar 't toont nog d' indruk van die schichten,
waar door gy 't alles dwingt te zwichten,
en u te koestren zelfs in 't hart!

Gelukkig hy, wiens zangen vloeien
van uit een boezem, altijd koel,
die niet verteert van innig gloeien,
niet overstelpt wordt door 't gevoel!
Hy mag bevallig, zangrig kwelen,
het oör met zoete klanken streelen,
die, 't noodlot schuwend van Ikaar,
zijn hiel geen schachten aan durft binden,
om 't schitterende spoor te vinden
van hartendwingenden Pindaar!

Maar wy, die boezems schokken willen,
en hartstochtsvlammen op doen gaan,
ons moeten de ingewanden trillen,
ons 't hart van eigen driften slaan!
Wy moeten voelen, 't geen wy malen,
wy, gloeiender dan bliksemstralen
vergâren in het bruischend hart!

Hosted by Google

Wy moeten proeven, 't geen wy zingen:
der weelde fijnste kittelingen,
de nijpendste angels van de smart!

Neen, neen! een boezem, zacht bewogen,
by kalmen omloop van het bloed,
had nooit dat goddelijk vermogen,
dat de aarde voor ons buigen doet!
Als, om een haatlijk bloed te plengen,
uw goôn zich aan den kampstrijd mengen,
Homerus! heeft dan niet hun vuist
dat staal, dat alles overrompelt,
in 't borrelende nat gedompeld,
dat om het rijk der schimmen bruischt?

Weg van Parnassus godendreven,
bedaard gestemde melody!
Van 't hart, ten halven slechts verheven,
verwachten wy geen poëzy!
De drift, die dichtrenzang doet zingen,
moet heeter de aderen doordringen,
dan ooit Egiptes zonnegloed,
als hy uit Memnons grafsteenblokken
een smeltend harpgeluid komt lokken,
ten antwoord op zijn ochtendgroet!

En 'k zou den avond van mijn leven,
dat reeds zoo lang zijn offer was,
weêr aan dien vuurgloed overgeven,
nog heimlijk smeulend onder de asch!
Genoeg zijn invloed ondervonden!
Genoeg is van de bloem verslonden
van mijn verflensten jonglingstijd!
'k Heb alle glorie opgegeven!
Wat my nog overbleef van leven
zij aan de vlam der min gewijd!

Naar het Fransch van
LAMARTINE.

Hosted by Google

AAN EEN DICHTER IN ZIJNE BALLINGSCHAP.

Wien het oog der Zanggodesse met een straal van gunst bescheen,
ziet een dubbel pad zich oopnen voor zijn eerste levensschreên!
't Een is werkeloos genieten, 't ander, glorie — met verdriet!
Hachlijk, wichtig is de keuze; maar de Dichter aarzelt niet!

Gy ook, wien des noodlots gramschap erf en vaderland ontzeit!
voor lafharte rust en voorspoed koost ook gy de onsterfelijkheid!
Om uw schedel wringt de lauwer zijn met leed doorweven kroon!
maar geen tranen!.. Wees u-zelven, wees uw keus waard, en haar loon!

Zou het onbeduidend voorrecht van een ongewijden stand
nijd verwekken in een boezem, die den hemel is verwant?
Laat aan hen den glans der aarde, laat aan hen haar overvloed!
Ons behoort de lier der Dichtkunst; ons, de schepter van 't gemoed!

De eeuwen zullen u onthalen, en uw vaderland is — de aard!
Marmer zal op 't plekjen rijzen, dat uw beenders eens vergaârt!
O! de toekomst is rechtvaardig, en het strenge nageslacht
vloekt de erinnring van het onrecht, aan den Dichter toegebracht!

De Adelaar ontplooit zijn vlerken tot geen naauw beperkte vlucht:
Boven berg en wolk en ether voert hem de ingeschapen zucht!
Wat verbindt hem aan het einest, dat hem eens heeft uitgebroeid?
O! zijn vaderland is dáár eerst, waar het vuur der Zon ontgloeit!

Maar herdenkt het, o gy allen, die der Dichtkunst aandrift voelt,
als een onbestemd verlangen nog uw aderen doorwoelt!
In den tempel, ja! der Muzen groeit een onverwelkbre Roem,
maar zijn prijs is al te dikwerf 's levens eêlste vreugdebloem!

Tuig het, schim des heldendichters van 't ondankbaar Griekenland,
dien 't meêdoogenloos zag zwerven van ongastvrij strand tot strand,
wien de Goden zangen schonken, en het menschdom brood ontzel,
tuig het, wat het zij, te pralen in den dichterlijken Rei!

Gy ook, Krijg- en minnedichter, gy, Itaaljes Hoofdpoëet,
treurig offer van een hartstocht, die uw jeugd bezwijken deed!

Hosted by Google

Ketens waren de eêlste hulde, die uw vaderland u bood,
en den lauwer, dien 't u toekent, onderschept de hand der Dood.

Diep bedroefden, wreed vervolgden, zwoegende offers van hun deugd,
maakten 't rijk uit van de Dichtkunst, van zoo ver 't den Tijd geheugt!
Aan de grootheid hunner zielen is des noodlots toorn gelijk:
die ook is hun toegewezen, als een nieuw verheffingsblijk!

Dat de klaagzang dan verdwijne van uw hooggespannen lier,
Dichters! op dat lijden-zelve toone uw eedle geest zich fier!
Hemelvreugde moest uw deel zijn, en uw deel is — leed en smart;
derf uw recht, miskende koning, maar behoud het koningshart!

Doch wat zegt het, of u 't vonnis van een u onwaardig land
uit die oorden, die uw grootheid zal vereeuwigen, verbant?
Om een sprankjen van uw glorie zal het beedlen by uw asch,
en het plekjen grond benijden, dat voor u herbergzaam was!

Heeft Athene niet den brave, dien zij doemde tot den dood,
overstelpt van zelfverwijten, in bedaarder stond, vergood?
En gy, Sulmoos minnedichter! schoon ge in ballingschap vergaat,
eischt oud Rome niet een deel op in de glorie, die gy laat?

Naar het Fransch van
LAMARTINE.

DEN HEERE

W. DE CLERCQ,

IN ANTWOORD OP EEN VOORTREFFELIJK VERS
MY BY DE UITGAVE DER „POEZY" TOEGEZONDEN.

Weggesleept door hooger kracht
doen wy onze snaren galmen,
niet om glorie, niet om macht,
niet om aardsche wierookwalmen!
Wat gaat ons het oordeel aan
van ondichterlijke menschen,
die, in hun bekrompen wenschen,
onze harten niet doorgronden, onze zielzucht niet verstaan?

Hosted by Google

Slechts de hulde van een hart,
zelf voor 's hemels indruk vatbaar,
oefent invloed op den Bard,
is hem dierbaar, ja onschatbaar!
Diep gevoelige de Clercq!
dus heeft my uw toon doordrongen,
en uw lof, my toegezongen,
kroont met meer dan lauwerbladen mijn onmachtig dichterwerk!

Ja! uw boezem heeft gevoeld,
wat mijn zang niet uit kon drukken:
welk een dichtvlam my doorwoelt,
welke driften my verrukken,
welk een lot mijn ziel begeert,
welk een doel my straalt in de oogen,
en wat kwellend onvermogen
my van stâge rusteloosheid merg en ingewand verteert!

Neen, het was mijn uitdruk niet,
die my kenbaar aan U maakte!
'k Stortte nooit nog in mijn lied
half den gloed uit, die my blaakte!
Dat gy dien te erkennen toont
uit in 't wild verspreide spranken,
is aan 't vlammend oog te danken
van den levendigen dichtgeest, die uw aderen bewoont.

Als gy ons verweekt geslacht
in 't besef weet in te wijden
der ontzachbre dichterkracht
van des menschdoms vroeger tijden!
Als ge, ontzettend in uw moed,
heel uw boezem, heel uw leven
aan de Godheid op durft geven,
en op eens geheel dees wereld van u afstoot met den voet!

Als gy, voor geen val beducht,
boven Pindus top durft rennen,
onbelemmerd in de vlucht
van uw breed gespreide pennen,

Hosted by Google

en op 't naar uw starend volk
melodyen neêr doet dalen,
krachtig als de bliksemstralen,
overvloedig als de regen uit de ontboeide donderwolk!

Spreekt dan 't reeds verouderd Oost
naauwlijks kenbaar meer in de aderen
van het droef vervallen kroost
mijner uitgebloeide Vaderen;
daar de rijpe jeugd van 't West,
in uw frisschen boezem bloeiend,
in uw maatgezangen gloeiend,
op de orakels uwer geestdrift aller harten houdt gevest?

Één, één zelfde zielsgevoel
is de dichtaâr toch van beiden!
Één is onzer beider doel!
en geen tweedracht zal ons scheiden,
om het geen een nietige aard,
vol verschrikbre wisselingen
die zich onderling verdringen,
in dees tijden van misleiding en van waanverlichting baart!

Lust het u, bezing den val
van bloeddorstige tirannen!
Juicht voor 't luisterend Heelal
d' eedlen naroem toe dier mannen,
wier door God gesterkte moed
voor des volks vertrapte rechten
tegen de overmacht dorst vechten,
en aan ware burgervrijheid 't offer brengen van hun bloed!

'k Vloek met u den dwingeland,
die den staf, van God ontfangen,
met een ijzerharde hand
tot verderf slechts weet te prangen!
'k Huldig meê den stouten arm,
die zijn trots dan durft verneêren!
Ja! de dwaling-zelf zal 'k eeren
van het onbaatzuchtig harte, voor gevoel en braafheid warm!

Hosted by Google

Maar wanneer de zinloosheid
van verwaten duisterlingen,
door een helschen geest geleid,
God-zelv' naar de kroon durft dingen,
troonen en altaren schokt,
's werelds loop dreigt om te zetten,
krijg verkondt aan orde en wetten,
en op alles wat de menschheid eenmaal heilig achtte wrokt;

Als een monsterlijke leer
onder snood verdichte namen,
't menschdom nooden durft tot de eer
zich Gods naam en wet te schamen;
en, steeds verder voortgespoed,
denkkracht en gevoel ontgeestlijkt,
heel de menschlijkheid verbeestlijkt,
en den laatsten vonk des hemels in haar borst verstikken doet!

Dan, dan grijpe ik naar mijn luit,
als de krijgsman naar zijn degen,
daag den sterken Eeuwgeest uit,
en betwiste hem de zegen!
en mijn borst, vervuld van vier,
voelt zich krachts genoeg, de kreten,
die de woestaarts zich vermeten,
met de galmen te verpletten van mijn bliksemende lier!

Broeder! Kunstgenoot! Ook gy
voelt uw wezenlijke waarde!
Wat is Dichtkunst? harmony
tusschen hemelen en aarde!
De adem Gods in onze borst
brengt geen aandrift om te slopen,
maar om banden aan te knoopen
tusschen mensch en mensch en Engel, tusschen 't schepsel en zijn Vorst!

Toonen we ons de dienaars Gods,
om in 't oproer dezer dagen
tegen Wijsbegeertes trots
Zijn gezegend Rijk te schragen!

Hosted by Google

Welk een glorie, dierbre Vrind!
als die Duivel van ontbinden,
die heel 't aardrijk wil verslinden,
slechts d' aan God getrouwen dichter vrij en onomstootlijk vindt!

AAN JHR. WILLEM VAN HOGENDORP,

BY ZIJNE BEVORDERING TOT
DOCTOR IN DE RECHTEN.

Gewapend met een zwaard, uit Themis hand ontfangen,
om plicht, en recht, en eer manhaftig voor te staan,
streeft gy uw loopbaan in met toomeloos verlangen;
en 't eeuwig bloeiend loof der glorie lacht u aan!
Met eedler wapens, dan die moord- en plondertuigen,
wier glans de ziel behaagt, maar al te vaak verleidt,
zult ge Onrecht en Geweld den snooden kop doen buigen,
en smaken in hun val een hemelzaligheid!
O! dat de galm der Faam my steeds uw grootheid melde!
O! melde zy my steeds dat gy gelukkig zijt!
'k Zal juichen in het lot dat u mijn vriendschap spelde,
by al de wisseling van afstand en van tijd!
VAN HOGENDORP! mijn hart werd aan het uw verbonden,
van dat uw hart het mijn, mijn hart het uw doorzag!
Wat blijve, wat verga, die band blijft ongeschonden,
die band blijft beiden waard tot onzen jongsten dag!
Maar 't oord, waar ons die band het hoogste heil deed smaken,
moet thands vaarwel gezegd, en 't uur der scheiding kwam!
U vergt het Vaderland, om voor zijn heil te waken,
my roept dier vaadren bloed, waaruit ik d' oorsprong nam!
Maar één, één zelfde zucht blijft beider borst bezielen,
één zucht naar hooger doel, één zucht voor Schoon en Waar!
Geen scheiding, geen geval kan deze zucht vernielen!
Vaar wel, op 't pad der eer hervinden wy elkaêr!

AAN BILDERDIJK.

MET HET EERSTE DEEL MIJNER „POEZY."

Aan U behoort het rijk der Nederlandsche zangen! —
Bezit ik mooglijk daar een enkel plekjen grond,

Hosted by Google

ik heb dat edel goed van U in leen ontfangen:
met vreugde erkennen dit mijn boezem en mijn mond!
Met verzen uit mijn hart (geen bloote plechtigheden!)
verheergewade ik U het dichterlijke leen,
ontfang mijn hulde dan! Ontfang op nieuw mijn eeden,
uw baanders trouw te zijn door alle tijden heen,
het zij een nietige aard my toejuicht of veroordeelt,
't zij roem mijn deel moet zijn, of een roemwaarde val!
en huldige ik aldus, op uw doorluchtig voorbeeld,
den Opperleenheer van 't Heelal!

1821.

DE STEM.

Een speeltuig is het hart, een luit,
en 't zijn de tonen, die zy uit,
als wy gevoelen, willen, handelen!
Ja! wordt de ziel zich-zelf gewaar,
het is het trillen van een snaar,
waarover Englenvingren wandelen!

Een toon gegrepen! Levenssmart!
Een tweeden! Heiliging van 't hart!
Een derden! Dichteridealen!
Een vierden! Dreunende oorlogsmoed,
die weêrgalmt in het bruischend bloed,
en overgaat in zegepralen!

En of de toon, die hier ontspringt,
verheffend of weemoedig klinkt,
verkondigen gelaat en oogen!
Geheel het lichaam houdt de maat,
die 't Goddelijke kunsttuig slaat,
waar door ons leven wordt bewogen!

Maar, als die wondre cither speelt,
en aan het stofkleed mededeelt
den indruk door den geest ontfangen,
wie drukt den trouwsten nagalm uit
van dat betooverend geluid,
waar aan de Geesten-zelve hangen?

Hosted by Google

Gy zijt het, adem onzer borst!
gy, stroom van lucht, die door de dorst
des vuurgen harten ingezogen,
en, gloeiend weder uitgestort,
zijn Echo over de aarde wordt,
op zilvren wieken uitgevlogen!

Gy, Stemgeluid, op wien de Taal,
gelijk een held in wapenpraal,
hervoort treedt uit haar donkre woning!
Gy zijt het, rijk begaafde Stem!
Gy, koninklijkst geschenk van Hem,
die Adam schiep ten wereldkoning!

Geen hand volvoert den wil zoo snel,
geen oog vertoont de vlam zoo fel,
die in den boezem is verrezen!
In u vertoont zich heel de ziel,
als of ze in eens zich-zelve ontviel!
in u, het wezen van haar wezen!

O zachte, teedre, lieve maagd,
wier schuldloos hart in stilte klaagt,
by 't eerst ontluiken van de liefde!
't Is de enkle stem, die u verraadt,
voor wie haar melody verstaat,
ofschoon gy zwijgt van 't geen u griefde!

Zoon van den bliksemenden krijg!
dat slechts uw stem ten hemel stijg'!
en alle weêrstand is verdwenen!
Achilles heft den krijgskreet aan —
de Grieksche vluchtelingen staan,
en 't Trooische leger stuift uit éénen!

En gy! verheven Dichtrenrij!
o! van uw lippen wenschen wy
de hemelstreelende gezangen!
Geen onbezielde strook papier
is waard de klanken van uw lier,
is waard uw adem op te vangen!

Hosted by Google

Men zinge uw Ilias, Homeer,
geen gouden stift, geen zwanenveêr
vermag haar in het hart te schrijven,
gelijk de zwervende Rhapsood
haar in de boezems overgoot,
en boven 't eeuwgegolf deed drijven!

Maar gy, die u geroepen voelt
om, waar de Geest des afgronds woelt,
voor 't recht der hemelen te strijden!
Kent gy de kracht, die in deze eeuw
verlammen moet het helgeschreeuw
en 't helsch verbond der Ongewijden?

Gy zijt gewapend door Gods Macht
met een ontzachelijker kracht,
dan bajonetten en kanonnen!
Verbreed de borst! sla 't oog naar Hem!
en met de levendige stem
word heel een aardrijk overwonnen!

NAPOLEON.

God riep Napoleon, om 't Ondier te verdelgen,
dat, zwellende van roof, en rood van Koningsbloed,
met d' opgesparden muil Europa in ging zwelgen,
daar 't machtloos nederviel voor 't Fransche helgebroed!
Napoleon vèrrijst. Hy temt dien schrik der aarde,
't omwentlings-wangedrocht, dat voor zijn blikken zwicht!
Maar, dwaas als Isrels Vorst, die vloekbren Agag spaarde,
doorrijgt zijn lans hem niet, maar laat hem 't levenslicht!
Het monster biedt den held zijn scherp gewette dolken
en aardbedwelmend gif, die weldaad tot een loon!
Ja! 't gaat met hem ter jacht op koningen en volken
en rust in schaduw van den keizerlijken troon!
Gods Almacht spoedt ter wraak. De schittrende viktorie
verlaat hem. Juich! Euroop! onthef u aan den schrik!
aan uw tiran ontviel zijn kroon, zijn macht, zijn glorie —
maar, wraakgeschreeuw der aard! zwijg by zijn laatsten snik!

Hosted by Google

PARIJS.

Lorsqu'ils contempleront cette orgueilleuse Babel qui semble insulter à l'impuissance de la Justice et qui défie la vengeance de Dieu.
LES SÉDUCTIONS POLITIQUES.

Die Stad, wier schittrende trofeeën
zoo prachtig rijzen tot den trans,
die over de uitgestrekte zeeën
den weêrschijn afzendt van haar glans;
die Stad, de zetel aller kunsten,
de bakermat van zoo veel roem,
zoo rijk (in schijn!) van 's noodlots gunsten;
zy, aller wereldsteden bloem!

Die Stad, in weelde groot geworden,
in weelde, en moord, en krijgsgeweld,
door 't woên van Jacobijnsche horden
en een gewetenloozen Held
tot Stedenkoningin verheven,
ontzachlijk, machtig over de aard,
en wie geen Almacht-zelf doet beven,
wier zwavelregen haar nog spaart!

Die Stad is 't Babel onzer dagen!
Als Babel stort zy eens in puin!
De grond is moede haar te dragen!
De Hemel haat haar trotsche kruin!
Die Stad is 't hedendaagsch Gomorrhe,
't verbeestlijkt Sodom van Euroop,
dat, schoon de donder om haar knorre,
geen God vermoedt, wiens macht haar sloop'!

Wie stichtte u, Stad van goddeloosheid?
Wie vestte uw gronden, ijzren troon,
waar zich Onzeedlijkheid en Boosheid
verkondigen als Wereldgoôn?
Wat hand, met Lucifers verbonden,
(ijs, droef mišleide wereld! ijs!)
bouwde op hun Godgehate gronden
dat hartverlokkende Parijs?

Hosted by Google

Wie plantte u, boom van Ongenade,
om op te groeien tot verderf,
voor d' al te licht verleidbren zade,
die zonde en dood ontfing ten erf?
Wat gruwzame aard houdt u omsloten?
Wat gif is 't, dat uw wortels voedt?
Wat pestwolk regende op uw loten?
Wat helvuur rijpte u met zijn gloed?

Trouwloosheid nestelt in uw bladen!
en wie zijn' God vijandig is,
wie Recht en Waarheid wil verraden,
vindt in uw schaduw lafenis!
Uw bloesems zijn verboden weelden,
en lusten, waar de Deugd in smoort!
De vruchten, die uw takken teelden,
zijn heiligschennis, koningsmoord!

En echter (o rampzaalge ontzindheid!
o dwaasheid, 's Hemels gramschap waard!)
u huldigen, in droeve blindheid,
de laffe volkeren der aard!
Zy strekken onbedachte handen
naar 't hart- en zielverdervend oost,
waar in des Satans prikkels branden,
terwijl het enkel heil belooft!

Reeds krimpen Duitschlands ingewanden,
gefolterd door dat doodlijk vocht!
Het doet Itaaljes aders branden,
dat in uw vrucht verkwikking zocht!
Reeds heeft zy 't half ontzenuwd Spanje
van kennis en verstand beroofd,
en zelfs het sterk gespierd Brittanje
stijgt zy bedwelmend naar het hoofd!

Maar wacht u, Stam zoo vol verleiding!
uw takken reiken al te hoog!
En beef voor verdere verspreiding,
hoe welig 't loof ook bloeien moog'!

Hosted by Google

want aan uw voeten, trotsche ceder!
ligt de ongeziene bijl der straf!
Één wenk! — Gods wraakheraut daalt neder,
en hakt u van den wortel af!

Één woord zal uit den Hemel donderen!
en, Stad der steden! gy stort neêr!
Met al uw gruwlen, al uw wonderen,
uw ijdelheên en bloedige eer!
En de al te lang verbaasde volken
bezingen d' ondergang der Stad,
die, 't hoofd verbergend in de wolken,
den naam van God met voeten trad!

Ontwaak van uit den slaap der zonde,
ontwaak, Verleideres! ontwaak!
eer zich het schrikgeluid verkonde
der eindlijk los gebarsten Wraak!
Stoor die bedriegelijke droomen,
waar uw verbeelding zich aan boeit! —
nog is het lijfsgevaar te ontkomen,
ofschoon het ieder oogwenk groeit!

Die God verloochnen, zijn uw goden!
Uw Vorsten, wie den Vorst verraân!
die zijn 't, wier heillooze geboden
van plicht en eeden u ontslaan!
Weg met die Godverloochenaren!
Weg met uw Staatsliên zonder eer!
Keer tot uw half verwoeste altaren,
keer in uws Konings wetten weêr!

Verwoest die tergende trofeeën,
waar in uw hoogmoed zich vergoodt!
Wat zijn zy, dan de stem der weeën,
de aard overdekkende uit uw schoot?
Hun pracht doe 't hoofd des dwazen buigen
die hart en zelfgevoel verzaakt,
zy zullen tegen u getuigen
in 't uur des Oordeels, dat genaakt!

Hosted by Google

Bekeer, verneêr u, smeek genade!
De keus is licht, de tijd is kort!
De wereld slaat angstvallig gade
wat van uw hachlijk noodlot word'!
Hoe zal de toekomst van u wagen
gy, thands der Duivlen Paradijs?
Zijt gy het Ninive onzer dagen,
of 't aan den Vloek gewijd Parijs?

HET ZWAARD.

Ich wäre gern dem ewigen Gut, als dem Menschen seine Hand.

* * *

Dat oogverblindend staal, dat machtig zwaard, waarmede
de dappre troonen sticht, en troonen weêr verwoest,
wat is het, als het rust in de opgehangen schede,
dan 't werkloos voedsel van den hongerigen roest?
Dan eerst, wanneer de held, in 't woelig krijgsgewemel,
met zijn ontbloten kling des vijands drommen maait,
dan blinkt het, als een ster gevallen uit den hemel,
of als een bliksem, uit de wolken neêrgezwaaid!
Dan doet zijn aanblik reeds de ontstelde harten sidderen,
voor de overmacht der hand, die 't in haar spieren prangt,
en 't deelt den zegepraal der onverwinbre Ridderen,
van wier verheven moed het al zijn kracht ontfangt!
Zoo zijn ook wy, mijn God! Des menschen eêlste gaven,
zijn krachten, zijn bestaan, wat zijn zy? IJdelheid!
Neem in Uw hand het hart der U getrouwe braven,
en 't zal een zwaard zijn, dat den roem uws Naams verbreidt!

HET PAARD.

The just mean lies in obedience, which both waits for the signal to start, and obeys it when given.

* * *

Het krijgspaard, in wiens aâm de roode dampen snuiven
van d' opgezwollen moed, die hem de borst vervult,
doet met zijn ijzren hoef den grond rondom hem stuiven,
daar 't uit te breken poogt in prikklend ongeduld!
Met vaste hand en knie bedwingt hem zijn Berijder,
tot dat de schelle klank der krijgstrompetten stijgt!

Hosted by Google

Maar 't teeken wordt gehoord! nu viert de forsche Strijder
de teugels aan het dier, dat naar de ontmoeting hijgt!
Het voert zijn meester, als op vleugels, ter viktorie,
springt tegen kogels in, en over lijken heen;
en, door gehoorzaamheid deelachtig aan de glorie,
is 't oorlogshafte ros met zijn Berijder één! —
Mijn God, mijn ziel verlangt voor U ten strijd te spoeden!
maar gaat die zucht te ver, o! tem mijn ongeduld!
Het klemmen van Uw toom zal my de hoop doen voeden,
dat Ge in den dag des strijds mijn Ruiter wezen zult!

AAN JONKVROUWE

HANNA BELMONTE,

OP HAAR VERJAARFEEST.

MET EEN AFDRUK VAN HET EERSTE DEEL MIJNER „POËZY."

Een en twintig jaar vervlogen
sints den heugelijken dag,
die uw dierbre levensloopbaan
op deze aard beginnen zag!
Lieve, wier toekomstig leven
zich ineensmelt met het mijn,
en wier heil voortaan en vreugde
ook de mijne moeten zijn!
Kransjens, aan uw onschuld voegend,
strikten zich by ieder jaar,
dat uw jonkheid kwam volmaken,
heil verkondend, in uw hair!
In die lieflijke schakeering
mengde een hooger noodlot thands
een welriekender, een zachter,
een gewijder bloemenkrans!
't Is de aandoenelijke bruidskroon,
die uw minlijk hoofd versiert,
pand der trouw, die wy ons zwoeren,
en die dra ons echtfeest viert!
Kroon, u door mijn hand gevlochten,
en met wie zich heel mijn hart
aan het uw heeft toegeheiligd,
tot ondeelbre vreugd en smart!

Hosted by Google

Van dat albeslissend tijdstip,
van dien onvergeetbren dag,
is 't uw eigendom geworden
wat dit hart omvatten mag;
en op 't feest van uw verjaring
vinde ik naauwelijks nog iets,
dat ik u op nieuw kan schenken
tot verbreiding uws gebieds!
Doch kan 't aanbod u behagen
van de trouwe beeldtenis,
van dat zelfde vurig harte,
dat door u gekluisterd is;
beeldtnis, trouwer dan ooit schilder
overbracht op zijn paneel,
door mijn eigen hand geteekend
met het dichterlijk penseel?
Zoo aanvaard dit handvol verzen,
tot een ruiker saamgesnoerd,
en gy zult de zucht doorkennen,
die mijn ziel steeds heeft vervoerd!
Lieve, ja! neem deze bladen
als een klein verjaargift aan!
dring' hun inhoud door uw harte!
en gy zult het mijn verstaan.

1821.

AAN EEN DICHTER (*)

BY DE GEBOORTE VAN ZIJN ZOON.

Dichterlijke lier! verhef u
tot den hoogsten vreugdetoon,
en stort wellust in de harten,
aan uw somberheid gewoon!
Zegegalming, heilvoorspelling,
godgewijde vrolijkheid,
zijn het thema, door de vriendschap
aan den Dichter voorgeleid!
Door de vriendschap? Door een andre
(Is het mooglijk) eedler plicht!

(*) W. DE CLERCQ.

Hosted by Google

Werd ooit koning ingehuldigd
zonder statig feestgedicht?
Koning zijt gy my geworden
nu ge een zoon drukt aan uw borst:
Was niet de eerste Vorst een Vader?
Is, wie Vader werd, niet Vorst?
Heil dan met dien dag van zegen,
voor uw stamhuis opgegaan!
Heil met d' eerstling van uw liefde!
met uw eersten onderdaan!
Dat hy groeie, dat hy bloeie
tot een sieraad van zijn bloed!
Dat hy Vaders beeldtnis uitdrukk',
in de oprechtheid van 't gemoed;
in de gaaf der eedle Dichtkunst,
op rechtaarde deugd geplant;
in de zwelling van dat harte,
aan de liefste gâ verpand!
Ja, mijn broeder! moog dat telgjen,
opgegroeid in 's hemels gunst,
uw gebied steeds meer verbreiden
in het Godlijk Rijk der Kunst!
Moog hy strijden voor de Waarheid!
voor het heilig Recht van God!
Moog hy strijden en verwinnen!
en de gunstling zijn van 't Lot!
Moog hy, overdekt met lauwren,
moeders boezem kloppen doen,
en by 't grijzen uwer haren,
nog uw wang van fierheid gloên,
in het hemelsch vergenoegen,
dat de glorie van een Zoon,
die den luister van zijn deugden
voor den hemel spreidt ten toon,
in het oudrenhart doet rijzen,
dat in 't dierbaar kroost herleeft! —
Maar gy, teedre, zachte Moeder!
aan wier knieën hy nog kleeft!
vrouw, vol vrouwelijke liefde!
gy misschien verlangt iets meer,

Hosted by Google

voor het aangebeden wichtjen,
dan de schittering der eer,
dan den glans der overwinning,
dan den roem der poëzy!
Gy verlangt, dat hy zijn dagen
aan de dienst der braafheid wij';
lijdzaam, vol van mededoogen,
vol van zucht om wèl te doen,
om zijn naasten troost te bieden
en voor onheil te behoên!
dat hy minlijk zij, bevallig,
en door gaven zonder tal
't hart van 't lieve meisjen winne,
dat zijn gade wezen zal!
Ook die wensch zal zich vervullen!
Voor uw teedren echtgenoot
zal uw beeldtnis zich verdubblen
in den troetling van uw schoot,
zoo als gy in hem van weêrzy,
't beeld erkennen van uw Gâ!
Bloei dan welig, lieflijk knaapjen!
en groei op in Gods genâ!
Open gy een rij van telgjens
in uws Vaders huisgezin,
moedig als zijn dichterharte,
lieflijk als zijn gemalin!
zoo bevallig als het roosjen,
zoo standvastig als de rots!
helden tegen 't Rijk van Ondeugd!
lammren in de kudde Gods!

1821.

AAN Ds. EGELING.

Herboren door het Woord, uit wien de wereld werd,
en uit der zonde nacht voor 't hemelsch Licht gewonnen,
gewasschen door den Doop op 't voorhoofd en in 't hert
in 't vlekkelooze bloed van 't Lam des Onbegonnen, —

Wien hoort de dank van 't hart, dat van verrukking smelt?
Wien, dan aan Hem-alléén, wien de Englen driemaal loven,

Hosted by Google

als Schepper van 't Heelal, als zegepralend Held
op d' Afgrond, en als Geest, die 't harte trekt naar boven?

Den Vader, die 't geen is, vóór 't was, heeft voorbepaald,
wiens eeuwig Raadsbesluit, slechts voor den Zoon ontzegeld,
der schepslen lotbedeel, wiens wijsheid nimmer faalt,
eer Tijd of Ruimte was, met één trek heeft geregeld!

Den Zoon, die, God uit God, als vleeschgeworden Woord,
voor 't zondige Adamskroost zijn bloed verkoos te plengen,
Hy, Vorst van 't Jodendom, door 't Jodendom doorboord,
om Jood en Heiden beî tot God te rug te brengen!

Den Geest, die, waar Hy wil, naar vrije keuze werkt,
geen aardsche wijsheid acht, noch aardsche deugdbetooning,
maar naar Zijn wijsheid 't hart geloovig maakt en sterkt,
en heiligt uit genâ, niet tot verdienstelooning!

Aan U behoort de dank, U ziel en zin en bloed,
Jehova! Jesus! Geest! Aan U zijn wy geheiligd!
Aan U de lofgalm van het overstelpt gemoed,
dat Uw verlossingsdoop voor 's Afgronds macht beveiligt.

Maar o! gy wraakt het niet, volheerlijk Wereldvorst!
zoo in het dankgebed, dat we in verrukking zingen,
de heilwensch mede stijg' uit de opgekropte borst
voor hem, door wien wy 't pand van Uw genade ontfingen.

O! zegen de achtbre hand, die 't zoenbloed van Uw Zoon
neêrdruppelde op ons hoofd, als vruchtbren zomerregen,
ja! als het zalfsel, dat ons de onvergankbre kroon
verzekert.... o mijn God! bewaar ons op Uw wegen!

Ja! zegen Gy die hand, en zegen Gy den mond,
die van geen andren roem, dan die Uw Naams, kan spreken!
Geen harte, zoo versteend, als U zijn naam verkondt,
of 't moge voor 't geloof des heilwoords openbreken!

Rechtschapen Egeling, getrouwe dienstknecht Gods!
wees lang nog op deze aard een werktuig van Genade.

Hosted by Google

Meld aan heel Israël zijn Koning en de Rots
zijns heils, en sla de God van Abraham U gade!

En wijs den volken op hun heerlijke banier,
op Jesses Wonderspruit, tot 's werelds heil geboren!
Verkondig lang dat heil, verlicht door 't hemelsch vier
van Liefde, Hoop, Geloof, den schat der Uitverkoren!

Wees ons nog lang een gids op 't pad der zaligheid,
hoe vreemd uw ziel ook zij aan 't ijdel stofgewemel,
tot dat de zegekroon, den Christen weggeleid,
aan d' eindpaal van uw baan u toeblinke uit den hemel!

O! mogen wy ons daar uit 's werelds duisternis,
in 't licht van 's Heilands troon, gezaligd wedervinden!
in dat Jerusalem, waar Jesus Koning is,
en waar geen vreemde macht ons oog meer kan verblinden!

Bid voor ons, dat de Doop, ontfangen van uw hand,
niet opdorre in ons hart, maar 't immer blijf' besproeien,
en, als een morgendaauw de pas ontloken plant,
in liefde door 't geloof voor 's Hemels hof doe bloeien!

1822.

AAN BILDERDIJK.

Een lofzang, Bilderdijk! een lofzang tot den hoogen
verkondige onze stem de glorie onzes Gods!
De zegepraal genaakt van CHRISTUS Alvermogen
op menschlijke ijdelheën en aardsche wijsheidstrots!
De Vorst des levens heerscht, Zijn rijk op aarde nadert,
het valsche licht bezwijkt, de nacht der logen vliedt!
De kudde, door Gods Geest onzichtbaar t' zaamvergaderd,
verwacht den Herder, die Zijn leven voor haar liet.
Vergeefs verloochnen Hem ontaarde Sadduceën,
wier waanverlichting thands de wereld overheert,
wier haat, afschuwlijker dan die der Phariseën,
het kruis van Jesus hoont, en schijnbaar triumfeert!
De Hemel zal 't gejoel dier tegensprekers storen:
we ontwaren reeds van verr' de ontzachlijke bazuin,

Hosted by Google

wier vollen klank weldra de Duivlen zullen hooren,
en storten, dol van schrik, hun eigen rijk in puin!
Wy zien den ochtendglans, die d' aakligsten der nachten
vervangt, en zwanger gaat van hemelheerlijkheid.
Bespotte, vloeke de aard! Wy weten wien wy wachten!
Wy weten, wat triumf den Christen wordt bereid.
Heil ons! wy zien de wolk der toekomst zich ontplooien.
De strijd beslist zich, 't bloed der martelaren vloeit,
de Zoon des menschen komt! Tien duizend Heilgen strooien
den palmtak voor Hem heen, in 't Paradijs gegroeid.
Heil my! dat ook mijn hart in de Evangeliebladeren
de stem erkennen mocht des Konings van 't Heelal!
Heil my! dat ook mijn geest de tijden mag zien naderen
van Jesus weêrkomst en des Aartsverleiders val;
de Profecy zich in de teeknen zien verklaren
van ieder nieuwen dag, die aan de kimmen rijst,
ja zelfs de heemlen dat Jerusalem zien baren,
op wiens geboortestond de hoop des Christens wijst.
Mijn Vader! kan het zijn? Was my dat heil beschoren,
Gods Zoon te erkennen in het Wicht van Bethlehem?
My, in de dwaling van dat Israël geboren,
sints achttien eeuwen doof voor eens Verlossers stem?
My, my onwaardige sloot zich die hemel open,
die hemel van geloof in Jesus Christus naam?
'k Mag op de heerlijkheid der Englenwereld hopen,
ik, aardworm, die me in 't licht zelfs dezer aarde schaam?
Ja! 'k mag het! 'k Zie den tijd, den tijd van glorie naderen,
die heil moet brengen aan heel 't kroost van Abraham!
God wil het overschot dier droeven weêr vergaderen,
die afgehouwen zijn van d' allereêlsten stam!
Ja! 'k roem op Uw genâ, gezegend Alvermogen!
(o! dat dit roemen door heel de aarde werd gehoord!)
de schel des ongeloofs viel eensklaps van mijn oogen —
'k werd Christen... God van heil! bezegel dit mijn woord!
't Was daartoe, dat de hand der alvoorziende Goedheid
van de eerste kindschheid af mijn dagen strekken deed!
want ach! die kindertijd, voor andren zoo vol zoetheid,
was my een bronwel van verteerend boezemleed;
en 't rusteloos gevoel, dat toen mijn ziel bezwaarde,
bleef, drukkender dan ooit, mijn sombre jonkheid by:

Hosted by Google

ik vroeg om laafnis by den hemel en by de aarde —
den hemel kende ik niet, en de aarde haatte my!
Toen leidde my Gods gunst tot U, mijn Vriend! mijn Vader!
Ik zag U, en mijn hart ging open voor de hoop.
Uw wijsheid vormde my verstand en hart te gader,
uw hand ontsloot voor my een nieuwen levensloop.
Gy leerdet me uit de lier een nieuwen zangtoon lokken,
doch niet voor de aarde! Gy, voor Schoonheid, Waarheid, Recht,
met enkel poëzy gewapend, onverschrokken
ten strijd gaan, schoon ons de aard haar lauwer ook ontzegt!
Gy, bovenal, de list des Ongeloofs verneêren,
terwijl het om ons heen zijn helsche zaden strooit,
het bloed, waaruit ik spruit, beminnen en waardeeren,
en Isrels Heilgen God aanbidden, meer dan ooit!
„Mijn zoon! blijf aan de hoop op uw Messias kleven,
„de hoop des Christens is, als de uwe, uit Israël!
„uit Israël ons licht, en zaligheid, en leven,
„der heemlen glorie, en de nederlaag der hel."
Dit zeidet ge, en niet meer! noch drongt my 't woord van 't Leven
voorbarig op! Uw taal schoot wortels in mijn ziel!
Maar o! (gy wist het) God-alléén kon wasdom geven
aan 't hemelzwangre zaad, dat in die aarde viel!
Nu voelde ik 't Oostersch bloed ontvlammen in mijn aderen
van ijver voor mijn stam. 'k Sloeg zijn ontwikkling gâ;
'k doordacht het noodlot van mijn Palestijnsche vaderen,
hun glorie by 't genot der hemelsche genâ;
hun droeve ballingschap in jammer en verachting,
sints zich het Christendom ontwikkelde uit hun grond;
hun door alle eeuwen heen standvastige verwachting
op Hem, die komen moest naar luid van 't Godsverbond;
'k doorzocht de Schriften; 'k drong den geest in dier Rabbijnen,
vol Oosterwijsheid, maar omneveld met een nacht
van tegenstrijdigheên, — doch die by 't licht verdwijnen
der blijde Boodschap, door 't hardnekkig volk veracht. —
En 'k vond.... in 't Vorstlijk Kind der needrige Maria
den Godlijken Propheet, door Moses mond beloofd,
den God en Vredevorst, voorspeld door Esaïa,
den Zoon van Adam en van David, beider Hoofd!
Ik vond mijn Heiland, mijn Messias en mijn Koning,
mijn Schuldverzoener en den Rechter van mijn lot,

Hosted by Google

wien de Englen heil'gen in de driemaal heil'ge woning,
als d' Eengeboren Gods, één met den Vader, God,
God, die gekomen is in al de smert der aarde,
die wederkomen zal in volle heerlijkheid,
om 't Rijk der Waarheid, dat Zijn woord ons openbaarde,
te stichten op den Tijd, wiens volheid zich bereidt!....
Een lofzang, Bilderdijk! een lofzang tot den hoogen!
verkondige onze stem de glorie onzes Gods!
Ga, Dichtkunst! oefen hier uw goddelijk vermogen!
Verstomme 't Ongeloof, en siddre 's werelds trots!
Schept moed, gy Christnen, wie dees nietige Eeuw durft honen!
Den spot des spotters zal der dichtren voet vertreên!
Schept moed, gy schapen! voor den donder onzer tonen
vliedt reeds de oneedle wolf met hangende ooren heen.
Zweeft om ons, Englen van den hemel! leert ons zingen!
Dat onze poëzy, door hooger geest bestuurd,
die korst van aardschheid mag doorweken en doordringen,
waar he'sche twijflarij de harten in bemuurt.
Leent de ooren aan ons lied, gy afgedwaalde Joden!
gy, broeders naar het vleesch van wie ons heiligst is!
Ja! wy verkonden U dien zelfden God der Goden,
die eens op Sinai daalde in heil'ge duisternis.
En gy, o voedstrares dier Joden in hun zwerven!
gy, Neêrland, rijk bedeeld met Christus heilgenâ!
het geen de machtigsten der wereldrijken derven,
dit schonk de hemel U! O! sla u-zelven ga!
U schonk Hy de edelste der talen van het Noorden,
(zie toe, en luister, noch misken uw overvloed!)
u de onvervalschte leer dier Kerk, die in alle oorden
onzichtbaar opgroeit voor den dag, die tot ons spoedt.
Nog meer! genaakt de tijd, dat over half deze aarde
die taal, die leer zich uit uw schoot verbreiden zal,
en de uitverkoornen Gods haar beider heil'ge waarde
erkennen zullen, en belijden voor 't Heelal?
En gy, o Bilderdijk?... Mijn hoop! gy moogt niet spreken!
Mijn oogen! sluit u voor een toekomst, zoo vol glans.
O! blijve slechts dat hart zijn heilverwachting kweken,
en trooste 't schoon WELDRA voor 't jammerdragend THANDS!
Maar wy, volharden wy de dichterlijke tonen
te waapnen tegen de Eeuw, tot dat haar laster zwijg'!

Hosted by Google

Wie ons miskennen moog, bespotten, haten, honen;
VREDE IN DES HEEREN NAAM! AAN DE ONGODISTEN KRIJG!

1822.

DEN HEER MR. S. IPSZN. WISELIUS.

Non auferetur sceptrum de Juda.

Niet op d' onzeekren grond van wereldsche belangen
is 't hecht gebouw gesticht der Vriendschap, die ons bindt.
Die van den wenk Zijns oogs het noodlot af doet hangen,
die bracht ons tot elkaêr! Die maakte ons eensgezind!
Thands kennen wy elkaêr, en door Zijn wijs bestieren
omarmt de balling van het Oost den zoon van 't Noord,
volgt met hem den geleî van eenerlei banieren,
en ijvert met hem saam voor Gods gezegend Woord.
Wenscht gy van dit verbond een blijk in lettertrekken?
Wiselius! Ziedaar mijn naam! ziedaar mijn hand!
En met die teedle spreuk, die 't leven weêr zal wekken
in mijn verdorden stam, uit Judaas erf verplant!
De spreuk, in wier geloof de Aartsvaders hoop verkonden,
geheel de wereld heil, en Isrel glorie vindt;
op haar beroemen we ons! op haar onfeilbre gronden
is 't hecht gebouw gesticht der Vriendschap, die ons bindt.

1822.

AAN DR. A. CAPADOSE.

Daarom neemt aan de geheele wapenrustinge Gods.
PAULUS.

Dat de waarheid zegevier!
Ondergang aan 't rijk der logen!
Onder Jesus krijgsbanier
riep ons de Almacht uit den hoogen!
Met zijn vlekloos bloed besproeid,
zijn wy ridders Gods geslagen,
om voor d' eernaam, dien wy dragen,
d' allerlaatsten drop te wagen,
die onze aderen doorgloeit!

Hosted by Google

Wel! te wapen dan! te paard!
Met het machtig woord des Heeren
eindeloozen krijg verklaard
in den naam, dien we éénig eeren,
(van den God van Israël,
van den God der twee Verbonden,
van den Kruisheld, in wiens wonden
we onze zielsgenezing vonden)
aan de in oproer staande Hel!

Jesus is ons Legerhoofd!
Jesus-zelf ontfing onze eeden!
Al wie in Zijn macht gelooft,
zal met Hem de slang vertreden!
Volgen we onzen leidsman na!
Geen geweld kan ons verneêren,
en geen aanslag kan ons deeren,
en wy zullen triumfeeren!
Gods genade slaat ons gâ.

Al Hy sprak, verstomde 't Al,
't woest geweld van storm en zeeën,
't Pharizeesche wraakgeschal,
en de list der Sadduceën!
In 't bestemde lijdensuur
heeft Hy, als een lam, gezwegen,
en dat zwijgen heeft Gods zegen
over 't zondig kroost herkregen
der ontgodlijkte natuur!

Wèl dan! waar Zijn wil ons zendt,
spreken, onverschrokken spreken;
waar de wereld Hem ontkent,
hem belijden, onbezweken;
en als alles (moet het) zwicht,
onverwonnen, schuldloos lijden,
in dat lijden ons verblijden,
en het Hem ter glorie wijden:
dit is Christen Ridderplicht!

Hosted by Google

Geest van God en van Gods Zoon!
doe ons deze plicht vervullen!
Daal van d' ongenaakbren troon,
om ons met uw kracht te omhullen!
Wapen onzen aardschen geest
tegen 's Boozen rijkverbreiding,
tegen valschheids zaadverspreiding,
tegen 's werelds alverleiding!
in ons-zelven allermeest!

Zonder U, wat kunnen wy,
dan ons heilig kruis beschamen,
dan, des Satans heerschappij
met ons zwakke hart beämen,
dan, verdwalen meer en meer
in der zonde donkre wegen,
en verloochenend den zegen,
door des Heilands bloed verkregen,
geven aan Zijn vijand de eer?

Maar met U, wie tegen ons?
Wie zal opstaan in zijn woede,
dien onze arm niet nederbons'
in den afgrond, die hem voedde?
Wie onz' ijver nederslaan,
als wy 't woord der waarheid spreken,
Hoop, Geloof en Liefde kweken,
en den smaad des Hemels wreken?
Wie zal onze macht weêrstaan?

Licht zal uitgaan van ons oog,
en den Twijfelaar verblinden!
en, als vuur van 's hemels boog,
de ongodisterij verslinden!
en de Baäls van dees tijd
zullen siddren, zullen beven,
en den Oppervorst van 't leven
al de glorie wedergeven,
die hun onmacht Hem benijdt!

Hosted by Google

Maar, voor alles, geef ons dit,
gy, Verdelger onzer zonden!
Dat ons harte niets aanbidd',
dan den Naam, dien wy verkonden!
Dood in ons dien eigen trots,
dien we U klagen, niet verbloemen!
Dat we in U slechts mogen roemen,
dat we in U ons mogen noemen,
schoon heel de aarde ons wil verdoemen,
ridders, knechten, kindren Gods!

1823.

AAN EENEN VRIEND.

Sta, moedig strijder, pal op 't bolwerk, dat Gods hand
gebouwd heeft voor het heir van zijn verkoren helden,
niet op de golving van een onstandvastig zand,
maar op de Rots van heil, wie hel noch wereld velden!
Hoe ook de wereld dreig', hoe ook de helvorst woed',
zy zullen geen van beî uw zielskracht overheeren.
Het is de Vader zelf, verzoend door Jesus bloed,
Wiens uitgestrekte hand hen van u af zal weeren.

1824.

AAN DE POËZY.

Volzoete geest der poëzy!
keer in mijn doffen boezem weder!
Beziel op nieuw de ziel in my,
en in mijn hand den zwanenveder!
Met traagheid klopt mijn smachtend hart,
wanneer gy 't opgeeft aan de smart
van een ondichterlijke wereld!
Mijn hoofd hangt moedloos op mijn borst,
terwijl ik naar den dauwdrop dorst,
die, waar gy treedt, den dorren grond beperelt!

Keer weder, en begeef my niet,
maar onderhoud dat hemelsch leven,
dat zich ontwikkelt uit het lied

Hosted by Google

door uwe omzweving ingegeven!
Gelijk een hemel zonder zon,
een vlakte zonder waterbron,
zoo is my zonder u deze aarde!
'k Zink in de sluimring van den dood,
en 's hemels licht noch 's aardrijks brood
heeft (keert gy niet) noch kracht voor my, noch waarde!

Vergeefs vermoeit zich mijn verstand
in wetenschap- en kenniszoeken;
daar is geen orde, geen verband,
in al den wijsheidsschat der boeken!
Al wat het zwoegende vergaârt
is vormloos, als de drijvende aard
voor dat Gods Geest haar overzweefde;
koud, als de klei, waaruit Gods Macht
den eersten mensch heeft voortgebracht,
voor dat Zijn adem in hem leefde!

O! dat uw kracht weêr in my woon'!
O poëzy! o troost mijns levens!
gy, moeder van het zichtbre schoon,
en waarheidsleeraresse tevens!
vergader gy tot één geheel
elk nog onzamenhangend deel
der bouwstof, die 't verstand vergadert.
En rijze er op uw harpgeluid
een tempel voor den hemel uit,
van levend zielscement dooraderd!

Keer tot me uw lieflijk aangezicht,
en 'k zal het leven weêr ontfangen!
Mijn oog ontsluit zich, en 't ziet licht,
mijn oor, en 't hoort de hemelzangen!
Mijn borst verbreedt zich vol van moed,
mijn hart ontvlamt in heldengloed,
(wie zal my in mijn geestdrift krenken?)
Mijn ziel verbreekt haar engen band,
en voelt zich aan dat oord verwant,
waar 't leven loven is, geen denken!

Hosted by Google

De vorstelijke Dichterlier
schijnt zich mijn vingren op te dringen!
En 't in mijn boezem vlammend vier
dwingt heel dit stofgewaad tot zingen!
Ik leer van Waarheid en van God,
'k voorzie des werelds naadrend lot,
'k ontzie geen wereld, en zy luistert!
Uw haters, Goël, o mijn Heer!
Uw haters siddren, storten neêr,
en liggen aan Uw voet gekluisterd.

En ik, te midden van de wolk
der uit mijn lier gerezen walmen,
'k ontstijg het geestelijke volk,
en zoek by de Englen hymnegalmen!
Met die ik liefheb hand aan hand,
vinde ik een ander vaderland,
een door geen zonde ontheiligd Eden;
en 'k snel den Heiland te gemoet,
Die my gekocht heeft met Zijn bloed,
en Dien 'k voor de aarde heb beleden.
1824.

AAN BILDERDIJK.

De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening zijn.
SALOMO.

Neen, Bilderdijk! wy siddren niet,
schoon hel en wereld woede!
Schoon Satan knarstande om ons lied,
wy zingen 't in Gods hoede!
Schoon de aard vervloeke wie haar wekt,
om God, haar Heer, te loven,
de stem, die ons ten hemel trekt,
zal 't woest gejoel verdoven!
Verbinde zich èn aarde èn hel,
om onzen moed te smooren,
God heeft Zijn geestlijk Israël
tot zegepraal verkoren.
Met wapenen van vleesch en bloed

Hosted by Google

moog ons de haat bestrijden!
Wy wachten ze af met Christenmoed;
God heiligt door het lijden!
Of zendt ons onze Vorst in 't veld,
Zijn Geest zal ons verzellen,
en ieder onzer is een held,
die Goliaths zal vellen.
Ons schild is Gods Voorzienigheid,
ons zwaard, het woord der Waarheid,
dat 't binnenste der harten scheidt,
en glinstrend is van klaarheid!
Zoo dringen wy het heir te rug
van 't helsche bondgenootschap,
en God maakt onze voeten vlug
door de Evangelieboodschap.
De zege, dierbre Christusknecht!
de zege kan niet falen!
Ze is ons door God-zelf toegezegd,
Hy zal ze ons doen behalen!
Behalen, schoon hun overmoed
ons 't lijf ter dood moog prangen,
als onze ziel den welkomstgroet
der Englen zal ontfangen!
o Bilderdijk! van op den Rots,
dien de Almacht voor ons bouwde,
galm uit den donder onzes Gods,
dien U Zijn Geest vertrouwde!
Galm uit dien schellen oorlogskreet,
den kreet der hemelridderen,
die, dringend door des afgronds spleet,
Beëlzebul doet sidderen!
Op dezen kreet ontstak mijn bloed,
mijn bloed uit Davids aderen,
en 'k voelde me in gewijden moed,
tot Jesus heir vergaderen.
Hoort niet mijn hart ver in de lucht,
de hemeltrommen rommen?
Is niet der Kerkbruid droeve zucht
tot 's Bruigoms troon geklommen?
Daalt niet der legerscharen God,

Hosted by Google

om aan ons hoofd te strijden?....
Beslist is 't hachlijk oorlogslot!
Stort neder, ongewijden!
Hy, die de sterren roept by naam,
by naam Zijn Englenorden,
Hy, Hy herschiep ons door Zijn aâm,
Zijn heil zal ons omgorden!
O! welk een glorie! welk een heil!
den kruisvaan mag ik dragen!
'k Heb alles voor mijn Heiland veil,
ik durf den aanval wagen!
Zwak is mijn arm, maar God is trouw,
en Hy zal niet gehengen,
dat ik behouden blijven zou,
waar ik mijn bloed moest plengen.
Neen! 'k plant den vaandel op het slot,
dat de Eeuwgeest dorst bezetten!
Of moog', ter eere van mijn God,
't geweld mijn hoofd verpletten,
dan blikk' my, met dien dierbren vaan
geklemd in stervende armen,
de gloriedag van Christus aan,
en 't uur van Gods erbarmen!

1824.

RANDSCHRIFT

VAN EEN ZILVEREN BEKER,

AANGEBODEN AAN DEN WEL-EERW. HEER CHEVALIER,

NA DEN DOOP VAN MEVR. BELMONTE EN HARE DOCHTER.

De ziel gedenke en love in ieder droppel wijn
den Wijnstok des behouds, van Wien wy ranken zijn.

19 Dec. 1824.

AAN DEN HEER BOWRING,

TE LONDEN.

Laat andren zee en land doorkruisen en doorzoeken,
om de inborst van den mensch in d'omgang door te zien!
Laat andren wetenschap vergaadren uit de boeken,

Hosted by Google

die vaak zoo luttel vrucht voor noesten arbeid biên!
Gy, Bowring! ondervraag het spraakgebruik der volken!
Dit zij u 't zekerst blijk van heel des menschdoms aart!
De talen feilen niet; zy zijn de ware tolken
van alle kennis, die ons de Almacht openbaart.

1825.

GEESTELIJKE WAPENKREET.

Niet door kracht, noch door geweld, maar door mijnen Geest zal het geschieden, zegt de Heer der heirscharen.
ZACH. IV : 6.

Wanneer God opstaat van Zijn troon,
om 't werk des Hoogmoeds te verstoren,
dan daveren de hemelkoren
van een gewijden oorlogstoon!
God schaart Zijn krijgsliên om zich henen,
God is Zijn heiligen verschenen,
gezeten op een etherwolk!
God wil op 't aardrijk nederdalen,
om 't recht der Waarheid te verhalen
op 't aan Zijn vijand offrend volk!

De hemel, die dat leger ziet,
ontzet, schoon onbesmet van boosheid!
maar 't aardrijk in zijn goddeloosheid
slaapt dóór, en hoort den krijgsgalm niet.
Gy, gy-alléén in geestverrukking,
Gy ziet te midden der verdrukking,
o uitverkoren Bruid van God!
den Geest van uit Zijn boezem schieten,
die eens heel de aarde zal doorvlieten,
en reinigen van 't lastrend rot!

Een storm gaat vlammende vooruit,
om Zijne wegen te bereiden!
Bekeer, bekeer u, harde Heiden!
of val de gramschap Gods ten buit!
Hoogmoedigen, gy wordt verslonden!
Gomorrhaas, in den droom der zonden

Hosted by Google

verrast u de aankomst van Gods kracht!
en, saâmgezworen Waanverlichters!
met Baalsprofeten, Babelstichters,
verzinkt ge in één verwarringsnacht!

Ja! ook deze eeuw van helsche trots
zal 't wraakgerichte Gods getuigen!
Zy zal den ijzren schedel buigen
voor de opgeheven roede Gods!
Te lang reeds zuchten Zijn getrouwen,
by 't hemeltergend outerbouwen
aan d'Oppervorst der duisternis!
Te lang reeds heerschen de onverlaten,
die Jesus bloedverzoening haten,
en wien Zijn kruis een gruwel is.

Ach! Christenstaten zagen wy
zich uit des Heilands teugels rukken!
de leer der Waarheid snood verdrukken
met onweêrhouden razernij!
Leviet en Priester afgevallen,
bemoedigend de duizendtallen
van 't Godverlatend Israël,
om op onreine koe-altaren
met Heidnenbijgeloof te staren,
en heil te wachten van de hel!

De macht des afgronds heeft haar tijd,
maar de eeuwigheid is van den Heere!
Hoe Satan ook door list regeere,
hy is verpletterd, als hy strijdt.
Hy worde dan tot krijg gedwongen,
de schepter aan zijn vuist ontwrongen,
hy, van 't geroofde licht ontbloot,
en 't geen hy is, dat zal hy blijken,
die voor mijn Heiland moest bezwijken,
de afzichtbre Koning van den dood.

Wel aan, geloovigen! ziet rond!
't Is plicht in Gods geduchte werken

Hosted by Google

der tijden teeknen op te merken,
waar zich Zijn naadring door verkondt!
Ziet hier de twijfelaars verstommen,
daar, rustverstoorderen by drommen
in band gehouden en ontzag!
Hier, zondaars, heidnen, tollenaren,
daar, stoute Godverloochenaren,
ontwaakt voor d'Evangeliedag.

De godsdiensthater durft niet meer
zijn gruwelleer zoo stout belijden!
Hy plooit, hy zoekt den strijd te mijden,
hy wijkt, hy vliedt; of, keert hy weêr,
zoo huichelt de onmacht van zijn woede
een vrede, dien zijn hart nooit voedde,
en neemt een laffe list te baat,
om gif te mengen in Gods woorden,
gericht om in 't geheim te moorden,
doch reeds verijdeld in Gods Raad.

Maar Jesus vrienden scheppen moed!
Zy doen op nieuw de kruisbanieren
met hartbezielend golven zwieren,
en branden weêr van ijvergloed!
Zy voelen zich door God gezonden,
om 't aan elkander te verkonden,
om 't te verkonden aan 't heelal!
Ja! Jesus is voor ons gestorven,
Hy heeft ons met Zijn bloed verworven,
gered van d' eindeloozen val!

Europe! schud de kluisters af
van goud- en machtzieke onverlaten!
Breng weêr uw Kerken en uw Staten
aan Christus opperherderstaf.
Breekt de outers af der vreemde goden,
herboren Evangelieboden!
En Vorsten, staaft zoo grootsch een werk!
Vreest, vreest geen volksverleiders langer,
hoe ook van schrikontwerpen zwanger!
God maakt op nieuw de Zijnen sterk!

Hosted by Google

o Nederland! Gy zult eens weêr
het Israël van 't Westen worden!
God zal uw Kerk met licht omgorden,
uw Koningen met Davids eer!
Uw Nassaus zullen weder blaken
van ijver voor uw tempeldaken,
en Sions voedsterheeren zijn,
de wrekers der verdrukte vroomen
op de afgodsdienst van 't trotsche Romen,
en 't slangenbroedsel van Socijn.

Schud af de stof der droefenis,
getrouwen, die het hoofd laat hangen,
om dat Judéaas maagd gevangen,
haar tempel uitgeplonderd is!
Die u gevanklijk weg deed voeren,
kan Hy de heidnen niet beroeren,
en weg doen smelten voor Zijn stem?
Klinkt triumfeerend, heilge galmen
der steeds op nieuw vervulde psalmen!
De Heere bouwt Jerusalem!

Nog eens zal Vorst en onderdaan
de wondren van Zijn arm getuigen!
Nog eenmaal zal zich alles buigen
voor Holland, onder Jesses vaan!
Nog eenmaal zal het woord der waarheid,
in al zijn kracht, in al zijn klaarheid
verkondigd worden aan dit volk;
haar bronnat van de predikstoelen
het slijk der lasteringen spoelen,
hier aangeslibd uit 's afgronds kolk!

Nog éénmaal, ja! zal 's Herders stem
ons Neêrlands lammrenwei regeeren,
wy, weêr de Oranjehelden eeren
als trouwste wachters onder Hem!
't Land, in der kerken boezem bloeiend,
van melk en honig overvloeiend,
gesterkt door d' echten hemelwijn,

Hosted by Google

zal, wederom, als in de dagen
van 't snood verbeurde welbehagen,
een wonder op het aardrijk zijn!

1825.

AAN MIJNE EGADE,

OP DEN 26sten DECEMBER DES JAARS 1825,

TER EERSTE VERJARING VAN ONZEN EERSTELING
WILLEM DANIËL.

Dierbre, teêrgeliefde Gade,
door des Heilbeschikkers hand
my geschonken tot een pand
dier aanbidlijke genade,
die, waar ze echtgenooten paart,
hemel mededeelt aan de aard,
in een weêrschijn van die Liefde,
die zich-zelv' niet heeft gespaard,
toen in 't lichaam geopenbaard,
onze zonde Hem doorgriefde!

Hoe verrukt die traan my 't harte,
waar uw minlijk oog in smelt,
als ge ons telgje in de armen knelt,
d'eerstling van uw moedersmarte,
wien dees feestelijke dag
't eerst voor 't licht ontluiken zag,
en, bevrucht van nieuwen zegen,
d' eersten heilverjaargroet uit
over d' afgesmeekten spruit,
kroon der echt, van God verkregen.

Met dat hart, dat hy verheugde,
dat van weemoed glinstrend oog,
thands gestegen naar omhoog
tot den Oorsprong aller vreugde!
Zonder dankgebed tot Hem,
psalmgejuich van hart en stem,
zoude er heil zijn voor den Christen?
Onze blijdschap is van God!

Hosted by Google

Wat ware ons het schittrendst lot,
Lieve, zoo wy dit niet wisten?

Naar den Hoorder der gebeden
met een offerhand van lof
uit dit levenlooze stof
in des Heilands naam getreden!
Ja! Hy hoorde, toen gy badt
in verzuchting om den schat,
dien uw schoot me in 't end mocht schenken!
Zoo Hy af te wijzen scheen,
't was tot voller zaligheên,
boven bidden, boven denken!

Vreugde van mijn levensdagen!
welk een hemelzoete plicht,
voor Zijn zeegnend aangezicht
thands dat spruitjen op te dragen!
Aan die hoedende Englenwacht,
die met heel des afgronds macht
geen Verderver kan verdrijven,
onder 't zegel van dien Geest,
die op Isrel is geweest,
die met Isrels zaad zal blijven.

Schat noch rijkdom op deze aarde,
roem noch aanzien by den mensch,
is der Christenmoeder wensch
voor den lievling, dien zy baarde!
Hy zij de Uwe, groote God!
O! bestier geheel zijn lot,
dat hy 't rijk van Jesus erve!
Dat hy nederig en klein,
in Zijn bloed van zonde rein,
Christus leve, Christus sterve!

Leer, mijn zoon! vroegtijdig vreezen,
wiens gezegend merk gy draagt,
die uw kinderschreden schraagt,
die uw Leidsman steeds zal wezen!

Hosted by Google

Wees den Herder steeds nabij,
die uit 's werelds heerschappij
in Zijn schoot ons wil vergaderen!
die, vóór 's werelds grondzuil stond,
uw gezegend lot verbond
aan de ellende van uw vaderen!

Beurtlings slaven, beurtlings vorsten,
beurtlings zwervers over de aard,
voor verdelging steeds gespaard,
schoon zy God verwerpen dorsten, —
heeft uw voorgeslacht gedwaald,
schoon door ongeloof verstaald
toch geleid door d' Ongezienen,
om in 's aardrijks laatsten tijd
van der logen boei bevrijd,
Jesus eeuwiglijk te dienen!

't Zag den val van Sions vesten,
't bracht van de oevers van d' Eufraat
t diep verneêrde koningszaad
naar de verste kust van 't Westen!
't Voerde 't ridderlijk rapier
onder Portugals banier,
en, de afgodendienst ontvloden,
week het van 't Hesperisch strand
naar 't herbergzaam Nederland,
in de duisternis der Joden.

In dees streken uitverkoren
als een tweede volk van God,
mocht (o nooit volprezen lot!)
uit de duisternis herboren,
uw bevoorrecht oudrenpaar
dan na tweemaal honderd jaar
u aan Jesus voeten brengen;
en den heilgen Christendoop
(pand der goddelijke hoop)
op uw dierbaar hoofd zien plengen.

Hosted by Google

Blijf een zoon uit Jacobs lenden,
thands niet meer door vleesch en bloed,
maar door 't hopende gemoed,
waar die vaadren God door kenden!
Dien den Hoop van Abraham,
dien de Heiland van uw stam,
leef ter eere diens Ontfermers!
Strijd, in Zijne roeping sterk,
voor de Nederlandsche Kerk!
voor het Huis der Kerkbeschermers!

O mijn telgjen! in ons leven,
in ons sterven zijn wy Gods!
Hy is onze vaste Rots!
't zij we in vreê te Hemwaart streven,
of (indien ik uiten mag,
't geen deze onvergeetbre dag (*),
voor het oog der ziel doet stralen)
langs des heilgen Jonglings spoor,
dien der Heilgetuigen koor
de eerste bloedkroon zag behalen.

1825.

JERICHO.

Door het geloof zijn de muren van Jericho gevallen, als zij tot zeven dagen toe omringd waren geweest.
HEB. XI : 30.

Zoo de kracht van 't zwaard zal gelden,
Caleb is een bloem der Helden,
Josua, een machtig Hoofd,
wien de glorie is beloofd;
over den Jordaan getrokken,
staat heel Isrel onverschrokken
tegen 't Cananeesche rot;
doch, o Jericho! uw wallen,
zullen voor geen wapens vallen,
maar voor d'adem-zelf van God!

De Arke Gods vooruit gedragen,
den bazuinklank aangeslagen,

(*) De aloude Christenheid herdacht den marteldood van Stephanus op den tweeden Kersdag.

Hosted by Google

zevental uit Arons zaad!
tot de trotsche stad ver aat.
Zesmaal zullen deze muren
d' aanval van 't geheel verduren,
en de heerlijkheid weêrstaan;
by het zevende ochtendrijzen
zal hier God zijn kracht bewijzen,
en de hoogheid nederslaan!

Zevendubbele ommegangen,
ramsbazuingeschal, vervangen
door den kreet van 't juichend heir,
stormen ijzren wallen neêr!
Ziet! de ontzette gronden knakken!
Ziet! de ontwrichte muren zakken!
't Is Jehova, Hy-alléén;
Hy, de in Israël bekende,
Die den slavernijdag wendde,
heeft de vesting plat getreên!

Nu staat Jericho u open,
Israël! Gy zult haar slopen;
haar gedachtenis verga!
En vermeet' zich, vroeg of spâ,
niemand ooit haar torenspitsen,
die Jehovaas bliksemflitsen
tergend lokten door haar trots,
uit haar puin weêr op te trekken,
want geen stadsmuur zal hem dekken
tegen 't wraakgerichte Gods!

Hiëls eerst- en jongstgeboorne
tuigden de afgedreigde toorne,
en betaalden met hun bloed
vaders gruwbren overmoed! *)
Al wie Jericho herbouwen,
door hun voorbeeld onweêrhouen,
zullen meê ten afgrond gaan!

(*) 1 Kon. XVI : 34.

Hosted by Google

Waar Gods gramschap uitgestort is,
waar des Scheppers recht verkort is,
kan geen Schepsels werk bestaan!

Ook Uw vesten zullen beven,
ook Uw stichters zullen sneven,
Jericho van 't ongeloof,
voor de heilvermaning doof!
Rukt gy aan, gewijde scharen,
wien zich God wil openbaren,
als uw Krijgshoofd in het veld!
wien Hy 't woord wil toebetrouwen,
dat geen woede kan weêrhouen
van 't vereenigd helgeweld!

In 't gebed voor uit getreden!
In 't geloof den strijd gestreden!
De Evangelische bazuin
stormt het duivlenrijk tot puin!
Predikt Jesus den Gekruisden,
den om onze schuld vergruisden
menschgeworden Wereldheer!
Durft Zijn naam, Zijn kruis belijden,
durft u Zijn versmaadheid wijden!
en de Palmstad berste weêr!

Zij 't heelal u ongenadig!
dat de vijand zich verzadig'
aan uw tranen, aan uw bloed!
die verdrukking is zoo zoet!
Onverbitterd, onbezweken,
zult gy Recht en Waarheid wreken
door de kracht van 't Geestlijk zwaard,
't levenswoord der hemelboden
tot ontwapening der snooden,
tot verlossing van heel de aard!

Neen! geen zichtbre stalen zwaarden!
Neen! geen pijlen! Neen! geen paarden!
aardsche wapens baten niet,
waar Gods stem den strijd gebiedt!

Hosted by Google

Volk van God zal overwinnen
'er wereld, hel en zinnen;
en, verééнigd als één man,
onder krijgsmacht paden banen
voor zijn wapperende vanen
door 't verbaasde Canaän!

Maar gy, Rachab! uitverkoren!
in de duisternis geboren
van een afgevallen stam!
loof den God, die tot u kwam!
Onder 't dondren der bazuinen,
toen uw vaderstad in puinen,
en haar macht in onmacht viel,
bracht Hy, zwevende op de wolken,
slachting aan de ontaarde volken,
maar verlossing aan uw ziel!

Dien Verlosser zult ge aanbidden,
en uw naam in Isrels midden
zal beroemd zijn by 't geslacht,
waar u God in overbracht!
Salmons gade zult ge wezen, (*)
tot een moeder uitgelezen
van den Spruit, die komen zal,
die, gezegendste aller loten,
die uit Jessé opgeschoten
't aardrijk overschaûwen zal!

Diamant, uit de aard gedolven,
parel uit het diepst der golven,
neem uw plaats in aan de kroon
der verlosten van Gods Zoon!
In de nacht van 't wereldsch duister
flonker met ondoofbren luister
als een Leidstar in de wolk,
tot een teeken aan den Heiden,
dat zich 't Godsrijk uit zal breiden
tot op 't afgelegenst Volk!

(*) Matth. I : 5.

Hosted by Google

o Mijn God! hoe menige oogen
zijn in 't Jericho der logen
afgesloten voor het Licht,
waar der zonde nacht voor zwicht!
Tegen 't Heil, uit U gevloten,
hoe veel harten nog omsloten
met een meer dan ijzren muur,
die Uw liefde vrij zal maken,
die Uw adem door zal blaken,
op 't welras voldragen uur!

ISRAEL EN NEDERLAND.

Toen Israël uit Egypte toog.
Ps. CXIV.

KEER.

Toen Isrel uit Egipten toog,
den wreeden slavendwang ontkomen,
toen liet de Zee haar diepten droog;
Jordaan! men zag U rugwaart stroomen!
toen daverde der bergen top
van schrik: de heuvlen sprongen op,
gelijk een lammrenkudde,
voor Palestinaas naadrend lot!
voor 't aangezicht van Jacobs God!
en de aarde beefde en schudde.

TEGENKEER.

Toen de Almacht tegen 't Spaansch geweld
den kamp van Nederland bewerkt had,
en voor de Kerk, door God hersteld,
Oranjes heldenarm gesterkt had;
toen daverde geheel Euroop:
de stroom veranderde zijn loop
in Rhijn, en Seine, en Iber!
Hoe kromp Castieljes aartstiran!
Hoe schokte er Satans zetel van,
aan de oevers van den Tiber!

TWEEDE KEER.

Jordaan! wat was U, dat gy vloodt?
En zeestroom! dat uw waatren stonden?

Hosted by Google

Wat schoktet ge, als in angst en nood,
o Canâns bergen! op uw gronden?
Omdat een wapenlooze stoet
met een nog ongewissen voet
zich op uw erf dorst wagen?
En zelf van 't dwangjuk naauw bevrijd,
de sterkste muren, zonder strijd,
aan Reuzen op komt vragen?

TWEEDE TEGENKEER.

Waarom veranderdet ge uw loop,
gy, Ibervloed? gy, Tiberstroomen?
Wat davert met geheel Euroop
de zetel van 't vrijmachtig Romen?
Omdat van dien ontzachbren Staat,
waar nimmer 't zonlicht ondergaat,
een plekjen wier zich scheidde?
en, half in 't zeeschuim weggespoeld
't Bisschoppelijke Kerkgestoelt'
gehoorzaamheid ontzeide?

DERDE KEER.

o Israël, God-zelve voert
u in 't beloofde land der Vaderen!
Daarom is Canaän ontroerd;
hy voelt in u Gods oordeel naderen!
Daar valt hy siddrend u te voet!
en gy, gy wandelt in zijn bloed!
wat zoude uw vaart vertragen?
Van eeuwen moord en overspel,
en samenspanning met de hel,
is 't uur der wraak geslagen!

DERDE TEGENKEER.

o Nederland! God maakte u sterk,
om uw verdrukkers uit te roeien,
om dat Zijne uitverkoren Kerk
in uw moerassen moest herbloeien!
De uitheemsche zielendwingeland
merkt duizelend, wat hooger hand
zijn Dagons neêrgestormd heeft;

Hosted by Google

en 't Sadduceesche slangenzaad
ontwaart met machtelooze haat,
wie Nederland hervormd heeft!

VIERDE KEER.

Wat glans is, Isrel! u bereid!
bewaarder der beloftenissen,
en zetel van een heerlijkheid,
die heel een aarde nog moet missen!
't Was op uw onbemerkten grond
dat God Zijn godlijk heilverbond,
zijn rechten openbaarde;
't was dáár, dat Hy 't profetisch zout,
dat nog 't heelal in wezen houdt,
van 't zelfverderf bewaarde.

VIERDE TEGENKEER.

o Neêrland! tot wat schittrende eer
wil God uw needrigheid verhoogen!
Zijn Kerk daalt op uw beemden neêr,
aan 't Babelsche geweld onttogen!
Zy kwam den Heldraak, die zich voedt
met harer kindren dierbaar bloed,
in uw woestijn ontvluchten! (*)
en 't eêlste van 't Hervormingszaad,
waardoor Europe nog bestaat,
schoot op uw bodem vruchten!

VIJFDE KEER.

God wilde in Isrel Koning zijn!
Hy gaf haar Helden, Priesters, Vorsten!
Beve Ammoniet en Philistijn,
wie ooit Zijn volk versmaden dorsten!
De glorie van uws nazaats kroon,
o Bethlehemsche herderszoon!
zal Vorsten 't hart verblijden!
Het verre Tharsis biedt hem goud,
en Libans kruin het tempelhout,
dat zich God-zelf wil wijden.

(*) Openb. XII : 6.

Hosted by Google

VIJFDE TEGENKEER.

Ja! God regeerde u, Nederland!
Zijn stedehouder was Oranje;
voor deze ontzachelijke hand
boog Frankrijks trots, als die van Spanje!
Geworteld op de onzichtbre Rots
der onvernielbre Kerke Gods,
kon niets uw bloei verhindren;
u bracht de ontketende Oceaan
den schat van 's aardrijks einden aan,
ten dienste van Gods kinderen.

ZESDE KEER.

't Ondankbre Jeschurun werd vet,
't sloeg achteruit en rebelleerde;
't vertrad en heilgenade en wet
des Hemelkonings, die 't regeerde!
Uw tempeldienst, o Davids God!
week voor ontuchtige Astaroth,
voor Molochs moordaltaren;
aan afgoôn, werken hunner hand,
bracht volk en vorst zijn offerand,
Profeet- en Priesterscharen!

ZESDE TEGENKEER.

Ook Nederland, o Heer! werd groot
door weldaân, van Uw hand geschonken;
maar 't ademt naauw uit ramp en nood,
of 't is van weelde en hoogmoed dronken!
't Vergeet Uw wet, Uw hoede, Uw werk;
't vertreedt zijn naam, zijn taal, zijn Kerk,
en de eer der oude dagen,
om met godlasterlijk geschreeuw
aan al de goden dezer eeuw
zijn telgen op te dragen!

ZEVENDE KEER.

De tijd des duldens is vervuld;
de dag des Rechts is aangebroken!
In kleederen van wraak gehuld,
heeft God het vonnis uitgesproken!

Hosted by Google

Te wapen, Babylon! voer uit
des Allerhoogsten Raadsbesluit.
Doe Sions hoogten beven!
Storm neêr d' ontwijden tempelwand!
Voer de overspeelster uit haar land,
van God en goôn verlaten!

ZEVENDE TEGENKEER.

Dus kwam ook Neêrlands boetedag!
't Riep tegen 's Heilands zoenaltaren,
't riep tegen Nassaus erfgezag,
de hand van Koningsmoordenaren!
Haar eigen afgod brengt haar straf!
Zakt, Vrijheidshelden! herwaart af!
en, Keizerlijke benden!
Delgt Neêrlands naam uit met haar bloei,
en prangt haar telgen in een boei,
als nooit hun Vaders kenden!

ACHTSTE KEER.

Maar op Zijn diep vernederd volk
ziet de Almacht weêr meêdoogend neder!
Breek, zielbenevelende wolk!
't licht van Gods aangezicht keert weder!
Verheug u, Jacobs boetend kroost!
De hand, die strafte, brengt nu troost,
die wondde, wil genezen!
Loof God, Zijn toorn is afgewend,
uw slavernijdag is gewend,
uw Tempel is herrezen!

ACHTSTE TEGENKEER.

Zoo zag hy ook op Holland neêr,
hoe ze in des Aadlaars klaauwen zuchtte,
ontfermde zich, en redde weêr —
het bloedig roofgevogelt vluchtte!
Ja! Neêrland zij op nieuw weêr vrij,
vrij onder Nassaus heerschappij,
van wond en wee genezen!
Maar ach! de ondankbre vraagt niets meer!

Hosted by Google

Zy vraagt naar de eêlste gaaf niet weêr —
haar Kerk is niet herrezen!

SLOTZANG.

o God! zal nooit zoo schoon een dag
hier 't hart uws volks verblijden,
als 't vrijgekochte Juda zag,
by 't tweede tempelwijden?
Is 't raadsbesluit onwankelbaar?
En moet de gouden kandelaar
van dees gewesten wijken?
Is Neêrland gantsch van heil ontbloot?
En is 't geen ziekte meer, maar dood,
waarin wy 't zien bezwijken?

Ontferm u, God van Neêrland! keer,
keer weder in ons midden!
om diens Gezalfden Naam en Eer,
door wien Uw kindren bidden!
Hergeef aan 't diep vervallen bloed
den ootmoed en den heldenmoed
der vroome voorgeslachten!
Dat langer niet uw vijand juich',
maar machtloos den triumf getuig'
van die Uw komst verwachten!

Der Heidnen hoogmoed steeg ten top!
Doe hun Uwe Almacht weten!
Wek Neêrland uit de dooden op,
zend IJvraars en Profeten!
Gebied uit Nassaus heldenzaad
een Zerubbabel voor den Staat,
een voedsterheer der Kerken!
Wil tot een nieuwen tempelbouw
(dat Rome siddrend hem aanschouw!)
de hand der vorsten sterken!

Hersteller van oud-Israël!
Beschermheer onzer Vaderen!

Hosted by Google

ja! Gy, Gy zult, ten spijt der hel,
het overschot vergaderen!
Want Gy zijt onveranderlijk!
en 't Schepter van uw Koningrijk
zal van Uw volk niet wijken,
dan om aan d' opgeklaarden trans
met duizendvoud vernieuwden glans
den Satan blind te prijken!

VREDE- EN KRIJGSZANG.

Ik formeer het licht, en schep de duisternis,
Ik maak den Vrede, en schep het kwaad,
Ik de Heer doe al deze dingen.
JES. XLV : 7.

I.

O! hoe lieflijk is uw klank,
zielverbindend woord van Vrede!
't Aardrijk smelt in lof en dank,
waar gy neêrdaalt op zijn bede!
Hermons daauwgeur ademt dáár,
waar haar kindren samenkomen!
Hemelolie zalft de zoomen
van haar heilge Priesterschaar!

II.

Hoe verheffend en hoe grootsch
is de galm der krijgstrompetten,
die van d' ijdlen schrik des doods
't edel heldenhart ontzetten!
'k Zal u loven over de aard,
God mijn Leidsman! die mijn vingeren
d' onontwijkbren steen leert slingeren,
en mijn arm den zwaai van 't zwaard

I.

God bemint der Vrede rust!
Is niet God een God van Vrede?
D' oorlogsfakkel uitgebluscht!
't Staal voor eeuwig in de schede!

Hosted by Google

God keert weêr, daar Vrede naakt,
zy, de hoogste heilgenade,
daar zich ooit een hart in baadde,
dat van hemelliefde blaakt!

II.

God, der hemelvrede God,
is een Heer der Legerscharen,
die zijn Wet- en Heilgebod
met ontblooten kling bewaren!
Ziet! van Parans hoogen top
komt Hy blinkende aangetogen,
met van bliksems vlammende oogen!
en Hy daagt Zijn strijdren op!

I.

Jesus Christus door Zijn bloed
bracht ons Liefde, bracht ons Vrede!
Tuig het, Bethlems Englenstoet!
Isrels ziender! tuig het mede!
't Vredelied golfde uit uw borst!
„Vrede op aard! „dus liet ge u hooren!
„want een Kind is ons geboren!
„en zijn naam is Vredevorst!"

II.

Jesus is een Heilbanier
voor de verste Heidnenstammen;
en Zijn godlijk liefdevier
moet de harten doen ontvlammen
tot dien godgewijden krijg
tegen wereld, hel en zonde,
dien zijn reine mond verkondde,
tot de Satan nederzijg!

I.

Heilge Leerling! zag uw oog,
toen 't de heemlen door mocht dringen,
den smaragden regenboog
niet uws Meesters troon omkringen? (*)

(*) Johannes. Zie Openb. IV : 1—3.

Hosted by Google

O! hoe lieflijk tuigt het al,
dat, wat ooit zich 't hart verbeeldde,
de allerhoogste hemelweelde,
vrede, vrede wezen zal!

II.

Maar gy zaagt het tevens aan,
hoe de Heiligen zich schaarden
om de Heidenen te slaan,
op de hagelwitte paarden! (*)
Aan hun hoofd, o Zoon, waart gy!
strijden gingt ge en triumfeeren!
VORST DER VORSTEN, HEER DER HEEREN,
was geschreven op Zijn dij.

I.

Vrede, vrede, vrede in 't huis,
waar die Naam wordt aangebeden!
Vrede wrocht Hy door zijn kruis,
en Hy heeft den Draak vertreden!
Aan de voeten van het Lam,
is het vreugde, lieven, loven,
in 't Jerusalem daar boven,
waar nooit onrust binnenkwam!

II.

Maar op aarde strijdt de Kerk!
Oorlog aan wie God bevechten,
dat is hier-beneên uw werk,
Jesus uitgezonden knechten!
Wie zich niet door 't bloed van 't Lam
't zondig hart liet overstelpen,
dat hy siddre voor de welpen
voor den Leeuw uit Judaas stam!

SLOTZANG.

Krijg en Vrede! paart u saam,
om Gods glorie te verbreiden,
boden van één zelfden Naam,

(*) Openb. XIX : 11—16.

Hosted by Google

telgen van één hemel beiden!
beiden voert ge ons in Gods rust!
Uit te rukken en te planten
is de last der Godsgezanten, (*)
en der Opperwijsheids lust!

Oorlog aan den Cananiet
in 't beloofde land der vaderen!
en, in Isrels erfgebied,
wraak en oordeel aan verraderen!
Krijg aan Babels hoererij!
en in eeuwigheid geen Vrede
met de afgodendienst der Rede,
en des Oproers hovaardij!

Vrede aan 't einde van den baan!
Dat zy rusten van hun werken,
wien de maaidag op mag gaan
van de in bloed gezaaide Kerken!
Vrede aan U, o kindren Gods!
hongerigen, zielsvermoeiden,
en van liefdedorst ontgloeiden!
vrede in Christus, onzen Rots!

Heil den Leeuw uit Jesses stam,
die den heilstrijd heeft begonnen!
Lof aan 't uitverkoren Lam,
dat door lijden heeft verwonnen!
Krijg, tot dat van Satans rot
de allerlaatste zij vertreden!
Vrede tot in de eeuwigheden!
en in beiden — eer aan God!

GOD MET ONS.

Een iegelijk van u, heeft hy eenen psalm, heeft hy eene leer, heeft hy eene taal, heeft hy eene openbaring, heeft hy eene uitlegging; laat alle dingen geschieden tot stichting

PAULUS.

In diepten verzonken van leed en ellende,
het hart in bedwelmende droomen verward,

(*) Jer. I : 10.

Hosted by Google

door prikkels van onrust, wier bron ik niet kende,
gedreven, gefolterd tot eindlooze smart,
heeft de aarde my lang in mijn dorheid gedragen,
in morrende wanhoop aan wereld en lot:
een knagend verlangen verteerde mijn dagen,
een woede van honger naar zielengenot!
Ik zocht het, ik riep wat dit hart zich verbeeldde,
in alles wat de aarde verlokkendst belooft;
in brandende driften, in bruischende weelde,
in Ridderverdienste, die 't maagdenhart rooft,
in palmen, gewassen voor wereldbedwingeren,
in zangen, bewonderd door 't luistrend gewelf....
Maar 't schaduwbeeld vluchtte voor d' indruk der vingeren;
't was ijdelheid, ijdler dan de ijdelheid-zelf! —
In diepten des onheils verzonken, verloren,
versmachtte mijn ziel naar den levenden God!
Maar ach! in de blindheid der zonde geboren,
bleef rustelooze woeling mijn pijnigend lot!
Hoe zoude ook het schepsel zich nog onderwinden,
den Schepper te zoeken in 't afgekeerd hert?
En waar is het licht, dat Hem weder doet vinden,
Wiens beeld door de zonde in ons uitgewischt werd?
Dat licht kan geen Heidensche wijsheid doen schijnen,
geen stelsels, verganklijk als 't wegsnellend Thands,
geen boeteverordning van Wet en Rabbijnen,
geen eigengewillige dienst des Verstands....
O God des ontfermens! Gy zaagt op my neder,
en 'k werd tot een nieuwe bevatting herteeld!
In d' Eeniggeboren keert God tot ons weder,
in d' Eeniggeboren, Zijn uitgedrukt Beeld!
Die Een'ge.... Zijn hand heeft mijn oogen bestreken,
en 't hartenbewindsel des ongeloofs viel.
Ik zag Hem, ik gaf my! De hel is geweken;
de hemel ging op uit Uw woord in mijn ziel!
Ik zag Hem, beloofd aan den balling van Eden,
als 't vlekkeloos Zaad der vernederde Vrouw;
die 't dwangjuk der zonde te pletter zou treden,
den kop van den Heldraak verbrijzelen zou!
Ik zag Hem, voorzegd in den stam der Hebreeuwen,
uit Abrahams lenden, uit Koninklijk bloed,

Hosted by Google

den Spruit, die volbloeid in de rijpheid der eeuwen,
den scheidsmuur der Heidnen uit één storten doet!
Ik zag Hem, geschaduwd op Sions altaren,
in offer en wetboek van Horebs Verbond!
Ik zag Hem den Godmensch, die 't Al moest verklaren,
door Israëls Zienders aan 't aardrijk verkond!
Ik zag Hem, den Wortel van Davids geslachte,
zijn Heer en zijn Koning, en tevens zijn Zoon!
den God van den hemel, d' op aarde Verachte,
geheiligd, verheerlijkt door lijden en hoon,
mensch met ons geworden voor menschenbehoefte,
voor mijne overtreding tot zonde gemaakt,
geslagen, gesmaad door dolzinnig geboefte,
aan 't vloekhout doorboord, van God-zelven verzaakt!....
Mijn Redder, mijn Goël, mijn Zondenvernieler,
mijn Meester, mijn Heiland, mijn Heer en mijn God!
mijn Onheilverwinner, mijn Levensbezieler!
Gezegend, geheiligd, beslist is mijn lot!
Voor U wil ik strijden, voor U wil ik lijden,
voor U wil ik de aarde doorgalmen van lof!
Aan U wil ik adem en levenskracht wijden,
tot de Engel des levens my slake uit dit stof!
Zijt Gy, o mijn Koning! (Gy!) tot my gekomen?
Hebt Gy hem gezocht, die naar U niet en zag?
Zoo wasch my, zoo baad my in loutrende stroomen
des Geestes, dien Ge uitzondt ten Vijftigsten dag!
Ja! stort in mijn aadren die kracht van gelooven,
die hoogten ter neêr stort, en marmer verbreekt,
die hemelvuur inroept en afdwingt van boven,
en ijskoude harten in liefdebrand steekt!
Ja! geef my te galmen met loven en danken,
in vlammenden ijver, in worstlenden moed,
in lieflijke psalmen, in dondrende klanken:
vall' hemel en aarde voor Jesus te voet!

Hosted by Google

GOD MET ONS.

HYMNE.

Ziet, de maagd zal zwanger worden, en eenen zoon baren, en gy zult zijnen naam heeten Emmanuel, hetwelk is, overgezet zijnde, God met ons
Matth. I : 23.

De verborgenheid der Godzaligheid is groote God is geopenbaard in het vleesch.
I Tim. III : 16.

Ik ben de eerste en laatste, en die leeft, en ik ben dood geweest, en ziet, ik ben levendig in alle eeuwigheid. Openb. I : 17, 18.

God met ons! God op de aard! God uit de heerlijkheden
des ontoegankbren lichts in 't stofgebied getreden!
God, van de Majesteit, die Englen siddren doet,
zich-zelv' ontblootend, om uit menschlijk vleesch en bloed
een tempel, waar geheel Zijn volheid in wil wonen,
te vormen, zich als mensch aan menschen te vertoonen,
en menschensmart, en angst, en lijden, vloek en dood
te dragen voor den mensch die zich Zijn Eden sloot;
en, vlekloos in Zijn recht, in liefde nooit volprezen,
de Wreker van het kwaad, des zondaars Heil te wezen!
o Almacht van verstand! o diepte van genâ!
o Voorwerp voor de lier des Zangers, zonder gâ!....
Wat zeg 'k?... voor eeuwigheên van Serafijnengalmen,
om 's werelds eindloosheid met lofgejuich te omwalmen!
o Openbaring, voor 't geschapene gezicht
verblindend, duizlend, ja, verpletterend van licht,
zoo de Almacht-zelf niet sterkt uit steeds vernieuwde krachten!
O heilgeheimnis, die de hemelgeesten trachten
te ontdekken, maar, ontzet, 't verheerlijkte gelaat
verbergen, om niet straks in d' afgrond van Gods raad
zich-zelv' te ontvallen, en verderving te ondervinden!
o Siddring van de hel! o Vreugd der Godsbeminden!
De Vorst des levens wordt geboren uit een maagd!
De Heer der heerlijkheid aan 't kruis genageld, (*) draagt
in de eigen zelfkracht Gods het vloekgewicht der zonde,

(*) 1 Cor. II : 8. Hand. III : 15.

Hosted by Google

en heel de schepping, die Zijne Almacht eenmaal grondde;
Hy, in ééne offerand, geheiligd, vlekloos Lam,
en priester; God uit God, en Spruit uit Jesses stam!
Veroordeeld tot der dood, en Rechter van heel de aarde!
En man van smerten, wien geen zielsverbrijzling spaarde,
en tevens de Opperheer, Beschikker van het lot!
In Godlijke Almacht mensch, in knechtgestalte God (*)!
Is 't waarheid? of een droom, uit half verwarde zinnen
gerezen, die heel de aard in staat was te overwinnen?
Neen! aarzel niet, mijn ziel! — mijn heilbegeerig hart!
geen twijfel uit de hel houd' langer u verward!
Die wondren zijn gezien door hemel beide en aarde!
Wie kon ze ontwerpen, dan God-zelv'? Die ze openbaarde
betuigt ze nog in kracht, met water, bloed en Geest!
't Is waarheid, wat heel de aard in Zijn orakels leest!
't Is 't scheppingsfundament, de Psalm der geestenorden!
't Woord was by God, was God en 't Woord is vleesch
[geworden. (†)
Één zijt Ge, o Isrels God! maar, in Uwe Éénheid, Drie!
Één Heer, één Naam, één Macht, maar driemaal Heilig! Wie
der kindren van het stof, van gistren opgerezen,
vermeet zich wederspraak, terwijl Gods heilgen vreezen,
ja, ook de hemel by den naam van 't wonder beeft,
dat Hy alleenig kent, die uit zich-zelven leeft?
God zijt Ge, o Vader! Bron en Oorsprong aller dingen,
uit wiens verborgen bron al 's werelds krachten springen!
Onmededeelbre, dien we in Christus hulde biêr
als kindren, dien geen oog gezien heeft of kan zien! (§)
God zijt Ge, o Zoon van God! Verlosser, Heiland, Koning,
en Troonbekleeder in de zichtbre hemelwoning!
Van voor alle eeuwigheid Gods uitgedrukte Beeld,
in al de volheid uit het wezen zelf geteeld!
God zijt Ge, o Geest des Zoons, die uitgaat van den Vader!
Herschepper! Trooster! Kracht-, Geloofs- en Levensader!
Onzichtbre Leidsheer van de worstelende Kerk!
en Zegel Gods, in 't hart, van Zijn verlossingswerk!
Één God, één Heer, één Geest, in drie zelfstandigheden
één wezen! door het heir der Zaalgen aangebeden

(*) Phil. II : 6, 7. (†) Joh. I : 1, 14. (§) Joh. I : 18.

Hosted by Google

met namen, van wie elk Oneindigheid getuigt,
en voor wie Satan zelf de knieën siddrend buigt!
Volheerlijke! eer het woord: DAAR ZIJ LICHT! nog gezegd was,
eer de allereerste grond der werelden gelegd was,
waart Gy! Van eeuwigheid bestondt Ge in 's Vaders schoot,
Gegenereerde, in wien de Vader 't Al besloot!
Door U was 't dat Hy sprak, en heel het schepsel stond er,
getuigend van zijn God, en uwer handen wonder! (*)
Ja! ook de mensch, de mensch, der schepping heerlijkst werk,
werd naar Uw beeld gevormd, ontfing Uw geest tot merk
zijns voorrechts!... ach! hy viel! in 't hemeltergend pogen
om boven schepslenmaat zich-zelven te verhoogen,
en geen gelijknis meer te zijn, maar Medegod!
Hy stort, hy is ontkleed van heerlijkheid: zijn lot
en 't lot van heel de teelt, die in zijn aadren zondigt,
is uitgesproken, en den schuldige verkondigd:
„'t gebod zij hem ten dood! de moederaard zijn graf!
„en levenseeuwigheid worde eeuwigheid van straf!"
't Was in Gods Raad beschikt! 't moest zijn dat ook de zonde
den rijkdom, aan 't Heelal, der deugden Gods verkondde!
Vóór 's werelds grondslag was 't onstraflijk Lam geslacht,
op wien èn Adam èn heel 't schepsel zuchtend wacht,
en dat als 't Zaad der vrouw reeds in den hof van Eden
ten voorwerp is getoond van offers en gebeden!
Gy waart het, God en Mensch! ontzachbre Emmanuël,
Ontzondiger der Kerk, Verpletteraar der Hel!
Beloofde Goël! U mocht Abraham begroeten
aan Mamres eikenbosch, en wasschen U de voeten,
van Hemelwezens thands een gastheer. Mond aan mond
vernieuwdet Ge in zijn Zaad 't gezegend heilverbond,
toen Ge uittrokt op 't geroep der tweelinggruwelsteden!
Ge ontdektet hem Uw raad, Gy, hoordet naar zijn reden,
gy wandeldet met hem, gelijk een hartevrind
in d' omgang met zijn vriend het zielsbehagen vindt.
Met U droeg Jacob eens zich vorstlijk, en het teeken
des wondren worstelstrijds by 't eerste nachtverbleeken
bleef in de ontwrichte heup. De Aartsvader boog de knièn,
en riep: Ik heb God-zelv' van aangezicht gezien! (†)

(*) Heb. I : 8—10. (†) Gen. XXXII : 30.

Hosted by Google

U zag op Sinaï, van honderdduizend Helden
omschitterd, Amram's zoon, daar heuveltop en velden
van 't dondren daverden des strengen Wetgebods,
dat ge eenmaal zelf voor ons vervullen zoudt. De Rots
van Israël waart Gy. De Tabernakelglorie,
aan 't uitverkoren volk ten teeken van viktorie
en gids verordend, was Uw aangezicht. U boog
vorst Josua zijn kniên, toen Ge U aan 's Krijgsmans oog
met uitgetogen zwaard als Vorst der Hemelscharen
vertoondet, om den bloem van Isrel te vergâren,
en Jericho te slaan. U zag de strijdbre man,
geroepen door Uw stem ten schrik van Midian! (*)
U bad Manóah (*) aan, toen Ge opvoert in de vlammen
des offers, U geslacht. (*) U kenden Isrels stammen
als d' Engel Gods, God-zelv', wien de aarde aanschouwen mag
in 't Englenlichtkleed, in de menschheid! Wie U zag,
u zichtbren God uit God, zag d' ongezienen Vader! (†)
Lof zij U, Mensch voor ons, en God met ons te gader!

Der eeuwen zwangerheid vervult zich. 't Tijdsgewricht
van verr' verwelkomd in 't profetisch heilgezicht,
is rijp geworden; en de zaligheid, den Heiden
uit Israël verkond, zal opgaan haast voor beiden.
Nog staat Jerusalem; nog is de schepter niet
van Judaas stam vergaan; nog, Davids erfgebied
van de overheersching vrij, ofschoon een Idumeër
op 't rijksgestoelte pronkt van d'eedlen Machabeër!
De tweede tempel spoedt ten nooit herstelbren val,
en wacht slechts op den Heer, die snellijk komen zal
naar 't vast besloten woord (§). Reeds zegent Zacharia
d' uit hem in kracht en geest herrezenen Elia, (**)
den Boetgezant, wiens naam genâbeloften draagt, (††)
den Wegbereider van zijn Heiland. Ziet! de Maagd
is zwanger! 't Wonderkind is van den Geest ontvangen!
De strijd des heils vangt aan. De machtigste Englenrangen
zien vol van siddring uit de vreugd des hemels neêr,
of zweven in den kring dier aarde, waar hun Heer
gaat lijden voor de schuld van schepsels. 's Werelds machten

(*) Rich. VI en XIII. (†) Joh. I: 18. XIV: 8, 9. (§) Mal. III : 1.
(**) Luc. I: 17. (††) Johannes of Jochanan, d. i. van God genadig geschonken.

Hosted by Google

zijn als in barensnood; en alle schepsels wachten.
Ja! zelfs het Heidendom, in wondre harmony
met heel de orakelreeks van Isrels profecy, (*)
ziet naar den Koning uit, die komen moet van 't Oosten!...
Hy is gekomen! maar om needrigen te troosten,
en needrig zelf te staan in Godskracht zonder glans!
Hy is gekomen, om 't geweld des Dwingelands
van wereld, zonde en hel, door sterven neêr te vellen,
voor de overtredingen het offer dáár te stellen,
en, in gehoorzaamheid aan heel den eisch der Wet,
gebroken aan dat kruis, door God ten vloek gezet,
't vervloekte Slangenhoofd voor eeuwig plat te treden!
O zalig Bethlehem! Gy, onder Judaas steden
de kleinste! maar by God meer dan de heemlen groot!
O diep verneêrd verblijf, waar de ongerepte schoot
der koninklijke Bruid des werelds Heiland baarde!
Hy, die den hemel heeft ten troon, ten voetbank de aarde,
gaat, menschenkind! u voor in zelfvernietiging,
en openbaart zich arm, zachtmoedig en gering!
Aanbid de vrucht Uws buiks, gezegendste der Vrouwen!
Komt, Oosterwijzen! hier den Hemelgod aanschouwen!
Spoedt, Herders! werpt u neêr voor Davids Heer en Zoon,
niet in de schittring van d' Aartsvaderlijken troon,
maar liggende in de krib, met doeken omgewonden,
in 't schaamle Bethlehem! Doch de Engelen verkonden
zijn glorie! 't Geestendom, daar 't op onze aarde staart,
looft in de heemlen God in 't lichaam geopenbaard!
God met ons! God gezien! God onder menschen wonend,
en in de zwakheid zelf des lijdens Almacht toonend!
Wie is Hy, die daar komt van 't schaamle Nazareth?
Het is de Heilprofeet, voorzegd in 't Boek der Wet!
Wie is Hy, die daar komt, ontbloot van machtvertooning?
op 't veulen rijdende des jokdiers? Ziet, uw Koning
o Juda! ziet, uw Heil! o Sion! ziet den Mensch!
den Godmensch, Isrels Hoop, en aller Heidnen Wensch!
Hosanna, Davids Zoon! Hosanna in den hoogen!
Gezegend die daar komt Bethanië uitgetogen!
Hosanna! uit den mond der kindren stijgt Uw lof,

(*) Virg. Ecloga IV. Tac. Hist. V Suet. in Vespas.

Hosted by Google

en mengt zich aan 't gejuich van 't blinkend hemelhof.
Gy kwaamt! de hel verschrikt; de duivelen verlaten
hun prooi, en brengen U, dien ze in hun afval haten,
't getuignis van een hulde, onheilig, niet geveinsd!
Miskend, gehoond, belaagd, en zonder aanzien, deinst
voor d' opslag van Uw oog 't geweld der moordenaren
te rug! ja zelfs de kreet der saamgedrongen scharen
roept U ten Koning uit. Gy weigert hulde en staf,
en, Heiland, gaat het land in armoê door! Aan 't graf
herneemt Ge met één wenk den prooi, reeds half verzwolgen.
't Geweld der stormen en de oproerigheid der golven
bestraft Ge met één woord, en alles zwijgt en zwicht.
Gy zalft des blinden oog, en 't opent zich voor 't licht!
Voor 't zonlicht? ook voor 't licht dat nimmer zal verduistren,
't licht der onsterflijkheid in U. De dooven luistren,
ontbonden, naar Uw stem. De kreuplen zijn versterkt
en wandlen. 't Is de stem der Godheid die hier werkt,
(helaas! steeds onerkend by 't kroost, eens uitverkoren!)
niet schrikbaar, als die eens den schrik der Wet deed hooren
op Horeb, bliksemend en dondrend om ons heen,
dat bergen schudden, en de steenrots borst van één!
Neen! zacht en vreedzaam is de komst des Welbeminden, (*)
maar ook die zachtheid-zelve is sterker dan èn winden
èn bliksemschichtvuur! 't Is hier meer dan berg en rots,
dat voor zijn aanblik breekt! 't is Phariseesche trots
en Sadduceesch geweld: 't zijn harten, in de zonde
verhard, maar op het woord, dat boete en vreê verkondde,
ontsloten voor 't Geloof door de eigen scheppingskracht,
die in den aanvang heel 't heelal heeft voortgebracht!
Gezalfde! tegen U zijn volken t' zaam en Vorsten
vergaderd. Zy staan op, die eens Jehovah dorsten
verwerpen, en den mensch te plaatsen op Zijn troon, (†)
thands tegen Davids huis weêrspannig, thands den Zoon
vijandig. Welk een reeks van saamgespannen snooden!
't Verdwaasde Heidendom, de hartgenekte Joden,
de onheilge Priesterstand uit Arans heilig zaad,
de schendige Overheên, de Phariseesche Raad,
Herodes, met het bloed des Doopers nog bedropen,

(*) Matth. XII: 18—21. (†) 1 Sam: VIII: 7.

Hosted by Google

Pilatus, voor de gunst eens Keizers steeds te koopen.....
doch o ontzettend! o volheerlijk Godsbestuur!
o nacht van strijd en angst! o schrikdag! 't Is het uur
der macht der duisternis. Op! Satans lijftrawanten!
Stort heel uw helwoede uit op 't hoofd der Godsgezanten!
Valt aan! verdrukt! benaauwt! verguist, terwijl gy 't moogt!
't Is u gegeven! Hy, de Midd'laar, wordt verhoogd,
volmaakt, geheiligd door Zijn lijden, door het plengen
zijns bloeds! Gy triumfeert?.... Wat kunt gy, dan volbrengen
dien vast besloten Raad, voor dat gy-zelf bestondt,
op waarheid en genâ van eeuwigheid gegrond?
Ja! zy, zy hebben zelf de aloude profecijen
vervuld! — Aanschouwt hun eind, verheven Englenrijen!
Aanschouw het, heilge schaar in Vader Abrams schoot,
eer Christus leed in 't vleesch, reeds zalig door Zijn dood!
Aanschouwt het, heemlen! en, getuig het, o gy aarde!
De Heilige Isrels is verkocht voor zilverwaarde,
de Onzondige is doorboord aan 't zondevloekhout, God
wreekt aan Zijn eigen Zoon 't geschonden Wetgebod!
De Christus lijdt! voor u! voor u werd Hy geslagen,
voor u bespot, gesmaad, uw last heeft Hy gedragen,
o gy, gezegenden des Vaders! Hy voldoet!
Hy, in uw plaats verkocht, Hy koopt u met Zijn bloed!
Zijn handen zijn doorboord, Zijn voeten zijn doorgraven!
Zij deelen door het lot Zijn kleedren, en zy laven
de dorst Zijns stervens met hun edik..... 't Is voorzegd!
't Is onzer zielen prijs, 't is de eisch van 't hemelsch Recht!
Hy heeft de straf getorscht van Adams overtreden,
voor de overtreders heeft Hy boetende geleden!
Triumf! op 't kruisaltaar is 't Lam van God geslacht!
't Is 't eeuwig offer der Verzoening.... 't Is volbracht!

't Is volbracht! Hy zegepraalt! —
Zondeschuld! gy zijt betaald.
Dood! gy zijt verslonden.
Slangenkop! gy zijt vergruisd,
wy, met Christus u gekruisd,
heilloos rijk der zonden!

Hosted by Google

Jesus Christus gaf den geest!
't Uur des lijdens is geweest,
de oude mensch, gestorven!
Leggen we in des Heilands graf
zielenangst en doodvrees af!
Heil is ons verworven!

Ja! de Heer is opgestaan!
All' gy Englen! bidt Hem aan!
Looft Hem, Uitverkorenen!
Juicht in Zijn verrijzenis,
wien Zijn bloed ten losprijs is,
Gode weêrgeborenen!

Gy zijt opgestaan, o Heer!
't Treurend Godsvolk zag U weêr!
Gy zijt opgevaren
by 't triumfbazuingeklank,
by den daverenden dank
aller hemelscharen!

Gy zijt opgevaren, Heer!
's Dwinglands sterkten wierpt Gy neêr,
om Uw volk te slaken!
Zijn gevanknis werd Uw buit!
Stort Uw kracht, Uw gaven uit,
om ons vrij te maken!

Onze Heiland! onze God!
in Uw Midd'laarshand is 't lot
aller wereldmachten!
tot bewaring van Uw Kerk,
boven al de woede sterk
aller hellekrachten!

Tot verzeekring in den strijd,
aan Uw heilgen Naam gewijd,
krachtig ter viktorie!
tot Ge in 's Vaders heerlijkheid,
Rechter vol van Majesteit,
wederkeert in glorie!

Hosted by Google

God met ons, Emmanuël!
overwinnaar van de hel!
allen schrik verdrijft Gy!
Raze Satan! stijg' de nood!
dage de onverbidbre dood!
God met ons, die blijft Gy!

God met ons, in 't vleesch op aard!
Thands onzichtbaar geopenbaard
door den geest des levens!
In elk harte, dat versmacht
naar die zielsvervullingskracht,
moê des aardschen strevens!

Ja! de Heer is opgestaan!
't Licht van God is opgegaan!
spoed U, hemeltijding!
uit Judéaas moederkerk
tot der verste Heidnen perk,
de aarde tot verblijding!

Hemelsch Sion! Gy verschijnt!
't Aardsch Jerusalem verdwijnt!
Vliedt, ondankbre Joden!
tot ge u nederbuigt voor Hem,
Wiens door u miskende stem
opwekt uit de dooden!

1826.

AAN MIJNE EGADE,

TER HARER VERJARING,

den Tweeden April 1826.

Laat (ons) alzoo onze dagen tellen, dat wy een wijs hart bekomen Ps. XC: 12.

Ik vond benaauwdheid en droefenis. Maar ik riep den naam des Heeren aan, (zeggende): Och Heer, bevrijd mijne ziel. De Heer is genadig en rechtvaardig, en onze God is ontfermend. — Ik zal den beker der verlossingen opnemen, en den naam des Heeren aanroepen Ps. CXVI.

Wederom een dag van zegen,
onzen harten opgegaan!
Nieuwe vreugd, van Hem verkregen,
voor wiens aangezicht wy staan,

Hosted by Google

om Hem eer en dank te brengen,
om Hem stroomen lofs te plengen
uit een overstelpt gemoed!
Hem, die nimmer zeegnensmoede
my voor d' ergsten slag behoedde,
vloei' de zangtoon! Hy is goed!

Ja! Hy hoorde, toen uw sponde
me in de zielsverzuchting zag
van de siddring voor een wonde,
die geen balsem heelen mag!
Zijn verhooring mocht ons blijken!
Dood en ziekte moest bezwijken!
Uit de duisternis rees licht!
Hy, de Heiland, de Albehoeder
sterkte, redde, maakte u moeder.....
van een thands verengeld wicht.

Dierbre! een traan bedaauwt uw oogen!
'k Schrei met u! weêrhoud ze niet!
maar het harte steeds ten hoogen!
vol van weemoed, geen verdriet!
't Geen Zijn Liefde ons heeft gegeven
voerde Hy niet uit het leven,
maar ten leven zalig in!
't Geen één uur ons hier verheugde,
heeft thands eeuwge hemelvreugde,
zielsbedroefde hartvriendin!

O! wat weldaân, by het lijden
van het angstig oudrenhart!
O! wat goddelijk verblijden,
by de zielverscheurbre smart!
Ach! wy zagen 't telgjen leven!
Onze lippen mochten kleven
aan zijn nog bezielden mond!
en wy mochten in zijn trekken
't onbeschrijfbre merk ontdekken,
dat een kind van God verkondt!

't Oudrenharte zag hem leven,
zag hem lijdend, stervend, dood!

Hosted by Google

maar het mocht hem wedergeven
met een hoop, die God-zelf bood!
't Engeltjen verliet zijn hulsel,
dat van onder 't kerkverwulfsel
opstaan zal ten jongsten dag;
uit het zelfde grafgesteente,
waar ook eenmaal ons gebeente
den bazuingalm wachten mag!

Wel! de knieën dan gebogen
in den tempel onzes Gods!
Lof gebracht aan 't Alvermogen!
lof in Christus, onzen Rots!
Dank gebracht voor angst en lijden!
dank voor redding en verblijden
in dit vreemdlingsland der stof!
Dank voor 't spruitjen, kort van dagen,
dat onze oogen naauwlijks zagen,
of God plantte 't in Zijn hof!

God van heil! God onze Vader!
Onbegrijplijke! immer goed!
breng ons steeds Uw liefde nader
door des Een'gen zoenend bloed!
Stort Uw volheên van genade
op de teêrgeliefde Gade,
op het dierbre huwlijkspand,
die Uw gunst my liet behouên,
die 'k met kinderlijk vertrouwen
veilig wete in Uwe hand!

Moge ons steeds Uw Liefde laven!
Heilig ons en vreugde en smart!
Heilig ons Uw milde gaven!
Heilig d' echtknoop van ons hart!
Leer ons onze dagen tellen,
dat ze niet daar henen snellen
met des werelds ijdlen schijn,
maar in zonde- en zelfverzaking,
in geloof en heiligmaking,
aan Uw dienst verbonden zijn!

Hosted by Google

AAN Ds. L. H. BÄHLER.

Getrouwe, wien geen eeuw van ongeloof en laster
in d' ijver van Gods Kerk geschokt heeft, of ontzet,
maar die, in 't heilgeloof van 't Godlijk woord steeds vaster,
zijn vijand weer boodt met de waapnen van 't gebed!

Hoe doet Gy 's jonglings hart, aan 's Heilands dienst geheiligd,
door 't voorbeeld, dat Gy geeft, van krijgsdrift opengaan!
Wanneer 't Uw achtbre kruin, steeds door zijn hand beveiligd,
nog onbezweken ziet in Zijn geleedren staan.

Ja! menig vuurgen strijd hebt Ge in Zijn kracht gestreden,
van dat Uw eerste jeugd zich op dien baan begaf!
Maar immer was Hy trouw, wiens Naam Gy hebt beleden;
de vuurpijl van de hel stuit op 't geloofsschild af!

Uw leeftijd zag d' orkaan zich over de aard vergâren,
die mensch- en duivlendom door één verwarren moest;
uw leeftijd zag den val van troonen en altaren,
en Kerk en Vaderland in 't stormgeweld verwoest!

Door de Almacht dier Genâ, wier eer Gy mocht verkonden,
bleeft Gy voor d' ijdlen klank dier Alverdraagzaamheid,
die niets wil dulden, dan den gruweldwang der zonden,
by d' afval om U heen, verzekerd, onverleid!

In tranen by 't geweld der Kruisverloochenaren,
maar moedig in de hoop op 't eeuwig levend Woord,
bleeft Ge op de onfeilbre Ster van Judaas Koning staren,
en wandeldet Uw weg in 's harten eenvoud voort

O! hebt Ge ook jaar aan jaar op 't pad door U verkoren,
van d' ochtend tot de nacht bevochtigd en gezaaid,
geen arbeid op dit veld gaat immermeer verloren —
de vrucht wordt eens wellicht nog door Uw kroost gemaaid!

Ja! meer nog! uit dien vloed van gruwelen en logen,
die 't ondergaand geslacht zal storten op 't heelal,

Hosted by Google

ontwikkelt zich een plek, reeds zichtbaar voor onze oogen,
dien 's hemels reine daauw op nieuw bevruchten zal.

Neen! Vroomen! wanhoopt niet, om dat die velden dorden,
die 't dankbaar voorgeslacht zoo heerlijk bloeien zag!
Hy leeft, die aarde en zee en hemelen deed worden,
Hy schept uit jammer heil; Hy uit den duister, dag!

Hy doet de levenden ter helle nederdalen!
Hy roept de dooden, dat zy leven — 't is volbracht!
Hy, laat Hy op Zijn kerk een blik van zegen stralen,
geeft duizendvoudig weêr wat ge onherstelbaar acht!

Elia bad tot Hem: de regen daalde neder
op d' uitgeblaakten grond van Achabs schendig rijk:
Eliaas kracht, o Heer! keere in Uw kindren weder,
en, ja! de Godsrivier stort over dam en dijk!

Ziet daar! een kleine wolk is uit de zee gestegen,
nog door geen oog gezien, nog door geen hoop vermoed!
Weldra! en heel de lucht giet plassen uit van regen,
van regen, die het zaad der Godskerk rijpen doet!

Geloovigen, grijpt moed! met wierook van gebeden
den wederkeer verhaast van d' onweêrstaanbren Geest!
Met d' ijver voor Gods eer den Baälsdienst bestreden!
en 't hemeltergend juk van d' Eeuwgeest zij geweest!

Spreekt, predikt, dondert! rukt den afgod van zijn zetel,
die 't afgekeerd verstand van Neêrlands volk verblindt!
Geen trouw aan Christus naam was ooit voor God vermetel;
laat smalen, wie Hem haat! Gy! strijdt en overwint!

Getrouwe dienstknecht Gods! wellicht! .... en ook Uwe oogen,
voor dat hen 't morgenrood der Eeuwigheid bestraal',
aanschouwen den triumf van Jesus Alvermogen,
in de aldoordringbre kracht der heilge Pinkstertaal!

Verkondig, sterk in Hem, Zijne eeuwig rechte wegen!
in spijt van hel en haat en laffe spotternij!
Op 't Herdersampt verblijft Gods steeds vernieuwde zegen!
waar niet des Schepsels naam verheerlijkt wordt, maar Hy!

1826.

Hosted by Google

PAASCHZANGEN.

I.

HET KRUIS.

Gaat het ulieden niet aan, gy allen, die over weg gaat? Schouwt het aan, en ziet, of er eene smart zy, gelijk mijne smart die my aangedaan is, waarmede de Heer my bedroefd heeft ten dage der hittigheid zijns toorns.

Klaagl. I: 12.

(Wijze: Fr. Cant. 13.)

o! Hoe duister, hoe ontzettend,
zielverscheurend, hartverplettend
was dat schrikverwekkend uur,
toen het vlekloos Lam geslacht werd,
en de losprijs aangebracht werd,
der gevangen creatuur!

Toen de losgelaten Booze
aan den Schuld- en Zondelooze
zijn verwoede klaauwen sloeg,
toen de Godmensch voor de Zijnen,
doodsbenaauwdheid, hellepijnen
in 't geheiligd lichaam droeg!

Toen Gethsemane Zijn klachten
in dien aakligsten der nachten,
in dien bangsten strijd vernam;
daar de Paaschmaan somber lichtte
op dat hemelsch aangezichte,
van 't verzoenend bloedzweet klam!

Toen de snoodste der verraderen
zijn verkochten Heer dorst naderen,
met een kus gevangen nam;
toen de Christus zich liet vinden,
zich liet grijpen, zich liet binden,
als een weerloos offerlam.

Toen de vierschaar der godloozen,
de Vergadering der boozen,

Hosted by Google

tegen Hem ten oordeel zat,
wien de Wet Gods Zoon verklaarde,
wien als Richter van heel de aarde
vader Abraham aanbad!

Toen Pilatus zijn geweten,
in zijn Gabbatha gezeten,
uit lafharte vrees verried;
aan den moedwil der soldaten,
aan den eisch der onverlaten,
den Rechtvaardige overliet.

Toen de Koning, Davids Zone,
met de scherpe doornenkroone,
in het spotkleed, buitenkwam,
al den smaad droeg van die snooden,
en den bloedkreet van de Joden,
overdekt van smart, vernam!

Toen de Heilige der heilgen,
wien Zijn Almacht kon beveilgen,
't alleruiterste onderging;
en, by 't lasteren der scharen,
tusschen raauwe moordenaren
aan 't vervloekte kruishout hing!

Toen de Man, by wien geen zonden,
geen bedrog ooit werd gevonden,
uit de diepten van zijn hert,
dat ontzettend woord deed hooren,
en de Zone, d' Eengeboren,
van Zijn God verlaten werd!

Gy, aanschouwers uit den hoogen!
Englenscharen! dekt uwe oogen
voor die aartsverborgenheên!
Wereld, hoort het met verschrikking!
Hoort het, zondaars! met verkwikking,
WIE dat alles heeft geleên!

Hosted by Google

Die Gekruiste, die Verwonde,
die tot vloek gemaakte en zonde
is de Temmer van de hel,
is de Vorst der hemellingen,
is de Schepper aller dingen,
is de God van Israël!

Ja! verneemt het, heel gy aarde!
Wat der tijden volheid baarde;
menschenzonen! komt en ziet!
't Is Gods woord, dat hier vervuld wordt!
't Is Gods raad, die hier onthuld wordt!
't Is Gods wil, wat hier geschiedt!

Voor de zonden der Verkoornen,
in hun strafschuld gantsch verloornen,
levert God Zijn' eigen Zoon;
en Hy stelt op d' eigen stonde,
al den grouwel van de zonde,
al Zijn zondaarsmin ten toon!

't Recht van God, op 't felst geschonden,
eischt voldoening van de zonden,
maar zijn bloed koopt zondaars vrij!
Ziet! Gerechtigheid en Vrede
stemmen hier tot vrijspraak mede,
naar de aloude profecij. (*)

Daartoe kwam dat Woord op aarde,
dat de Maagd te Bethlem baarde,
spruit en Hoofd van Davids huis!
om te dienen, om te lijden,
om ten bloede toe te strijden,
om te sterven aan het kruis.

Ach! die oogen, die 't aanschouwen!
Ach! die teedre, zwakke vrouwen,
die van verre staan, en 't zien!
Ach! wat tranen! ach! wat klagen!
want de Herder werd geslagen,
en de ontstelde schapen vlièn!

(*) Ps. LXXXV : 11.

Hosted by Google

By het kruis stond Jesus moeder,
zonder Zoon meer, zonder hoeder,
en het zwaard ging door haar ziel! (*)
O, gy heemlen! zaagt ge ooit smarte,
als die aan dat moederharte
op dien stond te beurte viel?

O! hoe duister, hoe ontzettend,
zieldoordaavrend, hartverplettend,
was dat schrikverwekkend uur,
dat den Zoon van God Zijn leven
voor 't behoud zag overgeven
der gevallen creatuur!

De aarde siddert, rotsen kraken,
dooden in het graf ontwaken!
Jesus Christus geeft den geest!
En de voorhang van den tempel
scheurt in tweeën tot den drempel! —
De eerste schepping is geweest!

Golgotha! gy zaagt dat wonder!
't Licht der heerlijkheid gaat onder,
en het daglicht keert tot nacht!
Maar die nacht weldra wordt klaarheid,
al wat schaduw was, wordt waarheid!
't Is vervuld, het is volbracht!

Ja! volbracht zijn al de woorden,
die de Godspropheten hoorden!
Ja! vervuld is 't Recht der Wet!
Onze wonden zijn verbonden,
onze zonden zijn verslonden,
en de slangenkop verplet!

In het kruis zal 'k eeuwig roemen!
en geen wet zal my verdoemen;
Christus droeg den vloek voor my!
Christus is voor my gestorven,
heeft genâ voor my verworven!
'k ben van dood en zonde vrij!

(*) Luc. II: 35.

Hosted by Google

Zalig, die in Hem gelooven!
O! bestraal ons hart van boven,
Geest der Waarheid! God van heil!
Dat mijn ziele zich verlieze,
(dit's het deel, dat ik verkieze!)
in die liefde zonder peil!

Looft, o Sion! prijst uw Heere!
De aarde luister', 't Lam ter eere,
naar uw heilig psalmgebruisch!
Looft Hem, die de hel verplette!
Looft Hem, die Zijn volk ontzette!
Looft uw Koning aan het kruis!

II

DE RUST IN HET GRAF.

En op den Sabbath rusteden zy naar het gebod
Luc. XXIII : 56.

A.

Op den Zevenden der dagen heeft de Almachtige gerust
van den arbeid Zijner handen, Zijner oogen vreugde en lust!
Aard en hemel stond geschapen, man en gade, dag en nacht!
De eerste Schepping! 't eerste Menschdom! de eerste Sabbath! —
('t Was volbracht.

B.

Op den Zevenden der dagen rustte Jesus in het graf
van den arbeid Zijner ziele, die Hy willend overgaf!
In de zwakheid van den kruisdood werkt een nieuwe Scheppingskracht:
't Is Vervulling! 't Is Verzoening! 't Is Verlossing! — 't Is vol(bracht!

III.

(Wijze: Psalm 66.)

o Rustdag, lieflijkste der dagen!
hoe welkom was uw stilte aan 't hart
van Jesus vrienden, moê van klagen,
en schier verslonden in hun smart!
Gy waart hun eerste troost na 't lijden

Hosted by Google

van hun Verlosser, Heer en God!
en de eerste lichtglans van verblijden
ging uit van 't Vierde Wetgebod!

Dit is de Sabbath van Gods kindren!
dag van veraadming, hoop en troost!
dien al de gramschap niet zal hindren,
van 't Phariseeuwsch verbasterd kroost! (*)
Nog is de raad van woede aan 't koken,
die Gods Gezalfden overgaf!
Den Sabbath hebben zy verbroken —
de Heer des Sabbaths rust in 't graf!

Gy Volk, wien 't Leven werd verworven!
brengt by dat graf uw Heiland lof!
De Vorst des Levens is gestorven!
De Heer der Glorie ligt in 't stof!
Aanbidt dat wonder der genade!
Ziet, waar uw Meester werd gelegd!
Slaat Zijne onfeilbre wegen gade!
Hoort wat het Godsorakel zegt!

Zy hadden wel by moordenaren
't deel des Onzondigen gesteld;
maar Hem, wiens kruis ons heil moest baren,
was in Zijn dood reeds eer voorspeld!
De Raadsheer van Arimathéa
neemt Zijn doorstoken lichaam af!
De dochteren van Galiléa
zien Jesus in des rijken graf! (†)

Ja! 't heilig lichaam rust in de aarde,
en, nederdalend in haar hert,
neemt weg den vloek, die haar verzwaarde,
sints de eerste mensch gevonnisd werd!
Komt! laat ons Josephs hof bezoeken!
Daar werd begraven onze schuld!
Dáár ligt in graf en hoofdzweetdoeken
de hoop der heerlijkheid gehuld!

(*) Matth. XXVII : 62—66.
(†) Jes. LIII: 9. Matth. XXVII: 57 en volg. Luc. XXIII: 50—55.

Hosted by Google

Dáár is uw zegepraal begonnen,
o Gods verkoren Israël!
De leeuw van Juda heeft verwonnen!
Hy neemt de poorten in der hel!
Hy heeft volstreèn! Hy legt zich neder!
Hy rust, wie zal Hem op doen staan? (*)
Hy-zelf, Hy neemt zijn leven weder!
En — dat de kerkers opengaan!

Ja! nog een weinig! en de Waarheid
zal spruiten uit des aardrijks schoot! (†)
Een nooit geziene zonneklaarheid
stijgt uit de diepten van den dood!
Het Jubeljaar is thands voldragen,
door de oude schaduwwet verkond!
Versmelt, o Zevende der dagen!
In d' Eersten dag van 't Nieuw Verbond.

IV.

DE OPSTANDING.

God zal ze helpen in 't aanbreken des morgenstonds.
Ps. XLVI : 6.

A.

Op den eersten dag der dagen bracht Jehovah en Zijn Woord
hemel, aarde, en al haar heiren, uit het niet ten aanzijn voort!
Duisternis bedekte d' afgrond en des aardrijks aangezicht!
Maar God sprak het woord der Almacht, Daar zij licht, en
daar was Licht!

B.

Op den eersten dag der weke, voor den daauw des morgenroods
rees de Godmensch uit de banden des te niet gebrachten doods!
Onverderflijkheid en Leven werden aan het licht gebracht!
en de Zon der Nieuwe Schepping brak d' aloude zondenacht!

(Wijze: Gez. 39.)

In den vroegen morgenstond
heeft Gods Woord Zijn Sioniten,

(*) Gen. XLIX : 9. Openb. V : 5. (†) Ps. LXXXV : 12.

Hosted by Google

redding uit de ellend verkond,
waar hun tranen overvlieten!
't Werd beloofd, en 't is voldaan!
Onze Heer is opgestaan!

Vrijgekochten uit den dood!
staakt uw schreien! wilt niet zorgen!
ziet naar Hem uit in uw nood,
als de wachters op den morgen!
't Licht moge op- en ondergaan!
maar de Heer is opgestaan!

O mijn ziel! wanneer de nacht
des vertwijflens, des bestrijdens,
u bestormt en aanvecht, wacht!
't Allerdonkerst uur des lijdens
zal in blijdschap overgaan!
want de Heer is opgestaan!

Uitverkoren kerk van God!
wil voor 't helgeweld niet schroomen!
Veilig, zeker blijft uw lot,
schoon uw Heer schijnt weggenomen!
Ook uw morgenstond spoedt aan!
Sions Vorst is opgestaan!

't Onverganklijk Levenslicht
rees met gantsch ontdekten luister
uit de smaadheid van 't gericht, (*)
uit der graven sombren kluister!
't Nachtuur is voorbij gegaan!
't Licht des Heils is opgestaan!

Hemelglans en gloed bestraalt
't graf, bezegeld door de Joden!
De Englen Gods zijn neêrgedaald,
de aardsche wachters zijn gevloden!
Beving grijpt de wereld aan!
Onze Heer is opgestaan!

(*) Jes. LIII : 8.

Hosted by Google

't Graf is ledig! nadert! ziet!
o door trouw gedreven vrouwen!
zoekt Hem by de dooden niet,
dien geen doodsgeweld kon houên!
De Engel-zelve kondt het aan:
dien gy zoekt, is opgestaan!

Kloeke, teedre Magdaleen!
gy, gy mocht Hem 't eerst aanbidden!
Hoog bevoorrechten! spoedt heen!
meldt het in der broedren midden!
zegt vooral het Petrus aan,
dat zijn Heer is opgestaan!

Maar ook hy zal nog dees dag
aan des Meesters voeten weenen,
dien hy schuld belijden mag,
die vergeving wil verleenen!
Jesus neemt den boetling aan!
daartoe is Hy opgestaan!

O! op Emmaus pad te zaam,
diep bedroefde wandelaren!
u, vereenigd in Zijn naam, (*)
komt Hy-zelf de Schrift verklaren!
Welk een blijdschap grijpt u aan!
Israels Heil is opgestaan!

Heilge schaar! gelooft ge nu?
Jesus-zelve brengt U vrede!
Jesus ademt over u,
en Hy deelt Zijn Geest U mede! (†)
't Is geen droom, geen ijdle waan!
Hy is waarlijk opgestaan!

Thomas! neen! geen twijfel meer!
zie die handen! zie die zijde!
't Is de Meester! 't is uw Heer!
't is uw God, die u bevrijdde!

(*) Luc. XXIV: 15. Matth. XVIII: 20. (†) Joh. XX: 22.

Hosted by Google

Staar Hem met aanbidding aan!
Waarlijk! Hy is opgestaan!

By het Galileesche meer, (*)
zagen honderden van oogen
den verrezen Heiland weêr;
en voor Hem in 't stof gebogen,
hieven zy den juichkreet aan:
ja! de Heer is opgestaan!

Ook uw oog aanschouwde Hem,
o der jongren jongstgeboren,
en uw oor vernam Zijn stem!
Laat het tot Damaskus hooren,
kondig het der wereld aan:
'k zag Hem! Hy is opgestaan!

Isrel! gy ook zult Hem zien,
dien uw Vaadren hopend wachtten!
en aan 't Gods Lam hulde biên,
dien uw Overpriesters slachtten!
Neen! uw zaad zal nooit vergaan!
Davids Zoon is opgestaan!

Eens zal aller oog Hem zien!
Alle zondaars, alle volken!
alle knie Hem hulde biên,
als Hy weêrkomt op de wolken!
Beeft, verharden! schouwt het aan!
Ja! de Heer is opgestaan!

O! die dag van heil en loon!
dag van jubel, dag van glorie!
als de in God ontslapen doôn,
zullen opstaan in viktorie!
't Eeuwig Licht is opgegaan!
Onze Heer is opgestaan!

O die dag, die dag van loon!
O die dag, die dag der wraken!

(*) 1 Cor. XV: 6. Matth. XXVIII: 7.

Hosted by Google

als de Richter op den troon
van den vollen toorn zal blaken!
't Rijk der zonde moet vergaan!
't Lam van God is opgestaan!

Ja! de Heer is opgestaan!
Gods bazuinen zullen klinken!
de eerste dingen zijn vergaan,
nieuwe heemlen zullen blinken!
Nieuwe tijden vangen aan —
God is scheppend opgestaan!

V.

LOFZANG.

Het Lam, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht en rijkdom, en wijsheid, en sterkte, en eer. en heerlijkheid, en dankzegging. Openb. V: 12.

(Wijze: Gez. 1.)

Hallelujah! Lof zij het Lam!
die onze zonden op Zich nam!
wiens bloed ons heeft geheiligd!
Die dood geweest is, en Hy leeft! (*)
Die 't volk, dat Hy ontzondigd heeft,
in eeuwigheid beveiligt!

Den Koning op des Vaders troon
den Eerstgeboren uit de doôn,
den Bloed- en Heilgetuige! (†)
der Vorsten Vorst, der Heeren Heer,
zij heerschappij, en dank, en eer!
dat alle knie Hem buige!

Lof zij het Lam, Gods Medgezel, (§)
uit Davids Zaad d' Immanuël!
God, in het vleesch verschenen!
In Hem, die wederkomen zal,
in Hem aanbidde 't gantsch Heelal
JEHOVAH den Drieëénen!

(*) Openb. I: 17, 18. (†) Openb. I: 5.
(§) Zach. XIII: 7. Matth. XXVI: 31. Openb. V: 13.

Hosted by Google

Aanbidt den Vader in het Woord!
Aanbidt den Zoon, aan 't kruis doorboord!
Aanbidt den Geest uit beiden!
Van Zijn gemeenschap, Zijn genâ,
Zijn liefde en trouw, Hallelujah!
zal ons geen schepsel scheiden.

HEMELVAARTSLIED.

God vaart op met gejuich, de Heer met geklank der bazuin. Ps. XLVIII: 6.

(Wijze: Ps. 33.)

De dag der krooning is gekomen!
O all' gy Vorsten! kust den Zoon!
Hy heeft de helburcht ingenomen!
De Triumfeerder stijgt ten troon!
Aarde en Hemel galmen!
Sion! van uw psalmen
davert het Heelal!
God is opgevaren!
met gejuich der scharen!
met bazuingeschal!

Dien dag reeds groette met verlangen
het heilverbeidend voorgeslacht!
Dien riepen ze uit met ommegangen,
toen de Arke Gods werd opgebracht! (*)
Met gewijde reien,
trommels en schalmeien
vierde reeds dit feest,
dezen dag der eere
van zijn Zoon en Heere (†),
David in den Geest!

De schaduwbeeldtnis is verdwenen,
die Isrel door 't geloof verstond!
En in zijn Tempel is verschenen
de Levende Ark van 't Godsverbond. (§)

(*) 2 Sam. VI enzo volg.: Ps. XLVII. Ps. LXVIII.
(†) Marc. XII: 37. (§) Openb. XI: 19.

Hosted by Google

Buigt u voor den drempel
van dien hemeltempel,
Kerke Gods op aard!
Looft Hem in den hoogen,
Heilgen, voor wier oogen
God zich dus verklaart!

Ge ontsloot u voor den Vorst der eere,
o poorten der gerechtigheid! (*)
Ge ontfingt der legerscharen Heere
in Zijne Middlaarsmajesteit!
Jesus daalde neder!
Jesus keerde weder
in Zijn heerlijkheid,
daar Hy voor de zijnen,
tot Hy zal verschijnen,
bidt, en plaats bereidt!

De HEERE sprak tot mijnen Heere:
„Zit aan mijn rechterhand met mij!" (†)
Dat alle hoogheid zich verneêre
voor 't schepter dezer heerschappij!
Leg de waapnen neder
voor dien Draakvertreder,
overwonnen hel!
Schuddet Hem uw palmen,
wierookt Hem met psalmen,
Geestlijk Israël!

De glorie straalt uit dien Behouder,
dien 't bloedig zweet werd uitgedrukt!
De Heerschappij rust op dien schouder,
die onder 't kruishout ging gebukt!
Dien de Heidnen hoonden,
en met doornen kroonden,
heerscht als aller Heer!
Dien de wereld smaadde,
dien de vloek belaadde,
leeft, gekroond met eer!

(*) Ps. XXIV: 9, 10. (†) Ps. CX : 1. Openb. III: 21.

Hosted by Google

In U verheugt zich thands die Koning,
o Kerk, Zijn uitverkoren Bruid!
Op U, tot eeuwge trouwbetooning,
strooit Hy de gaven zeegnend uit! (*)
Vier met Hem viktorie
op den dag der glorie
van des Menschen Zoon,
op den dag der krooning
van den Vredekoning,
Priester op Zijn troon! (†)

Ge ontfingt die gaven, blijde scharen,
thands geen verlaten weezen meer! (§)
Gy zaagt uw Heer ten hemel varen —
de Heilge Geest daalde op U neêr!
De Engelen daarboven,
met de Heilgen, loven
God, op aard geweest!
en de Kerk beneden
ziet Zijn plaats betreden
door Zijn eigen Geest!

Laat ons steeds hopen, bidden, waken,
en ons versterken in ons Hoofd!
Ook heden wil Hy vreugde maken
aan al wie dezen Geest gelooft! (**)
Gy werdt opgenomen,
Gy zult wederkomen,
onze Hemelvorst!
Gy stort uit den hooge
stroomen op het drooge,
laving aan wie dorst! (††)

Laat aarde en hemel zich verbinden,
thands door Zijn bloed verzoend te zaam,
om voor dien Name lof te vinden,
die hooger is dan alle Naam! (§§)

(*) Ps. LXVIII: 19. Eph. IV: 8—12. (†) Heb. VII: 1, 2. Ps. CX: 4.
(§) Joh. XIV: 18. (**) Joh. XIV: 26. XV: 26.
(††) Jes. XLIV: 3. (§§) Phil. II: 6—11.

Hosted by Google

Van triumfzanggalmen,
van Hosannapsalmen,
davere 't Heelal!
God is opgevaren!
met gejuich der scharen!
met bazuingeschal!

PINKSTERZANGEN.

I.

Niemand kan zeggen Jesus den Heere te zijn,
dan door den Heiligen Geest.
1 Cor. XII: 3.

Een Pinkstergalm, ontsprongen aan de snaren
van d' Isrelliet, die zijn Messias vond!
Eer zij den Geest, die 't alles kwam verklaren,
wat de Oude Schrift van 't Rijk des Heils verkondt!
Eer zij den Geest, door wien wy 't licht ontfingen,
die levend maakt, en levendigen sterkt!
O! dat van Hem Hy-zelve ons leer' te zingen,
die 't heilgeloof in onze harten werkt!
't Is deze Geest, die op de waatren zweefde,
aleer het licht zich afscheidde uit den nacht. (*)
God sprak, Hy blies! en alle schepsel leefde,
dat door het Woord te voorschijn was gebracht! (†)
Dat is de Geest, die op de Apostlen daalde
op 't Pinksterfeest van Sinaïs verbond!
Dat is de Geest, wiens vuurdoop hen bestraalde; (§)
Hy kwam! Hy blies! De Christenkerk bestond!
o wonderdag! o dag der Eerstelingen
van gaven, hier des hemels, niet der aard!
o hoogtijdsdag, waarvan de Zienders zingen,
aan wie de Geest Zijn toekomst heeft verklaard! (**)
hoe zaagt gy dus op éénen stond volbrengen,
wat eeuwen lang verlangd werd en voorspeld?
en over 't volk de volle stroomen plengen
der heilfontein, die uit de Godsstad welt? (††)

(*) Gen. I: 2, 3. (†) Ps. XXXIII: 6. (§) Luc. III: 16.
(**) Hand. II: 16 en volg. (††) Openb. XXII: 1. Zach. XIII: 1. XIV: 8.

Hosted by Google

God heeft Zijn Zoon verheerlijkt, en de Bede
des Voorspraaks aan het arme volk volbracht!
De Koning legt op Zijn Gezanten vrede,
en heerlijkheid, en wetenschap, en krach.
Zijn zalving is 't, ten hemel uitgegoten,
die 't hart vernieuwt, en hart en mond ontsluit;
en ziet! de zaal, nog korts door vrees gesloten, (*)
gaat open, en de Apostelschaar treedt uit!
Thands is het uur der zielenvangst verschenen,
waartoe de Heer de visschers tot Hem riep! (†)
De twijfel is uit aller hart verdwenen!
De Geest getuigt, dat hen de Geest herschiep! (§)
Die voor het oog der dienstmaagd driemaal beefde,
betuigt het thands met teeknen keer op keer,
dat Jesus, dien zy kruisigden, herleefde,
en leeft en heerscht, Messias, Vorst en Heer!
Wiens Koninkrijk Profeet en Wet verkonden,
Hy, Zone Gods, en Davids Zaad te zaam!
in Hem alleen vergevinge der zonden!
De zaligheid is in geen andren naam! (**)
Die stem verneemt in allerhande talen,
uit allen oord vergaderd naar de Wet, (††)
heel Israël in Sions tempelzalen!
Jerusalem getuigt het en ontzet!
De duizenden zijn in hun hart verslagen, (§§)
en Sion wordt van kinders als benaauwd! (***)
God zond Zijn Woord, God doet het vruchten dragen!
Het huis van God wordt zonder hand gebouwd!
Van kracht tot kracht, genade tot genade,
verheerlijkt God de heilboôn, die Hy zendt!
Wat wonderen slaat hier Judéa gade,
Samarië, en des werelds uiterste end!
De kreuple springt, bezeetnen zijn genezen!
De kranken, wie hun schaduw overzweeft, (†††)
herademen! en dooden zijn verrezen! —
De vijand zwicht, en knarsetandt en beeft!

(*) Joh. XX: 19, 26. (†) Matth. IV: 19. (§) 1 Joh. V: 6.
(**) Hand. IV: 12. (††) Exod. XXIII: 16, 17. (§§) Hand II: 37.
(***) Jes. XLIX: 19, 20. (†††) Hand. V: 15.

Hosted by Google

't Is vruchteloos, dat tegen hen vergaârde
de Priestersecte, en 't Phariseeuwsche rot,
de menigten, de Machtigen der aarde —
hun woede zelf vervult den raad van God! (*)
God doet alom Zijn helden triumfeeren
Des Heeren woord werpt alle hoogten neêr!
Ook zelfs de wolf zal met het Lam verkeeren, (†)
en — Saulus knielt voor Zijn vervolgden Heer!
De Jood valt neêr voor d' aan het kruis Doorstooknen,
en 't Heidendom aanbidt der Joden God!
Heil over U, verslaagnen, hartverbrooknen!
de heerlijkheid der heemlen is uw lot!
Weest blijde, o gy, wier lasten Jesus torschte,
die op u naamt Zijn' liefelijken last!
Ja! wordt gedrenkt, gy, voor wie Jesus dorstte! (§)
door Zijnen Geest, die op U nederplascht!
De Heilge Geest daalt neder uit de wolken,
doorstroomende den uitgedorden hof!
De Heilge Geest blaast over alle volken,
opwekkende de dooden uit het stof! (**)
O Heilge Geest! dooradem ons de harten,
uitbrandende 't vergif der zondevrucht!
O Heilge Geest! breng troost voor Sions smarten,
doorklievende, gelijk een duif, de lucht!
Eer zij den Geest, die uitgaat van den Vader!
Eer zij den Geest, gezonden door den Zoon!
Eer zij den Geest, den Liefde- en Levensader!
HEM zij Zijn gaaf ten offer aangeboôn!

II.

Bidt dan den Heer des oogstes.
Matth. IX: 38.

(Wijze: Gez. 38.)

Ja! de Trooster is gekomen,
Jesus ging van de aarde heen!
Jesus, van u opgenomen,
liet, o Kerk! u niet alléén!

(*) Ps. II. Hand. IV: 24—30.
(†) Jes. XI.
(§) Joh. XIX: 28.
(††) Ezech. XXXVII: 1—14.

Hosted by Google

De Beloofde werd gezonden,
en de Kracht uit God kwam neêr! (*)
't Past ons juichend, keer op keer,
zijn verschijning te verkonden!
Heden is het Pinksterfeest!
Looft en dankt den Heilgen Geest!

Looft den Geest! Hy is de Heere
God door God uit God gegaan!
Zingt Hem psalmen! geeft Hem eere!
Roept Zijn Naam uit! bidt Hem aan!
Hem, die gaaf en Gever tevens
uitzendt, en gezonden wordt,
God is, en wordt uitgestort!
Looft, o volk! den Geest des levens,
Hem, die schept en wederschept,
dien ge in 't hart ontfangen hebt!

Looft den God der heilprofeten,
Christus Geest, die in hen wrocht! (†)
door wien Isrel heeft geweten
wat verlossing 't wachten mocht!
Die de steenen heeft beschreven
van 't tientallig Wetgebod,
d' onontwijkbren eisch van God!
Die de Schrift heeft ingegeven,
die haar opent en verklaart,
die ons Jesus openbaart!

Looft Hem, die met vuur gekomen,
die met storm verkondigd is! (§)
Die met licht zal overstroomen
's werelds dikste duisternis!
Wonderkrachten, talen, monden, (**)
wijsheid schonk Hy! 's Heeren zin
stortte Hy den Jongren in,
om den volken te verkonden
(allereerst aan Jacobs huis!)
vrede door den smaad van 't kruis!

(*) Luc. XXIV: 49. (†) 1 Pet. I: 11. (§) Hand. II: 2, 3. (**) Luc. XXI: 15.

Hosted by Google

Looft den Geest! Hy zal niet wijken
van de Kerk, met bloed gekocht.
Zijn nabijheid zal steeds blijken,
hoe de Vijand woeden mocht!
Vreest niet, o gezochte schapen,
vrees niet weêrgevonden ziel,
zoo de nacht u overviel!
Zou de Geest des Heeren slapen?
Waakt Hy, schoon geen oog Hem ziet,
voor de kleine kudde niet?

Geest der kennis, Geest der waarheid,
der genade, der gebeên!
leer ons wandlen by uw klaarheid (*)
in de heilverborgenheên!
Doe ons Abba Vader bidden, (†)
zeggen Jesus onzen Heer, (§)
geven U in alles de eer!
Zweef in der Gemeenten midden,
om te heilgen de offerand
van hun hart, en mond, en hand!

Maak ons ook in donkre tijden
hier toch steeds indachtig aan,
dat door strijden, druk en lijden,
't volk met Jesus in moet gaan!
Breek de hardheid onzer harten,
en onze aardsche duisternis!
Voer ons op, waar Christus is!
Bid, verzucht, in vreugd en smarten,
Gy, die Jesus Adem zijt!
voor ons, in ons, t' allen tijd! (**)

Wil ons tot een tempel maken,
dien uw heerlijkheid vervult,
dat we eens uit het graf ontwaken,
in onsterflijkheid gehuld!

(*) Ps. XXXVI : 10.
(§) 1 Cor. XII : 3.
(†) Rom. VIII : 15. Gal. IV : 6.
(**) Rom. VIII : 26. Gal. IV : 6.

Hosted by Google

Ook de kwijnende Gemeente
wacht van U het leven weêr!
Daal op 't overblijfsel neêr,
op 't verstrooid en dor gebeente,
dat uw blazing slechts verbeidt, (*)
en 't herrijst in heerlijkheid!

Wees vooral dat oord gedachtig,
eens de woonplaats Uwer eer,
door Uw invloed eertijds machtig —
thands Uw Nederland niet meer!
Ja! keer weder tot die dreven,
die Gy tot Uw erf herschiept,
waar Ge een volk in 't aanzijn riept,
dat in heilgen bloei mocht leven,
van Uw vleuglen overschaauwd,
van Uw honig overdaauwd!

Ach! de Heidnen in hun woede
hebben 't heiligdom vertreên!
Sions Maagd, van smaadheên moede,
ademt nog door hoop alleen!
Ach! Gods gramschap is ontsteken
over een ondankbaar land,
dat, verzadigd uit Zijn hand,
van Zijn dienst is afgeweken,
van Zijn banden zich ontsloeg,
met Zijn vijand zich verdroeg!

Maar die God wil ook vergeven! —
Levenwekker! keer! o keer!
wil op nieuw de lucht doorzweven,
en de vijgeboom wordt teêr! (†)
Zend Uw maaiers in de velden,
Heer des oogstes! (§) Geef den groei!
Neerlands Kerk en grond herbloei'!
Gord in Land en Kerk weêr helden
met Uw wapenrusting aan,
om voor de eere Gods te staan!

(*) Ezech. XXXVII: 1—14. (†) Matth. XXIV: 32.
(§) Matth. X: 38. Hand. XIII: 2.

Hosted by Google

Trooster! Zalver! Gy zult komen
op 't gebed, door U verwekt!
Van Uw regens, van Uw stroomen
wordt eens de aarde gantsch bedekt!
Liefde en ijver zullen blaken,
waar reeds alles scheen verkwijnd,
als de Pinksterzon verschijnt!
Noordenwind! o wil ontwaken!
Zuidenwind! doorwaai den hof! (*) —
Heilge Geest! U zij de lof!

SLOTZANG.

Genade zij u en vrede van Hèm, Die is, en Die was, en Die komen zal: en van de Zeven Geesten die voor zijnen troon zijn. Openb. I: 4.

(Wijze: Psalm 36.)

Den ZEVEN GEESTEN (†) voor den troon
zij, met den VADER en den ZOON,
aanbidding, lof en eere!
Het Zevengeestental is Één,
oneindig in verscheidenheên,
maar steeds één Geest, één Heere!
By donderslag- en stemgeluid
schiet Hy in zeven stralen uit (§)
op de allerhande scharen!
Van Hem is 't vloeibre olijvengoud,
dat d' eeuwgen lichtglans onderhoudt
der zeven kandelaren! (**)

Ontzettende geheimenis!
Die was, Die wezen zal, Die is,
is Een en Drie te gader!
God is een Geest, dien niemand zag,

(*) Hoogl. IV: 16.

(†) Deze aan de Openbaring van Johannes bijzondere benaming van den Heiligen Geest ziet op de volmaaktheid en verscheidenheid Zijner gaven en werkingen, welke eigenschap overal in de allegorische taal van de profetische schaduwen des Ouden Testaments, zoo wel als in dit heilige Boek van den Apostel-Profeet, door het zevental wordt te kennen gegeven.

(§) Openb. IV: 5. V: 6. (**) Openb. I: 20. Zach. IV: 12.

Hosted by Google

geen schepsel immer naadren mag!
lof zij d' onzichtbren Vader! —
God is in 't vleesch geopenbaard! (*)
gehoord, gezien, getast op aard! (†)
Hosanna onzen Heere! —
God is een God, die 't Al behoudt
met geest en leven zevenvoud!
Den Heilgen Geest zij de eere!

O Geest! geleid ons tot den Zoon!
Breng ons, o Heer! voor 's Vaders troon!
Schenk ons den Geest, o Vader!
By de overzaalge wenteling
in dezen Goddelijken kring
koom 't hart U immer nader,
tot dat we, ontheven van dit stof,
uitgalmen in Uw hemelhof
met al uw Dienaars samen:
Den ZEVEN GEESTEN voor den troon
zij, met den VADER en den ZOON,
lof en aanbidding! AMEN!

KERST- EN NIEUWJAARSINTREÊZANGEN.

Want een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven. Jes. XI: 5.

Wat heerlijkheid straalde over Bethlehems velden!
Wat hemelsche tonen doorgolven den trans!
In de eenzame nachtwaak der kudden ontstelden
de herders, omschenen van Godlijken glans!
De boodschap des heils wordt aan armen gezonden,
die waken by 't sluimren der dartelende aard!
En juublende heiren van Seraphs verkonden
de Godspraak der eeuwen: De Maagd heeft gebaard!
Maar niemand vernam het, in Israëls Grooten,
geen Wijze vermoedt het, volleerd in de Wet,
wat wonderbedeeling zich hier heeft ontsloten,
wat wondergeboorte hier Englen ontzet!

(*) 1 Tim. III: 16. (†) 1 Joh. I: 1.

Hosted by Google

Alleen in de verte der Oosterluchtkimmen,
zien Wijzen van vreemden, van onjoodschen stam,
de sterre des Konings uit Jacob ontglimmen (*) —
ja! de eeuwlang Gewenschte der Heidenen kwam! (†)
De Zoon werd gegeven, het Kind werd geboren,
en de Opgang van Boven sproot uit, en verscheen! (§)
En herders! o gy, tot Zijn schapen verkoren,
wat hoordet, wat zaagt ge, waar spoeddet gy heen?
Naar Bethlehem Ephrata, de erflijke woning
van Boöz, en Jesse, en Davids geslacht!
aldáár is geboren de Herder, de Koning,
te Bethlem, in Juda de minste geacht!
Dáár zaagt gy het Kindeke, in de doeken gewonden,
een kribbe, Zijn leger, — Zijn woning, een schuur!
(Daar was op heel de aarde geen andre gevonden
voor de Erfdochter Davids in 't barensnoodsuur!) (**)
Maar daarom vernamen Uw vreedzame velden
die hemelsche stemmen, by d' afloop der nacht,
die Isrel de komst des Gezegenden meldden,
en 't heil, door God-zelven op aarde gebracht!
Zy loven den Heiland, den Christus, den Heere,
den Zoon zonder aanvang, den Hemelschen spruit!
Zy brengen den Vader aanbidding en eere!
Zy roepen den raad van Zijn vreêverbond uit:
genade voor zondaars, in afval verloren,
behagen in 't schepsel, dat weêrkeert tot stof!
Het Woord openbaart zich! het Kind is geboren!
Het Zaad is voldragen, voorzegd in den hof!
Gaat uit dan, o gy, de allereerste getuigen
der zaligheid Gods, die in 't vleesch is gezien, —
die 't eerst voor dat Kindeke uw knieën mocht buigen,
die 't eerst dien Emmanuël hulde mocht biên!
Gy allen, tot trouw- en genadebetooning
van God, tot dien heildag verwachtend bewaard,
verkondigt aan Sion: uw God is uw Koning!

(*) Matth. II: 2. Num. XXIV: 17. (†) Hagg. II: 8.
(§) Zach. VI: 12. Luc. I: 78.
Beter:
(**) Voor de Moeder haars Heilands in 't barendsnoodsuur!

Hosted by Google

uw glorie, o Israel! uw heillicht, o Aard!
Getuigt het, gy volken! van 't uiterst der aarde,
en brengt dien Verwinnaar uw schatten ten buit!
Gy, Wijzen van Oosten, wien 't God openbaarde!
zijn sterre geleidt U, spoedt henen, trekt uit!
Belijdt hem te Salem, in spijt der Heroden!
Aanbidt hem te Bethlem, met wierook en goud!
Aanbidt den geborenen Koning der Joden,
die de einden des Heidendoms roept tot behoud!
En gy, kleine lammren, ten bloeddoop verkoren,
waar Rachels gebeente zoo klaaglijk om treurt! (*)
in plaats van dat Kind, u ten Losser geboren,
aan 't moederlijk harte ter slachting ontscheurd!
Getuige ook dat bloed, door den Vreemdling vergoten,
dat de Overste Leidsman uit Vorstelijken stam,
de Herder der schapen, uit David gesproten,
naar 't woord der Profeten, uit Bethlehem kwam.
Hy komt, om Zijn Israel voor eeuwig te troosten!
Springt op, o gy volken! met Jacob te zaam!
Gy Noorden en Zuiden, gy Westen en Oosten,
roept uit dien Ontzag-, dien Genâvollen Naam!
Een kind, ons geboren! een Zoon, ons gegeven!
God-zelve ons verschenen in 't zichtbare stof!
Verheerlijkt dien heildag, zoo schoon, zoo verheven
met immer vernieuwde verrukking van lof!
met duizend gemengelde klanken en galmen
van cymbel en orgel, en trommel en fluit!
van Sions zich telkens vervullende psalmen,
ter eere van Bethlems gezegenden Spruit!
En gy, o gy zoetste, gy schoonste der nachten,
veel schooner dan de ochtendstond zelve der aard!
O Kerstnacht! verwachting der vroegste geslachten,
by 't rijpen der eeuwen in vreugde gebaard!
By 't smeltende licht van uw sterrengewemel
ontwake de Kerkbruid met Hallelujah!
En zegge: Hosanna zij Gode in den hemel:
en Vrede over de aarde! door vrije Genâ!

(*) Matth. II: 16—18.

Hosted by Google

En men noemt zijnen naam Wonderlijk, Raad,
Sterke God, Vader der Eeuwigheid, Vredevorst.
Jes. IX : 5.

(Stem: Ps. CXLVI.)

Op 't geluid der hemelchoren,
op 't gelei van Jacobs ster,
dat wy 't Kindeke, ons geboren,
biddend naadren, schoon van verr'!
Gods- en Menschenzoon te zaam,
WONDERLIJK! dat is Zijn naam!

In die nederige woning
ligt, van zichtbren glans ontbloot,
Gods Gezalfde, Sions Koning!
de Ééngeboorne in 's Vaders schoot!
die van ouds genoemd werd RAAD,
't Woord, door Wien de wereld staat!

Laat ons blijde, maar met beven,
lof, en prijs, en hulde biên
aan dien Zoon, van God gegeven,
arm en klein, op moeders knièn! —
want Zijn hand bestiert ons lot,
en Zijn Naam is STERKE GOD!

In den tijd werd Hy geboren,
aan Zijn eigen woord getrouw;
de Eerstgeboren, de Uitverkoren,
als 't beloofde Zaad der Vrouw
aan de Vaadren toegezeid,
VADER, zelf, DER EEUWIGHEID.

Eeuwig moet dat Kind regeeren,
spruit en Hoofd van Davids Huis!
Alles zal Hy overheeren,
door de zwakheid van een kruis!
Schoon Hy aanstoot brengt, en 't zwaard, (*)
VREDEKONING toch op de aard!

(*) Matth. X : 34.

Hosted by Google

Wonderlijke! Raad! Almachtig!
Eeuwenvader! Vredeheer!
aan den nacht des heils gedachtig,
vallen we in aanbidding neêr
voor den Meester van 't heelal
in den Bethlehemschen stal!

Ja! 't betaamt ons dáár te aanbidden
Gods in 't vleesch gezienen Zoon!
In der arme herdren midden
d' Erfgenaam van Davids troon!
Op Mariaas moederschoot,
d' Overwinnaar van den Dood!

Die, na drie en dertig jaren,
aan een vloekpaal vastgehecht,
ch ook dáár zal openbaren,
Zoon van God, in macht en recht!
Van de kribbe tot aan 't kruis
volgt en looft Hem, Jacobs huis!

Doch, wie zal Zijn woord gelooven!
Dit verstaat geen vleesch en bloed,
dat de Levensvorst van boven
voor verloren zondaars boet,
mensch, ja! kind wordt, lijdt en sterft,
en ons met Zijn bloed verwerft!

Maar Gods Englen in den hoogen,
die hem dienen dag en nacht,
steeds vervuld van mededoogen,
over Adams nageslacht,
zien het wonder, roepen 't uit,
en aanbidden 't Godsbesluit!

Maar het kuddeken op aarde,
't Israël van God bemind,
dat Zijn woord in 't hart bewaarde,
heeft, in 't pasgeboren Kind,
zijn Verlosser in de ellend,
zijn verborgen God herkend!

Hosted by Google

Een verborgen God, een Heiland,
is de God van Israël! (*)
't Heilgeloove, nimmer feilend,
merkt Zijn wonderbaar bestel!
Dat heel 't schepsel tuige zij:
een verborgen God is HIJ!

Tuigt het heemlen! tuig het, aarde!
uit het niet hervoortgebracht!
Sints het Godsbesluit U baarde,
onderhouden door Zijn kracht!
Doch de hand, die 't alles werkt,
blijft bedekt en onbemerkt!

Tuig het in Uw wisselingen,
o der eeuwen wentlend lot,
wiens door één gevlochten kringen
u zijn afgeperkt van God!
Maar Zijn wegen, Zijn beleid,
zijn omhuld in donkerheid!

Tuig het, Isrel! wien Hy stelde
tot een toonbeeld van genâ!
wien Zijn aangezicht verzelde,
dien Hy weidde, vroeg of spâ!
Ge ondervondt Zijn heilgebied,
maar het Wezen zaagt gy niet!

En gy, voorwerp Zijner zorgen,
Godskerk, over de aard verspreid!
in Uw Heer en Hoofd verborgen,
spreidt ook gy geen heerlijkheid,
aardschen glans, noch macht ten toon! —
gantsch inwendig zijt gy schoon! (†)

Kleinste van Judéaas steden!
ja, ook gy getuigt hiervan!
want uit U is voortgetreden
die alléén verlossen kan!
die van ouds is uitgegaan,
die nooit aanving te bestaan! (§)

(*) Jes. XLV: 15. (†) Ps. XLV: 14. (§) Mich. V: 1.

Hosted by Google

Loof dien Spruit, gy uitverkoren,
gy verborgen Bethlehem!
Looft dien Heerscher, U geboren,
burgers van Jerusalem!
Looft gy, heemlen! loof gy, aard!
God in 't vleesch geopenbaard!

LOFZEGGING.
(Stem: Ps. LXXXIX.)

Wy loven U, o God! o Vader! Gy, wiens schoot
den Raad des Vreêverbonds van eeuwigheid besloot!
Gy geeft Uw eigen Zoon, ten Vorst en Eerstgeboren
van 't volk, door smaad en kruis, tot zaligheid verkoren!
Op dat aan 's hemels lof 't gebed der Kerk zich huwe:
het koninkrijk, de kracht, de heerlijkheid, is UWE!

Ook Uwe, o eeuwig Woord, Zijn uitgedrukte Beeld!
Verlosser, Schepper, Heer! en God uit God geteeld!
ja, Uwe is 't Koninkrijk, Gy Bouwheer-zelf des huises!
uw Kracht verheerlijkt zich in 't smaadlijk zwak' des kruises!
en 's Vaders Heerlijkheid, uit U gestraald, U eigen,
doet voor Uw Bethlehem zich alle heemlen neigen!

U mede aanbidden wy, der Kerke onzichtbaar Hoofd,
Gy Zalver van dien Heer, door wien Gy wordt beloofd!
't Is in Uw nederkomst, dat ons de Godheid nadert!
Het Koninkrijk des Zoons wordt door Uw wil vergaderd!
Gy zijt des Vaders Kracht, o Geest en Bron des levens!
en beider Heerlijkheid woont in Uw volheid tevens!

Wy loven U, o Heer! en God des heilverbonds!
o Vader van genade, o Koning God met ons!
o Trooster vol van liefde! o trouwe God der vaadren,
die ook de kinderen vergunt tot U te naadren!
U, Vader, Zoon, en Geest, God, drie en Één te zamen,
zij 't rijk, de kracht, en de eer, tot in geslachten, AMEN.

SLOTZANG.
(Stem. Ps. XL.)

Looft den Vader, looft den Zoon,
looft den Geest, op Englentoon!

Hosted by Google

Dat de stem der Bruid zich paar'
aan 't gejuich der Geestenschaar!
Laat de Kerk alom gewagen
van 't Besluit, aan haar verklaard!
Eere aan God, en Vrede op aard,
en in menschen Welbehagen!

NIEUWJAARSBOET- EN BEDEZANG.

Mijne dagen zijn als eene afgaande schaduw, en ik verdor als gras. Maar Gy, HEERE! blijft in eeuwigheid: en uwe gedachtenis van geslachte tot geslachte. Gy zult opstaan, Gy zult u ontfermen over Sion: Want de tijd, om haar genadig te zijn, want de bestemde tijd is gekomen. Want uwe knechten hebben een weigevallen aan hare steenen, en hebben medelijden met haar gruis. Dan zullen de heidenen den naam des HEEREN vreezen, en alle koningen der aarde uwe heerlijkheid. Als de HEER Zion zal opgebouwd hebben, in zijne heerlijkheid zal verschenen zijn, zich gewend zal hebben tot het gebed des genen, die gantsch ontbloot is, en niet versmaad hebben hunlieder gebed.

Ps. CII: 12—18.

(Stem: Ps. XLVI.)

O God, ontzachlijk Alvermogen,
die, met in 't binnenst vlammende oogen,
by 't henenwentlen van den Tijd,
terwijl Gy steeds Dezelfde zijt,
ver boven alle hemelkringen,
den keer en weêrkeer aller dingen,
naar 't plan bewogen van Uw Raad,
met heilgen lankmoed gadeslaat!

By U, wiens wegen nooit doorgrondde,
noch wie op aard Uw heil verkondde,
noch die 't daarboven kennen mag,
zijn duizend jaren als één dag,
by U, één dag als duizend jaren,
terwijl zy zwanger gaan, en baren
de volle ontwikkling van dat woord,
dat van den aanvang werd gehoord!

Hebt Gy, geduchte God der goden!
in heilbeloften en geboden!

Hosted by Google

alzoo bekend gemaakt Uw lof
aan broos, en zwak, en zondig stof?
Zie met ontfermende ingewanden
op 't maaksel neder Uwer handen,
daar 't als het gras des velds verkwijnt,
daar 't als een schaduwbeeld verdwijnt!

Want ach! onze ongerechtigheden,
ach! ons gestadig overtreden,
wat ooit verschijne, wat verga,
vervolgt en drukt ons, vroeg en spâ,
en onze dagen smelten henen
in zondeschuld op schuld-beweenen,
die Ge ons ontdekt, o God! by 't licht
van Uw verbolgen aangezicht!

Ja! dit betuige, dit belijde,
van jaar tot jaar, by elk getijde,
op ieder dag, en telken stond,
eenstemmig hart, en ziel, en mond!
Wy zijn strafschuldig, zwaar misdadig —
maar Gy, o Heer! Gy zijt genadig!
Gy hebt ontferming toegezeid,
o Koning der gerechtigheid!

O God! Gy hebt een woord gesproken,
en 't hart, van zondesmart verbroken,
vernam, ontfangt het, en geneest,
daar 't U aanbidt, en dankend vreest!
Daar is, daar is by U vergeving,
daar is uit zonde en dood herleving;
en meer dan Edens zaligheid
is thands den boetling toebereid!

Daar is behoudnis in de wonden
van 't Offerlam, door U gezonden,
van dien Emmanuël, gebaard
tot vreugd van hemel beide en aard!
Die, op den achtsten dag besneden,
aan 't kruishout bloedig heeft geleden!
en voor de schuld, door ons begaan,
den laatsten penning heeft voldaan!

Hosted by Google

Ja, 't volk, dat Gy, o Heer! bevrijddet,
dat Gy vernieuwdet, en verblijddet
met onvergankelijke hoop,
sla, by der tijden snellen loop,
in die ontfangen heilgenade
de naadring, zonder angst meer, gade
diens jongsten dags, die aan 't heelal
den toorn des Lams betuigen zal! (*)

Doch, o rechtvaardig, heilig Vader!
schoon thands dat volk vrijmoedig nader'
tot Uw verborgen hemeltroon,
op de offerande van Uw Zoon!
Schoon van den doodvrees vrijgevochten,
van hel en wereld vrijgekochten,
nog is er jammer en geklag,
voor Uw verlosten, dag aan dag!

Van droefheid is ons hart verbroken,
van smert ons ingewand doorstoken,
om Sion, onder 't vloekgeschreeuw
van een van God afvallige eeuw,
om Sion, onder 't Babelbouwen
van Gode en Heiland snood ontrouwen,
door Antichristisch aartsgeweld
verdrukt, en schier ter dood bekneld!

Om die bevoorrechtsten der landen,
waar de Evangeliekandlaars brandden,
uit Babylon teruggebracht!
Die landen, ach! in eenen nacht
van schrikbrer duister weêr gedompeld,
door helscher afgoôn overrompeld,
verwaten Wan- en Ongeloof,
voor al wat Gods is blind en doof!

Om Neêrland, Neêrland boven allen,
het land, eens, van Uw welgevallen,
alwaar Ge Uw volk zoo schoon een stad,
o Jacobs God! gegrondvest hadt!

(*) Openb. VI: 16.

Hosted by Google

Alwaar Uw Kerk zoo heerlijk bloeide,
en 't land met zegen oversproeide,
op wiens van God gewijden grond
de kruisvaan triumfeerend stond!

Toen Uw profeten profeteerden,
toen Uw getrouwen 't land regeerden,
naar de uitspraak van Uw Woord en Wet;
toen voor der Kerken smeekgebed
de vijand met verschrikking vluchtte,
en Neêrlands vastendagen duchtte,
meer dan de scherpte van het zwaard,
gevoerd voor 't dierbaarst goed op aard!

Toen de achtbre Raadsvergaderingen
met Isrels God te rade gingen,
en 't heil van stad en vaderland
verbeidden uit eens Heilands hand!
Toen 't dankbre volk Gods ordning eerde,
de jeugd geen andre wijsheid leerde,
dan die in 't Woord haar oorsprong nam —
en 't land ten top van welvaart kwam!

Toen boven al die keurgeslachten,
die in Gods huis hun offers brachten,
de Oranjestam de kruin op stak
in weelderigen tak op tak,
met hemeldauw en vruchtbren regen
besproeid, heel Nederland ten zegen,
dat in zijn schaduw heil genoot,
de Kerken voedstrend in zijn schoot!

Gedenk, o God! aan 't welbehagen,
betoond aan Neêrlands jonglingsdagen!
Gedenk, o Heer! aan Nassaus huis,
dat voor de smaadheid van Uw krui
des werelds heerlijkheid verzaakte,
van liefde voor Uw heilwoord blaakte,
voor de eere van Uw Naam en Kerk,
en van 't door U gewrochte werk!

Gedenk aan Willem van Oranje,
den schrik van 't oppermachtig Spanje,

Hosted by Google

niet in zijn eigen kracht, o Heer!
Gedenk die meer dan Vorstlijke eer,
die hem Uw heilgunst deed verwerven!
Gedenk den dood, dien hy mocht sterven,
het volk, waarvoor hy stervend bad,
zijn stam, dien Gy geheiligd hadt!

Helaas! hoe is het goud verdonkerd!
Hoe heeft die glorie uitgeflonkerd,
die 't needrig Nederland omscheen!
Waar ging de hoop der Vaadren heen!
Is dit dat Volk, weleer verkoren,
een Israël in 't West herboren,
verlost met krachten van omhoog,
ten wonder in der volken oog?

Helaas! de Heidnen zijn gekomen,
zy hebben 't Heilige ingenomen!
De tempel van Gods heiligheid
werd door hun woede in asch geleid!
O dochter Sions, wreed gevangen!
met klagelijke lofgezangen
meld de overtreding van Uw stad,
hoe ze Isrels Bondsgod snood vergat!

De altaren liggen neêrgesmeten!
De aloude Godsdienst is vergeten!
Het land, door Christus groot gemaakt,
heeft Zijn gezegend juk geslaakt!
Gy zaagt, o droeve Christenscharen!
na drie en dertig jubeljaren, (*)
de zon van Neêrland ondergaan! —
en wie in Neêrland trekt zich 't aan?

Gy echter weet ze, o Hartdoorgronder!
Gy kent ze, die Gy tot een wonder,
by d' afval van geheel een aard,
door Uw genade hebt bewaard!
Gy weet het, of er, schoon zy zwijgen,
nog tranen vloeien, zuchten stijgen,

(*) Van ongeveer het jaar 1566 tot dat van 1795.

Hosted by Google

voor Kerk en Vaderland te zaam,
en voor d' Oranjeheldennaam!

O! mag die hoop ons hart verblijden,
en naderen wellicht de tijden,
dat Uw genadig machtbevel
uw Sion wederom herstell'?
Leer slechts Uw knechten om haar steenen
met smertlijk welgevallen weenen'
Geef medelijden met haar gruis!
zoo is er hoop door Christus kruis!

Ach! om die Vaadren, by 't verduren
van plondring, dood en martelvuren,
in onophoudlijke gebeên,
door Uw ontferming vrijgestreên!
Zoo immers Uw getrouwigheden,
naar 't Woord, met bloed door hen beleden,
ook aan hun zaad zijn toegedacht
tot in het duizendste geslacht!

Ach, om die tranen, om die zuchten,
toen 't huis van David, sints, moest vluchten,
toen de Arke Gods genomen werd,
geslaakt in overmaat van smert!
Ach! om dien dag der slavernije,
dien donkren nacht der dwinglandije,
van uitheemsch wettelooze macht,
waaruit Gy-zelf ons wederbracht!

Zie in ontferming op ons neder!
Keer tot Uw volk, Uw erfdeel weder,
dat Gy niet overgaaft ter dood,
maar zelfs in d' allerergsten nood,
ontfermend gadesloegt, bewaardet,
en (mooglijk zelfs!) tot beter spaardet,
dan zoo Gy op Uws volks gebed
't land op dat tijdstip hadt gered.

Of zou 't vergeefs zijn, dat na jaren
van vrees en schrik en zielsbezwaren,
uw hand op nieuw verlossing wrocht,
en Nederland heraadmen mocht?

Hosted by Google

Ja! verre boven 't vurigst bidden
Oranje weêrkeerde in ons midden,
en 't veld besproeide met dat bloed,
dat Neêrland steeds herbloeien doet!

Helaas, hoe hebben onze zonden,
na zoo veel redding, ondervonden,
na zoo veel zegen, snood verbeurd,
op nieuw ons van U afgescheurd!
Hoe heeft dit volk, door U beveiligd,
't verbond zijns Gods terstond ontheiligd,
(door vrees noch liefde in 't hart geraakt!)
en 't schepsel zich ten God gemaakt!

En daarom steeg zelfs uit haar kolken,
ten oordeel over Neêrlands volken,
de door Gods stem bewogen zee!
En ziekte en pest getuigden 't mee,
op 't volk in gramschap uitgegoten,
dat zich van God heeft afgesloten,
en, van het zoenbloed afgekeerd,
nog steeds zijn blinden Eeuwgod eert.

Ja! daarom zijn van deze streken
de aloude zeegningen geweken,
en al haar bronnen dorren op —
om dat de wrevel rees ten top!
In hun ontwerpen blaast de Heere,
door eigen kracht, tot eigen eere
met ijdelspreking opgericht,
terwijl Zijn huis in woestheid ligt. (*)

Verwacht, o Neêrland! geen herstelling,
maar dreiging, schrik en oordeelvelling,
zoo lang ge u-zelf en heel uw lot
niet opgeeft in de hand van God!
Van God, den God van Uwe Vaadren,
die mooglijk zich van ons liet naadren,
(na zoo veel afval, nog!) op grond
van 't met hen opgericht verbond!

(*) Hagg. 1:9.

Hosted by Google

Ja! om Uws zelfs wil, Heer der Heeren!
bekeer ons, dat we ons tot U keeren!
Ach! is er voor dat Israël
nog redding mooglijk en herstel,
't zal zijn door kracht, noch machtberoeming,
en (weg onzaalge schuldverdoeming!)
door werken, noch gerechtigheên,
maar door Uw Heilgen Geest alleen! (*)

Op dat de vijand niet meer roeme,
noch 't wormken Jacobs stout verdoeme!
Sta op, o Heere, richt Uw zaak!
Verwar der torenbouwren spraak!
Beschaam den raad der goddeloozen!
Verijdel 't vloekverbond der boozen!
en handhaaf zelf Uw woord en werk
in Uw met bloed gekochte Kerk!

Vervul weêr Priesters en Levieten,
en 't gantsche heir der Isrellieten
met Christen heldenijvergloed
in 't tot U weêrgebracht gemoed!
om Sions muren op te richten,
en 't tweede tempelhuis te stichten,
met aan hun hoofd den Koningsspruit,
aan 't zuchtend Godsvolk voorgeduid! (†)

Dan zullen, by het tempelrijzen,
de volken Neêrland zalig prijzen
aan wien zich God op nieuw betuigt,
zoo dra 't voor Hem de knieën buigt,
in zegeningen, afgegoten
uit 's hemels venstren, wijd ontsloten!
in zegenstroomen, thands ontzegd,
omdat die steen niet werd gelegd! (§)

Dan zullen alle volksgeslachten,
ja! Koningen en Oppermachten,
verblijd zijn in de heerlijkheid,

(*) Zach. IV: 6. (†) Hagg. I: 8, 12, 14.
(§) Hagg. II: 19, 20. Mal. III: 10.

Hosted by Google

den wederopbouw toebereid!
O God! verhoor ons, als wy bidden
in aller donkerheden midden:
zend uit het Woord! de Geest daal' neêr!
en kome Uw koninkrijk, o Heer!

1829.

Ja, komen zullen deze tijden
van licht en heerlijkheid na lijden, —
doch by geen eenig volk bepaald, —
als 't heil op nieuw uit Sion straalt,
Gods kennis 't aardrijk overdekken,
Zijn stem de dooden op zal wekken.
Waak op, gy wereld! Christnen, waakt!
want ziet! de Koning-zelf genaakt.

1858.

TER

BRUILOFTSVIERING

VAN

DR. A. CAPADOSE

EN

Jonkvrouwe A. VAN DER HOUVEN.

Op d' onvergeetbren dag, aan hunnen echt gewijd,
de vriend des bruidegoms, die 't ziet, en zich verblijdt.

Gezegend zij dees dag van d' allerhoogsten God,
die aarde en hemel heeft geschapen, die 't gebod
van d' onverbreekbren echt aan 't menschdom gaf in Eden,
en, komende op deze aard, om voor ons overtreden
te boeten, Canaas disch met heerlijkheid bezocht,
en 't kuische bronnat keerde in glinstrend druivenvocht!
Gezegend zij dees dag van Isrels God en Koning,
geliefden, door Zijn hand tot nieuwe trouwbetooning
aan 't kroost van Abraham, aan Japhets nageslacht,
ten Christlijk echtverbond met heil te zaam gebracht!
Gezegend zij hy u, bevoorrechte Echtelingen!
een ingang tot dien reeks van aardsche zegeningen,

Hosted by Google

die Jacobs God beloofde aan wie Zijn naam belijdt;
een voorsmaak van dien stond, als, van dit stof bevrijd,
de ziel, door Jesus bloed gewasschen van de zonde,
zal ingaan in de vreugd, die ons Zijn mond verkondde,
waar liefde zaligheid, en loven 't leven is!
Gezegend zij ook daar u zijn gedachtenis,
wanneer gy, lang gespaard in 't u verdubbeld leven,
't verblijf der vreemdlingschap voor 't hemelsch zult begeven,
van weldaân overstelpt, van levensdagen zat,
daar ge in de dienst des Gods, die nimmer u vergat,
door nakroost, afgesmeekt met Hem gewijd verlangen,
op de aarde, die ge ontstijgt, gevolgd wordt en vervangen.
Wees blijde, o Bruidegom, mijn broeder! juich en loof
den God, die voor de zucht der Zijnen nimmer doof,
uw beê verhoorde.... Neen! wat zeg ik? boven denken
of bidden, u dat heil verwaardigde te schenken,
waarvan geen wereld ooit den rijkdom schatten kon.
Die God, Wiens rechterhand ons greep, en tot de Bron
des eeuwgen Levens leidde, en tot de Hoop der Vaderen,
met harten, door Zijn Geest heropend, weêr deed naderen.
en Jesus kennen deed in onze duisternis;
die God, Wiens naam getrouw, Wiens liefde oneindig is,
na zeven jaren van steeds nieuw ontloken zegen,
van wondren van genâ, door wondervolle wegen,
ja ook van tranen, ook van klachten, vaak gezucht
in stilte aan Jesus voet, maar nimmer zonder vrucht,
die God volbracht den wensch, gevoed in 't welbehagen
zijns Raads, in dezen dag op 't zegenrijkst voldragen!
En thands, ge ontfingt het pand, door Hem u toegezegd!
Wy vieren lovend feest, mijn broeder! by uw echt;
en ik, 'k mag met de gâ, met wie my God verblijdde,
met haar, die neêrgeknield aan mijne, aan uwe zijde
den Heiland, nevens ons, aanbiddende beleed,
Wiens bloed ons reinigde, Wiens dood ons leven deed;
'k mag, dankend voor een reeks van vier paar dankbre jaren,
in 't heilgenot, dat thands u toewenkt, heengevaren,
'k mag, juichend in 't bezit, in d' onuitspreekbren troost
van 't vaak hernieuwd behoud van gade en teder kroost,
terwijl we in Jesus naam als t' zaam verlosten roemen,
u broeder in de hoop ook dezes levens noemen,

Hosted by Google

en groeten Bruidegom, ja Christen Echtgenoot,
en galmen met u uit: Mijn ziel, maak de Almacht groot!
Ja! de afgebedene hebt gy van God ontfangen!
Ze is de uwe! Meer dan ooit in menschelijke zangen
kon worden uitgestort, bidt u mijn broederhert
by dezen feestkelk, die u volgeschonken werd
van ongemengde vreugd, met tranen toe! De Heere,
de God van Israël verleen', Zijn Naam ter eere,
vernieuwden wasdom aan 't geplante van Zijn hand!
Hy heilge dag voor dag uw heilgen huwlijksband
in steeds herlevendigd vertrouwen en gelooven,
door d' immer verschen gaaf der zalvinge van boven.
Hy maak' de teedre maagd, wier liefde u toebehoort,
een blijde moeder eens in Isrel, naar Zijn Woord,
een vruchtbren wijnstok aan uw zij, versierd met ranken,
vermenigvuldigd om uw disch. O! laat ons danken,
en juichen by 't verschiet, dat heden zich onthult
voor 't oog der hope, die ons hart, als 't uw, vervult.
Verheug u, Bruidegom! in de u geschonken gade;
met haar zal u de troost der hemelsche genade,
daar zich haar hart aan 't uwe in d' eigen heilroem paart,
als uit een dubblen wel toestroomen op deze aard!
Zy zal u onder 't kruis, waartoe wy zijn verkoren,
waaronder 't heillot rijpt, aan Jesus volk beschoren,
ten zalfster zijn, terwijl zy lieflijk op u leunt,
ten moedverwekster, daar uw hand haar ondersteunt,
by alles, wat ge u ooit met God zult onderwinden,
by alles, wat uw hand van dag tot dag zal vinden,
om voor Zijn naam en zaak en heilge dienst te doen,
om kranken hulp te biên, om d'ouden stok te voên,
om over weeuw en wees, ellendigen en armen,
van uit de volheid van Zijn weldaân, u te ontfermen,
daar zal zy met u zijn, daar zal ze in vreugde en smart,
eenzelvig naast u staan, één vleesch, één ziel, één hart!
Maar gy, o Bruid! verlaat uw vader en uw moeder,
en volg ('t is Gods bevel) uw man, uw Hoofd, uw Hoeder!
Hy zal u, onder God, geleiden op dat pad,
dat 's Heilands bloed ontsloot naar de eeuwge hemelstad!
Uws Egaas liefde zal u sterken te allen tijde!
Gy zult, in God gerust, niet vreezen aan zijn zijde.

Hosted by Google

Gy zult met hem, als hy, des Heeren kruis en smaad,
ja, zoo het noodig is, des werelds hoon en haat,
voor de eer van Zijnen naam, een hooger voorrecht schatten,
dan alle heerlijkheid die de aarde ooit kon bevatten!
Gy zult, door Zijn genâ, 't zij zaalge gemalin
of moeder, boven al, in allen u Christin
betoonen, roemen, en in 't echtheil, u beschoren,
zal 't hart steeds onverdeeld aan Jesus toebehooren,
die u den Egâ schonk, voor wien gy leven gaat.
En dan — de maagdenschaar van Sion prijst uw staat,
zy zullen in de poort den man welzalig noemen,
die u de zijne, zich uw Bruidegom mocht roemen.
Gelukkige ouders, o! wat blijdschap moet uw hart
hier overstelpen, schoon niet onvermengd van smart,
van weemoeds zoete smart; als, met een kroon omgeven
van dochtren, rijk begaafd, de vreugde van uw leven,
ge een zoon ziet toegevoegd by 't teêrgeliefde kroost,
voortaan een zestal voor uw hart. Wat dierbrer troost
zou 'k op dees dag van heil u bieden in mijn zangen
voor 't afscheid van de maagd, die, uit uw hand ontfangen,
het heilvol lot volmaakt des zoons uit Abraham,
aan wien Gods gunst haar schonk? Wat zegen op uw stam
afsmeeken? Over 't huis, thands daavrend van de klanken
der reine bruiloftsvreugd, waarvoor wy de Almacht danken?
Buigt, buigt slechts, achtbre twee! voor Jesus steeds de knièn,
en dat Hem alles hier als Heer en Heiland dien'!
Hy zal uw grijsheid door Zijn gave groenend maken,
Hy wil u op deze aard reeds hemeltroost doen smaken,
gy zult (het is Zijn woord!), zoo gy Zijn vrees betracht,
't kroost van uw nakroost zien, en vrede op uw geslacht!
Of zou mijn zegenbede u by dees kelk vergeten,
aanminnig viertal, aan dees echtfeestdisch gezeten
met harten, keer om keer vervroolijkt en ontroerd
by 't lot der zuster, aan uw liefdekring ontvoerd
door hooger liefdewet? God maakt haar vrouw en gade
op heden. Dank met haar de aanbidlijke genade,
waarin zy 't leven vond, en 's levens ware vreugd.
Beminnelijke rei, door gaven, en door deugd
voortreflijk (neen! gy wacht geen vleitaal van mijn lippen,
en waarom zou 'k de vraag, die 'k my hier voel ontglippen,

Hosted by Google

verbergen?)! hebt ge uw deel, als zy, reeds by dien Heer
gevonden, die u roept, en noodigt keer op keer,
om aan Zijn voeten rust en vrede voor uw harten
te vinden, onvervreemd ook in de grootste smarten!
Ach! wat de wereld geeft is enkel ijdelheid!
Ook 't geen de jeugd belooft ten ondergang bereid:
maar u! een beter zucht werd u in 't hart gegeven!
Één ding is noodig! slechts by Jesus is het leven
des levens, slechts by Hem, die zondaars met Zijn bloed
verlost, en door Zijn Geest het needrig zacht gemoed
van d' eenig waren weg des heils wil onderwijzen!
Naar Hem te hooren, Hem te dienen, Hem te prijzen,
Hem 't onverdeelde hart te geven, dat 's de roem,
't onvergelijkbre deel van Sions joffrenbloem!
Met dezen blijve uw keus. Hy zal de gaven heilgen,
ten hulde aan Hem gebracht, Hy, 't maagdlijk hart beveilgen,
tot dat hier door Zijn gunst de feest- en huwlijkspsalm
met steeds vermeêrde vreugd ook u ter eer weêrgalm'.

Tot u ook richt mijn zang den feestwensch! o gy allen,
vergaderd in dit uur met heuchlijk welgevallen
in de onuitspreekbre vreugd van 't Godbehaaglijk paar!
gy, magen, vrienden, en gy, eedle vrouwenschaar!
gy grijzaart! gy vooral uitstekend in ons midden
als Boet- en Vreêgezant des Konings, dien we aanbidden,
gy wiens eerwaarde hand, wiens herderlijke mond
den echt mocht zeegnen en verzeeglen naar 't verbond
des Gods van Isrel, in Wiens heil de volkren roemen!
En gy, geliefde vriend, (*) dien 'k broeder juich te noemen
met meer dan broederschap des vleesches, Gy, door God
zoo teêr, zoo na, zoo naauw verbonden aan mijn lot,
aan 't lot van heel mijn huis, aan 't lot der echtelingen,
met wie we op dezen stond eenstemmig Hallel zingen!
U allen zij dees dag tot heilgedachtenis!
tot tuige, wie die God, die Heilige Isrels is,
die om Zijn vreêbanier verzoenend Jood en Heiden
ook heden samenbracht wat zoo veel eeuwen scheidden,
en juicht hier ook met hen, die Hy uit Jacobs huis
te rug leidde in Zijn gunst door huns Messias kruis;

(*) De Heer Willem de Clercq.

Hosted by Google

en bidt voor 't overschot van Isrel! Wy ook bidden,
o dierbren! voor wie nog ook in uw eigen midden,
schoon met Zijn doop besprengd, schoon naar Zijn naam genoemd,
de zoensgenâ miskenn', waar onze ziel in roemt!
Mijn broeder! by dat woord voelt gy uw hart ontroeren!
zou niet dit plechtig uur voor beider aandacht voeren
dat volk, zoo heerlijk eens, wiens ongeloof ons grieft,
dat Isrel, in belofte ook nog van God geliefd?
Die maagschap, uit wier kring Zijn Vaderhand ons leidde,
die moeders, in wier liefde onze eerste kindschheid weidde,
die zuster, die u eens een zuster worde in Hem,
wiens zaligmakend Woord, wiens Herderlijke stem
zy nog niet onderscheidt? Doch achten we onze beden
voor hen niet onverhoord, schoon onvervuld nog heden!..
Wat zeg ik? ja! vervuld in 't geen ons eens op aard
door banden dierbaar was des bloeds, thands reeds vergaard
in 't huis der levenden, thands juichende eerstelingen,
die 't Lam, voor ons geslacht, reeds voor Zijn troon bezingen!
Maar wy, o zalig paar! op dit volheerlijk feest
vernieuwen wy te zaam, in 't smeeken om Zijn Geest,
't verbond der broederschap in Christus, onzen Heere,
't verbond der liefde in Hem, 't verbond om Hem ter eere
te loopen, niet ons zelv' te leven, op deze aard,
maar in Zijn heilgen naam, en Zijner roeping waard,
te roemen in Zijn kruis, en eenmaal Hem te sterven,
wiens borggerechtigheid ons 't Koninkrijk doet erven!
O onze broeder! God-zelf gaf ons deze leus!
O onze zuster! God bevestig' deze uw keus!
Wy zullen met ons huis, en 't zaad, van God gebeden,
Hem dienen eeuwiglijk, en in Zijn mogendheden
de dankgeloften, die ons hart hier brengen mag,
door Zijn Genade rijk, betalen dag voor dag.
Wat dreige, wat verschrik', wat sluimer', wat verander',
o! laat ons wakende steeds bidden voor elkander,
vóór Neêrlands Israël, voor Nassau, voor die Kerk,
des Heeren oogen lust, en Zijner handen werk!
vóór alles, waar Hy-zelf ons hart aan bond, te zamen! —
O Heere! geef genâ! en 't zal vervuld zijn! Amen.

1829.

Hosted by Google

DEN HEERE J. J. F. WAP,

TEN ANTWOORD OP DE TOEZENDING

VAN ZIJN

UIT HET LATIJN OVERGEBRACHT DICHTSTUK:

AAN DE BELGEN.

Vereenigd in den grond, die beider volkstam voedde,
door zusterlijke taal en eigen poëzy,
eens in den zwaai omvat van Karels schepterroede,
thands onder Nassaus schaaûw van 't vreemde dwangjok vrij,
scheen Belg en Batavier, dus tot één volk herboren,
een zegenvolle roem van nieuwen bloei verkond,
had slechts 't ondankbre volk dien Rots ten heil verkoren,
waarop Oud-Nederland eens zoo ontzachlijk stond!
Maar neen! een andre Geest blies over deze streken;
des Oproers Tuimelgeest, met dwang- en dweepzucht één,
daagde op, en dreigt vol woede in stormen los te breken,
om wat nog Neêrlandsch scheen, of heilig, plat te treên!
Ga voort, o wakkre Wap, door dichtvuur aangedreven!
Neem taal en dichtkunst, neem 't historieblad te baat!
Bestrijd den opstandkreet, reeds luidkeels aangeheven,
en waarschuw België voor 't broeiend slangenzaad!
Maar weet! een hechter band moet Noord- en Zuiderstammen
omvatten, eer hun vreê, hun redding mooglijk zij!
Een meer dan aardsche hulp het eedgespan verlammen: —
neen, Neêrlands erfgrond kan gelukkig zijn noch vrij,
dan door 't aloud Verbond, dat Willem van Oranje
in 't Christenheilgeloof met d' Allerhoogsten sloot,
en, tot den wissen val van meer dan Flips en Spanje,
betuigde met zijn bloed, en inriep in zijn dood!

30 Maart 1830.

Hosted by Google

TER ECHTVIERING

VAN

den Heer MATHILE JACQUES CHEVALLIER

EN

Jonkvrouwe ESTHER BELMONTE.

> Want zie, de winter is voorbij, de plasregen is over, hy is overgegaan;
> de bloemen worden gezien in den lande, de zangtijd genaakt, en de stem der tortelduif wordt gehoord in onzen lande. Hooglied II: 11, 12.

In den Naam des Gods van Jacob, onze hulp en onze schild,
die de heemlen schiep en de aarde, die van d' aanvang heeft gewild,
dat de mensch niet zoude alleen zijn, maar veréénd als man en vrouw,
in verdubbeling van aanzijn, Hem den Schepper, dienen zou,
hem, als t' zaamverlosten eeren en beminnen met een hart,
van den zondedood behouden, door eens Heilands kruisdoodsmart!
In den Naam van dien Verlosser, die in 't lichaam geopenbaard,
als de Bruigom der Gemeente, die Hem zuchtend beidt op aard,
haar gezocht heeft, haar gekocht heeft, zich geheiligd en getrouwd,
en met eigen bloed en lichaam immer laaft en onderhoudt,
en met ziels- en hartversterking, en met gaven zonder tal
vergewist van trouw en liefde, tot Hy weêr verschijnen zal!
In dien heilnaam, aangeroepen over dezen bruiloftsdisch,
die door Zijn getrouwe ontferming ons te beurt gevallen is,
heffen we, o bevoorrecht Bruidspaar! den verlossingsbeker op
met tot Hem gerichte harten, die uw vreugde voert ten top;
drinken wy den wijn des feestheils, die u vol geschonken wordt
uit dien rijkdom van genade, die ook 't zoenbloed voor u stort:
psalmen wy de heilbeloften, aan Gods Isrel toegezeid,
aarde- en hemelzegeningen, voor 't geloove toebereid!
Neen! geen lied der dartle vreugde, neen! geen wijn der overdaad,
neen! geen beker der bedwelming past by 't feest van Abrams zaad,
past by 't feest der Echtelingen, door geen aard- of wereldzin,
maar door éénheid van verwachting, maar door reine zielemin
saam verbonden, één geworden voor het aangezicht van God,
wien zy ziel en hart betrouwden met geheel hun weg en lot!
Hoog gezegend, rijk in hope, vol des geestelijken goeds
is, o broeder onzes huizes! is, o zuster onzes bloeds!

Hosted by Google

't Heilig echtverbond te roemen, waar dees feestkelk van gewaagt!
't Geen van weêrzij in elkander uwe zielen heeft behaagd,
was geen aardsche schat, noch eere, geen verganklijk schijngenot,
maar 't beginsel van een leven, niet voor 't schepsel, maar voor God!
't Geen uw paân tot één deed loopen, 't geen uw zegen samenbracht,
was geen menschelijk beramen, uitgevoerd in eigen kracht!
't Was de hand des Heilands zelve, die, genageld aan het kruis,
schuld en schuldbrief uitgedelgd heeft voor 't geloovig Jacobshuis,
die den scheidsmuur heeft verbroken tusschen Abrams nageslacht
en de volkeren der aarde tot hun Silo toegebracht.
Die, o Bruïgom! reeds als zoogling u verzegelde in den doop,
't nimmer wankelende rustpunt van der oudren dierste hoop;
die ook ons van uit den doodslaap, die het deel des zondaars is,
ter gemeenschap opgewekt heeft van Zijn heilgeheimenis;
die de dochteren van Juda, voor Zijn voetbank neêrgeknield,
met de vreugd des nieuwen levens overstort heeft en bezield,
op dien dag van heilherinn'ring, toen des achtbren dienaars mond
over dochter beide en moeder God met Isrels heilverbond
in den naam van Jesus uitriep in de vastigheid der hoop,
daar 't ter aard gebukte voorhoofd opgericht werd in den doop;
't is dezelfde, ja diezelfde steeds getrouwe rechterhand,
die ook heden op u rustte by uw heilig echtverband.

Waar de schaar der uitverkoornen, door 't verzoenend bloed gekocht,
God en 't Lam aanbidt en lofzingt voor het heillot, hier volwrocht;
waar dat volk uit alle volken, dat waarachtig Israël,
't nimmer eindigend Hosanna toebrengt aan d' Immanuël;
waar Hem reeds de palmen schudden met steeds nieuwe hemellust
onze dierbre voorgeganen in huns Heeren eeuwge rust,
(ook ons ingewand, mijn lieve! 't vroeg in hem ontslapen kroost,
o by alle smert des vleesches onuitdrukkelijke troost!)
daar vereent zich thands die moeder, nog ter elfder uur gezocht,
en den weêrgevonden schapen door den Herder toegebrocht,
met dien Vader, dierbre Bruïgom! die Hem diende van der jeugd,
en wiens avondstond verlengd werd tot de dierst begeerde vreugd!
Dáár, zoo 't oog der reeds volmaakten uit die hoogten nederziet
op hetgeen hun, na 't verscheiden, in hun afkomst nog geschiedt;
dáár, zoo 't oog der onvoldraagnen in die diepten blikken mag,
dáár verheugen zich hun zielen in den feestzang van dees dag,
en zy loven d' Eenig Wijzen, die uit éénen Christendoop
zoo veel heerlijkheid deed stralen ook voor d' aardschen levensloop,

Hosted by Google

en zy prijzen d' Eeuwig Trouwen, die het kroost van Abraham
wederinent met de volken op hun nooit verworpen stam,
en de maagd van 't Joodsche stamhuis tot den Christenjongling voert,
en in de eeuwge heilverwachting hun gezegend echtheil snoert.
Maar op aarde, — (ja! gy moogt het, o des weemoeds volle Bruid!
stort te midden dezer blijdschap vrij uw hart in tranen uit!)
maar op aarde mist gy heden in dit plechtigst levensuur
die gezaligde, u een moeder door de banden der natuur,
u een dierbre zuster tevens, onzes heildoops deelgenoot,
thands bezitster reeds van 't leven uit den slaap der kalmste dood!
Neen! die Heiland, die ons opzocht, laat ons nimmer weezen staan;
neen! Hy liet niet van uw zijde die beminde henengaan,
eer haar oog den man aanschouwd had, die u heden alles werd,
wat het schepsel kan of mag zijn voor 't naar Jesus uitgaand hert,
meer dan vader, meer dan moeder, of heur nagedachtenis,
meer dan alles wat van teêrheid, wat van liefde denkbaar is!
Gun dan, Bruigom! dat ons 't voorrecht op dees heildag vall te beurt,
dat we in naam als van die moeder, waar ons kinderhart om treurt,
u het pand in handen geven, dat u onverdeeld behoort!
En gy, dochter dezes huizes, dierbre zuster! hoor het woord,
't woord van ouderlijk vermanen, dat de broederlijke mond,
dat het zusterlijke hart u met vrijmoedigheid verkondt!
Hoor het woord der Godsverordning, Jesus heilge liefdewet,
naar des Geestes heilgetuignis onzer harten zielsgebed!
Aan den man, met wien ge u heden voor Gods heilig aangezicht
ingewijd zaagt tot de teêrste, tot de ontzachelijkste plicht,
zijt ge, o zuster! niet uw hand slechts, niet uw trouw slechts en
[uw min,
maar in Christus, dien gy liefhebt, heel uw aanzijn, wil en zin
tot gehoorzaamheid verschuldigd, ja! tot liefdevolle vrees!
Dit is 't woord der heilgeheimnis, waar u deze dag op wees!
Christus, 't Hoofd van Zijn Gemeente, stelt den man der vrouw
[ten Hoofd.
En gy wist het, en gy hoort het, en gy hebt het hem beloofd,
en gy zult het ook volbrengen. De eigen Almacht van genâ,
die u Christenmaagd deed worden, make u heden Christengâ!
Wees alzoo in God volzalig met den man, dien Hy u gaf,
all' de dagen uwes voorspoeds, tot en over dood en graf!
God zal zorgen voor uw zielen, voor uw nooddruft, voor uw huis!
Hy zal vrede en heil vermeerdren, Hy zal sterken onder 't kruis!

Hosted by Google

Aan uw egâ onderworpen, zult ge als Saraas waardig kroost
voor verschrikking nimmer vreezen, maar door 's Geestes kracht en troost
't hart uws echtgenoots verblijden door een heilgen vrouwenmoed,
ondersteunend die u voorgaat, en verkwikkend die u hoedt!

En gy Bruigom, die de weêrhelft, u van God ten deel bestemd,
met een heilge zielsverrukking aan uw dankbren boezem klemt!
neen! geen aandrang is er noodig voor 't van God geleerd gemoed
tot de plicht, u voorgeschreven; maar ook de uitdruk is ons zoet
van de dierbre heilverwachting, die ons juichend hart vervult!
Broeder! thands in vollen nadruk ook der maagschap! ja, gy zult
't u geschonken pand bewaren met beproefde Christentrouw,
en tot lof en prijs uws Scheppers, die den mensch schiep man en vrouw,
haar beminnen, haar beschermen, haar verzorgen, haar behoên,
haar uit Jesus voorraadschuren als uw eigen lichaam voên,
als uw hulp, uw vreugd, uw weêrhelft, als uw eigen vleesch en been
ondersteunen, onderhouden, niet meer twee met haar, maar één,
één van hart en zin van uitzicht, één in levenszorg en lot,
één in 't binnenste uwer zielen, één voor 't aangezicht van God!

Ja! de zegeningen Josephs zijn op zulk een echt beloofd:
zegenregens, uit de wolken, lieflijk druipend op uw hoofd!
Zegenstroomen, van de bergen nederstortend langs uw paân!
Zegenbronnen, die uit d' afgrond, waar ge uw voet zet, opengaan!
Groen, o Bruigom! als aan d' oever van een klaterenden stroom
een met sappig ooft beladen altijd bladerrijke boom!
Bloeie uw Bruid gelijk een wijnstok, die de muren overdekt,
en de hoop der gaardenieren door de schoonste ranken wekt!
Groeie vijgstam en olijfplant om uw tafel, om uw huis,
alle wortel, die besproeid wordt met het bloed van Jesus kruis!
Dierbaar echtpaar, dat dien Jesus op gebogen hartekniên
eeuwge liefde hebt gezworen, eeuwge hulde wenscht te biên!
mochten alzoo onze huizen t' zamen bloeien, Hem ter eer!
Mochten alzoo onze harten t' zamen gloeien voor dien Heer!
Mochten alzoo onze lippen overvloeien van Zijn lof!
Mochten alzoo onze zielen t' zamen rijpen voor dien hof,
waar Hy-zelf, de Boom des levens, 't leven geeft in eeuwigheid,
waar geen traan meer zich zal mengen onder 't heil, ons toebereid!

Broeders! zusters! feestgenooten! aan dees bruiloftsdisch geschaard,
die de stemmen uwer harten met mijn dichtakkoorden paart,
wien de heilhoop van dit echtpaar 't liefdeâmend harte streelt,

Hosted by Google

die met hen dezelfde keuze tot een hooger leven deelt!
Ja! voorzeker, gy gedenkt het, door wiens lijden, door wat dood
't geen de pelgrim op dees aard reeds van Gods hemel ooit genoot,
werd verworven, wordt geheiligd, en een bron op nieuw gemaakt
van verkwikking voor die ziele, die van ware heildorst blaakt!
Ja! voorzeker, gy gedenkt het (o! wat denkbeeld is zoo zoet?)
dat die Vader in de heemlen, van Wien afdaalt alle goed,
dat die Heiland, die op aarde vreugdewijn uit water schiep,
tot een andre bruiloftsviering Zijn met bloed gekochten riep!
Ja! tot eeuwge vreugdgenieting, maar door kruis en vaak door ramp!
Tot een eeuwig zegepralen, maar na worsteling en kamp!
Tot een eeuwgen bruiloftshoogtijd, maar, vóór d' ingang, tot een wacht,
die wellicht zich uit moet strekken tot in 't donkerste der nacht!
Doch geen nood voor de aangedanen met het vlekloos bruiloftskleed;
't woord des Heiligen verklaarde 't: Alle dingen zijn gereed!
En de Geest van uit het binnenst (roepe ons hart Hem immer aan!)
zal met allen, die Hy opriep, tot in 't uiterst medegaan!

O! zoo iemand onder ons nog om die Gave nimmer bad,
o! zoo iemand onbekend is met dien onvergankbren schat,
die bewaard wordt in de heemlen voor de ziel die Jesus mint,
wiens genieting reeds op aarde voor 't geloovig hart begint,
mocht hy leeren op dees feestdag, mocht hy leeren by dees disch,
dat die vreugd, die voor de wereld zoo dra weggevloten is,
voor Gods kindren in hun strijdperk blijvend pand en teeken werd
der volkomen hoopvervulling van 't ten hemel opziend hert!

Mocht dit uur ook u dit leeren, dochter Isrels, achtbre vrouw!
dubbel achtbaar in ons midden door uw weduwlijken rouw,
maar veel meer beklagenswaardig door den afstand nog van 't kruis,
waar de hoop uws zoons op vast staat, en 't behoud van heel zijn huis!
Mocht die Christus, in wien Abram, in wien Moses heeft geloofd,
mocht die Koning, aller Heidnen eeuwig triumfeerend Hoofd,
ook uw Heiland, ook uw Redder, uit èn duisternis èn pijn,
ook uw Hoop, uw Licht, uw Leven, uw volkomen Rotssteen zijn!
Roep Hem aan, Hy hoort de klaagstem! Bid Hem aan, Hy is nabij!
Geef u over aan Zijn lieflijke, aan Zijn zoete heerschappij!
Blinden hoort Hy, blinden roept Hy, blinden geeft Hy 't zielgezicht
van een zevenvoudig hooger dan 't volheerlijkst zonstraallicht!

Geest des levens, die aan alles kracht en geest geeft door uw aâm,
die, waar twee of drie vergaârd zijn in diens Heilands dierbren naam,
u aan zielen komt betuigen, waar Zijn vrees en liefde in woont,

Hosted by Google

en U Trooster in hun lijden, Oorsprong van hun vreugd betoont!
O verwezenlijk den zegen over Bruidegom en Bruid,
boven alles wat de bidpsalm onzer zwakke lippen uit,
boven alles wat die liefde, waar we uit spreken op dees dag,
zich van hemelzaligheden op deze aard verbeelden mag!
Hef ook 't hart der feestgenooten met het hunne boven 't stof
tot des Gevers, des Verwervers, des Verzeeglers eeuwgen lof,
ons bereidend voor dit Avondmaal der Bruiloft van dat Lam,
dat tot zonde- en vloekwegdraging in de wereld voor ons kwam;
en, ons sierend met de gaven van dien Bloedzoenbruidegom,
leer ons zuchten met de Kerkbruid: Heere Jesus, kom! ja, kom!

1830.

AAN MIJNE GADE,

OP DEN EERSTEN GEBOORTEDAG
VAN ONZEN ZOON ABRAHAM.

Aanvaard, Geliefde! by 't herdenken van den dag,
die u ten vierden maal een blijde moeder zag,
aanvaard den kelk des heils, om Jesus naam te loven
voor 't tweetal uit uw schoot, dat Hem aanschouwt daar boven,
voor 't tweetal hier beneên, ons in Zijn gunst gespaard.
Ontfang hem uit de hand van 't kindeken, gebaard
in Zijner vleuglen schaaûw met zoete moedersmarte,
gekoesterd en gelaafd aan 't dankend moederharte!
God-zelf vervulle u dien van dank en vreugde en troost
in 't met ons in Zijn naam ten doop verwaardigd kroost!
Hy, Abrams God en schild, storte over 't spruitjen zegen,
naar Abrams naam genoemd, en heilige Zijn wegen;
en make ons in die hoop, als 't pas gespeende kind,
dat stil en zonder vrees zich by zijn moeder vindt!

1830.

NEHEMIA IV.

AAN MIJN VRIEND, DEN THEOL. STUD. H. P. SCHOLTE,

UITGETROKKEN MET DE LEIDSCHE STUDENTEN, OCT. 1830.

Op des noodbazuins geluid
trek, mijn broeder, ja trek uit,

Hosted by Google

met het oog op God gewend,
die de zielsbegeerten kent;
met den psalm in mond en hart,
dat de krijgsgevaren tart.
God zij met U, dierbre Vrind!
aan wat oord ge U ook bevindt,
in den dubbel heilgen strijd,
waar ge U-zelf aan hebt gewijd;
strijd met tranen en gebeên
over Sions smert en weên;
voor Oranje en Neêrland saam,
in des Gods der vaadren naam;
tegen 't vloekverbond der hel
met den God van Israël.
Ga Zijn aangezicht slechts meê!
't Zal triumf zijn, lofzang, vreê,
wat de dag, die aanspoedt, baart,
by het schudden van heel de aard.
Dierbre broeder! eedle jeugd!
trekt met Christen-heldendeugd
't heir der tijgren te gemoet,
dorstig naar oud-Hollandsch bloed.
Ziet op 't kruis! en van omhoog
slaat de Wraak ze voor uw oog,
en gy keert met vrede weêr,
overdekt met krijgsmanseer,
tot den strijd van 't geestlijk werk,
van den opbouw Zijner Kerk,
tot de dienst van 't levend Woord,
dat, verkond, verbreid, gehoord,
Neêrland eenmaal nog herstell'
tot een geestlijk Israël!
God Nehemja's! o Zie neêr!
doe 't gelukken! U zij de eer.

1830.

SCHOOLLIED.

VOORZANG.

O Jesus, die door 't bitterst lijden
voor zondaars 't leven hebt verdiend!

Hosted by Google

wel mag ook ons hart zich verblijden!
om dat Uw Naam is Kindervriend!
Ja! uit den mond der zuigelingen
hebt ge U den lofspraak toebereid!
Leer ons dan blijde medezingen
van Uw genade en heerlijkheid!

Om U te prijzen, dienen, eeren,
vernieuw ons 't kinderlijk gemoed!
Schenk ons een zegen by het leeren!
Blijf die ons weldoen, mild en goed!
Bekwaam ons eenmaal hier beneden
elk voor 't hem toebedeelde werk,
vooral tot levendige leden
van uwe vrijgekochte Kerk!

Gy vondt in 't zwakke een welbehagen —
o! zie ook ons ontfermend aan!
En 't geen wy psalmend van U vragen,
o! doe Gy-zelf ons dat verstaan.
Ons staamlend bidden heeft geen waarde —
toch hebt Ge ons gunsten toegezeid!
Gy! zelf eens Kind voor ons op aarde,
Gy GOD MET ONS in eeuwigheid!

SLOTZANG.

Aan onzen God en Vader,
den eeuwgen levensader,
zij dank en eer en prijs!
Zijn liefelijke zegen
besproei' gelijk de regen
't genoten onderwijs.
Vergeving aller zonden
zij ook voor ons gevonden
in 't bloed van Jesus Kruis!
Zijn goede Geest geleid' ons,
bekeer' ons, en bereid' ons
voor 't Vaderlijke huis.

1830.

Hosted by Google

TER BRUILOFT
VAN
Mr. HENDRIK JACOB KOENEN
EN
Jonkvr. DIONISIA CATHARINA VAN HALTEREN.

Heil, Bruidegom en Bruid, elkaêr van God gegeven,
voortaan in lief en leed voor altoos lotgemeen!
Heil by den ingang van uw nieuw, verdubbeld leven,
gy, door Zijn Woord verklaard niet langer twee, maar één!
Moogt ge ieder nieuwe zon, aan éénen disch gezeten,
door d' eigen drank gelaafd, en door één brood gevoed,
uw harten vol van heil, God lovend, welkom heeten,
en roemen dáárin 't meest — 't Is vrucht van Jesus bloed!

28 Wijnmaand 1831.

OP HET NA DEN DOOD GEMAAKTE
AFBEELDSEL VAN BILDERDIJK.

Wie rust daar? — Bilderdijk, thands in zijne eeuwge woning!
Hoe leefde hy? Miskend. Wat was hy? Dichterkoning.
In al wat weetbaar is, aan Waarheid slechts gehecht,
doorvorscher by haar licht, en strijder voor haar recht!
Het wonder van zijne eeuw, ofschoon haar tegenstander!
In alles — zich gelijk, in alles — Nederlander!
en die, schoon roem op roem zijn voorhoofd overlaadt,
geen roem verlangde, dan in Christus bloedzoensmaad!

BY HETZELFDE OP ZIJN DOODBED.

Zijn leven was een strijd; arbeiden, al zijn lust.
De tijd van beiden werd vervuld. Hy leeft en — rust!

1831.
1833.

Hosted by Google

AAN JONKHR. J. C. SMISSAERT,

BY ZIJN VERTREK

ALS STUDENT IN DE GODGELEERDHEID

NAAR

DE LEYDSCHE HOOGESCHOOL.

Waarmede zal de jongeling zijn pad zuiver houden?
Als hy dat houdt naar Uw woord. Ps. CXIX: 9.

Ja, Smissaert! op het pad, dat gy betreden zult,
zij immer van dat woord èn hart èn mond vervuld!
Is 't Christus, Wiens wy zijn, Wiens rijk, Wiens eer wy zoeken,
zoo vorsch naar wetenschap by Leeraars en in boeken,
maar wat voortreflijkheid in menschenwijsheid zij,
en wat ge leest of hoort, één zij uw Meester — Hy!

1832.

AAN MR. J. W. WILLEKES.

— fugaces —
Labuntur anni.
HORATIUS.

Wat immer, Will'kes! met der jaren stroom vervliet',
het graf, het huis, de les vergeet ons harte niet
van Bilderdijk, ons meer dan ongelijkbre Dichter,
des Vaderlands sieraad, en groote gloriestichter!
Moog zijn gedachtnis ons nog dáár tot zegen zijn,
waar geen herinn'ring meer aan 't harte vreugd kan geven,
dan die betrekking had op 't Onverganklijk Leven,
en wat al 't wereldsche is naakt openbaar wordt — schijn!

1832.

OP HET GORKUMSCHE HEIDENDOM. (*)

Hoe! op den achtbren grond van 't oude Nederland
de Grieksche drievoet, en onheilge wierookvieren?
Op dees alouden plek een nieuw altaar geplant
beneden 't Godsdienstlicht zelfs van zijn Batavieren?
Op dit geheiligd erf, van Rome en Spanjes dwang
en Fransche gruwelleer door de Almacht vrij gestreden;

(*) Zie de aanleiding tot dit gedichtjen in de Aanteekeningen.

Hosted by Google

in plaats van de eer aan God in Sions psalmgezang
en de aan het dankbaar hart ontstroomde lofgebeden;
't Helleensche feestgebaar voor 's Hemels oog hersteld,
't onreine Heidnendom herroepen voor de zinnen,
sints veertien eeuwen reeds door Jesus kruis geveld
met aller valsche Goôn gevloekte tempeltinnen?
O gruwel eener eeuw, van Christus afgekeerd! —
zijt Ge ook dan reeds zoo verr' hare afgoôn toegetreden,
Gy, zoo gantsch anders van uw Vaderen geleerd,
o Neêrland! Gy, om hen, bevoorrecht zelfs nog heden!
O! mocht dier Vaadren God ook dees rampzaalgen smet
afwasschen, en den ban die op ons drukt doen wijken!
Zoo buige Neêrland weêr voor Christus Koningswet,
en doe als Christenvolk zijn hooge roeping blijken! —
En gy, o dappren, gy uit duizendvouden nood
met zielenvreugdgejuich weêr onder ons verschenen!
o! looft den Redder, die uw kerderdeur ontsloot,
en spoedt van de ijdelheid naar andre altaren henen!
Ja! stoot de hulde weg van een Godtergende eer!
En, geen bekranste Griek, maar vroome Nederlander,
werp, o geredde held! u voor Gods voetbank neêr,
u voegend tot Zijn dienst, als by uw oorlogstander!
En geef aan Neêrlands Volk, ja! aan geheel Euroop
een voorbeeld, dat gy 't kroost dier Worstlaars zijt gebleven,
wier keus (van eeuwen reeds), wier roem, en sterkte, en hoop,
was — Christus heel hun hart, en Gode de eer te geven!

1833.

GRAFSCHRIFT

VOOR EEN KIND.

Een bloemtjen, vóór den tijd van 't oudrenhart gerukt —
neen! door der Englen hand voor 't Eden Gods geplukt!
Voor wie in Jesus stierf, is dood geen dood, maar leven;
en 't pand, aan Hem betrouwd, moet zelfs dit graf hergeven!

1834.

LODEWIJK VAN NASSAU.

Gedenk, o Nederland! by 't tellen van die helden,
waar steeds het Nassausch zaad zoo welig in ontlook.

Hosted by Google

die voor Gods zaak en de uwe èn lijf èn leven stelden,
gedenk aan Heilgerleê, en Jemmingen, en Mook!
Ja! dat van Lodewijk de nagedachtnis leve
by Neêrland, Nassaus stam, en Neêrlands Kerk te zaam!
Echt-Duitsche Gravenspruit, echt kweekling van Geneve,
echt Ridder ronder vrees, en Christen zonder blaam;
met Willem van Oranje uit éénen echt geboren,
was hy één hart met hem, en krijgs- en kampgenoot,
zijn rechterhand, maar ook zijn voorbeeld lang te voren
in beider keus en deel tot aan en in den dood.
O, blijft dan immer dier aan vaderlandsche harten
de jongste raad en zucht van Vader Willems mond:
„om 's vijands algeweld met kalmen moed te tarten,
„bewaar, o Nederland! uw Godsdienst en uw Bond', —
niet minder heilig zij ons, Christen Vaderlanders,
de leus, waar Lodewijk meê aanvalt of verbeidt!
Hy voerde dien in 't hart als op zijn oorlogstanders:
voor Godsdienst, nu of nooit! — In onschuld lijdzaam-
[heid!
Maar mag des nazaats oog met dankbren eerbied staren
op 's grooten Zwijgers beeld in 't Delftsche praalgrafsteen,
zijn broeders overschot mocht Neêrland niet vergâren.
De held der helden viel, zijn lichaam zelf verdweên. —
Nooit stond een Vorstennaam, sints vijfmaal vijftig jaren,
in welbemindheid met den Willemsnaam gelijk;
maar wat herinn'ring ook zich aan dien naam moog' paren,
aandoenelijker nog luidt die van Lodewijk.

1834.

JOHAN VAN NASSAU.

Graaf Jan van Nassau strekt, aartsvaderlijk omgeven
van 't Vorstlijk tachtigtal, dat uit zijn lenden sproot,
en juichende in de hoop van 't onverganklijk leven,
der dagen zat, en kalm, zijn leden uit ten dood. —
Hoe! broeder van Oranje, en vriend der Nederlanders,
en als zijn broeders niet gesneuveld of geveld? —
Neen! wel had ook dees held Gods Evangeliestanders
gevoerd, ja, die het eerst in Willems hand gesteld;
wel had hy voor 't behoud van Neêrlands Christenscharen

Hosted by Google

het vaderlijke goed ten broederdienst verpand;
wel mocht ook hy beleid en moed en wijsheid paren,
aan 't roer hem toebetrouwd in 't edel Gelderland;
wel mocht hy 't achtbaar Hoofd dier heilvolle Unie heeten,
waar, sedert, storm op storm vergeefs op heeft gewoed;
niets voor de zaak van God en 't Godgetrouw geweten
scheen ook van hem gespaard, — behalve alleen zijn bloed.
Zijn bloed? neen! ook dat bloed werd voor u prijs gegeven,
o Neêrlands Kerk en Land! in heldenzoon op zoon,
die d' ouder Prinsentak in roem op zijde streven,
kampstrijders al te zaam om de onvergankbre kroon!
Of was het niet zijn bloed, dat Koeverden, dat Santen,
dat Bislich vloeien zag, Roermonde, en veld aan veld,
waar Johans kindren meê hun leeuwenbaander plantten
trotseerend Spanje en Rome en Frankrijks algeweld? —
Prins Willems mannenoir bereikt slechts vier geslachten;
Graaf Johan! uit uw zaad verrijst hun 't tweede huis,
wien (licht!) verheevner glans dan 't eerste, staat te wachten,
wanneer 't, als Gy, voor eer, den smaad verkiest van 't kruis

1834.

WILLEM LODEWIJK VAN NASSAU.

O achtbaar Dillenburg! wat heeft uw schoot al strijders
gekweekt voor Neêrlands heil en Jesus heilbanier!
Gy zaagt daar 't eerste licht, gezaligde Bevrijders,
Prins Willem! en, met hem, zijn broeders, vroom en fier!
En gy, gelijk een ster in donkre nacht verschenen,
Vorst Maurits! als voor 't oog van 't zinkend Nederland
uw Vader, en de hoop, voor altoos scheen verdwenen,
gy, van die hoop voor beide op nieuw het onderpand!
Ook hy, wien Johans zaad en Willems kweekling t' zamen,
het Christen-Nederland als beider zoon vereert,
zoon, zulke vaders waard, en broeder, al die namen,
met wie verbroederd ook zijn roem den tijd braveert,
Graaf Willem Lodewijk had Dilles oevers mede
ten bakermat; zijn' lof bevat dit ééne woord:
waar Maurits de eerste stond, daar was die held de tweede,
wien, was geen Maurits dáár, de hoogste plaats behoort!
Maar ook naast Maurits vaak was dees zijn halsvriend de eerste,

Hosted by Google

door zeden, zilverblank; in d' ijver, trouw en sterk,
den ijver voor Gods huis, die vroeg zijn hart beheerschte;
in 't vorstlijk voedsteren van Christus volk en kerk!
Gedenk den vroomen held, die heel zijn zielzucht prentte
o Neêrland! in de dienst, tot uw behoud verricht!
Gy, Friesland, 't allereerst, met Groningen, met Drenthe,
zijn wakkre vaderzorg zoo duur, zoo teêr verplicht!
Gedenkt hem, Nassaus huis, gy, zijn doorluchte neven,
van ouds gedragen op der Christnen heilgebed!
Gy, uit zijn Frieschen stam op Neêrlands troon verheven,
o Koning, op wiens keus meer dan Europa let!
En gy, naast Vaders troon ons meer dan eens hergeven!
geroepen erfgenaam van 't Nederlandsche rijk,
in wien we op 't oorlogsveld een Maurits zien herleven!
gedenk aan Maurits en aan Willem Lodewijk.

1835.

JOHAN WILLEM FRISO.

O Friso! voedsterling dier Staats- en oorlogshelden,
waarop de Fransche trots stuitte en te rug moest treên;
held voor dezelfde zaak en op dezelfde velden
met Hessen, Ouwerkerk, en Marlb'rough, en Eugeen!
Doorluchte Prinsentelg, wien op vergankbre goederen
het erfrecht werd betwist, dat aan uw stamnaam kleeft,
maar nimmer op den roem dier twee verheven broederen,
wier naam, wier bloed, wier ziel, in u vereend herleeft!
Gy, wien het moordend lood by 't hachlijk Oudenaarde,
voor Rijssel, by het schoon maar bloedig Malplaquet,
in 't nooit ontzien gevaar vergeefs ontzag en spaarde!
de diepte des Moerdijks strekte u ten eerebed.
Moest dan ook Gy zoo rasch aan Neêrlands hoop ontvallen,
(die hoop, met Nederland door heel Euroop gedeeld!)
ook in dien vroegen dood, tot rouw der duizendtallen,
uws oudooms Lodewijks en tweeden Willems beeld? —
't Was in Gods wegen steeds, dat Neêrland en Oranje
in tranen beurtlings smolt van zielevreugd of smert;
dat Neêrland met dien stam, die 't jok verbrak van Spanje,
door snoeren van gebed tot één verbonden werd!
Want dus, dus steeg de beê, van eeuw tot eeuw, ten hoogen

Hosted by Google

van uit het hart des volks en Neêrlands kerk te zaam:
„God des Verbonds! zie neêr met zegenstralende oogen
„op Nassaus vorstenstam, ter eere van Uw naam!
„Geef dat het uit dat huis nooit aan een man ontbreke,
„wien de ijver voor Uw huis met meer dan moed beziel';
„die in de kracht Uws woords vertrapte rechten wreke,
„die aan de spits des volks voor Christus nederkniel'!"
Prins Johan Willem sterft. Maar God hoort Neêrland smeeken
en, vorstelijke Weêuw! Uw schoot voldraagt een zaad,
dat, nog op dezen dag, ten hoop verwekkend teeken
voor Neêrland, voor Euroop, voor Christus Kerk, bestaat!

1835.

STERKTE IN GOD.

(HABAKUK, Hoofdstuk III.)

't Gebed des Zienders! — 'k Heb Uw reden,
o allerhoogste God! verstaan.
Op 't woord van Uw gerechtigheden
greep my een bange siddring aan!
Maar o! by 't naderen dier tijden
van oordeel, toornigheid en lijden,
spaar Uwer handen werk, o Heer!
en zie, als voor Uw strafgerichten
uw vijanden vertwijflend zwichten,
genadig op Uw erfvolk neêr!

God kwam van Theman aangetogen,
in louter heiligheid gehuld!
Van Zijnen glans zijn 's hemels bogen,
van Zijnen lof is de aard vervuld!
Op Parans top is Hy verschenen; (*)
een stroom van glans gaat voor Hem henen,
en hoornen lichts, van Zijne hand.
De dag des Rechts is aangebroken!
en 't pestvuur, in Zijn toorn ontstoken,
verspreidt zich blakend over 't land.

Hy staat, ziet neêr, en meet de gronden,
ten erve aan Isrel toegezeid;

(*) Deut. XXXII: 2.

Hosted by Google

der Heidnen gordel is ontbonden,
hun bergen, zonder vastigheid!
De heuvlen hebben zich gebogen
voor 's Heeren machtwoord uit den hoogen,
zijn raadbesluit van eeuwigheid.
'k Zag Rischataïms trots verdwijnen! (*)
'k zag Midian! uw tentgordijnen
geschud, verstrooid, in 't stof geleid. (†)

Op snelle paarden bracht Gy zegen,
o God! Uw wagens waren heil.
Gy kwaamt met macht den vijand tegen —
de diepe waatren stonden steil!
Was dan Jehova op de golven
van Schelfzee of Jordaan verbolgen?
Neen! 't is om d' eed van ouds gedaan,
dat op d' ontblooten grond der stroomen,
waar Pharao in om moet komen,
de stammen Isrels veilig gaan.

Om die ontzachbre trouwbetooning,
greep barenssmert de bergen aan.
De zon stond stil in hare woning,
de maan, by Ajalon, bleef staan.
En Gy, o God van Alvermogen,
met uw gezalfden (§) uitgetogen
aan Isrels legerscharenspits!
Gy sloegt, by hagelsteengekletter,
't hoofd Uwer vijanden te pletter
met donderslag en bliksemflits! (**)

Ik heb dien dag van verr' vernomen,
die aarde en hemel schudden zal,
als ge op de wolken af zult komen,
o Heer en Richter van 't heelal!
Ik hoorde 't en mijn krachten zonken;
'k werd aan mijn standplaats vastgeklonken;
mijn beendren smolten; ik verging....
en toch! wanneer Hy op zal trekken

(*) Richt. III: 8—10. (†) Richt. VII: 13 en volg.
(§) Josua. (**) Josua X: 11.

Hosted by Google

en de aard met duisternis zal dekken;
zoo wacht my rust, geen siddering.

Wanneer de vijg niet uit zal botten,
geen druif meer zwellen zal van wijn,
de olijf haar kwekers zal bespotten,
en alle vruchtboom kaal zal zijn;
als nergens graanveld meer zal rijpen,
de herder te vergeefs zal grijpen
naar ooi of rund op veld of stal;
zoo weet ik nog, dat onder 't lijden
mijn ziel in God zich zal verblijden,
mijn hart in Hem opspringen zal.

God is mijn heil! ik zal niet vreezen.
Hy is mijn rots! ik wankel niet.
God zal altoos dezelfde wezen,
die nooit Zijn volk, Zijn werk, verliet!
De Heere HEERE is Israels Sterkte;
Hy, die van ouds Zijn wondren werkte,
zal my aan 's werelds dreigend lot
gelijk een hinde doen ontsnellen,
en op des aardrijks hoogten stellen! —
Zangmeester! stem dit lied voor mijne Neginoth!

1835.

LOFZEGGING.

(OPENB. I: 4—7.)

Nu vall' alles te voet voor het Lam dat geslacht werd,
in wiens bloed voor de Zijnen de losprijs gebracht werd!
Aller Koningen, Englen en werelden Heer
zij de sterkte, de rijkdom, de dankzegging, de eer!
orig. variant van d. C. Hy die dood was en leeft, ziet! Hy komt met de wolken!
Roept Hem uit, alle Heemlen! verwacht Hem, gy volken! of: verbidt
En ook gy zult Hem zien, die Hem eenmaal doorstaakt, of: ook uw oog zal hem
Israël! ziet, Hy komt en — uw hart wordt geraakt!

Lof, aanbidding en eer zij aan 't Lam dat geslacht is, of: aan het
aan d' onzienlijken Vader, wiens heilraad volbracht is,
aan den Geest, van den aanvang steeds Schepper geweest
Hallelujah den Vader, het Woord en den Geest!

20 Octob. 1835.

Hosted by Google

IN EENEN BIJBEL.

By 't openslaan van 't Boek der boeken
gedenk, o Christen! dag aan dag,
dat wie dat Woord wil onderzoeken,
geen eigen licht vertrouwen mag.
Geen menschenwijsheid zou hier baten,
geen vlijtige arbeid hier volstaan;
alle eigenwijsheid dient verlaten —
een ander oog moet opengaan.
Voor dat ge u dan begeeft tot lezen,
val, Christen! val uw God te voet!
en dat een heilig, heilzaam vreezen
zich meester maak' van uw gemoed!
Vraag, eer gy verder gaat, een zegen!
Vraag oogen, ooren en een hart!
En — Jesus-zelve kome u tegen
in dit Zijn woord by vreugd en smart.

1835.

AAN DEN DICHTER CALISCH,

IN ANTWOORD OP EEN AAN MY GERICHT VERS.

Neen! 'k ben geen dwaalspoor ingetreden,
als 'k door Gods waarheidswoord geleid,
in 't stof der aard heb aangebeden
voor des Gekruisten heerlijkheid!
Als ik den Goël hulde bood,
Verwinnaar over zonde en dood.

o Calisch! zoo mijn krachten zonken,
mijn ader stolde vóór den tijd,
mijn allerlaatste levensvonken
zijn aan een hooger zucht gewijd!
Sints Davids harplied voor mijn hert
geen dichtkunst bleef, maar waarheid werd.

Neen! 'k ben niet levende gestorven,
'k ben stervend levendig gemaakt,
als door genade, ook my verworven,
mijn boezemketen werd geslaakt;
als aan mijn oog de schel ontviel,
als ik een God vond voor mijn ziel!

Hosted by Google

o Dichter, uit den stam gesproten,
waaruit ik meê den oorsprong nam!
o! Werden we eens nog heilgenooten
in 't heilgeloof van Abraham!
Vraag naar den God van ons geslacht!
Aanbid den Zoon, van ouds verwacht!

o! Moog Zijn geest uw' geest bestralen!
o! Dat die Zon uw hart bescheen!
gy zoudt in blinkende idealen
geen grootheid zoeken als voorheen.
Des werelds heerlijkheid verdwijnt,
waar Isrels Hoop voor 't oog verschijnt.

Laat dan mijn zwakke snaren zwijgen!
en vaart gy-zelf het speeltuig aan;
maar zij 't om galmen te doen stijgen,
die met geen eeuwgetij vergaan.
Het lied der Waarheid slechts is schoon
in 't oor der Englen voor Gods troon.

1836.

UITBOEZEMING.

Neen! 'k was geen Zanger, stout en sterk,
wien eigen kracht naar 't ruime zwerk
op breede vleuglen uit deed schieten.
Ik ben een wormke, zwak en klein,
in eigen, in Gods oog onrein!
En, zoo mijn zangen indruk lieten,
hy wete 't, wie dit ondervond,
dat, zoo ik ooit als Dichter stond,
de galm, geslaakt op dezen grond,
een naadring was van hooger waarheid,
eerst dichterlijk mijn' geest verkond,
maar op een onvergeetbren stond
uit d' eigen vaderlijken mond
mijn hart naby gebracht met onweêrstaanbre klaarheid.
Zoo wensch noch bied my eer of lof,
my, armen kruiper in het stof;
maar blijf', voor palm of eereloover,

Hosted by Google

slechts deze naam van my bestaan,
(zij ook mijn dichtervonk vergaan!)
slechts dit getuignis van my over:
zijn Dichtkunst had haar tijd — dien van een lentebloem; —
maar Waarheid bleef zijn deel — de Levensboom zijn roem!

1836.

DE EENJARIGE HANNA

AAN

HARE LIEVE MOEDER EN MIN.

Gelijk gy, Moeder-lief! uw Hanna hebt gevoedsterd,
met eigen melk gelaafd, en op uw schoot steeds koestert,
zoo lave u door Zijn woord de moederliefde Gods,
met water uit de Bron, met honig uit de Rots!

1836.

AAN EEN KAPITTELSTOKJE.

Klein staafje, ontdekk' me uw hulp in ieder blad en boek
den vinger van mijn God, Wiens weg en wil ik zoek!

1838.

AAN EEN SCHRIJFPEN.

Smaak, o mijn hart, meld, o mijn pen,
de waarheid en de trouw des Heilands, Wiens ik ben!

1838.

SOYONS COMME L'OISEAU.

Soyons comme l'oiseau, posé pour un instant
sur des rameaux trop fréles,
qui sent ployer la branche et qui chante pourtant,
sachant qu'il a des aîles.
VICTOR HUGO.

Zijn we als de vogel, wien in schommelende abeelen
een onbezorgde wiegling lust:
die 't takjen trillen voelt, en evenwel blijft kwelen —
zich-zelf zijn vleugelen bewust.

Hosted by Google

(Anders.)

Aan den zanger van 't woud mag de dichter zich spieglen,
by het schudden des loofs onvervaard.
't Is zijn lust, zich al zingend op 't takjen te wieglen —
o! ten wolken heen drijft hem zijn aart.

De nachtegaal ontziet zich niet te zingen,
ofschoon de boomtak schudd' en trill':
zy geeft zich meê aan al zijn schommelingen —
en wijkt naar boven als zy wil.

(Anders.)

Het vogeltjen op 't golven van de takken
zingt ongestoord den toongalm die hem lust;
de brooze twijg dreig', daar hy kweelt, te knakken —
hy is zich-zelf zijn vleugelen bewust.

1839.

AAN DEN OUDSTEN ZOON
VAN
EEN GELIEFDEN VRIEND,
OP DEN DAG VAN ZIJNE AANNEMING EN DOOP IN DE CHRISTELIJKE GEMEENTE.
(MET EEN BONDEL VAN BILDERDIJK.)

De Poëzy aanbidt! zy kiest voor gloriepalmen
het needrig heilsieraad van kruis en doornenkroon.
Ons Neêrland zoog den daauw der Palestijnsche psalmen,
en Golgotha bevrucht des Dichters hoogsten toon.
Neem in dit plechtig uur een bundelken dier takken,
met levensooft bevracht, geliefde jongeling!
ten pand aan van een zucht, die nimmer mag verzwakken,
en die ik, zeegnend, u ten afscheidsheilgroet zing.
Leev' Dichtkunst in uw ziel! voel Waarheid met uw harte!
en, by de wisselpaân van d' ingetreden loop,
gedenk, hoe om u heen verleiding lokk' of tarte,
het ouderlijke huis — Gods roepstem — en Uw Doop!

1839.

Hosted by Google

AAN EEN NAAMGENOOT VAN BILDERDIJK

TER GELEGENHEID VAN ZIJNE EERSTE AVONDMAALSGEMEENSCHAP.

Die overwint, Ik zal hem geven een witten keursteen, en op den keursteen een nieuwen Naam, dien niemand kent, dan die hem ontfangt.
Openb. II: 17.

Gy draagt een schoonen naam, o jonge Bilderdijk!
O! draag hem nederig! maar waardig, door het streven
om in beroep en kunst voor hooger doel te leven,
door meer, dan d' overvloed van goud of zilver rijk.
Gy draagt een schoonen naam! en toch! gy moest begeeren
een nieuwen, — een', waar God Zijn' hemel aan verbond!
Voer dezen, in de kracht eens u gekruisten Heeren,
op 't voorhoofd, in uw hart en Hem gewijden mond!

1839.

OP EENE

VIJF EN TWINTIGJARIGE ECHTGEDACHTENIS.

Half een vijftigtal van jaren
t' zaam gedragen op de baren
van de ruime levenszee,
met verwisslend wel en wee!
Dat het feest zij in uw huis,
hoe ook vaak beproefd in kruis!
Is het vreugde? —
God verheugde!
Waren 't tranen? — God verzoet!
En voor allen die gelooven,
maak' het Jesus-zelf daarboven
alles — en oneindig — goed!

1840.

DE PARIA.

(FRAGMENT.)

Daar lag een mensch in 't stof gebogen,
in zielsvertwijfeling versteend.
Geen traan besproeide meer zijn oogen,
sints lang reeds had hy uitgeweend.

Hosted by Google

O, 't was een lot, dat hy verduurde!
waarop hy lange dagen tuurde,
  waaraan hy eeuwge nachten sleet,
in dat zich-zelf verslindend denken,
dat merg en been vermag te krenken,
  maar tot geen uitkomst leidt van 't leed!

't Was een dier schepslen, voor wie de aarde
  niets dan het naakte leven heeft;
een, wien van de ure af, die hem baarde
  een eeuwge vlek aan 't leven kleeft.
't Was een dier wreed, dier fel versmaden,
wien Bramaas heiligen beladen
  met aller godheên ongenâ;
wien met zijn bodemlooze plassen
de Ganges-zelf niet rein mag wasschen —
  het was een arme PARIA.

Niet echter, Paria te wezen
  is zulk een onverduldbre pijn;
niet, — hoe ook schrikbaar en te vreezen, —
  van kind tot kind een ban te zijn.
Een mensch, een stam wordt aan het lijden,
wordt, onder 't mokeren der tijden,
  ook aan het smaadlijkst lot gewend;
het hart verstompt zich onder 't zwoegen,
  a, vindt in 't einde zelfs genoegen
  in zijn verdierlijkende ellend.

Maar uit een stam, zoo diep vertreden,
  een hart te voelen in de borst,
bewerkt met andre vatbaarheden,
  verteerd van hooger levensdorst!
Onwetend van den dichtgeest blakend,
naar grootsche mannendaden hakend,
  die hy niet eens beproeven mag,
gevormd voor liefde, grootheid, waarheid, —
en wat wellicht, met minder klaarheid,
  nog dieper in zijn boezem lag!

En dan, — een wereld saamgezworen
  in 't onmeêdoogendste geweld

Hosted by Google

om elken eedlen kiem te smoren,
waar dat rampspoedig hart van zwelt;
en dan, — het hart gegriefd, doorstoken,
getrapt, gefolterd en gebroken
met schand- op schandnaam, hoon op hoon!
O! dat is levend 't leven derven!
O! dat is lijden, dat is sterven,
dat sterven duizenden van doôn!....

Aan deze dood dan gaat hy sneven,
de Paria, in 't leed versteend,
wien — moog' hy sterven, moog' hy leven —
geen nevenmensch een blik verleent.
Ach! zelfs by 't naderend zieltogen
staat hem de vloek zijns naams voor oogen,
die leeft en voortleeft met zijn bloed;
zielmoordende herinneringen
gaan eindloos voort zich op te dringen
aan 't half bewusteloos gemoed.

Hy droomt zich in zijn kindsche jaren,
reeds toen afschuwlijk in elks oog —
een knaapjen worstelde in de baren;
hy greep, en hief het naar omhoog
en bracht het juichend aan de moeder, —
maar deze, op d' aanblik veel verwoeder
van wie haar 't jongsken heeft gered,
hergeeft het gillend aan de stroomen,
waaraan het naauwlijks is ontkomen:
de greep eens Pariaas besmet!

. . . . . .
. . . . . .

VIJF EN TWINTIG JAREN.

EEN LIED IN 1840.

VOORZANG.

Kan het zijn dat de lier, die sints lang niet meer ruischte,
die sints lang tot geen harten in dichtmuzijk sprak,
weêr op eens van verrukking en hemellust bruischte,
en in stroomende galmen het stilzwijgen brak?

Hosted by Google

Kan het zijn dat een ader, verstikt en vergeten,
schoon eens mede van jeugdige zangtonen vol,
thands op nieuw, door een stout maar gelukkig vermeten,
in den zandgrond geraakt, weder uitschoot en zwol?

't Mochte zijn, dat een winter voorby waar gevaren,
en haar ijs by de stralen der lentezon smolt; —
dat — een reeks van onvruchtbaar vervlotene jaren
door één oogst voor het minst al die dorheid vergold!

Neen! de mensch mag zijn lente geen tweedemaal smaken;
op zijn winter volgt nooit weêr herleving en groei! —
dan alleen als dit stof eens zijn dooden zal slaken
voor een eeuwige zon, voor een eindloozen bloei!

Evenwel heeft wellicht onze Dichtkunst haar tijden. —
o! De harp van mijn stam heeft de wissling gekend
van gejuich en geklag, van verheffing en lijden,
van bevrijding en lange — verdorrende ellend.

Heeft ze in glansrijker eeuw niet de hymnen doen rijzen,
waar de Dochter van Sion by opsprong in lof?
Waar nog heden de Volken haar Koning in prijzen,
schoon Jerusalems kroon ligt gedoken in 't stof?

En Jerusalem viel! en, Euphraat! aan uw boorden
hing het speeltuig ontsnaard in de wilgen verward! —
Werd van daar ook niet nog in vermogende akkoorden
prophecy en vertroosting gebracht tot het hart?

En nog later zong Juda, daar 't, balling, zijn staf voert,
of het waar' met een zweem van den vroegeren zwier,
waar de Taag langs Lisbóa zijn goudkorrels afvoert,
waar zich Cordua baadt in den Guadalquivir!

Ja, ook daar nog deed Isrel zijn liederen stijgen,
op zich huwende Westersche en Oostersche wijs....
de Inquisitie daagde op, en de harptonen zwijgen,
aan verstrooiende stormen geslingerd ten prijs!

Zoete boorden des Amstels! gy deedt ze herleven.
Op den toon van uw Vondel, uws Bilderdijks stem,
ving de snaar weder aan van vervoering te beven,
en des Jongelings greep had een oogenblik klem.

Hosted by Google

O! hy zong — uit de zucht, die nog leeft in zijn aadren,
schoon met mindere snelheid van dichterlijk bloed, —
dan eens Dichtkunst en Min, dan eens 't lot zijner Vaadren,
of het land, eens dien Vaadren zoo gul en zoo goed,

Of, den strijd tegen afgoôn, uit d' Eeuwtrots gesproten,
of, den lofzang den God aller heemlen ter eer; —
en (de hand van dien God had mijn zielsoog ontsloten!)
den Emmanuël, eindlijk, mijn Heiland en Heer!

Zweeg die lier voor altoos? — En indien zy herleefde,
door de deining der Eeuw uit haar sluimring geschokt,
of omdat weêr een Adem de snaar overzweefde,
die heur zilveren tonen ten wederklank lokt,

Wat dan nog zou zy zingen? wat voorwerp zich kiezen
uit Verbeelding en — Waarheids onmetelijk veld,
daar zich aandacht en geest in den maalstroom verliezen
van wat telkens de dag aan zijn opvolger meldt?

Ziet! het vierde eener eeuw heeft zijn stonden doorvlogen,
sints ik aanving mijn hand aan de cither te slaan! —
Weggevlotene jaren! herrijst voor mijne oogen!
o! geeft gy my de stof voor mijn maatgezang aan!

Ja, een stof voor mijn verzen, een grond voor mijn voeten,
van waar verder mijn oog in het rond moge gaan,
om aan d' eindpaal der tijden een toekomst te ontmoeten,
die alleen van die tijden den loop leert verstaan!

't Zijn vijf en twintig jaar! — 't Kanon van Waterloo
bromt in mijne ooren nog, als toen de vlugge Boô,
met losgelaten toom van 't slagveld afgezonden,
door Hollands steden rende; — en duizenden van monden
herhaalden wijd en zijd de ontzachelijke maar:
„'t Uur, dat der Volken lot beslissen moet! is dáár!
„De honderdduizenden ontmoetten zich, en botsen.
„De Pruissen naadren en de Britten staan als rotsen.
„Maar de Adelaar bezielt zijn benden, dol van moed.
„Oranje leeft, maar op de velden stroomt zijn bloed!"
En straks: „Triumf! geeft lof den God der legerscharen!

Hosted by Google

„Hy heeft des Drijvers arm, den moedwil der Barbaren
„ten spot gemaakt, ontwricht. — Tot hier toe, Aartstiran!
„Uw kroon, uw staf, uw ster heeft uitgeschenen. Van
„uw ban herademt de aard. Ja, de afgod is gevallen,
„o stad der weelde! stad des bloeds! Ontsluit uw wallen
„ten tweedenmale voor Euroop! Hergeef den roof,
„o Babel! Voor de stem der wraakvermaning doof,
„ontkwaamt ge een tweedemaal die wraak; houd op te wroeten
„in 's menschdoms ingewand (daar komt een tijd van boeten!)
„en 't zij weêr vrede op een te lang geteisterde aard!"

Het zij zoo! ja, de storm hebbe uitgewoed; het zwaard,
verpozingloos gezwaaid, ruste eindlijk in de schede;
en 't heilig Vorstenbond verzeegle 't! — Is het Vrede,
om dat de donder zweeg van 't moordverspreidend kruid?
Is de Oorlog, in zijn vaart, ook in zijn bron gestuit?
En viel de Omwentling in de macht der Dwangbezweerders?
Zy, met haar bloedig rot van orde- en rechtschoffeerders!
Zy, telg en moeder van onzaalge Tiranny,
ontfangen en gekweekt by 't leugenlied van: VRIJ!

Neen! kroost van Adam! wacht niets anders dan vertooning
van vrijheid, orde of rust, tot dat die Vredekoning
komt heerschen over de aard, in wien de hemel juicht,
en voor wien eenmaal al wat leeft de knieën buigt!
Neen! wacht, Euroop! geen heil van waapnen of verbonden!
Uw moederschoot heeft nog den vuurberg niet verslonden,
wiens ingewand van 't zaad des opstands woelt en blaakt;
en, schoon het ook niet steeds de lavavloeden braakt,
zijn gisting toch verraadt in trilling, rook en steenen
die 't oprispt! — Zij de krijg der volkeren verdwenen;
de kiem werd niet gesmoord, maar kruipt en woelt in 't rond,
en dreigt als tijdgeest meer, dan ze ooit als krijg bestond.

Het ZEVENTIENDE JAAR der eeuw! — Wat jubeltonen
doordaavren oud Germanje, en wakkren in haar zonen
herinneringen op, waar Rome tegen wrokt,
het Ongeloof voor staat, en Laauwheid-zelf van schokt?
Wat zingt men? welke daân? wat mannen? — Zijn het vorsten,
die tegen 't Vatikaan hun zwaard ontblooten dorsten?

Hosted by Google

Is 't Keizerlijke trots en Vorstlijk wangedrag,
ten tegenwicht beproefd van 't Pauselijk gezag?
Neen! Vierde Hendrik boog! de Hohenstaufen vielen!
en zelfs dat Koningswoord: „'k Zal Babylon vernielen!"
verwoei, gelijk de stem van Kerkvergadering
en menig Kerkvoogd in onvruchtbre klacht verging,
met raad- op raadslag, naauw gescherpt, of weêr bezworen
door d' eeuwenouden Staf. — Wat Almacht had verkoren,
was zwakker werktuig! 't Was een boetling, arm en klein,
een monnik zonder glans van vaadren, als onrein
verworpen by zich-zelv', — maar hijgend naar vergeving,
naar waarheid, naar de kracht van Boven, naar herleving,
naar zielsbevrijding uit der zonde nacht en hel!
't Is Luther! — Worstelend in de engte van zijn cel,
of zwervend door de stad der Cesars, vraagt hy beide
wat geen van beide heeft te geven!.... En God zeide:
„daar zij licht!" en het licht verrees hem uit dat Woord,
op Erfurts kloosterstof heroverd! Ja, hy hoort
als uit Gods eigen mond den Evangeliezegen:
„geloof! — De zaligheid wordt door geen doen verkregen
„van menschen. Ze is Gods werk. Gerechtigheid en heil,
„voor schat noch wijsheid, voor geen boete of aflaat veil,
„is gave van Zijn liefde aan Zondaars. 't Eeuwig leven
„(Geloof in Christus en Zijn zoenbloed!) is gegeven.

Dat woord werd leven in zijn ziel, wordt in zijn mond
een overwinnend zwaard.... Hervorming! 't was uw stond.
De Monnik, in de kracht van 't Heil, hem aangebroken,
heeft op den dag te Worms 't getuignis uitgesproken!
Daar staat hy! ja, God hielp. Daar knielt hy, keer op keer!
Onweders drijven af, en zegens plasschen neêr;
gevaarten storten in, die de eeuwen reeds trotseerden,
en waarheden staan op, die als in 't graf verteerden.
In 't huis des Heeren is de Kandelaar geplaatst,
en schittert van een licht, dat Rome-zelf weêrkaatst.

En thands! drie eeuwen, sints, zijn in de zee der tijden
verdwenen, — en gy deelt dien jubel, dat verblijden,
o zonen eener eeuw, zoo rijk, zoo hoog verlicht?
Neen, Luthers vrijheidszin was de Uwe niet. Gy sticht

Hosted by Google

een ander werk, en op een andren grond. De kennis,
ontworteld aan 't geloof, werd trots, werd heiligschennis.
Een andre geest stuwt thands de stoute raadren voort!
't Is geen doorvorschen meer, maar richten van het Woord
des Heeren, — God gedaagd ter vierschaar van de Rede, —
Zijn Waarheid, veil gesteld voor ingebeelden vrede
of wijsheid uit het stof! 't Is Heidendeugd en kracht,
gepredikt aan de ziel die naar vergeving smacht!
't Is uit het Christendom den Christus weggenomen.
Is 't wonder, zoo een Eeuw, verzonken in haar droomen
èn grondslag èn banier van 't grootsche werk vergat,
en 't jonge Duitschland joelt waar eenmaal Luther bad?
Maar 't overblijfsel leeft! Trots Wet- en Woordverkrachting
daar is een toekomst voor 't geloof! een heilverwachting
voor onze zuchtende aard! Daar is een Christuskerk,
niet in de gunst des Tijds, maar in haar Heiland sterk.

't Jaar TWINTIG. — Onder de aard zijn schuddingen vernomen!
De vuurberg rookt en ronkt, en dreigt weêr uit te stroomen;
de volken zijn op nieuw verbolgen; en de toorts
des oorlogs walmt van ver. De Constitutiekoorts
doorwandelt half Euroop, van Portugal en Spanje
tot Napels en Piémont; — ja, 't moederlijk Germanje; —
en Koningsbloed rookt weêr in Frankrijk! — Alles wacht,
of 't monster pas getemd door Noordsche heldenkracht,
den band ontspringen zal van legers en verdragen: —
Tien jaren uitstel nog! De zon der julijdagen
is aan den hemel nog niet opgegaan! — Maar ziet!
een ander Godsgericht vertoont zich in 't verschiet.
De Ster, voor veertig jaar uit Corsica verschenen,
is in uw rotsen, Sint Heleen! voor de aard verdwenen.

Gy waart een Morgenster, Napoleon! uw blik
straalde èn de Omwentling èn haar vijanden ten schrik!
O! Eenmaal stondt Gy groot. Onsterfelijke glansen
ontglommen bliksemend aan uwer helden lansen!
en Gy, bewelkomd door een gloriedronken Volk,
zweeft, Aadlaar, over hen, — als op een donderwolk
van rook, een zee van licht, den golvenden helmetten
en borstkurassen uitgestraald, en bajonetten,

Hosted by Google

ter brijzeling geveld van wat ook weêrstand bied',
naar 't vast berekend punt, waar Gy de zege ziet!
Ja, eenmaal stondt Gy dáár, een beeld van alvermogen!
De koningen der aard omkringden U, en bogen.
De wil van Frankrijk was Euroop de wet, Uw wil
aan Frankrijk! Op uw wenk vloog alles of stond stil. —
Maar neen! Gy waart de man van God niet, Werelddwinger!
gy werdt het speeltuig van dat Lot, dat aan den vinger
der hooge Godheid drijft, toen Ge in uw hoogheid tradt,
en een verdwaasd geslacht U als een God aanbad! —
Gy vielt! — Gy sterft! — De rij der Aartsveroveraren,
die eenmaal, als Gy-zelf, des werelds geessels waren,
ontmoet U met dees taal in 't vale doodenrijk:
„o Zoon des dageraads! hoe werdt Gy ons gelijk!
„Gy vielt! — Rust eindlijk, rust in 't verre grafgesteente!
„zoo rusten mooglijk is zelfs aan uw koud gebeente."

't Jaar DRIE EN TWINTIG rees. — 't Is feest in Haarlems wal.
De menigte vlood saam op 't schel trompetgeschal.
't Is wel haar tijd niet meer van blinkende tournooien,
waar duizend Edelen de heirbanier ontplooien
voor Hollands Liebaart en den Henegouwschen Leeuw!
't Geldt echter hier een dag der bonte Middeleeuw.
Een man ('t was in den tijd, toen Beijeren reeds taande
en 't stout Borgondië den weg der grootheid baande,)
een man, in Haarlems hout, sneed op den beukenstam
een vorm, die in den grond als letter nederkwam!
Maar op die letter zeeg een stemgalm uit de blaêren:
„vermenigvuldig u!" en 't was zoo. Vijftig jaren
had de Eeuw nog niet geteld, als 't Aartsbisschoplijk Stift
den troon der Drukkunst op zijn bodem zag! De Schrift,
het eerste, ging van toen vertienmaalduizendvuldigd
naar 's aardrijks hoeken uit! — O wonderen verschuldigd
aan 't t eval van één' dag! Hier is de vinger Gods.
Wat ook ontheiligd werd door menschelijken trots
of wrevel: hier was God! 't Was, wat ge ooit sedert werkte,
o drukkunst! 't was, het bleef, met nooit gekende sterkte,
vermenigvuldiging! — van licht, van wetenschap,
van woord, van wil, van macht. Het was een reuzenstap
ten hemel — en ter hel. Ja, menschdom! ook ter helle.

Hosted by Google

O! wie in arren moed' dat woord in twijfel stelle,
zie om zich! zie die Pers, die in haar jonge kracht
den dag des Bijbels aan 't verduisterd menschdom bracht,
sints, tegen God in kamp, verharde zondekweekster,
verboden lust- en haat- en oproervlam-ontsteekster!
Zie spottend Ongeloof aan waarheid, hemel, deugd,
als opgedrongen door haar dienst aan 't hart der jeugd,
aan 't oog der kindren! zie haar legioen romannen
gezondheid beide en schaamt' van maagdenwangen bannen,
en met haar sluipen in het eenzaam slaapsalet,
en in den droom, of in de nachtwaak op het bed,
gedachten mengen, die, in 't woelend bloed gevloten,
d' echt verontreinigen, eer dat hy werd gesloten!
Hy zie die Drukpers, als verwaten koningin
gezeten op haar koets, de Meening als slavin
in teugels klemmen, en aan 's Afgronds macht verraden,
ja, ongeduldig, met een zwerm van vlugge bladen,
vermenigvuldigd dag by dag, en uur voor uur,
onze aard bezwangeren van ondermijnend vuur,
de Majesteit weêrstaan, Gods ordeningen honen,
de tempels plonderen, en koningen onttroonen.

't Jaar DERTIG! — Julij?.. 'k Zag uw kroon in 't slijk gesleurd,
Bourbon! — September?... 't Rijk der Nederlanden scheurt!
Nu was 't een worstelen van langgerekte vrede
en wrevel; 't zwaard, of 't waar, bezworen in de schede;
in schijn van middlaarschap, geweld en hoogheid heer;
aan 't Recht zijn recht, en aan de zegepraal haar eer
ontkend! — En Talleyrand in de onderhandlingswijsheid
der eeuwen — en der Eeuw — volleerd, plaatst in zijn grijsheid
met afgerichte hand de Vrede in evenwicht
op Staatsomkeering, en het Wanrecht dat zy sticht. —
Europa! Nederland! Verbonden triumfeeren,
gesponnen onder de aard. Maar zie ook God regeeren!
God, met Zijn cholera de volken schuddend; God,
hoe hel en wereld woel', bestemmer van ons lot;
God, nog uw God, o van uw Vaadren afgeweken,
o in de omklemmingen der Vreemde schier bezweken,
o om dien afval diep vernederd Nederland!
Ja! 't is der Vaadren God, die d' onbestaanbren band

Hosted by Google

in 't eind verscheurde; die èn roem èn verschen zegen
deed rijpen voor dit volk, uit alles wat ons tegen,
ja, ter vernieling scheen bestemd te zijn. Gy eert,
als alles samenspant en ons vertrapt. Gy weert
d' omwentlingsstortvloed van ons af, o Neêrlands Herder!
Antwerpens citadel sprak dondrend Uw: „Niet verder!"
tot Galliër en Belg. En om d' Oranjestam
(uw heilgeschenk op nieuw!) schaart Neêrland zich. Hy kwam,
hy zag, hy overwon. Tien afgeperkte dagen
door Uwe almachte hand! — de legers zijn verslagen,
en 't onze keert gestuit, maar overwinnaar weêr! —
O roem der Ridders! geef als Christen Gode de eer!

Als Christenridder! neen, van nu aan Christenkoning!
o zoon der Willems en der Frisoos, op wiens krooning
het Nederlandsche Volk in deze wallen wacht!
vertegenwoordiger van 't dierbaarst Voorgeslacht!
heil zij dien dag! heil U, in 't hart reeds ingehuldigd
der duizenden, met liefde en eeden, U verschuldigd
en aan dier Vaadren stam! Maar o! vergun de vraag,
aan wie haar in den naam des hoogsten Konings waag':
hebt ge aan dien Heer alreede Uw kroon en troon verbonden,
die, in Zijn eigen bloed Verzoener onzer zonden,
het hart der Vorsten als der Volken proeft; den weg
van Volk en Koning in 't aanbidlijk overleg
zijns nimmer feilbren Raads omvat; die met Uw Vaadren
(wier bloed, voor Christus veil, van Hem spreekt in Uwe aadren!)
oud-Neêrland samensmeedde in snoeren, sterker dan
partijschap breken kon, of dolle-Omwentlingsban?
Die God (Hy zij ook de uwe in rijkdom van genade,
als op uw stamhuis lag!) sloeg steeds uw paden gade!
Zijn oog was op U, 't zij Ge, als pas gegeven Kind,
ten teeken waart van heil, toen 't Fransche moordbewind
voor Neêrlands vestingen de hoop vast gaf verloren,
en deinsde; — of, toen de Spruit des Czaars U werd geboren,
terwijl Gy dobberde op de waatren der Noordzee
('t gebed van Nederland ging op die golven meê!),
verdreven Prinsentelg! — het zij Ge in 't grootsch Brittanje
den degen gordde voor het heldenteelend Spanje, —
of straks by Quatrebras en Waterloo! — of toen,

Hosted by Google

in sombrer tijdsgewricht, by 't Godvergeten woên
van 't Brusselsche verraad, betaalde kannibalen
u tegengrimden! — of, tot nieuwe zegepralen,
by 't hachlijk Bautersem! — of eindlijk, als die maar
het land met doodschrik sloeg: krank! zorglijk! in gevaar!
o Koning! welk een schat van zielsherinneringen,
die wat U lief heeft naar des Heilands voetbank dringen!
Geef eer dien Heiland! Hem, den God gezien op aard,
behoort Gy, met uw ziel en lichaam, — met uw zwaard
en schepter! — Tot dien God moet Vorst en Volk zich wenden,
met al de zonden, al de nooden, al de ellenden!
Geen kracht, geen wijsheid, hoe door menschen ook betrouwd,
geen Grondwet, hoe oprecht bezworen, geeft behoud,
ten zij der vaadren God het menschlijk woord verzegel',
de zondeschuld verzoen', den Staat geneze en regel',
zijn Woord in eer zij, van Zijn vrees de daad getuig',
en voor Zijn zaalgen Naam heel 't Land aanbiddend buig'! —
Kniel, Koning! met uw volk! — En nu, de Koning leve!
Oranje voor altoos! — Dat elke vijand beve
voor d' opslag van Zijn oog, de liefde van Zijn volk,
en 't heil des HEERRN, dat Hem toestraalt uit de wolk!

En ondertusschen bleef een tijdperk van tien jaren,
steeds oorlogszwanger, steeds onmachtig dien te baren,
zijn loop vervolgen. 't Is rumoer van krijgsgerucht,
en tevens vrede, rijk in onafzienbre vrucht.
Beschaving breidt zich uit met nooit beproefde spanning,
gescherpt als door de vrees voor plotslinge verbanning
door 't losgerukt geweld der dolle woestaardij.
Een nieuwe levenskracht doorstroomt de Maatschappij
der volken; kunst aan kunst, door ijvervuur geprikkeld
en mededinging, die geen grens kent, wordt ontwikkeld
in duizend richtingen met steeds versnelden spoed!
Natuur, tot in het diepst haars heiligdoms doorwroet,
legt voor het vorschend oog geheimenissen open,
verbanden, spelingen, die telkens samenloopen
tot nieuwe bronnen voor 't Vernuft. De Wetenschap
verstout zich niet alleen een steeds verwijden stap,
maar paart en huwt zich, de eene aan de andre, en geeft zich spruiten,
vertalrijkt dag aan dag. Dan treedt zij, fier, naar buiten,

Hosted by Google

in 't leven, en verlaat het stoffig boekvertrek
voor ruimer dampkring en voor schittrender bestek;
en streeft al verder van ontdekking tot ontdekking,
tot telkens dieper kracht- en levenslust-verwekking,
en richt verbonden met den Wereldhandel op,
en voert de wonderen der Nijverheid ten top.
Het menschdom spiegelt zich, betooverd, in de weelde,
die vereenvoudiging der werktuigschepping teelde,
in woning, in kleedij, in levenswijs en staat
verjeugdigd, ja kan 't zijn, in houding en gelaat.
Een nieuwe loopkring is voor heel deze aard begonnen!
Uit kool- en ijzermijn ontsprongen haar de bronnen
van snelheid, macht en licht. Het helle koolvuurgaz
vervangt de tinteling van 't maagdelijke was.
Het zeegevaarte voelt zijn ingewanden leven,
en roept geen drijfkracht meer van buiten, om te zweven.
Ja meer! de vrije zee, waarin de stoomboot zwemt,
en 's aardrijks vaste korst in ijzren band geklemd,
waarop de spoortrein gonst, wedijvren met elkander.
Zie langs zijn tweelingslijn dien fellen Salamander!
Vuur sist het uit zijn buik, die rammelt over de aard.
Hy voert bevolkingen en legers in zijn staart,
metalen tenten, die met bliksemende wielen
wat stand houdt, waar hy schreeuwt, verplettren en vernielen.
Hy runt, hy vliegt, hy rukt, verwaten en verwoed,
afgronden in 't gezicht, en bergen te gemoet,
die wijken, of, doorboord, een open heirbaan laten.
De steden naadren tot elkander; Volken, Staten
doorkruisen, mengen zich. Één zelfde stoomkrachtvaart
sleept heel ons menschdom voort, en effent heel onze aard,
by 't ruischen van een zee muzijk- en zangakkoorden,
waar 't lied van Strauss meê stemt, en invalt met dees woorden
„zie hier uw goden: Kunst en Kracht en Industrie!
„en voorts! geen eerdienst meer dan de eerdienst van 't Genie!"

Erken uw wegen, kroost van Japheth! Neen, het teeken
der afkomst van uw geest is nooit van u geweken!
gy zijt van Goddelijk geslacht! de heerschappij
der schepping hoorde aan u, — maar aan haar Schepper, gy!
nog heeft Natuur in last haar Ondergod naar de oogen

Hosted by Google

te zien; of, biedt zy 't hoofd, en spot zy met uw oogen,
nog zijt gy met een gaaf gewapend van verstand,
van moed en geestkracht, die weldra u de overhand
verzekert, 't zij ge dringt naar 't hoogst der sterrekringen,
of kennisschatten aan de diepte wilt ontwringen!
Nog zijt ge koning, ja! — maar ach! wat baat een kroon,
gedragen niet meer God tot heerlijkheid, maar hoon?
In opstand tegen 't licht uit Hem, wat baat verlichting?
Wat baat, o praalzieke Eeuw! uw grootsche Babelstichting,
uw opgetaste schat van wetenschap en kunst,
en roemverheffing in Beschavings hoogste gunst?
Wat baat het, als uw schoot met de eigen sapverkwisting
de zaden onderhoudt van woeling, wrevel, gisting,
van ontucht, gif, en moord, en zelfmoord, en geweld,
en slaafsche aanhanklijkheid aan de oppermacht van 't Geld?
Als heel de Maatschappij te midden der verrukking,
die uw ontwikkling wekt, door de ongelijke drukking
van 't machtig raderwerk, zeeplassen van ellend'
ter zijde ontwaart van 't spoor, waar langs uw wagen rent:
hier weelde ontwassen aan zich-zelf, van buiten bloeiend
en schitterend van jeugd, maar innerlijk verschroeiend
en sapverdervend als een kanker, en, of 't waar,
der standen evenwicht met moedwil brekend, — dáár
gemor by d' arbeid die geen brood geeft, jokdierbanden
geworpen om den hals van vrijen, waar de wanden
van hitte blaakren dag en nacht, en eeuwge rook
de steden zwart verwt, en de ziel verstikt in smook?
Of, wilt ge in hooger kring? Verantwoord die tooneelen
(de tempel onzes tijds!) herschapen in bordeelen,
waar Dichtkunst zich verlaagt tot vuige boeventaal;
terwijl voor 't wuft geslacht zelfs de achtbre Rechtspraakzaal
een schouwplaats werd, waar 't oog met wellust leert te staren
op elken gruwel, dien uw vorderingen baren!
o Machtige Eeuwgeest! in uw hoogheid moogt gy staan!
maar spreek! wat hebt gy met uw heerlijkheid gedaan?

Ach! in die mengling, in dat misbruik, voelt ge u leven!
en zelfvolmaking, zelfvergoding blijft het streven,
ten koste van wat deugd of heiligheid het zij!
Doch op den bodem der ontwijde Maatschappij

Hosted by Google

ligt tevens de éénheidszucht! Tot éénheid drijft de klemming
der opgespannen veêr, — tot éénheid, de bestemming
maar, buiten God, den vloek der menschheid. Ja, de Man,
die in het middelpunt zich eenmaal wringen kan
van 't weefsel zonder gâ, dat onze leeftijd baarde,
is meester van Euroop, is meester van heel de aarde!

Asch van Napoleon! Wat brengt ge aan Frankrijk? Wat
aan 't ondermijnd Euroop? — Verbeidt de Wereldstad
in U den vonk in 't eind, die de opgeladen stoffen
in 't lang gedreigde vuur weldra moet doen ontploffen?
En is de voorboô reeds gezien, het sein gehoord
voor Beyruth? — te Parijs? — Werd reeds de droom gestoord
des Vredes? Is de krijg, van al zijn Razernijen
omstuwd, of die nog veel vernielender Harpijen
van oproer, burgertwist, onttrooning, klubsgeweld,
reeds ingespannen? — Werd het vonnis reeds geveld
dier niet meer vreemde straf, eerst van Regeeringloosheid
en straks van Tiranny, elkaâr gelijk in boosheid,
waarmeê de horizon bewolkt is? Of blijft rust,
blijft: „Vrede! Vrede! en geen gevaar!" de leus, de lust
der Eeuw? en is een reeks van Staatsverwikkelingen,
waaruit de kracht ontbreekt zich weder los te wringen,
op nieuw voor luttel tijds op handen? — o! Wie gist
wat van des menschdoms lot daar Boven is beslist?
Wie heeft Gods raad gekend? — Doch neen! de orakels spreken:
die Schriften, van wier woord geen titel mag ontbreken,
zoo lang de zon haar glans, de maan haar wederschijn
zal geven! — Ja, voorzegd is de ingeschonken wijn
der gramschap, de onrust van de volken, de geruchten
van oorlog, de ijzren arm eens Heerschers, en de zuchten
van 't schepsel dat, vermast, het oog ten hemel richt, —
voorzegd, de donkre nacht; voorzegd, het Morgenlicht.

Op 's hemels wolken zal Hy komen,
die aan die nacht een einde maakt!
die, in Zijn heemlen opgenomen,
het troostwoord uitsprak: „Wacht My! waakt!"

Hosted by Google

Hy komt, naar wien Gods schepslen smachten,
wien 's werelds eeuwen tweemaal wachtten,
wien de Aard reeds eenmaal heeft gebaard!
Het Lam, wiens bloed hier heeft gevloten,
de Leeuw, uit Isaï gesproten,
de Man der smart, de God der aard!

De aloude prophecyen zweven
met deze galmen de eeuwen door:
des aardrijks vloek wordt opgeheven —
maar de offerlijdenskelk gaat voor!
Is God een mensch, dat Hy zou liegen?
Of konden de eerstlingen bedriegen?
die Golgotha gedragen heeft?
Voorzeggingen der Zoenverwerving!
voorzeggingen der Rijksbeërving!
ondeelbaar zijt ge, als God die leeft!

Ja, 't woord is uit den mond des Heeren
naar 's werelds einden uitgegaan.
't Zal nimmer tot Hem wederkeeren,
ten zij voldragen en voldaan:
„Mijn Koning, ziet! Hy zal regeeren!
„Hem zullen alle Volken eeren,
„Hem, alle Vorsten hulde biên.
„Hem, allen die Zijn smaadheid droegen,
„die om behoudnis naar Hem vroegen,
„in Zijne aanbidbre schoonheid zien."

In Zijne dagen daauwt het vrede;
in Zijne schaduw lofzingt de aard!
't Gedierte-zelve jubelt mede,
weêr onder Edens wet geschaard.
Een jongske zal den leeuw beheeren!
de wolf zal met het lam verkeeren —
en de Englen Gods weêr met den mensch!
Het zijn de lang verwachte dagen
van 't aangekondigd Welbehagen,
en aller hemelingen Wensch!

Is 't wonder, zoo de heuvlen rooken?
de bergen wagglen als van schrik?

Hosted by Google

des Afgronds ingewanden koken,
verbeidende het oogenblik,
als van Zijn heiligen omgeven,
die Zijn bazuin herroept in 't leven,
de groote Koning komen zal,
om voor der eeuwen eeuwigheden
den kop der Helslang plat te treden,
by 't hemelsche triumfgeschal?

Uit Patmos hoordet gy ze schateren,
de Hallelujahs voor Gods troon,
gelijk een stemme veler wateren
lof ruischend den gezalfden Zoon!
„De Koninkrijken en de Machten
„zijn voor altoos aan den Geslachten,
„wien heel het schepslendom aanbidt!
„De laatste hoogten zijn gevallen!
„en met Zijn duizend- duizendtallen
„neemt Hy de wereld in bezit!"

Looft Hem, gy Natiën te zamen,
op een van God gelouterde aard!
Looft Hem, gy Volken aller namen,
tot Jesses heilbanier vergaârd!
En gy! sints twintig eeuwen zwerver.,
eens weêr beloftenisbeërvers!
naar Davids troon! naar Davids Heer! —
Van uit dat hart, door ons verbroken,
van uit die zij', door ons doorstoken,
stroomt Zijn vergeving op ons neêr!

Brengt aan dien Koning op uw knieën,
o Koningen! uw heerlijkheid!
Zij voor Zijn voetbank, o Genieën!
uw schatting needrig neêrgeleid!
Gy wetenschappen en gy Kunsten!
gy krachten, machten, gaven, gunsten,
door d' Adem Gods in ons verwekt!
weg met de dienst der heiligschennis;
gy hoort den Goël toe, wiens kennis
eerlang het aardrijk overdekt!

Hosted by Google

Gy, o vooral! gy Harpenaren,
die de aandrift voelt tot hooger lof!
voor uwe aan God gewijde scharen
wat ongelijkbre zingensstof!
Laat — wat de wentelende jaren
van worstelingen of gevaren,
van dreiging of verleiding baren, —
trots Eeuwgeest en Algodendom, —
laat met de galmen van uw snaren
het wachtwoord van Gods Geest zich paren,
en lovende ten hemel varen:
„kom, Koning JESUS! kom, ja kom!"

AAN Ds. J. J. W. VAN STAVEREN,

MET EEN BOUILLONKOP,

UIT NAAM VAN EENE ZUSTER UIT ISRAEL, TER GELEGENHEID VAN HAREN DOOP.

De Dochter Abrahams, van heilvreugd opgetogen
om 't zegel, op haar hoofd in 's Goëls naam gedrukt,
biedt uit een dankbaar hart, schoon uit gering vermogen,
een pand van haar gevoel, zwak maar onopgesmukt.
Drink, Vaderlijke Vriend! aan dezen dag gedenkend,
drink uit dees aardschen kop gezondheidskrachten in. —
Uit veel verheevner bron, genadekrachten schenkend,
stroomt leven in uw ziel, en zaalge hemelzin.
De Heiland, die u roept Zijn lammeren te hoeden,
(wien eindloos toekomt eer, aanbidding, lof en dank,)
wil met Zich-zelf de ziel van Zijn getrouwen voeden;
Zijn vleesch is hemelbrood, Zijn bloed is levensdrank.

AAN MIJNE DIERBARE EGADE,

OP HAREN VERJAARDAG

EENIGE DAGEN NA DEN DOOP ONZER JONGSTGEBORENE.

Neen! ik bied u goud noch paerlen, of wat kostbaarst vloeien mag
uit de schatten dezer aarde voor een feestelijken dag.
Neen! uw keus is niet de weelde van een rijk bewerkt geschenk,
of wat uitgezochte gaven 't blij verjarend hart bedenk'! —
Met een toongalm mijner snaren, met een uitgestorte beê,
uit de diepte mijner liefde, houdt zich de uwe wel te vreê; —
en daar is, daar is tot zingen in erkentnisvollen lof,

Hosted by Google

o! daar is voor dankend bidden, en aanbidden, volle stof.
Lieve weêrhelft van mijn leven! teedre moeder van mijn kroost!
in de smerten dezes levens steeds me op nieuw behouden troost!
rijke gunst des Allerhoogsten, my, de minste zelfs onwaard,
eens gegeven, vaak hergeven op een doornenteelende aard!
'k Zag ook thands u als herleven uit zoo menig worsteling,
weêr de moederplaats hernemen in den huisselijken kring. —
Welkom, welkom aan die plaats weêr! Welkom met het dierbaar kind,
waar ons hart een tweetal spruitjes, reeds verengeld, in hervindt!
waar ons hart een pand in zien mag van den God die slaat en heelt,
en in ondoordenkbre wegen rouw- en troostpaân toebedeelt.
o! Het feest van uw verjaren is me een blijde zonneschijn;
schoon er nevels, sombre nevels, aan den hemel mogen zijn;
schoon er wolken mogen hangen over kerk en land en huis,
en zoo veel van rondsom toeroept: „Buig uw schouder onder 't kruis!"
Wel dan! o! die toekomst wenke! met dat kruis bestaat de Hoop,
die ons zondaars werd verzegeld in den dierbren Christendoop. —
Dierbre! wat die doop verzekert ook aan 't zwakgeloovig hart,
zij de beê van onze zielen, in 't gezicht van vreugd of smart,
zij de beê van onze harten voor elkander, voor ons kroost,
zij, in worstling of verzoeking, onze toevlucht, onze troost,
zij, in leven en in sterven, onze rust en vaste rots:
„'t eigendom te zijn voor eeuwig eens Genadevollen Gods;
„ja, des Vaders die ons lief had; ja, des Zoons, voor ons geslacht,
„ja, des Geestes, die ons vrij maakt. — Hy is Liefde, Waarheid, Kracht."

1841.

BY DE RIVIEREN VAN BABEL.

Daar zaten wij en weenden wij.
Ps. CXXXVII.

Aan Babels wateren gezeten,
denk ik aan Sion, en verteer.
Jerusalem! hoe zoude ik U vergeten?
mijn rechterhand vergeet' zich-zelf veeleer!
En in des vreemdlings land gevangen
vergt gy zijn overmoed nog zangen,
een lied der feestvreugd van voorheen?
een overwinningspsalm den Heere?
een tempellied mijn' God ter eere?....
Ween, Sionite! ween!

Hosted by Google

'k Heb mede, o schand! in blijder stonde,
genot, verjeugdiging en kracht
(in mijne ellend gedenk ik aan mijn zonde!)
van Babylon, mijn' stam ten hoon, gewacht.
Mijn vijandin heb ik ontboden,
mijn' God verloochend voor haar goden!
Zy kwam, en bracht meêdoogenloos
haar toortsen voor mijn tempelwanden,
haar ketenen voor deze handen. —
Bloos, Sionite! bloos!

Ja, bloos, en leêg in zak en assche
den bittren kelk der slavernij!
tot eenmaal weêr een heilmaar u verrasse,
een dag van troost, een woord uws Gods: Wees vrij!
Wanneer U tienmaal zeven jaren
het heerlijk bedehuis herbaren;
wanneer, veranderend zijn' loop, (*)
de Euphraat een' vreemden Koning huldigt,
ter straf, aan Babylon verschuldigd. —
Hoop, Sionite! hoop!

Die Koning, door Gods raad gedreven,
spreekt tot uw' tempel: Word gegrond.
De volkeren zijn in zijn hand gegeven,
en 't woord der vreugd voor Juda in zijn' mond. (†)
Een nieuwe tijd is aangebroken,
een nieuwe voorspoedszon ontstoken
na nieuwen smaad en worsteling.
Weest welkom, kloeke Machabeeuwen!
en gy, by 't opstaan van die leeuwen,
zing, Sionite! zing!

Maar eindloos heerlijker vervulling
wordt aan uw zielzucht voorbereid.
De tijd is dáár der groote Heilsonthulling:
het is de Heer, van ouds door U verbeid!
In needrigheid, ofschoon als Koning,
in hemelmajesteitsbetooning,

(*) Cyrus nam Babylon in by verrassing, door het afleiden van het water uit den Euphraat.

(†) Esra I: 2, 3. Jes. XLIV: 27. 28.

Hosted by Google

by 't overgeven van Zijn ziel.
Voorafgegaan door Zijn' Elia, (*)
zie hier uw' Goël en Messia! —
Kniel, Sionite, kniel!

Hy wordt verworpen!.... Maagdenscharen!
treurt by die Godsverwerping, treurt!
tot dat eerlang de klaauw der Adelaren
u van de plek, waar Hy U toesprak, scheurt. (†)
En thands! geen tienmaal zeven jaren,
die wederom bevrijding baren!
Op dezen jongsten wanhoopskrijg
volgt geen gevangnis, maar ontërving,
geen kwijning langer, maar versterving —
zwijg, Sionite! zwijg!

Maar neen! Gy zult weêr ademhalen.
Maar neen! Jerusalem sterft nooit.
Gy zult haar zien van uit den hemel dalen,
gelijk een Bruid, haar' Bruidegom getooid.
Van vrede zal men tot U spreken;
de nacht des afvals is geweken,
en weggenomen is de kloof.
Daar is verzoeninge gevonden
ook voor die schrikbaarste uwer zonden. —
Loof, Sionite! loof!

1841.

BEURTZANG
VOOR EEN DRIETAL KINDEREN
OP DE KOPEREN BRUILOFT HUNNER OUDERS.

A.

Het koper zelf brengt feesten mede,
daar waar de Heer Zijn gunst gebiedt.
Wy mengen dankbaar onze bede
by 't ouderlijke vreugdelied,
voor zes paar jaren volgemeten
van heil, hun hier reeds toegeleid;
voor zegens nimmer te vergeten,
en in verband met de eeuwigheid!

(*) Luc. I: 17. (†) Luc. XXIII: 27—31.

Hosted by Google

B.

God wil dat koper nog verklaren
tot zilver, glinstrend van rondsom,
tot zilver, achtbaar als de haren
van een gewenschten ouderdom! —
En dan, dat zilver weêr doen rijzen
tot goud, gelouterd in de vlam,
waar de Engelen den glans van prijzen,
omdat die van Gods liefde kwam.

C.

Maar koper, zilver, goud op aarde
versmelten eenmaal in het niet.
Daar blinkt een feest van rijker waarde
uw harten tegen in 't verschiet.
Eens viert gy eeuwig (zij het spade!)
in 't onverderflijk Vaderland
een bruiloftsfeest (door Gods genade!)
van onverbreekbaar diamant!

1841.

ORLÉANS.

Van 't Noorden is een stem vernomen,
en 't Zuiden antwoordt: Ondergang!
O Seine! o Elbe! langs uw stroomen
wat noodgeluiden, fel en bang!
Wat boetbazuinen in dat kraken
van Hamburgs prijsgegeven daken,
aan wier doorblakerd ingewand
zich vitrioolrivieren voeden,
en storten roode lavavloeden
voor plassend water in den brand!

Of waar Meudon met handenwringen
op honderd lijken nederblikt
by 't dolle tijd- en snelkrachtdwingen
verschroeit, verkrompen en verstikt.
Terwijl van d' overkant der zeeën
een bode van nog schrikbrer weeën
de korst verdacht maakt, waar we op staan.

Hosted by Google

berucht Haïti! om uw gronden,
in duizend opgesparde monden
verzwolgen en te niet gegaan.

De God der goden heeft gesproken:
Mijne is de bodem, waar ge op drukt!
Mijne is die damp, die gy doet rooken,
en in wiens kracht gy voorwaarts rukt!
Mijne is die schepping vol van wondren,
die gy doorwroeten moogt en plondren;
ja, wil de rijkdom der natuur
uw weet-, uw heersch-, uw roemdorst streelen,
zich dienstbaar stellen aan uw spelen, —
Mijne is de dag, de maat, de duur!

Verneemt het, Machtigen der aarde!
en gy, Verstandigen! geeft acht!
Zoo een lankmoedige Almacht spaarde,
hy heeft geen lust in Uwe kracht.
En ziet! op eens — de velden schudden,
de heuvlen huppelen als kudden, —
daar boort een ongeziene schicht
door ether heen of zwangre wolken,
dat voor het oog van 's werelds volken
de hoog verheven ceder zwicht!

Wat nieuwe woeling op uw wallen,
Parijs? Wat taant uw Julijglans?
Hoe? de eerstgeboren Zoon gevallen?
Gekromd de staf der Orléans?
De hoop van vastigheid en vrede,
die de uitgezochtste Staatkunst smeedde
voor Frankrijk en Euroop, geknakt?
De last van Staat- en Rustbehouder
van op den mannelijken schouder
op een vierjarig kind verzakt?

Hoe ligt de Koningstelg ter aarde!
Hoe is de held in 't stof gelegd!
wien 't wrekend citadelvuur spaarde
by 't tergen, Neêrland! van uw recht;
die waar de hel haar Fieschis braakte,

Hosted by Google

waar 't Barbarysche zonvuur blaakte,
slechts lauwren opving voor zijn hoofd....
Twee sprongen van een ros in 't hollen, —
één schok — men zag hem suisebollen,
den schedel doodelijk gekloofd.

Wie heeft, Hertogelijke Weduw!
niet met u by zijn lijk geweend,
daar naast die armelijke peluw
de Koningin in 't leed versteent?
Wie niet met u, geslagen Koning!
die thands geen woordenpraalvertooning,
geen zinnen, kunstrijk saamgesnoerd,
maar jammers overstelpend nokken,
waar hart en ingewand van schokken,
voor de opgedaagde Kamer voert.

Doch gy, wat spreekt gy tot dien Koning,
dien Koning eenmaal van uw wensch,
ten dage van uw smartbetooning,
volk tot dien Vorst, mensch tot dien mensch?
Wat vindt ge in 't eind tot God te zeggen?
wat, voor Zijn voetbank neêr te leggen
by 't snerpen van zoo diep een pijn?
Ik (antwoordt Frankrijk onder 't rouwen)
ik door onbuigzaam zelfvertrouwen,
wil vrij, wil sterk, wil eeuwig zijn! (*)

Zijt gy het, Spreker zoo verheven,
zijt gy het, Zanger zoo vol ziel!
wien, door 't getij der eeuw gedreven,
zoo roekeloos een woord ontviel?
En liet gy dan die zijden snaren,
o Lamartine! daarom varen,
die eenmaal golfden hemelwaart,
om in uws volks vergaderzalen
tot heel den onzin af te dalen,
dien dorre zelfvergoding baart?

(*) Woorden van het Adres der Gedeputeerden, volgens de dagbladen, opgesteld door den Heer de Lamartine.

Hosted by Google

Doorluchte Pelgrim uit die streken,
van waar het Heil onze aard bescheen!
van 't eeuwig Frankrijk kost gy spreken,
die, waar gy 't aardrijk hebt betreên,
slechts puinhoop zaagt en barre gronden
waar wereldmonarchijen stonden?
waar Babylon het gouden hoofd
ten hemel, prachend, plagt te beuren:
„ik — zal als weduw nimmer treuren!
„ik — word van kindren niet beroofd!"

O! zoek by 't gapen van de graven,
als u de mensch, o mensch! begeeft,
uw drieste zelfheid niet te staven
door 't denkbeeld dat de menschheid leeft.
Die menschheid-zelf — wat is haar leven?
Een wijder kring? een straffer streven?
een wederkeeren tot het stof!
met alles wat haar geestkracht werkte,
met alles wat haar hoogmoed sterkte,
met al haar schande en al haar lof!

En toch! niet eeuwig ligt zy neder:
daar komt een Rijk, dat niet vergaat.
Zoek slechts zijn kiem in eik noch ceder,
maar in 't verborgen mostaardzaad.
Van uit de nederige dalen
zal 't 's aardrijks hoogten nederhalen,
terwijl de jongste ramshoorn schalt.
Kust, volken! kust den Eengeboorne,
en schuilt by Hem, dat Hy niet toorne,
wanneer Zijn dag u overvalt.

1842.

Hosted by Google

AAN VROUWE GROEN VAN PRINSTERER,

GEBOREN VAN DER HOOP.

IN HAAR ALBUM.

> En gy zult Zijnen naam JESUS heeten, want Hy zal Zijn volk zalig maken van hunne zonden.
> Matth. I: 21.

Vijf letters!.. maar Gods liefde — ons heil — daarin besloten! —
O leeft het in ons hart? Wat zal ons onderstooten
van de onuitspreekbre hoop, wier vastheid dan recht blijkt,
als 't zichtbre wegzinkt, als ons vleesch en hart bezwijkt?

1842.

AAN WILLEM DE CLERCQ,

BY GELEGENHEID ONZER VERJAARDAGEN (Jan. 13 en 14) IN 1843.

De hand van God
verbond ons lot.
Wie zal het rukken van elkaêr?
Wat eenmaal stond,
door Hem gegrond,
blijft eeuwig vast, blijft eeuwig waar.
Eens Heilands trouw
kent geen berouw.
Wie zal ons scheiden van dien Heer?
Geen tegenspoed,
geen overvloed,
geen smaad, geen haat, geen gunst of eer.
Geen volkgedruisch,
geen Ridderkruis,
geen leed, geen nood, geen dood of graf, —
staat Hy naby
en ons ter zij,
die zich voor ons ten losprijs gaf.
„Dat Hy bewaar!"
blijf voor elkaêr
't gebed des harten tot aan 't end;
't gebed tot Hem,
die naar de stem
des toevlucht zoekenden zich wendt.

Hosted by Google

Wy hebben 't Woord!
Het word' gehoord,
geloofd, bewaard, doorzocht, onthuld,
en in genâ,
't zij vroeg of spâ,
aan 't geen ons hart bemint, Zijn Naam ter eer, vervuld!
1843.

AAN MIJN OUDSTEN ZOON,

OP DEN DAG ZIJNER BEVESTIGING ALS LID DER
CHRISTELIJKE HERVORMDE GEMEENTE.

Mijn zoon, mijn eersteling heeft zich een lid beleden,
werd als een lid begroet van Jesus Kerk op aard.
Heil hem! heil dezen dag! met tranen en gebeden
ga stille lof en dank in onze ziel gepaard!
Ja, dank en lof aan Hem, die 't oudren wilde geven
het kind, voor achttien jaar met Zijnen doop besprengd,
als jongling aan hun zij' den stond te zien beleven,
die aan 't geschokte hart een nieuwe roepstem brengt.
Ja, tranen by het zien op schuld, ellend en zonde,
maar tranen, waar de blik op 't Godslam heen door dringt;
wien aan het hout des vloeks die schuld het hart doorwondde,
maar aan dat hout geboet, in liefdes diepten zinkt.
Mijn zoon! hoor onze beê, en hoor' haar God van boven!
De God des levens, der genade, des herstels!
Wien slechts de levende, de levende zal loven,
de God van Abraham, de Goël Iraëls!
„o! laat ook dezen voor uw aangezichte leven,
„ook dezen spruit des volks, door u gekend weleer!
„Hy leve een lid dier Kerk, die steeds u de eer zal geven,
„veroverd op den dood door 't sterven van haar Heer!"
1843.

LOFZEGGING.

Ja, Hem, die ons heeft lief gehad, zij de eer,
het Lam van God en aller heeren Heer!
en aan den Geest, te zamen Een en Zeven, (*)
uit Wien de volheid stroomt van Liefde en Leven!

(*) Openb. I : 4.

Hosted by Google

en aan Die is, Die was, Die wezen zal!
drieëenig God, die, Schepper van 't Heelal,
zich menschen kocht ten scheppings-eerstelingen,
om voor den troon Zijn Godheid lof te zingen;
een lof, die nooit een Engel brengen mocht! —
door 't bloed des Lams zijn zondaars vrijgekocht.

AAN EENE VRIENDIN,

IN DANK VOOR EENE DOOR HAAR VERVAARDIGDE KOPIJ EENS GETEEKENDEN PORTRETS DOOR COUWENBERG.

„Ja, 't is de Clercq! Hy spreekt, hy leeft!
zijn binnenste gedachte zweeft
op deze stout geschetste trekken.
't Is meer dan houding of gelaat,
't is 't hart dat in den boezem slaat,
wat hier de Kunst vermocht op 't blank papier te wekken. —

Hy is 't, zoo als hy denkt aan God,
by een bevoorrecht levenslot,
by 's levens ernst en zoetheid tevens;
zoo als hy ziet op gade en kroost,
zoo als hy nadenkt, tucht en troost,
en 't zalig zielsgeheim van d' engen weg des levens."

Met de opgetogenheid eens kinds
stond zoo de vriend voor 't beeld zijns vrinds,
dat 's kunstnaars potloodstrepen teelden,
en gaf den God des hemels lof,
die 't door Zijn adem levend stof
't vermogen schenken kon om leven na te beelden.

Maar meer! een vlugge vrouwenhand
voelt zich bezield, voelt zich bestand!
Zy grijpt de stift, en zet zich neder.
En ziet! ook haar genieblik had
eens broeders ziel diep opgevat, —
zy geeft hem op 't papier ten tweeden male weder.

Hosted by Google

En 't werk dier stout bestierde stift
zendt zy den boezemvriend ter gift! —
Wat heeft hy om naar recht te danken
voor d' eedle kunst- en vriendschapsvrucht?
Niet half genoeg waar' 't voor zijn zucht,
al plengde hy een stroom van frissche citherklanken.

Neen! hier volstaat slechts 't echt gevoel
van mildheid, zonder ander doel
dan 't lieflijk voorrecht van verplichten!
Uit zulk een bron een zulke gunst
is meer dan eerbewijs of kunst.
Gedwee erkent de mijne in dezen kamp te zwichten.

1843.

AAN DEZELFDE,

IN ANTWOORD OP EEN GESCHENK VAN FIJNEN WIJN.

Wat voert het edel druivenbloed
uit vriendschaps milde hand ontvangen,
(den lof wel waard van dichterzangen!)
voor beeld of denkbeeld me in 't gemoed,
opdat ik met een trek der pen
't vereerend dichtgeschenk erkenn'?

Een sap, van allen smaak beroofd,
de als waterdroppel neêrgezegen,
ten wortel ingezogen regen
wordt, door den zonnegloed gestoofd,
tot malschen wijn. Aan Canaas disch
hernieuwt zich die geheimenis.

Zoo is wat de aard verkwikkendst biedt,
waar 't hart zich voelt, slechts smaakloos water,
dat met gemurmel of geklater
in d' Oceaan der eeuwen vliet.
Maar heiligt Christus eens ons zijn,
zoo wordt dat water hemelwijn.

Wordt zelfs de traan, tot Hem geschreid,
hoe zilt, niet zoet en balsemvloeiend,
en ja (Zijn bloed ons hart besproeiend!)

Hosted by Google

een voorsmaak van de zaligheid? —
Zijn bloed? de vrucht der wijngaardplant,
werd van dien zoen het onderpand.

Waardeeren we, edele Vriendin!
elk voorrecht, hier van God gegeven,
en zij de bittre kelk van 't leven
aanvaard met d' eigen' dankbren zin! —
De reine hemelbruiloftswijn
zal, voor 't geloof, de Liefde zijn.

1843.

AAN DR. D. J. A. ARNTZENIUS.

Ἰατρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων
HOMERUS.

Den Arts, den Vriend, wien met de zorg zijns kranken
de wetenschap vereenigd weegt op 't hart,
moog door dit blad een vriend gevoelig danken
voor trouwe hulp by ziektes strijd of smart.
Hem, die natuur in haar geheim bespiedend
haar beurtlings volgt, en bijstaat, en geleidt,
en weêr betoomt, ja (God zijn kracht gebiedend!)
den reddingsweg òf voorschrijft òf bereidt,
gaf ook mijn zang nog, met der Dichtren vader,
lof als één man, die tegen velen geldt, (*)
lag niet aan 't hart des Christens nog iets nader
dan menschenlof, hoe billijk ook vermeld.
Arntzenius! neen! gy bedoeldet meerder!
gy hebt gevoeld, dat elke wetenschap
steeds schooner wordt, en heiliger, en teêrder,
naarmate zy 't erkent van stap tot stap,
hoe heel natuur den God der Heilge Schriften
getuignis geeft en 't zelfde Godsmerk draagt,
dat van 't begin Zijn Geest wist in te griften
aan alle werk, waar Hy zich in behaagt. —
Zoo vlieg' zy uit met onbedwongen pennen,
die wetenschap, mits ze aan geen gier ten roof
van valschen waan, by 't hoogst gestegen kennen
zich neêrwerp voor, zich oplosse in 't geloof! —

(*) Deze woorden vertolken het bovenstaande motto naar Homerus.

Hosted by Google

Wat lofzang zal het zijn, waar arts en leek gewagen
ter eer van Christus, Heil- en Licht- en Levensbron,
die, aller artsen Arts, aan 't lijdenshout geslagen
zelf onze krankten droeg, en zonde en dood verwon!
1843.

DICHTREGELEN

DEN Hr. EN Mevr. W. DE CLERCQ

TOEGEZONDEN

OP DEN MORGEN VAN HUN ZILVEREN FEEST,

MET EEN KRISTALLEN BOKAAL.

Met uwen God ontwaakt, by d' aanvang van een dag,
die in zijn scheemring zoo veel dankstof bergen mag,
zij 't, Bruidegom en Bruid! aan Vriendschaps hand gegeven
den kelk U aan te biên, die, lovend opgeheven,
op dit gezegend feest aan Hem geheiligd word',
die voor uw zielen eens Zijn ziel heeft uitgestort,
die van Zijn liefde en trouw u steeds op nieuw verzeker',
die tot in eeuwigheid het deel blijv' van uw beker!
1843.

TER VIJF EN TWINTIGJARIGE ECHTVIERING

VAN DEN HEER

WILLEM DE CLERCQ

EN VROUWE

CAROLINE CHARLOTTE BOSSEVAIN,

29 JULIJ 1843.

Waak op, waak op, spreek een lied.
Boek der Richteren V: 12.

Langs uw breede lindetoppen, Heemsteês beemden! keer op keer,
langs uw bochten, kalme Gliplaan! en waar Haarlems gulzig meir
reeds zijn watertemmers naadren, reeds zijn bed berennen ziet,
ruischten stemmen in mijne ooren: „Waak, waak op, en spreek een lied!"

Zouden die geen weêrklank vinden, op mijn harp als in mijn hart,
die my 't blijde feestuur melden, dat hier 't al tot zanglust tart,
die my 't zalig feest verkonden van den broeder, dien 'k bemin,
en mijn boezem reeds doen tintlen van een' zelfden dankbren zin

Hosted by Google

met de Godgewijde vreugde van het dierbaarst Christenpaar,
by het ronden van hun echtheil tot zijn vijf en twintigst jaar!

Weder vijf en twintig jaren! Op dien klokslag vond reeds meer
mijn schier uitgebluschte dichtkracht nieuwe levensvonken weêr.
En ik greep op nieuw de cither, van een hooger vuur bevrucht,
ja, ik dreef weêr op uw golven, ja, ik zwom weêr in uw lucht,
poëzy, my eens zoo dierbaar! poëzy, my weêr vergund!
poëzy, die in uw tonen alles wedergeven kunt
wat de ziel gevoelt in 't binnenst, 't zij ze aanschouwt, hetzij ze aanbidt,
of by 't woord des Eengen Meesters luistergretig nederzit.

Was die dichtvlucht slechts het afscheid van een vroeger levenszucht?
Is de dichtgaaf slechts een bloesem, onbestaanbaar met de vrucht?
Zullen hymnen nog eens stijgen uit mijn weêr herleefde lier?
Of besloot veeleer voor altoos zich mijn dichterloopbaan hier?
Hooger wil zal dat beslissen, wat ik zelfs te wenschen schroom!
Geef my waarheid slechts, o Hemel! weg met d' ijlen dichterdroom!

Doch wat verder ook moog worden van mijn neêrgelegde luit,
op uw feestdag, dierbre Bruigom! by uw echtheil, achtbre Bruid!
zou my zwijgen mooglijk wezen? — Eer bewogen zich van zelf
deze snaren, zegengalmend, onder 't groenende gewelf,
dan dat deze heilgedenkdag, dan dat dit bevoorrecht feest
door des Bruigoms boezembroeder onbezongen waar geweest! —
Laat my met U mogen loven! 'k Zag sints meer dan twintig jaar
wat U God gaf voor elkander, wat U God gaf in elkaâr.
'k Zag Uw huis van vrede bloeien, gullen zin, herbergzaamheid;
'k zag het vette der beloften aan Gods Isrel toegezeid,
toegeworpen aan uw zieldorst naar Zijn heilgeheimenis;
'k zag de olijvenplant ontbotten en zich kronklen om uw disch.
Wat uw handen ondernamen, liep door 's Heeren hand U meê.
Dreigden stormen? Hy sprak kalmte. Staken doornen? Hy gaf vreê.--
Josephs zegeningen daalden op uw mild bevoorrecht hoofd.
Zij met beving en aanbidding Zijn weldadigheid geloofd!

Ziet dien zegen nog vermeerdren; ziet uw heil steeds opgebouwd
van die Liefde, wie geen mildheid aan de Zijnen ooit berouwt.
Zie uw zonen, blijde Moeder! als zes stampilaren staan.
Zie uw dochter, dankbre Vader! tusschen Sions maagden gaan.
Zie ze groeien, zie ze bloeien, zie ze zegenrijk gepaard.

Hosted by Google

Zie de spruiten van uw spruiten om uw feestdisch eens geschaard,
als na vijf en twintig jaren weêr uw echtheil wordt gevierd,
als een gouden bruiloftseerkroon eens uw zilvren haren siert.
Maar by alles, waar Gods vrijmacht uwe ziel meê overgiet,
houdt Ge uws harten schat voor oogen in een hooger heilverschiet!

Daar zal 't eeuwig bruiloft wezen, eeuwig blijdschap, eeuwig lof,
waar voor Hem, die overmocht heeft, alles neêrbuigt in het stof.
Waar de Hemelharpenaren, waar de schaar die niemand telt
op de gouden cithersnaren haars Verlossers Naam vermeldt.
Waar het bliksemt in hun handen van het schudden van den palm,
waar het dondert in hun keelen van den daverenden psalm:
„zij aan 't Lam dat voor ons bloedde lof en dank in eeuwigheid,
„die tot koningen ons heiligt, ons tot priesters heeft bereid."
Waar by 't knielend nederwerpen aller kroonen voor den troon
van d' op Golgotha Geslachten, van den ongeschapen Zoon,
opengaan al uw fonteinen, eeuwge Liefde, liefde Gods,
aller liefde en alles levens eeuwge Bron en eenge Rots!
Daar, daar zingt men van die liefde, die zich willig overgaf
aan de smerten van den kruisdood, aan de diepten van het graf,
aan den eisch van 't Godlijk strafrecht, aan den banvloek van die Wet,
tusschen God en d' overtreder onverbrekelijk gezet.
Daar, daar zingt men van de wegen, door den Herder toebereid
aan de schapen Zijner weide tot hun volle zaligheid;
van de paden, afgewogen naar 't onfeilbaar heilbestek;
van die schapen, tevens zondaars, tevens heilgen zonder vlek;
van het manna dat zy aten, van de tuchtroê die ze sloeg,
van de tranen die zy schreiden, van de ontferming die ze droeg;
van het voorgenot des Hemels, hun gegund soms op deze aard,
met de smart van 't vreemdlingswezen wondergoed en wijs gepaard:—
maar van God steeds in dat alles, van Zijn grootheid, van Zijn Naam,
van des Vaders, van des Goëls, van des Troosters lof te zaam.

Ook uw stem eens zal daar juichen, dierbre Bruidegom en Bruid!
ook uw dankgalm eens zich mengen aan der heemlen maatgeluid.
Daar, zoo 't Boek der Heilbesluiten van d' oneindig wijzen God,
voor zijn Zaligen ontsloten, al de gangen van hun lot
voor hun oogen zal onthullen in hun speling en verband,
op zal heldren in hun diepten voor een zondenvrij verstand,
zal de stond, herdacht op heden, met geen eeuwen ondergaan,

Hosted by Google

maar volheerlijk in het midden uwer levenswegen staan.
Daar dan ziet gy die twee namen van DE CLERCQ en BOISSEVAIN
(ook de stamnaam dien wy voeren was voor 't Godsplan niet te klein)
opgeschreven in dien raadslag tot een eenig levenslot, —
uw geslachten uit vervolging om het levend woord van God,
by het licht der Kerkhervorming aan Zijn vaderlijke hand,
om in U elkaâr te ontmoeten, heengevoerd naar Nederland.
Uwe harten saam verbonden, saam gesmolten, één gemaakt
in de vlammen van dat minvuur, dat noch mensch, noch Engel wraakt;
uwe handen, uwe wegen voor des Heeren aangezicht
t' zaam gevlochten, t' zaam verwaardigd tot een zelfde liefdeplicht, —
straks uw beider zielsgedachten by een zelfde vraag bepaald,
beider oog te zaam geopend, en door 't eigen licht bestraald;
't voor geen menschenkracht bereikbre, voor geen deugd of boete veil,
't door Gods Liefde en Recht en Waarheid eenig uit te werken heil,
u in Christus vrij geschonken, U in Christus gantsch volbracht,
als geen eeuwen nog bestonden U in Hem reeds toegedacht
Van toen af steeds sterker zielzucht, by 't verhoogde levensdoel,
lager schatting van al 't aardsche, dieper zonde- en heilgevoel;
hooger streven by 't bewegen ook in nederiger kring,
feller strijd en hooger blijdschap, hooger bruiloftsnoodiging.

Waar de Hemelharpenaren, waar de schaar die niemand telt
op hun gouden cithersnaren des Verlossers Naam vermeldt,
waar voor 't Lam, dat overmocht heeft, alles neêrzinkt in het stof,
daar zal 't eeuwig bruiloft wezen, loutre blijdschap, louter lof.

Feestgenooten! lotverwanten! gy misduidt den Zanger niet,
dat hy midden door de galmen van het zilvren bruiloftslied,
dat hy midden in uw vreugde diepe doodsgedachten mengt,
en de roepstem van den Hemel in zijn beê voor de aarde brengt.
Wordt niet morgen afgesneden, ook wat heden bloeiendst was?
met de bloemtjes van de velden, met de halmen van het gras?
Laat d' Egyptenaar misbruiken, wat den Christen opwaarts trekt!
Laat zijn mummie aan de tafel, voor den dartlen dwaas gedekt,
tot brooddronken weelde prikklen met de spotspreuk: „Eet en drinkt,
„eer uw leven, kort van stonden, in de nacht der eeuwen zinkt!"
Planten wy aan alle plaatsen de Evangelieheilbanier,
daar by 't gapen van de graven, — by den gullen feestklank h i e r.

Hosted by Google

Feestgenooten! lotverwanten! trouwe vrienden onzer jeugd,
die met ons U in den zegen van dit dankbaar paar verheugt!
gy, vooral, van God gebeden, aan God opgedragen kroost,
by den avond van ons leven, uwer oudren zoetste troost!
tot ons allen kwam de roepstem, ook aan dezen feestvreugddisch.
Heeft ons hart den God gevonden, die alleen een Rotssteen is?
Wil ons hart den weg des levens, met de doornen van dat pad,
dat door wondre kronkelingen opleidt naar de Hemelstad?
Werd de Christus Gods ons dierbaar met Zijn smaad en met Zijn kruis,
schoon de wereld Hem verwerpe, schoon Zijn vijand ons verguis'?
Zegt een stem in onze zielen op die Levensvragen: Ja?
Gaan wy deze levensvragen aan Gods voeten-zelve na?
Dan, o dan! door worstling zij het, door verdrukking, moeite of pijn,
dan hervinden we allen eenmaal ons gezegend samenzijn
aan het Avondmaal der Bruiloft van dat vlekkelooze Lam,
dat voor hulpelooze zondaars alles, alles op zich nam.

AAN MIJN HEDEN ELFJARIG DOCHTERTJE.

Rebecca, dierbaar kind! ontfang by uw verjaren
uws Vaders zegening op 't kinderlijke hoofd.
En moog zich aan die bede eens Heilands deernis paren;
hoe wordt dan ook voor u Zijn naam eens hoog geloofd!
Uw elfde jaar vervloog. Een nieuw is ingetreden!
Wat toeft ge? doe de keus, twaalfjarig maagdelijn!
Zy word' niet uitgesteld, maar uitgebracht nog heden:
„ik wil der wereld niet, maar JESUS eigen zijn."
Rebecca, dierbaar kind! dien Heiland opgedragen,
en in Zijn Kerk op aard door 't doopbad ingelijfd!
wat in dees wereld ooit der jonkheid moog' behagen,
't mag schittren, maar vergaat! Slechts wie God aankleeft, blijft.

8 November 1843.

BILDERDIJK.

(EENE HERINNERING.) (*)

o Aller Zangren schitterendst voorbeeld,
door tijd en tijdgenoot veroordeeld!

(*) Zie over de aanleiding tot dit Gedicht, de uitzetting van Bilderdijk uit den lande, in de Aanteekeningen.

Hosted by Google

hoe zal een billijk nageslacht
van uw verheven dichterkracht,
van uw verheevner ziel gewagen,
en 's lands geschiedrol ondervragen
voor 't geen dit Neêrland voor U was,
by uwer dagen leed, by uwer beendren asch!

De naneef, ja! hy zal het lezen,
tot welk een zwerversleed verwezen
met welke taal, gesleept door slijk,
der dichtren koning, Bilderdijk,
een pest gelijk, werd uitgesloten,
een ban gelijk, werd uitgesloten
van Neêrlands duur gekochten grond,
omdat hy trouw aan God en d' eed der Nassaus stond.

De naneef, — blozend moog hy 't lezen!
toch mag hy niet verwonderd wezen
dat, waar onzaalge burgertwist
in de ongestuime boezems gist,
de driften, eenmaal dol aan 't rennen,
voor palm noch lauwer eerbied kennen,
en Ridderlijke dichtermoed
met smaad en ballingschap en afkeer werd geboet.

Of zoo hy 't, verder, vindt beschreven,
hoe meer dan eenmaal in een leven,
zoo rijk aan tranen, foltring, nood,
door zijner kindren vraag om brood
dat leeuwenhart werd opgereten,
en 't schor geluid van wanhoopskreten
die keel ontperst, by wier muzijk
de nachtegaal van 't woud, de zwaan der fabel wijk',

Laat hem ook dit geen opzien baren!
Een lot zoo menigwerf ervaren
door Dichtkunsts fierste puiksieraân!
van aller hoofd, Homerus, aan,
tot wat, Homeer der Portugeezen,
Camoëns (*)! uw eereloon moest wezen,

(*) Men spreke uit: Camoins.

Hosted by Google

die, Dichter, Edelman, Soldaat,
een brood at, by den nacht gebedeld langs de straat.

Of mogen dit die nageslachten
in 's Dichters lot bevreemdbaar achten,
dat hy geen juichtoon vond, maar smaad,
miskenning, laster, hoon en haat,
als, niet omstuwd van strijdgenoten,
noch zichtbre wapens aangeschoten,
hy onder 't snerpendst levensleed
voor de eer der Waarheid brandde, en afgoôn nedersmeet?

Niets van dat alles blijft vergeten.
Niets van dat alles zij verweten!
Het werd verwacht, het werd voorzegd,
het is der keurelingen recht.
Geen' Bilderdijken by hun leven
wordt de eerekrans naar eisch gegeven,
en worstelaren, zoo als hy,
valt vaderland en volk eerst na hun uitgang by.

Doch dat een vreedzaam grafgesteente
des Dichters afgelegd gebeente
reeds sedert zes paar jaren dekt,
en nog dat graf geen aandrift wekt
tot leed-, tot schuld-, tot dankbelijding,
ten zoen der bitterste bestrijding,
die meer dan vijftig jaren lang
in Neêrland weêrklank gaf op zijn doorluchten zang; —

Doch dat de heerlijkheid dier zangen,
met zooveel koelheid vaak ontfangen,
verguisd of naauwlijks opgemerkt,
zelfs door geen dood verzoening werkt,
noch al die taal- en Waarheidsschatten,
die 't stoutst vernuft wist saam te vatten,
maar aan de voeten bracht van Hem,
die Neêrland tot zich roept ook door der dichtren stem; —

Ja, dat wel Nederlandsche knieën
zich nederbogen voor genieën
op uitheemsch grondgebied geteeld;
voor Byrons glans, voor Goethes beeld;

Hosted by Google

maar Neêrlands volk geen stem doet hooren:
„Zij menschvergoding afgezworen!
„maar, waar van Dichtkunst spraak mag zijn,
„zoo roemt niet, volkeren! want Bilderdijk is mijn!" —

Zie daar, waarvan de nageslachten
eens zullen rekenschap verwachten,
waar 't jonge Holland bovenal
eens voor verdagvaard worden zal;
dat jonge Holland, aan zijn streven
verschuldigde eer bevoegd te geven,
bestond er eenmaal zielsgevoel
ook voor des Dichters kunst, maar meer nog voor zijn doel.

Zijn doel? zijn zucht? — Van uit die oorden,
waar stroom op stroom van waarheidswoorden
zich uitgiet in de zee van lof,
die tot God oprijst uit het stof; —
van daar, zoo ooit herinneringen
nog 't hart der zaligen doordringen,
vraagt u de Dichter roem noch recht,
maar dat ge aan dit woord toch geen gehoor ontzegt!

Aan dit zijn woord, o Neêrlands zonen!
u toegeklamd in duizend tonen
van meer dan aardsche poëzy,
van ziel- en Englenmelody:
„Uw taal, uw Godsdienst (wat verander'!)
„ziedaar uw heil- en zegestander!
„verzaak ze voor geen god der Eeuw,
„en voorts, blijf wakend op de stem van Judaas Leeuw!"

En ook tot U, doorluchte Koning!
sprak, niet met ijdle praalvertooning,
de Dichter, gloeiend voor uw huis,
van CHRISTUS komst, van CHRISTUS kruis!
Tot U, wiens wieg hy heeft bezongen,
wien, als uw roem zweefde op de tongen,
van Taag-, tot Theems- en Sennesboord,
zijn hart steeds heeft verzeld met bede en harpakkoord!

Met bede en harpakkoord, — met liefde,
die, wat des Dichters hart ook griefde,

Hosted by Google

niet bloedender ooit heeft betreurd,
dan Neêrland en Oranje elkander afgescheurd. —
o! Zoo wat hy zich van U spelde,
aan U, van U, voorzeggend meldde,
uw keus, uw deel, uw roeping zij, —
geen Vorst, o Neêrlands Vorst! bevoorrecht meer dan Gy!
1843.

AAN EEN JONGEN VRIEND,
OP ZIJN VIJFTIENDEN VERJAARDAG.

Verheug u, Jongeling! ten dage van uw jeugd!
geen ouderlijk gemoed wraakt argelooze vreugd.
Ja, gulle scherts kan vaak den geest weldadig wetten,
gelijk de Lentewind het jonge gras verfrischt.
Maar wen u te gelijk op d' uitgang streng te letten
van 't hart dat, onbewaakt, zich-zelf zoo licht vergist.
't Hart, o mijn jonge Vriend! dan vroeg gekeerd naar Boven!
Men zoekt zijn Heiland nooit òf te ijvrig òf te vroeg.
Van dat uw moeder u naar 't heilig doopbad droeg
ontfingt gy stof en wenk, om biddend Hem te loven.
Wees vrolijk, jongeling! ten dage van uw jeugd.
Maar meng' zich de ernst dier vraag, beslissend voor het leven:
„wien hoor ik? wie alleen kan my behoudnis geven?"
by de u van gantscher ziel gegunde levensvreugd.
1843.

AAN DEN HOOG EDEL GESTRENGEN HEER

H. C. VAN DER HOUVEN,

OP DEN EERSTEN DAG DES JAARS 1844.

Ik zal u ruste geven.
Matth. XI: 28b

Vergrijsd en steeds verjongd, by 't onvermoeide streven
voor plicht en volksbelang op d' aangewezen post,
wie gunde u niet uw rust op d' avond van uw leven?
wie ziet u niet met leed van de eerbaan afgelost?
Maar wat ons op deze aard als werkkring zelfs moog lusten
't wordt werkzaamheid by rust, 't is rust in werkzaamheid
in 't geen Gods hand beschikt, blijmoedig te berusten,
in 't heilgeloof gegrond, en naar Zijn wil geleid.

Hosted by Google

AAN DE LEDEN DER TWEEDE KLASSE VAN HET KONINKLIJK-NEDERLANDSCHE INSTITUUT. BY DE OPENING DER EERSTE ZITTING IN 1844.

Weest my gegroet, in dank aan Gods algoedheid,
aan deze plaats die ons weêr samenbrengt.
op dezen stond, die tevens ernst en zoetheid
by 't achterwaarts- en voorwaartsblikken mengt!
Het jaar vloog heen: een nieuw is ingevallen!
Wat toekomst bergt zijn vale dageraad?
Wat toekomst wacht den weg dier duizendtallen,
met wie de rust van Neêrland valt of staat?
Wat toekomst rijpt voor Vaderland en Koning,
ons volksbestaan en zorgen, klein en groot,
ja, voor de dienst, (geen bloote plichtbetooning)
die dienst van God, waar alle heil uit vloot?
En, — maakt ook dit een deel uit van Zijn gunsten,
van wien alleen ons toestroomt alle licht, —
wat toekomst daagt voor Wetenschap en Kunsten,
waarvoor we ook hier een zetel zien gesticht?
Ook wy toch zijn hier tot geen ijdle glorie;
ook aan dees kring werd toebetrouwd een pand:
de taal des volks, de rol van zijn historie,
die gift van God, dat wonder van Zijn hand. —
Aan ons de taak, om voor die spraak te waken,
van menig kamp het blijvende gewrocht,
vol hemelvuur, om harten te doen blaken
(o dat zy steeds haar roeping kennen mocht!"
voor plicht, voor recht, voor elke reine liefde,
door God, voor God en Christus kruis te zaam,
vol balsemzoets, waar zonde of onspoed griefde,
tot zalving door het roemen van dien Naam! —
Aan ons de taak, om 's lands historiebladen
te louteren van elke dwalingsmet,
tot spiegelrein-hergeven van die daden,
waar heden nog de weêrglans van ontzet;
van eeuw tot eeuw herhalend door wat wegen,
by 't koesteren der Evangeiezon,
dit plekje wier, ten golven uitgestegen,

Hosted by Google

aan Koningen eens wetten geven kon;
dit plekje wier, bewassen met Oranje,
by d' aanloop van den vollen Oceaan
van Galliër of Brit als van heel Spanje,
bewaard bleef op den noodkreet: „Wy vergaan!" —
En wy ook thands, wy schudden op de baren
(o! 't zij nog zoo!) dier Gallileesche zee.
Zoo heff' zich dan, by Nederlands bezwaren,
ook van dees plaats in stilheid onze beê:
Oud-Neêrlands God, by welk een last het kwijne,
delge allereerst voor Hem uit onze schuld!
En dan — dat goud, dat zilver, — het is Zijne,
dat ooit naar eisch de breede bressen vult. —
Der Vaadren God zij onzes Konings Koning,
ZIJN vrees de schat, de wijsheid van den Staat.
Ja, maak Hy nog in Neêrlands harten woning,
wiens naam is Heil, en Wonderlijk, en Raad! —
En ook aan U, o Grijzaarts in ons midden!
heil, heil in Hem, terwijl uw avond daalt,
terwijl een jeugd, waarvoor wy met u bidden,
reeds onze jeugd in frischheid overstraalt!
Voorts, Medeleên! zoo Vaderlandsche plichten
verbonden zijn aan d' arbeid dezer plaats,
zoo ook van hier een wapen is te richten
ter weering èn der dwaling èn des kwaads,
zoo Kunst en Smaak, zoo Onderzoek en Weten
zich aan de dienst der Hoogste Waarheid huwt,
zoo zij dit snoer niet roekloos losgereten,
en ruste er heil op Neêrlands Instituut!

4 Jan. 1844.

AAN NEDERLAND,

IN

DE LENTE VAN 1844.

O God! geef den Koning Uwe rechten.
De Psalmist.

Hooge waatren, zijn, o Neêrland! dikwerf over u gegaan, —
van de Zuiderbergrivieren, van den Noorderoceaan!
Hooge waatren, neen! m e e r dreigend dan of ijsklompschots opschots,

Hosted by Google

of het donderend by Petten landdoordaavrend zeegeklots:
hooge waatren van verdrukking door verwaten Tiranny,
of door opgedrongen Vrijheid, slechts van God en waarheid vrij! —
Zeeën tranen u verzekerd onder vanen, beurt om beurt
of met koningstrots geslingerd, of met koningsbloed gekleurd!
Spaansche haters, Fransche vrienden, Britsche mededingers, ja,
eigen Landgenooten zelve (de herinnering verga!)
dreigden midden in de welvaart u den wissen ondergang, —
't werd den Leeuw der zeven pijlen voor die waatren dikwerf bang!

Hy, die hoog zit in de heemlen, laag op de aarde nederziet,
hy, die watervloed en stormen èn beteugelt èn gebiedt,
sprak tot al die oceanen, tot die stroomen hol en hoog!
„Treedt te rug! zij Neêrlands bodem onbeschadigd, vruchtbaar, droog!"
Stuitte d' overmoed der Alvaas, brak den trots van Lodewijk,
stelde tegen bandeloosheid 't kleine Neêrland tot een dijk!
En het werd, steeds uit zijn nooden door die Hoogste hand gespaard,
van geslachten tot geslachten als een wonder voor heel de aard.

Lente van een jaar dat, somber, zijn gedrukten loop begon!
gy op nieuw getuigt van redding uit diezelfde Reddingsbron.
Kiemden bittre burgerveten, mompelde onwil, wrevel, haat,
broedden slingerende orkanen in den dampkring van den Staat, —
wederom schoot door de wolken een verhelderende straal,
en de zeehoos in de verte stoof in damp weg andermaal.

„Lof en dank den God der Vaadren!" zegg' het volk zijn Koning na!
maar dat Neêrland by Gods werken ook Zijn wenken gadesla.
Dat wy 't vragen zonder uitstel, dat wy 't vragen voor Zijn troon,
welke weg en wat beginsel door deze uitkomst wordt geboôn!
Wat thands plicht is, wat behoefte, — voor de Natie, — voor 't geslacht,
dat weldra ons gaat vervangen, en eene erfnis van ons wacht.
Dicht omwikkeld in den mantel van een angstig zelfbehoud,
in gaan sluimren op de stapels van het aangebrachte goud?
Ons verschansen achter muren van vooroordeel of belang?
Zoeken wijsheid tegen d' Eeuwgeest in de scholen van den Dwang?
Of wel, — dienaars van dien Heerscher, sterk door damp en door papier,
voor zijn stelsels, zijn beloften blakende van ijvervier,
medevliegen op zijn stoomschip, medehollen voor zijn kar,
zonder reiskaart of bestemming, zonder Noord- of Morgenstar?

Hosted by Google

Geen van beiden! — Geen van beiden waarborgt immer Neêrlands lot!
Neen! geen sluimren! — neen! geen stilstaan! — al wat leven mist,
[mist God.
't Zij dan leven! 't zij beweging! maar beweging zij hier kracht,
geen verplaatsing slechts, door 't schudden van den bodem voortge-
[bracht;
geen vervoering door den prikkel van een smaaklijk zwijmelgift;
geen verbloemde goud- of staatszucht; geen gehate factiedrift!
Ja, 't zij leven, 't zij herleven voor dit weêr gespaarde volk!
maar een leven niet van droomen, stout gegrepen uit de wolk,
niet ontvoerd aan vreemde zeden als een nuttelooze roof, —
neen! ontwikkeld uit den wortel van Geschiednis en Geloof!
In zijn wezen, vrucht der tijden, — in zijn vorm, van dezen tijd!
Nederland, aldus herboren, aan een roeping weêr gewijd,
zal zich toonen waard de Vaadren. Zij het needrig, zij het klein,
zoo slechts telkens als oud Isrel van zijn volksschuld weder rein!
God te vreezen, waarheid te eeren, vroom te handlen, zij de keus!
„Met Gods woord voor Vorst en Vrijheid!" de onveranderbare leus!

Vaderlandsche jongelingen! deze leus is waard den gloed,
die zich uitdrukt in uw blikken, en die ombruischt in uw bloed!
Kweekt dien gloed, maar met geen voedsel uit onreinen wortel ooit,
hoe de vrucht ook voor uw oogen zich met valsche kleuren tooit.
Werd Gods Woord, of Recht, of Vrijheid, ooit een spot voor 't
[jonge Euroop, —
't jonge Neêrland, in God moedig, zij voor beter zaak de hoop!

Voorts wy allen! kleinen, grooten! 's Konings dienaars en zijn Raad!
Afgevaardigden en Oudsten van den Nederlandschen Staat!
heel gy Natie! Ook voor volken is er heil slechts in één naam
(dat geen Neêrland, geen Europa, zich dien Statenschepper schaam!):
Jesus Christus — (schrik niet, Isrel! 't is uw Koning, Judaas
[Leeuw,) —
de Eeuw vergaat, maar Zijn regeering is van eeuw door eeuw tot eeuw!

Maar gy! Spruit van vijftig Nassaus! zelf Oranjeheld en Vorst!
in uw boezem blaakt (wy weten 't) een uw stamnaam waarde dorst.
Ja, u wenkt een hooge roeping, — ons, een zielverheffend lot.
Stormen weken, zorgen bleven. Plaats u-zelven voor uw God!
Elke vraag, waar menschenwijsheid zich onvruchtbaar in verkwist,

Hosted by Google

koninklijk ter hart genomen, worde dáár door u beslist.
Elke vraag en haar beslissing wijze in 't hart naar Gibeon,
naar den Hoorder der gebeden, en de vraag van Salomon.
Opwaarts, Zoon van zoo veel Christnen! aangebeden en geloofd!
en gy zult als Koning wezen, 't geen gy zijt als Legerhoofd.

Neen! geen Grondwet zal behouden, hoe vergood eens of vertreên,
zoo geen raad by God gezocht wordt, met verneedring en gebeên.
Vruchtloos anders elke Grondwet! 't Blijft een levenloos papier,
speelbal, dáár, van ijdle vonden, bron van nieuwe driften, hier!
Maar wat Staatswet ons beheersche, zij dit Opschrift het begin,
onbeschreven. zoo het zijn moet, maar geprent in hart en zin:
„'k Ben die God, die eens uw Vaadren uit het Spaansch Egipte bracht.
„Die met Willem van Oranje Neêrland scheppend heb gedacht!
„Die door Maurits veertig steden aan uw Staatskroon heb gesnoerd
„en door hem en Fredrik Hendrik 't groot bevrijdingswerk volvoerd.
„Die uw koopliên vorsten maakte, van uw waatren vasten grond;
„Die vier werelden door schepen aan dat visschersdorp verbond.
„waar paleizen zich verhieven, zegens zegen vroeg en spâ,
„by den weêrklank der kartouwen van Farnese en Spinola;
„Die voor (wederom!) een Willem, 't zij hy neêrlag of verwon,
„stilstaan deed en achteruitgaan Frankrijks koninklijke Zon;
„Die aan Frankrijk en zijn Keizer u rechtvaardig overgaf;
„Die, als 't volk in 't graf gezonken, u weêr opriep uit het graf;
„Die by Waterloo en Leuven uw Oranjevaan bescheen;
„en de jongste lotsbevrijding uit uw Staatsverlegenheên
„Achttien honderd vier en veertig tot haar jaarmerk voeren doe."

Ja! wy treden, God der Vaadren! tot die hoogste Grondwet toe.
Wees gy Neêrlands Opperkoning, Gy het Erfdeel van ons zaad!
En dan! — kome tegen Neêrland haat, verleiding, afgunst, smaad!
Dreige Dwangzucht of Omwentling weêr ons volksbestaan den dood! —
Wil de Bondgenoot des Zwijgers ook nog de onze zijn? geen nood! ....

Zy zullen het niet hebben,
ons oude Nederland!
Het bleef by alle ellenden
Gods en der Vaadren pand!
Zy zullen het niet hebben,

Hosted by Google

de goden van den tijd!
Niet om hun erf te wezen,
heeft God het ons bevrijd!

Zy zullen ons niet hebben,
zoo lang deze Ystad staat;
zoo lang in Neêrlandsche aadren
één polsslag Neêrlandsch slaat;
zoo lang er heldenzielsgloed
in Nassaus Telgen blaakt; —
zoo lang de geest des Zwijgers
op 't Delftsche praalgraf waakt!

Zoo lang één Friesche bodem
op Noordsche waatren drijft,
zoo lang van Utrechts Unie
nog één gedenknaam blijft,
zoo lang niet al de pijlen
verstompt zijn van den Leeuw, —
zoo zullen ze ons niet hebben,
de goden dezer Eeuw.

Wilt Gy ons slechts nog kennen,
God van het voorgeslacht!
Hoe zal de Schildleeuw brullen
van moed, van vreugd, van kracht!
Hoe zal de Zeeleeuw plassen
in 't welbekende sop,
en dagen vriend en vijand
tot stoute sprongen op!

Hoe zullen zy te zamen,
waar 't Recht en Waarheid geldt,
gestand doen tegenover
Schijnvrijheid en Geweld!
Of, vreedzaam maar vol ijver,
van Oost- tot Westerboord
aan de aarde licht verkonden
door 't Evangeliewoord.

Den Negerslaaf, by 't zwoegen,
de vrijheid door het kruis!

Hosted by Google

Aan Israël zijn Koning,
beloofd uit Davids huis!
Gods heil aan alle Heidnen, —
Maleier en Javaan
de zon der volle Waarheid,
voor nacht of halvemaan!

Of zijn het andre tijden,
die God voor ons bewaart?
Een donkrer lotsbedeeling,
waarvoor wy zijn gespaard?
Gy zult ons toch niet hebben,
gy goden van den tijd!
Wy blijven ook by 't zinken
der vaadren God gewijd!

Een Natie kan ook vallen
met eer, ter eer van Hem,
en houden, heilgeloovig,
zijn standaart vast met klem.
Daar zijn ook martelaren
op Neêrlands grond geweest!
Geen Lodewijk (*), geen Willem,
heeft ooit die keus gevreesd.

Met al hun schoone woorden,
met al hun stout geschreeuw, —
zy zullen ons niet hebben,
de goden dezer Eeuw!
Tenzij het woord des Zwijgers
moedwillig werd verzaakt:
'K HEB MET DEN HEER DER HEEREN
EEN VAST VERBOND GEMAAKT.

AAN DEN HEER JOHANNES MULLER.

IN HET MY AANGEBODEN EXEMPLAAR VAN 'T VERS „AAN NEDERLAND" ENZ.

De Drukkunst schenk' der taal, in maatklank neêrgeleid,
vermenigvuldiging, verspreiding, duurzaamheid!

(*) Ik dacht aan Graaf Lodewijk, broeder en rechterhand van den grooten Zwijger.

Hosted by Google

Toch is eens menschen woord weldra in lucht vervlogen.
Maar had mijn needrig lied iets goeds in 's Heeren oogen,
zoo prent het Zijne kracht in 't hart van klein en groot!
Dit, Muller! was de wensch, die uit uw boezem vloot.
Wy willen ons ook hier dat zielsgevoel niet schamen,
maar griflen op dit blad uw en mijn beê te zamen.

29 April 1844.

FEESTDRONK,

TER GELEGENHEID DER ECHTVIERING VAN DEN HOOGGELEERDEN HEER

J. BOSSCHA

EN

Vrouwe M. C. BOISSEVAIN, Wed. PAULY.

Geen schaatrend feestgeschal, maar vreugd, van ernst omtogen,
voegt by den heildronk hier voor Bruidegom en Bruid!
De weemoedstraan glimt schoon ook in gelukkige oogen.
Geen huwlijksfakkel ooit sloot dezen daauwdrop uit!
Dank-, maar herinn'ringsvol omvatten hier de harten
in één gemengd gevoel, by één gewijden toon,
de zaligheên der echt en weduwlijke smarten,
den balsem en de wond, — ja, levenden en doôn!
Tot Hem dan zij de kelk aanbiddend opgeheven,
Die doodt en levend maakt, Die slaat en troost en heelt;
Die by den grafsteen stond en dooden deed herleven, —
en aan den bruiloftsdisch uit water wijn beveelt.
Hy make u, Bruidegom! dien beker overvloeiend!
huismoederlijke vreugd vervulle u dien, o Bruid! —
't Kroost, dat eens Vaders heil met tranen zacht besproeiend,
een moederhart op nieuw in dankbare armen sluit, —
de maagschap, die met u by menig sterfbed weende,
de vriendschap, die u volgde in lief en snerpend leed, —
wenscht niet, dat by het heil, waar God u in vereende,
gy ooit een enkle zucht, in smert geslaakt, vergeet;
neen! maar dat elke traan, die eens uw hart ontwelde,
beschenen door den blik eens Heilands van omhoog,
u van Zijn liefdeweg, u van Zijn hemel melde! —
Geen zonlicht zonder wolk gaf ooit den regenboog.

10 Julij 1844.

Hosted by Google

IN HET ALBUM VAN Dr. A. DE VRIES.

Ενὸς ἐστι χρεία.

Een vriend van Bilderdijk vraagt van mijn pen een woord,
een grijzaart, hoog vereerd, wil van mijn hand een teeken,...
gewillig! zoo mijn ziel zich-zelf hier uit mag spreken,
en vieren aan haar zucht een loop, door niets gestoord.
De Vries! zie daar de zucht. By 't rijpen van de grijsheid
geeft deugd noch wetenschap de ware kracht aan 't hart.
o! Klemmen we ons aan 't Woord der ongeschapen Wijsheid,
tot wier verkondiging ook Gy geroepen werdt.

2 Jan. 1845.

AAN Dr. G. E. V. SCHNEEVOOGT,

MET EEN EXEMPLAAR MIJNER „POEZY" DES JAARS 1821
EN
MIJNER „VOORLEZINGEN OVER DE EVANGELIEN" VAN 1840

Herinn'ring aan een dag van noodstorm en verschrikking, —
gedachtnis aan d' ons hart dien dag geboren vrind, —
erkentnis voor elk woord, voor iedre hulpverkwikking,
gewisseld in ons leed, bewezen aan ons kind.

De dichtkunst van mijn jeugd, de zucht van vroeger dagen,
vervlogen, ja! en toch, meer dan verwezenlijkt! —
Het woord van rijper dag, aan wie het me ooit moog vragen,
hoe, in den Christus, God my bleek en eeuwig blijkt.

Zielseedle! Gy, wiens hart het mijne wil waardeeren!
is 't eigen licht uw deel? die Christus, ook uw hoop?
Zoo ja, dat wy te zaam van Hem de wegen leeren,
volbrengend, in Zijn kracht en 't hart by Hem, den loop

Zoo neen! — Welaan den blik ten hemel opgeheven,
dan, in ons-zelv' gekeerd, en naar der Boeken Boek!
Ik gun u, door wat zee van zorg en werk omgeven,
geen rust, o Schneevoogt! maar rustbarend onderzoek.

Febr. 1845.

Hosted by Google

AAN Dr. M. J. VERKOUTEREN,

MET EEN AFBEELDSEL VAN WILLEM DE CLERCQ.

Gy ook hebt hem gekend, dien trouwen boezembroeder,
op eens ten hemel opgeroepen van mijn zij',
maar door een liefdegunst van God, den Alvergoeder,
hoezeer voor 't oog bedekt, toch steeds mijn geest naby.
O! zoo hy, uit de plaats der Overwinningszangen,
ter eer van 't vlekloos Lam, wiens bloed de losprijs is,
mijn zoon, by 't smertvol leed, dat hem en ons moest prangen,
gezien heeft in uw arm, aanschouwd heeft aan uw disch,
hy heeft op d' eigen stond, in vaderliefde ontstoken,
(de liefde stoort zich aan geen afstand, aan geen dood,)
Verkout'ren! ook op U den zegen uitgesproken,
die voor zijn kroost en 't mijn' steeds uit zijn boezem vloot.

Febr. 1845.

AAN Dr. D. J. A. ARNTZENIUS,

MET EEN PRACHTBIJBEL.

Donarem pateras?
Hor.

Voor trouwe moeite en zorg by dagen òf by nachten,
voor bijstand, aangesneld by snerpende oudrensmart,
hoe zou zich 't zielsgevoel geen lucht te geven trachten?
Wat biedt — neen! wat gebiedt het gaarne dankbaar hart?
'k Bood, zoo de schittring zelfs van steenen of metalen
den Dichter stond ten dienst, van beide schaars bedeeld,
ik bood geen diamant, gestrooid op gouden schalen,
by keur van zilverwerk, naar d' eisch der kunst gebeeld,
ter weêrvergelding ooit of vriendschapsdienst-belooning,
maar als erkentenis van onmacht by de schuld.
Neen! voor den dank van 't hart blijft edeler betooning,
is levendiger blijk der zucht die ons vervult.
Ontfang dien 'in een gift, aansprakeloos van waarde,
maar afdruk voor 't gemoed van d' allerrijksten schat,
die ooit door mensch aan mensch werd voorgesteld op de aarde,
die in zijn klein bestek den hemel-zelf bevat.
Arntzenius! Gods Woord, — van daar straalt ons het wezen
van liefdedienst en dank, daar buiten slechts een schijn.

Hosted by Google

Daal op ons, Geest van God, terwijl we aanbiddend lezen,
en 't zal ons waarheid, kracht en zielsbehoudnis zijn!

13 Febr. 1845.

BY HET GRAF
VAN
Mr. DIRK Graaf VAN HOGENDORP
22 MAART 1845.

Onze dooden zullen leven,
deze graven opengaan,
en de rechterstoel van Christus
op des hemels wolken staan.

Zalig, wie dien Rechter wachten,
zich Zijn vrijspraak reeds bewust,
door 't geloof in Zijn beloften,
in Zijn offerdood gerust.

Deze mond, die by het leven
zich niet roekloos opensloot,
heeft Hem tot den dood beleden,
spreekt van Hem nog na den dood.

Tot ons allen roept hy zwijgend:
„Grijpt het heden aan van 't heil!
„in gerechtigheid en vrede,
„slechts voor 't bloed eens Goëls veil."

Tot de weduw die hem nastaart,
tot de weezen aan haar zij':
„God is Man! en God is Vader!
„Een getrouwe God is Hy."

En tot u, der zonen oudste!
heeft hy nog een plechtig woord,
dat by de erfelijke plichten
eens u op te laden, hoort:

Dirk van Hogendorp! Uw vader
liet u na een eedlen naam,
naam in Neêrland onvergeetbaar, —
dat hy nooit zich uwer schaam!

Hosted by Google

Naam, door hem als niets gerekend
bij dien hoogen n i e u w e n naam,
die in 't oog van d e z e wereld
vaak met smaadheid gaat te zaam.

Ja, voor allen die zich schaarden
om dit opgedolven graf,
legt zijn afgelegde loopbaan
dit getuignis blinkend af:

onberispt door medemenschen,
trouw in ambt en huis en plicht,
wist hy zich verloren zondaar
voor des Heilgen aangezicht.

Hoort de vastheid Zijner hope:
't Heil, voor zondaars weggeleid!
Hoort den rijkdom Zijner erfnis:
Christus, mijn Gerechtigheid.

En nu! — Zalig zijn de dooden
in den Heer gestorven! Ja!
want zy rusten van hun arbeid,
en hun werken volgen na.

GEDACHTEN BY HET GRAF
VAN
DEN TWAALFJARIGEN
HENDRIK CHRISTIAAN CAPADOSE,
28 MAART 1845.

De kleinen gaan ons voor in 't koninkrijk des Heeren;
door kindren wil ons God Zijn diepe wegen leeren!
Hier rust het stof eens kinds, in 't midden van de pijn
gegrepen, om eerlang voor eeuwig vrij te zijn.
o Hendrik Christiaan! vrij is uw geest daar boven,
daar 's Hemels Englen 't Lam, dat voor u bloedde, loven,
terwijl in 's aardrijks schoot uw lichaampje uitgestrekt
den Engel sluimrend wacht, die eens Gods dooden wekt!
o Kind van rouw en vreugd, van tranen en gebeden!
hoe zijt gy dus de rust al lijdend ingetreden!

Hosted by Google

Hoe dus van 's levens lust en zoetheên losgesnoerd,
en als op vleugelen aan 't oudrenhart ontvoerd?
U maakte Christus vrij door eigen lijdensbanden.
Zijn liefde deed uw hart in heilbegeerte ontbranden.
Zijn Geest was dáár, -- gy leedt, beleedt en overwont,
gy — thands van zonde en pijn voor eeuwig zielsgezond.

AAN MIJN TEDER GELIEFDE EGADE,
OP HAREN AANDOENLIJKEN VERJAARDAG,
den 2den APRIL 1845.

Dierbre! sints uw teedre liefde, van ons vijftal blijde omschaard,
met verrassing op verrassing mijn geboorte heeft verjaard,
hebben weder donkre wolken zich ontladen op ons hart,
zijn ons weder zilte tranen afgeperst door oudrensmart;
hebben dagen, hebben nachten van ontzetting en verdriet
ons vereend doen ondervinden dat ons God nog nooit verliet;
hebben tranen, hebben smarten, hebben uitkomst, zegen, troost,
hebben zorgen, vragen, wegen, voor ons huis en hart en kroost,
ons, by 't vordren onzer dagen, immer dieper doen verstaan,
wat ons God gaf in elkander op de Christenlevensbaan.

En verrijst ons thands de morgen, lieve Gade! van uw feest,
feest, dat jaar aan jaar mijn' boezem zaalge dankstof is geweest,
by de tranen onzer naasten over gade en kroost geweend,
en, of 't ware, by de rustplaats van het nat beschreid gebeent';
o geliefde! (is het God niet, die het denkbeeld in u werkt,
ja, die God, die in de nooden u zoo dikwerf heeft gesterkt?)
Teêrgeliefde! neen, gy weigert, waar ge een broeder weenen ziet,
die verbroedring van uw feestvreugd met geween en rouwklacht niet.
Neen! Gy kiest het huis der droefheid voor den feestelijken disch,
en te proeven uit den beker, die daar ingeschonken is,
boven d' ongemengden feestkelk, dien, wat zegen God ook schonk,
ook uw mond, gelijk de mijne, zelden zonder tranen dronk.

Heil dan, dierbre! met dees morgen! heil en vrede, waar gy gaat,
en den eenzame en zijn weesjen, helpende ter zijde staat!
Heil! een zegen zal nog druppen op het hart dat zich ontsteelt
aan het vreugdgejuich van kindren, en in 't leed des lijders deelt.

Hosted by Google

Ja, in 't huis des diep beproefden geve ons God in volle kracht,
in gezegende gemeenschap aan het hart te zien gebracht,
hoe, met Christus, heil en lijden, grafgewelf en paradijs,
zich ontmoeten, zich verklaren op aanbiddelijke wijs,
in die keuze: 't zij wy leven (God verleng' ons 't uwe lang!)
't zij wy sterven (komt eens de ure, niemand onzer zij die bang!)
't zij wy leven, 't zij wy sterven, 't zij er feestvreugd is of pijn,
's Heeren volgers, 's Heeren eigen, voor een eeuwigheid te zijn.

AAN Jonkvrouwe W. L. VAN LOON,

BY HARE ECHTVEREENIGING MET

Jhr. Mr. P. J. ELOUT VAN SOETERWOUDE.

MET MIJNS BROEDERS CAPADOSE'S VERHAAL VAN HET STERFBED ZIJNS ZOONS.

De glans der jeugd,
de dag der vreugd,
waar 't hart op Jesus Christus ziet,
schuwt d' aanblik dezer rouwkleur niet.
God maakt zich groot
aan Canaas Bruiloftsdisch, en in der Zijnen dood.

20 April 1845.

AAN DEN HEER H. KRIEGER SCHUMER

OP DEN GEDENKDAG ZIJNER VIJF EN TWINTIGJARIGE AMBTSVERVULLING.

Men belt! — deez' dag voor 't minst word' knaap noch maagd geboren,
zoo ver zich de oever strekt van Amstel, Spaarne of Vecht!
Geen rijtuig, aangehold op onze steenen sporen,
geen klinglen met de schel van d' ademloozen knecht!
Geen echtgenoot twee, drie, om Schumer ongeduldig,
en zich dat wakker hoofd betwistend in hun vuur,
maak' zich op dezen dag aan rustverstoring schuldig
van 't zilvren feestgerecht, zoo vluchtig toch van duur!
Gantsch anders een vertoon, dan versch geplukte wichtjes, —
een schooner galm, o Vriend! werd heden u bereid,
dan 't krijten of gekreun van nuchtren aangezichtjes,
in deez' hun vreemde lucht pas door u ingeleid.
Wat zeg ik? Juist die kreet was immer in uw ooren
welluidend als muzijk voor 't plichtgetrouw gemoed;
gy zoudt ze niet versmaân, indien ze ook thands by koren,

Hosted by Google

van tienmaal honderden u brachten hunnen groet,
en riepen: „Onze kreet, by de intreê van deze aarde,
„waar 't oog naar hooger blikt, heeft haar beteeknis meê;
„indien door weeën ons een aardsche moeder baarde —
„ontsluit ook de eeuwigheid zich niet met barensweê?"

29 Junij 1846.

FRAGMENTEN UIT HET BOEK VAN JOB.

HOOFDSTUK IV: 12—22.

Daar is een woord tot my gekomen;
mijn oor vernam zijn stil geruisch;
't was een dier wondre nachtgezichten
in schaduwen des diepen slaaps.
Daar overviel my schrik en beven,
mijn gantsch gebeente schudde er van.
En zie! een geest trok voor my henen —
(het hair mijns vleesches rees te berg)
een vluchtig beeld, een luchtgestalte,
ik zag, maar onderscheidde niet,
en in de stilte van dat duister
hoorde ik de fluistring eener stem:
hoe! meer dan God een mensch rechtvaardig?
Het maaksel, boven die hem schiep?
Zie! op Zijn dienaars in den hemel
vertrouwt Hy niet, Hy vindt gebrek
in de Englen, die Zijn stoel omgeven,
zoo 't aankomt op volkomenheid.
En die in leemen hutten wonen
wier grondslag in het stof berust,
zy, van den avond tot den morgen,
eer 't iemand merkt, verwelkt, vergaan,
wier vleesch het voedsel is der maden, —
die zouden vaststaan voor Zijn oog?

HOOFDSTUK V: 8—27.

Voorwaar! tot God zoude ik my wenden,
en tot d' Almachtige mijn reên!
Die wondren uitricht, — wie doorgrondt ze?
Ontzachlijkheden zonder tal!

Hosted by Google

Hy geeft den regen aan de velden,
het water giet Hy op de hei.
Verneêrden stelt Hy in de hoogte,
verdrukten zendt Hy hulp en heil.
Der wijzen raad maakt Hy tot dwaasheid,
hun raad volbrengt een ijdel niets.
De list verstrikt zich in haar netten,
de sluwheid loopt zich-zelv' voorby.
Voor hen wordt dag tot nachtlijk duister,
de middag tastbre donkerheid.
Aan 't zwaard ontrukt hy den verdrukte,
den hulpeloozen uit hun muil.
Zoodat er voor de ellend verwachting,
verstomming voor den boozen is.
Welzalig, wien die Almacht tuchtigt, —
verwerpt de roê niet van Zijn hand.
Want Hy doet smert aan, en Hy heelt weêr,
hy wondt, en Zijne hand verbindt.
In zes benaauwdheên brengt Hy redding,
de zevende genaakt u niet.
De honger zal u niet verslinden,
het deert u niet, als de oorlog woedt.
Zelfs met de steenen van de velden,
zelfs met de dieren van het woud,
zult gy verbond en vrede hebben.
Ja, waar het zwaard u tegenblikt,
de honger grijnzend op u aanvalt,
het wild gedierte u tegenbrult,
daar zult gy lachen en gerust zijn;
in uwe tent zal 't vrede zijn.
Vermenigvuldigd zal uw zaad zijn,
uw spruiten, als het kruid der aard!
In ouderdom, verzaad van dagen,
zult gy in 't graf ter ruste gaan,
gelijk de rijpgestoofde koornair
wordt afgesneên en weggelegd.

HOOFDSTUK IX : 2—12.

Voorwaar, ik weet, het is zoo! zou de mensch
rechtvaardig zijn voor God, die hem gemaakt heeft?

Hosted by Google

Niet één uit duizend vindt een antwoord, als
God lust heeft in het recht met hem te treden!
HIJ slechts is wijs van hart, HIJ groot van kracht.
Wie kende ooit in zijn binnenste den vrede
wanneer hy aan Zijn wegen weêrstand bood?
De bergen merken 't niet, en Hy verzet ze;
zy worden in Zijn gramschap omgekeerd.
Het aardrijk wankelt, en haar zuilen schudden.
Als Hy 't gebood, de zon ging niet weêr op, —
de sterren, als verzegeld, werden duister.
Hy breidt de heemlen uit, en op de zee
maakt Hy een effen pad voor Zijnen voettred.
Den Wagen, en d' Orion, en 't gestarnt
van Noord en Zuid formeert Hy aan de transen,
die groote dingen doet, en zonder tal
zijn Zijne wondren. Ziet! Hy zal voorbijgaan,
en ik bemerk Hem niet: — en voor my staan,
en ik, ik weet het niet: — Hy zal berooven,
en wie zal tot Hem zeggen: Geef my weêr!
of vragen van Hem rekenschap: Wat doet Gy?

HOOFDSTUK XIX : 23—27.

Ach! werden nu mijn woorden opgeschreven,
en opgeteekend in de rol eens boeks!
Graveer' men ze ter eeuwige gedachtnis
in steen en rots met ijzren stift en lood!
Ik weet, mijn Goël leeft, Hy zal ten laatste
verlossend opstaan over deze klei.
Als dees mijn huid geheel doorknaagd zal wezen,
zoo zal ik God aanschouwen uit mijn vleesch, —
aanschouwen my ten goede, niet een vreemde.
Mijn nieren in mijn schoot verlangen zeer.

HOOFDSTUK XXVI : 5—14.

Het doodenrijk ligt voor Hem open, de Afgrond
ontbloot. Hy spant de polen over 't ruim

Hosted by Google

en hangt het aardrijk aan een niet. De waatren
bindt Hy te zamen in de wolk op; evenwel
zy scheurt niet. Voor Zijn troon spreidt Hy tapijten
van wolken. Aan de wateren op aard
stelt Hy hun perk. Hy scheidt het licht en duister,
en doet ze dan weêr smelten in elkaar.
Op Zijne stem bewegen zich de zuilen
der wereld, en zy siddren van Zijn toorn.
Hy klooft de zee tot golven, en haar branding
verslaat Hy in het hoogste van haar drift
door Zijn verstand. Zijn geest versiert de heemlen.
Zijn hand doet aan de pool den Noorderslang
bezwijken, als de morgenglansen rijzen.
Ziet! dit is slechts een stuksken van de zaak,
het uiterst eind Zijns werks. En wie dan onzer
verstaat de donders van Zijn mogendheên?

HOOFDSTUK XXIX : 2—25.

Och of my iemand wederbracht die dagen,
thands verre, toen nog God mijn Hoeder was,
toen 'k by Zijn licht de duisternis doorwaadde,
en Hy Zijn lamp deed lichten om mijn hoofd!
Die dagen, toen nog Gods verborgen omgang
mijn deel, en op mijn tent Zijn vrede was;
toen met d' Almachtige aan mijn zij', mijn kindren
zich schaarden om mijn disch. Mijn gangen wiesch
ik in de melk, en uit den rotssteen vloot
my olie. Als ik ging, als ik mijn voeten
de stad door richtte naar de plaats des rechts,
zoo zagen my de jongeren en scholen
zich weg; de grijzaart zelfs rees op en stond.
De Vorsten schroomden zich te laten hooren,
zy legden hunne hand op hunnen mond.
De aanzienlijken weêrhielden hunne woorden,
hun tong was aan 't verhemelte gekleefd.
Het oor, dat naar my hoorde, hield my zalig,
en de oogen. die my zagen, prezen my.
Want den verdrukte, als hy riep, verloste ik,
den wees en die geen helper had in 't land.

Hosted by Google

De zegen des bevrijden uit vertwijfling,
de vreugdestem der uitgeredde weeuw,
kwam op my. Met gerechtigheid bekleedde,
en met barmhartigheid bedekte ik my
als met een kleed en Vorstelijke tulband.
Ik was des blinden oog, ik was de voet
des kreuplen, den nooddruftigen een vader.
Ik onderzocht de rechtzaak die 'k niet wist,
en brak de tanden des godloozen en
ontvoerde aan zijnen muil den roof. Ik zeide:
zacht op mijn bed zal ik den geest eens geven,
na dagen verveelvoudigd als het zand.
Mijn' wortel blijft de waterbeek besproeien,
de daauw vernachten op mijn tak. Mijn eer
zal zich verjongen met den last der jaren,
en in mijn hand de stevigheid mijns boogs.
Naar mijne stem werd in den raad geluisterd,
en niemand sprak tot dat ik was gehoord.
Ja, niemand sprak ook dan nog, want mijn reden
drupte als de daauw hun op het hart; hun mond
verwachtte mijne woorden als den regen,
waarnaar het dorrend kruid der velden smacht.
Lachte ik hen toe, zy dorsten 't niet gelooven.
Mijn' oogblik ondervingen zy, vereerd.
Zy stelden hunnen weg naar mijne meening.
En in hun midden zat ik boven aan,
gelijk een Koning, die regeert op velen,
gelijk een man, die treurenden vertroost.

HOOFDSTUK XXXI : 1—40.

'k Heb een verbond gesloten met mijne oogen!
Hoe zou mijn blik zich wenden naar een maagd?
Hoe hadde ik dan gewandeld voor Gods aanschijn,
en met d' Almachtige mijn deel gehad?
Wacht niet de boozen 't oordeel, en verschrikking
de werkers van het onrecht? Ziet Hy niet
mijn gangen? telt Hy niet mijn treden? Wege
mijn God my in de weegschaal, of ik ooit
het pad der ijdelheden mijnen voeten

Hosted by Google

vergund heb, of bedrog of list gekweekt!
Zoo zal de oprechtheid van mijn wegen blijken.
Of, zoo mijn gang is afgeweken, zoo
mijn hart de lust gehoorzaamd heeft der oogen,
en aan mijn handen onrecht heeft gekleefd,
zoo moet hetgeen ik zaaide een ander eten,
en uitgeworteld worden mijn plantsoen.
Indien mijn hart verlokt werd tot de huisvrouw
mijns naasten, en 'k geloerd heb aan zijn deur,
(afgrijslijk is die misdaad voor mijn Rechter,
een snoode schenddaad, der verfoeiing waard,
een vuur, het merg verteerend in 't gebeente,
en have en goed vernielend tot den grond!)
zoo moog mijn huisvrouw malen voor een ander,
zoo kromm' zich over haar een vreemde man!
Indien ik van mijn knecht of van mijn dienstmaagd
het recht verkort heb of den eisch versmaad,
(want wat zou dan mijn deel zijn, als God opstond?
Als Hy bezoeking deed, wat antwoordde ik?
Heeft niet die my gemaakt heeft hem geschapen?
Bracht niet een zelfde moederklei ons voort?)
zoo ik aan d' arme ooit zijn broodsbegeerte
onthield, of de oogen van de weduw liet
versmachten, of voor my alleen mijn bete
gesneên, en niet gedeeld heb met den wees —
neen! 'k was hem van mijn jonkheid aan een vader,
en van mijn moeders schoot af aan een vriend. —
Zoo 'k ooit een mensch liet trantlen van de koude,
en my de naakte ooit vond meêdoogenloos!
Gezegend hebben my veeleer zijn lenden,
die mijner lammren vacht verwarming schonk.
Zoo 'k ooit, die weêrloos was, ben aangevallen,
om dat het strenge recht my gunstig was,
zoo vall' mijn schouder uit van zijn gewrichten,
zoo vall' mijn arm te pletter uit zijn pijp.
Want Gods gericht was my een schrik, Zijn hoogheid
steeds voor mijn oog, en Zijn geduchte toorn!
Indien ik 't goud gezet heb tot mijn sterkte,
of tot het zilver heb gezegd: mijn hoop!
Zoo 'k ooit mijn hart verheven heb in blijdschap,

Hosted by Google

om dat mijn hand rijk ingezameld had, —
of zoo, wanneer de zon scheen in haar luister,
de maan haar stillen gang ging aan den trans,
mijn hart zich in 't geheim ooit liet verlokken,
om 't schepsel deel te geven in Gods dienst, —
want ook dat waar' een misdaad voor mijn Rechter,
verzaking van den God der eer geweest, —
indien ik me in het onheil van mijn hater
verblijd heb, of gejuicht wanneer hy viel,
of aan mijn tong veroorloofd heb te vloeken
de ziel des genen die my lagen wrocht, —
indien niet van mijn spijz' verzadigd werden
nooddruftigen en vreemdlingen te zaam,
voor wie ik steeds herbergzaamheid bereidde,
de deur steeds openzette van mijn tent, —
of zoo 'k, in overtredingen gevallen,
mijn schuld voor God, als Adam, heb verbloemd,
door zelfbedrog mijn misdrijf heb vergoêlijkt,
door zelfverheffing niet beleden heb, —
zoo blijve ik tot een schrikbeeld uitgeteekend,
en treff' my aller nageslachten smaad!
Och of ik éénen hadde, die my hoorde!
'k Heb mijn geding vrijmoedig afgepleit.
Ja, dat de Almachtige my antwoord geve!
Dat mijne weêrpartij zijn aanklacht schrijf!
Ik zal ze op mijnen schouder gaarne dragen,
ik zal ze voeren als een kroon op 't hoofd!
'k Zal ieder mijner stappen voor Hem leggen,
'k zal naderen voor Hem gelijk een Vorst.
Indien mijn akker onrecht ooit getuigde,
indien zijn voren riepen tegen my,
omdat ik zonder loon de vrucht genoten,
omdat ik d' arbeidsman mishandeld heb,
zoo moog mijn land voor tarwe distels geven,
en giftig kruid voor voedzaam gerst!

1847.

Hosted by Google

HET LIED VAN MOSES.

„En ik zag een glazen zee, met vuur gemengd, en die de overwinning hadden van het Beest en van zijn beeld, en van zijn merkteeken, en van het getal Zijns Naams, welke stonden aan de glazen zee, hebbende de citers Gods; en zij zongen het gezang van Mozes den dienstknecht Gods, en het gezang des Lams." Openb. XV : 2, 3.

'k Zal van Jehovah, mijn Bevrijder,
het lied doen galmen uit mijn mond.
Hy heeft het paard en Zijn berijder
ter neêr geslingerd tot den grond.
Hy is mijn God, mijn Roem, mijn Zege,
de God mijns vaders! 'k Geef Hem eer.
Dat de aarde zich van schrik bewege!
Zijn Naam is Held. Zijn Naam is Heer.

Het volk van Cham met ros en wagen
het zeepad dreigend ingetreên, —
zy zijn gevallen, daar wy 't zagen,
zy zijn gezonken als de steen.
Ik zal van hulp en uitkomst spreken.
Uw rechterhand heeft ze verplet.
Gy hebt hun lijken tot een teeken
aan de oevers der Schelfzee gezet.

De wateren, in twee gekloven,
de waatren stonden op een hoop
by 't licht des vuurkoloms van Boven, —
en zie! de Zon hernam haar loop....
daar sprak de vijand: „'k Zal vervolgen!
„'k Zal koelen aan dat volk mijn moed.
„Mijn zwaard is dorstig en verbolgen.
„Opslorpen zal mijn zwaard hun bloed."

O God! Gy bliest! 't Zijn golven weder,
en — der Egiptenaren dood!
Zy stortten in de diepte neder!
Zy kleefden aan den grond als lood.
Wie is als Gy, o God der goden?
Wie is als Gy, geducht in macht?

Hosted by Google

Die wind en waatren hebt geboden,
het werk, het werktuig van Uw kracht.

En thands! Gy zult ze verder weiden,
wier boei Uw Bondstrouw heeft geslaakt;
ze door de steenwoestijnen leiden
naar 't land, den Vaderen vermaakt.
De volken hoorden het. Zy trillen.
Heel Palestina dreunt en kraakt.
Wie zal uw angst, o Moab! stillen,
of weeren 't volk, dat u genaakt?

Ja, 't volk trekt op, door U verkregen,
o God des eeuwgen erfverbonds!
Gy voert het aan op wonderwegen,
gedenkend aan den eed Uws monds.
Gy zult ze nestlen in de steden,
Gy zult ze wortlen in den grond,
nog door der Reuzen voet getreden,
tot wier verdelging Gy ze zondt.

Van eeuw tot eeuw zult Gy regeeren!
Gy zijt mijn God, mijns vaders God!
Wie zal Uw legerbenden keeren?
Gy zult ze voeren in hun lot!
Zingt, zingt Jehovah den Bevrijder!
zingt Hem met rei en rinkelbom.
Hy blies! Het paard en zijn berijder
kwam in de diepe waatren om.

Dus, aan de oevers van die baren, eens geëffend tot een pad, zongen Mirjams maagdenreien 't heil, dat God gegeven had, waar de nagalm van blijft ruischen aller eeuwen loopkring door — dan, op nieuw wordt opgevangen door een maagdelijker koor, door het koor van uw verlosten, Sterke Held Emmanuël! daar zy uw triumfen zingen over zonde, dood en hel.

Aan den oever van geen golven meer, door stormen opgeruid, maar dier spiegelzilvren vlakte, die by 't hemelharpgeluid afbeeldt slingerende kampen, onder worstlend zielsgebed, vaak met paarlende angstzweetdroppen doorgestreên en neêrgezet,

Hosted by Google

néergezet thands, en voor eeuwig, opgelost in eeuwge vree, —
aan den oever dier kristallen, maar met vlam gemengde zee,
die Joannes van op Patmos met des geestes oog vernam,
zingt men nog het lied van Moses, maar ter eere van het Lam,
van het Lam, den Leeuw uit Juda, Offeraar en Lam te zaam.
't Heil van God, in 't vleesch gekomen, is Zijn nooit volprezen naam.

Van dien Heiland, dien Bevrijder, zingt de hemel, zinge de aard!
Lof, aanbidding, alverloochning, is Hy hier en eeuwig waard.
Goël, Hy, uit zwaarder dwangjuk dan Egiptes dienstbaarheid,
die geduchter dan de golven der Schelfzee ten voetpad scheidt;
die een pad vond voor verloornen door de diepten van den dood;
die door moeilijke woestijnen laaft met waatren, zelf het Brood.
Dat we U volgen, goede Herder: groote Leidsman, Koning, Heer!
(trek ons met genadekoorden!) op de schudding van het meir,
by Uw zielstrijd in d' Olijfhof, Uw verhooging aan het kruis,
door den nacht der doodsvallei eens naar het Vaderlijke huis.

1846.

HAGAR.

Wat wondren zaagt ge al niet, woestijnvorstin van 't Oosten!
een grond vereeuwigen, dien 's hemels vuren roostten
tot ééne onoverzienbre, één waterlooze zee
van golven steen en rots, tooneel van schrik en wee,
verlatenheid en dorst en zonder laafnis sterven! —
Wat hebt ge al in die lucht, die d' ademtocht doet derven
aan wat dáár adem zoekt, den stormwind vaak gezien
zich als aan ketenen ontwringend; niet slechts dien,
waarvoor de reiziger 't gelaat verbergt in de aarde,
tot dat de gruiskolom, die wervlend zich vergaârde
by 't loeien van den reus, voorbijgerold zal zijn!
Nog andre schuddingen bestookten uw woestijn,
aloud Arabië! 't Zijn zulken, die de scharen
opdreven, uit uw schoot, van landveroveraren.
Hier, langs uw noordergrens, trok Israël weleer,
omstuwd van teeknen Gods, naar 't erfland op en neêr,
de veertig jaren door; — daar, twintig eeuwen later,
verhief de Saraceen met dweepend krijgsgeschater
zijn wapens, om aan de aard een half gekraden God
te brengen, en een keer in heel der volkren lot.

Hosted by Google

Maar in het hachlijk uur, hier voor des Dichters oogen
herroepen, is het stil, van stormen onbewogen,
in deze wildernis, en eenzaam. Slechts één vrouw,
met fierheid, diep verneêrd, in 't oog, — met naberouw
en kommer in de ziel, diep in die ziel bestreden, —
richt op den sombren weg haar ongewisse schreden.
De waterflesch klopt op haar borst, eerlang geleêgd,
het brood ontbrak alreede, en dubbel klemmend weegt
de last haar onder 't hart, waarop voor weinig dagen
haar blik zoo onbedacht naast Sara roem dorst dragen.
Verwatene! waarheen? De tent van Abraham
wierp tuchtigend u uit! Keer tot geen land van Cham,
maar tot de schaduwen van Mamres eiken weder,
en dat zich 't hart voor God aan Saraas voet verneder'!
Voor u ook is daar brood en water, heul en troost
en Goddelijke trouw! Wees dienstmaagd, — en uw kroost
zal groot zijn! meer dan een belofte omvat die woning,
en wat uit Abrams heup geboren wordt, is koning.

De moeder Ismaëls!

Maar Sara mede staat,
op Gods gezetten stond, de moeder van een zaad,
een zoon, waaruit de Zoon eens menschlijk wordt geboren!
En nu — die Abram 't eerst den vadernaam deed hooren,
die veertien jaren op de aartsvaderlijke kniên
geen tweeden nevens zich gekoesterd had gezien,
moet thands dien tweeden als zijn' meerdere gehengen,
en, man in zelfgevoel en krachten, hulde brengen
een weenend kindeke! Gelijk den pijl zijn boog,
schiet op den zuigeling zijn verontwaardigd oog
den blik des wrevels en des spots. De moederzonde
hernaalt zich in dien spot en slaat een versche wonde
in 't hart der meesteres; — en deze blik beslist.
Het woord des Heeren handhaaft Sara. Neen! geen twist
van broeders onder 't oog van Abram! Twee vorstinnen
gedoogt de tentgordijn van Mamre niet, noch binnen
haar plooien deze twee, schoon spruiten van één stam:
den herder en den held, den woudstier en het lam.

De moeder Ismaëls!

Hosted by Google

Een moeder veler volken
ook zy! — Wel dekten eens verwarrende onheilswolken
de ster der moeder en des zoons, wanneer de dorst
der schroeiende eenzaamheid het leven in de borst
des jonglings, reeds ten grave als uitgestrekt, ging doven.
Maar neen! des Engels stem spreekt deernis uit van Boven.
Gy zult niet sterven, zoon uit Abram! De woestijn
heeft zich een oogenblik uw graf gewaand te zijn, —
die woesteny zal eens uw glorièn getuigen!
Voor u zal stam aan stam het hoofd met eerbied buigen
by 't gonzen van uw boog, o Schutter! Vrij en fier
plant, kennende zijn bloed, de zwervende Arabier
uw naam voort en uw beeld. Zijn hand is tegen allen.
Geen menschlijk bondgenoot, die hem te beurt zal vallen, —
het dier slechts in zijn dienst! geen koutertrekkende os,
geen jacht- of huishond, — maar zijn kemel en zijn ros.

Zijn kemel! — 't Levend schip, dat door de zandzeebaren
zijn koers houdt, rijk bevracht met keur van Oosterwaren, —
't woestijnpaard, dat in 't zaâl, hem door natuur gewrocht,
zijn ruiter rustig voert door d' eindeloozen tocht,
hem knielend afwerpt en weêr opvangt, en, waar de oogen
vergeefs een waterdrop als uit te lokken pogen,
de karavane met zijn reuk ten dienste staat,
en wellen opspoort, die nog laven. Op de maat,
van dat de zon herrijst, vervolgt het dier te vrede
met onvertraagden vaart, met onverhaasten trede,
gelijk de kloknaald tikt, zijn' weg, ten zij zich 't lied
versnelle, waar ook hy gevoelig 't oor aan biedt:
de klaagzang, niet altijd eentonig, van den drijver,
of wel, de lofzang van den pelgrim, vol van ijver
maar lijdzaam, die aan 't eind van 't onverkwikkend pad
Jerusalem zal zien, de onsterfelijke stad.

Zijn ros! — de roem van ouds, de vriend van zijn berijder
dat ros steeds, waar de spreuk van d' Idumeeschen lijder
ter eer zijns Gods van zong: „Wie gaf het paard zijn kracht,
„zijn heldenhart? Wie heeft zijn hals bekleed met pracht
„van manen, golvende op den wind? Men ziet hem dansen
„gelijk een sprinkhaan, by de bliksemende lansen,

Hosted by Google

„de pijlen, rootlend in hun koker, en het zwaard
„dat flikkert in zijn oog, voor galm noch glans vervaard;
„een wolk gaat opwaarts van zijn snuiven, — met zijn hoeven
„verslindt hy 't slagveld of hy trappelt het tot groeven
„en ijlt het harnas te gemoet, of schuimt en woelt,
„terwijl hy aan 't gebit zijn krijgsdrift bloedend koelt,
„en antwoordt brieschend op den donder der trompetten,
„waarby de vaandelen zich in beweging zetten."

De moeder Ismaëls!
Hoe schudt en schokt die schoot!
't Zijn volken, — stroomen van veroovraars, die den dood
(een paradijs in 't oog!) met waanzins lust verbeiden,
ja, tot des aardrijks eind uitdagen en verspreiden.
't Schiereiland goot hen uit, Egiptes Zevenmond
gelijk, wen hy zijn bed als opheft, en den grond
met waterdiepten dekt waar bergen in bezwijken;
of zoo zich de Oceaan een baan veegt door de dijken,
en 't land in zee herschept, of uitbijt met zijn zout.
Geen hoogte die weêrstaat, geen glooiing die weêrhoudt!
Geen kracht of kunst by macht den aanloop te verduren!
Zy stappen zeeën door en springen over muren,
en vielen ze in een lans, de lans verwondt ze niet.
Half de aarde werd op eens Arabisch grondgebied.
En, als een veld in 't rond bezaaid met hagelsteenen,
de donderwolk ontperst, zoo zien van Hagarenen
drie werelddeelen van den Indus tot den Taag
hun breedten overstelpt. Buig, Syriër! en waag
geen weêrstand, Palestine! en torsch by al uw weeën,
stad Davids! nog den last der Omarsche moskeeën.
Zink, Oosterchristenheid, dien naam sints lang onwaard!
onredbaar, voor den zwaai van 't Damasceensche zwaard!
Ach! werd het Bijbelwoord voor fabelen en beelden
en menschenvonden, die uw zinlijke ooren streelden,
te lang te rug gezet? aanvaard den Koran thands,
wiens halve waarheid in haar duizelenden glans
uw afgoôn wel kan slaan, maar u geen God hergeven, —
en overmogen moest, waar Christendom voor leven
een vorm werd, — schijn, geen zijn. Egipte! ontfang de wet,
u weêr in dezen tijd van den Nomaad gezet!

Hosted by Google

Neig 't hoofd, Alexandrië! en geef dien woestijnieren
de boektresoren prijs, die uw paleizen sieren,
met al de wijsheën van uw scholen! Laatste bloed
van Oud-Numidië! laat varen uwen moed.
Carthager of Vandaal! spaar 't slagzwaard in de schede!
Het geldt heel Africa; het geldt Europe mede!
Zie! Calpes rotsen zijn beklommen, overheerd
ligt Spanje. diep ook daar de Christennaam verneêrd!
De fiere Westgoth heeft zijn kerken zien ontwijden,
en, dolende in 't gebergt, wacht op den eb dier tijden.
Maar neen! nog wast de vloed. De Pyreneën staan
geen gieren in den weg, geen Muselmansche vaan.
Waak op, gy Noordenwind! en drijf die sprinkhaanzwermen
te rug! rijs, Karel! rijs, om 't Westen te beschermen;
en wees in hooger hand een H a m e r die verplet,
en wat nog kruis belijdt van Mekkaas dwang ontzet.

De moeder Ismaëls!
Wie heeft der krijgren klingen
tot dezen kamp gescherpt, en de aarde leeren dwingen
van uit hun eenzaam zand en vesten, naauw bekend
voor dezen? Wie dat volk uit de armelijke tent
verplaatst op troonen? Wie de toekomst en het leven
der wereldnatiën als in hun hand gegeven? —
Een man, als uit het niet gebiedend opgetreën,
in aart en levensloop vol tegenstrijdigheën;
veehoeder, handlaar, held, straks Staat- en sectestichter,
wel ongeletterd, maar in 't diepst zijns wezens dichter,
voor Godsdienst brandende, voor Waarheid koel van zin,
en (zoon van Abram en de Egiptische slavin!)
zich voelende beheerscht door Israëls propheten,
voor Issa bovenal gedrongen in 't geweten
tot eerbied en ontzag, toch in onbuigbren trots
zich-zelven predikend als opperzendling Gods, —
hervormer, ja (wellicht!) zijns tijds, en voorbereider
van beetre, maar weldra slechts zelf- en volksmisleider;
om strijd zich vleiende en gevleid, gewaand Propheet,
en lasterlijk in 't eind begroet als Paracleet.
Mohammed! o, wat kracht, wat wijsheid waren de uwen?
Slechts deze: een waarheid Gods den logen uit te huwen

Hosted by Google

en teelen uit dien echt een monsterachtig kroost
van dweepend zingevlei en ingebeelden troost.
Ach! uwe niet alleen was 't opzet om één waarheid
met al haar hemelglans en goddelijke klaarheid
te spannen in 't gareel ten dienste van een Macht
van menschenvonden en verfoeisels; — of de kracht
van ééne zondedrift met ijzren wil te breken
om de andren ongestoord te koestren en te kweken.
Maar uwe, o Koreischiet! was de Oostersche natuur,
't bezielend krijgsgenie, 't betoovrend dichtervuur,
waardoor ge een fakkel werdt, die wijd en zijd de stammen
in lichterlaaien gloed vermogend waart te ontvlammen, —
een gloed, nog niet gebluscht, maar blijvend, tot die Zon,
die eens by 's menschen val zijn wondren loop begon,
en nacht èn fakkelglans èn dwaal- en flikkerlichten
in zijn volheldren dag verzwonden zal doen zwichten.
Verhaast, o God! dien stond, en laat van oord tot oord,
tot dat hy dáár zal zijn, uw Evangeliewoord,
klaar als de feestbazuin, het menschdom vergewissen
van wat er volgen zal op zoo veel duisternissen;
ja, van dat koninkrijk, dat over 't wijd heelal,
wat dreige of tegensta, eens zegevieren zal,
niet door toegeeflijkheên aan menschelijken logen,
noch door verbindingen met menschlijk alvermogen,
maar enkel Waarheid, enkel Leven, enkel Licht,
op vastigheid van kruis en lijden blijft gesticht.

De moeder Ismaëls!
God heeft een woord gesproken!
Geen stofken heeft er ooit by de uitkomst aan ontbroken;
't zij oordeel, lang getergd, 't zij heerlijkheên beloofd
voor de aarde of de eeuwigheid, en neêrgelegd op 't hoofd
het zij van Jacob of van Edom. Aan uw zonen,
o Hagar! was de glans beloofd van koningskroonen, —
ziet! de eeuwen wentelden! En honderd troonen zijn
ten buit geleverd aan de kindren der woestijn.
Wat schittring! welke gloed of 't waar van regenbogen,
robijn en esmerald en diamanten, de oogen
verblindend! wat muzijk van waterval by val
in lustspelonken, als getooverd uit kristal:

Hosted by Google

Caïro, Balsora, Granada, paradijzen,
wie geen Geschiedenis maar Fabel schijnt te prijzen,
wanneer zy aanheft van uw wondren, wier geraamt'
of ingestorte puin steeds Morgenluchten aâmt!
Van uit uw scheppingen verhieven, ja, tirannen
hun ijzren roede vaak, maar andre Muselmannen
een schepter, 't Recht ter eer, of Wetenschap en Kunst,
geleerdheid, onderzoek en letteren ter gunst.
Alraschid, gy hier 't eerst, gy Bagdads Charlemagne!
Of Abderahman! gy! sieraad van 't Moorsche Spanje!
hoe slaat het nageslacht uw prachtig Cordua
niet om zijn bouwkracht slechts en duizend zuilen gâ,
maar om die scholen meê, waar studiën herleven,
den Noordlijken Barbaar sints eeuwen prijs gegeven!
Hier boogt Geneeskunst op Averroës genie,
en kiemde Scheikunst reeds in 't slijk der Alchymie,
en wenkte 't sterrenheir met vriendelijk geflonker
heur banen te bespiên by 't Andalusisch donker.
Gy Dichtkunst, gy vooral, der woestijnieren lust
van ouds! gy vondt hier stof in ridderfeiten, rust
in schaduw van den troon des Arabiers, herschapen
in kunstenkwekend Griek. — De Christenvolken slapen
hun middeneeuwschen slaap. 't Is nacht. Maar juist dien nacht
beheerscht de Halvemaan met heel haar sterrenwacht.

De moeder Ismaëls!
Ja moeder, in geslachten,
van koningen, die de aard aan hunne voeten brachten, —
en toch! by al dien roem Egiptische slavin,
geen evenboortige der achtbre Tentvorstin,
die in haar ouderdom den Vreugdverwekker baarde! —
Neen, welk een uitstel 't hart der Meesteres bezwaarde,
zy zou niet altijd by de dienstmaagd achterstaan —
uw waarheid niet altoos by d' Islam en zijn waan,
verneêrde Christenheid! als overschaduwd treuren.
Ook 't Noorden wordt zich-zelf bewust. De nevels scheuren
van d' eeuwenlangen nacht. Een nieuwe morgen waakt;
een nieuwe wereldtijd, een nieuwe kamp ontwaakt.
Wat stormen! welk een reeks van nieuwe worstelingen,
onvruchtbaar lang, zoo 't scheen, maar kiem van groeter dingen!

Hosted by Google

Zie! 't Westen werpt zich op het Oosten by den kreet,
van Clermont uitgegaan: „God wil het!" leus en eed
dier in gestalte en hart onovertroffen Ridderen,
(voor wie de Bondgenoot het eerst moest leeren sidderen!)
gekleed in ijzer, en van ijzer-zelf. Naar 't graf
des Heilgen trekken ze op, het zwaard voor pelgrimstaf
geheven, om dien grond, vóór 't rijpen van Gods tijden,
(by- tegen Wangeloof!) van d'Islam rein te strijden!
Ai! zoek den Levende niet by de doôn! noch wacht
van 't ijdel zelfgekwel, van de ijzren heldenkracht,
triumfen, die alleen Gods waarheid kan behalen.
Het Oosten staat u nog. Uw negen tochten falen!....
God had iets beters voor u weggelegd, Euroop!
in Zijner mogendheên aanbiddelijken loop:
der talen sleutel weêr-, de Drukkunst uitgevonden,
de Schrift der waarheid van haar windselen ontbonden,
het Woord des levens op het aardrijk wijd verspreid,
van 't aardrijk te gelijk de grenzen uitgebreid....
uw tijden gaan te rug, uw geestdriftvlammen kwijnen,
een tering schijnt allengs uw krachten te ondermijnen,
Mohammed! wien ge ook nog (een jongste flikkerschijn
van stervend nachtlamplicht!) ontzachlijk dreigt te zijn.
Constantinopel vall', sints eeuwen reeds zieltogend,
den Muselman in d' arm! die arm werd onvermogend
in Spanje. Brenge straks, een enkel oogenblik,
aan Weenen en Euroop het Turksche kromzwaard schrik!....
Gy, negentiende reeks van dubble jubeljaren!
getuig gy wat er werd van 't rijk dier Oostbarbaren!
De Janitsaar verdween. Het zwaard van Mahomet
viel in den Bosporus. Vergeten wordt zijn wet.
De Sultan aan den disch drinkt Griekschen wijn met Franke
hy baadt zich in 't genot van Fransche zangspelklanken.
't Is Westersch, wat de Turk nog tot zich nemen mag
van leven, en de dag bevestigt aan den dag,
wat Navarino eens met luid kanongedonder
aan de aard verkondigde: de Halvemaan gaat onder!

De moeder Ismaëls!
Hy heeft ook u herdacht,
o zoon der dienstmaagd, u tot in uw verst geslacht,

Hosted by Google

de Aartsvader, — als hy riep, voor God in 't stof gebogen:
„Ach, dat ook Ismaël genâ vinde in Uwe oogen
„en leve!" Heeft die God van Abrahams gebed
ooit de ooren afgewend? De tijden zijn gezet,
waarin ook Ismaël den schedel diep zal buigen,
en van zijns broeders eer, verrukt van zin, getuigen.
Ge ontfingt, o Salomon! van dien vernieuwden zin
een eerstling uit den mond van Schebaas koningin!
Straks bracht Arabiën in Bethlems herderwoning
zijn wierook, myrrhe, en goud aan hooger Vredekoning, —
ook dit een eerstling slechts van ruimer heilverschiet,
wanneer, om Jesus naam en koninklijk gebied
te vieren, Sions stad van volkeren zal weemlen,
ja, van uw rammen meê, o Kedar! van uw keemlen,
Nebájoth, Midian, en Hefa! Welk een dag,
waarop ook Ismaël met Isaac hopen mag!
Wat tijden, vast voorzegd, van groote schuldvergeving,
van voor geheel deze aard volzalige herleving!
Wen Israël zal zien Wiens hart zijn hardheid brak,
Wiens zijde 't met de speer der Heidenen doorstak,
en dan — den Christusmoord beschreiende aan Zijn voeten,
zich uit dien eigen mond op eenmaal hooren groeten
als d' eerstgeboren weêr der volken; — wen zich daar,
voor de eigen voetbank Gods ontmoeten zal Barbaar
en Griek, Romein en Parth, het Zuiden en het Noorden,
en van den Ganges af tot Missisippis boorden
door elke natie, elken tongval, elk geslacht,
met daverenden dank de lof wordt uitgebracht:
Verzoening! Vrede op aard! In menschen welbehagen,
't besluit van eeuwigheid voor de eeuwigheid voldragen!
Lof zij den Vader! lof aan 't onbevlekte Lam,
dat, even groot, Zijn sterkte èn aflegde èn hernam!
En aan den Heilgen Geest, die de aard met heil beregent,
en uit de volheid Gods met levensstroomen zegent!

De moeder Ismaëls!
Op u een laatste blik!
Op u, te midden van dier steenwoestijnen schrik,
gy ongetrooste, gy door onweêr voortgedrevene,
aan zielsmart en ellende en wanhoop prijs gegevene!

Hosted by Google

Gy ook — gy gaaft in 't eind den God des hemels eer!
Hy kwam, Hy sprak tot u. De hoogten vielen neêr.
Gy gaat voor Saraas voet uw dwazen trots bekennen;
gy wilt in Abrams tent u aan Gods ordning wennen!
Ja! (roept ge en voelt, met één, geheel uw aanzijn vrij!)
„o God des levens! Gy zaagt neder ook op my."

1847.

AAN N. BEETS,

BY DE TERUGZENDING VAN EEN VAN HEM GELEEND KAARTJE VAN HAARLEMS OMSTREKEN.

Wijs Herder! wijs nog lang aan zoekenden den weg.
Dat de Opperherder op uw arbeid Amen zegg'!

Heemstede 1847.

AAN MIJNE LIEVE EGADE,

OP HAAR VERJAARDAG,

INVALLENDE OP GOEDEN VRIJDAG, 2 APRIL, DEZES JAARS 1847.

Meer dan eens, geliefde Gade! by het vieren van den dag,
dien ik heden met ons vijftal dankend weder groeten mag, —
meer dan eens was, by de vreugde, die uw jaarfeeststonde ons brengt,
leed en rouw op onze harten, weedom rondom ons, gemengd!
Meer dan eenmaal trokken nevels voor dat lentezonlicht heen,
dat om uw geboorteviering dubbel welkom my bescheen.
Ja, wy loofden en wy weenden; en de doornen dezer aard
griefden vaak ook onder 't stijgen van den dankpsalm hemelwaart.

Gade, my van God behouden tot mijn trouwe hulp en troost!
gade, levend voor uw egâ! moeder, levend in uw kroost!
heden, als ik God mag danken voor uw leven, uw bezit, —
als mijn ziel weêr op uw jaarfeest om een nieuwen zegen bidt, —
heden — spaarde ons Zijne Algoedheid nieuwe tranen onder 't kruis,
dat Hy in Zijn liefdewegen opgelegd heeft aan ons huis —
lost zich wederom de feesttoon van het diep geroerde hart
in 't herdenken op ééns lijdens, — ééner ongelijkbre smart!
Ééne smart, de bron voor eeuwig van een vreugde zonder peil!
Éénen dood, den prijs van zondaars voor het onuitspreeklijk heil!

Hosted by Google

't Is de Vrijdag (in aanbidding noemt de Christenheid hem goed!)
't is de Vrijdag, waarop éénmaal algenoegzaam werd geboet
door den Zoon, ten zoen gegeven voor de doodschuld onzer ziel,
om nog hooger op te heffen als zy laag en grondloos viel.

Lieve! wat u toegesproken, toegezongen, toegebeên,
op den kruisingsdag uws Heilands, dan de vrucht diens dags alléén?
Al wat kostlijk, al wat troostend, zalvend, heelend, reddend is,
ligt verborgen in den rijkdom van de kruisgeheimenis.
't Zij uw deel van jaar- tot jaarkring, dag aan dag, en stond aan stond,
steeds meer ingeleid te worden in de vastheid van 't Verbond,
dat in 't zoenbloed onverbreekbaar eenes menschgeworden Gods,
vaststaat voor ons, zwakke rieten, als een schaduwrijke rots.
't Zij ons deel, geliefde Gade! dáár geplaatst van onzen God,
dáár te geven in Zijn handen ons en onzer kindren lot,
by het klimmen van de jaren, by het klemmen van de zorg,
starend op de hartewonde van een eindloos trouwen Borg,
op die voorspraak, waar elke aanklacht van den Vijand by verstomt,
opwaart ziende naar die wolken, op wier wagenen Hy komt,
Hem te leven, Hem te sterven. 't AMEN voeg' Hy-zelve er toe,
die gesproken en volbracht heeft! Dat Hy 't geve! dat Hy 't doe!

AAN VROUWE ALEIDA BEETS,

BY HET AFSCHEID NA ONS TWEEDE VERBLIJF TE HEEMSTEDE,
IN DEN ZOMER VAN 1847.

Lieve Echtvriendin des Herders dezer dreven,
eens in Gods gunst en milde menschenmin
ten levenshulp, ten levensheil gegeven, —
straks in Zijn dienst ter medestrijderin!
Hoe ruischt hier 't woord der Evangelieboodschap
te zoeter om die zoete harmony,
dat Englen-zelf gevallig bondgenootschap
van man en vrouw, van kerk en pastory,
dat schoon akkoord van 't heilbevel: „Gelooven!"
gelijk het d á á r zoo zieldoorschuddend klinkt,
met liefde en vreê die, uitgestort van Boven,
h i e r zalvingsvol door merg en nieren dringt.
Neen! ook ons hart zal nimmermeer vergeten —

Hosted by Google

dien morgenpsalm, zoo kalmend en zoo goed,
die Geestestaal, ontblootende 't geweten,
en drijvende naar Christus offerbloed.
Neen, nimmermeer (God, onzen God zij de eere!)
die plaats, die kerk, dien stoel, dat huis, dien disch,
dien omgang als in schaduw van den Heere,
die voor het hart èn zout èn balsem is.
En thands! wy gaan. By zegening of smarten
wy laten u, gy ons, dat hart in pand.
Wat zeg ik? neen! den Rotssteen onzer harten, —
in Hem de kracht van onzen zielenband.
Voorts! o Vriendin! terwijl de zangen rijzen,
waarmeê nog steeds dóór 't zoekende gemoed
de vaste hoop der vroome Paltzerwijzen
van uit den mond uws Echtsvriends wordt begroet,
zag vaak dat uur u op een zoogling starend,
of zwevend om heel 't viertal met uw oog,
en stil uw zucht met Beets gebeden parend,
dier lieven hart als ligten naar omhoog. —
o! Voor hen meê, wie vaak uw huis verkwikte,
stijgt dan uw bede om licht, om kracht, om troost,
naar dat Gods hand èn kruis èn strijd beschikte —
gedenk ook onzer dáár, gedenk ons kroost!

AAN DEN HEER EN MEVROUW

DE MAREZ OYENS-WALLER,

BY HUN KOPEREN BRUILOFT.

Ps. CIII. Openb. XIX : 9.

Ook 't koper heeft zijn glans. Ook 't koper heeft zijn waarde.
Maar 't koopren bruiloftsfeest, waarvoor Gods gunst u spaarde,
voert weldaân u te rug en kostelijker goed,
dan goud of zilver geeft of afbeeldt voor 't gemoed.
't Was echtheil mild vermeerd door ouderlijken zegen, —
't was voorspoed, soms ook smart, rijk aan genadewegen, —
't was 't achtste van een eeuw, maar daarin neêrgeleid
voor beider kostbre ziel het zaad der eeuwigheid!

18 Aug. 1847.

Hosted by Google

AAN MEVROUW DE DOUAIRIÈRE VAN WEEDE VAN DIJKVELD, GEB. VAN LENNEP,

IN ANTWOORD OP EEN GESCHENK VAN BLOEMEN.

Schoon zijn, o Meer- en- Bosch! uw mild gekweekte rozen!
haar edelaartig bleek, haar zacht aanspraakloos blozen;
zoo lieflijk voor het oog haar saam gehuwde kleur
als voor den ademtocht uw versche lindengeur!
Die kleur, — niet voor altoos blijft zy een lust der oogen.
Die geur, — hy is weldra tot enkel niet vervlogen!
Maar wat tot hart en geest de bloemschakeering zegt,
door zusterlijke hand in Ruimzicht neergelegd,
verschiet niet noch vervliegt, — 't is blad en bloem van vruchten:
by 't ruischen van Gods Woord gekweekt voor hooger luchten.

1847.

AAN MEVROUW DE DOUAIRIÈRE CALKOEN, GEB. VAN DE POLL,

IN ANTWOORD OP EEN GESCHENK VAN VRUCHTEN.

Neen! den druif van Ipenrode streeft geen moerbei van het Y
noch de heuschheid harer Vrouwe Ruimzichts zwakke zucht op zy.
Maar geen kampstrijd, zelfs van heuschheid, werd van weêrzij ook be-
[doeld.
Slechts by 't uiten van een vriendschap, vast gegrond en diep gevoeld,
t' zaam genieten van den rijkdom van eens Scheppers heerlijkheid,
t' zaam verheffen van de liefde van een Heiland, neêrgeleid
in 't omhulsel van den wijngaard, van den wijnstok, van den wijn,
die van hooge heilgeheimen teedre zinnebeelden zijn.

1847.

AAN EEN KUNSTENAAR,

MET EEN AFDRUK VAN MIJNE „VIJF EN TWINTIG JAREN."

Gy roept het beeld der ziel op 't menschlijk aangezicht!
Het is des kunstnaars recht, het is zijn schoonst vermogen.
Maar wie ooit op de gaaf van dichter wenscht te bogen,
die drukke zelf zijn ziel in 't lied uit, dat hy dicht!

Hosted by Google

Zie daar u dan de mijne in verzen weêrgegeven!
Haar zucht, haar hoop voor dit en 't onvergankelijk leven.
Wacht, Kunstnaar! wacht ook gy van roem- noch kunstgenot
wat niet gevonden wordt dan in het Woord van God.

1847.

WACHTER! WAT IS ER VAN DEN NACHT?

EEN LIED DES TIJDS, VOORGEDRAGEN IN DE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN FRAAIJE KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN, OP 13 DECEMBER 1847.

Men roept — Wachter! wat is er van den nacht?
Wachter! wat is er van den nacht? De Wachter
zegt: de morgen is gekomen en het is nog nacht.
Jes. XXI : 11, 12.

De wereld onzes tijds, met weten ingenomen
zoo als geen vroegere ooit, zuigt in haar dorst by stroomen
de vrucht der drukpers in, die gistend tot ons komt
en hoofd en hart om strijd of prikkelt of verstompt.

Geen boeken evenwel die deze dorst verzaden!
Neen! op der stormen vlerk, gelijk de orakelbladen
der Pythonis, gevoerd, of liever, over volk
aan volk van uit den schoot der bliksemzwangre wolk
by vlagen neêrgedaald, brengt Kennis en Beschaving
ons menschdom, uur aan uur, in 't Vlugschrift versche laving?

Een breede plas van licht, die de oogen scheemren doet!
Een even snel vergaan als weêr gewassen vloed!
Een zee van letters, waar, by 't zweepen van de winden,
steeds vreemder schaduwen op rijzen en verzwinden
in allerhande vorm, — en dan op eens één beeld
(het uwe, o Geest des tijds!) zich afdrukt en herteelt
vollediger, dan of Daguerre 't onder 't zweven
bespied had, aangelokt en op zijn vlak doen kleven.

Is 't waar? en wordt by 't zweet der rustelooze pers
door Vlugschrift en Journaal naar 't leven steeds en versch
het beeld, de stem des Tijds herbaard? zijn zin, zijn pogen,
beloften, dreigingen, vermeten en vermogen,
ons ieder dag verhaald? van ieder nieuwen stap

Hosted by Google

die ter volmaaktheid voert, verslag en rekenschap
gebracht? zoo sta het vrij die godspraak te ondervragen!
Ja, by het kroost der Pers zich met de vraag te wagen,
die uit het binnenst roept: „Wat is er van den nacht,
„o Wachter! welk een dag wordt aan de kim gewacht?"

't Is licht, 't is schittering, waar oog of oor zich wende!
't Is overschittring van wat leemte ook of ellende
door glans en gloed van Kunst, betoovring en Muziek,
triomfgeschal van Rede en Wijsgeerte en Kritiek
en Wetenschap, wier hand Natuur in 't jok geslagen,
en aan de luim eens kinds, eens stervlings welbehagen,
dienstplichtig houdt. 't Is roem op werklijkheid en — schijn,
't is onafhanklijk, zoo nog niet onsterflijk, zijn!
Bezweering, zoo nog niet bemeestring aller kwelling!
't Is voortgang, die zich-zelf vooruitstreeft; 't is versnelling
des levens, met de vaart waartoe de stoompers prest; —
beweging, onverpoosd, naar Zuiden, Oost en West,
met spoed steeds aangezet, indien nog niet op pennen
van Dédalus door 't ruim, of met vertrouwbaar mennen
van 't golvend luchtpaard door de wolk. 't Is ongeduld,
getergd door 't geen den wil 't zij hindert, 't zij vervult; —
straks, proeving van een kracht tot maatschappijontwrichting,
zij 't ook onmachtig nog tot stichting of herstichting. —
't Zijn banen steeds verwijd, tot kennis, grootheid, eer!
't Zijn goden altemaal, — zoo niet die Godheid meer,
die Edens onschuld schiep, Wiens Wet op Horeb straalde,
Wiens liefde op Golgotha verzoenend zegepraalde, —
toch goden, mild van gunst, en niet te streng van tucht
voor wie zich-zelf ten god wil zijn, noch voor die zucht
naar goud, nog immer, dat — voor ijzer afgewogen
of door een strook papier vertegenwoordigd — oogen
betoovert, zwaarden temt, en de Aarde wetten geeft.

En toch? hoe hoog, hoe stout de Tijdgod zweeft en streeft,
een vruchtloos jagen naar bevrediging! een stemming
van onvoldaanheid by 't bezit! een zielsbeklemming
op 't steeds bekorte pad naar de einden van onze aard,
by 't vorschen naar het doel dier teugellooze vaart!
En toch! by elken stap van vordring in de streeling

Hosted by Google

van trots en zinlijkheid, dat schrikgedrocht: Verveling!
Zy, dochter van de Weelde, en Wanhoops moeder, om
wier greep (of aanblik zelfs) te ontkomen, wellekom
gegroet wordt elke zweem van nieuwe lustverfijning
en puntverscherping van den prikkel, by verdwijning
van Schaamtes laatsten blos in 't droomen van genot
of grijpen naar een schijn van schitterender lot!
Ja, welkom elk geweld gepleegd aan hooge wetten
van spraak of kunstsmaak zelfs, niet strafloos om te zetten
voorheen, maar thands vertrapt, zoo slechts des Kunstnaars stift
zijn beelden scherp genoeg in 't weêrloos harte grift.
Getuig het, Poëzy des Tijds! die om nog scharen
te schokken, aan 't argot van raauwe moordenaren
een nieuwen hefboom dorst ontleenen, en die les
tot op de sophaas bracht van hertog en prinses.
Als of, — wen door Parijs met moord vertrouwde straten
de keten rammlend schuift van 't schuim der onverlaten, —
geen naamloos roofgebroed-alleen gewaarschuwd zijn,
maar ook de zaal der Pairs weêrgalmen moet: „Praslin!"
Ha! dochter van de Pers, die d' adem dus doet trillen
en schokken in de borst, is reeds dat aaklig rillen
een antwoord op de stem: „Wat is er van den nacht,
o Wachter! welk een dag wordt aan de kim gewacht?"

Een chaos! oud en nieuw in gisting met elkander!
verandring, wat ook vall'! behoud, wat ook verander'!
De Omwentling in haar kiem gekoesterd — in haar vrucht
verafschuwd! 't Bijgeloof belachen — en geducht,
hetzij met Ongeloof hier kampend, dáár verbonden!
't Geloof, zoo 't mooglijk waar', in twijfel van zijn gronden!
Het Recht niet heilig, dan als noodzaak of geweld,
de zeden losgesnoerd, de liefde klein geteld,
de kennis wijd verspreid, 't zij tijdig of ontijdig,
maar, door miskenning van den zusterband, éénzijdig
en vaak verbrokkeld door het missen van een doel
van hooger aart, voor 't minst, dan eindloos stoomgewoel
en fluitend spoorgesnor. En toch! die stoom geeft wetten
van ijzer, die weldra des werelds stand verzetten.
Die stoom is de adem van een nieuwe Heerschappij,
wier onbegrensde kracht elke andre werpt op zij'.

Hosted by Google

Een kracht, niet langer thands om 't woedend samenhorten
der raderen gevreesd, maar om het nederstorten
van bergen zilver in den afgrond dien ze ontsluit.
Voorts — trillingen alom, als met een dof geluid
van Titans, onder de aard hun ketenen beklagend,
of aan die ketenen met woeste wanhoop knagend:
vertwijflende Armoê, die geen God meer aanroept, Roof
en Opstand, Burgerhaat om Wan- en Ongeloof,
en 't honderdarmig kroost van Staatsveranderingen,
het menschdom teisterend terwijl ze elkaâr verdringen.
Wy hoorden reeds van ver na- tegen nagebuur
en bondgenoot in 't veld, en — de Alpen spogen vuur!
Een chaos: strijd alom van worden en ontworden,
van duisternis en licht, van stilstand en wanorden!
Orakels van den tijd! Wat wordt er van dien nacht?
en Wachter! welk een dag wordt aan de kim gewacht?

Wat dageraad breekt aan voor volkeren en kroonen?
Voor u (het eerst), voor u, mijn Vaderland? Betoonen
de teeknen dezes tijds zich gunstig voor 't bestaan
van 't plekjen duin en wier, den Westeroceaan
ontworsteld? o! Wat oord van 's hemels welbehagen
weleer! wat plek van God gekoesterd, in de dagen
van 't Hem gevallig pleit, met Spanje tachtig jaar,
met Frankrijk keer op keer, gekampt! Toen elk gevaar,
ja! dreigende ondergang dees natie werd ten teeken,
dat God stond aan haar zijde om 't heilig recht te wreken
der vrijheid van 't Geloof, — der vrijheid door 't Geloof!
En is dat pand nog 't uwe, o Neêrland? of een roof
der Wijs- en Vrijheid van gantsch andre dan die tijden,
toen al de vogelkens des hemels zich verblijdden
en by u nestelden in schaduw van den boom
geplant in martlaarsbloed by d' Evangeliestroom?
o Volk, in vroeger eeuw Hervormings Eerstgeboren!
wat werdt, wat zult gy thands? Wien wilt gy toebehooren?
den God des hemels en des Bijbels — of der Eeuw?
Van waar verwachten wy 't ontwaken van uw Leeuw?
den geest dier Vaderen, betemmers van de baren,
en, met Oranje aan 't hoofd, van aartsgeweldenaren?
Van waar herleving? Ach! zal 't baten of de Wet.

Hosted by Google

die Vorst en Volk verbindt, herzien wordt en verzet,
en Voortgang en Behoud hun eisch doen? zal het baten....
zoo Voortgang en Behoud het eens zijn in 't verlaten
van 't geen de rotsgrond was, waar Neêrlands Staat mee stond:
het met der Heeren Heer betracht geloofsverbond?
Zal 't baten? zoo het volk (de kleinen met de grooten)
der Vaadren erfenis laatdunkend blijft verstoten, —
ach! in wat school gevormd, wat leering opgevoed!
van schriften, druipende van walgend slijk en bloed!
van dagblaân, uitgeleerd in waarheids schijn of lastring,
hun feuilleton gericht op zede- en zielsverbastring, —
van schouwtooneelen, steeds tot lager peil gedaald!
van gruwelen vertoond! van walglijkheên verhaald!
Hoe? is voor 't lichaam reeds in aanleg, bouw en krachten,
wat in den stroom zijns bloeds de voedingstoffen brachten
door menging en gehalt bestemmend? zoo onthoud
dan ook des menschen geest geen spijs, die voedt! Geef zout,
geen gif! geef brood, geen drank, gestookt in helledampen!
Of gaat ook voor ons volk de Tijd niet zwaâr van kampen,
waar de oude geestkracht by ter proef komt? Toont die tijd
voor Staten, klein van rang, zich vriendlijk? Is de nijd
van England uitgedoofd? Gaat Frankrijks hart niet langer,
zoo ver de Rijn zich strekt, van de oude ontwerpen zwanger?
Dat Frankrijk, dat nog steeds van d' eigen bloedlust zwelt,
't zij de aandrift Koningen of Hugenooten geldt, —
't zij in den Barthelsnacht by bruiloftstoortslicht Guise,
of voor 't Septemberfeest Marat zijn offers kieze!
En slaat ook Duitschland niet op Neêrlands Noordzeezand
den blik bewondrend en belust? en biedt de hand
van broederschap met minder dwang; en vindt het landschap
beminlijk toch! en wenscht den band van stamverwantschap
gehandhaafd op 't gebied van Spraak, Philosophie,
Muzijk en Wetenschap en Vaart en Industrie;
ja, wil tot d' Oceaan één zelfde Kunstvereering,
één Duitsche Vaderland, één zelfde Lichtregeering!
Maar in dat Duitschland-zelf — wat is er van den nacht,
o Wachter! welk een dag wordt aan de kim verwacht?

Neen! de eeuwen zijn niet meer, toen Zendeling en Herder
in daaglijksch lijfsgevaar zijns Konings rijk steeds verder

Hosted by Google

in 't woest Germanje bracht, en 't eeuwenheugend woud
tot steden, rijk bevolkt, tot velden, dicht bebouwd
herschiep; ja naar Gods woord: lusthoven uit woestijnen!
Nog min wellicht de tijd, die Luthers zag verschijnen,
gevolgd en voorgegaan van 't eêlste kennislicht,
maar dienstbaar, met dat licht, aan 't Waarheidsrijk, gesticht
op de eeuwge Liefde Gods en Zijn gerechtigheden! —
De tijd, toen voor Euroop, by psalmen en gebeden,
die leer ontsluierd werd, dat Woord herlevendigd,
waarvoor èn duisternis èn waanlicht eindlijk zwicht!!...
't Zijn nieuwe Apostlen thands, Spinosaas graf ter glorie!
't Zijn Strauss en Krause en Baur, herscheppers van historie
uit eigen Rede en Wil, en — goden van hun goôn!
't Is Gutzkow, Duitsch Pindaar en Fransche Omwentlingszoon
de volken dagende ter kruistocht tot volbrenging
der leus van Diderot (*). 't Is Heine, uit de eigen menging
van Fransch en Duitsch vergif op heel den Duitschen Bond
vuurschichten slingerend als uit Voltaires mond.
Ach! Duitschlands diepten meê gaan zwanger; zwarte wolken
vergaadren; en ook dáár ontroeren zich de volken.
Aloude wijsheid van het Weener Kabinet,
aan al wat is getrouw, ook zelfs aan Mahomet!
zult gy ze stillen?.... of zult gy het, Pruissens Koning!
door al wat Christen was ten dage van uw krooning
met weemoed toegejuicht, als gy 't belijden dorst:
„Mijn schepter en mijn volk zijn van der Vorsten Vorst"...
Of vond by koningen of volken deze stemming
een weêrklank? Alles zweeg! in toorn of hartbeklemming.

Uit Frankrijk roept de stem: „Wat is er van den nacht,
o Wachter! welk een dag wordt aan de kim gewacht?" —
De Julijschepping staat. 't Zijn achttien zomerzonnen
van dat de lelie knakte in 't stamhuis der Bourbonnen. —
Hoe zaagt gy dus van ouds, Bourbon en Orléans!
(twee staken van één stam, niet meer hereenbaar thands!)
elkander dreigend aan, op 't wonderlijkst veroordeeld
elkaâr ten ban te zijn, ten vijand, en ten voorbeeld?

(*) Het bekende: Et des boyaux enz. in welken geest Gutzkow nog onlangs een vers schreef, van geen dubbelzinnige beteekenis.

Hosted by Google

o! Schuldloos zeker, toch ontzettend stond reeds dáár
Philips van Orléans by 't half gesmoord misbaar
aan 't hof van Lodewijk den Trotsche, om Frankrijks Kindren
op één na weggesnoeid; — rechtvaardig, in 't verhindren
van 's Konings jongsten wil by Frankrijks Parlement,
zat dáár, een nieuwen tijd ten teeken, de Regent. —
Eerlang.... o! ziet gy hen?.... op de eigen bloedzeegolven
gaat Orléans Bourbon naar 't moordbijlwerktuig volgen!
Philippe Egalité en Lodewijk Capet!....
God van gerechtigheên! 't Is Uw vergeldingswet.
En straks! de Omwentlingskolk door 't Keizerszwaard verslonden,
het Keizerrijk ontstaan, het Keizerrijk ontbonden!
En weêr een Orléans geplaatst naast den Bourbon!
en weêr Bourbon gedaald, en de Orléansche zon
gestegen! welk een zon, omschitterd van wat stralen!
All' koningskinderen: Joinvilles en Aumalen,
Nemours en Montpensiers, en — Orléans?.... verdween!
Graaf van Parijs! zult gy uws Grootvaêrs plaats bekleên?
Of, — schept Bordeaux nog moed, — zult gy, van Orléannen
omstuwd, gelijk weleer de Leenvorst van zijn mannen,
de Fransche Julijkeus gestand doen? tegen hem?
en Bonapartes schim? en — de oude Omwentlingsstem,
weêr brullend uit haar graf? Hoor, luider dan de wetten,
heel de oppervlakte langs van Frankrijk, met banketten
den weêrgalm toegejuicht, en 't daverend onthaal
van Robespierres leer in Lamartines taal!

Moet dan de vraag in bloed weêr opgelost? de twisten
die in de Wetenschap als in de boezems gisten,
door 't vallen van de bijl weêr doorgehakt? — die vraag
zoo diep, zoo roerend, en ontroerender gestaâg,
der Maatschappij gesteld: Wat wordt er van uw Armen? —
Het Evangelie roept: Eens Heilands vol erbarmen!
Het Communismus eischt: Door my het evenwicht!
De Revolutie dreigt: Aan my het eindgericht!
En op dien laatsten galm rinkinkelen de ketenen
der moorders in hun hol, volvaardig te verrekenen
met heel de maatschappij, en vragende inkt en bloed
voor de aanklachtsacte, die zy voeren in 't gemoed.

Hosted by Google

De gronden schudden. 't Is de hand des Ongezienen, —
Wiens recht, Wiens raad, Wiens weg ook die ze ontkent moet dienen, —
zoo de ordeningen nog in stand zijn. Toch is 't nacht,
o Wachter! welk een dag wordt aan de kim verwacht?

Een stem van d' overkant! De krijtgebergten schaatren:
„Leef, Groot-Brittanje! leef, en heersch op alle waatren!"
Brittanje! ja, gy staat grootsch aan der volken hoofd!"
terwijl die grootheid-zelf nog aan een God gelooft,
zijn Evangelie eert, het woord van Godshistorie
en Heilsleer, meer dan ooit, verbindt aan elke glorie,
die om uw schedel speelt. Uit uwer zonen hand,
uit uwer dochtren mond, ontfangt het verre land
van Hindostan dat woord, aan tijd noch plaats gebonden,
eens Heilands, Paria geworden voor de zonden
der duizend duizenden ook dáár. o! Sints den dag,
die aan uws Luipaards voet den Aadlaar storten zag,
wat natie nog als gy? Des aardrijks einden bieden
uw' koopliên koningseer; een volk van edellieden
erkent u heel Euroop, en eert tot in uw taal
van waardigheid en kracht een vorstlijk ideaal.
Wat natie nog als gy? de wereld, van uw plannen,
uw vloten, uw ontzag, uw staatkunde, als omspannen,
biedt half in duizeling u hulde, en wie u haat,
slaat de oogen voor u neêr, en vraagt uw wijsheid raad, —
die wijsheid, in nog meer dan de oppermacht der zeeën
zich-zelf behagend, in dees meer dan krijgstrofeeën:
Op Wilberforces stem de Negerslavernij
in boei! op Cobdens woord de Britsche handel vrij!
De onmooglijkheid beproefd, maar 't mooglijke ook gevonden!
Aan rustloos onderzoek steeds vleuglen aangebonden
en vrije vlucht gegund in 't ruime kennisrijk,
mits — cijnsbetaling van Bespiegling aan Praktijk.
Wat natie zoo als gy? Het zonlicht in uw Staten
weet van geen ondergaan, en toont u onderzaten
van 't uiterst Canada tot d' ingebogen muur
van Chinaas hemelrijk, onthemeld door uw vuur.
En toch! ook gy ontzet en voelt by oogenblikken
uw binnenste aangedaan door nooit gekende schrikken.

Hosted by Google

Want aan den wortel van uw wonderboomen groeit
een worm, en knaagt een vuur aan dieper kolk ontgloeid.
Niet Ierlands honger slechts, met aaklig knarsetanden
haar levenden en doôn uitwerpende op uw stranden!
Niet Londens armoê zelf, beklagelijk gedrocht
met kronkelende pijn zich wentlend in zijn krocht!
Neen! Londens grootheid eer, zich-zelve steeds ontzwellend,
zich-zelf geen andre grens dan half een wereld stellend!
Weldra geen England meer dan Londen, dien abyss
van ontucht-, valschheid, roof- en bloedgeheimenis,
die zich in nacht omhult, of wel, met Satansgrootheid,
zich toont in 't openbaar, en al haar diepten bloot leit.
Ziedaar de felle slang, die aan den wortel wast
van 't gadeloos Brittanje! o Bergen opgetast
op bergen! goud op goud! gebouwen op gebouwen!
Wie durft de schittring van uw koepelglans vertrouwen?
De zwaarte van uw top, die reeds de wolken raakt?
Diep is der Weelde slaap, en toch — ook zy ontwaakt
en schrikt by wijlen van haar koets op, als de stoffen
van gaz, van stoom, van trots, reeds hier en daar ontploffen, —
als bank- op bankbreuk met den aardschok die ze baart
de pijlers van de Beurs doen siddren, — als de Aard
door Englands dagbladpers de vraag hoort overwogen:
„Is England rijk of arm? Dat reuzig volksvermogen
een sterkte op rots gebouwd, of op bezwijkend zand?"
En dieper schuilt het vuur, en feller dreigt de brand.
Uit Oxford is een stem, niet fluistrend meer, vernomen,
die naar den voorhof roept van 't afgezworen Romen! (*)
en dan, Brittanje! en dan?.... Wat wordt er uit dien nacht,
o Wachter! welk een dag wordt aan de kim gewacht?

America daagt op, bewelkomd steeds met kreten,
maar andre, als toen Columb, van golf op golf gesmeten,
in 't eind haar kust omhelsde, en 't hem verschenen land
verzekerde aan de Kerk en Koning Ferdinand!
Onze eeuw, sints tachtig jaar, ziet aan die Westerstranden
met heilverlangend oog, met uitgebreide handen,
een andren glans van roem, een andre ster van hoop

(*) Het Puseyisme.

Hosted by Google

voor 't oude en afgetobde en overvolle Euroop!
Des werelds loop keerde om. Dat Westen werd ons 't Oosten
eens heiltijds, die onze aard van al de smart moet troosten,
geleden eeuw aan eeuw van de oude Dwinglandij!
Daarheen! van waar het eerst die versche klank van „Vrij"
Euroop doordaverde. Daarheen! wie lucht en leven
behoeft, wie boven stof en maatschappij wil zweven,
op meiren oeverloos, op bergen sterrenhoog,
op velden, eindloos vlak en 't onbeneveld oog
door geene oneffenheên beleedigend. Daarhenen!
Wie van historie en ruïnen zich kan spenen
voor enkel menschheid en natuur; — wie arbeid wil,
't zij voor een bete broods, die slechts den honger still',
hetzij om overvloed en schat. Rukt uit de pinnen
van de Europeesche tent, wie God en vrijheid minnen!
de vrijheid van de Kerk, de vrijheid van den Staat,
der pen, der pers, des wils, naar ieders lust of baat! —
maar naast die vrijheid, — hier, de Lynchwet (de Inquisitie
dier wereld) (*), daar, de kreet van: dood aan de Abolitie!
en, naast dien volkswil en haar meesterenden blik,
in stelsel en praktijk de heerschappij van 't Ik, —
voor recht, de ontwikkling van den enkling, — samentrekking,
van Staat- en zielskracht op dit hoofddoel, deze strekking!
Ach! de appel ook aldaar meer d' oogen dan den mond
voldoening schenkend, en meer blozend dan gezond!
De driften, ook aldaar als in Europa gistend,
het schepsel ook aldaar met zijn Formeerder twistend!....
En toch! America! dat u geen Christen smaad'!
geen Protestant miskenn'! Een zaad, een kostbaar zaad
van Godsvrees, Christendom, Geloofstrouw, hebt ge in dagen
van vijandschap ten bloede uit England meêgedragen;
een zout, een licht, een kracht, door 't Waarheidswoord dat sticht!
Dat zout werd op uw grond niet zoutloos, en dat licht
niet uitgedoofd; die kracht bleef aan uw kroost gedijen,
niet krachtloos ooit gemaakt, zelfs door geen dweeperijen
als door de weligheid uws bodems voortgebracht.
Welaan, gy andre helft van 't Britsche voorgeslacht!
wat aardsch of volksbelang uw kindren nog moog scheiden,

(*) Het Amerikaansche Volksgericht zonder vorm van proces.

Hosted by Google

voor 's werelds hoogst belang waak' 't heilgeloof van beiden!
Volhard, America! in 't brengen van de stem
des Redders aan de doôn in 't droef Jerusalem,
en voorts, van pool tot pool, van 't Westen tot het Oosten,
om hoogten te vertreên en needrigen te troosten.
En nu! de tijden spoên! Wat is er van den nacht,
o Wachter! welk een dag wordt aan de kim verwacht?
Zal 't jonger werelddeel Europa blijven leeren
om vrijheid, orde en licht naar 't Westen zich te keeren?
Werd voor ons nakroost dáár de vrijheidseeuw gebaard?
Of zal 't, een vrijheid wars, te ras in dwang ontaard,
eer vluchten in zijn angst by d' Arend van het Noorden,
waar, by het somber licht der scheemrende IJszeeboorden,
de zoon der Westerkust den Oosterling ontmoet,
en 't vrije America 't vrijmachtig Rusland groet?

Wie zou uw greep weêrstaan? wie zal uw vlucht beperken?
Tweehoofdige Adelaar, die met uw breede vlerken
twee werelddeelen dekt! ontzachlijk, 't zij ge uw blik
op Polen neêrslaat of den Caucasus! Uw schrik
klopt in den boezem nog dier schaars getemde Gallen,
wier legers gy het eerst deedt waggelen en vallen.
Geen Westermogendheid, maar Oosterheerschappij
spreekt uit de ontplooiing van uw Keizersmantel! Gy,
sints Moscow, niet gewoon dan aan triumfen vieren,
Gy, waar gy 't schreeuwen hoort der Revolutiegieren,
gereed te dalen uit de hoogten van uw nest,
en de aard te zuiveren voor 't minst van deze pest!
Wat is 't dat u weêrhoudt? — O! de Eeuwgeest kent zijn krachten
en gy spilt de uwe niet, te krachtiger door wachten,
te zekerder door kalmte en eedle matiging,
als toen van Balkans kruin uw blik den Othman ging
vernielen.... en zich wendde! (*) — o Grootheid, opgewassen
nog sneller, zoo 't kon zijn, dan in onze IJmoerassen
't genie van Peter-Baas ze dacht! En wat zult gy
in dezen barensnood of wisslend zeegetij
van tijden? wat zult gy beslissen voor de vragen,
der menschheid opgelegd in deze wondre dagen?

(*) Aº. 1829.

Hosted by Google

Gy, met uw honderden van stammen, tot één kracht
in de onderworpenheid vereenigd aan één Macht?
Gy, met uw duizenden steeds versch gevonden bronnen
van legers, vloten, goud, — by wijsheid, diep bezonnen?
Wat gaat ge ons zijn? een rots die schaduw geeft en laaft?
of — in zijn holligheên een werelddeel begraaft?
Europe, wie nog pas van uit het strenge Noorden
de slaking werd gebracht uit Dwangzuchts hardste koorden!
moet nog een tweede maal dat Noorden opgewekt
ter wraak, door 't tergen van een Vrijheid, overdekt
met bloed, en ras verkeerd in louter tijgerwoede?
En dan — niet langer meer ter redding, maar ten roede, —
ten oordeel, — dan wellicht om niet het mom alleen
van vrijheid, maar haar-zelf voor altijd plat te treên,
ja, Asië op Euroop ten zondvloed los te laten.
Moet dit nog 't einde zijn der Europeesche Staten
na eeuwen Christendom, Beschaving, Overmacht? —
Vreest, Volken! vreest den God des hemels, en veracht
het woord der Almacht niet, die tot dit Heden spaarde!
En ook gy koningen! gy goden dezer aarde!
aanbidt den Zoon! Heil u en ons, zoo ge in dien naam
èn recht èn vrede zoekt! Wee u en de aard te zaam
van hoog- en overmoed! Hy laat zich niet bespotten!
't zij 's werelds Mogendheên, 't zij volken samenrotten.
En dringend wordt de stem: „Wat is er van den nacht,
o Wachter! welk een dag wordt aan de kim verwacht?"

Doch ook het Zuiden nog toont teekenen van leven!
Wat seinen zijn van daar den volkeren gegeven?
Wat vreemde trilling des Vesuvius! Hoe dus?
regeert in 't Vatikaan een nieuwe Julius?
Een krijgsman, onderricht by Bonapartes vanen?
Een kerkhoofd, opgestaan voor 't recht der Italjanen?
Neen! aangebeden met den naam van Liberaal,
om overleggingen op nog veel grootscher schaal
dan ooit de twistzaak stond van Guelf en Gibellijnen?
Zijn lof doorgalmt het Zuid, ja, over Apennijnen
en Alpen, 't vaderland van Luther, Ronge en Strauss,
en — Groot-Brittanje hoort de hymne van den Paus.
Hoe nu? uit Romes lucht het lichtwoord van Hervorming?

Hosted by Google

Welaan des! geen geweld als van kasteelbestorming!
't Is Staatsverbeetring, 't is herstel van orde en recht!
Maar dan ook aan de Kerk haar zuivring niet ontzegd!
Maar dan ook aan het licht ten onverganklijk leven,
aan 't woord der Godheid-zelf, haar hoogen eisch gegeven!
Maar dan ook op die stem niets wankelends, niets flaauws,
en.... 't Pausdom langs dien weg vernietigd door den Paus?..
Of wel, geldt deze roep, by Zuiderdriftenkoeling,
slechts dienstbaarheid aan de Eeuw, slechts aardsche vruchtbe-
[doeling,
slechts doornen? ja, misschien by alles wat hy baart
voor 't Ongeloof een vaan, voor 't Bijgeloof een zwaard?
Spreek, Wachter! welk een tijd ligt in den tijd verborgen?
Maar, blijft de duistre nacht, o! zeg ons ook den morgen!

Van 't Oosten komt de zon. Dáár is, o Adams kroost!
uw bakermat. Van dáár het licht! van dáár de troost!
Maar ach, dat Oosten!.... Van zijn Godgewijde streken,
van al zijn wereldmonarchijen, is geweken
de wortel met den tak, het leven en de zon.
't Werd vormloos als onze aard, eer dat de Geest begon
te broeden over 't Ruim. 't Zijn huilende ruïnen,
paleizen voor schakâls en stroopende Bedwienen.
Het zaad van Japhet nam de tenten in van Sem....
Het Oosten spreekt niet meer. Alleen Jerusalem, —
ook zy een tombe.... maar Prophetenadems zweven
en lisplen om dat graf: Uw dooden zullen leven!
Wie zijn ze, die dit puin met lijkmisbaar en klacht
sints achttienhonderd jaar beleegrend dag en nacht
in 't slavenkleed, met hartverscheurend kleederscheuren,
dien negenden van Ab onafgemat betreuren,
waarop de Tempel viel? — 't Is Israël, bekend
door ballingschap en ban van 's werelds end tot end
't Is 't volk, door d' eigen smart verworplijk en verheven;
't volk, dat den volkeren een Redder heeft gegeven,
en — voor zich-zelven derft, tot Gods gezetten stond;
het volk, der Heidnen smaad, maar dat des Christens mond
met deze taal begroet, met deze zegenzegging:
„Uw Jesus is mijn Heer! De krachtigste weêrlegging
„van 't machtigst ongeloof is ons uw voortbestaan!

Hosted by Google

„Ons heil, wat Abraham geloofd heeft, gy misdaan!
„Een zon van heerlijkheid zal 's werelds nacht doorbreken,
„wanneer gy knielen zult voor wien gy hebt doorsteken!
„Uw Koning, de onze, komt. Herleef, Jerusalem!"
Reeds oopnen ooren zich en harten voor die stem,
en vallen schellen ook aan Israël van de oogen!
En voorts! daar is een strijd; een worstelen en pogen
naar 't geen weêr de Eeuwgod toont van uitgelezen gunst
aan Rijkdom en Vernuft, aan Wetenschap en Kunst!
Een worstling, om den berg van tweemaal duizend jaren
zich af te schudden van den hals! Wat zal zy baren,
die worstling? en ook hier: Wat is er van den nacht,
o Wachter! welk een dag wordt aan de kim gewacht?

De Wachter antwoordt: Hoort het woord des Heeren Heeren! (*)
De dag breekt aan, dat ziet! een Koning zal regeeren,
een Rots, een Schuilplaats voor den hoogen waterstroom!
En Hy zal zijn een Scheute uit d' afgehouwen boom
van Jesse, die den troon van David zal bekleeden
en richten Jacobs huis met heilgerechtigheden.
Hem staren als hun Hoop de verre Heidnen aan.
Met d' adem van zijn mond zal Hy de boosheid slaan,
het jok verbrijzelen van 's werelds aartstirannen,
de Macht der duisternis in 't eeuwig duister bannen,
en vestigen op aard zijn eeuwig koninkrijk
van Waarheid, Recht en Rust. Daar zal geen ongelijk
noch haat zijn. Ephraïm zal Juda niet benijden,
geen volkren meer elkaâr, geen wolf het lam bestrijden.
Aan alle plaatsen zal Gods kennis zijn en vreê,
en overdekken de aarde als wateren der zee.
Een nieuw Jerusalem gaat van den Hemel dalen,
van waar op al wat leeft de Heerlijkheid zal stralen;
een meer-dan-Paradijs, van uit den Liefdestroom
der hemelen gedrenkt, — met d' eeuwgen Levensboom,
wiens blaadren voor altoos der volkren smart genezen!
God-zelf zal daar het Licht, zal daar de tempel wezen,
daar zal geen vloek meer zijn, geen zonde meer, geen nacht.
De Morgenster gaat op! Hy, Wortel en Geslacht

(*) Jes. XI. Openb. XXI en XXII.

Hosted by Google

van David! — Vredevorst, naar wien Gods schepslen zuchten
Hosanna! 't is Uw rijk! 't zijn van Uw bloed de vruchten; —
van al wat de aarde leed sints de eerste zonde-ellend,
van al wat de aard misdeed, de ontknooping en het end!

1847.

DE STEM DES HEEREN.

VIER EN TWINTIG FEBRUARI 1848.

De stem des Heeren is op de wateren, de God der eere dondert. — In zijnen tempel zegt hem een iegelijk eere. — De Heer heeft gezeten over den watervloed, ja! de Heer zit, koning in eeuwigheid. Ps. XXIX : 3, 9, 10.

De Eeuw hernam het geen zy gaf.
Orléans naar alle kanten
schudt zijn koningsdiamanten
als onrijpe druiven af!
By het zwijgen der kanonnen
voor den schorren vrijheidsschreeuw;
by den weekreet der Bourbonnen,
en de snikkingen der Weeuw;

by het baldrend handgeklap
en der gram geworden volken
en der hoogst gevierde tolken
van Vernuft en Wetenschap;
by het staren van den Christen, —
wien de orakels van zijn God
van het einddoel vergewisten, —
op de gangen van het lot.

God is koning! de aarde beeft.
Bergen slonken, dalen rezen,
alle wereldhoogten vreezen, —
God is 't, die gedonderd heeft!
die de breed getakte boomen
van den Libanon verplet!
die bevel geeft aan de stroomen
of de branding nederzet!

God is koning! de aarde dreunt.
Ziet! een Machtige is gevallen,

Hosted by Google

hoop en steun der duizendtallen
door tienduizenden gesteund.
Maar het Godsuur had geslagen,
en de menschenschepping viel!
't Zij gy roem of rouw moogt dragen,
menschheid! schouw het aan en kniel!

God is Richter! de aarde wacht.
De aarde ontroert en staat verwonderd,
als de God der eere dondert
en den dag verkeert in nacht.
Over de opgedreven waatren
wandelt Zijne koningstem!
Zeeën schuimen, scharen schaatren, —
en de storm verheerlijkt Hem.

En te midden van d' orkaan
geeft Hy vrede aan wie gelooven!
Hierbeneden en daarboven
in Zijn tempel bidt Hem aan!
Tusschen al die onweêrsgalmen
rollende over berg en rots,
ruischt het dáár verlossingspsalmen,
dáár genadewegen Gods!

Zanger (*), eenmaal opgevoed
by gewijde Bijbelwoorden,
straks, door krácht van taalakkoorden,
tot een heerscher op 't gemoed,
tot een heerscher over scharen,
die ge op één gegeven stond
op doet bruischen en bedaren
naar 't bezweeren van uw mond!

Wat gy waart en wat gy deedt,
toen ge op eens uw idealen
in het leven af deedt dalen,
en een troon in duigen smeet,
toen Gy meer dan koningsplichten
op uw schouders overnaamt, —

(*) Lamartine.

Hosted by Google

zal de God der waarheid richten,
die des aardworms waan beschaamt.

Dichter! Volksheld! Wie ge ook zijt,
roekloos Wet- en eedverbreker,
of van God verwekte Wreker,
vloek of redder van uw tijd!
'k Wil geen glorie u betwisten,
slingren op uw hoofd geen blaam;
maar de toekomst hoort den Christen, —
gy! maakt ge aanspraak op dien naam?

[Dichter! Volksheld! en gy vielt! (*)
voor een andren rosbeklemmer,
voor een driester monstertemmer
zaagt ge straks dat volk geknield.
Als de vrijheidswaatren holden
over Frankrijks paradijs,
klonk een stem, en ziet! zy stolden,
en de stortvloed keerde in ijs.

Is 't op nieuw des Aadlaars tijd?
Is Napoleon herrezen
met die vlucht die ze allen vreezen? —
Consul! Keizer! wat ge ook zijt!
'k zal geen stoutheid u betwisten,
werpen op uw hoofd geen blaam;
maar de toekomst hoort den Christen, —
maakt gy aanspraak op dien naam?]

Wie dien voert, hy gaat te raad
met geen wijsheid dezer aarde!
't Woord dat God eens openbaarde,
is de rots, waarop hy staat.
Tegen de Eeuwleus: „zelfvolmaking!"
[tegen Romes Schriftverzaking]
antwoordt zijn banier: „Gena!"
aller wereldsmerten slaking
gaat hem op uit Golgotha!

(*) De tusschen twee teksthaakjes geplaatste coupletten, mitsgaders de zesde regel van het daarop volgende, zijn ingelascht na den 2den Dec. 1851.

Hosted by Google

Ja! op Golgotha onthuld
staat ook 't raadsel dezer dagen!
op den bodem aller vragen
ligt des werelds zondeschuld.
Waart ge in staat die weg te dragen,
menschenkindren, aardsche goôn?
Zoo bestijgt den zegewagen —
maar zoo niet, aanbidt den Zoon!

En verwacht het heil van Hem,
grooten, kleinen, zondaars, volken!
In dat kraken Zijner wolken
dreigt een oordeel, roept een stem.
Dat Hem alles hulde geve,
hymnen brenge, knieën buig'!
Hem, den Richter! de aarde beve!
Hem, den Koning! de aarde juich'!

Plascht het tranen, ruischt het bloed,
dondren woede- en lasterkreten?
God als koning is gezeten
over d'opgezetten vloed.
Wederkaatst door hemelpsalmen,
antwoordt uit het heiligdom,
midden onder de onweêrsgalmen,
't jongste woord Zijns Woords: Ik kom.

1648 EN 1848.

UITGESPROKEN IN DE

OPENBARE VERGADERING,

DER TWEEDE KLASSE VAN HET KONINKLIJK NEDERLANDSCH INSTITUUT VOOR WETENSCHAPPEN, LETTEREN EN SCHOONE KUNSTEN, OP DEN 25sten APRIL 1848.

> Op dat men wete van den opgang der zon en van den ondergang, dat er buiten My geen God is. Ik ben de Heer en niemand meer. Ik formeer het licht en schep de duisternis, Ik maak den vrede en schep het kwaad. Ik de Heer doe alle deze dingen. Jes. XLV : 6, 7

Zestienhonderd acht en veertig!
Doorgeworsteld was de kamp, —
en ten eind de schriktafreelen
van een dertigjaar'gen ramp,

Hosted by Google

en vergaan de laatste vonken
van den tachtigjaar'gen brand!
Vrede! vrede! galmde Europe, —
vrede, Duitsch- en Nederland!
Uit de graauwe kruiddampwolken
steeg een koesterende zon!
Nieuwe tijden zijn voldragen,
en een nieuwe loop begon.

Achttienhonderd acht en veertig
en de band der Staten sprong,
en de dam werd doorgebroken,
die de Omwentlingszee bedwong!
Oorlog! oorlog! davert de aarde,
oorlog! de oorlog, schier verjaard,
lang door weeën aangekondigd,
thands in vollen dosch herbaard!
In d' orkaan van Februarij
werd gebluscht de Julijzon!
en daar rezen nieuwe tijden
en een nieuw Euroop begon.

Te midden van 't rumoer van omgeworpen troonen,
paleizen neêrgehaald, en aangegrimde kroonen,
't gedeun der volkeren, in gramschap opgestaan,
den knal van glansen, uur aan uur te niet gegaan,
en 't openbersten van den vuurberg, die de kimmen
der toekomst dekt met rook, of als van bloed doet glimmen, —
heeft Duitschland, heeft Euroop, heeft Nederland nog voor
herinneringen uit een vroeger dag gehoor?
Zoo zij 't voor dezen galm: de vrede van Westfalen!
Geschiedkunst op dien naam wijst hemelwaart. Haar zalen
slaan open, waar vergaârd een talloos voorgeslacht
de wanden overdekt met daden, lang volbracht,
van eedle koningen, van aartsgeweldenaren,
van heiden, wijzen of regenten, martelaren,
of wrekers, natiën en stammen. Osnabrug
en Munster keeren hier op de eb des tijds te rug;
onsterflijke aardplek, waar twee vuurrivieren stolden,
die in elkaâr gevloeid reeds zoo veel jaren holden,
wijd over berg en dal de gronden zengend! Ziet

Hosted by Google

de sporen van hun loop in 't eindeloos verschiet
van wegen, dicht bezaaid met blanke beendren, — steden,
verpletterd of ontvolkt by duizend ijslijkheden;
hier Naarden, Haarlem en Ostende, of waar verwoed
de Spanjaard afstuit op een uitgevasten stoet, —
ginds, gruwzaam boven al wat ooit kronyken meldden,
den moord van Maagdenburg! maar links en rechts uw velden,
o Nordlingen! uw' kamp, o Leipzig! en den slag
dien, Maurits! Nieuwpoorts zon u winnen hielp en zag.
Ha! op dat bloedig zand, die platgeschoten muren,
wat scheemring, weemlend van ontzachlijke figuren,
krijgshoofden, aan elkaâr in stoutheid en genie
gewaagd, maar ongelijk in grootheid! daar, Tilly
en Weimar, — Wallenstein, nog wijzende op de wonde
ontfangen op geen bed van eer, maar op zijn sponde
in nachtelijk geheim! en, óver hem, de Held
van 't Noorden, in den arm der zegepraal geveld!
Hier, tegen Spinola en Alva en Farnese,
het Graaflijk twintigtal, in hunnes Heeren vreeze
tot aan den jongsten snik uw krijgsdevies getrouw,
vliesridder Engelbrecht! „Ce sera moi, Nassau!"

Maar in geheel die rij, wier schaduwen hier zweven,
wie achtbaar meer dan Gy, wie nevens u verheven,
doorluchtig Prinsenhoofd! wien na driehonderd jaar
dit Neêrland nog vereert, als d' eêlsten martelaar
der vrijheid, die 't u dankt? Beleid- en krachtvol Krijger
en éénig Staatsheld! diep maar ongekunsteld Zwijger
en zielvol spreker! in wiens nooit bekrompen borst
één zelfden adem schept de Volksvriend en de Vorst! —
Wat vijanden, zoo koen, die hem de kroon betwisten
van Staatsbezieler en bevrijder? Maar de Christen
eert eindloos meerder nog in hem; in hem dat hart,
zoo sterk in eigen leed, zoo week voor andrer smart;
dat hart, ten worstelkamp met Karels zoon bewogen
het eerst door deernis met verdrukten, mededoogen
met bloedgetuigen van Gods Woord! Straks greep dat Woord
hem-zelven in de ziel. Ach! voor die zaak doorboord,
was ook zijn laatste zucht een bede van ontferming
voor 't volk, in allen nood, van hoogere bescherming
dan aardsche mogendheên verzekerd door zijn mond.

Hosted by Google

Gedenk, God van genade, aan dat geloofsverbond!
Gedenk het nog, kan 't zijn, hoe ook van onze zijde
geschonden en verbeurd! Gedenk het t' allen tijde,
't zij Dwangzucht persende van boven ons bedreig',
of opdage, even snood, van ondren! Neig, o! neig
het hart van Vorst en volk, om raad by U te vragen
voor d' eisch, de schuddingen, de krankheên onzer dagen!
De wijsheid, die Uw gunst aan d' Eersten Willem gaf,
strale op het moedig hoofd eens Tweeden zeegnend af!

't Zijn viermaal vijftig jaar. — Oranje had zijn leven
aan 't diep geworteld werk groothartig prijs gegeven;
zijn bloed, zijn goed, zijn zaad! Twee nieuwe Wrekers treên
veroovrend in zijn plaats! Een kroon van vijftig steên
dankt Utrechts Unie aan hun zwaard. Hun zegepralen
voltooit, of stuit veeleer, de vrede van Westfalen.
De Maagd van Neêrland hief haar hoofd op, en zag rond!
Wat zag zy? enkel puin op uitgeblaakten grond
door Spanjes steeds op nieuw als opgeschoten horden?
Of wel — den lavastroom reeds vruchtbaar veld geworden?
Neen! onder 't barnen zelf van 't tachtigjarig wee
een Staat volwassen, en reeds Mogendheid! de zee
ontzagvol deinend voor den donker van die vloten,
die 't ijs des Noorderpools haast hadden doorgestoten,
maar straks langs zeekrer weg der Oceanen kloof
doorsnelden, om Filips zijn Portugeeschen roof
te ontscheuren, ook in de Oost geen Spanje te gehengen,
en Javaas Paradijs een nieuwe wet te brengen.
De Maagd van Neêrland hief het hoofd op; ja! zy zag,
lang nog vóór d' eersten straal van Munsters vrededag,
den wereldhandel met zijn honderden haar steden,
voor 't stormen onvervaard des oorlogs, ingetreden;
Antwerpen, Lissabon, Venetië, aan het IJ
verplaatst, dat, sints omgord met zijn vierdubble rij
(het Raadhuis volgde eerlang) van prinselijke grachten,
de wonderen dier eeuw nog zegt den nageslachten —
den zegen van een grond, die d' armen voedzaam brood,
den arbeid overvloed, den balling 't welkom bood!
De Maagd van Neêrland looft. Gods wateren besproeien
haar zevenvoudig erf, en al haar velden bloeien

Hosted by Google

in schaduw van de rots der vreeze van Zijn naam!
De krachten des Vernufts gaan met dien bloei te zaam:
de kunst, die 't water keert of d' uitweg aan zal wijzen;
de kunst, die 't klei bezielt, die 't marmer op doet rijzen; —
het doek van Rembrandt, forsch en somber; 't bruischend lied
van Keulens Zangzwaan met zijn vlammend koloriet,
zijn vollen orgeltoon. Maar ook de Wetenschappen
beraamden hier alreeds haar stoute reuzenstappen,
om nieuwe werelden te ontdekken of te ontleên
in d' ether boven, in den waterdrop beneên.
Een trits van Scholen, bron en brandpunt van beschaving,
(ook zy, by krijgsalarm geplant!) stort licht en laving
aan al wat kennis zoekt op 't aardrijk wijd en zijd,
die kennis bovenal, die van de zonde vrijdt.
De Kerk van Christus slaat dees tijden dankend gade,
en geeft haar Koning de eer, — Zijn Vrijmacht, Zijn genade!
Neen! roept ze, Uw gangen zijn als de onze niet, o Heer!
uw wegen boven de onze èn hoog èn heerlijk, meer
dan boven dit ons stof en d' aardklomp, waar we op weemlen
de glans en majesteit van Uwer heemlen heemlen!
Wat menschlijk overleg zou hebben toegedacht
aan vredesjaren, lang en koesterend en zacht,
dat voert uw wijsheid uit door tusschenkomst van schokken,
die uit de sombre wolk den malschen regen lokken!

Hoe nu? de krijg voortaan niet vreeslijk meer den mensch?
Geen kalme vrede meer zijn uitzicht en zijn wensch? —
't Zij ver! Maar 's menschen geest, verslingerd aan deze aarde
heeft vaak ook deze gaaf en wat haar weldaad baarde,
gemisbruikt en miskend, de rust verkeerd in lust,
ten doodelijken slaap zich-zelven ingesust,
of wel den stroom des bloeds, die vrij en frisch moet bruizen,
bevriezen laten of vermoddren in zijn buizen.
Neen, meer! des menschen ziel in eigen wil verstrikt,
in 't zondenet verward, moet somtijds opgeschrikt
van Boven, om den God der heerlijkheid te vreezen,
te zoeken! Is dan 't hart nog vatbaar voor genezen,
dan zijn die schuddingen behoudend, zelfs de krijg,
het zij der volken of der geesten, op dat zwijg'
begoochling, — opengaan gewetens, — afgoôn vallen,
Gods Woord zijn werking doe door 't kruis, — den duizendtallen

Hosted by Google

der opgeschrevenen ten leven, tot een stof
van aller eeuwen loop doordaverenden lof!
Dan eerst, als van haar ban deze aarde zal bevrijd zijn,
de menschheid aan den Heer, die haar herschiep, gewijd zijn,
geen zee meer wezen zal, waaruit de zonde welt,
Geweld en Onrecht in hun eeuwgen boei gekneld, —
dan eerst zal 't vrede zijn, waaraan geen wormen knagen,
dan eerst is, naar den raad van 't hemelsch welbehagen,
geen strijd meer noodig, — maar Gods heil te zien, de lust,
en in alle eeuwigheid Zijn werk te doen, de rust.

Zestienhonderd acht en veertig!
en doorworsteld was de kamp, —
en ten eind de schriktafreelen
van een dertigjaar'gen ramp,
en vergaan de laatste vonken
van den tachtigjaar'gen brand!
Vrede, vrede! galmde Europe —
Vrede! Duitsch- en Nederland!
Achter graauwe kruiddampwolken
stijgt een koesterende zon!
Nieuwe tijden zijn geboren,
en een nieuwe loop begon!

Achttienhonderd acht en veertig
en de band der Staten sprong, —
en de dam werd doorgebroken,
die de Omwentlingszee bedwong!
Oorlog! oorlog! davert de aarde,
oorlog! de oorlog, schier verjaard,
lang door weeën aangekondigd,
thands in vollen dosch herbaard!
Onder ging de zon van Julij
in den loeienden orkaan!
en daar rezen nieuwe tijden
en een nieuw Euroop brak aan!

't Was vrede, wat Euroop sints tweemaal negen jaren
(zij 't mooglijk blozend soms!) zich voornam te bewaren,
als waar 't een talisman en waarborg van behoud,
geroemd, gevierd, gekust, — toch! in 't geheim mistrouwd.

Hosted by Google

't Was vrede, zwoel en zwaar, als wen by zomerdagen
een straal, van tijd tot tijd, en doffe donderslagen
het onweêr spellen aan de zwoegende natuur,
en dan op nieuw de lucht verheldert, maar het vuur
des dampkrings mensch en dier belaadt met dubble zwaarte.
't Was vrede, maar die vrede een waggelend gevaarte,
met elken nieuwen steen zijn storting nader by!
Dan, neen! zoo lang de staf van Frankrijks heerschappij
gevoerd wordt door het Hoofd der wakkere Orléannen,
geen nood! Dus meent de vrees zich-zelven te vermannen.
Die vrede (Algiers alleen meldt nog van krijgsgeweld!)
broedt menigten alom, met klimmende angst geteld,
slechts hier en daar gedund door koene landverhuizing,
en voorts, by zwermen, met van onrust zwangre zuizing
verstikkend opgetast in vesten, Babelhoog.
't Is spanning, dreigende als de spanning van een boog!
want aan die menigten, om werk en brood verlegen,
benijdt het werktuig, aan des menschen plaats gestegen,
den arbeid en zijn loon. De Maatschappij gevoelt
haar evenwicht gestoord. Haar lichaam kwijnt en woelt
by beurten; 't is de plaag van kankrend pauperisme,
onredbaar evenzeer voor breinloos Communisme,
als voor Bespiegling, die in fijn geweven taal
verdoving, sussing, maar geen heeling brengt der kwaal

Verlichting middlerwijl vervolgt haar loop veroovrend
ook zy ontdekkend meer dan heelend, en meer toovrend
dan stovend, — zy, die naam en schittring al te vaak,
eenzijdig en ontrouw, ten dienst leende aan de zaak
van heilloos Ongeloof, natuur- of menschvergodend,
of 't menschdom openlijk tot vleesch- en stofdienst noodend, —
hoe 't zij, de volken eer vervreemdend van den God,
de ontkenning van Wiens woord en éénig goed gebod
van ouds de welbron was van 's werelds diepste elienden!

't Was vrede! vrede, wien te storen of te schenden
geen Mogendheden meer bestonden in dees tijd,
maar onder wiens fluweel, of donzig moschapijt
de brandstof tot een kamp broedde in verborgen holen,
een kamp veel schrikbrer dan met Hunnen of Mongolen,
als de aarde teisterden in dagen lang verleên, —
de krijg (verhoed hem nog, God van weldadigheên!

Hosted by Google

en keer den vloed die wast voor reeds geschokte dijken!)
de onoverzienbre krijg der Armen en der Rijken.
Parijs, de polsslag steeds van Frankrijk en Euroop,
spelde in dees laatsten tijd der krankte een nieuwen loop.
Napoleons gebeent vond by zijne Invaliden
de aloude geestdrift nog wellicht! de Franschen bieden
in 't eind geen hulde meer zoo daavrend aan dat lijk,
noch aan de glorièn van 't machtig Keizerrijk,
zoo aangebeên weleer. 't Is de oude Revolutie,
die thands de harten trekt, — de Auroor der Constitutie,
wier vlekken men vergeet, wier weldaên alles prijst,
wier weêrglans de oogen boeit, en die als jong verrijst.
Een Staatsman, rijk omstraald van dichterlijke glorie,
staat op, en kiest zich-zelf de veder der historie,
om Frankrijk, om heel de aarde, een groote heerlijkheid
te melden, schoon in draf van gruwlen toebereid.
Hy zingt: den moed, den kamp, den dood der Girondijnen,
den stalen burgerzin der starre Jacobijnen!
Hy zingt: de donderkracht der stem van Mirabeau,
de stoutheid van Danton, de smarten van Vergniaud,
Jean Jacques ideaal, de diensten van Voltaire,
de woede van Marat, de deugd van Robespierre!
Heel Frankrijk luistert toe (reeds trilt de troon!), hy spreekt:
„De Omwentling! — min het bloed, dat de aarde heeft doorweekt!
„De Omwentling! — min de schuld der woede van haar vrinden!
„ziedaar wat de aarde rust en grootheid zal doen vinden!
„De heilvolkaan die, heeft ze vroeger vuur gebraakt,
„thands — tot beregening met enkel vrede ontwaakt!"
Vermeetle, die den storm al spelend dus ontketent,
en, reeknende op den mensch, geen driften mederekent,
geen zonde! — ach! al te zeer dien kunstenaar gelijk,
die, ingespannen op het brengen in praktijk
eens werktuigs ingericht op eeuwig zelfbewegen,
zich de eischen van de wet der slijting had verzwegen.
Beklagenswaardige veel meer nog, voor wiens oor
de stem des Levenden in d' Eeuwgod ging te loor!
Ach! die op d' eigen grond met martlaars en prophete
van 't kruis, den Bijbel van uw moeder hadt vergeten!
Maar Lamartine spreekt, en Frankrijk luistert toe!
Lichtzinnig weggesleept, of diep bewogen? hoe

Hosted by Google

het zij, de zee zette op, en 't werd een hoorbaar ruischen
der waatren, 't is eerlang een onheilbarend bruischen!
En ziet! één nacht, één uur, één oogenblik, één schot!...
gevallen is de slag! geworpen is het lot!
De stam der Orléans, de troon der barricaden,
by barricaden òf verloren òf verraden,
is weggevaagd, en by het siddren van den grond
een Fransch Gemeenebest op nieuw aan de aard verkond!
Geheel Euroop ontfangt den schok; de kreet der volken
gaat op, gemengd van schrik en gramschap tot de wolken.
De kracht der legers zwicht, de band der Staten springt.
Sicielje is ver reeds van Itaalje, Itaalje wringt
van Oostenrijk zich los. Heel Duitschland door ontladen
zich bliksemschicht op schicht, van Holstein tot aan Baden,
van Keulen tot Berlijn; ja, — 't wonder steeg ten top, —
de stille wateren van Weenen bruischten op!
Straks of 't een Keizerrijk of een der Republieken
zal zijn, vraagt Duitschland zich by stervende fabrieken,
geschonden Overheên, en sloten afgebrand.
Één legerkamp weldra wordt half het Vasteland,
terwijl aan de overzij Repealers en Chartisten
hun echo mengen aan den roep der Communisten. —
Maar Neêrland (zie 't, o God, met zeegnende oogen aan!)
houdt aan zijn Koning vast, en de oude Oranjevaan!

En wederom een stap gevorderd tot de ontknooping.
Het einde werd voorzegd. Met de algeheele slooping
van 't rijk der duisternis, Uw rijk aan de aard beloofd,
Verlosser, Leeuw en Lam! der schepping Hoop en Hoofd!
De Christen weet dat eind, maar ook de weeën, 't lijden,
ten teeken meê voorzegd van 't rijpen dezer tijden!
Hy weet, dat eer de zon zijns vredes op zal gaan,
een Mensch der zonde aan 't hoofd der wereld nog moet staan
Hy voelt by iedren schok van 't woelend Anarchisme
de wegen toebereid van 't gruwzaamst Despotisme.
De Christen wacht, maar loopt die tijden niet vooruit.
Hy weet, dat elke dag, die nog den voortgang stuit,
elk uur, elk oogenblik van uitstel voor onze aarde
by God zijn oogmerk heeft, voor ons zijn doel, zijn waarde.
zijn vragen en zijn strijd, zijn roeping en zijn plicht

Hosted by Google

Ook hy, schoon starend op een hooger vergezicht,
gaat voor het volksheil uit naar beetring, naar hervormen,
ja zoekt, te midden juist van dezer tijden stormen,
de stem te erkennen van behoeften, waarheên, recht.
Zij voor dien eisch aan de eeuw zijn bijstand niet ontzegd!
Toch mag hy met haar geest niet in 't beginsel deelen,
noch voor die dubble leus zijn afkeer ooit verheelen:
„gelijkheid van nature en Oppermacht van 't Volk!"
Gelijkheid, ijdler spook dan 't schijnbeeld van de wolk!
u zoeke, wien het lust, waar de opgewroete graven
hun lijken leveren den gieren en den raven, —
op 't puin van wereldsteên, in assche neêrgelegd,
of, liever, met de ploeg tot enkel niet geslecht!
Nooit dáár, waar heerlijkheid, beweging is, of leven!
Niet by dier zonnen heir, die aan de heemlen zweven,
niet by het grasgebloemt, door 's wandlaars voet betreên,
niet (hoe veel minder nog!) in 't samenstel dier leên
van 't lichaam, die, bestemd elkander te onderschragen,
elkander dienst te doen, elkanders last te dragen,
hun roeping door 't verschil vervullen. — Wie u roemt,
gelijkheid! roemt den dood. — Maar wie u waanzin doemt,
hy late een andren eisch, dien onze tijd doet hooren,
te meerder ruimte toe, en wacht' zich dien te smoren!
Toenaadring eischt Gods orde en dezer tijden nood.
Toenaadring (waar ze ontbreek') van vorst en volk, van groot
en klein, van arm en rijk, van standen en belangen!
God wilde 't onderscheid van gaven, rijkdom, rangen, —
maar ook dat onderscheid beheersch' Zijn Woord en Wet,
Zijn Wijsheid! en ook hier is 't voorbeeld ons gezet
in de ordning der Natuur, waar zich twee krachten paren
die, strijdig slechts in schijn, het Wereld-al bewaren
van in te storten of, verspat, uit één te slaan.....
Één zelfde wijs beleid stoot vàn zich en trekt aan!
Dus ook de maatschappij in 't tijdperk ons verschenen.
Waar Orde op afstand plaatst, moet Liefde op 't naauwst veréénen.
Ga, Staatsman! ken uw tijd! doe elke vordring recht
op vereenvoudiging, op vrijheên, nog ontzegd!
zoo ver die eisch niet strijdt met Wet en Woord des Heeren!
Dat Woord — het kan u veel en groote dingen leeren
van volksplicht beide en recht, van volksstem, invloed, keus!

Hosted by Google

maar geen gemeenschap met een lasterlijke leus!
Hoe hoog de hoogheid rees van d' Eeuwgeest en zijn tolken,
de Machten zijn uit God! — en de Oppermacht der volken?
Historisch is ze een waan, den Christen is ze een ban,
waarvan geen menschlijk woord een land ontheffen kan.
Neen, Neêrland, op geen ban wilt Ge u een Grondwet stichten,
maar de oogen allereerst naar 's hemels bogen richten, —
dan, vorschend nederslaan op uw historierol,
een rol, van zoo veel heil, van zoo veel wondren vol,
als God hier wondren deed in 't midden van uw plassen,
en vastigheên gebouwd in schuddende moerassen: —
een vrijheid, bloei en roem, als zelden de aarde zag,
by 't hemelsch Waarheidslicht, hier schittrend als de dag! —
voor Godsdienst, vrede en recht, en tegen aartstirannen,
Oranje 't puik, door God, van vroome vrijheidsmannen! —
Neen! Neêrland! zonder Hem, die u dees weldaân wrocht,
(hoe de Eeuwgod smale of spott') geen Staatswet onderzocht!
Maar als uw Vaadren weêr met al uw duizendtallen,
voor d' onbevlekten troon aanbiddend neêrgevallen! —
die in Zijn hand het lot van Staat en Maatschappij,
het hart, het recht, de macht der Machten houdt, — is Hy
de God van Isrel en der Christnen! — Zijn er troonen
geveld? zy werden 't niet, dan om aan de Aard te toonen,
dat, waar een hooger raad der volken toorn gehengt,
die kracht geen recht bewijst, maar slechts een straf volbrengt.
o Koning! by den galm der doorgebroken tijden
treedt Gy, — met dat voor- God- behoefte- en- schuld- belijden,
van ouds den Vaadren zoo gezegend, — vorstlijk voor!
En dring' die stem heel 't land als met bazuinkracht door!
zoo keere op u (het eerst!) uw hart, uw huis, uw wegen,
de aan 't vragen naar Zijn wil steeds vast verbonden zegen!
Euroop zie op uw kroon verdubbeld neêrgedaald
den glans, die, nooit getaand, uw krijgszwaard heeft omstraald.
't Zie, — by uw Vorstenmoed, die aller moed steeds wekte, —
uw blik, die steeds zoo wis 't beslissend punt ontdekte
waar zich de zegepraal op 't slagveld grijpen liet,
voorspoediger dan ooit gericht op 't Staatsgebied,
om met dien blik, dien moed, niet twijflend te onderscheiden!
waar handlen wordt vereischt, voorkómen, of verbeiden!
wat losgelaten moet, — omdat het God gebood!

Hosted by Google

of, naar de Oranjeleus, gehandhaafd tot den dood!
Tot in den dood? o! dat met Neêrland Nassau leve!
Maar welk een stikdamp ook den tijdloop nog omgeve,
wat toekomst ons bedreig', daar is voor Nederland
een roeping, voor Oranje een aangewezen stand
te midden van den schok, waarby de troonen trillen.
Ja, vrijheid zal het zijn voor die Gods waarheid willen;
ja, vastigheid voor die Hem vasthoudt! Loope 't Lot
zijn banen! geen ding zal ons tegen zijn — met God!

Zestienhonderd acht en veertig!
doorgeworsteld was de kamp, —
en ten eind de bloedtafreelen
van den langen oorlogsramp!
Met aanbidding, met ontzetting,
zag de Maagd van Neêrland om!
Hoe ze als opwaakte uit een droombeeld,
hoe de aanbidding hooger klom! —
't Had geschuimd op al die waatren,
't had gedonderd en gestormd!
maar by 't kraken der kartouwen
was het Handelsvolk gevormd!
en het nestjen was behouden
van de Oranje-Halcyon
op het hobblen van de baren,
by het koestren van de zon!
en het Hollandsch visscherscheepjen,
onder vlaag op vlaag behoed,
was de haven ingeloopen
zinkend, — maar van overvloed!

Achttienhonderd acht en veertig!
en de band der Staten sprong, —
en de dam werd doorgebroken
die de Omwentlingszee bedwong!
Legioenen volksvertreders
zijn gewapend opgestaan!
Troonen vielen, Vorsten vloden,
schatten smolten en vergaan.

Hosted by Google

Dreigend blikt op 't aardrijk neder
't rood der ondergaande zon!
't Menschdom vraagt zich, welk een toekomst
by dien blik haar loop begon?
O! die toekomst — door den Christen
wordt zy glorievol verwacht!
„Als de God der eere dondert
„en den dag verkeert in nacht,
„antwoordt onder de onweêrsgalmen
„diep van uit het heiligdom,
„by een koor van hemelpsalmen,
„'t jongste woord Zijns Woords: Ik k o m!"

AAN ROYER,

IN ANTWOORD OP ZIJN TREFFEND GESCHENK VAN EEN BORSTBEELD VAN WILLEM DEN EERSTEN.

Waar Staatslist en Geweld wanhopend op bezweken,
vermocht U w kunst, Royer! Gy deedt den Zwijger spreken.

1848.

AAN MIJN ZOON ABRAHAM,

BIJ ZIJNE AANNEMING TOT LID DER WAALSCHE GEMEENTE, MET EEN BIJBEL.

Mijn zoon! van d' eeuw'gen God werd deze schat gegeven
aan 's werelds volkren t' zaam met Jacobs nageslacht.
Heb in dat woord ook gy uw heul, uw heil, uw leven.
Geen zilver of geen goud haalt by zijn duur en kracht.

Zoo vestig oog en hart steeds op dat Boek der boeken,
doorgrond zijn diepen zin in eenvoud en gebeên,
en leer' der vaadren God u dáár Hem-zelven zoeken,
Die 't eerst o n s heeft gezocht in Zijn barmhartigheên.

U laat ons ouderhart voor schat of kostbaarheden
het somber uitzicht slechts op een geschokten tijd!
Is Jesus en Z i j n liefde het uwe eens ingetreden
zoo zegge u, o mijn zoon! d i t Boek — hoe rijk gy zijt.

Uit mijn eigen Fransch.

Hosted by Google

DE LEEUW UIT JUDA.
KRUISLIED.

O Hoofd, om 's werelds zonden
met bloed en zweet gesprengd!
Hoofd, overdekt van wonden,
die U een spotkroon brengt!
Om onze schuld gebonden,
aan 't kruis geöfferd Lam!
hoe zijt ge ook daar bevonden
de Leeuw uit Koningsstam!

Hoe blonk, by al die smarten,
by al dien smaad en spot,
by 't breken zelfs Uws harten,
en 't verr' zijn van Uw God, (*)
Uw zalving en Uw krooning,
Uw hoogheid en Uw eer,
als Gods verkoren Koning,
als aller schepslen Heer!

In diepten neêrgezonken
van waatren zonder grond,
aan 't vloekhout vastgeklonken —
dáár heeft Uw bleeke mond
van Gods heropend Eden
vrijmachtelijk beschikt,
en Uw: „Voorwaar, nog heden!"
des boetlings ziel verkwikt. (†)

O Liefde zonder gade,
die, daar Gy 't al volbrengt, (§)
den moordenaar genade,
den vriend Uw moeder schenkt! (**)
Die, waar ze Uw lippen laven
met snerpend edikvocht,
des Geestes levensgaven
voor Uwe haters zocht! (††)

(*) Matth. XXVII : 46. (†) Luc. XXIII : 40.
(§) Joh. XIX : 30. (**) Joh. XIX : 26, 27. (††) Joh. XIX : 29

Hosted by Google

Die in der moordren midden,
en aan des kruises voet,
voor Israël blijft bidden,
de schuld des gruwels boet! (*)
O Hoofd, bedekt met wonden!
o Hoofd, van 't doodzweet klam!
hoe zijt Ge ook dus bevonden
de Leeuw uit Judaas stam!

Dat Koningshoofd — het boog zich!
het leî zijn leven neêr! (†)
Gebergte en rots bewoog zich.
't Graf gaf zijn dooden weêr.
Hergeeft ook gy uw dooden,
O Isrel, op Zijn stem!
en val, o zaad der Joden!
aanbiddend neêr voor Hem.

Hosanna! all' gy volken,
met Israël te zaam!
tot boven 's hemels wolken
roept uit dien wondernaam:
De Leeuw, die overmocht heeft,
uit Jesse voortgebracht! (§)
Het Lam, dat ons gekocht heeft,
voor onze schuld geslacht!

ZIT AAN MIJNE RECHTERHAND.

HYMNE.

De Heer heeft tot mijnen Heer gesproken: Zit aan mijne rechterhand, tot dat ik Uwe vijanden zal gezet hebben tot een voetbank Uwer voeten. Ps. CX: 1.

Nadat Hy de reinigmaking onzer zonden door Zich zelven te weeg gebracht heeft, is Hy gezeten aan de rechter der Majesteit Gods in den hoogen. — Voorts verwachtende tot dat Zijne vijanden gesteld worden tot een voetbank Zijner voeten. Heb. I: 3. X : 13.

Een psalm! — Gesproken heeft de Heer tot mijnen Heer:
„Zit aan mijn rechterhand, o Koning! en regeer."

(*) Luc. XXIII : 34. (†) Luc. XXIII : 46. (§) Openb. V : 5, 6.

Hosted by Google

Gy zijt gestegen uit het graf! Gy zijt gevaren
omhoog, waar U de zang van duizend Englenscharen
bewelkomde en aanbad! De grendelen der hel
verbraakt Gy, sterke God en Held Emmanuël!
Het Allerheiligste tradt Ge in. Apostlen loofden,
nastarende dien gang met opgeheven hoofden,
tot waar de wolk zich sloot, Gy uit hun oog verdweent,
en — heerlijker dan ooit sints in hun zielen scheent,
dat de opperzaal niet dan van vreugde langer galmde,
en in den Tempel zelf 't hart Uwer jongren psalmde (*).

Sjeb Limini! (†) het woord van ouds U toegebracht!
Gy hebt U neêrgezet ter rechter van Gods kracht!
Dáár naamt Gy rust! dáár, in de Vaderlijke woning,
gehuldigd Englenhoofd en Hoogepriester Koning,
o van alle eeuwigheid Gods eengeboren Zoon!
en wat Ge aan 't kruis volbracht, voleindigt Ge op dien troon!
Van daar stondt Ge op weldra om d' Eerstling te begroeten (§)
die, komende uit den strijd, de kroon legde aan Uw voeten!
van daar daalt Ge eenmaal af by 't jongst bazuingeschal,
den schepter heffend, die ons aardrijk richten zal.

Sjeb Limini! Gy zette U neder in Uw glorie,
en aarde en hemel deelde in 't vieren der viktorie,
behaald op zonde en dood. De kerker werd uw buit,
en Gy, Volheerlijke! Gy deeldet gaven uit
op menschenkindren, wederhoorigen, verlorenen,
maar door Uw kruissmert wederlevenden, herborenen!
Gy deeldet gaven uit. 't Was olie neêrgevloeid,
't was regen stroomende van Boven. Zie, hoe bloeit
de dorre woestenij naar 't Woord! (**) De kreuplen springen,
de stomme ontfangt een mond, om Uwen naam te zingen,
de blinde ziet U en de doove hoort Uw stem.
Een nieuwe heerlijkheid doorstroomt Jerusalem!
Gy doopt met Geest en vuur. Verdeelde tongen dalen
en golven over 't hoofd der Jongeren. De talen

(*) Luc. XXIV : 53.
(†) De twee Hebreeuwsche woorden (Ps. CX : 2) beteekenende: **Zit aan mijne rechterhand.**
(§) Hand. d. Apost. VII. : 56. (**) Jes. XXXV.

Hosted by Google

geboren uit de twist van Babel, worden één
in 't lofverkondigen van Uw grootdadigheên
aan 't Pinkstervierend volk te Sion. Welke krachten,
gewrocht sints dezen stond, die ook uw moorders brachten
tot de ondervinding, in het omgezet gemoed,
der heelkracht van Uw naam, der heilkracht van uw bloed!
Vervolging woedt vergeefs. Hy zal geen vlammen doven,
die storm! maar drijven ze eer nog schittrender naar boven,
en breiden ze uit op aard veroovrend wijd en zijd.
Ha! martlaar Stephanus! schoon was uw levensstrijd
voor Christus, rijk in vrucht van Evangeliezegen;
maar (groot is onze God, en wondervol in wegen!) (*)
nog vruchtbrer was Uw dood. Der weêrpartijdren haat
had aan Uw bloeddoop zich gekoeld, het levenszaad
van uit Jerusalem als weggevaagd, -- dáár vielen
de korrels met de kracht, die ze eenig kan bezielen,
op Samaria en het omgelegen land!
Hoe breidt het zaad zich uit! Hoe klemt de liefdebard,
veêrkrachtig uitgerekt, ze saam! ja, met die beiden,
Samaritaan en Jood, eerlang Romein en Heiden!
Hoe zien de heemlen-zelf hun zaligheid vermeêrd,
om éénen zondaar tot eens Heilands naam bekeerd!
Want voor zijn haters had de Martelaar gebeden, —
en ook voor Saûl had des Martlaars Heer geleden, —
daar rijpt het uur! Daar stort de wolf ter aard voor 't Lam,
en huldigt Benjamin den Leeuw van Judaas stam.

Sjeb Limini! Gy waart ter rechterhand verheven
der Majesteit! de kleine kudde zaagt Gy beven,
en 't woeden van den wolf uit Tarsus, d' ijveraar,
verdrukker van Uw volk en van U-zelf. (†) Van waar
die wrevel, dat geweld, gepleegd aan weereloozen,
in samenspanning met het raadsgestoelt der boozen,
in samenspanning met luchtharte Sadduceên,
door dezen stuggen spruit van Phariseên? (§) Neen!
Geen huichlarij is hier, — in naam van Godvereeren,
geen menscheneerbejag, — geen onmeêdoogend teeren
op 't huis der weduw onder schijn van lang gebed! (**)

(*) Hand. d. Apost. VIII: 1, 4 en volg.
(§) Hand. d. Apost. IX: 1, 2. XXIII: 6.
(†) Hand. der Apost. IX: 4.
(**) Matth. XXIII: 14.

Hosted by Google

't Is plichtvolvoering, 't is volmaaktheid naar de Wet,
gerechtigheid gezocht in eigen deugd en daden,
verdienen van Gods gunst op zelfgekozen paden, —
wat dezen Jongling, aan de voeten opgevoed
van Rab Gamaliël, dus drijft! Geen dorst naar bloed
is eigen aan dat hart, dan waar in bloed te plasschen
hem nood werd als in 't spoor dier oude Pinehassen, (*)
waarin ook hy voor God behaaglijk meent te gaan,
gelijk hy zonder blaam by menschen weet te staan.
Zoo streeft hy tegen 't volk, dat Isrels Heer en Herder
zich eigende, aangegord, en ach! van God al verder
verwijderd en verdwaald, naar dat hy in zijn woên
den God der vaderen meer waant een dienst te doen; (†)
het zij op Stephans dood met woeste blikken starend,
en van zijn moordenaars de kleederen bewarend
als in gemeenschap met den gruwel God ter eer!
't Zij, opgetrokken straks Judéa op en neêr,
de lamm'ren, waar zijn haat er slechts een uit mag vinden,
verwondend, bindende, — hy zal ze eerlang verbinden!

Zoo, doodslag snuivende en vervolging, streeft hy voort,
en Syrië ingestormd, bereikt Damascus poort
weldra! ook dáár by macht de aloude Synagogen
te ziften, en geen plant van Christus te gedogen,
waar hy den voetzool zet. — Gy zaagt van op den troon
dien Saül! Gy stondt op, o Davids Heer en Zoon!
en — donders ratelden, om d' overste Uwer haatren
te treffen? Neen! een stem als 't ruischen veler waatren
daalde uit uw hemel neêr: „Waarom vervolgt gy My?...."
De ontembre wetzeloot legt af zijn razernij!
„Wat wilt Gy dat ik doe, o Heer!" is aan Uw voeten
zijn antwoord. Hy gelooft. Gods heiligen begroeten
het nieuwe voorwerp van Uw zegepraal, o Held,
verwinnaar door Uw dood, Uw lijden, geen geweld!
Zoo rijd voorspoedig op Uw waarheidswoord! Uw schichten,
o Koning! raken 't hart der vijanden, (§) die zwichten
en loven! Saül leeft by 't licht uit Nazareth.
Hy boog. Hy bidt. Hy kent voor kracht, voor heil, voor wet,

(*) Numeri XXIV. (†) Joh. XVI: 2 (§) Ps. XLV :4—6.

Hosted by Google

't geloof voortaan in U; niets buiten die genade!
Haar slaat van oord tot oord de wereld in hem gade;
haar brengt hy wijd en zijd den Heiden, haar den Jood;
met haar bezegelt hy zijn leven en zijn dood;
met haar die erfenis van onvergankbre letteren,
wier bliksems eeuw aan eeuw de hovaardij verpletteren
van wetgerechtigheid, die 't offerbloed verzaakt,
van zelfvolmaking, die de volheid ijdel maakt
eens Goëls! Ja, genâ steeds door genâ vervangen;
dit 's Paulus, dit zijn leer. o God! Zie daar Uw gangen!
't Kruis uitgeroepen door den lasteraar-voorheen, —
de wet der vrijheid door het hoofd der Phariseën, —
der Heidnen licht, gelegd in 't Twaalftal uitverkoornen,
ter middagzon verhoogd in dees hun jongstgeboornen!
Looft, hemelheiligen! met harp en stemakkoord
uw Heer! en antwoord gy met Saulus eigen woord, (*)
klein kuddeken op aard! „o Diepte, o wonderwegen!
o Rijkdom! Wie, o God! is immer opgestegen
tot de onnaspeurlijkheên van Uw aanbidbren raad?
of heeft de baan bepaald, waar langs Uw oordeel gaat?
of heeft het pad voorzien, waar langs Uw zegens kwamen?
Uit U, door U, tot U zijn alle dingen. Amen."

Sjeb Limini! Gy waart gezeten, Zoon en Heer,
aan 's Vaders rechterhand, en blikte op Patmos neêr,
op 't schraal en eenzaam strand, waar, om Uw woord verwezen,
de Jonger U verbeidt, steeds brandend als voordezen
en groenend, schoon hy thands na tienmaal zeven jaar
zijn Boanergeshoofd met zilverglans voor hair
om hoog heft, — die van ouds in Uwen schoot gelegen,
geheimenissen uit de wondren van Gods wegen
werd ingeleid, en in de diepte van wiens ziel
uw stem met kiemen steeds van openbaring viel!
Lang heeft hy aan de zij van Jonaas zoon gestreden, —
met heel de Apostelschaar gebeden en geleden, —
naast zich èn Stephanus èn Paulus op zien staan,
getuigen, en de rust zijns Heeren binnengaan, —
Jacobus onder 't zwaard zien vallen der Heroden, —

(*) Rom. XI: 33—36.

Hosted by Google

Jerusalem omringd van legers, en de Joden
geslagen met den ban, eens door Uw heilgen mond
van op de hoogten des Olijfbergs hem verkond.
Thands, tot des levens grens verlangend voortgetreden,
thands, op die naakte kust van 't kuddeke afgesneden,
de jongste vreugde op aard zijns ouderdoms, verlaat
o Jesus! Gy hem niet, die daar verlaten staat.
Maar schenkt de Trooster (Hy, de kracht uit U gevloten)
in 't hart des ballings geestverjeugdigend geschoten,
de vlucht hem weder van den aadlaar, — en hy schrijft,
terwijl zijn geest U ziet, terwijl Uw geest hem drijft,
zijn Evangelie neêr: des Woords in 't vleesch gekomen,
der zonde op 't Lam gelegd en van ons afgenomen!
Daar stondt Gy vóór hem in Uw hemelmajesteit,
Gy-zelf! bazuingeluid Uw tegenwoordigheid
verkondend van naby. Hy zeeg als dood ter neder.
Want ja, Gy waart het! U, den Meester, zag hy weder,
den Leidsman zijner jeugd, den Heer die hem bemind
en uitverkoren heeft ten heilgezant, ten vrind!
U, zoo als d' aanblik geen verganklijken vermogen
te dragen, U met heel- uw- Godheid-vlammende oogen,
de doorgeboorde hand almachtig uitgebreid,
de voeten gloeiende van loutre heiligheid,
doorwandlende allereerst de zeven kandelaren! (*) —
U, straks, by 't lofgeschal der hemellegerscharen
de Leeuw uit Jesses stam, het Lam van God verklaard,
die met zijn bloed ze kocht tot koningen der aard! — (†)
U, op het witte paard der zegepraal gereden
in bloedrood heilgewaad, de macht van 't Beest vertreden,
der heilgen heir, gerijpt ter wereldheerschappij,
in 't blank gewasschen kleed U volgende in de rij! — (§)
U, eindlijk, Vredevorst op aard, voor alle volken
gerechtigheid en heil gebieden uit de wolken,
by 't nederdalen van een nieuw Jerusalem,
en 't wederleven van Gods dooden op Uw stem. (**)
Zoo zag, zoo hoorde van uit Patmos aakligheden
de Apostel in den geest U Davids troon betreden,

(*) Openb. I: 13—15.
(†) Openb. V: 5—10.
(§) Openb. XIX: 11—16.
(**) Openb. XX: 11—15. XXI.

Hosted by Google

en zegepralen in den hemel en op de aard.
Voorts, eer der eeuwen loop dien heilstond heeft gebaard,
aardschuddingen van uit den afgrond, — bliksemslagen
en ijssteenklompen, — pest en oorlog, — felle plagen
als van 't aloud Egypte op 't later Babylon, —
verduistring van het licht der sterren en der zon, —
by hemelstemgeluid de zegelen gebroken,
fiolen uitgestort, bazuinen opgestoken, —
rook, sulferdamp en vuur, in bloed verkeerde zeên, —
verschrikking, angsten en niet uit te spreken weên,
van Logen en Geweld Godslasterende akkoorden!
Dat alles opgelost, by 't ruischen van Gods woorden
en 't zuchtend wachten van geheel het schepslendom,
in één, een éénig woord van uitkomst: „Kom, ja kom!"

Sjeb Limini! Gy zijt verheerlijkt in het midden
van al Uw vijanden, die veinzend U aanbidden!
Ja, tegen U vereend, bracht Jood en Heiden t' zaam,
U smaad en haat en dood! Straks de Uwen, om Uw naam,
vertredend, nam de Stad op 't Capitool gezeten
de plaats dier andere in, vervolgster der Propheten.
De Cesars folterden met scherp verfijnd vermaak,
wie uitkwam voor Uw woord, wie vast stond voor Uw zaak.
Heel Rome's volk riep uit: „De Christnen voor de leeuwen!"
en zy, in Uwe kracht, zy zegenden. — Drie eeuwen!
daar wierp zich Rome, moê geworsteld, voor het kruis,
en Christnen noemde zich haar Keizer en zijn huis;
was 't Staatkunst, (Gy, o Heer! Gy weet het!) en geen waarheid?
hoe 't zij, daar bogen zich met glansrijke openbaarheid
des werelds Machten voor des werelds Ergernis,
des Nazareners naam! De Capitoolgod is
gevlucht met heel d'Olymp van zijn bespotte altaren!
de leer van 't kruis dringt door by West- en Noordbarbaren
en ook aldaar weldra plaatst zwaard en koningskroon
zich onder 't needrig kruis. Vorstinnen, van haar troon,
o Jesus! voedsteren de Kerk, naar U geheeten.
De wereld-zelve tracht Uw smaadheid te vergeten
en gaat U achterna, wien ze eenmaal heeft geslacht!
Straks keert ze, in weêrwraak van de hulde die ze bracht,
tot gruwelen te rug, nog naauwlijks afgezworen:

Hosted by Google

de goôn van 't heidendom verschijnen als herboren
by beeld- en doodendienst! en bijgeloovigheên,
als eenmaal Israël met Juda zinken deên,
bedekken 't licht der zon met zwarte sprinkhaanzwermen,
of binden 't leven af in geestverstikkende armen.

Sjeb Limini! van om uw vuurvlamwitten troon
gaan ook de donders uit, die gruwelen ten loon.
Het Oosten zag de straf van zijn verbastring rijpen:
het kroost van Ismaël naar boog en pijlen grijpen,
hem eerlang de oppermacht belovende der aard!
De Koran triomfeert by 't zwaaien van een zwaard,
Gods Evangelie niet, maar dwazen menschenvonden
te sterk! en wederom leedt van des schepsels zonden
Gy, Heiland! Gy den smaad! waar de Islam met zijn sneeuw
(licht!) kiemen overdekt, bestemd voor beter eeuw.
Dus zonk de Christenheid in 't Oosten; maar ook 't Westen
zag menschenscheppingen zich op den grondslag vesten
der eeuwen! Gy zaagt, neêr, o Koning! de afgrond beeft,
de grafrots scheurt, en zie! Uw waarheidswoord herleeft,
gelijk Gy-zelf eens, uit den dood. In slaap gezonken
en nachtdamp hoorde de aard een stem! daar wederklonken
gewetens, en Gods Geest gaf zijn getuigenis,
dat in geen naam dan de Uwe, o Jesus! leven is,
gerechtigheid en kracht; en 't heilbevel van boven
geen werk eischt als der Wet, maar in Uw naam gelooven!
En 't was een stem op nieuw des roependen: „Bereid
den weg des Heeren en verbeid Zijn heerlijkheid!
Bekeer U tot den God des hemels van de goden
der aarde, — tot Zijn' wil, van menschlijke geboden!"
Maar nog was 't einde niet! de wonde toegebracht
aan Rome heelt zich, en daar rijst eene nieuwe macht
(des Ongeloofs!) die meê haar tijden moet doorloopen,
tot dat Uw toekomst beider Babelbouw zal slopen!

Sjeb Limini! Gy zijt gezeten op den troon
des hemels! maar op de aard bewegen zich de goôn
der wereld en der hel met versch beproefde woede.
De zonde wreekt zich aan de zonde, die haar broedde,
de omwentlingstoortsvlam op de middeleeuwsche nacht.

Hosted by Google

De menschheid by dien gloed rijst op en proeft haar kracht
aan werken des gewelds, aan werken der ontbinding!
Verlichting zonder U, wat wordt zy dan verblinding,
o Licht der wereld, Zon van waarheid en van heil!
Of 't menschdom 's hemels ruim of 's afgronds diepten peil',
en beiden ondervraag om 't Godsgeheim te weten,
het moge Uw woord, Uw naam, Uw rijk, Uw komst vergeten!
die komst zal dáár zijn als de nachtdief, onverwacht!
dat Rijk zal komen als de bliksem, ongedacht!
die Naam zal heerschen en dat Woord zal overmogen!
en reeds bewegen zich de krachten uit den hoogen,
en woelt in heuvlen en gebergten barenssmart,
en grijpt die schok des Werelds Machtigen in 't hart.
De volken duizlen van zich-zelf. De Wijzen vragen
elkander naar het eind van deze vreemde dagen.
„Is dit de morgen, die ons aanbreekt, van een tijd
aan volksbevrijding, menschvergoding toegewijd?
Of keeren we eer te rug ten bajert der verwarring?
En is dat somber licht, die vlam, slechts de opensparring
eens hollen afgronds, ter verslinding toebereid
van al wat ordning heet, en recht, en menschlijkheid?"

Sjeb Limini! — Hy is ter rechterhand gezeten
der glorie, wien van ouds de schaar der Godspropheten
als Isrels Koning aan heel 't aardrijk heeft beloofd!
Wat natie, Israël! als gy? van God ten hoofd,
straks om uw misdrijf tot een staart gesteld van allen! (*)
Toch zal er van Gods woord geen stip ter aarde vallen,
dat, o vernederd volk, waar eenmaal 't heil uit sproot!
door U herstelling spreekt, ja, 't leven uit den dood! (†)
Gy werdt verstrooid, gy wordt geschud. Geschud als koren?
Zoo gaat geen korrel voor den grooten oogst verloren!
Verstrooid als schapen? Die u ziet en kent by naam,
brengt uit de streken der vier winden u eens saam!
Hoore Israël! en hoort, gy volkeren! de woorden
der Zienders, ons bewaard, 't Gezicht, dat aan de boorden
des Chebars Buzis zoon (§) voor oogen stond, en dat

(*) Deuteron. XXVIII: 44. (†) Rom. XI: 15
(§) Ezechiël I: 1. 3 en XXXVII.

Hosted by Google

gy, Daniël! vernaamt in 't hart der wereldstad. (*)
„De hand des Heeren was op my. De geest beroerde
het merg in 't binnenste mijns lichaams, en Hy voerde
my over in het dal der dooden. 'k Zag het vol
van beenders, lang verdord; en 't was of de aarde zwol
om haar begravenen aan 't zonlicht weêr te geven.
Toen sprak Hy: Menschenkind! zal dit gebeente leven?
En 'k zeide: Gy-alleen, Gy weet het, Heer mijn Heer!
Toen sprak Hy wederom, en zeide: Propheteer,
en zeg in Mijnen naam, dat deze dooden leven!
Want zie Ik zal den geest des levens in hen geven,
bekleedend hun gebeent met zenuw, vleesch en huid.
En 'k deed en sprak alzoo: en met een vreemd geluid
verbonden zich allengs de beenderen te zamen
(maar nog geen geest was dáár om 't lichaam te beâmen!)
en 'k zag de zenuwen zich vlechten, vleesch en bloed
zich weven, de opperhuid van 't hoofd tot aan den voet
zich strekken; en ik riep: Waak op, o Geest des Heeren!
en doe de levenskracht in deze dooden keeren!
En ziet! Hy kwam. Hy blies. Een onafzienbre schaar
van levenden stond op. Hy sprak: Die dooden dáár,
zijn 't huis van Israël. Ging niet hun heilverwachting
te loor? Werd niet hun hoop tot wanhoop en verachting?
En liggen niet verstrooid hun beenderen? — Maar Ik,
'k zal oopnen, o Mijn volk! uw graven, Ik beschik
u 't leven, Ik het land gewaarborgd aan uw vaadren!
Ik zal uw stammen van des werelds einden gaadren,
en geven Israël en Juda zonder end
van dagen Mijn' Gezalfde uit David. Ja, ik ben 't,
de God der krachten, die de dooden op doe rijzen,
en Israël de trouw van Zijn ontfermer prijzen!"
Aldus Ezechiël! hem antwoordde in de rij
der Zienders Beltsasar (†) met droom en prophecy,
als zijn verhelderd oog in verre nachtgezichten
vier wereldrijken zag verrijzen, straks zag richten, —
den troon des Eeuwigen, een vonklend vuur gelijk,
des Schrikdiers hoorn ten val (§) zich zetten, — 't koninkrijk
den Zoon des Menschen en Zijn heiligen gegeven, —

(*) Dan. VII: 1. (†) Dan. IV: 18. (§) Dan. VII: 8—27.

Hosted by Google

der Goddeloozen macht het aardrijk uitgedreven,
verstrooid, verplet, verteerd, — by Goddelijk gericht
den Draak (*) geketend en het Vrederijk gesticht!

Sjeb Limini! Gy leeft, wiens naam de hooge plaatsen
van hemel beide en aard lofzingende weêrkaatsen!
Gy heerscht, Gezalfde Gods en, vóór alle eeuwen, Zoon!
Sjeb Limini! Gy zijt gezeten op den troon,
dien Ge eenmaal dalen doet op een gelouterde aarde!
Het Godsbestuur, van voor des werelds grondslag, baarde
de volheid van dat woord, van eeuw tot eeuw herhaald,
terwijl de hater woedt, terwijl de spotter smaalt!
En zeggen zal men 't, dat èn heuvelen bezweken
èn bergen slonken, ja, dat heemlen-zelve weken,
maar aan 't Sjeb Limini, dat eens de Vader sprak,
geen enkle heerlijkheid van eeuw tot eeuw ontbrak!

Of hoogten slingren heen en weêr,
of de aarde-zelf van plaats verander',
by elementen keer om keer
in bond of gisting met elkander, —
daar blijft een licht, een kracht, een pand,
wat ook ontvall', gegeven,
dat Woord: „Zit aan mijn rechterhand!
en dat Uw haters beven!"

Gy spraakt het, God van Isrel! uit,
en de oude harpprophetен psalmden
by Sions tempelkoorgeluid,
wat later eeuwen dus weêrgalmden:
„Houdt Christus Zijne kerk in stand,
„dan moog de hel vrij woeden!
„Gezeten aan Gods rechterhand,
„zal Hy haar wel behoeden!"

Die Koning van Gods heerlijkheid
blijft heerschen zonder eind van dagen!
En gy, o volk, dat Hem verbeidt!

(*) Openb. XX: 2.

Hosted by Google

Hy ziet u worstlen, lijden, klagen.
Houd moed, klein kuddeke! houd moed!
't Heelal is hem gegeven!
En Hy, Hy gaf voor u Zijn bloed;
Hy leeft, en gy zult leven.

Hy heeft voor u den dood geproefd,
voor u den vloek getorscht der zonden,
voor u in 't doodendal getoefd!
Voor u is zonde en graf verslonden!
Herleven gaat gy op Zijn stem?...
Neen! Wie in Hem gelooven,
reeds zijn zy levende met Hem,
met Hem gezet daarboven! (*)

Toon' dan der kruisbestrijdbren macht
zich in dees sombren tijd steeds driester!
Gesproken blijft het woord in kracht
tot dezen Koning-Hoogepriester
naar Melchisédeks ordening:
„Gantsch versche legerscharen
„zal tot een laatste worsteling
„de dageraad U baren!" (†)

Door lijden wordt het heerlijkheid
Licht, eerst na middernachtlijk duister!
Bezwijk, mijn ziel! niet, maar verbeid!
Hy zal verschijnen vol van luister.
En reeds bestraalt een morgenster
het onweêr dat zich gadert,
en reeds vertoonen zich van verr'
de teeknen, dat Hy nadert!

Maak' berg op bergen opgetast
den zoon van Babel dan vermetel!
Sjeb Limini! die berg staat vast,
en vast staat Sions Koningszetel!
En vast, o Christen! ook uw kroon,
en vast gantsch Israëls herleving!

(*) Eph. II: 6. (†) Ps. CX: 3—5.

Hosted by Google

Alleen! blijf staren op den ZOON,
met juichende overgave en beving!

1848.

UIT PALESTINA.

Zy hebben my dikwijls benaauwd van mijne jeugd af, zegge nu Israël; zy hebben my dikwijls van mijne jeugd af benaauwd.
Ps. CXXIX.

Het was de tijd, toen edelhuis by huis
zijn mannen zond, den schouder onder 't kruis.
Des Keizers vaan, met Frankrijks lelieglansen,
met Englands leeuwen gingen voor, — de lansen
der Ridders zich verbroedrend in den stoet
met Bisschopsmuts en breeden pelgrimshoed.

Toch was 't de tijd niet meer dier eerste kreten,
vernomen door de volgers der Propheten
met schrik en spot, by beurten, uit Euroop! —
In rook vergaan was menig stoute hoop
op glorie, op veroovring in die streken,
waar, heimweekrank, reeds duizenden bezweken
onovertroffen sedert, en geen zon
meer opging over Godfrieds van Bouillon.

Diep was, na hem, de Christenheid verbasterd,
en fel, om haar, de Christennaam gelasterd
in de overheerde woningen van Sem.
De toon van Clermont was gedaald. Jerusalem
droeg nog wel hoog de kruisvaan op haar muren,
(hoe ook verbaasd een schepter te verduren
naar leenrecht uit het West!) en forsch en fier
stond in haar midden steeds de Tempelier,
het zwaard op zij, verplegende haar kranken.
Toch meer en meer begon de tent der Franken
te schudden in dat verre Morgenland,
onveilig en ontbloot. Want aan den kant
van 't Noorden was Edessa reeds ontvallen;
en wel had weêr Euroop zijn duizendtallen
geleverd, maar geen taal zelfs van Bernard
vermocht, die te bezielen met een hart

Hosted by Google

genoegzaam tot herovering van rijken
Weldra — en zelfs de hoofdstad gaat bezwijken.

De Olijfberg in die dagen zag zijn top
bestegen door een Dichter. Hy zag op.
De weduwstad lag voor hem, — hy versteende,
en schiep weêr aâm, en riep het uit, en weende!
Wat tranen, eeuwen in en eeuwen uit,
bevochtigden dien grond al! Wat geluid
van weegeklaag, van onweêrhoudbaar snikken,
werd dáár niet al gehoord, by de eerste blikken
op Sions overschot. Wat borst, zoo fier,
wat hart van ijs of ijzer, dat niet hier
brak en versmolt en smart had van zijn zonde,
en daden van den God der goôn verkondde?

De Vreemdling op d' Olijfberg stapte voort.
wie was hy? van wat maagschap? uit wat oord?
Geen trots hier, als des krijgsmans, is te lezen
in oog of tred. Geen pelgrim kan hy wezen, —
met rozenkrans noch kruis aan hals of hand, —
geen vreemdeling, maar eigen zoon van 't land!
De donkerbruine huid, het vuur der blikken,
deed d' Arabier herkennen zonder wikken,
sprak niet wat anders nog op dat gelaat,
dat, neen, geen kroost van Ismaël verraadt,
maar stamverwant. 't Zijn de onmiskenbre trekken
die langs heel de aard den Isrelliet ontdekken.

Dat was hy! van zijn tweeden moedergrond,
van Spanje, kwam hy, om waar Sion stond,
in heerlijkheid sints eeuwen uitgeschenen,
te aanschouwen met zijn oogen, en te weenen.
't Was zijner jeugd gelofte lang geweest.
Thands duldt zijn geest geen uitstel meer, bevreesd
of mooglijk hem voorkwam de ban der jaren;
want, vóór den tijd, besneeuwden hem de haren
en weefden voor zijn oogen reeds een wolk
de droefheid over 't noodlot van zijn volk, —
de studie in den doolhof der Rabbijnen, —
de dichtgeest, die ook sterken weg doet kwijnen.

Hosted by Google

Dáár treedt hy van den bergtop af, en voort!
Daar staat hy voor de Benjaminsche poort.
Daar zal hy Salems straten in gaan treden.
Maar neen! hy trekt te rug de vlucht der schreden.
Hy wil nog meer genieten van zijn smart,
nog eerst van rouw verzadigen zijn hart
by d' aanblik van die moeder der Propheten,
die stad, des grooten Konings eens geheeten.
Hy wil de dorheid proeven van dien grond,
waarover de Aard al haar geweldnaars zond,
en kust dien grond, hem als in de armen knellend,
en drinkt de bittre wateren, hem wellend
uit hart en oog, en wentelt zich in 't stof,
en rijst weêr op, om Gode een lied van lof, —
een lied der klacht als voegt aan bannelingen, —
voor d' ingang van de weduwstad te zingen!
Het was dat lied, gelijk hy-zelf, vermaard,
in Spanjes Synagogen lang bewaard,
en aangestemd waar immer Joden zwerven
of by der vaadren graven komen sterven.
De Maagd van Sion klaagt er 't onderscheid
van toen het uit Egipte werd geleid,
gehoed door haar van God gezonden mannen,
of — toen de haat dier meer dan aartstirannen:
Nebucadnezar, Titus, Hadriaan,
voor eeuwen Isrels zon deed ondergaan:

„Een vuur, een vuur gloeit in mijn aadren,
wanneer ik opvoer in mijn lied
dien blijden uittocht mijner Vaadren
uit Pharaoos verbaasd gebied! —
Een koorts van schaamte verwt mijn wangen,
de krachten weigren zich mijn stem,
wanneer ik meld in rouwgezangen
mijn uitgang uit Jerusalem!"

„o Lied, door Moses aangeheven,
by Mirjams rinkelbom en trom,
toen ik Egipte mocht begeven
en zijn verworplijk godendom! —
Ach zangen, druipende van tranen,

Hosted by Google

op Jeremias harp gesproeid,
toen 'k heentrok onder vreemde vanen
de handen smadelijk geboeid!"

„Hoe vriendlijk wenkte me uit de wolken
de glans des vuurkoloms by nacht,
toen me uit de hand der vreemde volken
de hand mijns Gods had uitgebracht! —
Maar by 't bestormen van den tempel,
wat zwarte wolken van rondsom, —
met wat verfoeisels op den drempel
van Gods ontheiligd heiligdom!"

„De wateren der Schelfzee ruischten
op dat ontzachlijk uitgangsuur,
de wateren der Schelfzee bruischten....
straks rezen ze op my tot een muur. —
Ach waatren slechts, die overstelpen,
met stekend zout, met stikkend zand,
geen golven langer om te helpen —
toen 'k balling uitging uit mijn land."

„Van uit den hemel — mannaregen,
verkwikkend bronnat uit de rots;
toen ik mijn vrijheid had herkregen
by 't tusschentreden mijnes Gods! —
Absinth en gal en bittre waatren,
toen ik ter naauwernood ontkwam,
by 't hoongeschater mijner haatren
om Salems stad- en tempelvlam."

„Toen ik Egipte was ontkomen,
met Moses staf en heilgebed,
zag 'k eerlang Horebs top omzoomen
van 't volk, verbeidende Gods wet. —
Ach samenscholing by de stroomen
van 't onmeêdoogend Babylon,
toen my de vrijheid was ontnomen, —
mijn lange vreemdlingschap begon!"

„Des Heeren zwaard, het oog verblindend,
ging ter bevrijding voor my heen,

Hosted by Google

mijn trotsche vijanden verslindend,
toen 'k uit Egipte ben getreên! —
Dat zwaard, ach! tegen my gegrepen,
ach! tegen mijne borst gewet,
toen ik mijn kindren heen zag sleepen
van Sions hoogten, wreed verplet."

„o Feesten, Sabbaths, wonderteeknen,
toen 'k uit Egipte was geleid!
ach vasten, tranen, ijzren keetnen,
my in de ballingschap bereid! —
o Jubel-, rust- en vredejaren,
my na Egiptes dwang beloofd!
ach felle ellenden en bezwaren,
sints Sions onheil, op mijn hoofd!"

„o Kamp van strijdbare Isrellieten,
na dat Egipte ons vrij zag zijn,
en heilig dienstwerk der Levieten!
hoe heerlijk zag u Sins woestijn! —
Maar toen wy Judaas erf verlieten,
beroofd van uitzicht en van troost,
ach heir van smalende Edomieten!
ach koopers van mijn kermend kroost!"

„Ach pijnigend verschil van namen! —
toen Pharoos woede ging te loor,
hier, Moses en Aäron t' zamen
ons weidend in Jehovaas spoor,
en daar (o schrik!) Nebucadnezar,
straks, met my minder nog begaan,
Tiberius en Cajus Cesar,
Pompejus, Titus, Hadriaan!"

„o Heiligheid der heiligheden!
o Hoogepriesterlijke kroon!
o Wierookoffers en gebeden,
op gouden schalen aangeboôn!
o Reinigende waterplassen
waarin, naar de ordening der Wet,
mijn volk gantsch zuiver werd gewasschen
van heel Egiptes smaad en smet!"

Hosted by Google

„Ach gruwlen en afschuwlijkheden
en enkel spot met Gods bevel!
Ach beeldendienst en snoode zeden,
afgoderij en overspel!
Ach, by verdrukking, ergernissen
ontmoet, verduwd by elken stap!
Sints ik Jerusalem moest missen
in steeds gerekte ballingschap!"

„Waak op, o God der legerscharen!
Keer tot ons weder, — (ach, hoe lang?) —
als in die ver vervlogen jaren,
als, eenmaal, by Egiptes dwang.
Keer tot ons weder, God der vaadren!
hoor weêr naar 't klagen onzer stem,
en wil eerlang Uw volk vergaadren
in een hersteld Jerusalem."

De Dichter had zijn lied voleind. Hy zweeg.
Zijn stem, zijn geest scheen uitgeput. Hy zeeg
bewegingloos ter aarde, als in bezwijming
door 't smerten van de diepe zielsdoorvlijming, —
of — nog in overpeinzing en gebeên,
als waar hy met zich-zelf hier steeds alleen!
Alleen? neen! op de plek, dus ingenomen,
was forsch en norsch een krijgsman afgekomen,
een ruiter, die van op zijn trapplend paard
den treurig neêrgeslagene ter aard
bespieden bleef. 't Was een dier Beduienen,
de schrik niet slechts der eenzame ruïnen,
maar in hun stouten strooptocht in het rond
zich wagend vaak op dicht bevolkten grond.
„Spreek op (dus riep en spotte hy!) wie zijt gy?
„Verworpen Jood of Kelb? Zoo niet, belijdt gy
„ook Allah en Mohammed zijn Propheet
„met ons? Wat dreef u hier? dat ik het weet'!
„En brengt gy goud voor Frankische gestichten
„of Jodenbuurt, 'k zal u den last verlichten!"
En zwijgend en als doof voor 't geen hy hoort
maar in 't verstand niet opneemt, gaat hy voort, —
de Dichter, — zich steeds dieper in gedachten

Hosted by Google

te domplen, — schijnt de toespraak te verachten,
en slaakt op eens dien galm met veegen mond:
„Hoor, Israël!" De Beduien verstond!
„Zoo sterft gy, basterdkind der Wet, rechtvaardig,
„niet door mijn hand, — uw bloed waar de eer onwaardig
„het edel staal te verwen van dit zwaard, —
„maar als de worm, vertrapt!" Hy rukt zijn paard
naar achter met den toom, dat beide hoeven
van 't steigrend ros hun kracht in 't vallen proeven
op 't hart des vreemdelings. Het brak. Ai zie!
zoo (zegt men) vond zijn eind de dichter Hallevi.

Zy hebben, zegge Israel, van ouds my gekweld,
benaauwd van der jeugd aan, geploegd als een veld.
Toch hebben zy tegen my niet overmocht.
Maar rouw blijft mijn deel en mijn leed onbezocht.

Neen, antwoordt het Godswoord, dat nimmer vergaat,
niet altijd blijft Israel der volkeren smaad.
Voor hem bad zijn Koning aan 't smadelijk kruis.
Haast komt de Verlosser tot Israëls huis.

1843.

TER GELEGENHEID DER

JUBEL-FEESTVIERING

VAN HET

ZENDELING-GENOOTSCHAP

DER

ENGELSCHE EPISCOPALE KERK.

Daar is een jubeltoon gehoord!
Zijn weêrgalm reikt van oord tot oord.
Dat al wie God vreest en Zijn woord
zich voege by het feestakkoord!

KOOR.

Looft den Heer! want Hy is goed.
Alle volken, tongen, talen,
moeten Zijnen roem verhalen!
want Hy kocht ze met Zijn bloed.

Hosted by Google

De mensch geschapen naar Gods beeld,
heeft zijns Formeerders eer gedeeld
met zon en maan, met dier en plant,
ja, 't maaksel van zijn eigen hand.

KOOR.

Looft den Heer, enz.

Sints kende 't Heidendom geen God,
geen heilge Wet, geen heilgebod.
De zonde leeft by 't Godsgemis,
de hel regeert by duisternis.

KOOR.

Looft den Heer, enz.

Maar in de diepte dier ellend
heeft God zich tot den mensch gewend.
Het woord van redding werd bekend
tot aan des werelds uiterste end.

KOOR.

Looft den Heer, enz.

Zijn Heilgezanten gingen uit.
Geen spraak, waarin hun stemgeluid
aan duizenden den naam niet bracht
van 't Lam voor hunne schuld geslacht.

KOOR.

Looft den Heer, enz.

De Heer wrocht meê. Zy gingen uit,
naar 't Noorderijs, — naar 't schroeiend Zuid, —
van waar de Zon in 't Oosten straalt,
tot daar ze in 't Westen nederdaalt.

KOOR.

Looft den Heer, enz.

Gewijde schaar! ga uit, ga voort.
En all' gy Heidnen! hoort het woord.
Brengt thands Uw eerstelingen aan;
eens zal de volheid binnen gaan!

KOOR.

Looft den Heer, enz.

Hosted by Google

Eens zal Uw volheid binnengaan!
Bidt, aardsche volkeren! bidt aan,
met Isrels stammen eens te zaam
één kudde, één kerk, één volk, één naam!

KOOR.

Looft den Heer, enz.

ROEM DER HOPE.

(GEZANG CCLXXXIII DER HERST. EV. LUTH. GEMEENTE.)

Jesus, mijn Verlosser, leeft!
en ook ik zal met Hem leven,
dáár waar Hy zijn zetel heeft.
Wat zou my dan nog doen beven,
nu het Hoofd, reeds opgewekt,
al de leden tot zich trekt?

Door een onverbreekbren band
ben ik aan dat Hoofd verbonden;
mijn van God gegrepen hand
worde in Zijne hand gevonden;
en vergeefs grijnst dood en hel:
'k zie op Jesus! 't is mij wèl.

't Geen ik afleg is de ellend;
't geen ik wachte, kracht en leven;
't leven, hier nooit recht gekend,
wordt my eeuwig dan gegeven:
de aardsche korrel wordt gezaaid,
't hemelsch lichaam wordt gemaaid.

'k Zal dan wonen by mijn Heer!
Dit is mijn geloofsvertrouwen —
ik zal Jesus in zijn eer,
in zijn koninkrijk aanschouwen;
ik, ik-zelf, verlost van 't vleesch,
vrij van zonden, vrij van vrees.

Richt uw geest dan hemelwaart,
heft uw zielen op naar boven,
van de lusten dezer aard

Hosted by Google

tot waar ge eeuwig wenscht te loven;
woont met hoop en hart en zin
thands reeds by uw Heiland in!

ROUW EN TROUW.

> En de gantsche Vergadering maakte een verbond in het huis Gods met den Koning; en hy zeide tot hen: Ziet, de Zone des Konings zal Koning zijn, gelijk als de Heer van de Zonen Davids gesproken heeft.
> 2 Chron. XXIII: 3.

Het klokgebom van oord tot oord
plant voort het zieldoorvlijmend woord:
„Aan de overzij van den Moerdijk
daar ligt des Konings dierbaar lijk!"
De doodklok dreunt, heel Neêrland weent,
en om het Delftsche grafgesteent
pleegt het den TWEEDEN WILLEM rouw,
zweert het den DERDEN WILLEM trouw.

Een donder, plotsling afgekomen,
heeft Neêrlands hoogsten boom geveld.
De kroon is van ons hoofd genomen!
Gevallen is der helden held!
De dag der smart is aangebroken;
gesproken heeft der heeren Heer!
Wy krommen 't hart, van leed doorstoken,
wy buigen 't hoofd verslagen neêr.

Geen Fransche heirschaar in slagorde,
tuk op verplettende overmacht,
geen bloed- en oproerdronken horde
had ons die wonde toegebracht;
geen kogels, langs de heuvlen fluitend
of d' ijzren monden uitgebraakt,
doch op den stouten oogblik stuitend
van 't heldenhoofd, door God bewaakt!

En waar dan hy is aan bezweken,
de Oranje, dien ons hart betreurt?
Hoe is de levensgeest geweken?

Hosted by Google

Hoe 't stoflijk hulsel afgescheurd? —
Ach! banden klemmend om het harte,
ach! leed door zelfbedwang vergroot,
ach! Vaderrouw by Koningssmarte,
zijn wapens te over voor den Dood!

En, of het waar, het uur voorziende,
leî hy de hand nog op zijn kroost,
en zorgde teêr voor wie hem diende,
en schikte d' arme nog zijn troost.
Daar zonk hy neder op zijn sponde,
daar gaf hy, worstlensmoê, den geest.
Zij God Almachtig in die stonde
zijn Herder en zijn Licht geweest!

Het klokgebom van oord tot oord
plant voort het zieldoorvlijmend woord:
„aan d' oeverzoom van Maas en Rot,
daar voert men 's Konings overschot."
De doodklok dreunt, en Neêrland weent,
en roept by 't Delftsche grafgesteent:
„De Koning stierf! aan 's Konings Zoon
behoort ons hart by staf en kroon!"

Weemoedvol ziet Gy het, Dochter der Czaren!
nevens u knielend by 't lijk van zijn Vorst,
beelden herroepen uit de ebbe der jaren,
laafnis maar voedsel voor 't leed dat Gy torscht!
Vroeg werd uw weg in den zijnen geweven,
spâ blonk uw ster op zijn stormige baan,
zuster dês Czaars, onzen Nassau gegeven,
waardigste prijs voor roemruchtige daân!
Zagen wy, sedert, de kimmen betrokken?
Rezen de golven der volksheerschappij?
Wat ook Oranje bestond by die schokken,
ANNA PAULOWNA stond vast aan zijn zij!
Nederlands zonen, Nederlands vrouwen,
smaken een bittere zoetheid in 't leed,
met Haar te treuren, met Haar te rouwen,
met Haar te gaan in het nachtzwarte kleed.
Konden zy troost voor Haar zielesmart vinden! ...

Hosted by Google

IJdel vermeten! machtlooze wensch!
God heeft geslagen! wie zal verbinden?
God wil genezen! zwijge de mensch!
Aardsche vertroosting wordt distel en alsem;
stemmen van Boven fluisteren zacht:
„CHRISTUS op Golgotha! dáár is de balsem!
CHRISTUS is opgestaan! dáár is de kracht!"

Het klokgebom van oord tot oord
plant voort het zieldoorvlijmend woord!
Daar roept een stem plechtstatig af,
dat TWEEDE WILLEM daalde in 't graf!
De doodklok zwijgt, maar Neêrland weent
en roept by 't Delftsche grafgesteent:
„De Koning stierf. De Koning leef'!
en dat hem God Zijn zalving geef'!"

Nederland ontfangt zijn Koning uit die Vaderlijke hand, door wier weldaad sints drie eeuwen hier de Oranjeboom geplant voor de goudkleur zijner vruchten 't bloedrood aller tirannij deed verbleeken, deed verschieten, tot der zeeën overzij!

Neêrland heet zijn Koning welkom, dubbel welkom van dat strand, waar een andre DERDE WILLEM uit het hart van Nederland met de vrijheid van 't geweten al die vrijheên overbracht, ongelijkbaarste aller glories van het Nassausch Voorgeslacht!

Nederland begroet zijn Koning, by 't gebrul van beider Leeuw, als den spruit dier vijftig Helden, die elkander eeuw aan eeuw steunend, volgend, of vervangend aan de spits van Neêrlands kroost, streefden, sneefden, kampten, duldden, onvermoeid en onverpoosd.

Nederland begroet zijn Koning als het Hoofd thands van dien stam, die, gerukt uit onzen bodem, ziel en welzijn met zich nam, maar geworteld in de harten, maar gegrondvest in de Macht, steeds ten teeken was en werktuig van bevrijding, uitkomst, kracht.

't Vaderland ontfangt zijn Koning als diens Zwijgers stamverwant, die, Ontwerper, Kweeker, Vader van 't verbonden Nederland, voor dat Neêrland en zijn vrijheên, onder God door Hem gewrocht, heeft geleden, heeft gebeden, tot zijn jongsten ademtocht, — als den Zoon des fieren Veldheers, die by Quatrebras gebood, en by Waterloo den eindstrijd met zijn gudsend bloed begoot, en, niet enkel op het slagveld in der volken oogen groot,

Hosted by Google

ook als Vorst bezielend dáárstond tot aan d' oever van zijn dood.
All' dier Helden, Vorsten, Vaders Naneef, Plaatsbekleeder, Zoon!
Stijg by 't heil- en welkomjuichen onzer duizenden ten troon,
met het oog op hen geslagen, op hun onverwelkbre faam,
onvergeetbre zelfverzaking, onbevlekten Riddernaam, —
met het hart van ijver blakend voor een natie, wier geluk
u het loon zij van der zorgen zielsmoed-oefenenden druk, —
met de knie voor Hem gebogen, van Wien alle gave daalt,
alle kracht en wijsheid afkomt, alle macht en luister straalt.
Koning! neem Uw staf in handen, naar 't op nieuw bezworen recht,
dat weldadig nog zal wezen, zoo slechts biddend neêrgelegd
op den grondslag der Geschiednis, op 't beginsel van Gods Woord,
ja, ten overstaan dier Almacht, die de weêrzijdsche eeden hoort,
en den meineed van de volken en des dwingelands geweld
plotsling tusschen beide tredend in gerechtigheid vergeldt!

Heer! behoud den DERDEN WILLEM! schenk Hem UW gerechtigheid!
Geef Hem koningskracht in zachtheid, — by oprechtheid wijs beleid!
Keer in gunst tot loutre blijdschap zijn' in rouw begonnen loop!
Voor de Gade hem ter zijde, voor zijn Spruiten, Neêrlands hoop,
voor geheel het Nassausch Stamhuis, voor gantsch Nederland te zaâm,
overstort zijn hoofd met zegens in de vreeze van Uw Naam!
Onder zijn regeering blijve tot aan 't uiterste der aard
't plekje grond bevoorrecht heeten, steeds zoo wondervol bewaard, —
bloeie wijsheid, kennis, Godsvrucht, die door liefde, recht en plicht,
de eerplaats heilige der grooten, en der mindren last verlicht', —
rijze hoog de Oranjestandert, — breng' de Nederlandsche vlag,
van het verste Westen wapprend tot aan d' Opgang van den dag,
handelschatten, welvaartsbronnen onze havens in en uit,
en den Heidnen, verre en heinde, 't Evangelieheilgeluid!
Heer! behoed met Neêrlands Koning heel het Nederlandsche volk!
En verzwaart zich om ons henen de opgepakte donderwolk,
die verwoesting dreigt en sloping aan 't aloude Vasteland; —
onze schuddende moerassen, met Oranje steeds beplant,
zijt Gy machtig, God der Vaadren! te doen vast en veilig staan!
Dat alleenlijk, wat onze oogen ooit zien worden of vergaan,
deze bede nooit van Neêrland onder Nassaus schepter wijk'!
„Worde UW naam, o God! verheerlijkt! kome, o Heer! UW koninkrijk!"

1849.

Hosted by Google

ELISABETH.

De dochter Arons (*) zit en treurt. Zy zit verslagen,
zy zucht in de eenzaamheid. De middag harer dagen,
zoo vreedzaam vroeger in de vreeze van haar God,
zoo zalig in Zijn dienst en lieflijk heilgebod, (†)
is met een nevel van onoverkoombre smarte
en tranen overfloersd, die nooit een vrouwenharte
in Isrel heeft gewraakt. Aan haar volzalige echt
werd de onuitspreeklijke eer der vruchtbaarheid ontzegd!
De moedertitel is uw' ooren vreemd gebleven,
Elisabeth! als uw ten avond neigend leven
van 't afgesmeekte zaad reeds 't kroost had kunnen zien,
zacht koestren aan uw hart, en zeegnen op uw kniên.
Ach! tusschen vrees en hoop ontsnellen u de dagen,
tot van den ouderdom 't beslissend uur geslagen
uw lang gerekte zucht onmooglijk maken moet!...
Neen! ook dan nòg leeft Isrels God, die wondren doet!

De zoon uit Aron, aan haar zijde, staart met de oogen
naar Boven, beurtling, en op tijden lang vervlogen.
Hy denkt zijn voorgeslacht van vijftien eeuwen na, —
hy slaat den rijkdom van hun breeden stamboom gâ,
de ontelbre schaar dier aan Jehovaas huis gewijden,
die zonder onderscheid van wisselende tijden,
sints Moses in Gods plaats zijn' broeder overgoot
met olie, (§) — 't heiligdom bedienden, en den dood
der millioenen millioenen offerdieren
(onnoozle lammeren of vlekkelooze stieren) (**)
ten waarborg brachten van dat éénig offerbloed,
dat in de volheid van Gods tijden heeft geboet.
Ach! moet in hèm dan een dier vier en twintig orden, (††)
in haar volledigheid nog niet gestoord geworden,
vervallen? ondergaan? als kleefde een ban van God
ook op Abiaas huis, en de uitroep: Ikabod! (§§)

Zoo peinzen zy te zaam, by 't klimmen hunner jaren,

(*) Luc. I: 5. (†) Luc. I: 6. (§) Levit. VIII: 2—13.
(**) Hebr. IX: 13. X: 4. (††) Luc. 1: 5. 1 Chron. XXIV: 10.
(§§) I Sam. III: 10—14. IV: 21—22.

Hosted by Google

en 't lang nog vóór den tijd verzilvren hunner haren,
van zielssmart om hun smaad in Israël. Maar met
die zielssmart wisselt af — neen! huwt zich — zielsgebed,
opklimmend dag en nacht uit worstelende harten
naar Hem, die zaligheên uit jammer schept en smarten, —
die 't licht doet opgaan uit stikdonkre duisternis, —
wiens naam van eeuw tot eeuw Raad en Ontfermer is, —
die Hanna hoorde, toen zy, leed- en levensmoede,
geloften uitgoot, die geen Heli zelf bevroedde,
en straks in de eigen tent te Silo aan den God
der eere d' eerstling bracht van haar veranderd lot, (*) —
naar Hem, die op de rots (†) Manóach en zijn gade
het schier bezwijkend hart van hemelvreugd verzaadde
in 't uitzicht op den spruit, aan leeuw en Philistijn
tot in zijn jongsten stond bestemd ten schrik te zijn, —
naar Hem, die Abraham op reeds verstorven jaren
een' schoot, verstorven als hy-zelf, dat volk deed baren
ontelbaar als het zand aan d' oever van de zee,
en onverdelgbaar ook door eeuwenwegend wee!

Zoo klemmen zy zich vast aan al die wonderwegen
beschreven in Gods woord, het schild van ouds èn tegen
des ongeloofs geweld, èn tegen wat in 't oog
van menschen zekerst schijnt, ja lang beslist omhoog.
Zoo kampt het zielsgebed dier onbezweken vroomen,
als de arm des zwemmers, die door branding heen en stroomen,
hem naar de haven der behoudnis paden baant,
te rug gedreven, beurt om beurt, wanneer hy waant
de kust te grijpen, die reeds toelacht, of, de slagen
herhalend, door den vloed als in triumf gedragen!
Maar ook de krachtigste arm wordt worstlensmoede en mat,
de moedigste houdt stand voor de overmacht, tot dat
't bereik des adems faalt. Ja, ook van worstelingen,
vaak machtig van Gods trouw een teeken af te dwingen,
als Jacob worstelde by Jabboks eenzaam veer,
en overwinnaar werd geprezen van zijn Heer, (§)
zal 't eind bezwijken zijn, indien geen Geest van Boven,
geen nieuwe kracht van tegen-hoop-op-hoop-gelooven,

(*) I Sam. I. II: 1—21. (†) Richteren XIII: 19. (§) Gen. XXXII: 21—30.

Hosted by Google

wordt ingestort. — Ach! zal het God-behagend paar,
in d' ongelijken kamp steun zoekend by elkaêr,
stand houden? wen om strijd verwarrende gedachten
't gemoed belegeren met saamgezworen krachten, —
wen in des harten diepst de twijfel overmag,
niet of Jehova kan, maar of Hy telken dag
wel zal de onvruchtbaarheid van droeve Hannaas wenden,
of aan Manóachs troost door godlijke Englen zenden.
Of was, wat Abraham te beurt viel, in Gods raad
niet eenig? Zal op nieuw, zal voor een doelloos zaad
de weg, verweigerd door natuur, op smeekgebeden
van menschen opengaan? Is: wondren in dit heden
verbeiden, geen bestaan vermetel eer dan goed
in de oogen van dien God, die ook Zijn wondren doet
naar de orde door Hem-zelf Zijn' wegen voorgeschreven?
Neen, liever van die hoop de stoutheid opgegeven,
en uit de hoogten van een al te koen gebed
zich-zelf in lager kring beschaamd te rug gezet!

Dus stormt het in de ziel dier fel bestreden vroomen,
in de uwe, Elisabeth! het minst. Want ziet, zy komen
de dagen, als de vrouw in nooit gekenden glans
verhoogd zal worden voor het aangezicht des mans,
in krachten van 't geloof den man zal overtreffen,
ja, voor der heemlen oor lofgalmen aan zal heffen,
meer hemelsch eindloos dan Debóraas oorlogslied,
maar, als dat lied, ontstaan op Zienders-grondgebied.
Gy zult, Elisabeth! van hoog verheven dingen
eerlang de dorpels van uw woning op doen springen,
terwijl uw gade zich in roekloos ongeloof
de tong gebonden voelt, de twijflende ooren doof.

Jerusalem! eer dat de dagen zich vervullen
van 't oordeel, dat vast spoedt, — eer Romes aadlaars zullen
te zamen scholen by het aas, hun toegedacht
in 's hemels ongenâ op een verdwaasd geslacht,
om naar des Heeren woord het heiligdom te ontwijden,
dat eens des Heeren was! eer dat de nacht dier tijden
uw stad, uw volk, uw heerlijk Huis, verslinden zal,
moet nog die stad, dat volk, moet ook dat Huis vooral

Hosted by Google

een reeks van wondren zien, nog niet aanschouwd op aarde,
een reeks van teeknen, die der eeuwen volheid baarde, —
den Godmensch, wien Gods volk eerlang aan 't vloekhout slaat,
ten voor- en achterhoede. En ziet! hun dageraad
gaat op voor 't reukaltaar, waar Zachariaas handen
den wierook, by den galm der voorhofzangen, branden
in 't statig avondofferuur. Wat godlijk licht
verrast zijn oog en schokt zijn ziel? Wat aangezicht
van meer dan menschlijk schoon bestraalt hem? — 't Is verblijding
van Boven, 't is van God een Engel met die tijding:
„Verhoord werd uw gebed!" — Ga, Zacharias! ga
in de opgelegde stilte uw twijfel boeten, ja!
maar ook verbeiden 't uur, waarop gy uit zult breken
in lof, en met de stem, u weêrgegeven, spreken,
op een na eeuwen voor het eerst herleefden toon,
van 't geen dat kind zal zijn, die schier ontgeven zoon, —
uw' gade een Samuel, der wereld een Elias!
van onder moeders hart heraut van Gods Messias!

Van onder moeders hart alreede! WIEN GEEN DING ONMOOGLIJK ZIJN ZAL sprak — de onvruchtbre vrouw ontfing.
Vijf maanden zwijgt zy van het zielsheil haar beschoren;
de zesde rijpte, en o! wat groet verrast hare ooren?
wat wel bekende stem? — Het is uit Nazareth
de Maagd, aan Davids huis ten teeken eens gezet,
thands als op vleugelen der duiven heengedragen
naar Hebrons bergland, — thands verschijnend voor haar magen, (*)
als Bruid des Erfgenaams van David! — neen, veel meer!
als de ongelijkbre in genade by den Heer!
Want de ure sloeg, — des Eeuwgen woord vertoeft niet langer.
de kracht des Eeuwigen kwam af! de Maagd is zwanger,
volbracht de ontzachlijkste der aartsverborgenheên,
en vleesch geworden 't Woord. Maar wien dan Gode alleen
was 't heilgeheim bekend? Ook niet aan u, Maria!
Wellicht! Voor 't minst nòg niet, toen 't echtpaar uit Abia
den tred uws voets vernam, en straks, o diepten! uit
zijns moeders ingewand een half voldragen spruit
het sein gaf van de komst des Heilgen, — als, gedreven

(*) Luc. I: 36—40.

Hosted by Google

door d' eigen Geest van God, reeds aan het kind gegeven,
de moeder 't uitriep tot de moeder: „Heil is U!
omdat gy hebt geloofd, Gebenedijde! En nu —
hoe is het, dat tot my de moeder komt mijns Heeren?"
En beurtling stijgt de lof ten hoogen ethersfeeren
uit beider moeders dankbaar samensmeltend hart,
tot Hem, die nederziet op needrigheid en smart,
geringen opheft uit het stof, en wie vermetel
op sterkte of rijkdom bouwt, ter neêr stoot van zijn zetel, —
met Zijner heemlen spijs den hongerige voedt,
en ledig wegzendt wie zich baadt in overmoed, —
aan Jacobs zaad getrouw, aan Abraham gedachtig
in eeuwigheid. Zijn naam is Heilig en Vrijmachtig. (*)

Loof, loof, Elisabeth! den Hoorder der gebeên,
die eindloos meerder gaf, die niet uw smaad alleen
heeft afgewenteld, maar uw moederlijk behagen
in d' overdierbren spruit, in eigen schoot gedragen,
zoo eindloos hooger voert — om 't geen die andre schoot
omvat voor Israël, voor heel een wereld. Groot
zal voor Zijn aangezicht dat kind zijn, dat uw gade,
ten zegel van door God verwaardigde genade,
op d' achtsten dag, naar 't oudvoorvaderlijk verbond,
het woord bevestigend vernomen uit uw mond,
Johannes noemen zal. (†) Gy zult van de eerste jaren
der kindschheid in zijn geest een groote sterkte ontwaren,
een sterkte in 't lichaam meê, doch van geen wijn ontleend,
(waarvan hy naar den wenk des Engels blijf' gespeend!)
maar uit den Heilgen Geest, wiens drijving hem zal voeren,
van menschenstemmen ver en wereldsche rumoeren,
naar de afgelegen paân der zwijgende woestijn,
om eenzaam met zijn God en 't woord zijns Gods te zijn!

o! Zult gy leven, of van verr' slechts en in droomen
aanschouwen 't oogenblik, wen de opgetogen stroomen
aan de oever des Jordaans zijn grootheid zullen zien, —
wen, met zijn doop gedoopt, de Godmensch op de kniên
den boog der heemlen zal zien scheuren voor Zijne oogen,

(*) Luc. I: 46—55. (†) Luc. I: 57—80.

Hosted by Google

den Geest gelijk een duif neêrschieten uit den hoogen
en blijven op dat Hoofd, door 's Wegbereiders mond
als 't Lam voor 's werelds zonde aan Israël verkond?
En te dien dage zal het zijn, dat aartstirannen,
op erflijke eerzucht slechts en wellust ingespannen,
de stem des roependen vernemen en ontzien,
ja, voor een korten stond gedwongen hulde biên; (*)
tot dat Herodias zijn bloed en hoofd zal vragen
ten loon voor wulpschen dans en schendig welbehagen,
en in de duisternis eens kerkers met het zwaard
de Vriend des Bruidegoms (†) wordt afgemaaid van de aard,
om op te gaan ter plaats, waar Moses met Elias
't getuignis huldigen huns Goëls en Messias:
dat, onder heel 't geslacht met Evaas schuld besmet,
geen grooter opstond dan uw zoon, Elisabeth!

1849.

AAN MIJNE EGADE
OP HAAR VERJAARFEEST.

Wederom, geliefde Gade!
wordt de luister van een dag,
waar het hart van die u lief heeft,
God op nieuw voor danken mag,
dan getemperd door een onweêr,
over huis en land gebracht,
maar, wat zielesmart ons drukke,
door uw leven my verzacht!
Ja! wy loven in de tranen,
onder 't somber van een tijd,
ernst- en jammer-, schoon ook hoopvol
in zijn teeknen wijd en zijd. —
Ja, wy zwijgen en aanbidden
by 't herdenken van een zoon,
ingegaan na bange worstling
in de rustplaats van Gods doôn, —
van een zoon, die, was zijn leed ons
lang een bron van zielsverdriet,
in dat woord: „Hy is mijn Heiland!"
ons zoo vol een troostbron liet, —

(*) Marc. VI: 20. (†) Joh. III: 29.

Hosted by Google

van een zoon, die, door uw zorgen
vier en twintig jaar gekweekt
om volzalig te herleven
in uwe armen is verbleekt! (*)
Ja, wy zwijgen en berusten
by 't ontvallen van een Vorst, (†)
van wiens leven onze liefde
zich zoo veel beloven dorst
by verwachting en verzuchting,
thands verijdeld hier beneên, —
nooit vergeefs toch neêrgeworpen
voor den Hoorder der gebeên.
Midden in den diepen weemoed,
in den dubblen harterouw,
geeft ons God nog feest te vieren,
Uw verjaarfeest, dierbre vrouw.
Weder dan een jaarkring verder
op dees doornenteelende aard,
onder wiss'lend leed en vreugde
voor het lievend hart gespaard
van het teder, aan uw zijde
zich steeds vaster klemmend kroost,
van den gade, wien uw aanblik
steeds bemoedigt, staâg vertroost,
lieve levensgezellinne
naar een hooger levensdoel!
Ach! tot kwijting van 't aandoenlijkst,
hartvervullend vreugdgevoel,
wat beteekent keur van woorden,
wat, geschenken rijk en schoon,
ter erkenning van die liefde,
of die moederzorg ten loon,
(neem dit luttel feestvereering
toch met welgevallen aan!)
by een enkle zucht des harten
door het uw' zoo wel verstaan, —
by een enkle zucht des harten
tot den Gever alles goeds,

(*) Onze oudste zoon, Willem Daniel, ontslapen 5 Dec. 1848.
(†) 17 Maart 1849.

Hosted by Google

tot dien Gever van Zich-zelven
en van alle vrucht Zijns bloeds?
Zulk een zucht, geliefde Gade!
rijst op dezen vreugdedag,
rijze op elken dag des levens,
die ons hier beschijnen mag,
by de dankstof onzer zielen
uit mijn binnenst op tot God!
't zij wy leven, 't zij wy sterven,
kalm of stormig zij ons lot,
vast te blijven, wat ook schudde,
met elkander, met ons zaad,
in den Heiland, die ons vrijkocht,
en wiens liefde nooit vergaat.

2 April 1849.

AAN MARGARETHA ELIZABETH DE CLERCQ.

TER HERINNERING AAN HARE AANNEMING EN BEVESTIGING.

Margaretha, (*) wat uw doopnaam in de taal des Bijbels zegt,
zij de keuze, reeds uw jonkheid van den Hemel toegelegd!
Ja, de parel groot van waarde, maar verkrijgbaar slechts om niet,
by wier nederige blankheid 's werelds hoogste gloed verschiet,
wil het deel zijn der Mariaas, door wie eenmaal recht begeerd,
nooit de gave tot den Gever als herroeplijk wederkeert,
maar een schat blijft, by de wentling van het leven, van het lot,
in des harten binnenst veilig, onder 't zegel zelf van God!

1849.

UIT PORTUGAL.

„Naar Africa, naar Africa!"
sprak Don Sebastiaan,
„aan d' overkant van 't middelmeir
„plant' Portugal zijn vaan!

„Mijn adel, op! weêr 't zwaard aanvaard,
„waarmeê van 't Moorsch gebroed
„uw voorgeslacht en 't mijn van ouds
„vervlieten deed het bloed!

(*) In het Grieksch: Parel.

Hosted by Google

„Nog moet op Marokkaansch gebied
„ons schildenvijftal staan!
„Voor 't bloed waarop dit wapen wijst,
„bezwijm' de Halvemaan!"

De ridderkreet vervangt zijn taal:
„Heil, vorst Sebastiaan!
„En wee, en wee, en wee, en wee,
„en wee de Halvemaan!"

Die kreet doordavert Portugal —
des Konings moeder meê,
wier somber voorgevoelend hart
spreekt van een dieper wee:

„Gy delft u-zelf, uw ridderschap,
„uw koninkrijk een graf,
„mijn vorst, mijn zoon! Wat vleie of lokk',
„sla 't doodlijk opzet af.

„Wat trekt uw brandend heldenhart
„naar 't dor en dorrend Zuid?
„het bloeiend West en Oost der aard
„bood verscher roem en buit!

„Maar beter, in dit tijdsgewricht,
„dan buit en krijgsgeschal
„wacht van het kroost van Manuel
„'t bevoorrecht Portugal.

„Het smeekt, by schittring, duurzaamheid
„voor 's Konings heerschappij!
„'t Wenscht, wie 't in hoop reeds welkom juicht,
„een bruid aan 's konings zij." —

„Ik acht mijn hand, mijn hart, mijn kroon
„geen koningsdochter waard,
„voor dat in 't ongeloovig bloed
„gebaad hebb' dit mijn zwaard!

„Voor dat op eigen moedergrond
„de Muselman bezwijk'!
„voor dat ook daar in d' aanvalskrijg
„ons kruis de meerdre blijk'!

Hosted by Google

„Tot zoo lang, eedle Koningsweeuw!
„voegt Portugal geen rust,
„zijn' fieren ridders geen bestand,
„aan my geen levenslust."

De Koning spreekt, de Koning staat,
onwrikbaar vast van zin!
De Weduw snikt, de hofzaal zwijgt,
de ridderkreet valt in:

„Naar Moorenland! naar Moorenland!
„en leef' Sebastiaan!
„En wee, en wee, en wee, en wee,
„en wee de Halvemaan!"

Daar voert men 's Konings moeder weg,
bezweken aan zijn knièn!
Haar oogen zullen voor het minst
den jammerdag niet zien. —

Wie ondertusschen zet het pleit
voor de eigen voeten voort,
schoon bevend van der jaren last,
vol vuur in blik en woord?

't Is in 't scharlaken kerkgewaad
de Infant van Portugal,
't is, die den kinderlooze, als hy,
een wijl vervangen zal.

Het is van koning Manuel
de laatst gebleven zoon,
de laatste meester, uit diens heup,
der Lusitaansche kroon!

„Ik weet, o Vorst en hoofd mijns stams!
„het kenmerk van ons bloed:
„d' in 't ijveren voor kerk en kruis
„onbluschbren riddermoed.

„Ook gy hebt, sints uw vroegste jeugd,
„naar uwer vaadren aart,
„Oriques roemrijke erfenis
„met vroome drift aanvaard!

Hosted by Google

„Maar leeft Alfonsus zegepraal
„op d' ongedoopte Moor
„in volkskronijk en volksgezang
„der jaren volgrij door.

„Een zelfde vijand roept niet steeds
„ons stamhuis op ten strijd,
„en nieuwe plichten, nieuwen kamp
„baarde ons een nieuwe tijd!

„Wat blikt ge, o Koning! Zuidwaart af,
„daar 't onweêrt uit den Noord,
„waar 't losgebroken oproervuur
„zich voedt aan 't kettersch woord?

„Wat laat ge uw Oom van Oostenrijk
„in dees zijn kamp alleen?
„en snelt niet met uw duizenden
„naar 't muitend Neêrland heen?

„Of zien wy van ons wettig deel
„aan dezen kruistocht af?
„Men vreez' voor 't minst het overwicht
„ook hier van Spanjes staf!

„En o! dat niet ons Portugal,
„zes eeuwen glans ter wraak,
„uit d' Africaanschen gloriedroom
„Spaansch wingewest ontwaak'!"

De Kerkvoogd zwijgt, de spanning stijgt,
een siddering gaat rond!
De Koning hoort, de Koning spreekt,
een glimlach om den mond:

„Eerwaardste zoon van Portugal!
„'t woord, dat gy spraakt, is waar!
„Verwarren we, in 't belang des rijks,
„geen tijden met elkaêr!

„Neen! tusschen Spanje en Portugal
„in eeuwigheid geen twist!
„De wederzijdsche onwinbaarheid
„werd overlang beslist!

Hosted by Google

„Hen waarborgt Toroos zegepraal,
„Algibarrota ons,
„en verder! staan wy t' zaam voor 't heil
„ééns vaderlandschen gronds!

„En verder! dat voor 't ijvrend zwaard
„van beider stam verdwijn'
„de ketter op ons grondgebied,
„de Muselman op 't zijn!

„Met koning Philips van Oostenrijk
„ga 'k deze deeling aan:
„de ketter van het Noord aan hem,
„aan ons de Halvemaan!

En wederom weêrgalmt de zang:
„Leef' vorst Sebastiaan!
„En wee, en wee, en wee, en wee,
„en wee de Halvemaan!"

Maar weder, op dien luiden kreet,
bracht nog een derde stem
voor 't oor der helden tot den Vorst
een dreigend woord met klem:

„Wat richt ge uw vloot naar 't Zuiderland,
„o Koning, zoo gerust?
„daar ligt een ban voor Portugal
„op de Africaansche kust, —

„De ban om Isrels kinderkens,
„geslingerd van dit strand
„naar de eilanden der Westerkust
„en 't Barbarijsche zand!

„Gedenkt men nog den gruwel wel?
„En vreest niet dat de wraak,
„de wraak, verdiend aan Israël,
„uit Ismaël ontwaak?"

De Koning stampt in ongeduld,
des Konings oog schiet vuur,
en vaster dan het immer stond
staat zijn besluit dit uur

Hosted by Google

„Wie neemt hier 't pleit op voor den Jood,
„als voor onschuldig bloed?
„Zoo vaak zijn trots voor 't kruis zich buigt,
„zij hem mijn schepter goed!

„Maar koestert hy, verstaald van zin,
„de bloedschuld van zijn stam,
„zoo wachte hem met Ismaël
„één doem, één zwaard, één vlam!

„En nu! trots vrouwlijk angstgeschrei,
„trots ingebeelde ban,
„mijn adel! op! den kamp aanvaard!
„het geldt den Muselman!"

En dweepend keert het antwoord weêr:
„Leef' vorst Sebastiaan!
„En wee, en wee, en wee, en wee,
„en wee de Halvemaan!"

Uit Lisbon steekt de vloot in zee,
met de eer bevracht van 't land,
met wat het fierst en vorstlijkst heeft
ter kwader uur bemand.

Straks biedt het Spaansche zusterrijk
uit Cadix haar zijn groet,
en met dien groet een schaar ter hulp
van zijn doorluchtigst bloed.

Daar drijft zy de Oceaanbaan af
met eedlen zwanentrots,
ter zij Trafalgars voorgebergt',
ter zij Gibraltars rots,

Met galmen van den oorlogsdeun
en van de scheepsklaroen, —
met glansen van metaal en kleur
van 't ridderlijk blasoen:

Der Silvaas leeuw gevat in groen,
Almeidaas adelaar,
de sterren van Coutinhoos huis,
der Sousaas wassenaar,

Hosted by Google

Der Costaas zilvren beenderen,
Pereiraas kruis van keel,
en menig schild van vorstenrang
met streep of barensteel; —

Maar 't wapen van den Koning-zelf
op de ongerepte vlag,
bekend van de uiterste avondkust
tot d' opgang van den dag!

Daar treedt hun, dondrend toegejuicht,
Arzila in 't gemoet.
Haast zet des Konings heldenstoet
op Moorsch gebied den voet.

Haast hoort heel Moorenland den kreet
van: „Leef' Sebastiaan!
„En wee, en wee, en wee, en wee,
„en wee de Halvemaan!"

Reeds schudt er half het kustland van....
maar 't luchtazuur betrekt;
der sterren goud wordt met een gaas
van dampen overdekt.

Een vreemde trilling stoort de rust
der breede waterbaan;
en bloedig rood schijnt op haar af
het volle rond der Maan.

Te Lisbon zag de zomermaand
des Konings wil vervuld, —
de herfstmaand zag in zwarten rouw
heel Portugal gehuld!

Gevallen was de zware slag,
geplengd de bloedrivier,
en weggemaaid de bloem des rijks
by Alcazarkebier!

Geworsteld was van wederzij'
met leeuwenwoede en moed!
maar overmacht hield de overhand,
en waanzin werd geboet.

Hosted by Google

En aan 't verlaten roer van Staat,
bestookt door wind en weêr,
zat, nog een somber oogenblik,
de veege Kerkvoogd neêr.

Plaats zal hy ruimen, eer het jaar
zich tweemaal heeft herbaard,
voor 't recht van Vijfden Karels zoon,
bepleit door Alvaas zwaard.

Ach! kampte en bleef de ridderschaar
met eer, met glans, met zwier, —
toch had de Moor gezegevierd
by Alcazarkebier!

Hoe was 't in dat noodlottig uur,
hoe met het Hoofd gegaan?
in 't midden der gevallenen,
met vorst Sebastiaan?

Men had hem, van zijn dapperen
omgeven — straks ontbloot,
aan 't Moorsche zestigduizendtal
zien weêr biên tot den dood, —

In 't eind, van wonden overdekt,
met opgelicht visier,
ter neêr zien storten in den slag
van Alcazarkebier!

Men had het lijk herkend, geschouwd,
in 't woonhuis van den Jood,
dat aan den vorst van Portugal
een laatste rustbed bood!...

Toch bleef van eeuw tot eeuw de maar,
bewaard van mond tot mond,
dat Don Sebastiaan den dood
in Africa niet vond!

Dat Don Sebastiaan bestaat,
en eerlang keeren zal,
hersteller of heroveraar
van 't oude Portugal.

Hosted by Google

Sints, of de Spanjaart 't land regeert
en weder ruimen moet,
of na eens Keizers ondergang
Miguel verrijst en woedt, —

Een zelfde woord leeft fluistrend voort,
ontrefbaar evenzeer
door spot en Inquisitievuur:
„Sebastiaan keert weêr!"

Dus toont van ouds een volk zijn trouw,
die trouw haar bijgeloof,
voor elke tegenrede blind,
voor elken twijfel doof? . . .

Neen! dieper is der Sage zin
en hooger heen gericht,
omwoeld van wondre vreemdigheên
als vaak een waarheid ligt!

Wat in dien waan verborgen leeft
van 't suffend Portugal,
is — aller volken voorgevoel
van Één, die komen zal!

Die van den hemel keeren zal,
die op Zijn wereldtroon
de aard van haar ban ontheffen gaat —
de mensch geworden ZOON!

Werpt, volkren! by die naadring weg
uw goôn van hout en steen,
met opgedrongen waangezag
en schijngerechtigheên!

Want brengen komt die Koning u
gerechtigheid en vreê!
Maar By-, maar On-, maar Wangeloof
en Waanverlichting WEE!

1849.

Hosted by Google

TER ZILVEREN BRUILOFT

VAN DEN

Wel Eerw. Heer J. B. H. BRUINIER en Vrouwe BONEBAKKER.

MET EEN EXEMPLAAR VAN MESSCHERT'S „GOUDEN BRUILOFT."

In zachte zielevreugd, bevoorrecht echtlijk paar!
vervult zich op dees dag uw zilvren bruiloftsjaar.
Moog' zich die zilverglans tot gloed van goud verhoogen,
op kroost met kroost van kroost uw dankbre grijsheid bogen.
aartsvaderlijk gestemd tot hooger bruiloftsdisch,
waarop wie Jesus eert van Hem genoodigd is.

1849.

FEESTZANG

TER GELEGENHEID DER VIERING VAN HET VIJFTIGJARIG HOOGLEERAARSAMBT VAN

Mr. D. J. VAN LENNEP.

De jubelstonde sloeg! De beker, opgeheven,
bracht aan 't bedwongen hart het sein zich lucht te geven.
Zoo ge immer van het mijn de tolken zijt geweest,
mengt, zilvren snaren! mengt uw weêrgalm aan het feest!

Bekoorlijk langs den arm der pas ontboeide stroomen
en opwaart tot de spits der slanke popelboomen,
is, lente! uw lachend groen, het beeld van hoop en jeugd.
van eedlen mannenroem en reine levensvreugd!
Maar schoon ook, over 't vlak der kaalgeschoren velden.
wier schatten, ingebracht, des landmans zweet vergelden,
is 't oogverblindend blank van 't sneeuwveld zonder vlek,
waaronder, 't zij de beek zich met een ijskorst dekk',
of aan het gure zwerk de winterstormen loeien,
een nieuwe lente rijpt en nieuwe herfsten broeien!
En schoon vooral, de twee vereenigd: sneeuw en groen, —
van Noordschen den of spar een altijd versch plantsoen,
uitkomend op een veld in zwanendons herschapen;
of — om de in 't perk van eer met wit bestrooide slapen
een breede lauwerkroon, die afvalt noch verdooft,
gelijk Uw grijsheid ons die voorstelt, achtbaar hoofd!
Neen! wie zich van den druk der grijsheid moog beklagen,

Hosted by Google

gy niet! wiens vlug gemoed, by 't lengen uwer dagen,
niet daalt maar opziet, en, by kalmte, niet verkoudt.
Uw groen behield zijn gloed, uw zilver, zie! werd goud.

De jubelstonde sloeg! De beker, opgeheven,
bracht aan 't bedwongen hart het sein zich lucht te geven!
Zoo ge immer van het mijn de tolken zijt geweest,
voegt, gouden snaren! ook uw trilling by dit feest!

't Zijn vijftig jaren dan, sints met beschroomde stoutheid
uw jonkheid zich omgordde, om de eêlste vrucht der oudheid
aan d' Amstel gâ te slaan met zijner zonen bloem,
ja, buit te maken voor den schat van Neêrlands roem!
Sints smolt de helft der Eeuw! Een wereld om u henen
veranderde niet slechts, maar is, of 't waar, verdwenen
in schuddingen der aard by 't woên van dwinglandij
en oproer, — straks, nog meer, by vredes heerschappij,
in nieuwe scheppingen en staêge wisselingen,
waar de oude vastigheên by schokten of vergingen.

Doch dankbaar looft uw hart! Te midden van een loop
van jaren hachlijk vaak voor Neêrland, voor Euroop,
wat stroom van weldaân u van Boven toegevloten:
in huis, met gade en kroost, en kroost van kroost genoten!
In 't perk van wetenschap, van kunst en poëzij!
Als vaderlander mede en voedsterzoon van 't IJ!
Gy zaagt dat vaderland, verslonden en verloren,
na bange ellende en druk als uit het graf herboren!
Gy zaagt de Vrijheidsmaagd geboeid, getrapt in 't slijk,
de nieuwe Republiek, straks Hollandsch koninkrijk,
in 't keizerrijk vergaan met Hamburg en met Romen!
Oud Neêrland door het schuim van slaven ingenomen!
Te 's Hage en Amsterdam de Celles en Stassart
de moeders folteren en wroeten in het hart!
Maar eindlijk in het Noord 't verlossingsuur geslagen,
uit Spanje en Engeland Oranje reddend dagen,
als voor de aloude leus aan Neêrlands volk zoo dier,
de doodschrik in het hart, Prefect en Douanier
verzwond, als op de stem en 't sein der Hogendorpen
met daverend gejuich het jok werd afgeworpen,

Hosted by Google

als onder schrikgerucht van Woerdens sombre vlam
gy mede uw post betrokt aan 't roer van Amsterdam!
En later, toen de toorn der opgeruide Belgen
zich vleide, een oogenblik, ons Neêrland te verdelgen,
verlaten op dat pas van 's werelds Mogendheên,
ontzag uw grijsheid niet gewapend op te treên
voor de eer van 't Vaderland en van de Oranjevanen,
de leeuw van uw geslacht vast schuddende zijn manen,
als denkende aan de schand, door 't Hollandsch voorgeslacht
aan Vlaamschen overmoed by 't Manpad toegebracht.

De jubelstonde sloeg! Van Staats- en oorlogszaken
te veel reeds! 'k Wensch van nu een andren toon te slaken!
Zoo ge immer van mijn zucht de tolken zijt geweest,
zingt, gouden snaren! zingt van dichtkunst op dit feest!

Hoe ruischt hier in ons oor de nagalm van die zangen,
met daavrend handgeklap sints vijftig jaar ontvangen,
in 't rijke Nederlandsch, in 't statelijk Latijn,
wedijvrend wie van beide u grooter lof zal zijn,
Van Lennep! 't zij uw stem met huivrend welbehagen
de schim van Hannibal uit de Alpen op deed dagen,
dat de echo van dien naam vervulde berg en dal,
en 't Sparen op zijn beurt weêrgalmde, Hannibal; (*) —
't zij 't bloed, dat Waterloo voor Neêrland zag vergieten,
met zooveel sterker stroom uw feestzang uit deed schieten; (†) —
't zij rijper leeftijd u dat lied gaf in 't gemoed,
door zooveel lieflijkheên in Hollandsche ooren zoet,
dat duinlied, (‡) in wiens maat of 't waar de nachtegalen
van Floris Vooglenzang de zielsgeneuchten malen
des vaderlanders by den aanblik van zijn land,
verdedigd en gevoed door golvend stuifzeezand.
Straks werd, hoog in die lucht, op nieuw een galm vernomen, —
het lied des grijzaarts aan de lommerrijke boomen
zijns erfgronds (**) in een taal, voor meer dan zestig jaar
door 't knaapjen afgezien aan Romes dichtrenschaar, —

(*) De Herder op 't Slagveld van Cannae.
(†) Nederland hersteld, 1814. (‡) Duinzang.
(**) Ad arbores villae Manpadicae.

Hosted by Google

het lied des grijzaarts nog niet zat van levensdagen,
toch met een zacht gevoel van vrede en welbehagen
met zacht gebogen hoofd, by 't leunen op zijn staf,
zijn weg bewandelend den blik gericht naar 't graf!
Zegt, Manpads eiken, Manpads beuken, Manpads linden!
Zegt! is er voor dees dag met d' adem van de winden
geen lichtglans in uw loof verkwikkend afgestraald?
Geen fluistrend antwoord in uw toppen neêrgedaald,
die, weêrgalm op zijn lied, daar 't hart en ooren boeide,
den Dichter dankte voor den toon die hem ontvloeide,
en, na drie vierden van een eeuwkring, sprak van rust,
als ook den wakkre voegt, zich-zelv' den tijd bewust?
Maar neen! van hooger af is 't antwoord neêrgekomen,
van hooger dan de wind die ritselt door de boomen. —
Dat, zilvren snaren! u een andre toon vervang'!
De jubelstonde sloeg. Ik hoor bazuingeklang!

Als in Palestinaas steden, onder 't volk uit Abraham,
van de zeven Sabbathweken 't jongste jaar zijn aanvang nam,
vierde 't land en zijn bewoner voor Jehovaas aangezicht
een verheven, buiten Isrel ongekende, hoogtijdsplicht.
Heel het zespaar zijner stammen hoorde 't loeien der bazuin,
op wiens wonderdoende slagen eens de Palmstad viel in puin.
Heel het zespaar onzer stammen, op dien dag, vernam een toon,
als op Sinai eenmaal vóórging de overgaaf der Wetgeboôn!
Maar geen wet op nieuw der werken, wet van zwaren last op last,
in de dagen dier bedeeling d'Israëller opgetast,
lag by 't feest der vijftig jaren in die schallende trompet.
Blijder, ruimer, voller, zaalger, was het doel der jubelwet.
't Was bevrijding, 't was ontheffing, 't was herleving, 't was herstel,
wat de beeldspraak hield besloten van het Godlijk feestbevel.
't Was aan de oude voorgeslachten d' Evangelieklank gespeld,
die gevangnen vrijheid predikt en verlossing van 't geweld, —
die den levendigen troost brengt en het leven aan de doôn,
by 't bazuinen des Archangels en 't verschijnen van Gods Zoon!

Heil den zondaar, in wiens ooren deze toonval lieflijk klinkt:
heil den stervling, in wiens boezem deze boodschap binnendringt.
Wie op tollenaarsgenade zich den Redder overgaf,
wie behagen leerde voelen in Zijn Herdersstok en staf;

Hosted by Google

wie voor 't aangezicht der wereld Hem als Heer en God belijdt,
wie met bevend zielsverlangen zich aan Hem wenscht toegewijd:
grooter voorrecht is hem wachtend dan een kalme levensrust;
andre zaligheên dan de eêlste, dan de teêrste levenslust,
in het koninkrijk diens Heilands, die, ten dage van zijn strijd,
van zich-zelv' als van zijn Vader heeft getuigd: Ik werk altijd.

Achtbre Grijzaart, met wiens lessen in uw mannelijke jeugd
mijn nog ongewisse jonkheid als met kinderlijke vreugd
d' eersten indruk mocht ontfangen van de waarheid van dat woord,
dat uit Isrel door de volken van heel de aarde werd gehoord; —
de eerste zelfbewustheid voelde van de roeping van mijn' stam;
de eerste trekking (licht!) mijns harten tot den God van Abraham.
o! By 't woord dier hoogste waarheid, zielsverlichting, heilgenâ,
op wier noodiging ten leven ook Uw ziel zegt: Amen, ja!
By den nagalm van een feeststond, die van 't eeuwig jubelfeest
u het voorbeeld, u de voorsmaak, u de waarborg zij geweest!
Wandel lang nog aan de zijde van een ongezienen God,
onder Manpads eikenlommer, Hem den nazaat en diens lot,
Hem uw eigen geest bevelend, en, het oog op kroon en kruis,
Hem verbeidend in den voorhof, tot gy ingaat in het Huis.

19 November 1849.

BIDDEN.

Des harten binnenst overleg,
gezegd, gezucht, gedacht!
Het trillen van een stille vlam
die naar de wolken tracht.

Het slaken van een ademtocht,
het vallen van een traan,
de blik naar boven van een oog
door God-alléén verstaan.

De eenvoudigheid, het kunstloos waar
der kinderlijke taal,
maar aan wie plaats gegeven wordt
by 't Englenlofkoraal.

Hosted by Google

Des Christens kracht, des Christens lust,
des Christens levenslucht,
zijn levenskracht in 't uur des doods,
by dood en hel geducht.

Des zondaars eerste stemgeluid,
die Jesus valt te voet.
By aller heemlen vreugdgejuich
door 't: ziet hy bidt! begroet. (*)

Tot 's Vaders eer, tot lof des Zoons,
in zin en wil en woord
het door den Heilgen Geest gewrocht
volzalig zielsakkoord!

Want bidden doet geen hart alléén,
één Geest dringt ze allen door;
en op zijn Priesterlijken troon
gaat Jesus-zelf ze voor.

Gy-zelf, de Waarheid en de Weg!
ziet biddend op ons neêr,
hebt biddend onzen strijd volstreên, --
leer Gy ons bidden, Heer!

Naar 't Engelsch.

BIJ EEN AFBEELDING VAN HET GRAF VAN VOLTAIRE.

Ik hebbe gezegd: — „gy zijt goden. —"
Nogthands zult gy sterven als een mensch.
Ps. LXXXII: 6, 7.

Wat komt ge op deze plek? bewondren of beklagen? —
Een toonbeeld was de god, wiens rif dit graf verslond,
der grootheid, aan het stof, bestemd Gods beeld te dragen,
by d' aanvang ingestort met d' adem van zijn mond.
Een toonbeeld van de keus, gegund aan slijk der aarde,
God met de ontfangen gaaf te dienen of te smaân, —
met de Englenschaar te zijn, die Zijn gebod bewaarde,
of tegen Zijne kroon met Satan op te staan.
Ach! in dien weidschen dosch van rijk verscheiden kennis,
dat toovren met de pen, dat vonklen van genie

(*) Hand. der Apost. IX: II.

Hosted by Google

en — 't wijden dezer drie aan wulpsche heiligschennis,
wat dichtervorst was ooit Voltaires evenknie?
Bedenkt het by zijn graf, waar dampen uit verrezen
verpestender dan gif, dat slechts in 't lichaam woedt, —
bedenkt, en leert den God, door wien gy ademt, vreezen,
gy goden van de kunst, beheerschers van 't gemoed!
Neen! door wat stoutheid ooit Gods maaksel overtrede, —
geen lastring zoo ontaard als 't lastrend dichterwoord!
Krijg in den naam der rede aan de Allerhoogste rede, —
geen wanklank die zoo raauw het lied der Schepping stoort.
Wien van zijn heerlijkheid de wormen hier ontkleeden,
heeft eens dien krijg verklaard aan Christus en zijn zaad,
met schuim van geestigheên, met zout van beestlijkheden,
met tot den laatsten snik nog uitgebraakten haat.
Wat kiest ge op deze plek? den spotter en zijn glorie, —
of die het voorwerp was van zijn verwoeden spot?
Op een verlicht geslacht des Ongeloofs viktorie,
of — d' aan 't miskend Geloof beloofden dag van God?
Kiest! maar geen midden meer om de uitersten te weeren
van licht en duisternis! — Kiest! maar van tweeën één:
de wijsheid van den mensch, of de ergernis des Heeren!
aan JESUS of Voltaire een stellig ja of neen!

1849.

„MEN ROEPT VAN GROENLANDS BERGEN."

Men roept van Groenlands bergen,
men roept van 't Indisch strand,
van Africaas woestijnen
en geel geblakerd zand,
van stroomen, ver gelegen,
van velden, wijd gespreid,
om bijstand ter bevrijding
uit doodsche donkerheid.

Wat keur van specerijen,
doorgeurende 't azuur,
wat rijkdom van tooneelen
der prachtigste natuur,
zal Ceylons eiland baten,
by 's menschen gruwzaamheên,

Hosted by Google

zoo lang hy, blinde heiden,
zich buigt voor hout en steen?

En wy, wier zielen leven
by 't Godslicht van omhoog,
wy zouden 't licht onthouden
aan 't naar ons starend oog!
Bevrijding, ja, bevrijding
in des Gezalfden naam, —
die brenge aan alle volken
ons aller stem te zaam!

Voert, winden! op uw vleuken
dat Evangelie meê,
tot dat het de aard bedekke
gelijk een diepe zee.
Eens komt aan alle volken
het Lam, voor ons geslacht,
als Goël, Schepper, Koning,
zich toonen in zijn kracht.

Naar 't Engelsch.

FEESTWENSCH.

AAN MIJNE DIERBARE VROUW OP HAREN VERJAARDAG $18\frac{2}{4}50$.

Voor ieder jaar Uws levens,
my in Gods gunst gespaard, —
voor elken dag en stonde
van onzen band op aard, —
voor iedere ademhaling
der moeder van mijn kroost,
der trouwe Gezellinne,
naast God mijn steun en troost, —

Voor ieder straal van vreugde —
voor ieder teug van smart,
te zamen opgevangen
in 't saamgestrengeld hart, —
voor ieder van die weldaân
aan leven, ziel en huis,
gevloten uit zijn volheid
ten prijs des bloeds van 't Kruis, —

Hosted by Google

Voor elke nieuwe leiding,
genoten op het pad,
dat onder licht en duister
ons voert ter hemelstad, —
zij onze God en Heiland
met hart en mond geloofd,
en moge een versche zegen
beregenen Uw hoofd!

Wij heffen jubelvierend
den dank- en feestkelk op,
geliefde gade en moeder!
en dat by ieder drop
ons hart die liefde proeve,
die ieder liefdeblijk
wil heilgen tot een voorsmaak
van Zijn gezegend rijk!

TER NAGEDACHTENIS VAN MIJN JONGEN VRIEND
HERMAN GILDEMEESTER,
IN DRIE EN TWINTIGJARIGEN OUDERDOM VAN OP DE BAREN DES OCEAANS OPGENOMEN IN DE RUST ZIJNS HEEREN.

Een frissche en fiksche jeugd, in wier beminlijk schoon
van een rechtschapen hart de kloekheid lag ten toon!
Een ziel in 't oog van God door reinigende plassen
van Christus dierbaar bloed van allen smet gewasschen!
Een liefderijken zoon, een bruidegom, een vriend,
die van wat God hem gaf zijn broedren heeft gediend! —
Ziedaar wat van eene aard, vol schuddingen of doornen,
Gods vrijmacht afriep tot de rust van Zijn verkoornen!
Voor schreien, zielsstrijd, zelfverloochning, welke stof!
Voor lange droefheid, ja! maar ook voor eeuwgen lof! —
Weent, Gildemeesters! weent! en wilt geen tranen sparen,
om met verhelderd oog uw voorrecht aan te staren.

1850.

AAN ISRAELS VERSTROOIDEN.
(TOEËIGENING VAN HET WERK: „ISRAEL EN DE VOLKEN.")

Wien biede ik ze aan, dees bladen vol geschreven
van smart en smaad, en wederwaardigheên,

Hosted by Google

onpeilbaar diep, toch wonderhoog verheven? —
Wien buiten u, mijn volk, mijn vleesch en been?
Ja, Israël! aan u, Gods eerstgekende,
sints, toonbeeld van Zijn toorn, van land tot land,
by 't schetsen van wiens lange, lange ellende,
mijn broedren! schier verstijfd waar' deze hand,
bezwemen 't oog, dat onze ban aanstaarde,
bezweken 't hart, dat de oorzaak overdacht,
stond over u, verstotenen der aarde,
niet nog een woord der toekomst uitgebracht:
„zy zullen zien, Wiens wet, Wiens hart zy braken, —
(verbreken doet Hy nimmer Zijn verbond!) —
„en kussen zullen ze eens, Wien zy doorstaken!"
Genade komt ons tegen uit de wond.

AAN EEN VRIEND MIJNS ZOONS,

BY ZIJN VERTREK NAAR EEN VERAFGELEGEN LAND.

MET EEN BUNDEL POEZY.

U geleide langs de sporen van het hobblend pekelveld
Hy, Wiens alziend oog de droppels van zijn baren heeft geteld
en de hairen van ons hoofd!
Blijve op 't deinen van die golven, blijve aan 't oostereind der aard
't beeld en voorbeeld van een moeder in uws harten diepst bewaard,
die gezocht heeft en geloofd.
En vertrouwt ge soms een heilgroet aan de vleuglen van den wind,
geef van de eigen keus een teeken aan den zanger, aan den vrind,
die dit bondelken u biedt,
niet tot streeling van de zinnen door een weeke melodij,
maar om 't woord dier hoogste waarheid, die zijn deel en 't uwe zij,
en het doel was van zijn lied.

ZENDELINGSLIED.

In nachtelijke droomen
werd eens de stem gehoord:
„Wil tot ons overkomen,
en help ons met het Woord!"
En, uit Euroop vernomen,

Hosted by Google

toen nog in nacht gehuld,
heeft de overzij der stroomen
den nooddruft straks vervuld!

Thands komt in alle richting
de noodkreet tot Euroop.
En 't woord der Godsrijkstichting
neemt uit het West zijn loop
naar de Africaansche zanden,
naar Groenlands langen nacht,
ja, naar die morgenlanden,
wier kroost het tot ons bracht.

Die 't alles kunt vervullen,
o Trooster, vol genâ!
help Gy, die helpen zullen,
en met wie Ge uitzendt, ga!
opdat met 's hemels wolken
ZIJN weêrkomst word' verbeid,
die 't Licht is aller volken
en Isrels heerlijkheid.

BY DEN DOOD VAN HET JONGSTE KIND VAN ONZE VRIENDEN GREGORY PIERSON-OYENS.

Verhuld in 't kleed
van ziekte en leed,
trad in een godgeliefde woning
een Engel, vragend voor den Koning,
een zijner schaapjes, dier gekocht.
Hy waarde rond in 't huis; hy zocht —
hy zocht en vond... een kind dat vroeg reeds had vernomen
de stem des Herders: Laat de kleinen tot mij komen.

En de Engel kwam
en naar den lusthof van het Lam
nam hy den kleinen heemling mede —
ondanks eens vaders sterke bede,
eens moeders vast geloof in worstelende smart!
Is Jesus hard?
en in zijn hemel nog niet heden
de hoorder van Jaïrus smeekgebeden?

Hosted by Google

Zijt stille en hoort
de stem des troosters in het woord:
Geschokte moeder, en gy diep bedroefde vader,
in 't hart gegriefden, maar bevoorrechten te gader:
Dat het vleesch zich verloochen', de geest zich verblij'!
Mijn genade is met u, en uw kind is met My.

1850.

TER GEDACHTENIS

VAN

PRINS WILLEM FREDERIK MAURITS ALEXANDER HENDRIK KAREL DER NEDERLANDEN.

Het Neêrlandsch volk, op nieuw met tranen langs de wangen,
verzelt den stoet van ver naar 't graf, dat zich ontsluit,
ach! om uw overschot thands in zijn schoot te ontfangen,
beminlijk Koningskind en teedre Oranjespruit!
Gij, slechts een oogenblik voor onze hoop verschenen, —
een vriendelijke ster aan Neêrlands horizon, —
toch met uw schoonen naam niet uit ons oog verdwenen,
voor dat uw lief gelaat nog harten voor zich won!
Rust zacht, geplukte bloem! in 't midden van de helden,
aan wier roemruchten stam gy pas ontloken waart.
En moge omhoog uw geest den lof van Hem vermelden,
die ook van dáár zich kiest de kleinen dezer aard!
Zij voorts uw droef gemis, met buigend hoofd geleden,
met lijdzame overgaaf in tranen nabetracht,
voor Nassaus huis een bron van vruchtbre hartgebeden,
in dezer tijden drang, in dezer dagen nacht!
Dat op uws Vaders hoofd de kroon, van God gegeven,
blijv' vast staan in Zijn gunst, moog' blinken tot Zijne eer!
Dat in uws Moeders wonde een versche zalf ten leven
moog' druppen uit het woord van een gekruisten Heer!
Dat in uws Broeders hart diens Heeren vrees moog' wonen,
die moed geeft in den storm en rust schenkt op den troon;
en hem, de plaats voortaan vervullend van twee zonen,
God, zijner vaadren God, met dubbelen zegen kroon'!

Julij 1850.

Hosted by Google

AAN JONKVROUWE ESTHER CAPADOSE.

Een Esther, voor haar volk besloten 't al te wagen,
vond by den koning gunst en deernis met haar smart,
volle oorlof gaf hy haar te spreken en te vragen
uit de allerbinnenste bekommring van haar hart.
Eerlang! en van dat hart werd smart en angst genomen
de duisternis in licht, en de asch verkeerd in glans,
in 't uitzicht op den dood, tot 's Heerschers troon gekomen
was leven en behoud haar psalm- en danklied thands.
O jeugdige vriendin! in honderd voorgeslachten
van Abigaïls kroost nog volks- en naamgenoot!
een hooger Vorst voor u had zaalger vreêgedachten,
dan die aan Esther eens den schepter reikend bood.
U noodigde en ontvangt aan Zijn doorboorde voeten
die koning die, getrouw tot in de nacht van 't graf,
aan wie als Sions vorst Hem boetende begroeten
geen helft eens koninkrijks, maar heel Zich-zelven gaf.
Blijf aan diens Konings dienst uws levens lente wijden,
steeds toevend aan Zijn deur tot ge ingang by Hem vindt!
en mag Zijn dierbre gunst u dan de ziel verblijden
denk aan uws vaders volk, denk aan uws vaders vrind.

1850.

BEDE.

O Vader der Lichten! ik roep om genade,
uit mijn stikdonkren zielenood!
Gy, slaat Ge in zijn vallen het muschken nog gade,
o! weer van my den zondaarsdood!
Gy regelt den loop van de dolende starren, —
Gy kunt uit hun krijg de elementen ontwarren, —
Uw sterremantel dekt het Al!
O! wil my, by 't stilstaan weldra van mijn leven,
mijn daden, mijn spreken, mijn denken vergeven —
en, leer my hoe ik sterven zal.

Naar het Engelsch van
Lord Byron.

Hosted by Google

HET WOORD TOT TYRUS.
(EZECH. XXVII.)

Hef aan een klaagzang (spreekt de Heer tot Zijn propheet),
op Tyrus hoogheid en zijn val een jammerkreet:

„Gy hooggezetelde op uw troonrots, wie de volken
als handelskoningin begroeten! tot de wolken
des hemels rees uw woord: „Mijn schoonheid is volmaakt."
En wie die 't tegenspreekt of dees uw zelfroem wraakt?

„Uw bouwliên bouwden u van alles wat hun de aarde
in kostbaarheid en glans onvergelijklijkst baarde!
De boorden van Uw kiel zijn van cypressenhout, —
uw masten, ceders uit het Libanonsche woud, —
uit Basans eiken werd de roeiriem u gesneden,
de banken uit ivoor, met busboomhout beneden
kunstkeurig ingelegd uit Chittim, en voor zeil
was 't fijnst Egiptisch doek uit byssus voor u veil;
terwijl de Grieksche kust, het land der Pelopiden,
voor 't weeldrig tentverdek u hun scharlaken bieden,
met hemelsblaauw verzacht. Uw scheepsvolk is gemengd
uit kroost van Arvad en van Sidon, -- Gebal brengt
u keur van timmerliên. Van stuurliên en van wijzen,
wier handelsschranderheid des aardrijks volken prijzen,
voorzaagt ge op eigen grond u-zelve, machtig Tyr!
Soldaten, op de kracht huns zwaards en beuklaars fier,
beveelt ge uit het hart van Persië, of, in 't Westen,
van 't brandend Lybië. Uw wel versterkte vesten
bewaken, onbezorgd voor krijgs- als zeegevaar,
de zoon van Arvad en uw kloeke jongelingschaar.
Van 's werelds einden, voor uw scheepvaart wijd ontsloten,
brengt machtig volk by volk zijn waren u by vloten.
„Zijn zilver, ijzer, tin, biedt Spanje, — Griekenland
zendt schepen, rijk bevracht met kunstwerk, en bemand
met voor uw slavendienst geroofde menschenzielen.
De Cappadociër belast voor u zijn kielen
met muildier beide en paard, waarvoor u Dedan schikt
zijn prachtig zadeltuig en dekken, rijk gestikt.

Hosted by Google

Een ander Dedan zendt zijn elefantentanden
en glimmend ebbenhout. Het uiterste der stranden
van 't blijde Arabië geeft ijzer gepolijst,
en puik van specerij, die heel het aardrijk prijst,
met, uit het binnenst des schiereilands, Kedars rammen,
den rijkdom en den roem dier afgelegen stammen, —
by pracht van kleederen en kostbaar lijfsgewaad, —
by wat er weligst tiert aan Tigris en Euphraat.
Uit Aram stroomt koraal met vonklende juweelen
en 't fijnste druivenbloed, dat Chelbons hoven teelen,
en blanke wol als sneeuw, in Tyrus haven saam;
uit Isrels landpaal de eêlste honig, waard haar faam,
en 't geurig riekend zweet van Judaas balsemboomen.
Wat half het aardrijk draagt, moet aan uw voeten komen....

Gy hebt het uiterste bereikt! — 't Is afgedaan.
Uw roeiers voerden u te ver op d' Oceaan!
De orkanen zijn ontwaakt, die u verbrijzlen moeten.
Gy nesteldet u hoog; die hoogheid gaat gy boeten!
Uw wakkre krijgs- en scheeps- en stuur- en timmerliên, —
men zal ze eerlang in 't diep der kolken storten zien.
't Gejammer van hun stem zal de omgelegen kusten
doen schudden. Al wat ooit uw rijkdom of uw lusten
ten dienst stond, neigt ten val. Die van uw overdaad
bestonden, staan op 't strand in asch en rouwgewaad,
en strooien zich met stof de kaal gerukte hoofden,
weeklagende over haar, wier glorie ze onlangs loofden,
en handenwringende by 't roepen van hun: „Wee!
Wie was, o Tyrus! wie als gy, vorstin der zee?
die volken onderhieldt en koningen verrijktet,
die de aarde omvademdet, en met haar schatten prijktet!
Verbrijzeld, in den vloed der zee te niet gedaan,
met uw bevolkingen in 't eind te grond gegaan,
zal haast uw handel zijn. Te berge staan de hairen
van schrikontsteltenis aan uw bewonderaren,
terwijl de volken zich te goed doen by uw val
en voor altoos uw rijk voorbijgegaan zijn zal."

Hosted by Google

UIT MILTONS VERLOREN PARADIJS.

AANHEF VAN HET DICHTSTUK.

Van 's menschen eerst vergrijp, en van de vrucht
van dien verboden stam, wiens heilloos sap
den dood op 't aardrijk bracht, by ballingschap
uit Eden, tot een tweede, een hooger Mensch
ons 't al herstell' en 't zalig hof herwinn',
zing, Zangster, die op Sinais heilgen top
of Horeb den doorluchten Herder leerdet,
die voor 't verkoren zaad het eerst beschreef
hoe in den aanvang Aarde en Hemel rezen
van uit den chaos, — of heeft Sions heuvel,
heeft, by de orakels van Gods heiligdom,
Silóaas beek uw voorkeur, schenk van daar
uw bijstand aan mijn stout gestemden zang,
om met een nieuwe vlucht zich onbedwongen
ver boven Pindus top te wagen met
een stof, in rijm noch onrijm ooit beproefd.

Of liever Gy, o Geest, die boven tempels
van menschenhanden 't hart verkiest, oprecht
en rein! leer Gy my, want Gy weet het, Gy,
die bij den aanvang tegenwoordig waart,
met vleugelen van almacht als een duif
broedend op d' onbegrensden afgrond, en
het leven in zijn diepten rijpen deedt.
Bewerk wat in my duister is tot licht,
mijn laagte tot verheffing, naar den eisch
van dit grootsch onderwerp, op dat, gesteund
door U, mijn lied verheerlijke Gods raad,
rechtvaardigend Zijn wegen met den mensch.

UIT MILTONS VERLOREN PARADIJS.

DES ENGELS VERHAAL VAN DE SCHEPPING.

't Besluit der schepping was vernomen uit Gods mond.
Hoe juichten op dat pas de Hemelmogendheden,

Hosted by Google

lof, dank en heerlijkheid uitgalmend aan Zijn naam,
en welbehagen in den mensch, nog ongeschapen,
met vrede op 't aardrijk, hem ter woonplaats toegedacht
Ja, lof weêrgalmde 't en aanbidding, al de koren
der ethersfeeren door, ter eer van Hem, wiens raad
zijn ondoordenkbaar GOED van uit der schepslen KWAAD
te voorschijn roept, wiens hand rechtvaardig uit den rang
der heilgen nederstiet de oproerigen, en thands
ging vormen in de plaats dier uitgevallen geesten
een ongekend geslacht van wezens, om zijn heil
aan eindlooze eeuwigheên en werelden te schenken.
Dit zongen, toen de stond der schepping aan ging breken,
de Morgensterren van Gods hof, de Hierachyen
daarboven, by 't gezicht van d' eengeboren Zoon,
omgord met almacht en gekroond met gloriestralen
van majesteit, en liefde, en onbegrensd verstand,
waarmeê Hy uitging tot het werk der wereldschepping, —
en heel de Godheid van den Vader blonk in Hem.

Straks gingen voor Hem uit, verzelden Hem en volgden,
by honderdduizenden, de Machten en de Krachten
en Troonbezitters van den hemel, al te gaêr
als waar 't ten strijd geschaard op wagenen van vuur,
gevleugeld als zy-zelf, en tusschen koopren bergen,
als in hun stallen, lang tot dezen dag bewaard,
maar thands gedreven door den Geest, die in de raderen
beweging blies. En ziet! de poorten sloegen open
van 't Heilge, by wier draai op hengsels van fijn goud
't heelal der hemelen van loutre harmony
trilde en doordaverd werd. De poorten sloegen open
van 't Heiligste, om den Heer der glorie plaats te maken.
In zijn almogend Woord en levenszwangren Geest
afdalende om een nieuw, een aardsch heelal te stichten,
terwijl der geesten schaar, als van op hooger strand
op 't Godlijk grondgebied gerangschikt, in d' abys
nieuwsgierige oogen sloeg, — in dien onpeilbren baaiert,
waaruit een wereld stond te rijzen, maar die toen
nog enkel ledigheid en woestheid, donkerheid
en dwarling was, — een zee van wanorde en van slijk,
met golven door den wind, by doffe vlagen woedend,

Hosted by Google

van op den bodem opgejaagd naar boven om, of 't waar,
den burcht der Englen te bestormen, en de palen
der hemelsfeeren in heur afgrond te verzwelgen.

„Houd stand, gy dwarrelstorm! en zwijgt, gy diepten!" klonk
de stem van 't scheppend Woord, „en eindige uw verwarring!" —
En op de vleuglen van Zijn Cherubs hoog gedragen
zet Hy zijn gangen voort, in al Zijn heerlijkheid
den chaos naadrend, waar een ongeboren wereld,
zijn wenk verbeidend, ging ontkiemen voor het oog
der hemelscharen, die zich dringen om hun Heer!
Dáár nam Hy in Zijn hand den gouden passer uit
de schattresooren van Gods eeuwigheid, en schreef
het aardrijk zijn bestek en ruimte en omvang voor,
verzeeglend met Zijn woord: „Tot hiertoe!" 's werelds grenzen;
en als zijn hemelen, zoo was deze aard gegrond,
een stof nog zonder vorm, voor 't oovrig, en nog gantsch
van duister overdekt, maar langs wier oppervlakte
de Geest van God Zijn vleuglen broedend en bevruchtend
straks uit zou breiden, en in heel dien dooden klomp
beweging, levenskracht en levenswarmte wekken;
terwijl naar onderen in diep verholen kolken
teruggedreven werd der elementen draf,
een hel in 's aardrijks hart. Straks nam deze aardbol zelf,
omspannen van een gaas, uit lucht en damp geweven,
haar vlucht de ruimten door, zich slingrend om een niet.

En God Almachtig sprak: „Daar zij licht!" en daar werd licht.
Licht, eerstgeschapene aller dingen, uit de diepte
hervoort geroepen of tot golvende beweging
gewekt! de fijnste stof, indien zy stof mag heeten,
die door de ruimte speelt, beginnende haar loop
van 't Oosten en van daar als tot een etherdamp
te zaamgetrokken. Want de zon bestond nog niet;
maar in haar plaats bewoog zich 't pas ontwikkeld licht
als in een wolkenzuil. — En God aanzag zijn maaksel,
en prees het goed; en in twee helften over de aard
verdeelde Hy 't gebied van duisternis en licht,
en noemde Dag het licht en Nacht de duisternis.
Zoo was het avond en was 't morgenstond geweest

Hosted by Google

voor 't eerst, verwelkomd door het loflied aller Englen
des hemels, die dit uur, geboortestond der wereld,
begroetten met den galm van Goddelijke hymnen
en gouden harpen tot huns Scheppers roem besnaard,
en tot verheerlijking dier werken, nooit genoeg
sints d' eersten nacht-en-dag gevierd en groot gemaakt.

En wederom sprak God: „Dat uitgespannen tusschen
de waatren boven en de wateren beneên
een vloeibre ruimte zij, ontastbaar, klaar, doorschijnend,
en over heel den bol zich welvende der aard!"
Want op het kristallijn der zeeën had Zijn hand
de vastigheên gegrond der wereld, toen de chaos
bezield werd en bewerkt, en zijn wanstaltigheden
voor 't hooge machtwoord van Gods ordeningen weken.
En hemel noemde Hy die uitgespannen tent. —
Het koor der Engelen bezong den tweeden dag.

Het aardrijk was gevormd, maar als een kern nog eerst,
naakt, onontwikkeld, en met windselen omwonden
van waatren zonder tal. Want enkel oceaan
was de oppervlakte van dit aardrijk by zijn wording.
Doch ook die oceaan, bezielend en bevruchtend
den diepen moederschoot met sappen, tot een kracht
van wasdom en van bloei, straks openbaar geworden,
als God ten derdenmale sprak: „Dat zich de waatren
vergaadren onder 't blaauw des hemels in één plaats,
één uitgeholde kom, en 't drooge zichtbaar worde!"
En aanstonds op dat woord verhieven breede bergen
hun naakte schouders en nog onbegroeiden rug
omhoog, verstekende d' ontzachelijke kruin
als in der wolken graauw, en tot naby de loopplaats
der sterren. Breed en diep daartegen zonk de grond
naar onder of het ware, en stortten zich de waatren
met donderend gejuich in 't hen verbeidend bed.
Dáár, tot één plas vergaêrd, onpeilbaar, onafzienlijk,
verdeelen zy zich weêr met rijzen, vloeien, stroomen,
en koken, eens voor al in eeuwige beweging
door 't machtwoord Gods gezet, op wiens bevel zy ijlden
als legerbenden (ik beschreef ze u in den strijd,
die tusschen Lucifer gevoerd werd en Gods heiren!),

Hosted by Google

op één gegeven klank der klaatrende trompet
den standaart volgende, voor allen opgeheven.
Zoo rollen ze onder de aard, of tusschen in, of over
haar vastigheden, dan eens voorwaarts by miljoenen
van golven, die elkaêr als wandelende bergen
voortstuwen op en af, of wel met kronkelingen
als bochten van een slang, of als een zilvren gordel
zich klemmende om het dal, dan weder, van de hoogten
van rots en heuvel, naar beneden deels zich welvend
en deels verstuivend in hun daverenden val,
hier vonklend diamant, dáár spiegelglad kristal.

Zoo bleef het, sints Gods woord den grond bevolen had
geen waatren buiten 't bed en diepten, hun gegraven,
te dulden, en den naam gegeven had van aarde
aan 't drooge, en dien van zee aan 't aardomzwalpend nat.

God zag het, en 't was goed. „Het aardrijk brenge thands,"
dus hoorden wy op nieuw de Godsstem, „groenend gras,
en kruiden in wier zaad, en boomen in wier vrucht
hun duur van eeuw tot eeuw verzekerd zij, te voorschijn!"
En de aarde, tot dien stond onvruchtbaar, dor en bar,
behing en tooide zich met groen van teder gras
en frisch gebladerte van struiken, opgerezen
met d' overvloed te zaam van allerhande kleur
en geur van bloemen, overdekkende den grond.
De ranke wijnstok hier, de hooge korenhalmen,
gelijk een leger in slagorde, staken elders
ten bodem uit, terwijl de koningen van 't woud
de bergen kroonden met hun statelijke rijen,
als tot den dans geschaard, — in eens volwassen stammen,
bekranst met bloessem, of met vruchten rijk belast,
en aan hun wortel, door den daauw der hemelwolken
en de aan der bergen kloof ontspringenden fontein,
of langs hun breeden voet zich wentlende rivieren,
bevochtigd en gevoed. — Zoo werd dit aardrijk aan
Gods hemel schier gelijk, een woonplaats Englen waard
en heilgen, om in schaûw van 't ongerepte bosch,
of over veld aan veld te mijmren en te aanbidden.

Hosted by Google

En ondertusschen had geen regen nog den grond
besproeid, en evenmin had een geschapen hand
den bodem omgewroet, maar over 's aardrijks vlak
een blanke nevel slechts de planten in zijn schoot
en de in het binnenste verholen kiem bewaassemd.
God zag het en 't was goed! en de avond had voor uchtend
ten derdenmale plaats gemaakt — de derde dag.

Op nieuw sprak God: „Dat in het uitgespannen ruim
der heemlen, lichten zijn om tusschen nacht en dag
het onderscheid voortaan door op- en nedergang
te reeglen, en den loop van jaren en saisoenen!"
En 't was alzoo! en aan 't azuren firmament
hing God twee lichten op, en gaf de heerschappij
aan 't ééne van den dag, en van den nacht aan 't andre.
Het eerst formeerde Hy van alle hemelbollen
de zon, uit etherstof; maar by de onmeetlijkheid
haars omvangs in den stand, waaruit ze op aarde neêrziet,
nog gantsch ontbloot van licht. Straks volgde haar de maan
bol desgelijks, en als met schaduwen van dalen
en bergen zacht gevlekt, — in 't eind, als korrels zaad,
in alle richting langs de breede hemelsporen
gestrooid, de sterren. Van een vloeistofstroom des lichts
verzadigde hy toen de holligheid der zon,
een zamelplaats voortaan en goddelijk paleis
van overstelpend licht, waar andre hemelsfeeren
als uit steeds versche bron uit putten en zich laven,
en, onder dezen, ook die morgenster, wier hoornen,
zoo zichtbaar in uw oog als die der zilvren maan,
zich ledig beurt om beurt vertoonen en gevuld.
Van uit den Oostertrans, met vlammen overgoten
van goud en van robijn, begon de koning van
den dag zijn fieren loop, gelijk een bruigom vrolijk,
of als een oorlogsheld strijdlustig, voor hem heen
de schaduwen des nachts en 't licht der zeven sterren
by 't stijgen van den geur der morgenwinden drijvend;
de maanschijf middlerwijl met haar geleenden glans
in 't westen zinkend, om met wisseling van beurten
weldra, gelijfstaffierd van duizend starrevonken,
weêr op te gaan in 't Oost, beheerscheres der nacht. —

Hosted by Google

En avond was 't geweest en morgen wederom,
en nieuwe heerlijkheên van goddelijke schepping
verkondden wijd en zijd des werelds vierden dag.

God zeide: „Dat de vloed der waatren een gewemel
te weeg brenge, overal, van ademende wezens,
en met ontploken vlerk en uitgespreide veedren
't gevogelte uit de lucht zich nestele over de aard."
En op dat woord ontstond van levendige zielen
een wereld in den stroom der waatren en der lucht, —
der visschen menigte, 't gevogelt' groot en klein.
En God aanschouwde ze en Hy zegende ze en zeide:
„Weest vruchtbaar, en bevolkt de wateren der zee,
en in der heemlen ruim vermenigvuldigt u!"
En in de diepten van rivieren, zeeën, meiren,
tot in de holligheên van klippen, in de wieling
der kolken, overal waar waatren samenvloeiden
of tusschen de oevers van den bodem zich verdeelden,
verscheen de menigte dier wemelende zwermen
met roode vinnen en met schubben, blank en blaauw,
hier, sporen trekkend en doorwandelend de paden,
of glijdend over 't vlak, of onder 't zeegroen duikend;
daar, dartlend in de zon, die met het zilver speelt
der golf en met het goud des weefsels van hun vel.
Gy ziet ze grazen, nu verbroederd, dan alleen,
in 't wier, en dolen om in bosschen van koraal
en maken op hun prooi met scherpe blikken jacht,
aaneengeschakeld soms en met vereend beleid,
of wel, met kalme rust besloten in het eng
der parelblanke schelp, hun vochtig aas verbeidend.
Weêr elders op 't gebied der zilten watervlakte
plascht zeekalf en dolfijn met omgebogen rug,
en zeilen, tusschen door, die reuzen, wier gevaart
in staat is als een storm de golven te beroeren,
de Leviáthan aan hun hoofd, die al wat leeft
in omvang overtreft, zich als een voorgebergte
uitstrekkende over 't diep wanneer hy rust, of, in
beweging eens gebracht, een zwemmend land gelijk,
inslurpende de zee by beurten en ze brakend
in springfonteinen door de holten van zijn kop.

Hosted by Google

Op 't drooge, intusschen, kwam uit grotten, uit moerassen
en langs alle oevers, met geen minder óvervloeiing
van leven, uit het ei, dat onder 't woelen berst,
gevogelte, in getal oneindig als in soorten,
te voorschijn. 't Jong, eerst kaal, maar spoedig overdekt
met vlerk en vederdosch, beproefde nu zijn pennen
in luchtruim, met een kreet van welbehagen en
triumf den vasten grond minachtende, en de wolken
ten doelwit kiezend van zijn eersten levenstocht.
En ijlings was op 't steilst der hoog gerezen klippen
voor d' aadlaar zijn kasteel, en in des ceders toppen
voor d' ooievaar een huis, gevonden en bezet.
Van de oovrigen begeeft een deel zich zonder plan
naar alle hoeken heen des hemels; andren, met
meer wijsheid, vormen zich tot ordelijke zwermen,
steun vindend aan elkaêrs als aan hun eigen vleugels,
waarmeê zy 't wolkendons doorklieven en doorstreven,
by karavanen in de blaauwe luchtwoestijn
volbrengende hun reis met voorgevoel van streek
en jaargetijde, daar hen de adem van de winden
ver boven zee en zand naar verre landen voert.
Een kleiner onderdeel gevleugelden betrekt
de bosschen en verrukt, van boom- tot boomtak huppend,
't oog door schakeeringen van kleuren honderdvoud,
't oor door de trilling van hun orgelende keelen
de dagen door. Alleen in scheemring van den nacht
maakt nog de nachtegaal aan haar welluidend klagen
geen einde, maar gaat voort haar smeltend lied te slaan.
Weêr andren vatten aan de boorden der rivieren
en zilvren meiren post, en baden in den stroom
hun donzen kroppen. Boven allen heft de zwaan
haar slangerigen hals bevallig naar omhoog,
en drijvende over 't vlak ontplooit met majesteit
den blanken mantel van haar wieken. Dan op eens
het vloeibaar element ontstijgend, klappert ze in
de lucht en schijnt van zins de wolken in te varen.
Maar op den vasten grond bewegen zich weêr andren:
de roodgehelmde haan, die de aankomst van den dag
met schel trompetgeluid te kennen geeft, — de paauw,
de duizend oogen van haar staart en regenbogen

Hosted by Google

met opgetogen waan uitspreidend in het rond.
En avond was 't geweest en morgen — lucht en water
verheerlijkten, bezield, den vijfden scheppingsdag.

De zesde dag begon, der schepping laatste, by
het harpgetokkel aller Englen, als God zeide:
„Dat de aarde by menigte bezielde schepsels bare!
Gedierten tam en wild, en kruipende gedaanten
van allerhande vorm." En 't was zoo! aan 't bevel
gehoorzaam van Gods mond, ontsloot de schoot der aarde
haar vruchtbre diepten, en daar rezen op één stond
ontelbre, gantsch volmaakte en reeds volwassen schepsels,
bezield en levensvol als met een sprong te voorschijn
gekomen. 't Wild gedierte stond op van uit den grond,
als ware 't reeds zijn hol, en wandelde in het woud,
en over 't veldgroen heen, of in de schaûw der bergen,
naar de afgelegen grot, terwijl by gantsche kudden
het versch geschapen vee zich uitzette op de velden.
De beemden kalverden, de bosschen wierpen jongen;
en in hun diepten werd gezien de rosse leeuw,
ter halverlijf nog slechts erkenbaar, met zijn klaauwen
den bodem splijtend om zich eindelijk los te wringen,
straks vrij en onverlet het hoofd naar boven heffend
en schuddend met gebrul zijn manen. Luipaard, losch
en tijger volgden straks als mollen uit den aardhoop,
doch met een forschen zwaai, waarby het stuift in 't rond.
Maar de oppervlakte van het weiland, te gelijk,
scheen als met wol begroeid van lammren, blatende en
by kudden opgestaan. Weêr elders boorde 't hert
zich met de scherpe punt der breed getakte hoornen
een uitgang door den grond, en wrong zich Behemoth,
de zwaarst geborene aller beesten, uit het stof, —
en welde, tusschen land- en stroomgebied onzeker,
het grof rivierpaard op en de ijzren krokodil.
En tegenover die gestalten, tegenover
heel 't wandlende geslacht, dat op vier voeten treedt,
bezielde en vormde zich een stofwolk tot insecten
en wormen zonder tal, de schakels van hun lijf
voortslepende in een spoor van kronkelende lijnen,
of zwevende in de lucht op naauwlijks merkbre vlerken.

Hosted by Google

maar schittringvol bespat met vlekken van azuur
en purper, goud en groen, des zomers prachtlivrei.

In rang van kleinte, maar van kloekheid tevens, de eerste,
verscheen de nijvre mier, ten voorbeeld nog wellicht
aan 't menschdom van een vrij en wijs gemeenebest; —
straks gonzend ook de bij, die met het sap der bloemen
haar luien echtgenoot de kost geeft, en de cellen
van haar welriekend wasch met vloeibren honing vult.

Niet allen evenwel van 't kruipende geslacht
zijn by het wondre van hun kunstig samenstel
zoo wonderklein te gaêr; 't gewormte meer dan eens
neemt forscher vormen aan, ontzettender gestalte,
het glibberige lijf met vleugels als begroeid.

Wat zal ik hun getal en namen u herhalen?
Gy-zelf, gy kent hun aart; gy-zelve gaaft hun namen,
ook aan die kromme slomme slang, wier brandende oogen
en schrikbaar schrandre blik niet u verschrikken mogen,
voor wien zy zwichten moet en onderdanig zijn.

De heemlen dan alsnu in al hun heerlijkheid
den loop vervolgend, eens voor al hun ingedrukt,
aanschouwden 's aardrijks vlak in vollen dosch gehuld
van bloei en vruchtbaarheid en leven en, of 't ware,
den glimlach op 't gelaat van schoonheids zelfbehagen.
Want water, lucht en aard, 't werd alles thands doorwandeld,
doorvlogen en doorwaad van levendige zielen.
Één pronkstuk slechts ontbrak, des Scheppers meesterwerk,
van heel de schepping kroon en einddoel en volmaking:
een schepsel, dat alleen het voorhoofd opgeheven
ten hoogen, — dat, begaafd met Goddelijke rede
en zelfbewustheid, over de aarde heerschen mocht,
en onderhouden met den hemel ommegang,
en geven eer aan Hem, die al dees wondren schiep,
die al dees gaven schonk, verheffende oog en stem
met dankbre aanbidding en verheerlijkende spraak
tot God d'Almachtige, God d'Allerhoogste, die
hem stelde tot een hoofd en ondergod op aarde.

Hosted by Google

En wederom sprak God, en de Engelen vernamen
het woord des Vaders tot den Zoon: „Laat ons den mensch
formeeren naar Ons beeld en Godsgelijkenis!
En dat zy heerschen op de visschen van de zee,
en op de vogelen der lucht, en over 't vee
en over al wat leeft, dat op het aardrijk woont."
Hy sprak; en uit het stof der aarde nam Hy stof,
en vormde, o Adam! vormde, o mensch! u, in uw borst
den adem blazende des levens, en gy waart,
een levendige ziel, gelijkenis van God zelf.
U schiep Hy, man! het eerst, en uit uw vleesch en been
de vrouw uw wedergâ, om uit uw beider wezen
de aard te overdekken met uw afkomst. En Hy zeide:
„Weest vruchtbaar en vervult de wereld, en hebt macht
op alles wat daar leeft en zich beweegt en is
op de aarde, en in de lucht, en in der waatren kom."
Toen bracht hy aan de plek, waar ge eerst geschapen werdt,
u over naar dees hof, naar dit verrukkend Eden,
beplant met boomen Gods, zoo prachtig van aanschouwing,
als smakelijk van sap; en gaf u vrijheid om
te nemen van hun vrucht en te eten onbepaald
van alles wat u lust in dees volschoone dreven, —
alleenlijk niet van 't ooft, wiens beet van goed en kwaad
de kennis mededeelt. Gy zult daarvan niet eten!
Ten dage dat gy daarvan eet, zoo zult gy sneven.
Houd dan uw lusten wel in toom, opdat de zonde
u niet verrasse, en haar bezoldiger, de dood.

Hy zeide, en overzag al wat Hy had gemaakt,
en sprak daarover uit zijn Godd'lijk Tob Meod. (*)
En op denzelfden dag (een avond en een morgen
op nieuw, de zesde dag!) voer in Zijn heerlijkheid
de Schepper naar omhoog, om uit der heemlen hemel
dees nieuw geschapene aard, toevoegsel aan Zijn rijk
daarboven, gâ te slaan, en lust te scheppen in
dat werk, zoo schoon, zoo groot, zoo goed, waarin Zijn wijsheid
het plan van eeuwigheid by aanvang had vervuld.
Ten hemel voer Hy op by Engelengejuich

(*) Zeer goed, in het oorspronkelijk. Gen. I: 31.

Hosted by Google

en bij de akkoorden der tienduizendmaal tienduizend
met trillend hemelgoud besnaarde Serafsharpen,
waarby zich aarde en lucht (gy weet het, want geschapen
alreede waart ge en u des aanzijns wel bewust!),
waarbij zich aarde en zee met alle hemelsfeeren
weêrgalmend voegden, door elkander als beluisterd
en met elkander in een zelfden kreet van lof
en jubel saamvereend: „Ontsluit u, eeuwge deuren!
en laat uw Koning in, laat in uw Schepper, daar
Hy weêrkeert van Zijn werk in volle majesteit.
Ontsluit u thands en nog oneindigmaal na dezen!
Want om de woningen van die Zijn rechten houden
te zeegnen, zal nog vaak Zijn engel nederdalen
met mededeelingen van vrede, ja Hy-zelf
't verblijf bezoeken van den mensch, Zijn gunstgenoot."

Zoo loofde, begeleid van aard- en hemelgalmen,
de glorierijke stoet van Englen, die den Zoon,
tot dat Hy op Zijns Vaders zetel plaats hernam,
verzelden naar omhoog, dien breeden Melkweg op,
dien we aan den trans van hier aanschouwen, een plaveisel
van smeltend licht, een pad met louter goud bestrooid.

De zevende avond dekte de aard en Edens dreven
thands met zijn schemerschijn; en ziet! de Almachtige
sprak op dien zevenden der dagen zegen uit,
waarmeê Hy rust nam van den arbeid Zijner handen.
En heilig bleef die dag, maar tot geen ledigheid
bestemd of zwijgen, gantsch integendeel! de harpen
en wat al verder in de hemelen daarboven
met instrumenten van ons aardsche feestmuzijk
gelijkenis heeft, begon zijn werk en werkzaamheid,
en ondersteunde met zijn volle symphoniën
de zangkoralen van het Englendom, terwijl
de reukwalm opsteeg uit hun gouden wierookschalen.

Zy zongen: „Groot, o Heer! en heerlijk zijn Uw werken,
en eindloos groot Uw macht. Wat uitspraak van de tong,
wat denkbeeld van 't verstand kan Uw verhevenheid
bereiken? grooter nog, dan toen Gy wederkeerdet

Hosted by Google

van 't slaan der Englen, die Uw hemelburcht bestormden,
maar die Gy bliksemdet ten afgrond, toont Ge U heden,
niet meer verdelgende, maar scheppende, en den raad
dier wederspannigen beschamend door 't vervullen
van hun verbeurde plaats met nieuwe aanbidders, die
Uw grootheid zoo veel meer en glorierijker gaan
verkonden! Ja, Gy werkt van uit hun zonde Uw goed!
Getuige 't aan den voet van deze Uw hoogste heemlen,
die nieuwe wereld, zelf een hemel, eindloos ruim
met sterren overdekt, ook die bestemd wellicht
om woningen te zijn van levendige wezens!
Doch Gy-alleen, Gy weet de tijden. — In hun midden
intusschen schiept Ge een grond, met oceaan omgord,
ten koningszetel voor den mensch, Uw evenbeeld.
Welzalig driemaal, o gy mensch en menschenkindren,
dus van uw God gesteld, om Hem te aanbidden, Hem
te dienen allereerst, dan tevens op uw beurt
te schittren onder Hem, en over al Zijn werken
in aarde, zee en lucht te heerschen! Blijft alleen,
o! blijft gelukkig, door te blijven onderdaan,
en naar geen hooger staat, dan deez' uw rang te staan."

UIT HOMERUS ILIAS.

HET AFSCHEID VAN HECTOR.

Zy klemt zijn handen in de hare, en smeekt en spreekt:
„Ach, overmoedige, wien haast die heldenmoed
gaat voeren in den dood! ge ontziet daarby geen kind
dat nog niet spreken kan, geen egâ die weldra
uw weduw wezen zal. Der Grieken overmacht,
u overweldigend met saamvereende kracht,
zal meester blijven; ach! my arme ware 't beter
de eerste onder de aard te zijn. Voor my bestaat geen troost,
geen heul meer, als gy sneeft! 'k Heb vader meer noch moeder.
Mijn vader vond den dood in 't zwaard van Peleus zoon,
die evenwel met eer zijn wapenrusting spaarde,
en 't lijk den vlammen gaf in vollen krijgsmansdosch.
Mijn zeven broeders, met mij opgevoed in 't huis,
zijn allen op één dag gevallen, door de hand

Hosted by Google

van d' eigen Peleuszoon, in 't midden van de kudden
der ossen breed van voet en lammren zilverwit.
Mijn moeder, nog gespaard en voor een grooten schat
ten losprijs vrij gemaakt, deed straks Diana vallen
met een dier pijlen, die zy afzendt ongezien.
Gy, Hector! zijt my nu èn vader beide èn moeder,
en broeder, gy mijn teedre en zielsgeliefde gâ.
o! Heb dan deernis, en begeef u niet in 't veld,
en maak uw kind geen wees, uw echtgenoot geen weduw,
maar geef veeleer bevel aan Trojes oorlogsvolk
dien post te sterken by den vijgeboom, alwaar
de wal het zwakste en onze stad beklimbaar is.
'k Zag derwaart Ajax reeds en d' andren Ajax naadren,
met Atreus zonen, Diomeed, Idomeneus,
het zij een godheid hun dien raad gaf, of zy-zelf
het merkten, dat aldaar de kans hun 't schoonste staat."

Haar antwoordt Hector: „Ach, ik weet het, dierbre vrouw!
en my ook gaat uw vrees ter harte! maar wat zou
heel Troje zeggen van uw gade, wen hy laf
het slagveld schuwde? hij, gewend aan 't hoofd te zijn
der dappren, tot een roem voor 't huis mijns vaders en
my-zelv'! En toch! ik weet, ik weet het al te wel,
daar komt, helaas! daar komt een dag, dat Troje zal
bezwijken, en het huis van Priam m o e t vergaan.
Maar wat is my die ramp, hoe fel ook? wat de smart,
hoe grievend, van den Vorst mijn vader, en zijn gade
mijn moeder Hecuba, en heel mijn broedertal,
geliefdste! by uw leed, als een dier wreede Grieken
u schreiend voeren zal naar 't land der slavernij,
en gy in Argos wal aan 't weefgetouw zult zitten,
of water dragen uit de bron voor Griekens vrouwen,
slavin? — En als gy dan in tranen weg zult smelten,
dan hoort gij licht een stem: „zie daar de vrouw van Hector,
die aan der strijdren hoofd voor Troje heeft gestaan,
toen 't door het Grieksche heir belegerd werd." Ja, dus
zal 't woord zijn, dat gij hoort, en 't zal u versche smart zijn
bij 't missen van den man, die dit uw lot nog weerde!
Maar eerder moet my de aard verbergen in haar schoot,
dan ik uw' jammer zie, en deez uw' kreet verneem."

Hosted by Google

Zoo sprekend nam de held het kind op in zijn armen,
dat krijtende zich buigt naar zijner voedster schoot,
bevreesd voor d' aanblik van zijn lieven vader, om
het glinstren van den helm en om de paardenmanen
die van de helmkuif langs zijn schouders schrikbaar golfden.
Het perst den vader en de diep bedroefde moeder
een lach af, daar zy 't zien. En Hector zet zijn helm
vast naast zich op den grond, en kust en koost den jongen,
de goden biddend, dat van hem nog word' gezegd:
„Hier ziet gy Hectors zoon, nog dapprer dan zijn vader."
Zoo sprekend, gaf hy 't kind der moeder weêr in de armen,
en zy ontfangt het aan haar boezem, met een glimlach
in tranen (*). Diep begaan zag Hector hoe zy leed,
en strookt haar met de hand, en spreekt op nieuw haar aan.

DE KLACHT VAN HELENA BY HECTORS LIJK.

Hector, o mijner zwaagren de liefste, de trouwste, de braafste!
ja, tot mijn schand heeft my Paris (o! waar' ik veel vroeger gestorven!)
herwaart geschaakt en gevoerd reeds voor twintig rampvolle jaren.
Ach! had een onweêr dien dag, toen mijn moeder my, heillooze, baarde,
weg naar de bergen gevoerd, of gejaagd in de diepte der waatren!
Maar uit u w mond heb ik nimmer een woord van verwijting vernomen.
Neen! maar zoo iemand der zusters, of Hecuba-zelve by wijlen
(Priam was altijd voor my in sparende goedheid een vader!)
bittere woorden deed hooren, dan was het uw mond, die my troostte.
Daarom betreur ik in u ook my-zelve, treurig verstootne!
want in heel Troje voortaan zal niemand meer worden gevonden
vriendlijk welwillend voor my! — van my hebben ze allen een afschuw.

UIT GOETHES TORQUATO TASSO.

DE AANBIEDING VAN DES DICHTERS „VERLOST JERUSALEM" AAN DEN HERTOG VAN FERRARA.

TASSO.

Ik kom met schroom en schaamte dit mijn handschrift
u bieden, dat ik huivrend overreik.

(*) Het onvertaalbare: *Δακρυόεν γελάσασα.*

Hosted by Google

Ik weet het, ach! voleindigd, blijft het onvolkomen; maar ook dus voor mijn gevoel
waar' langer uitstel ter volmaking, slechts
ondankbaarheid. Doch is 't een' mensch vergund
te smeeken: „neem my aan gelijk ik ben!"
zoo doet dit zelfde hier mijn dichtstuk thands,
en spreek' tot u, zijn vriendlijke beschermers:
„Hier ben ik! neem ook my aan en verschoon."

DE HERTOG.

Met uw gewenschte gaaf verrast gy my,
en maakt my dezen schoonen dag ten feest.
Zoo tast ik 't dan, en klem het in mijn hand
het lang verbeide lied, in zoo ver 't mijn,
als mijn zijn dichter is. 'k Wensch ons geluk
dat ge eindlijk het besluit genomen hebt,
en tot uw strenger eischen spraakt: „genoeg!"

TASSO.

Voldoet mijn dichtwerk u, zoo is 't volmaakt.
Want ja, aan u behoort het onverdeeld.
Zie 'k op de moeite en tijd, daaraan besteed,
zie 'k op de stift, die deze verzen schreef,
zoo zoude ik zeggen kunnen: 't is het mijn.
Maar zie ik op wat aan het dichtstuk-zelf
zijn waarde en (mag het) waardigheid verleent,
dan is het, dankbaar zij 't erkend! het uwe.
Mij schonk Natuur haar dichtergave mild,
maar weigerde te meer Fortuin haar gunsten.
Van dat het oog des knaaps werd aangetrokken
door 't schoon, werd ook zijn hart verknaagd door smert.
Wat jammer trof mijne ouders niet alreeds!
En openden mijn lippen zich ten zang,
't was treurigheid wat aan mijn lied zich opdrong:
eens vaders ballingschap, eens moeders lijden.....
Gy waart het, die my vrijheid van die banden,
en met die vrijheid het bewustzijn bracht.
Van daar, indien in zangerige tonen
zich ooit mijn ziel mocht wedergeven, — en
dit werk, voleind, u aangeboôn mag worden.
Nu hoort het u, ja! 't is geheel het uw.

Hosted by Google

DE HERTOG.

Gy maakt u dubble hulde, o Tasso! waardig
en uw bescheiden taal vereert èn ons èn u.

TASSO.

o! Kon ik 't onder woorden waarlijk brengen,
hoe ik door u ontfing wat ik u bied.
Ik, jongling zonder roem van heldendaden,
had ik mijn heldendichting van my-zelf?
Heb ik de kunst des oorlogs my geleerd?
of zelf bedacht de kloekheid van mijn Godfried
en mijner Riddren moed? Of, waar zich list
en waakzaamheid bekampen in mijn lied,
in wien zag ik het voorbeeld mijner helden
dan, dierbre Vorst! in u, mijn' genius,
behagen scheppend in mijn dichterwerk
een schaduw af te werpen zijns genies?

DE PRINSES (des Hertogs zuster).

Geniet nu zelf het werk dat ons verblijdt.

DE HERTOG.

En loone u aller braven bijval ruim!

DE PRINSES.

Ja, van geheel een nageslacht de lof!

TASSO.

Ik heb aan dezen oogenblik genoeg.
U had ik, u-alleen voor oogen; u behagen
was, daar ik schreef, mijn doel, mijn wensch en hoop.
Hy is onwaard dat hem de wereld kenn',
die in zijn vrienden niet een wereld heeft.
Hier is mijn vaderland, hier is de kring,
waarin mijn ziel èn ademt èn geniet.
Hier geef ik leerzaam acht op elken wenk.
Hier leeft voor my ervaring, wetenschap,
gevoel en smaak, en zie ik nageslacht
en wereld voor my staan vertegenwoordigd.
De menigte begrijpt den kunstnaar niet, en maakt

Hosted by Google

hem schuw veeleer. Alleen wie u gelijkt
verstaat en voelt hem. Van geen andren dan van dezen
verlang ik óf het oordeel óf den lof.

DE HERTOG.

Welaan! zoo wereld hier en nageslacht
vertegenwoordigd zijn, zoo voegt ons ook
geen bloot ontfangen, maar vergelden evenzeer.
En nu! op 't standbeeld van uw grootsch model (*)
ontwaar ik 't eerloof dat den Dichter voegt,
ja, dat de krijgsheld zelf, die h e m behoeft,
hem slingert om de slapen zonder nijd.
Hoe? heeft het toeval, of een eedle hand
die krans gevlochten en gebracht op deze plek?
't Is of tot ons de Mantuaan het woord richt:
„Wat huldigt gy de dooden! by ons leven
„weêrvoer ons loon en vreugde van ons werk.
„Vereert gy en bewondert gy ons streven,
„zoo geeft ook aan den tijdgenoot zijn deel.
„Genoeg reeds werd m i j n marmren beeld bekranst,
„de groene lauwer past op 't levend hoofd."

(DE PRINSES *nadert* TASSO *met de krans,*
hy treedt te rug.)

GRAVIN LEONORE.

Gy weigert! zie de hand, die u de krans,
de lofkrans der onsterfelijkheid aanbiedt.

TASSO.

o! Laat my hier vertoeven! Hoe te leven
na zulk een oogenblik begrijp ik niet.

DE HERTOG.

In 't vol genot van de eigenste eer en lof,
die in dit oogenblik u schrik verwekt.

DE PRINSES.

Gy gunt my 't zeldzaam voorrecht, Tasso! u
te zeggen zonder woorden mijn gedachte.

(*) Virgilius, wiens hoofd even te voren door de Prinses met een lauwer bekranst was.

Hosted by Google

TASSO.

Uit deze handen drukt de schoonste last min zwaar.
Kniebuigend neem ik aan wat zy my schenken.

GRAVIN LEONORE.

Zoo leve de voor 't eerst aldus bekranste!
Den nederigen staat het eerloof dubbel schoon.

DE HERTOG.

Het is nog slechts een voorsmaak van de kroon,
die op het kapitool den Dichter wacht.

DE PRINSES.

Daar mogen luide kreten hem begroeten,
hier lispelt slechts de vriendschap haren lof.

TASSO.

o! Neemt haar van mijn hoofd te rug, die krans!
Neemt haar te rug! zy brandt my op den schedel,
als waren 't stralen van een zon, die my de kracht
des denkens wegneemt en doet duizlen. 't Is
te veel! o, spaart my, spaart mijn onvermogen.

GRAVIN LEONORE.

't Zij ver! Veeleer bekoel' dit lauwerblad
het voorhoofd van den man, als gy geroepen
op 't pad des roems te wandlen en te kampen.

TASSO.

Ik ben 't niet waard een koeling te ondervinden,
die slechts om 't hoofd der helden waaien mag.....

UIT GOETHES IPHIGENIA IN TAURIS.

DE GODEN DER GRIEKEN.

Ontzie toch de goden,
gy menschengeslacht.
Zy houden het noodlot
in de ijzeren hand,
en stieren 't vrijmachtig

Hosted by Google

hem schuw veeleer. Alleen wie u gelijkt
verstaat en voelt hem. Van geen andren dan van dezen
verlang ik óf het oordeel óf den lof.

DE HERTOG.

Welaan! zoo wereld hier en nageslacht
vertegenwoordigd zijn, zoo voegt ons ook
geen bloot ontfangen, maar vergelden evenzeer.
En nu! op 't standbeeld van uw grootsch model (*)
ontwaar ik 't eerloof dat den Dichter voegt,
ja, dat de krijgsheld zelf, die h e m behoeft,
hem slingert om de slapen zonder nijd.
Hoe? heeft het toeval, of een eedle hand
die krans gevlochten en gebracht op deze plek?
't Is of tot ons de Mantuaan het woord richt:
„Wat huldigt gy de dooden! by ons leven
„weêrvoer ons loon en vreugde van ons werk.
„Vereert gy en bewondert gy ons streven,
„zoo geeft ook aan den tijdgenoot zijn deel.
„Genoeg reeds werd m i j n marmren beeld bekranst,
„de groene lauwer past op 't levend hoofd."

(DE PRINSES *nadert* TASSO *met de krans,*
hy treedt te rug.)

GRAVIN LEONORE.

Gy weigert! zie de hand, die u de krans,
de lofkrans der onsterfelijkheid aanbiedt.

TASSO.

o! Laat my hier vertoeven! Hoe te leven
na zulk een oogenblik begrijp ik niet.

DE HERTOG.

In 't vol genot van de eigenste eer en lof,
die in dit oogenblik u schrik verwekt.

DE PRINSES.

Gy gunt my 't zeldzaam voorrecht, Tasso! u
te zeggen zonder woorden mijn gedachte.

(*) Virgilius, wiens hoofd even te voren door de Prinses met een lauwer bekranst was.

Hosted by Google

TASSO.

Uit deze handen drukt de schoonste last min zwaar.
Kniebuigend neem ik aan wat zy my schenken.

GRAVIN LEONORE.

Zoo leve de voor 't eerst aldus bekranste!
Den nederigen staat het eerloof dubbel schoon.

DE HERTOG.

Het is nog slechts een voorsmaak van de kroon,
die op het kapitool den Dichter wacht.

DE PRINSES.

Daar mogen luide kreten hem begroeten,
hier lispelt slechts de vriendschap haren lof.

TASSO.

o! Neemt haar van mijn hoofd te rug, die krans!
Neemt haar te rug! zy brandt my op den schedel,
als waren 't stralen van een zon, die my de kracht
des denkens wegneemt en doet duizlen. 't Is
te veel! o, spaart my, spaart mijn onvermogen.

GRAVIN LEONORE.

't Zij ver! Veeleer bekoel' dit lauwerblad
het voorhoofd van den man, als gy geroepen
op 't pad des roems te wandlen en te kampen.

TASSO.

Ik ben 't niet waard een koeling te ondervinden,
die slechts om 't hoofd der helden waaien mag.....

UIT GOETHES IPHIGENIA IN TAURIS.

DE GODEN DER GRIEKEN.

Ontzie toch de goden,
gy menschengeslacht.
Zy houden het noodlot
in de ijzeren hand,
en stieren 't vrijmachtig

Hosted by Google

naar eigene keus.
Wien ze eenmaal verhieven,
die vreeze vooral!
Op rotsen en wolken
zijn zetels geplaatst
voor sterflijke menschen
ten disch van de goôn.
Maar rijzen er twisten,
't is uit met dien glans.
Daar storten de gasten,
gesmaad en gehoond,
in diepten des afgronds,
en wachten vergeefs
in duistere kerkers
een rechtdoend gericht.
De machtige goden
verblijven intusschen
gerust aan hun disch,
of laten van boven
langs bergen op bergen
grootmachtig zich af. —
Daar stijgt uit de diepte
der vijanden klacht
als offerandswierook
hun walmende toe....
Maar blikken die zeegnen
wendt immer hun oog
van alle geslachten
dier vijanden af,
als vreesden ze in 't kroost
een trek te hervinden
van wien zy beminden
in vroegeren tijd.
Zoo zongen de Parken. —
In nachtlijke diepte
hoort Tantalus toe.
En denkt over kindren
en kindren van kindren
hoofdschuddende na!

Hosted by Google

UIT TASSOOS VERLOST JERUSALEM.

DE EERSTE AANBLIK DER HEILIGE STAD.

Reeds was de dagbodin ontwaakt. De morgenkoelten
verkondigden Auroor aan 's hemels graauwe kim.
Zy-zelf verschijnt eerlang, het blonde hoofd versierd
met rozen, versch geplukt in Eden. Maar het leger,
voorlang ontwaakt en toegerust, gaf met een stem,
welluidend luid, alreede 't ongeduld te kennen,
waarmeê de schettring der trompetten wordt verbeid.
Straks geven dezen 't sein met schaterende galmen.
De wijze Veldheer aan hun hoofd juicht toe, en tempert
alleenlijk de eedle drift der helden. Die te smooren
waar meer onmogelijk geweest, dan van Charybdis
de waatren in hun drang te keeren, of den adem
van Boreas, wen hy den rug der Apennijnen
doet trillen en op zee de kielen slingert in
de diepte, door geweld te teuglen. Godfried slechts
bestiert en ordent en geleidt, op dat de marsch
wel snel zij en bezield, maar ook geregeld tevens.
Elk krijgsknecht had dit uur aan hart en voeten vleugels,
zich-zelven naauw bewust de snelheid van den tred.
En zie! toen nu de zon met volle lichtvuurstralen
van uit den blaauwen trans het dorre veld beschoot,
daar staat hun plotseling Jerusalem voor oogen!
Daar wijzen zy elkaêr met de uitgestrekte hand
Jerusalem! daar groet de t' zaam vereende stem
der honderdduizenden 't gewenscht Jerusalem.
Dus, wen een stoute groep van zeeliên, op de reis
naar ver gelegene gewesten, de ontrouw moede
van 't woelig element der wateren en van
den wisselzieken wind, het lang begeerde land
in 't oog kreeg in het eind, dan heft van op het dek
een stormend vreugdgejuich zich opwaart, — dan, of 't waar
uitzinnig, wijzen zy elkander op de plek,
wier aanblik reeds alleen 't geleden leed vergoedt.
Maar op dat heilgenot van de eerste aanschouwing volgde
weldra in Godfrieds heir een ander zielsgevoel, —
verbreking, brijzeling van 't hart, vrees en ontzag,

Hosted by Google

vermengd met teedre smart en snerpend schuldbesef.
Men durft ter naauwernood den blik meer richten naar
de stad, waar eens de Heer gewandeld en geleerd heeft,
aan 't kruis geslagen werd en uit het graf herrees.
Van daar, in 't plechtig uur van aantocht, in de rangen
die mengling van gejuich en droefheid, van genot
met zuchten en geween en overstelpend snikken,
by krijgsliên lang gehard, maar uit wier midden thands
een zacht gemompel en gefluister opwaart stijgt,
als vaak vernomen wordt, wen tusschen 't loof der wouden
de bergwind zachtkens zucht of door de blaadren fluit,
of — tusschen 't rotsig strand en de omgelegen klippen
de zeegolf murmelend zich naar den oever spoedt.
Maar nu, ontbinden ze elk het schoeisel hunner voeten,
om met ontblooten hiel den heilgen grond te raken.
De aanvoerders gaan ook hier hun mannen voor, en geven
het voorbeeld. Wat in goud en franje, zijde of pluimen
gedoscht is, werpt het al dat oogenblik ter zij
en vàn zich, om te zaam de grootschheid van kleedij
en glinstrend wapentuig met die van 't hart te wraken.
Men weent en zucht en klaagt en werpt zich snikkend neêr,
en van zich-zelven verontwaardigd, klaagt zijn hart
van ongevoeligheid, van marmren hardheid, aan.
„Waar Gy (dus roept men 't uit), waar Gy, o Heer! met tranen
met bloed in angst gezweet of van Uw kruis gedropen,
den grond bevochtigdet, daar kunnen menschenoogen
ophouden, van geween steeds vlietende fonteinen
te wezen? o Mijn hart! hoe zijt gy dus verhard,
en smelt niet op de plek en vloeit niet weg in rouw?
Hoe zijt gy dus van staal, ja steen, en niet verbrijzeld?
Wel mag, wie hier niet weent, eens weenen zonder einde."
Maar van de zijde van de stad intusschen liet
de wachter wijd en zijd zijn oogen over velden
en hoogten gaan in 't rond, en werd een wolk gewaar
gevormd uit stof, en uit de wolk van tijd tot tijd
een weêrlicht. Straks ontdekt en onderscheidt hy klaar
van harnas en helmet het vlammende metaal,
en op den fieren rug der trappelende rossen
de ridders aan de spits van 't naadrend heldenheir....

Hosted by Google

DE CHAOS EN HET LICHT.

EEN HALVE-EEUWS-LIED.

> Maak u op, word verlicht, want uw licht komt, en de heerlijkheid des Heeren gaat over u op. Want ziet, de duisternis zal de aarde bedekken. en de donkerheid de volken; doch over u zal de Heer opgaan, en Zijne heerlijkheid zal over u gezien worden. Jes. LX: 1, 2.

De harpen trillen reeds. De wondereeuw eerlang,
half pralend half bedeesd, viert jubel, eischt een zang!
Het lied des Wachters, dra verwezenlijkt, ging onder
in vlam van volksgeweld, in damp van schutgedonder.
Een zang, op nieuw, een zang des tijds, die ons vertell'
zijn teeknen, die hun loop als op de maat verzell'!
Geef, Dichter! geef ons dien. Neen! geef Uw' dienstknecht woorden
van trouwe waarheid, Heer! in zuivre dichtakkoorden.

De storm ging liggen. By een waterbleeke zon
(die vuurrood aan de kim haar trotschen gang begon!)
vertoont het oppervlak der nog ontroerde golven,
vertoont de vastegrond, nog half in zee bedolven,
de wrakken wijd en zijd des Staatsorkaans, — door één
geworpen kroonen en eerwaarde vastigheên,
naast kunst- by kunstgewrocht, en honderd welvaartsboomen
ontworteld of geknakt; — en op dezelfde stroomen
het recht der grooten en der kleinen weggespoeld,
met menig vrijheid, in verheevner zin bedoeld,
dan om den logengod van 't Volksgezag te dienen,
toch tusschen zee en rots verpletterd. Ach! ruïnen
alom voor scheppingen! een baaiert, by wiens poel
ontwakend zelfbedrog met vruchtloos pijngevoel
zich beurt om beurt verwijt in 't ondoordachte streven
te ver gegaan — of neen! te rug te zijn gebleven.
Van op zijn zegekoets, aan enkel lofgegalm,
vergoding allerwege en wolken wierookwalm
gewoon, ziet de Eeuwgeest, zelf by 't treurtooneel verbleekend,
op aangezichten thands maar al te zeer welsprekend,
wier blik (als waar' 't een stem) hem 't: wreed te loor gesteld!
verwijt, — straks even nog, terwijl hy voorwaarts snelt,
een blos jaagt op 't gelaat met de enkele vraag: waarhenen?

Hosted by Google

Wat weet hy 't? — en beschaamd wendt hy den blik met éénen
naar elders, en verdrinkt der volken jammerkreet
in plassen van muzijk en Meijerbeers Propheet!
Toch laat hem, hoe ook wuft, en onbedacht, en grillig,
dat snijdend woord: „waarheen?" niet altoos onverschillig; —
wat Macht kan 't wezen voor de toekomst, die haar beidt?
En de Eeuwgeest is een Macht, een hooge Mogendheid! —
Welaan! indien by 't feest der volle vijftig jaren
ook deze koning van zijn troon de wichelaren
van Oud-Chaldeën riep, en vroeg ze naar het lot
dier werken, waar hy hoog, gelijk een scheppend god,
op roem draagt, — naar de vrucht van zoo veel kennisplanten,
vervoerd van dag tot dag, verbreid naar alle kanten, —
van zoo veel boeken, zoo veel bladen, vol van merg
en moedwil, — naar den top van dien verheven berg:
volmaking, — naar het eind dier trotsche samenhooping
van wondren, vruchtbaar steeds in nieuwe wondren... „Sloping!
„zou 't antwoord wezen (roept een stem), of zaagt ge niet
„de hand reeds aan den muur, die 't Europeesch gebied
„ten prooi vervallen schreef aan 't oude Vandalisme,
„als Meed en Pers vereend met bloedig Communisme?
„Zaagt gy den vinger niet by 't feestbanket, die aan
„den vier en twintigsten der Februarijmaan
„het sein tot oopning gaf der sluizen? En beneden
„uit d' afgrond spoten ze op om nooit te rug te treden,
„de waatren van dien vloed, slechts voor een wijl gesust!....
„'t Is met beschaving uit en wereldorde en rust,
„bedreigd, neen! thands niet meer door ridderhafte Gothen,
„of ruiters uit de heup van Ismaël gesproten,
„als in vervlogen eeuw de aard overstroomden maar
„ververschten; de eeuw des lichts kent doodlijker gevaar
„voor heel die maatschappij, in voorspoed lang volprezen,
„voor 't afgeleefde Euroop, wien zijn verwoesters rezen
„uit eigen schuim en slijk, uit eigen bastaardzaad,
„de vrucht, de schand, de straf, van zonde en eigenbaat.
„Neen! geen geschapen Macht kan 't dreigend onheil wenden
„de kern verbrijzelend dier steeds herteelde benden,
„waartegen schrootvuur en bebloede bajonet
„slechts voor een dag vermag, geen menschelijke wet
„is opgewassen, ja geen Godsdienst zelf bestand is,

Hosted by Google

„gelijk ze aan dweepzucht hier, dáár 't Heidendom verwant is,
„dáár 't Godswoord onderdrukt, en hier, in eigen schoot
„dat Pantheïsme voedt, der gruwlen bondgenoot.
„De Maatschappij vergaat? Zult gy den storm bezweeren,
„groot Frankrijk! of den slag van eigen schedel weeren?
„Gy, voor Europes oog Chiméraas beeld gelijk,
„van voren Republiek, van achter Keizerrijk,
„in 't midden Anarchie, — in 't binnenst zat van stoffen,
„gereed op d' eersten vonk met helsch geknal te ontploffen
„en 't hoofd te treffen van den man Napoleon,
„uw pas gerezen en reeds ondergaande zon!
„Zal 't Duitschland, door het zwaard van zijn Radetsky's machtig?
„tweedrachtig overal, en meer dan ooit tweeslachtig,
„sints de éénheid, hoog geloofd, van al wat Duitscher heet,
„in leus van moord verkeerd, die bloedzee ruischen deed,
„uit de aderen gestroomd van burgers en soldaten,
„onnoozle dweepers of verleidende onverlaten,
„op 't slagveld neêrgelegd, ter slachtbank heengesleurd.
„De band der Staten als der stammen is verscheurd.
„De vete kankert voort, die, tusschen Israëller
„en Duitscher eeuwenoud, in vlammen zoo veel feller
„hervoortbrak by den kamp van dezen jongsten tijd.
„De tusschen oud en nieuw ter dood bedoelde strijd,
„dien Overmacht vergeefs zich sterk dacht te bedwingen,
„woelt in de diepte voort, door duizend zendelingen
„gekweekt en aangehitst, tot dat de dag verrijst,
„die aan 't verschrikt Euroop met nieuw geweld bewijst
„wat sombre dweeperij uit nakroost van Germanen
„nog schrikbrer Seïds vormt dan Frankrijks Bergtitanen!
„En waan niet, allerweeg bestookte Maatschappij!
„dat England, in dien dag, een Pella voor u zij,
„door hoe veel golven ook en onverwinbre vloten,
„by d' Europeeschen brand, omheind en afgesloten, —
„door welk een geestkracht nog, terwijl de driften woên,
„in staat aan d' eisch des volks èn vorstlijk te voldoen
„èn manlijk weêr te biên. Maar de eens gezette tijden
„vermag geen hoogheid zelfs van Brittenland te ontmijden,
„al stond geen Ierland haar ter zijde, al wierp geen rots
„van binnenlandsche schuld, van Palmerstonschen trots,
„van volks- en Staatsvergrijp, geboekstaafd door historie,

Hosted by Google

„een schaduw over 't licht ook van des Luipaarts glorie,
„zijn opgerichten hoorn, zijn nooit vermoeid geluk!
„De paalworm knaagt in 't end de hechtste balken stuk.
„De pest ontziet geen klove of grenstol tusschen volken,
„maar overschrijdt de zee, of kiest den weg der wolken.
„Neen! in d' ontbreidelden Omwentlingsoceaan
„zal heel de maatschappij, moet England meê vergaan; —
„vergaan beschaving, licht, en kunst, en wetenschappen,
„schoon vordrend dag aan dag by louter reuzenstappen,
„schoon door begoochlingen, vertalrijkt uur aan uur,
„het menschdom vleiend met een eindeloozen duur.
„Helaas! als of de zon, die Babels doodsnacht vóórging,
„met minder schittring toen het spoor der heemlen doorging.
„En Babel viel, en op den bodem, waar zy stond,
„daar huilen wolven thands en hupplen satyrs rond!
„Zie daar uw beeld, Euroop! Barbaren en Vandalen,
„van alle kant gereed uw hoogten om te halen!
„Dat schittrend werelddeel, waar heel onze oovrige aard
„zich in verbazing, eerbied, siddring, blind op staart, —
„die bodem, overdekt van zoo veel wonderheden,
„(Gewrochten dezer eeuw of erfnis van 't voorleden!)
„waar Keulen met zijn dom zijn faam heft tot den trans,
„Versailles zalen nog den naam van Orléans
„weêrgalmen, Alberts wenk voor al de nijverheden
„der aarde een renbaan schept in Englands stad der steden, —
„'t moet al geëffend tot één barre woestenij,
„één bouwval, waar geen kunst, geen wetenschap meer zij,
„geen licht, geen geest, geen God, — maar roode Communisten
„elkaêr de laatste buit, de laatste beet betwisten!"

„Neen! (spreekt een kalmer stem ten antwoord) voor dien vloed
„van Staatsomkeering, Volksverbijstering, hoe verwoed,
„zal 't diep gegrondvest werk van eeuwen niet bezwijken.
„Alleen men wake en sta! en wapene de dijken
„met nieuwe kracht van glooiing', en bewijz'
„dat weêrstand mooglijk is voor 't minst, noch geef' zich prijs
„aan ingebeeld gevaar, aan panische verschrikking,
„noch trede met den geest der woestaardij in schikking,
„die wat hem heden half verleend werd, morgen gantsch
„als 't zijne vordert! hy, door blooten naam en glans,

Hosted by Google

„door louter zelfroem sterk en waanzin, niet in 't wezen,
„maar zeker sterk het meest voor wie zijn sterkten vreezen.
„Wat schuwt men tegen hem den aanvalskreet: Te rug!
„als roekloos en barbaarsch, terwijl hy, stout en vlug,
„met elken nieuwen stap tot nieuwe rechtsverkrachting,
„tot nieuwe gruwlen voert van plundering en slachting,
„vernieling, algeweld? Wat dempt men van dat vuur,
„geboet met rampen reeds van onafzienbren duur,
„'t bedriegelijke licht, de valsche warmtestoving,
„door kracht van waatren niet, ter onherroepbre doving?
„Wat schaamt zich ons geslacht naar 't voorbeeld om te zien
„van dagen minder groot van schitterschoon misschien,
„maar eerbiedwaard voor 't minst door eerbied voor de banden
„van orde, herkomst, recht, die vastigheên der landen?
„Onschatbre schatten, niet te duur gekocht (kon 't zijn)
„voor dezer tijden roem op ijdlen vrijheidsschijn
„of (zij 't!) oprechten glans van kennis en verlichting, —
„neen, niet te duur zelfs voor mislukte vrijheidsstichting
„by diep beklaagden Pool of eedlen Madgyaar, —
„zelfs voor die vrijheên niet, de vrucht van tachtig jaar
„van worstling, met den Leeuw der gouden Naussaustanders
„verwinnend doorgestaan door 't Volk der Nederlanders, —
„ja, voor geen voorrecht (moet het zijn!), aan heel deze aard
„by 't licht van Drukpers en Hervorming eens gebaard! —
„Ach! aan de uitsporigheên der zinnelooste factie,
„onze aard verwoestend door Omwenteling en Reactie
„(twee beulen, even hard, van vrijheid, rust en recht,
„by beurten), wordt vergeefs ons 't einde toegezegd
„door Constituties, naauw verschenen aan de kimmen
„of weêr in 't niet gedaald als wezenlooze schimmen.
„Ééne uitkomst bleef ons slechts, één toevlucht in 't verschiet:
„de aloude rotssteen der alleenregeering. — Ziet!
„een Noorderlicht gelijk, dat met zijn purpren vlammen
„den nacht in dag verkeert, op honderden van stammen
„de kroonglans stralende van Ruslands Opperheer!
„Voor dezen, dezen slechts, slaat Opstand de oogen neêr.
„Zie daar u 't ideaal, Euroop! van volksbeheering,
„de haven des behouds, het eind der Staatsomkeering!
„Één heerscher, één gezag voor wereld en altaar!
„Één Godsdienst, in de trouw belichaamd aan den Czaar!

Hosted by Google

„En in de schaduw van dien schepter, zoo ontzettend,
„voor 't wangedrocht des tijds, zoo dreigend, zoo verplettend,
„verdiensten, koninklijk erkend, — eens Keizers gunst
„verzekerd aan 't belang van Wetenschap en Kunst; —
„Siberiës woestijn, met al zijn koude en kommer,
„en waar de schoonste naam zich oplost in een nommer,
„ten hel gesteld (o ja!) voor wie met wenk of woord
„de wet schendt des gezags, de rust des rijks verstoort; —
„maar, waar zich verder 't oog des onderzoekers wende,
„beschaving, vordrend en bevorderd, — voor de ellende
„van allen, 't meêlij van een Vaderlijke macht, —
„een Staatkunst, die niet licht der zwakken recht verkracht,
„maar rustig, waardig en rechtvaardig, in 't Verleden
„haar vasten waarborg heeft voor 't glorierijke Heden,
„ja voor een toekomst van nog grooter heerlijkheid,
„die 't rijk van Peter, 't huis van Nicolaas, verbeidt! —
„Dat de aarde, zoo zy hijgt naar vrede en heil en orde,
„òf Ruslands evenbeeld òf Ruslands erfdeel worde!"

Een stem op nieuw, de stem, in Neêrland wel bekend,
dier wijsheid die de paân van 't midden houdt: „Hoe! 't end,
„uit zoo veel streven ons beschoren, Anarchisme?
„Hoe! de eenge redding uit die klaauwen, Despotisme?
„'t Zij ver! Geen tijd van schijn- of wezenlijken nood
„geeft tot die uitspraak recht, een vonnis tot der dood
„gelijk! Onze aarde schudde, en dat haar slingeringen
„zelfs d' onverschrokkensten een kreet van angst ontwringen!
„Ook van den felsten schok herstelt zich ras de grond.
„De vuurberg koke, en brake uit d' opgesparden mond,
„terwijl de hemel loeit, des afgronds holen ronken,
„die zee van gloeiend slijk, waar steden in verzonken,
„met haar bevolkingen tot asch of steen vergaan....
„eerlang! en lachend ziet de zon die voren aan,
„door 't bergvuur zelf bevrucht, dat over de akkers holde,
„straks in zijn vaart gestuit, tot gouden meststof stolde.
„Der zee, die 't menschdom draagt op 't schijnbaar wrakke nout
„zij zonder zoo veel angst de toekomst aanbetrouwd!
„Zy voert ons, wat ook dreig', de lang begeerde boorden
„naby, de haven in, al spookt het uit den Noorden
„by beurten en te rug, al loeit het even zwaar

Hosted by Google

„uit Oost en West om strijd, al worstlen met elkaêr
„orkanen om ons hoofd. Wy, hoe het vaartuig slinger',
„wy blijven naar de pool met onverwrikbren vinger
„het menschdom wijzen! wy, wat bloed er stroomen moog,
„wat onrust onze rust gestaâg te sporen poog',
„wat onspoed onzen spoed, — wy streven zonder zwichten
„steeds voorwaarts, vinden uit, verbeteren, verlichten.
„Wy richten niet alleen het scherp gewapend oog
„op duizend werelden, aan onzen hemelboog
„haar dansen mengend naar door ons berekende orden,
„of in de diepten van den Melkweg nog aan 't worden; —
„wy domplen niet alleen in 't binnenste der aard
„om uit te vorschen in wat beenders, daar vergaârd,
„een ouder eeuwvak spreekt dan 't vroegst ontstaan van menschen;—
„wy streefden niet alleen de stoutst gestemde wenschen
„naar nieuwe wonderheên te boven, in de gaaf
„van stoom, van spoor en van dien toovertelegraaf,
„onzichtbaar langs zijn draad door lucht- en zeestroom borend
„en de evenredigheên van tijd en plaats verstoren
„met de onweêrstaanbre vaart des bliksems, hem verwant; —
„maar we oefnen ook den geest en spannen ons verstand
„om 't overtalrijk heir der ondermaansche ellenden
„te ontwaapnen, te verslaan, te mindren, af te wenden.
„Men dreig' ons menschdom vrij een kerker of een graf,
„wy schaffen slavernij, wy krijg en wreedheid af.
„Ons, vrij van weifling of oneedle moedverzaking,
„blijft zelfontwikkling, zelfregeering, zelfvolmaking
„der volken, hoop en doel. Mag 't in geen rechte lijn
„onafgebroken steeds en zonder buiging zijn?
„Spiraalsgewijze dan en na miljoenen bochten, —
„zoo slechts de zege des vooruitgangs blijft bevochten!"

Dus streeft in gissingen, uit blikken diep en waar,
en — droomen saamgesteld, voorts strijdig met elkaêr
naar de onderscheidenheid van stelsel, vrees, vertrouwen,
het menschdom t' aller tijd zijn toekomst te doorschouwen.
Vergeefs en buiten 't perk, den stervling toegestaan?
Of, als een kenmerk nog van hooge roeping, aan
den zondaar, eens het beeld zijns Scheppers, bijgebleven?
Ja, Gy hebt onze ziel dien grondtrek ingeweven,

Hosted by Google

hoe diep verbasterd ook, ontheiligd en verkracht,
zoo vaak Gy-zelf, o God! aan 't boetende geslacht
uit Adam 't vergezicht der eeuwen niet ontvouwdet,
en 't woord der toekomst aan geen Zienders toebetrouwdet,
als die, wier naam, wier schrift, in Israël bewaard,
met Isrels ballingen nog meêtrekt over de aard.
Ontsluit u, Godlijk woord! Propheten van den ouden
maar nooit verouden dag, op wie de Apostlen bouwden!
Verlicht ons, maar door hulp dier valsche Wetenschap
(hoe hoog verheerlijkt) niet, wier waan by elken stap,
terwijl zy 't Ongeloof met nieuwe flaauwheên huldigt,
zich-zelven nieuwen lof en lauwren meent verschuldigd; —
dier doode kennis niet, die ja! maar al te wèl
met ijskoud oog en hand en scherp gewet scalpel,
gelijk m' een lijk ontleedt, in 't Godswoord weet te wroeten,
maar dan ook in dat woord geen polsslag zal ontmoeten,
geen levensadem meer, geen hemelharmony
van waarheên, geen geheel volbouwd uit prophecy.
Bestraal Gy-zelf ons, Geest van waarheid en van leven!
die in den aanvang over d' afgrond wildet zweven
en broeden, tot weldra, op 't machtwoord van Gods mond,
van uit de duisternis 't bezielend licht ontstond, —
en geef ons oogen voor de roeping van het Heden,
de hoop der Toekomst en de raadsels van 't Voorleden.

God schiep Zijn eersten mensch, rechtvaardig, vlekloos, goed;
maar met de vrijheid in het ongekrenkt gemoed
om tusschen Gods gebod en Satans stem te kiezen.
Hy koos. Gods uitspraak volgde. Ach! weinig was 't verliezen
van Edens dreven en niet uit te spreken lust,
en heerschappij der aard in onverstoorde rust, —
by 't onafschudbre juk der eens ontfangen zonde,
by 't rustloos dreigen van dien dood, dien God verkondde
't weêrspannig menschdom tot bezoldiging en loon,
en Adam 't eerst doorstónd in 't sterven van een zoon.
Van die weêrspannigheid, die schuld, uit één tot allen
gekomen, van dien doem op al wat leeft gevallen,
ellende, tranen, dood, door alle tijden heen,
is zonder onderscheid het wezen, de oorzaak, één.
't Is de onverzaakte trek by alle stervelingen

Hosted by Google

naar onafhanklijkheid van die hen schiep te dingen,
en, met of zonder God, ons-zelven, hoe 't ook zij,
ten God te zijn. Van daar, in heel de maatschappij
als in den enklen zoon van Adam, die wanorden,
die tegenstrijdigheên, steeds strijdiger geworden,
naar dat het menschlijk kroost zich veroneindigde of
ontwikkelde over de aard: Onkennis, ruw en grof,
of, in verfijnder vorm, nog schuldiger onteering,
van de Almacht, van Zijn wet en wezen en regeering,
by 't beeld, het maaksel van Zijn Geest. — Geschiedenis
der volken! daag, daag op! zeg gy het, wat er is
geworden van Gods beeld, waar 't God geldt en Zijn kennis
het eerst! het zij de Griek, in vrome heiligschennis
zijn hoogen schoonheidszin, zijn ongelijkbre kunst,
aan schepslendienst verpandt, afsmeekende de gunst
en zingende den lof van schendige godinnen
en goddelooze goôn, de slaven hunner zinnen;
het zij de Egiptenaar zijn wijsheid, hoog vereerd,
in dwaasheids toppunt, ja waanzinnigheid verkeert,
kniebuigend voor een os en voor een huiskat vastend, —
't zij voor zijn Godsdienstzin naar hooger voorwerp tastend,
de Perser uitziet naar de werken der natuur,
zijn tempels afbreekt en aanbidder wordt van 't vuur,
terwijl Chaldeën rookt voor sterren en planeten, —
't zij Israël (o God! Uw Israël)! Propheten
en vaderen ten hoon, den nabuur één voor één
zijn Astaroths benijdt of Thammuz vuiligheên, —
't zij straks de Christenheid, in Isrels plaats getreden,
ook zy dien God ontrouw, haar bijgeloovigheden,
verval en afval, beeld- en zelfdienst, ja! in 't end
haar Algodisterij, der afgoôn afgod, kent.

Zie daar dan, — de eeuwen door van mensch- en volkshistorie,
met hoe veel glansen ook van allerhande glorie
omwoeld, — die ééne kwaal, in tallooshedeu van
verschijnslen, beide mensch en menschlijkheid ten ban:
des menschen scheiding van zijn God, des menschdoms zonde!
Wat zoeken wy dan nog voor de onverheelbre wonde
van de in haar smerten half bezweken maatschappij
in heulsap, die slechts dooft, genezende artsenij?
Voor zelfontwikkling, zelfregeering, zelfvolmaking,

Hosted by Google

(ach! holle galmen voor steeds nieuwe Godsverzaking!)
was nooit de redding van òf mensch òf menschdom veil.
Hereeniging met God! dáár slechts is beider heil.
God wil ze. Ja, Hy sprak van vrede, van verzoening.
Zijn wijsheid in den weg van volle rechtsvoldoening
vond voor Zijn liefde een werk, waarvoor by beurten stijgt
of van bewondring en aanbidding zwichtend zwijgt
der Englen loflied in den tempelhof Daarboven!
Gods Eden hoorde reeds dien Menschenzoon beloven,
der menschheid Wreker en Verlosser, die de wet
van zonde en dood ontbindt en Satans kop verplet, --
dat zaad van Abraham, door al de nageslachten
uit Adam als hun Licht en Zaligheid te wachten, —
dien Spruit uit Juda, Rijske uit Jesse, Heer en Zoon
van David, afgebeeld in Isrels wetgeboôn
door offerdienst en bloed en in voorspiegelingen
van hooge, reeds volbrachte en nog aanstaande, dingen; —
dien Heiland, uitgedrukt in 't Goddelijk akkoord
van aller Zienders en Psalmisten waarheidswoord,
als Leeraar, die Gods wet vervullen komt en leeren,
als Koning, door Zijn dood bestemd te triomfeeren,
als Hoogepriester, die met eigen smetloos bloed
voor de ongerechtigheid van heel een wereld boet.
Hosanna den Propheet uit Nazareth! den Koning
op 't jong der ezelin in stille machtbetooning!
Hosanna 't Gods-Lam, dat Zijn haters niet verklaagt,
maar voor Zijn moorders bidt, en hunne zonden draagt!
Ja! ook ons Pascha is geslacht! kom, volk der Joden!
en vier het met ons mede in de ongezuurde brooden
van vrede in waarheid. Dat ons feest zich aan het uw,
uw Paaschvreugd zich aan de onze in dankbre aanbidding huw'!
het beiderlei verbond, alle onze erinneringen,
van wederzijde elkaêr omhelzen en doordringen!
Neen! wy vergeten niet, hoe met een sterke hand
en uitgestrekten arm God uit Egipteland
u uitvoerde en door 't pad van zee en wildernissen
in Jacobs erfland bracht naar Zijn beloftenissen.
Gy dan, ai! ken dien Heer, naar 't vleesch uw Stamverwant,
den Goël, dien gy wacht! Aanschouw die sterke hand,
ach! die zoo menigmaal herstel gebood en leven,

Hosted by Google

ter naagling aan het kruis den Heidnen prijs gegeven!
dien arm, zoo onvermoeid tot zondaars uitgestrekt
in liefde, om dees Zijn liefde aan 't vloekhout uitgerekt!
Waan niet, dat in dat kruis de kroon van uw Messias, —
die kroon, met zoo veel glans in 't lied der Jesaïas,
den psalm der Ethans (*) u getoond — zij opgegaan.
Neen! Smadelijk gedood, maar vorstlijk opgestaan,
wacht Hem de Christenheid, naar 't woord van Zijn getuigen,
ten dage, die ten laatste u rouwend zal zien buigen, (†)
straks jubelzingen, voor den glorierijken troon
van d' over Sions berg ten Vorst gezalfden Zoon,
van d' over alle vleesch van dáár beloofden Koning,
ten dage van Zijn komst in hemelkrachtbetooning
om de aard te zuivren van haar ban en van haar wee,
en 't rijk te vestigen der onverstoorbre vreê!

Hoort, volkeren der aard! hoor, nakroost der Hebreeuwen
't gezicht door Daniël voor zes en twintig eeuwen
vernomen en verklaard aan de oevers van d' Euphraat: (§)
der Wereldmachten lot en volgreeks naar den raad
des Allerhoogsten! tot de dag zal zijn voldragen
dier vijfde Monarchij, waaraan geen eind van dagen
en heerlijkheid zal zijn, 't Rijk van den Menschenzoon,
die de aard ten voetbank en de wolken heeft ten troon!
Het groote Babel sliep of zwelgde, als in zijn droomen
een schrikgestalte door den Koning werd vernomen:
een beeld, het menschenbeeld gelijk, groot, forsch gebouwd,
en schoon, — het edel hoofd van uitgelezen goud,
de borst en armen van rein zilver, de ijzren beenen,
die 't koper van den buik en dijen steun verleenen,
op voeten rustend deels van ijzer, deels van aard.
En 't bleef, tot dat een steen, als in de lucht gebaard,
op eenmaal nederkwam om 't alles te vermalen
tot verr' verstuivend kaf: het beeld, zijn vier metalen
en kleistof! maar de steen, gehouwen zonder hand,
werd over de aard een berg, voor de eeuwigheid bestand.
De Koning zag den droom. De Geest der Godspropheten
deed Zijn verheven zin aan die Hem vreezen weten.

---

*) Ps. LXXXIX. (†) Zach. XII: 10—14. Dan. II en VII.

Hosted by Google

Dat hoofd, van goud gewrocht, en schittrend als de zon,
was Nimrods erfrijk-zelf, 't ontzachlijk Babylon.
Het zilver was de Macht der Persen en der Meden,
met minderenden glans in Babels plaats getreden,
dien nacht van Beltsasars verschrikking, toen de Euphraat
door Coresch en zijn heir verrast werd en doorwaad.
Maar ook dat zilvren rijk moest wijken voor een ander
(het koopren), door het zwaard gesticht van Alexander,
wiens monarchij, weldra ontbonden en verdeeld,
voor Rome ruimte maakte, in 't ijzer afgebeeld,
als ijzer sterk en hard, — sints, voor een deel verdwenen,
doch voor een ander deel voortlevende in — (de teenen
van 't beeld!) — ons oud, ons nieuw, ons tusschen vrees en hoop
by 't stormen dezes tijds reeds waggelend Euroop.
Maar de afgehouwen steen, die ze allen zal verpletten,
die over 't aardrijk onbegrensd zich uit zal zetten,
wie is, wie kon die zijn, dan Gy, gezegend Hoofd!
der wereld uit een Maagd, geen zaad eens mans, beloofd
van ouds! — dan Gy, de steen, die door de tempelbouwers
verworpen, by 't gejuich der hemelsche beschouwers,
uit al Uw smaadheên van de kribbe tot aan 't kruis
gezet werdt tot den Hoofd- en gevelsteen van 't Huis! —
dan Gy, die ('t is Uw woord!) eerlang zult nederdalen,
der zonde heerlijkheên tot stuivend stof vermalen,
en heerschen met Uw volk op heel dit wereldrond,
den op den Heldraak met Uw bloed herwonnen grond.

En nu! de Toekomst sprak, de raadsels van 't Verleden
onthulden zich! zeg ons de roeping van het Heden,
o Dichter! geef een woord, dat in de duisterheên
der vragen van den dag een leiddraad onzer schreên,
een vastigheid moog' zijn by zoo veel slingeringen,
waar duizend volks- en Staats- en heilsbelangen dringen
om antwoord op 't gebied van handeling en plicht....
Met te allen tijd het oog op 't Godlijk vergezicht,
zich door geen Tijdgeest en zijn dwaallicht laten leiden,
doch van den Tijdgeest steeds den tijdloop onderscheiden!
Met dezen aan Gods hand vertrouwend medegaan,
maar d' andren in Gods kracht weêrspreken en weêrstaan!
En voorts! daar is een stem voor die Zijn rijk verbeiden,

Hosted by Google

een roeping om den weg des Konings te bereiden.
In 't allerbinnenste des harten allereerst!
(Zijn komst is welkom slechts, waar Zijn genade heerscht.)
Van daar dan welgemoed naar buiten uitgetreden!
Eens Heilands naam en woord verkondigd en beleden!
Betuigd, van ver en van naby, het woord van God:
Aan Neger en Javaan, Bramien en Hottentot,
aan die ten leven uit de dooden uitverkoornen,
thands afgedreevnen nog, gevangenen, verloornen!
Gord, Christen! gord u! ja, schiet ijzervleugels aan
om, op uws Heeren stem, naar de einden op te gaan
der aarde, of met uw hart, uw schatten, uw gebeden,
den dienstknecht van uw Heer in liefde op zij' te treden,
te dienen, ja, of 't waar, van verr' naby te zijn, —
't zij 't kroost van Zinzendorf uit Groenlands ijswoestijn
naar 't heet Guiana trekt, om zielen te bevrijden
ook dáár, en aan den slaaf zijn vrijheid toe te wijden, —
't zij Gutzlaff, ongedeerd door moord- en zeegevaar,
zich wegen opent tot Japanner en Tartaar,
en inrukt met Gods woord op Chinaas millioenen,
des Tarsers bede in 't hart: „laat u met God verzoenen!" —(*)
't zij elders Casalis, bezield door Pinkstergloed,
zijn tent bouwt in 't bereik van brullend roofgebroed,
en de Afrikaansche kaap op 't hart van kannibalen
het woord des kruises, dat Hy sprak, ziet zegepralen!
Of wilt gy naderby? betoon aan Jacobs zaad
uw uitzicht op de Hoop zijns voorgeslachts, en laat,
vernomen uit uw mond, het onderscheid der tijden
van zijns Messias rijk, van zijns Messias lijden,
klaar worden voor zijn oog! — Gun aandacht aan de stem,
van Wichern uitgegaan met de onmiskenbre klem
dier herderliefde, die in holen en in hoeken,
nog nooit bezocht misschien, 't verdwaalde schaap gaat zoeken! —
Bouw scholen, in wier schoot het Evangeliezout
uit By- en Ongeloof een dierbre jeugd behoud'!
Aan 't roer van Staat, in Staats- en Raadsvergaderingen
geroepen, in de rij van die den troon omringen
geplaatst, of op de baan van wetenschap en kunst,

(*) 2 Cor. V: 20.

Hosted by Google

verloochen voor Gods zaak der menschen lof of gunst!
Ontdekt 't ongoddelijk en onhistorisch woelen
van wie, met half verward of reeds bestemd bedoelen,
de bron verplaatsende van Recht en Majesteit,
Gods ordning omkeert en de natiën verleidt.
Op alle hoogten, alle sterkten, alle bergen,
wier stoutheid in onze eeuw den hemel schijnt te tergen,
plant, op geen voorrecht meer dan Christus smaadheid fier,
met onbezweken trouw alom Zijn heilbanier!

Schenk ons, onmachtigen, o God van Alvermogen!
de krachten des geloofs, Uw geest van uit den hoogen,
by 't daavren van de stem, terwijl Uw rijk genaakt:
„Ontwaakt, gy slapenden! en, reeds ontwaakten! waakt."

1850.

AAN Dr. K. GUTZLAFF.

Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν.
Rom. X: 18.

Neem aller Christnen zegebede,
by d' afscheidsdruk der broederhand,
van 't moederlijk Europa mede
naar 't aangenomen Vaderland!
En moog' het liggen in Gods wegen,
dat onder 't daar hervatte werk,
't gebed uit Neêrland meê gestegen
uw hart verkwikke, uw handen sterk'!
Dat voorts Zijn Englen u geleiden
naar 't uiterst eind op nieuw der aard,
om Hem de wegen te bereiden,
die reeds Zijn heir ten strijd vergaârt.
Neen! dank dien koning, dien wy vreezen
door onuitspreeklijke genaê,
uw arbeid zal niet ijdel wezen;
gy zult zijn vrucht zien, vroeg of spaê,
maar zeker op dien dag der dagen,
waarheen Gods woord en weg ons wijst,
als de oogst zal rijp zijn en voldragen,
het lang verkondigd uur verrijst,
dat, onder licht- en kennis-stroomen,

Hosted by Google

bazuingeschal en Englenstem,
de Zoon van God zal nederkomen,
en 't nieuw Jerusalem met Hem!

1850.

AAN EEN GEDOOPTEN ISRAELIET

MET EEN BIJBEL.

Van Gods onfeilbaar Woord dit afschrift aangeboôn
aan d' in zijn Goëls naam gedoopten Abrams-Zoon,
met deze uit aller hart gevloten zegenbede:
Genade zij uw deel, barmhartigheid en vrede,
by 't lichten dezer lamp op 't enge levenspad,
dat over Bergen heen voert naar de Hemelstad.

1850.

OP EEN AFBEELDSEL VAN BILDERDIJK.

IN 1787.

Onorate l'altissimo poeta.
DANTE.

Geef eer den Strijder, in den vroeg verwoesten bloei
zijns levens, toen met God en Nassaus recht in 't harte,
zijn onverschrokken geest, by 't dreigend stormgeloei,
de omwentlingsdwinglandij en heel den Eeuwgod tartte.
't Is 't beeld van Bilderdijk, eer Ondank en Geweld
hem uitwierp van dit strand en prijs gaf aan de baren;
straks op den moedergrond, hem weder vrijgesteld,
een krans van smaadheên vlocht voor zijn vergrijsde hairen.
En hy, hy wreekte zich met lauwren, in zijn leed
gekweekt voor 't Vaderland; ja, met dien oogst van zangen,
wier onafzienbren schat hy Neêrland erven deed,
met hoeveel flaauwheid ook door Neêrland vaak ontfangen.
Om al dier zangen wil, om al dier lauwren glans,
vergeeft hem 't ongelijk, zoo in zijn kamp op aarde
des Dichters vlammend zwaard, zijn afgerichte lans,
zijn scherp gewette pijl, geen hoogheên miste of spaarde
van drieste willekeur in 't rijk van kunst of taal, —
van aangematigd recht op ongestaafde glorie, —
van brallend ongeloof in ijle woordenpraal, —

Hosted by Google

van afgoôn op 't gebied van Godsdienst of historie! —
Vergeeft hem 't ongelijk! reeds dekt sints twintig jaar
het Haarlemsch kerkverwulf zijn afgetobd gebeente.
O! spreek' geen vreemdling, spreek' geen nageslacht aldaar,
met weemoed stilgestaan by zuil en grafgesteente,
dees strenge erinnring uit, der dooden recht ten zoen:
„Op Dante tot der dood stiefmoederlijk verbolgen,
„kwam by zijns Dichters lijk Florence boete doen; —
„maar Bilderdijk ontsliep, en Neêrland bleef vervolgen."

GELUKWENSCH
AAN ONZE HOOG GESCHATTE VRIENDEN
DEN HEER J. BOSBOOM
EN
MEJONKVROUW A. L. G. TOUSSAINT,
OP DEN DAG HUNNER ECHTVERBINDTENIS.

Geen roem aan roem gehuwd, geen stoute schildergeest
aan schildrend dichtgenie in naam der kunst verbonden,
zou hier aan d' eisch voldoen van 't zalig huwlijksfeest,
wiens fakkels louter heil voor hart en huis verkonden.
Neen! hooger steeg de wensch en dieper reikte uw zucht,
en gelden deed uw hart hier veel verheevner rechten
dan te oogsten onverdeeld een dubblen glorievrucht,
of tot éénzelfde krans uw lauwren saam te vlechten.
Waar liefde 't hart beheerscht, smelt liefde ziel aan ziel
te zamen in een vlam die verder wil dan d' aarde;
en ook de hoogste kunst, waar deze liefde viel,
biedt slechts haar diensten aan, vergetende eigen waarde.
Toch blijft er nog één plaats voor hooger gloed en goed:
de plaats die Hy-alleen kan heilgen en vervullen,
die wijn uit water schiep te Cana, uit Zijn bloed
het niet verganklijk heil op Golgotha. Zy zullen
van deze zaligheid, by 's levens hoogst genot,
by 's levens bangsten strijd, al roemende getuigen,
die hongerend naar vrede en dorstende naar God,
voor Christus ééngen naam des harten knieën buigen!

Met dezen zij uw deel, o Bruidegom en Bruid! —

Hosted by Google

Van Oosterzee, dees dag by plechtige orgelgalmen,
gezuis van stil gebed, en roerend psalmgeluid,
legt in zijns Meesters naam met uitgebreide palmen,
dien zegen, zeegnend, op uw hoofd! —
Aanbidt alleenlijk en gelooft!

$18\frac{5}{3}51$.

DAVID.

2 SAM. XXIII: 1. David de zoon van Isaï zegt, en de man, die hoog is opgericht, de gezalfde des Gods van Jacob en de liefelijke in psalmen Israëls zegt:

'k Ben jong geweest, 'k werd oud. Uw goedertierenheden,
o God! zijn in mijn hart, de toekomst en 't voorleden
omvattend. 'k Zal ze t' zaam tot aan mijns levens end
verhoogen. Maak' mijn tong ze stervend nog bekend
aan 's werelds laatsten dag, aan 's aardrijks verste perken!
'k Zong, jongeling en man, de grootheid van Uw werken,
de wondren van Uw arm, Uw schepping, Uw gebod, —
Uw heilgeheimenis, o mijner vaadren God!
Naar U mijns harten dorst, o Hoorder der gebeden!
Uw wegen, by het licht van Uw weldadigheden,
Uw paden in den nacht van rampspoed, smart en schand.
o! Laat in d' ouderdom, laat, galmend van den rand
des grafs, mijn jongste lied nog van Uw daden spreken
en koninklijke gunst, nooit van mijn hoofd geweken
van dat Gy zegendet mijn slinger en mijn zwaard,
en deze harp vooral, my meer dan schepters waard.
Ik leerde vroeg Uw naam, o God mijns levens! loven.
Grootvader Obed wees mijn kindschheid reeds naar Boven,
met de onvermengde melk en honig van Uw woord
mij lavende op zijn kniên. 'k Heb uit zijn mond gehoord
het eerst — straks naverteld, hoe op Uw woord de gronden
der wereld, op Uw wenk de aloude bergen stonden, —
hoe ge Adam vormdet tot een levendige ziel,
gelijknis van zijn' God, en hoe hy, schuldig, viel.
Maar, ook gevallen, had Uw hand hem niet begeven,
in 't Zaad der vrouw doet Gy zijn heerlijkheid herleven!
Daar komt een Goël voor het kroost uit Abraham,

Hosted by Google

der volkren Silo in een Leeuw uit Judaas stam,
als dit Ephráta meê, zy onder Judaas vlekken
de kleinste, (zy, kan 't zijn?) der volkren oog zal trekken. —
En ik, ik overdacht in de eenzaamheid Uw wet,
'k vernam haar diepen zin by kinderlijk gebed,
en — licht en troost en moed en onbeschrijfbre krachten
doorstroomden me uit die bron, als allerlei gedachten,
vermenigvuldigd in mijn binnenst, vaak de rust
verbanden van mijn sponde, — als op Uw dienst belust
mijn hart zich wegen dacht om zich Uw volk te wijden,
voor de eer mijns Gods, voor de ark mijns Konings, smaad te lijden
getroost, verheugd. — Wat hoorde ik, om die droomen, van
mijn broeders niet al schimp? Ach! als mijn Vader dan
(ook hy!) den driesten knaap te rug wees naar de weide
der schapen met een wenk, — ja, als my vader beide
en moeder tegen was, ontfing uw oor mijn klacht,
en Gy, ten antwoord, gaaft my psalmen in den nacht.

Dan zong ik — van een glans ver boven deze heemlen
waarin de maanbol drijft en gouden sterren weemlen,
den glans dier grootheid, die zich inlaat met onze aard
en uit der zuigelingen mond zich lof vergaart.
Heer, onze Heer! Uw liefde, Uwe almacht, kent geen palen.
Gy doet ze aan al wat leeft door al wat is verhalen.
En wie zijn wy? wie zijn Uw menschenkindren, dat
ons gadesla Uw zorg, Uw gunst ons waardig schatt'
een lot en heerlijkheid, slechts voor een wijl beneden
uwe Englen, straks verhoogd voor glansrijke eeuwigheden
ver boven 't Englendom. — Gy hebt dat Koningsrecht
hem in de verten van Zijn toekomst toegezegd,
wien Ge over 't maaksel van Uw handen hoog zult zetten,
wen, aan de voeten van dien Menschenzoon, Zijn wetten
zal eeren al wat leeft en ademt en bestaat,
van waar de zon ontwaakt tot daar zy ondergaat. (*)

Ik zong, en 't was my vaak of 'k Englen hoorde luisteren
en over Bethlehem by harpgetokkel fluisteren

(*) Psalm VIII naar de opvatting van den Apostel Hebr. II: 6—9 en 1 Cor XV: 27.

Hosted by Google

in wondren weêrgalm op mijn tonen: „Vrede op aard!"
En ziet! op eens — ik had mijn oogen moê gestaard
op 't lichtend firmament, by beurten, en de kudde
mijn zorgen toebetrouwd! — daar ritselde 't en schudde
in 't naastgelegen woud, en 'k zag — een ruigen leeuw
zich duikend storten op het ooilam, met een schreeuw
die me opdaagde als de kreet der wakkre dagherauten
den landman, of gelijk Gods helden zich verstouten,
by 't knallen der bazuin van krijgsmoed overstort.
Mijn hart sprong op, ik voelde op eens my aangegord
met Simsons wonderkracht! en dees mijn armen braken
(de sterkte is Uwe, o Heer!) de wijdgesparde kaken
des roovers, tot hy lag. Straks op gebogen knièn
den God der krachten, die Zijn heil my had doen zien,
aanbiddend, riep ik uit: „o! Wie voor Israels schapen,
wie voor Uw kudde, o God van Jacob! eens te wapen
geroepen, in dien strijd met meer dan leeuw en beer
zich meten mocht, en aan de spits staan by het heir
van Judaas duizenden! of dienst doen hem ter zijde,
wien van uit Benjamin Uw heilige olie wijdde!
Ja, wie van Saül mocht een wapendrager zijn,
en onder zijn banier verwaten Philistijn
en wreeden Ammoniet nog helpen nedervellen,
of zijner zonen een' op tocht aan tocht verzellen!"
Dus sprak ik in een vlaag en mengeling van smart
en dankbaarheid en hoop. En 'k zweeg, diep in mijn hart
bewarend, met nog meer mijns zielsgeheims te zamen,
mijn zege op leeuw en beer — tot dat Gods tijden kwamen!

Zy kwamen — met wat eer en schittring nooit gedacht,
wat Godlijk trouwbetoon aan Boöz nageslacht! —
Op my, van Boöz huis den minste, herdersjongen
nietswaardig in het oog van allen, en doordrongen
van nog veel dieper niet in eigen oog, voor God, —
op my, wien naast mijn harp en herdersstaf geen lot
begeerlijk scheen, dan ja! een zwaard hanteeren,
om slavernij en smaad van Jeschurun te keeren,
maar niet met koningen, met grooten in den Staat
mijn deel te hebben of te zitten in hun raad.
En toch! het was aldus, het bleek Uw welbehagen

Hosted by Google

weldra, dat David eens de herderskroon zou dragen
en weiden in Uw gunst, — gelijk de schapen van
zijn vader, — zoo Uw volk van Berseba tot Dan.

Hoe staat die wondre dag nog voor mijn scheemrende oogen,
toen op het eenzaam veld, aan aller blik onttogen
en zuchtende tot God mijn Rotssteen, Jesses hand
my t' huiswaart wenkte op eens ter plechtige offerand
en feestmaal, straks verbaasd tot Romaas Ziender leidde;
en 'k hoorde als in een droom zijn woorden als hy zeide:
„De Heer heeft dezen zich verkoren uit uw zaad." (*)
Daar stond ik voor den man, Uw dienstknecht, — zijn gelaat
den worstlaar teeknend, die met tranen en gebeden
genâ zocht nacht by nacht voor de ongerechtigheden
van 't volk dat hem verstiet, — den Richter zonder blaam,
wien Ebenezer prijst en Gilgals hoogten t' zaam. (†)
En hy, hy zag my aan met vaderingewanden
of 't waar, en strekte lang de palmen zijner handen
omhoog en over my. Toen zalfde hy mijn hoofd
met olie, in den naam zijns Zenders hoog geloofd,
met zalf, niet slechts mijn baard en kleederzoom besproeiend,
maar, als des hemels daauw van Hermons toppen vloeiend,
des harten binnenst overstelpend met een zacht
en zalig zelfgevoel als van des Heeren kracht; —
en 'k kende me op dien stond volwassen man en koning,
doch koning, tot geen glans vooreerst van machtbetooning
geroepen, maar tot kamp en menig zuren gang
in lange ballingschap en doodsnood jaren lang, —
tot dat me, o Heer! Uw trouw en Godlijk alvermogen
als Uw gezalfden knecht op Sion zou verhoogen.

Tot Bethlem middlerwijl kwam menig vreemd verhaal
van Saüls somberheên en ondoorgrondbre kwaal
en boozen kwelgeest, die de plaats had ingenomen
van heldenblijdschap als zijn hart plach te overstroomen
in 't barnen van den strijd, of wen met dankbren groet
de stammen al te zaam hem juichten in 't gemoet,
voor wiens gevelde spies hun haters bevend vloden.

(*) 1 Sam. XVI: 12. (†) 1 Sam. VIII: 8—12 en XI: 15, XII: 1—5.

Hosted by Google

Doch welk een oogenblik op nieuw, als koningsboden
verschenen in ons vlek en Jesses jongste spruit
bevel kreeg in der ijl te volgen! Harpgeluid
en zang (dus spelde een stem aan 's konings hof) zou de ooren
des lijders voor een wijl verkwikken en bekooren
niet enkel, maar zijn leed bemeestren, en den nacht
gevallen op zijn ziel doen wijken voor de kracht
van 't loflied God ter eer. En 'k ging, meer opgetogen
van stille blijdschap dan verbaasd, dat dees mijn oogen
den koning zouden zien in 't midden van zijn stoet.
Ja 'k ging, de vreugd der hoop in 't biddende gemoed,
verzekerd, o! dat op den toongalm van mijn snaren
de vijandlijke macht haar prooi zou laten varen.
Mijn harp! gy waaktet op. Gy loofdet, o mijn lied!
den Heilige Israels in Zijn wondermacht. En ziet!
gy mocht Gods gunstling uit zijn starre dofheid wekken
en zetten in zijn toorn hem neder. 'k Zag zijn trekken
ontspannen, 'k zag voor 't eerst den vorstelijken blik
van 't naamloos angstgevoel, den onbestemden schrik
weêr vrij, aan huis en heir bevel en richting geven.
Ik zag den koning in zijn schoonheid, hoog verheven
met heel zijn edel hoofd en schouders boven al
wat òm hem zich bewoog. Der jaren klimmend tal
doet nog het grootsche beeld niet aan mijn ziel ontglippen.
Nog staat het vóór my, als ten dage toen de slippen
zijns mantels in mijn hand al d' eerbied, al de trouw,
verschuldigd aan dat hoofd, met kloppend naberouw
herleven deden in dees boezem, steeds doordrongen
van 't lot des Eedlen, in zijn dood door my bezongen: (*)
„hoe zijn de machtigen gevallen, — hoe, een smaad
by Gath en Ascalon geworden ons sieraad!
Gilbóa! aan uw kruin zij nooit meer daauw of regen
gegund, waar in hun bloed de helden nederzegen,
waar 't schild van Saül den gezalfde werd onteerd,
het zwaard des veldheers, ach! naar eigen borst gekeerd, —
de boog van Jonathan voor altijd ligt ontspannen!
Te zamen sneefdet gy, o bloem der oorlogsmannen!
Vereenigd in len dood, beminden! ligt gy dáár,

(*) 2 Sam. I: 17—27.

Hosted by Google

die ge in uw leven waart, een moedig leeuwenpaar
of tweetal arenden, de schrik der duizendtallen.
Hoe zijn de machtigen in Isrel, ach! gevallen!"

Maar de onvergeetbre tijd, die me aan des konings hof
voor 't eerst naby bracht, had nog eindloos ruimer stof
van weemoed aan mijn hart, van diepe nagedachten
gelaten aan mijn jeugd. Mijn slapelooze nachten
hernieuwden telken reis de droomen van den dag
voor mijn ontsteld gemoed, en alles wat ik zag;
het zij mijn oog van verr' die minlijkste aller vrouwen,
des konings dochteren bewondrend mocht aanschouwen,
't zij met des konings zoon mijn ziel, van d' eersten stond
alreede, in wensch en zucht zich in 't geheim verbond
tot wapenbroederschap, die eerst met later tijden
zich openbaren moest in voorspoed, kamp en lijden, —
een liefde sterker dan de dood! Maar op dat pas
gaf niemand acht nog op den herdersknaap, en was
slechts kort in Saüls huis zijn harp en zangvermogen
der grooten aandacht waard. Het wèl geslaagde pogen
werd met een woord erkend van hoofschen lof en eer.
Des konings lijden week. De jongling keerde weêr
naar 't ouderlijke veld, en weidde op nieuw zijn schapen.

Hoe was 't me aldaar te moê, wen door zijn vorst te wapen
gevorderd, Israël zijn weêrbre mannen zond
uit al de stammen in oud-broederlijken bond
den vijand te gemoet, Pasdammim (*) ingetrokken; —
toen van mijn broeders mede een drietal, onverschrokken
en juichend naar hun aart, zich spoedde tot het veld.
Wat tranen smoorde ik by dat afscheid! wat geweld
deed 'k worstelend my aan, om niet mijns vaders woning
en weide en kudde en 't al te ontsnellen, en den koning
de dienst mijns arms te biên. Hoe gretig ving mijn ziel
straks alle tijding op die ons te beurte viel
van Sochoos legerkamp. o Leidsman van mijn leven!
Was 't niet van U, als voorts de boden achterbleven?

(*) Het Ephes Dammim van 1 Sam. XVII: 1 schijnt 1 Chron. XI: 13 Pasdammim genoemd te zijn.

Hosted by Google

van U niet, als me in 't eind (o nooit vergeten stond!)
mijn vader in zijn angst naar 't dal der Eiken zond (*)
naar mijner broedren en des legers welstand vragen?
Geen voeten schenen my maar vleugelen te dragen,
als 'k ijlde op dat bevel. Ik voelde, een nieuwe dag
was me opgegaan van U, mijn Levenszon! en 'k zag,
als in een vergezicht, Uw aartsweldadigheden,
een Godsrivier gelijk, haar strooming reeds verbreeden,
en als de golven van een vollen oceaan
my dragen, my ter zijde en voor- en achtergaan.
Wie zal ze zeggen? wie heur menigte vermelden,
van toen die vreeslijkste der Philistijnsche helden
door 't steentjen van de beek geraakt werd uit een hand,
te nietig in zijn oog, en reutlend zonk in 't zand; —
van dat op Saüls wenk, in telkens nieuwe tochten,
met telkens nieuw geluk besprongen of bevochten
de aloude vijand-zelf voor Davids prinslijke echt
den bruidschat leevren moest, een koning voorgelegd, — (†)
tot wen des jonglings lof, vermetel en ontijdig
in 't vrouwlijk lied verhoogd, als met zijn rechten strijdig
den Heerscher argwaan gaf, des Veldheers toorn ontstak,
in 't vorstlijk huisgezin de liefdeketen brak.
Eerlang, en 'k moest, miskend en weerloos, om mijn leven
èn huis èn gemalin èn Jonathan begeven,
en zoeken, zwervend, heil by norsche vreemden, neen!
by d' eigen Philistijn, zoo roemvol eens bestreên.
Gy zaagt, o Heer! wat in die nachtelijke dagen
uw fel vervolgde knecht van jammer om moest dragen,
van Israels tenten, van Uw tent en heiligdom
en offerplechtigheên verwijderd, — met een drom
van uitgestootnen, als hy-zelf, het land doorkruisend,
dan eens van plek tot plek door Saül met zijn duizend
benaauwd of opgespoord; dan kampend met gebrek,
met oproer, met verraad, dan weêr op Amalek,
dien hater Israëls van ouds, den aanval wagend,
of wel den Gesuriet met staâgen oorlog plagend;
maar Israels herders steeds beschermend met ons zwaard.
In allen dezen heeft me Uw rechterhand bewaard,

(*) 1 Sam. XVII: 19. (†) 1 Sam. XVIII: 25—27.

Hosted by Google

o Heer! geen haar mijns hoofds ter krenking prijs gegeven
aan Saüls lagen, als hy dorstte naar mijn leven,
aan Doëgs snooden haat, aan Nabals steenen hart;
veeleer, na elken smaad of doorgekampte smart
mijn hoorn verhoogd te meer, mijn haters laag doen zinken
of van Uw heilge wraak den beker ledig drinken.
Engédi, Maon, Ziph, getuigen van dien God
mijns heils! en gy vooral, gy Ziklag! waar mijn lot
een keer nam onverwacht, als zelden de eeuwen zagen
of schrijvers boekten ter gedachtnis, in de dagen
toen deze kruin, den dood nog pas der steeniging
ontgaan, uit Judaas hand de koningskroon ontfing. (*)
Heel Isrel volgde eerlang! ik zag de heirbanieren
van 't twalefstammig volk mijn troonsbestijging vieren.
'k Zag al wat Saüls was geweest, met heel zijn zaad
gegeven in mijn hand. 'k Zag, meester van den Staat,
te midden van een staf van drie en dertig helden,
wier wedergade licht geen natie meer zal melden,
onze oorlogsfaam gevest, — door wapenfeit aan feit
de grenzen van het land versterkt en uitgebreid, —
den Syriër verneêrd, — met Edom aan mijn voeten
den Moabiet in 't stof de aloude vete boeten, —
onteigend Jebus stam, en Salem in mijn macht, —
op Sions hoogten de ark des Heeren opgebracht,
en, als mijn hand dien God een tempel dacht te stichten,
(voor Salomo, mijn zoon, thands de eerste zijner plichten,)
het voorrecht my ontzegd, maar tot in eeuwigheid
een Redder uit mijn huis aan 't menschdom toegezeid.

En daarom zullen U verheerlijken mijn psalmen
en van Jehovaas naam een wereld doen weêrgalmen,
neen! by geen tent van Sem, geen spraak van Canaän
beperkt, maar uitgebreid tot eindloos verder dan
ooit Tyrus heeft vermoed. Een volk, nog ongeboren,
zal door zijn harplied Uw verheven daden hooren,
en met my zingen van de wondren die Gy wrocht,
als Ge aan Mitzraïms goôn Uws volks ellend bezocht,
of Isrel vestigdet in Palestinaas steden, —

(*) 1 Sam. XXX en 2 Sam. II : 4.

Hosted by Google

en van Uw wondren ook aan my, die tot dit heden,
met U, geen berg ontzag, door dichte benden drong,
door diepe waatren ging en over muren sprong.
Ja, hooren zal heel de aard en millioenenmalen
haar einden, eeuw aan eeuw en dag by dag, herhalen
't akkoord der hoogten van Uw heilgedachten, en —
der diepte van mijn val en misdrijf. Ja! ik ben
in ongerechtigheên geboren, en in zonde
ontfing mijn moeder my. 'k Voel 't snerpen van de wonde
(ook by de heelkracht van Uw balsems, trouwe God!),
de wonde die Uw knecht in schuldig zingenot
en zondes dronkenschap zich-zelven heeft geslagen
op dien onzaligsten, dien grouwzaamsten der dagen,
toen de oorlogsman, verstrikt in zelfgekozen rust,
aan sterker vijanden zich prijs gaf onbewust,
dan waar voor Rabbaas vest zijn helden tegen streden, —
toen op het dak, ter sluik, de wandlaar ingegleden
in de onbewaakte borst zijn schrikbren intrek nam!...
ach! om den valschen gast te onthalen, werd het lam,
het ooilam van den vriend, den eedlen wapenbroeder,
geroofd; straks door dien roof te stouter, te verwoeder,
dwong de overweldiger een tweeden gruwel af,
des overspelers schand ter dekking en ter straf.
Neen! woorden zijn er niet voor wroegingen en smarten
als die ik sints doorstond. Doorgronder van de harten!
Gy kent ze die ik leed! rechtvaardig, neen, te zacht
veeleer — maar in Uw toorn hebt Ge aan genâ gedacht!
Gy weet het, Gy-alleen, zoo lang dees lippen zwegen
mijn ongerechtigheid bedekkend, wat al wegen
ik uitdacht om, kon 't zijn, te ontkomen aan die vaaag:
„Waar zijt gy, Adams zoon?" en dan eens, in een vlaag
van krankte of razernij mijn doodschuld om te keeren,
dan weder, opgegaan in 't heilig huis des Heeren
met ongeheiligd hart, by psalmen en gebeên,
by tabernakeldienst en offerplechtigheên,
te ontkomen aan my-zelf, my-zelven te vergeten,
of, mooglijk! by die taal eens Satans mijn geweten
te harden: — dat de man, wien God verheven had,
uit kracht van koningsrecht Gods ordning overtrad!
voor 't minst, geen moorder was als andre moordenaren!

Hosted by Google

Maar mijner beendren merg verouderde, mijn haren
vergraauwden middlerwijl, mijn sappen droogden op,
de krankheid mijner ziel steeg kankerend ten top; —
toen deedt Ge in Davids oor, o God! den donder knallen
van dat verplettend, ja! dat op den diep gevallen'
ter brijzling neêrgeslingerd woord: „Gy zijt die man!"
mijn vonnis te gelijk en 't einde van mijn ban.
Want de ader was geraakt, des zondaars tranen vloeiden
van uit des harten wel bij stroomen, en besproeiden
den voetbank van dien troon, door eeuwig recht gestaafd.
Mijn nieren in mijn schoot beleden! — Gy vergaaft.

o Liefde, o heiligheid, die d' overtreder spaarde,
maar aan zijn zonde-zelf een eeuwgen krijg verklaarde!
Laat eeuwen zonder eind d' ontzachelijken stond
verhalen, hoe 'k aanbad, — hoe door een zelfden mond
my aangekondigd werd vergifnis en kastijding,
vergifnis onbegrensd, maar tevens van de ontwijding
der gaaf, der gunst, des volks, des naams van Jacobs God
een onverdelgbre vrucht voor heel mijn oovrig lot
op aarde. 't Bloedig zwaard zou van mijn huis niet wijken,
mijn vaderhart van rouw, van schande, vaak bezwijken,
by 't sterven, neen! veel meer by 't leven van een zaad,
om ontucht, om geweld en doodslag, om verraad,
befaamd in Israël, — tot dat ik-zelf moest vluchten,
meer dan van Saül ooit, veroordeeld thands te duchten
van u, mijn Absalom! o nog te dierbre zoon,
ter kwader uur, helaas! zoo schittrend en zoo schoon!
van u, op wien mijn recht zoo schrikbaar moest gewroken,
toen met uw hart het mijn door Joab werd doorstoken,
den wreedaart, die my dwong met opgeklaard gelaat
te staren op den zoon, het offer van zijn haat!

o Heer! Gy hebt ook dus Uw boetling niet begeven!
Gy, eeuwig trouw, tot in dien avond van zijn leven
zoo dreigend somber soms, zijn rechterhand gevat,
zijn klachten niet versmaad, wanneer hy tot U bad
en riep uit diepten van ellenden! Gy, zijn paden
verhelderd keer op keer! Gy, door steeds nieuwe daden
beschaamd zijn haters, en geen kroost van Jemini

Hosted by Google

doen juichen over hem, — den vloek van Simeï, (*)
den raad van Bichri's zoon (†) niet aan zijn ziel volbrengend.
Neen! maar zijn levensdag en heerschappij verlengend,
hebt Gy zijn hoofd, zijn troon, van d' ondergang bewaard,
de aloude zege steeds doen kleven aan zijn zwaard, —
voorts, op zijn loopbaan, voor te vaak ontvallen vrinden
Barzillais (§) in den nood en Ornans (**) hem doen vinden;
en, zoo ten jongsten schok in mijn bestormde ziel,
met Joab aan de kroon ook Abjathar ontviel,
Benája my voor d' een', voor d' ander Zadoks wijsheid,
der jeugd van Salomo en Davids late grijsheid
ten stut en steun verleend; (††) toen van Adonia,
zijns broeders Absaloms beklaagbre wedergâ,
de stoutheid werd gefnuikt. — Bij al die wisselingen
bleef steeds mijn harp besnaard. 'k Vond krachten om te zingen
in dees mijn levensherfst, min glansrijk, als te zeer
mijn lente was misschien! maar vruchtbaar des te meer
in zielsbevinding van Uw gadelooze wegen,
Uw wijsheid in de diepte. o! Lof en dank Uw' zegen,
dat in des konings leed de zanger niet bezweek,
en nooit Uw Heilge Geest van zijn akkoorden week.

En thands! daar schonkt Ge op nieuw by d' uitgang van mijn leven,
o God, me in liefde en trouw dezelfde steeds gebleven!
loftonen aan mijn harp. Had lang genoeg een kroon
mijn hoofd omschitterd, vaak omklemd? ik zag mijn zoon
(Jedidja, lievling Gods, (§§) was naar Uw welbehagen
zijn toenaam van der jeugd), in spijt van hinderlagen
en haters om hem heen ten koning ingewijd,
de stammen met gejuich U lovend wijd en zijd. (***)
'k Heb voor Uw aangezicht of 't waar tot aan den drempel
van d' op Moriaas top haast op te trekken tempel
zijn jonglingsschreên geleid, mijn schatten in zijn hand,
uw zegen op zijn hoofd gelegd, ten onderpand
voor hem, voor heel zijn volk, van Uw beloftenissen,
waarvan geen sprank, geen stip, haar uitkomst ooit zal missen.

(*) 2 Sam. XVI: 1—14.
(§) 2 Sam. XIX: 31 en volg.
(††) 1 Kon. I: 5—8.
(***) 1 Kon. I.
(†) 2 Sam. XX: 1 en volg.
(**) 2 Sam. XXIV: 18 en volg.
(§§) 2 Sam. XXII: 24 en 25.

Hosted by Google

Doch welk een wedergalm uit hooger streken spreekt
van dingen tot mijn geest, als nimmer afgesmeekt
door menschen, of in 't hart eens stervlings opgestegen?....
By geen verganklijk zaad eens zondaars, by geen zegen
voor Isrel, by geen troon voor Palestyne alleen,
bepaalt de rijkdom zich dier heilverborgenheên!
Een meer dan Salomo, gesproten uit mijn lenden,
gaat op, het licht gelijk, des werelds uiterste enden
bestralend met een zee van heerlijkheid. De ster
van Jacob wijst het pad aan volkren, die van ver
zich haasten om de komst diens Redders te begroeten,
en meer dan Schebaas goud te leggen aan Zijn voeten!
Een schaar van koningen en wijzen werpt zich neêr,
Zijn wet aanvaardend of verstommend voor Zijn leer.
Maar d' onderdrukten zal Hy zijn gelijk een regen,
die 't late gras begiet, verkwikkend neêrgezegen!
En zeegnen zal men Hem, zoolang van zon en maan
aan 't hemelsch firmament de wissling zal bestaan.
Neen! aan geen andre aldus van Uw gezalfde knechten,
geen' menschenzoon als Hem, gaaft Ge ooit, o God! Uw rechten! —
En toch! by al dien glans van goedheid, grootheid, eer,
ook lijdenskelken, Davids Zoon en Davids Heer!
Uw deel? Ja, 'k zag den held in diepe waatren zinken
en bodemlooze slijk. 't Zag, afgemat, Hem drinken
op 't slagveld uit de beek (*) na 't slaken van een kreet
van meer dan jammer, meer dan overstelpend leed,
gelijk in 't felst der smart geen David immer kende,
maar (mooglijk!) in een stond van namelooze ellende
slechts voorgevoelen kon. (†) 'k Zie straks na dezen nood
Hem neêrgelegd in stof en banden van den dood; —
maar ook aldaar zal geen verderving ondervinden
Gods Heilge, graf noch hel Zijn overschot verslinden,
wien vreugdverzading aan Gods rechterhand verbeidt,
en lieflijkheden zonder eind van heerlijkheid, — (§)
waar, neêrgezeten in gewijde krachtbetooning
naar Melchizedeks wijs als Hoogepriester-koning,
Zijn schepter over de aard Zijn vijanden beheerscht.
Looft, looft dien Heerscher! Loof Hem, Isrel! gy het eerst

(*) Ps. CX: 7. (†) Ps. XXII 1. Matth. XXVII: 46. (§) Ps. XVI: 7—11.

Hosted by Google

op tempelcithers en cimbalen! Looft, o volken
der wereld! met Zijn volk, Hem wien Ge op 's hemels wolken
(Zijn wagen!) op den dag Zijns heils aanschouwen zult. —

De psalmen Davids, des zoons Jesses, zijn vervuld!

* * *

De Geest des Heeren heeft door my gesproken en Zijne rede is op mijne tong geweest. 2 Sam. XXII: 3.

Ja, zanger! ziener in den geest!
Gods rede is in uw mond geweest
tot by uw jongste harpakkoorden!
Met hen werd heel het aardrijk rond
aan 't menschdom vrede en heil verkond
tot aan des werelds verste boorden.

En wijken zal het wijd heelal
eer dat een stip ter aarde vall'
van 't geen beloofd werd uit uw lenden.
En meer dan zevenvoudigmaal
zal heel de aloude orakeltaal
uit die belofte zich volenden!

Aan Davids Zoon, aan Davids Heer
lof en aanbidding, eeuwige eer,
by heel Zijns volks Hosanna-galmen,
waarvan in Bethlehem
der Englen vreugdestem
den aanhef hooren deed in loutre hemelpsalmen!

1851.

STILTE.

Geen wolkje dreef er aan den hemel,
geen windje suisde er in de blaân,
en als een spiegel glad en effen,
stond de onbewogen Oceaan.
Daar streefde 't vaartuig onbekommerd
de blaauwe baan der baren door,
by wier door niets gestoorden vrede

Hosted by Google

het weekste hart zijn vrees verloor,
het moedigste vergeefs een voorwerp
ter koeling van zijn strijdlust zocht.
Ik luisterde, en vernam geen murmling,
geen zuchtjen op het zilten vocht,
geen aanval, neen! van kokend zeeschuim
op de onverzettelijke rots;
maar louter vrede en samenstemming,
by staking van het golfgeklots,
had overal den kamp vervangen
der elementen met elkaêr,
en stil was 't strand, waarop de vloed wies
met naauwlijks opgezette baar.
My dacht, geen dag was immer schooner,
geen gouden zonneschijf bescheen
met rijker stralen ooit te voren
het lachend landschap om ons heen....
Daar lette ik eensklaps op den zeeman,
die voor- op voorzorg nam aan boord, —
de lange kalmte van den hemel
had hem — verschrikt meer dan bekoord,
die door geen zucht gestoorde stilte
een dreigend zeegevaar voorspeld,
dat luchtazuur, door niets beneveld,
een onvermijdbaar stormgeweld! —
De les drong door tot in mijn binnenst,
ik zuchtte diep, want ik verstond!
Hoe! aan den zeeman had die lichtglans
aanstaande donkerheên verkond?
En my — een oogenblik verheldring
had me aller stormen vroeger woên,
als waar 't in overmoed, vergeten
ja, niet meer mooglijk wanen doen?
Ik dacht alreê mijn boezem veilig
voor 't bloeden van een nieuwe wond,
na al de jammren die 'k doorleefde,
na al de smerten die 'k doorstond.
'k Vertrouwde 't schijnsel, zonder aarzling
van een my vreemde voorspoedszon,
ik waande dat na zooveel woelens

Hosted by Google

de dag der rust voor my begon!
Mijn hulk voortaan zou veilig drijven,
tot ze eenmaal havende in het graf....
ach, anders leerde my het voorbeeld,
dat my de ervaren zeeman gaf. —
Heer! vind' in U mijn hart de ruste,
eer 't weder duister om my word'!
Heer! zoek' by U mijn ziel de toevlucht,
eer haar de branding overstort'!
Te koen, te ruimschoots dorst ik hopen!
o! Dat ik, needriger te moê,
in U alleen de sterkte zoekend
van 't zelf betrouwen afstand doe!

Naar 't Engelsch.

1851.

DE BARRE ROTS.

Met het hoofd in de wolken,
den voet in de kolken,
staat by golvengeklots
naakt en eenzaam de rots.
Te vergeefs op zijn toppen
zijgen morgendaauwdroppen!
Te vergeefs ziet de maan
lieflijk starend hem aan!
En geen zomerluchtzwoelte
en geen avondwindkoelte
vermag iets op den aart
van het ijskoud gevaart',
waar zich bloemen noch bladen noch moschgroen op toonen,
en geen plant wordt gezien,
om des kruidkenners vlijt met een schat te beloonen,
of den zeemeeuw een nest voor zijn jongen te biên!

Sombre steenrots! de lente keert weder,
't dorre veld wordt bestrooid,
wordt bekleed, wordt getooid, —
maar op u blikt zy vruchteloos neder!
op uw kruin past, voor krans,
een verhevener glans.

Hosted by Google

'k Zag een leger van golven den aanval beginnen!
Zy liepen u aan,
met schelden en slaan,
met schuimende woede! Maar zouden zy 't winnen?
Of ook over u heen heel haar menigte gaat,
zy breken, — gy staat.
Zy breken, zy wijken,
van veêrkracht beroofd.
Daar verheft gy het hoofd;
statig ziet men het prijken
met paarlen van 't zeenat, met edelgesteent'
als van ziltige tranen by 't zonlicht geweend.

Dus ook menig in God vastgeworteld gemoed!
wen der tegenheên vaak overstelpende vloed
voor een oogenblik tijds is geweken,
zij de bloesem van vroegere weelde vergaan,
zij 't voor altijd op aarde met vreugde gedaan,
voel' zich 't hart by herhaling nog breken; —
toch verheft zich in vrede de geest naar omhoog,
by den daauwdrop der smeltende smart in het oog,
en men beurt uit ons wereldsch gewemel,
als die eenzame rots
uit het golvengeklots,
naakt maar blinkend de kruin op ten hemel.

Naar 't Engelsch.
1851.

DE HULK VAN STAAT.

O navis! referent in mare te novi
Fluctus? HORAT.

Met telkens sneller vleugelslag
doorrent de tijd des hemels bogen,
en zwaait den sikkel nacht en dag,
by wiens geflikker uit den hoogen
afgronden beurtling opengaan
en weêr met lachend groen zich dekken,
terwijl langs de oude wereldbaan
de ontelbre schaduwbeelden trekken. —
De grijzaart, leunende op zijn staf,
verwondert zich hoe weinig dagen

Hosted by Google

ook zijn wieg afstond van zijn graf,
maar van hoe veel zy heugnis dragen.
Zag niet zijn leeftijd van Bourbon
het koningsbloed den moordbijl verwen,
op Sint-Heleen Napoleon,
Philippe in England balling sterven?
Zag niet één leeftijd, naast den stroom
van honderd Staatsomwentelingen,
de wonderheên van licht en stoom
elkaêr voltooien en verdringen?
Het vlugst gewiekte ros gedwee
by de ijzren wagens achterblijven,
en naast het blanke zeil op zee
de zwarte kooldamp bovendrijven?
Ja, als een nachtlijk droomgezicht,
door duizend krachten, t' zaam verbonden,
een nieuwe wereld opgericht,
reeds door nog nieuwer half verslonden?

Uw grijzaarts mede, o Nederland!
omvatten 't naauwlijks, wat ze al zagen
zich achtervolgen op dat strand,
waar in hun jeugd of kindsche dagen
de Zoon eens Vierden Willems stond
gehuldigd beurtling en verdreven, —
waar thands, uit aller braven mond
het volksgebed wordt aangeheven
voor 's Konings hoofd, voor 's Konings zoon,
die zoon, een vierde Willem weder!
Dale op den erfgenaam der Kroon
de zegen zijner vaadren neder!

Vijf kroonen op- en afgelegd, (*)
tien Constitutiën versleten, (†)
met België een bezworen echt
ontbonden weêr en reeds vergeten,
getuigen met hoe fel een vaart

(*) Koning Lodewijk en diens zoon, — Napoleon, de Koningen Willem I en II.
(†) Van 1795 tot 1848.

Hosted by Google

het zij we waakten, 't zij we sliepen,
op' Neêrlands grond, als op heel de aard,
de losgelaten tijden liepen.
Wat zal de toekomst, die vast naakt,
u, mijn geboorteland! nog baren?
Geslaakt uw scheepvaart, of gestaakt?
ten zetel voor uw handelaren
den Helder ginds of d' Amstel hier? —
Oud Java u of d' Engelander?
De Fransche bloedvlag uw banier,
of onverwrikt de Oranjestander?

Wy waren 't Harelemmer meir
vol moed beleegrend en bestokend,
en 't zeeveld, Flevoos kom weleer,
zag, van vergeefsche woede kokend,
ons de oogen wenden naar het strand
hem met dien zelfden blik bedreigend,
waarmeê zich 't Hollandsch Vasteland
den zusterkolk reeds heeft geëigend! —
Als ziet! een vreeselijker vloed,
die, Frankrijks bergen afgekomen,
des werelds hoogten zinken doet,
ook Neêrland aangrimt met zijn stroomen,
by Sprokkelmaanlicht opgezweept,
door Maartsche vlagen voortgedreven,
dat half de grond wordt meêgesleept,
dat aan het roer de stuurliên beven.

o Scheepken, dierbaar Vaderland,
door 't woên bedreigd van zoo veel golven!
o Scheepken, dank zij hooger hand,
nog in dat schuim niet gantsch bedolven!
Ach! op dien dollen Oceaan
wiens waatren donderen en slopen,
hoe zal het verder met u gaan?
Voor alle winden ligt gy open!
't Zij 't uit den Westen vrijheid blaast,
of kille dwangzucht uit den Noorden!
Zij 't by- of ongeloof, dat raast,
gebroed aan Seine- of Tiberboorden.

Hosted by Google

o Scheepken! veilig zult gy zijn
op deze dobberende baren,
meer dan waar ijdle wijsheidsschijn
op hoogten wijst, die niet bewaren.
Zoo slechts, als voortijds, aan uw boord
(waar ook een dwaas geslacht zich keere!)
de naam, het bloed, de Geest, het woord
van dien Bevrijder blijft in eere,
die op der Zijnen: Wy vergaan,
het noodweêr wendde, hooggeklommen,
d' ontboeiden bergwind stil deed staan
en de opgezette zee verstommen.

1851.

AAN JONKVROUWE E. H. LUDEN,

IN ANTWOORD OP EEN AAN MY GERICHT VERS.

Jonkvrouw! was de harp des Dichters,
op de wijs zijns volks besnaard,
u een wederklank, zoo zuiver,
uit uw eigen dichtgeest waard?
Heil zij U, dat van dien harptoon
neen! geen schoonheid, maar de stof
op de schatting aanspraak maakte
van uw zusterlijken lof!
Heil ook hem, zoo ooit zijn zangen,
waarlijk ruischend God ter eer,
zielen schokten voor zijn Heiland,
harten lokten tot uw Heer! —
Jonge mededichteresse!
't zij uw voorrecht en het mijn,
van dien Meester vol genade
't zeker eigendom te zijn!
aan Zijn voeten neêr te zitten,
neêr te zinken by Zijn kniên!
en, verwaardigd Hem den danklof
onzer zangen aan te biên!
Ik, — met eerlang grijze haren,
van diens Konings zegetocht
den bazuingalm op te vangen,
dien ook Gy vernemen mocht!

Hosted by Google

Gy, — met maagdelijke teêrheid
tegen elke levenssmart
hemelstemmen in te fluistren
aan 't ten hemel opziend hart!

1852.

AAN Ds. O. G. HELDRING,

BY DE 25-JARIGE VIERING VAN ZIJN EVANGELIEDIENST.

Geen prediking van 't woord aan saamgevloeide scharen,
geen huis- en hutbezoek met trouwe vlijt verricht,
geen weiding van de jeugd sints vijf en twintig jaren,
voldeed aan U w besef van hooge herdersplicht!
Veel ruimer bleek Uw kring, veel wijder streefde Uw pogen,
en dieper drong Uw blik in onze volksellend,
o Heldring! wien Uw land (zoo dichters spellen mogen),
eens deel geeft in den lof aan WICHERN toegekend.
En thands! van gade en kroost, van vrienden en Gods zegen
omschaduwd en omstraald, viert Hemmen's leeraar feest!
Zoo ademe ook van my hem aan den dankdisch tegen
een feestdronk uit de verte, een handdruk in den geest!
Ja, uit eens broeders hart een broederlijke bede,
ten weêrklank van z i j n bede in H e m m e n's kalme kerk:
„Barmhartigheid van God, en heilgenade, en vrede
ruste op U w hoofd en huis, ruste op U w kudde en werk,
van waar des Herders staf naar 't welgevallig SETTEN
verloornen lokt en trekt van uit den muil der hel,
tot Neêrlands op zijn stem reeds uitgeworpen netten
op de Afrikaansche kust en Javaas Archipel!"

1852.

E Z E C H I Ë L.

Aan de oevers van een nederigen vliet,
met stillen gang d' Euphraat in de armen loopend,
zit eenzaam en verdiept in 't zielsverdriet,
toch op den God van Isrels toekomst hopend,
Ezechiël, de balling, Buzis zoon. (*)
Ver uit zijn oog, blijft in zijn boezem leven

(*) Ezech. I: 1—3.

Hosted by Google

de Tempelstad, om naar Chaldeeuwsche goôn
't Chaldeeuwsche zwaard reeds eenmaal prijs gegeven,
weldra op nieuw, om volks- en koningsschuld,
ter plundering, ter plettering verwezen,
omdat de maat des grouwels werd vervuld,
in priester en propheet ten top gerezen.

Aan d' oever van den Cheber zit de man,
op Babylonisch erf van God geheiligd
ten priester en propheet, en van den ban,
op Palestina wegende ach! beveiligd
door 't zout — der vreemdlingschap, waarin hy zucht.

Op eens! zie daar, de heerlijkheid des Heeren
omschittert hem. (*) De Noorderstreek der lucht
scheen zich een oogenblik in nacht te keeren!
Een wolk, van vuur bezwangerd en verlicht,
snelde aan op vleuglen van den storm, — een wagen,
door wonderwezens, vreemd van aangezicht
en vorm, in 't ruim bewogen en gedragen.
De raadren van dien wagen in zijn vaart
doordaveren met donderende wieling
de vastigheên des hemels en der aard.
Toch dreigen zy, maar brengen geen vernieling.
Het wolkgespan zijgt statig van omhoog;
en ziet! een troon, en op den troon, met vuren
omvonkeld van saffier en regenboog,
een man met majesteit omgord. Verduren
vermocht geen sterflijk oog den gloed en glans,
die om die lenden speelde, en half bezweken
by d' eersten blik, ontfangt de Ziender thands
gezichten in den geest, en woorden om te spreken.

Wat zag hy? zonde en anval van rondsom!
Gods Israël in wedstrijd met de volken,
wie onrecht, snoodheid en afgodendom
godtergender zal staaplen tot de wolken!
Wat zag hy? dan eens Sidon, hoog van macht,
en Tyrus in den rijkdom van haar schoonheid,

(*) Ezech. I: 4—28.

Hosted by Google

terwijl haar Vorst in volle Cherubspracht
als in een Eden Gods zich-zelf ten toon spreidt; —
straks Tyrus beide en Sidon in het stof,
een schriktooneel, een schande en smaad geworden; (*) —
dan weêr Jerusalem, niet meer een lof
op aarde, maar een moordkuil van wanorden,
Adonisdienst en vuile afzichtlijkheên,
van uur tot uur ten oordeel aangeschreven, —
geen maagd, geen huisvrouw meer der jonkheid, neen!
maar overspeleres, van God begeven. (†)

Wat sprak hy? over Judaas stad en stam,
Gomorrhaas vloek en Sodoms zwavelregen! (§)
van uit den hemel zengend vuur en vlam
van pest, met schrik, uit d' afgrond opgestegen!
Van Babylon, een uitgetogen zwaard,
een zwaard ter wraak, ter slachting blank geslepen!
Geen vrouw verschoond, geen zuigend wicht gespaard,
maar als door beulshand ten gericht gegrepen!
Beleegring en benaauwdheid allerweeg, —
bestorming en vernieling, ongeduldig
naar prooi, — het land van zijn bewoners leêg!
Verstrooiing en ellende duizendvuldig!
Doch over Ammon mede 't strafgericht,
en over Moab, Edom, Philistijnen,
en wie nog meer by 't roerende gezicht
van Isrels straf, van Judaas stervenspijnen
de lip vertrok tot vreugde of hoongelach;
en over dat Egipte, by wiens paarden (**)
Gods volk van ouds zijn heil te zoeken plach,
als zich Chaldéaas oorlogsbenden schaarden.
Ja, oordeel, straf en wraak, naar 't recht van Hem,
by wien geen onrecht werklijk is of denkbaar,
vernam het oor, verkondigde de stem
des mans, in God onwankelbaar, onkrenkbaar.
Maar toch nog meer dan louter strafgericht
op tot den hemel schreiende schandalen,

(*) Ezech. XXVI, XXVII, XXVIII. (†) Ezech. VIII.
(§) Ezech. XVI. (**) Ezech. XXV, XXIX, XXX.

Hosted by Google

werd hem getoond in 't hemelsch vergezicht,
werd aan zijn stift vertrouwd om af te malen.
Neen! in geen pest en krijg en wraakbetoon
voleinden zich de Godsverborgenheden.
Daar is, daar komt een dag van schrikbaar loon
voor 't in Zijn weg volhardend overtreden,
maar ook van heil, hoe ook uit smart gebaard, —
van vrede zonder stoornis, zonder menging, —
een dag van glorie van den Heer op aard,
en ook voor Isrel eens van wederbrenging.
De chaos van dit wereldsch stofgebroed
wordt eens, wordt voor altoos, door licht vervangen
van heiligheid en heerlijkheid, begroet
door aller schepslen hulde en heilfeestzangen.
De zondvloed wijkt, de regenboog breekt door! ....
De zoon van Buzi zag ook deze tijden.
Aardbeving, vuur en stormwind gingen voor;
straks werd het stilte, en, in die stilte, uit lijden
het woord van deernis en vergeving, — 't woord
van redding, van heraadmen na versmachten.
De ziener hoorde en zong en plantte 't voort
in prachthebreeuwsch tot verre nageslachten: (*)

„Hoor, menschenkind! en propheteer,
„en dat het Isrels bergen hooren,
„wat tot u spreekt der Heeren Heer,
„die zich ten tolk u heeft verkoren.

„De spotkreet komt Mijne eer te na,
„door Isrels haters aangeheven:
„„zijn eeuwge heuvelen werden, ha!
„zijn hoogten ons ten erf gegeven."

„Zoo hoor, o Israëls gebergt'!
„En hoort, gy stroomen en gy dalen!
„het woord des Konings fel getergd,
„en 't reik' tot 's aardrijks verste palen!

„Ja, hoort het, vesten lang verwoest!
„en niet meer kenbre stadsruïnen,

(*) Ezech. XXX.

Hosted by Google

„wier ramp en roof getuigen moest
„van 't ijvervuur des Ongezienen!

„Zie! 'k geef Mijn liefde weder lucht.
„Voleind zij ballingschap en kommer!
„Uw bergen dragen weder vrucht,
„uw boomen schenken weder lommer.

„Beroofd, geschonden, afgeplukt
„werd lang de Libanonsche ceder,
„zijn wortels werden uitgerukt,
„zijn breede takken smakten neder!

„Maar op dien eigen Libanon
„doe Ik een hoofdtak wortel schieten;
„de koestring zal hy van Mijn zon,
„en van Mijn daauw het vocht genieten.

„Dat 's hemels vooglen immermeer
„in schaduw schuilen van dien ceder! —
„Dat zal Ik geven, spreekt de Heer,
„Ik die verhoog, Ik die verneder! (*)

„Ge ontheiligdet Mijn dienst en naam,
„gy hebt uws afvals loon verkregen.
„Het oog der volkren al te zaam
„zag u een toonbeeld Mijner wegen.

„Doch eens (om uwentwille niet,
„maar 't rommlen Mijner ingewanden!)
„voer ik naar eigen grondgebied
„uw stammen op uit alle landen.

„Gevonden wordt gy in uw bloed,
„rein water zal Ik op u plengen!
„van zonden, nooit naar eisch geboet,
„zal Ik, Ik-zelf, u zuiver sprengen.

„'k Neem van u weg het hart van steen;
„een vleeschen hart zal Ik u geven,
„waar 't heilgebod, steeds overtreên,
„dan door Mijn Geest wordt ingeschreven.

(*) Ezech. XVII : 22—24.

Hosted by Google

„Ja, geven zal ik u dien Geest
„ten liefdebond, als nooit voordezen!
„De voorge dingen zijn geweest!
„Het zullen nieuwe tijden wezen.

„Ik weêr uw God, en gy Mijn volk,
„u-zelf ten walg om zondevlekken,
„die als een nevelende wolk
„Ik, uw Ontfermer, op doe trekken.

„Uw woestenij wordt weêr een hof,
„een Godewelgevallig Eden!
„Uit reeds vergeten puin en stof
„herrijzen hemelschoon uw steden.

„Zaagt gy die graven opengaan? (*)
„Zaagt gy die beendren zich bewegen?
„Die dooden op hun voeten staan,
„hun lange rustplaats uitgestegen?

„Die beenderen zijn Isrels zaad!
„Ik heb Mijn' Geest in hen gegeven!
„Hun naam, hun eer, hun kroon, hun staat, --
„'t zal alles uit den dood herleven!"

1852.

ECCE HOMO.

Zie den Mensch! Des menschdoms zonden
vlochten dezen Menschenzoon,
onder smarten, slagen, wonden,
een nooit meer aanschouwde kroon.
Doornen, uit den vloek geboren,
prangen dat gezegend Hoofd,
glorie, stralende uit wiens poren,
al wat zon heet haast verdooft.

Zie die oogen, neêrgeslagen
onder 's werelds hoongericht!
Smaadheên, koninklijk gedragen,
oversluieren hun licht,

(*) Ezech. XXXVII: 1—14.

Hosted by Google

oversluieren die blikken
die door hart en nieren gaan,
al wat schuld belijdt verkwikken,
al wat hoog staat, nederslaan.

Zie die schouders, hier omhangen
met de purpren spotkleedij,
door 't triumfkleed eens vervangen
van de Christusheerschappij; (*)
als de rietstaf zal verandren
in een schepter, nooit veroud,
ijzer voor zijn tegenstandren,
voor zijn lijdend volk, van goud!

Toen de hoonkreet zich ontlaadde
uit der moordenaren mond,
zie die lippen vol genade,
o! zy zwegen op dien stond!
Straks ontspanden zy zich weder
in een gadeloos: „vergeef!"
Aarde! hoor het en zink neder!
luister, Sion! en herleef!

Zie die handen! haast doorgraven
haar de naaglen aan het kruis!
Eerlang regenen zy gaven
uit het hemelsch Vaderhuis!
Eens van op de hemelwolken,
by bazuin- en stemgeluid,
breiden ze over alle volken
vrede- en zegevol zich uit!

Zie den Mensch! den Afgedaalde
van den Vader die Hem gaf!
wien Onzondigheid omstraalde
van de kribbe tot het graf.
Englenmachten, hemelkoren!
geeft den Mensch, Gods eengeboren,
onbeperkten lof en eer!

(*) Openb. XIX: 11—13.

Hosted by Google

En gy, mensch door schuld verslagen!
zie het Lam dat haar kwam dragen,
zie den Mensch, uw God en Heer!

1852.

AAN DEN WELEERWAARDEN HEER
P. J. J. MOUNIER.
MET EEN EXEMPLAAR VAN HET DICHTWERK
„APOSTELEN EN PROFETEN."

Den Prediker, die 't woord hem van zijn God vertrouwd,
en by des levens strijd steeds zekerder bevonden,
met warmte nooit verzwakt, met ijver nooit verkoud,
den volke week aan week volhardend mag verkonden, —
den Herder, die den wenk by 't Galileesche strand
vernomen, steeds zoo trouw, zoo ernstig blijft gedenken
en wakend voor de hoop van Kerk en Vaderland,
der kudde lammerkens met eedle voorkeur drenken, —
den Medestrijder, die een deel als overnam
van d' ouderlijke plicht nooit straffeloos vergeten,
wanneer hy aan ons kroost de hoop van Abraham
en 't woord ontvouwde van Apostlen en Propheten.

1853.

VOOR IERLAND.

In duisternis gezeten
en schaduw van den dood,
brak Erin uit in kreten
van krankte en hongersnood.
Geloofsgebeden stegen
voor Erin op tot God;
en onze God gaf zegen
begaan met Erins lot.

Begaan met Erins nooden
zond Hy zijn heelend woord.
Zijne Evangelieboden
doortrokken oord aan oord.
Daar lenigden zich smarten,
daar brak der oogen schel,
daar openden zich harten,
daar weken haat en hel.

Hosted by Google

Doe over Erin lichten
Uw aanschijn immermeer!
Laat in den kamp niet zwichten
Brittanje en Neêrland, Heer!
Straks, wen bazuinen schallen
by Uwer englen stem,
zal 't groote Babel vallen, —
herrijst Jerusalem!

1853.

SLOTLIED
ACHTER DE „HESPERIDEN."

Onze dooden gaan ontwaken,
met geruisch van dank en lof!
Daauw, als Eden eens besproeide,
zal beregenen hun stof.
En deze aarde, fel bewogen,
als by 't sterven van haar Heer,
by bazuingeschal en donder
geeft haar lijken eenmaal weêr.
Waar is dan, o Dood! uw prikkel?
waar, o Helle! uw overmacht?
Aan het Lam, uw Overwinnaar,
zij de glorie toegebracht!
Was het hoogtijd Hem ter eere
over heel de Christenheid,
hoogtijd blijve 't in de harten
op Zijn toekomst voorbereid! —
In de Vrijdagmiddagsure
kwam onlangs een woord tot my;
in de Paaschdagmorgenstilte
bleef het feestelijk my by:
„Aardsche zorgen, aardsche twisten
„om genot, geweld, gewin!
„honderdarmige overheersching!
onbesuisde vrijheidszin!
„Vrees voor Staatsverwikkelingen!
„steeds herboren oorlogsschrik!
„wijkt by 't feest van deze dagen, —
zwijgt voor 't minst een oogenblik!

Hosted by Google

„om dat woord alleen te hooren,
in zijn diepten na te gaan,
„in zijn volheid aan te grijpen:
„„onze Heer is opgestaan!""
Hoor, o strijdende Gemeente!
lijders, zondaars, hoort de stem!
Hoor haar! Israëls gebeente!
't geldt ook u, Jerusalem!
Uwe dooden gaan ontwaken,
met gejuich van dank en lof!
Daauw, als Eden eens besproeide,
zal beregenen hun stof!
Waar is dan, o Dood! uw prikkel?
waar, o Helle! uw overmacht?
Aan het Lam, dat overmocht heeft,
dat verlossingen gewrocht heeft,
dat ons met Zijn bloed gekocht heeft,
zij aanbidding, lof en eere tot in eeuwigheid gebracht!

1853.

AAN EENE JEUGDIGE VRIENDIN,
MET MIJNE „POLITIEKE POËZY."

Neem, jeugdige Vriendin, die van uw kindsche dagen
standvastig achting boodt den Dichter dezer blaân!
ten dankbetoon voor 't hart, hem door u toegedragen,
dees vruchten van zijn herfst met welgevallen aan!
Hoe? (zegt hier iemand licht) hoe? voor zoo jeugdige oogen
dien bondel neêrgelegd van sombre politiek?
Had in zijn ouderdom dan 's Dichters zangvermogen
geen tonen over van meer streelende muziek?
Geen dergelijke vraag heeft hy van u te vreezen,
Vriendin en Zuster, wier tot God gekeerde blik
niet licht een wenk, een zang, een woord heeft afgewezen,
by uwes Heeren heil, ook tuigend van Zijn schrik!
Waar immer voor Zijn oog de Marthaas dienend waren,
of rust gezocht werd door Mariaas aan Zijn knièn,
daar was die toon: Hy komt! heel 't aardrijk zal Hem zien!
van ouds een welkom woord by Judaas dochtrenscharen!

1853.

Hosted by Google

TER BRUILOFTSFEEST
VAN
G. E. BARON VAN ASBECK
EN
JONKVROUWE CAROLINE VAN HOGENDORP.

In den naam des Gods van liefde,
die by d' aanvang heeft verklaard
aan 't boetseersel dat Hy vormde
tot Zijn evenbeeld op aard:
„hooger heil dan heel dit Eden
u ten erfdeel toegezegd,
nog een leven in het leven
werd van My u weggelegd.
Uit de hand van uw Formeerder,
uit uw eigen vleesch en been
zij eene egade u geschonken,
met u zalig, met u één."

In den naam des grooten Konings,
die aan Canaas bruiloftsdisch
in de wondren zijner Godheid
't allereerst verheerlijkt is;
die uit water wijn gebiedend
voor zich-zelf den beker kiest,
in wiens diepten zich de diepte
onzer zondeschuld verliest.
In den naam diens grooten Konings,
Bruigom-zelve van die kerk,
Zijner oogen lust en glorie,
Zijnes Geestes schoonste werk!

In den naam des Heilgen Geestes,
aan de leden van dat Hoofd
tot een Raadsman, tot een Leidsman,
onveranderlijk beloofd,
èn langs frissche waterbeken,
waar de palm en ceder tiert,
èn door 't dal der moerbeiboomen,
of wen storm en noodweêr giert,
naar een onvergankelijk leven,
waar geen vijand meer belaagt,

Hosted by Google

en de levensboom van Eden
uter levensvruchten draagt.

In dien naam dan driemaal heilig,
driemaal eilig, driemaal goed,
zij de dag, het feest, de feestdisch
door ons jubelend begroet!
Zij de beker dien wy effen,
dierbaar Echtpaar! u ter eer,
tot een dankgebed geheiligd
voor uw heillot van den Heer!
Ja! de Bondsgod van uw vaadren,
uw Verbondsgod in den doop
wil de God zijn van uw echtknoop,
van uw hart, uw sterkte, uw hoop.

God in leven, God in sterven,
onder 't loflied, onder 't kruis!
„'k Wil Hem dienen (zegt de Bruigom),
„met mijn gade, met mijn huis!" —
„Noordwijks rozen mogen blozen
„of verbleeken en vergaan!
„'k blijf mijn egade in die keuze,
„(zegt de Bruid), ter zijde staan!" —
Moeders, broeders, zusters, vrienden
juichen weemoedvol te moê,
edel Bruidspaar! die gelofte
met hun Amen! zeegnend toe.

1854.

DEN HEER J. A. VAN EYKEN,

BY ZIJN VERTREK NAAR ELBERFELD.

Van Eyken! met uw gaaf van poëzy in tonen,
neem Neêrlands heilgroet meê naar 't vriendlijk Elberfeld,
waarhenen 't broederhart van Maas- en Amstelzonen
met deze stille beê u zegenend verzelt:
Dat ook aldaar de vlucht van uw geleerde akkoorden,
geheiligd aan de bron der hoogste waarheidswoorden,
nog menig ziel verrukk', bevrijd door Christus bloed,
en als op vleuglen voer' den Heiland in 't gemoet.

Hosted by Google

IN DEN BIJBEL VAN EEN JEUGDIG ECHTPAAR.

Van God bevoorrecht paar, in 't bloeien uwer dagen
vereenigd om te zaam Zijn zalig jok te dragen!
Een lamp zij voor uw voet, een zon blijve op uw pad,
langs 't u gegunde spoor naar de eeuwge vredestad,
dat Woord, voor eeuw aan eeuw onfeilbaar neêrgeschreven,
die Schrift, door d' eeuwgen Geest Zijn' heiligen ingegeven!
Het zout by vreugde en vreê, het zoet by kamp en kruis,
de vraagbaak van uw hart, het wetboek van uw huis,
de noordstar, die op aard uw weg en gangen regelt,
't bewijs der erfnis, u verzekerd en verzegeld,
't getuignis van den Heer, wiens vlekloos offerbloed
voor hart en huis by God gestaâg verzoening doet!
Met door Zijn Woord en Geest steeds versch hergeven krachten
welzalig die Hem dient! welzalig die Hem wachten!

1854.

IN HET ALBUM DER BEWAARSCHOOL SOPHIA TE VOORBURG. (*)

Jonkvrouwlijke ijver sticht; en Neêrlands Koningin
schenkt aan den bouw Haar gunst en d' eêlsten Harer namen. (*)
Zoo moog Gods eigen Geest den schoonen wensch beamen:
de wijsheid, hier betracht, zij de echte Christuszin!
Zoo moog zijn Vaderoog der kleinen schaar bewaren!
Zoo mogen 't op die plek volwass'nen mede ervaren,
dat 's werelds Heiland, neen! geen kindren van zich weert,
maar in wie Hem behoeft, 't gemoed eens kinds begeert.

1854.

LUTHERS PSALMLIED.

Een vaste burcht is onze God,
een machtig schild en wapen,

(*) Gesticht door Jonkvrouwe Hoffman, thands Baronesse van Wassenaer van Catwijck. (†) Sophia, wijsheid.

Hosted by Google

Hy redt ons uit het bangste lot,
hoe donker 't sta geschapen.
Den ouden vijand mist
zijn weêrgalooze list,
en sterke wapenkleeding,
beproefd, ons ter vertreding.

Door onze macht wordt niets besteld,
wy zijn gantsch zeer verloren!
Maar voor ons strijdt de rechte Held
dien God-zelf heeft verkoren.
En vraagt gy wie Hy is?
't Is Jesus, ja gewis
de Heer der legerscharen,
die zal ons wel bewaren.

Al maakt het ons de wereld bang,
met duivlen die ons drukken,
toch blijft ons blij triumfgezang:
God doet het ons gelukken.
Wat dezer wereld vorst
ook overleggen dorst,
zijn oordeel is gesproken,
zijn rijk en macht verbroken.

Het woord van God zal blijven staan,
hoe zy de vuist ook ballen;
Hy-zelf, Hy houdt de hand daaraan
en zal 't niet laten vallen.
En nemen zy ons goed,
en vrouw en kind en bloed,
het zal hun toch niet baten,
zy moeten 't rijk ons laten.

NAAR SCHOTLAND.

Met uw statelijke heuvels, met uw bergen oud en hoog,
staat ge, o Schotland! voor des dichters, voor des Christens starend oog,
als een beeld van zielsgedachten, niet behoorend tot deze aard
en reeds hemelluchten aadmend by het stijgen hemelwaart.
Achtbaar Schotland, wiens geschiedrol een zoo schoone lijn doorzwiert
der verhevenste figuren door den naneef steeds gevierd:

Hosted by Google

vorsten, ridders, dichters, hoofden uwer hoogelandsche clans,
met nog honderden van namen, wier schakeeringen haar glans
op u-zelve nederwerpen, — op heel England en Euroop!
Schotland! moeder, boven alles, in dier eeuwen grootschen loop,
van een andre, nog verheevner teelt van helden, — mannen Gods,
die geworteld op des waarheid onomstotelijke rots
met het zwaard Zijns Geestes streden en volbrachten 't machtig werk,
dienaars, martelaars, bevrijders van Zijn duur gekochte Kerk
en van d' erfgrond hunner vaadren, op de roepstem van dien Heer,
die het hoofd is aller Heidnen, Isrels Koning en zijne eer!
Edel Schotland, land van geestkracht, dichtvuur, waarheid, waar-
[heidzin!
gy, vooral, op Schotlands hoogten fiere Stedenkoningin,
die van Edwin d' Angelsakser uw doorluchten naam ontfingt!
gunt ge een vreemdling, wien de erkentnis uws gastvrijen bodems
[dringt,
in den voorspoed uwer poorten, uwer kindren vrede, een stem?
Op dit blad u toegeademd, legt de dichter zoon van Sem
voor uw schoone Japhethsstranden den bescheiden heilwensch neêr:
„By wat minder Oostenwinden, van des Oostens hoop steeds meer!"

1855.

Naar mijn Engelsch.

HEIMWEE.

Kennst du das Land?

Kent gy het land, waar hoog de ceder wies?
een adem Gods door 't moerbeiboomdal blies?
van 't eêlste bloed de bruine druiftros zwol?
de olijftak glom, van malsche koornen vol?
Kent gy dat land? daarheen, daarheen,
o leidsman mijner vaadren! voer mijn schreên!

Kent gy de stad? Haar hoog en heerlijk huis
maalde, eeuwen door, by palm- en lofgeruisch,
met offerbloed, in 't heiligdom gebracht,
den Redder af, door eigen volk geslacht.
Verstrooide schaar, daarheen, daarheen!
de Rijkstad ligt niet voor altoos vertreên.

Kent gy het volk? Zijn dooden leven weêr!
Zijn stammen gaan weêr opwaart, God ter eer.

Hosted by Google

Zijn oog aanschouwt wiens hart zijn misdrijf brak.
Vergeving stroomt uit d' ader, dien 't doorstak.
Daarheen, o aard, den blik! daarheen.
Uw heil vangt aan by 't einde zijner weên!

1855.

BY HET AFLEGGEN VAN UITERLIJKEN ROUW

OVER ONZE ONVERGETELIJKE

HANNA.

Neen, over haar geen rouw meer, teêr geliefde!
die, steeds zoo diep in hart en huis betreurd,
slechts door haar dood die ingewanden griefde
waaraan haar jeugd zoo schokkend werd ontscheurd.
Slechts voor een tijd betaamden deze kleederen
de moeder, voor wier geestesoog zy staat,
in 't vergezicht der hemelsche gelederen,
met haar van God verwaardigd wit gewaad.
Wy hebben tot aan 't voorhof van die oorden
ons kind, mijn dierbre! aanbiddend begeleid.
Wy vingen op de honigzeem dier woorden,
waarmeê zy in de vreugd trad, haar bereid.
Wy zagen haar den jongsten adem gevend,
in een bevriende hand de hand geklemd,
en met dien Naam haar op de lippen zwevend,
wiens macht den koning der verschrikking temt.
Zoo blijf' de traan steeds wellen, — van geen alsem
maar zachten daauw doortrekt zy ons gemoed!
En leken blijf' de wonde, — daar is balsem,
herinneringen! in uw bitter zoet!
Herinn'ring aan die stem meê, die zoo teder
aan 't vaderlijk Daarheen! haar zang verbond!
Vernemen wy op aard die stem niet weder,
zy stijgt tot God thands van op hooger grond.
Met d' angel van den dood is weggenomen
de rouw, die niet verpoost. Wy gaan tot haar.
Maar zal ook zy niet eenmaal wederkomen
met Koning JESUS en de ontelbre schaar?

Oct. 1855.

Hosted by Google

MILTONS KLINKDICHT

OP DEN MOORD DER WALDENSEN A^{0}. 1656.

Zie neêr en wreek, o God! het uitgespreid gebeent'
dier langs der Alpen rug geslachte martelaren,
wier vaadren eeuwen lang Uws Woords belijders waren,
als de onzen nog voor hout en levenloos gesteent'

zich bogen. In uw boek zal nooit de schuld verjaren
van 't bloed der schapen dáár geplengd, het bloed geweend
van moeders met haar kroost tot in den dood vereend
of van haar kroost gescheurd door wreede moordenaren, —

toen voor des kerktirans onzalige geboôn
de blinde Piemontees den noodkreet uit de dalen
ten bergen op, en van die bergen tot Gods troon
deed stijgen, die het bloed en de assche Zijner doôn
nog honderdvoudig eens zal zaaien, en verhalen,
zoo ver Italië zich strekt, in zegepralen
Zijns Woords op Babylon en haar driedubble kroon.

IONA.

Op uw hooggetopte torens reden felle stormen aan,
en de vuurschicht uit hun midden deed uw gevels ondergaan,
statig eiland, lang een tempel van den levendigen God,
waar miljoenen leerden luistren naar Zijn Wet- en heilgebod!
Heeft verwoesting als een doodskleed zich geslagen om uw leest,
blijven moet gy t o c h een wonder om wat ge eenmaal z i j t g e w e e s t.
Onder 't puin van uw gebouwen molmen onvergankbre doôn,
voor wier heilge denk- en zielskracht half een wereld, met den zoon
van het ijzervaste Noorden, zich in dankbren eerbied boog.
Eer moest Godsdienst, braafheid, waarheid zijn verdwenen uit het oog,
eer Iona uitgewischt werd uit het eereboek der faam,
of vergetelheid kan doven een zoo schittringvollen naam.

Naar 't Engelsch.

Hosted by Google

OP EEN AFBEELDSEL VAN PRINS WILLEM.

Hoe menigwerf gemaald, hoe menigmaal bezongen,
van Vader Willems beeld heeft Neêrland nooit te veel,
't zij weder, telkens versch, verbreid op dankbre tongen,
of door rechtaarde kunst herboren op 't paneel.
Aanschouw het hier op nieuw, dat oog, zoo goed, zoo schrander
dat Prinselijk gelaat, waar 't eêlste Ridderbloed
gevierd van eeuw tot eeuw door Duitsch- en Nederlander,
in leeft, by stout beleid en stillen martlaarsmoed.
Aanschouw hem in dat Delft, pas door hem uitverkoren
ten Vorstenzetel, neen! ten eerebed en graf!
Ziet gy den hoftrap, voor den bloeddoop reeds beschoren,
waar hy voor God en 't Land zijn jongsten adem gaf?
Daar klimt hy vriendlijk af, de borst vervuld van vrede, —
daar stort hy, laag belaagd door moordpistool en dolk,
in 't eind den moord in d' arm, met de onvergeetbre bede
voor eigen zielsbehoud, en voor Gods arme volk.
Wien hier zijn aanblik roert, het antwoord op die woorden,
dien doodsnik, die triumf, zij een verheven traan,
een traan, die sprekende voor Maas- en Amstelboorden,
aan Rome, aan heel Euroop, deze uitspraak doe verstaan:
„'t Waar mooglijk, dat dit land, op d' Oceaan gewonnen,
„in d' Oceaan verdween of onzer stroomen slijk!
„'t Waar mooglijk dat dit volk, na vijfmaal zestig zonnen
„te rug viel tot het peil der eeuw van Oostenrijk,
„maar mooglijk nimmermeer dat Neêrland Neêrland bleve,
„voor 't minst gedachtig nog hoe Neêrland Neêrland werd,
„en dat niet van dit hoofd de lof en liefde leve
„in 't binnenst heiligdom van Kerk en School en hart."

1856.

AAN JONKVROUWE

HOOFT VAN VREELAND.

Frisch blijft de krans van Drossaart HOOFT
èn wapenschild èn schedel sieren.
Maar, zoo we ook laauwren eeren, vieren, —
voor wie by lief en leed gelooft
in Dien met doornen eens Gekroonde,

Hosted by Google

Die tot op 't kruis zich Liefde toonde,
is de onverwelkbre kroon bereid
van eindelooze heerlijkheid!
In lief en leed dan 't hoofd naar boven, —
naar 't Hoofd, dat we eeuwig willen loven!

1857.

AAN MIJNE LIEVE FRANCISCA,

OP DEN 23sten FEBRUARIJ DES JAARS 1857.

Lieve Dochter, op dees feestdag ons een zestienjaarge spruit!
neem de bede biddend tot u, die een vader dankend uit,
wien op nieuw de God zijns levens voor uw liefde heeft gespaard,
om van u ook (o! Hy geve 't) nog zijn wensch te zien op aard!
Om aan u ook veel te melden, welk een Heer uw vader dient,
al der zijnen God en Koning, rijke Ontfermer, eeuwge Vriend!
Welk een liefde in angst en zorgen op uw moeder nederzag,
en van vreugd haar geeft te schreien op dees liefelijken dag!
Kind! wees kind nog lang van harte, blij en kinderlijk gezind,
kind, vooral, gelijk ze Jesus heeft beschreven en bemind!
kind, dat volgzaam en gevoelig op Zijn liefdewoord en stem,
uit uw spelen, uit uw arbeid, altijd opziet weêr tot Hem.
Groei en bloei, o mijn Francisca! by het meer dan zonnelicht
van Zijn heilig, van Zijn vriendlijk, van Zijn zeegnend aangezicht.
Kroon, ook gy, van onze grijsheid; jongste spruit van ons gezin!
treed met deze onze oudrenbede dees uw nieuwen jaarkring in.

TER
ECHTVIERING
VAN
Mr. ISAAC CAPADOSE
EN
Mejonkvrouwe A. G. VAN HOYTEMA.

(3 JUNIJ 1857.)

Nog ruischen ons in 't hart de hooge Pinksterzangen!
En waagt het de aardsche harp die galmen te vervangen
met tonen, liefde en echt en bruiloftsvreugd gewijd?
't Gaat samen. Ook de vreugd der aarde heeft haar tijd,
haar recht, haar heiligheid. De feesttoon, dien wy slaken,

Hosted by Google

viert aan dees huwlijksdisch geen luchtige vermaken,
uit stof en ijdelheid te zaam geweven, neen!
maar weldaân van Gods liefde, in doel en oorsprong één.
Was 't geen de Pinkstergaaf bracht aan een lijdende aarde
niet mede een liefdeband, die volken samenpaarde
voor eeuwig blijvend heil? En is ook 't bruiloftsfeest
geen hoogtijd Gods, die hart aan hart, en geest aan geest,
en ziel aan ziel verbindt? tot hooger eind voorzeker
dan deze wereld kent by 't schuimen van haar beker.
Ja, echt- en pinksterfeest zijn aan elkaêr verwant.
In beide spreekt een beeld, in beide ligt een pand,
in beide leeft een kiem van hooger zaligheden,
dan nog het deel kon zijn in 't versch geschapen Eden.
Heil Bruidegom! heil Bruid! Wy dragen met u roem
in 't geen Gods gunst u schonk, uw echtheil is geen bloem
die eerlang weêr verwelkt, maar vrucht, bedaauwd, beregend
door stille zielsgebeên, en zóó van God gezegend,
(dus zij 't) niet voor een tijd, maar voor eene eeuwigheid,
waarvan de hechte grond wordt in den tijd geleid.
Heil Bruid! heil Bruidegom! het uitzicht op een leven
van God u voor elkaêr en voor Zijn dienst gegeven,
maakt van dees vreugdedag de wezenlijkheid uit, —
en van mijn feestlied meê; geen streelend harpgeluid
dat wegsterft in de lucht by 't blusschen van de lichten,
geen spel van poëzy, waarbij we een lot ons dichten,
maar echte prophecy, gewaarborgd door Gods woord
aan die 't geloovig, die het heilbegeerig hoort.
Heil Bruidegom! heil Bruid! laat bergen beide en dalen,
waar ge in of uit mocht gaan, u van dat heil verhalen,
en van uw dankbre vreugd getuige en echo zijn!
Van 't Scheveningsche strand tot d' oorsprong van den Rhijn,
en weêr te rug van 't meir, naar 't eenmaal vrij Geneve
genoemd, tot Wiedemaand u aan den grond hergeve,
waar eigen huis en haard u wachten, en het werk
waarnaar ge dan weêr haakt, door jeugd en ijver sterk,
om 't vorst en volk ten dienst, kloekmoedig uit te richten,
o Bruidegom! terwijl huismoederlijke plichten
u roepen, lieve Bruid! door 't voorbeeld opgeleid
ten voorbeeld, en een taak vol zoetheid u verbeidt.
Heil Bruid! heil Bruidegom! van ouders beide en vrinden

Hosted by Google

verzelt de zegen u op d' adem van de winden,
niet slechts, terwijl ge vlug van berg- tot bergtop snelt,
en van bewondering 't aandoenlijk hart u zwelt,
by d' aanblik van natuurs ontzachbre schouwtooneelen
en heel het lachend dal uw vreugde schijnt te deelen;
maar voor geheel die reis des levens, met het oog
aanvaard op God, uw God, en op dien regenboog
wier kleuren ons juist dan van trouw en liefde spreken,
wanneer de zomerzon een oogwenk schijnt geweken
om dóór te breken straks, van achter 't wolkgordijn
met steeds verhoogden, steeds verkwikkelijker schijn.
Heil Bruidegom! heil Bruid! heil ouders, vrienden, magen!
Uw zorgen, uw gebeên, zij hebben vrucht gedragen;
zy zullen 't immer meer in 't geen uw oog reeds zag
en in het schoonst verschiet nog slechts vermoeden mag.
o! Ziet het dierbre paar des levens waatren bouwen
met een op Isaacs God onwankelbaar vertrouwen.
Ja, met die dankbre vreugd, die uit uw oogen blonk,
mijn broeder, spruit met mij uit den alouden tronk!
die vreugde, die ons hart zoo wonderbaar bezielde,
toen tusschen u en my mijn gade in tranen knielde
en 't lovend drietal werd bedropen met dien doop,
het pand ook voor ons kroost van onbedriegbre hoop!
Gy mede, o dezer Bruid zoo teêrheidvolle Vader!
beleef haar aardsch geluk, haar weg en gang te gader
naar hooger streken, waar wie God in Christus kent,
een vreugde kennen zal, het eind van alle ellend!
Gy, aan die vaders eens in gunst hergeven Moeders
voor 't wederzijdsche kroost! Gy zusters en gy broeders!
gy vrienden aan dees disch feestvierend saâm geschaard!
verzelt hun beê tot God, getuigt hun heil op aard!
Ja heil! driedubbel heil! den beker opgeheven!
By de intreê van dit u voortaan verdubbeld leven,
spreekt met uw vreugd, uw dank, ook uw geloften uit!
Des Heeren wilt gy zijn. Heil Bruidegom! heil Bruid!

Pinkstergalmen, hemelhallels,
bruiloftshymnen, zy zijn één!
Is één grondtoon aan de akkoorden
van die allen niet gemeen?

Hosted by Google

Liefde is van den God, dien we eeren,
de onverloochenbare naam;
liefde is 't wezen van Zijn wezen,
liefde en heiligheid te zaam.

Liefde vormde de eerste schepping
tot één zegenrijk gezin;
liefde gaf in 't zalig Eden
Edens koning zijn mannin.

Liefde bracht dien Heer op aarde,
Zegenaar aan Canaas disch,
Levenswekker in Bethanie
uit der graven duisternis.

Liefde bracht Hem voor de Zijnen
op het zondedelgend kruis!
liefde brengt ze, die hem lieven,
in des Vaders heerlijk huis.

In de vlam der wondertongen,
op 't gezegend pinksterfeest
daalde weder liefde neder,
spreekt de liefde van den Geest.

Wat den hemel maakt tot hemel
is die liefde! Liefde maakt
ieder woning hier reeds hemel
waar dat hemelsch vuur in blaakt.

Eens zal liefde de aard vervullen,
maken aard en hemel één,
als het koninkrijk daarboven
't Godsrijk wordt ook hier beneên.

Liefde in Christus zij en blijve
ook reeds nu de heilge keus!
In beproeving steun en sterkte,
in den goeden strijd de leus.

En gy, Isaac, met uwe Anna!
liefde uit God en liefde in God
zijn voor aarde beide en Hemel
't u van Hem verzekerd lot!

Hosted by Google

IN HET ALBUM VAN HET TIENJARIG DOCHTERTJE
VAN MR. F. J. J. BARON VAN HEEMSTRA.

Één ding is noodig
Luk. X: 42a.

O dochter van een huis, waar Jesus naam in eer is!
Steeds blijke 't ook aan u, dat Hy uw deel, uw Heer is.
Belijd Hem, dien Hem, hang Hem aan!
Nooit werd die keus te vroeg gedaan.
1857.

TER VIJF EN TWINTIGJARIGE ECHTVIERING
VAN
C. J. F. BARON DE CONSTANT REBECQUE
EN
J. F. BARONESSE D'ABLAING VAN GIESSENBURG,
OP DEN 12 OCTOBER 1857.

Twee aloude Ridderstammen
eens op Franschen grond geplant
schoten later nieuwe wortels
in het needrig Nederland.
Wat verzaakten zy? — De glansen
van de koninklijke zon!
Wat ontkwamen zy? — Den zondvloed
over Frankrijk en Bourbon!
Wat hervonden ze aan dees boorden
van den Rhijn en Noordzeestroom?
Nieuwe glansen, versche vrijheên,
vruchten van d' Oranjeboom.
By de vrijheid van 't geweten
voor Gods vrijgekochte kerk
nieuwe banen om te streven
naar een God gevallig werk. —

Voor twee takken dier twee stammen
was dat heil dan weggelegd,
saamgevlochten als zy bloeiden
in een zegenrijken echt —
echt, na vijf en twintig jaren
tot een zilvren band hersmeed,

Hosted by Google

naar steeds groenend van de weldaân,
die er God op reegnen deed.

In den snellen loop der jaren,
wat ontviel u, edel Paar?
't IJdel eener ijdle wereld
ver en vreemd van 't eeuwig waar!
En wat vondt ge ter vervanging
van die wereld en haar lust?
In het bloed des kruises vrede,
in eens Heilands liefde rust!
met een kroon nog daar benevens
van twee zonen (kostbaar pand!)
en twee dankbre kweekelingen,
hoop, als zy, van 't vaderland.

Zie ze groeien, zie ze bloeien,
zie ze rijpen, God ter eer,
voor de dienst van Neêrlands koning —
voor de dienst van Hooger Heer!

Jonge vrienden, feestgenooten!
kwijt uw harten, vrij en blij,
maar dat de indruk, die u nablijft
tevens ernst en waarheid zij!
Wilt ge erkentlijkheid vergelden
voor de liefde van dit Huis?
Kiest, als eens uw vrome moeder,
Christus vaan en Christus kruis!

En gy zonen-zelv' des Huizes!
draagt ook gy een schoonen naam,
naam, gevierd van Oost tot Westen
met dier vorsten roem te zaam,
die den Vlaamschen schedel dekten
met de Constantijnsche kroon
of by Leuven triumfeerden
hunner helden moed ten loon?
Leert vooral de plicht waardeeren
die zich vasthecht aan uw naam!
Leert hem voeren ridderaartig,
zonder trots en zonder blaam; —

Hosted by Google

ja, gewillig van u werpen
bij dien eindloos kostbrer naam
dan de glorie aller vorsten,
aller Engelen te zaam!
Naam dien Hy-alleen kan geven
die de lelie mint van 't dal
en geen lust heeft aan een hoogheid,
oorzaak eens van aller val!
Hy, God-zelf in 't vleesch verschenen,
Koning eerst in needrigheid
dan — en haast! — in al de volheid
Zijner hemelmajesteit!

Zijne aanbidding, Zijn verwachting, dierbre Bruidegom en Bruid!
zij van 't dankfeest, u verwaardigd, Aanvang, Midden en Besluit.

EEN GEBED VOOR DEN „HERAUT."

Die tot Sion zegt: Uw God is Koning
JES. LII: 7.

By de intreê van een nieuwen jaarkringloop
wat wensch, wat beê, wat aangename hoop
vervult, te midden hunner diepe smarten,
Heraut van blijde tijdingen! de harten,
die by uw stem voor Jesus en Zijn zaak,
Zijn kerk, Zijn volk, een troostwoord vonden vaak?
Wat anders dan dat, toegeaâmd van Boven,
die stem, steeds trouw, belijden mag en loven,
en galmen met steeds zekerder geluid
de daden van den grooten Koning uit;
ontdekkende der wereld hare ellenden.
En hoe — waarheen ook de onmacht zich moog wenden
der wetenschap, der wijsheid van dit stof —
één naam alleen (Hem zij der eeuwen lof!)
in de ergernis van 't kruiswoord is gegeven,
om God in God te erkennen, en — te leven?
De kamp zij zwaar! volzalig is de keus.
Volharding tot het einde! blijft de leus.
In onze zwakheid worde ze ons geschonken!
De zoete wijn van menschengunst maak' dronken;

Hosted by Google

van Christus smaad is zelfs het bittre zoet,
en sterkt het hart en steunt der moeden moed!
Heraut van Koning Jesus en Zijn waarheid!
In deze uw kracht ga uit, en breng met klaarheid
(de klaarheid eens geloofs, op 't Woord gerust,
en met dat Woord zich des triumfs bewust!)
't getuignis van Apostlen en Propheten
tot hart, verstand, erkentnis en geweten!
Zeg ook Zijn wondren, eens aan Nederland
tot slaking van een dubblen slavenband
gewrocht! Betuig van zonde en van vergeving,
van krankte en dood, genezing en herleving.
Hallelujah! het Lam voor ons geslacht
brengt zelf den dag na d' allerbangsten nacht!
Maar van dien nacht meld' hoe zich reeds verzwaarde
de donkerheid. Europa, heel onze aarde,
der maatschappij, verdiept in stoflijk heil,
der Christenkerk, voor wereldwijsheid veil,
der menigte van lang gedoopte volken
vergaat het licht, geweerd door sprinkhaanwolken
van By-, en On-, en Wan-, en Waangeloof! —
En Neêrland!.... wie dan Neêrland minder doof,
wie meer geneigd om oor en hart te leenen
aan 't vleiend lied der ijdele Sirenen
van ongerijpte of valsche wetenschap,
vervoerend en vervoerd van stap tot stap,
tot waar de Christus gantsch wordt afgezworen
of tot een klank werd voor begoochelde ooren,
om in den damp eens denkbeelds op te gaan,
van Godheid, wezen, werklijkheid ontdaan!
Den Christus, ach! tot feilbren mensch verneêren,
dat kunt ge, o Isrel! thands by Christnen leeren,
by meesters, voor orakelen erkend, —
by kinderen, de schooltucht pas ontwend, —
't akkoord van Gods getuigen ruw ontwrichtend,
en tegen Schriftgezag het hunne richtend....
helaas! hoe werd het goud verkeerd in lood,
de dag in nacht, de levensgloed in dood! —
Heraut van Jesus Godheid en Zijn waarheid,
Zijn koninkrijk en komst in openbaarheid!

Hosted by Google

Troost, troost Zijn kerk, en zeg haar welk een dag
èn Israel èn zy-zelf nog wachten mag:
dag van oneindig licht uit eindig duister, —
van heel onze aard verhemelenden luister,
by 't zinken van den laatsten Antichrist,
die Davids Zoon en Heer Zijn kroon betwist, —
dag, lang begroet door Zijn aloude tolken
by Jacobs huis, by de allerverste volken! —
Het licht van Vorst Messias heerschappij
is, midden in dees duisternis, nabij!
1858.

TER VERJARING MIJNER LIEVE EGADE
OP GOEDEN VRIJDAG
2 APRIL 1858.

Gunt de God van heil en leven ons op nieuw dan, dat een dag
steeds met zielsgejuich verwelkomd ons weêr vriendlijk opgaan mag
met zoo rijke erinneringen èn van zegen èn van strijd;
't zoet en zout van beider aanzijn in dees voorbereidingstijd?
o! Wat brengen wy dien Heiland voor oprechten dank en lof
diep gebogen voor Zijn voetbank, needrig knielend in het stof,
voor een leven zoo vol liefde, zoo vol zorg in vreugd of smart,
voor een leven, telken jare dierbrer, kostbrer aan ons hart?
Wat vergelden wy den Gever van het zaligst huisgenot,
voor zoo menig vrucht en voorrecht van ons saâmgestrengeld lot?
Voor bewaring, voor behoudnis, voor beproeving en voor troost,
voor weldadigheên zoo talloos over ons en aan ons kroost,
uit ontferming, in getrouwheid door den Goël Wiens wy zijn,
ons bevestigd, hun gebleken tot by doodsgevaar en pijn.
Nemen wy den kelk des Heeren, dankbaar en aanbiddend, aan,
zoo als Hy dien gaf te drinken, zoo als Hy ons dien voortaan
mengen zal naar 't welbehagen van die Liefde, die aan 't kruis
ook voor ons de Paradijspoort, ook voor ons des Vaders huis
heeft ontsloten met Zijn machtwoord, heeft herwonnen door Zijn bloed!

Lieflijk paart zich, dierbre Gade, wederom in ons gemoed,
dank- en lof- en heilgemeenschap met geheel de Christenheid,
die ter viering van het Pascha zich aan alle plaats bereidt;
van den feesttoon, dien uw feestdag by gezin en kroost verwekt
gaan wy op, waar 's Konings tafel voor Zijne armen is gedekt!

Hosted by Google

Gaan wy op, om dáár te danken by het breken van het brood,
by het zeegnen van den beker, Hem verkondigend, Wiens dood
ons het leven heeft verworven en een eeuwig koninkrijk!
Zitten we aan, het oog naar boven, hart en bede te gelijk
over kroost, gezin en Isrel, over Kerk en Volk gestrekt,
in 't geloof des grooten Goëls, uit de dooden opgewekt.

IN HET ALBUM VAN

DEN WELEERW. HEER A. VERSTEEGH,

BEROEPEN PREDIKANT TE NIGTEVECHT, OP DEN DAG ZELVEN DER TIJDING VAN ZIJNE GEVAARLIJKE KRANKHEID.

5 April 1858.

Versteegh, van God geleerd wat in geen aardsche scholen,
verneembaar, geen vernuft, geen wijsbegeerte geeft,
maar voor verstandigen by eigen licht verholen,
in 't hart der kinderkens, gewekt van Boven, leeft!
Versteegh, van God begaafd om met bazuinenklaarheid
't van Hem ontfangen Woord te spreken, Hem ten lof,
en Jesus, d' een'gen Weg, het Leven en de Waarheid
bekend te maken aan den balling op dit stof!
Hoe is ons 't hart te moê, als tusschen hoop en schrikken
verdeeld om 't geen in u al wat u lief heeft, treft!
Hoe zien wy starend uit wat van u zal beschikken
de Heer, tot Wien ons oog in tranen zich verheft! —
Vrees niet (dus fluistert ons een zachte stem in de ooren)
dees krankheid, n o o i t ter dood, bewerktuigt hem te zaam
om 't Lam in heerlijkheid te zingen met de koren
des hemels, of op aard te kampen voor Zijn naam.

AAN MEJUFVROUW E. D. C. DE BORDES,

BY HAAR VERTREK UIT AMSTERDAM.

Vriendin en Dochter! want dus acht u 't vriendenhart
om 't geen ge in lief en leed ons altijd zijt bevonden,
sints 't eerst u aan ons huis één zelfde zoete smart,
om Hanna, tot haar Heer geroepen, heeft verbonden.
Neen, 't zy rondom Gods Woord in éénen kring vereend,
of aan één zelfde disch gezellig aangezeten,

Hosted by Google

't zy voor een tijd op nieuw van 't samenzijn gespeend, —
geen zegen t' zaam gesmaakt blijft waar we ook gaan vergeten,
noch zonder dat de vrucht, vertrouwend afgebeên,
op Gods gezetten tijd, daarvan zal achterblijven.
Zoo ga, het hart gesterkt door zijn weldadigheên,
die voor een eeuwigheid u Jesus doe beklijven.
Ga met Zijn woord in 't hart, Zijn Hemel in het oog,
steeds by dat hart te zaam en bij dien Hemel nader,
naar 't huis, waar zich God-zelf steeds zichtbaar toonen moog'
den man der Weduw, en der weezen trouwen Vader!

31 Mei 1858.

DE SLAG BY NIEUWPOORT.

EENE BLADZIJDE UIT DE GESCHIEDENIS
VAN
NEÊRLANDS ROEM EN GROOTHEID.

Grandiaque effossis mirabitur ossa sepulcris.

Hoe zag in Nederland de zon zoo rood, de straten
zoo doodsch! Kasteel en burcht van Edelliên verlaten!
der burgren voorhoofd bleek en klam, terwijl de lucht
van 't zwaaien van het zwaard, den val der bijlen zucht,
de houtmijt riekt en rookt, — het lied der Martelaren,
gestemd in ballingschap en bange doodsgevaren,
tot op 't schavot niet zwijgt van God en van het Lam,
tot dat het stikt in 't koord, of wegsterft in de vlam!

Hoe viel een nacht zoo zwart op Nederland, na dagen
als sints de Apostеleeuw geen latere eeuwen zagen!
Want ook tot Nederland was doorgedrongen 't Woord
uit Wittenberg herleefd, en 't had van oord tot oord,
van Henegouwen en Artois tot aan de stroomen
des Amstels voortgesneld, de harten ingenomen, —
uitwendigheden, door der eeuwen duur versteend,
ontworteld, — plechtigheên van 't Heidendom ontleend,
of opgegraven uit de schaduwwet der Joden,
geheel haar grond betwist van menschlijke geboden. —
voor schitterschoon of schijn de rechten van „het Waar"
gehandhaafd, — 't licht der Schrift op zijnen kandelaar
herplaatst, — de zuivre bron ontzegeld van het Leven, —
den eengen Middelaar Zijn eeuwige eer hergeven!

Hosted by Google

Het nieuw ('t aloud!) Geloof had, elken dwang ten spijt,
conscientiën geschokt, conscientiën bevrijd!
't Had volle vijftig jaar, door Karels bloedplakaten
gedreigd, gedrukt, gevoed, vervolgren en soldaten
in lange duldzaamheid het weêrloos hoofd geboôn;
straks, in den grooten naam van Gods gezalfden Zoon,
Zijn smaad en kruis getroost, dat hoofd omhoog geheven
om van zich-zelf voortaan een rekenschap te geven,
waaruit niet de onschuld slechts, maar de eisch der Waarheid bleek
by middagzonnelicht, in de openbare preek!

En op die prediking, die versche wedergeving
van 't levend Bijbelblad, was in het Land een beving
en koking als der zee vernomen, en een schaar,
men weet niet door wat geest gedreven of van waar
vergaderd, had op eens bewustelooze handen
aan beeld en kunst gewaagd van Kerk- en kloosterwanden,
en 't zij haar ijver of haar plonderlust gekoeld
als met der stormen vaart. De daavring was gevoeld
tot in Segovia en 't koninklijke klooster
naar 't streng model geraamd van foltertuig en rooster,
weleer door Heidnen van Laurentius, maar toen
voor Christenen bereid door Christenen, ten zoen
der nieuwe ketterij, — het eigen Woord des Heeren.

Om 't misdrijf met één slag zijn Volken te verleeren,
van 't pestgif eens voor goed te zuivren heel het Land,
zond weêr de Koning 't zwaard, het zwaard in Alva's hand,
en met dat zwaard, het vuur. Van edel en onedel,
van Roomsch en Onroomsch, trof de bliksemstraal den schedel,
uit de onheilzwangre wolk van 't Zuiden aangesneld.
De steden zijn vernaauwd tot kerkers, 't verre veld
met vluchtelingen als bezaaid, wier herten bloeden
om have, om gade en kroost, verbleven aan het woeden
van 't Spaansche Veemgericht. Een wijl nog! en het woord
van Vrijheid, 't woord van Heil is door 't geweld versmoord, —
maar niet die liefde, die geen waatren kunnen blusschen,
geen graf verslinden, die ook nu de Juniussen
ontsteekt, en drijft om, meer dan immer onvervaard,
't geloof te prediken, dat harten wederbaart,

Hosted by Google

in huizen, van den gloed der markt- en martelvuren
beschenen, — onder 't dak van afgelegen schuren, —
in katakomben, afgesloten voor het licht,
waarin de herder zijn verstrooielingen sticht.

Wie maalt, doorluchte Prins! in de aakligheid dier tijden
het grievend boezemleed, het naamloos zielelijden,
waarin, — had niet de Heer van Boven u behoed, —
verzwonden ware uw hart, verslonden ware uw moed,
die moed zoo hoog, dat hart zoo week en sterk te gader,
ook waar u alles schijnt te ontzinken? Teedre Vader
van Neêrland, op dien trap te Delft niet enkel, maar
geheel een leeftijd dóór, gekoren Martelaar!
o! zoo Gy, balling thands, den bijstand van een' broeder
op 't vroome Dillenburg behoeft, ook nog een moeder
(u lang van God gespaard) was noodig, waar uw hart
zich aan ontlasten mocht van nog gantsch andre smart, —
naast al die kwellingen, die bannen en die banden
waarin de bloem vergaat van 's Konings Nederlanden, —
de smart des kankers van een huislijk zielsverdriet,
zelfs voor geen Zwijger meer verzwijgbaar. Neen! hy ziet
geen teedre Montpensier, geen Anna meer Van Buren,
met hem één ziel, één zin, zich in die hachlijke uren
ter zij staan, maar wie thands de Oranjekroon en eer
en stamnaam naast hem voert, ach! eene die veel meer
zijn stam een schande werd, zijn eedle borst een doren!
Straks wordt, tot overmaat der vuurproef hem beschoren,
zijn zoon, zijn eenge, — pand van onvergeetlijke echt
in schier vergeten jeugd, — met schending van het recht
van Brabants Hoogeschool, van d' erfrang van Oranje, —
door Vargas opgedaagd om, gijzelaar in Spanje,
zijn Vader dag aan dag een pest te zien verklaard,
heel 't Neêrlandsch volk een bent, 't licht van Gods zon onwaard

o! Was 't in Neêrland nacht, van uur tot uur verdikking
der tastbre duisternis, en van rondom verschrikking, —
ook over Nassaus erf en Dilles oeverslot
scheen op dien nacht van leed en ongenâ van 't lot
geen morgen denkbaar meer, — voor tranen en gebeden
de naadring tot Gods hart, waar 't mooglijk, afgesneden,

Hosted by Google

en op herademing de laatste hoop verbeurd.
Als, ziet op eens! aan 't zwerk een open wordt bespeurd;
de dampen allerweeg verdeelden zich en weken;
een vriendlijk sterrelicht (dat Neêrland, schier bezweken,
èn adem scheppe ên juich'!) begroette met een glans
van welkomst en van heil d' alouden burchtslottrans!
Wees welkom, teedre scheut, ten hoogen eik geboren!
Een zoon, op nieuw een zoon, was Willem's stam beschoren!
Gy zult Graaf Maurits zijn! de Vrijheid, in 't gemoed
ontkiemd uws Vaders, straks met kostbaar burgerbloed
beregend, wacht van u haar grond om op te bloeien,
en in de ruimte Noord- en Zuidwaart uit te groeien.
Wees welkom aan de spits dier Machabeesche teelt
van Wrekers, in Gods gunst aan Neêrland toebedeeld!

Want ja! om Neêrlands zaak met Nassaus zwaard te helpen,
stond heel het Stamhuis op, de Leeuw met al zijn welpen
ontvlamde, en wenkte, of 't waar, van op zijn blaauwend veld
den rossen Liebaart toe, om 's Vreemdlings aartsgeweld,
zijn vloten en zijn vloek, zijn donders en zijn klingen,
te trotsen en te staan. Daar brulden zy en gingen
met statelijken stap, vereend van zin, op buit,
op buit van oorlogsroem en heilge vrijheid, uit!

Zoo was het, toen de kamp werd opgevat met Spanje
op dood en leven, zege of ondergang. Oranje
door eigen broeders, eerst en teêrst, in elken nood
gevolgd, of voorgegaan, bevond tot in den dood
zijns vaders huis getrouw. Had niet een zelfde moeder
in nachtlijke gebeên aan der verdrukten Hoeder
heel 't Vijftal toegewijd, ten dienste van Zijn rijk?
Dien Hendrik nog zoo jong, dien eenigen Lodewijk,
van wie de Mookerheî de lijken met het leven
verslond, na dat voorlang „Graaf Adolf was gebleven
in Friesland in den slag." Met zijner vaadren goed
verbond Graaf Jan zich-zelf, en zijner zonen bloed!

Ziet gy die zonen zich om 't nieuwe Stamhoofd scharen? —
By 't aadlijk jachtvermaak? — In de ernst der doodsgevaren
van slagveld en beleg? — Een uitgelezen stoet,

Hosted by Google

all' Ridders zonder vrees, all' Nassaus hoog van bloed,
maar nederig van hart, — voor 't minst, wie u geleken,
u, Maurits trouwste vriend, en meer dan vriend gebleken,
in 't kamp als in den raad u-zelven steeds gelijk
in vroomheid, ootmoed, deugd, Graaf Willem Lodewijk!
o Flonkerster, zelfs naast dien Maurits niet verbleekend,
maar vaak door zuivrer gloed nog boven hem uitstekend!
o! Zie ze t' zaam in 't veld, twee Duitsche Scipioos,
of Dioscuren, maar wie hooger hand verkoos
ten dienst van beter zaak en Vaderland. De harten
der volkeren gaan meê, waar dees den vijand tarten,
verrassen, fnuiken, slaan, te scheep, te paard, te voet,
met uitgezocht beleid, met teugelloozen moed.
De Spanjaard geeft zich lucht in smalen, dreigen, brallen,
met Parma-zelf aan 't hoofd òf plotsling overvallen
of schrander afgeleid, maar overal bestookt,
van Schelde, Maas en Waal, tot waar de Dollaart spookt. —
Straks, als na tocht op tocht de lang geworden nachten
tot schorsing van den kamp Natuurs bevelen brachten,
gunn' 't Winterleger vrij aan Overste en soldaat
voor 't afgerende lijf by stilte of feestvreugd baat, —
voor 't jeugdig Heldenpaar heeft geen verpoozing waarde,
waarby hun 't rustloos brein geen nieuwe plannen baarde
van schade en nederlaag, den vijand toegedacht,
en op de kaart reeds dáár! Men ziet ze, dag en nacht,
zich oefnen in de taal en krijgskunst van Oud-Romen,
de tafel, lang en breed, door strijders ingenomen
uit volgzaam lood gebootst, om aan Quiriet of Griek,
by 't licht der Wetenschap, geheimen van taktiek
of legerleidingskunst te ontwringen. Op de dreven
van 't Haagsche ridderplein wordt de Oudheid in het leven
herroepen, schild en speer hanteerend, naar 't bevel
in nieuw-Teutoonsche spraak. Het manlijk kinderspel
(waar was ter wereld ooit een scheppende gedachte,
die niet een wufte hoop voor halven waanzin achtte?),
begroet met schampren spot, of glimlach hoog en koel,
rechtvaardigde weldra de diepten van zijn doel:
geplant was de oorlogsschool, wier kloeke kweekelingen
der Middeneeuwen glans en glorie gaan verdringen
door 't huwen van heur kracht aan regel, orde, tucht,

Hosted by Google

bereekning, wetenschap, ja, wiskunst die, bevrucht
door d' adem van 't genie, 't bereik vermenigvuldigt
van 's Veldheers scheppingen. Geheel Europe huldigt
den Stedendwinger, door wiens oog en staf bezield
het heir, geen rotsklomp meer die neêrploft en vernielt,
maar levend lichaam werd. Zie met hoe rappe leden
het op- en afwaarts streeft trots duizend tegenheden,
straks op het slag-veld zelf èn dicht èn keert èn zwenkt,
zijn wendingen volvoert, zich inkrimpt of verlengt,
en aanvalt of ontwijkt naar de aangeleerde wetten;
of, stroomen langs en door, hier opdaagt om te ontzetten,
daar ijlings aangerend als met een vlaag of ruk
van storm of wervelwind, de panden stuk voor stuk
van Neêrlands kostbaar erf op Spanje weêr komt winnen.
Niet anders dan wanneer met ingespannen zinnen
twee spelers worstelen op 't vorstelijk schaakvierkant:
het paard in dol galop, de toren langs haar rand
of strakke rechtelijn, neemt man voor man gevangen.
De vorstlijke Amazoon doorzwiert en dunt de rangen
des Tegenkonings, wien, naar alle zijden bloot,
geen keuze langer rest, dan overgave of dood!

Maar by geen schaakstrijd, neen! tot meer dan dertigmalen
beproefd aan vest by vest, aan stad op stad, bepalen
die zegetochten zich, steeds blinkender gelukt,
waarvan de weêrgalm nog het nageslacht verrukt,
en 't hart in vlammen zet van dichters en van helden!
Onovertroffen Hoofd! men zag op de open velden
uw krijgskunst even diep, uw krijgsvolk even stout.
Getuigt het, Thieltsche heide, en torens van Turnhout!
waar Varax ruitren eens zoo hoog de borsten droegen,
straks Maurits honderden hun duizenden versloegen;
en Neêrland riep: „Hy zag, Hy kwam, God overwon!"
het was de Morgenster van Nieuwpoorts gulden Zon!

Ontzachlijk Guldenjaar! aan wat herinneringen
uit twee en dertig maal voltogen jubelkringen
sloot zich de duinzang aan, gehoord van Vlaandrens kust! —
Was Vlaandren, was de Kerk, zich 't uur nog wel bewust,
toen 't opgetogen Gent met luide lofgezangen

Hosted by Google

het vijftiende eeuwslot vierde, en op zijn schoot ontfangen
en welkom juichen mocht d' aanstaanden Erfgenaam
van grooten Karels kroon, en van dit Neêrland t' zaam
met Spanjes op één hoofd gedaalde Koningshoeden!
Toen, wen zich groot en klein op dezen hoogtijd spoedden
naar hofpoort of kapel, tot hulde of dankbetoon,
in naam van Romes kerk aan haren nieuwen Zoon
door Neêrlands Abtenschaar de rol werd aangeboden
der Schriften, met dat woord van JESUS, door de Joden
in 't veeg Jerusalem vernomen: „Onderzoekt!"
De stem, voor later stond niet vruchteloos geboekt,
vond reeds in Karels dag haar wondere vervulling.
Voor 't zwaard des Geestes sloeg het uur van zijn onthulling:
de Bijbel aan den leek hergeven! Door de kracht
van 't doorgebroken licht werd straks tot stand gebracht
die machtige ommekeer, — die gisting, eerst, en scheiding
van elementen, lang verbonden, — voorbereiding
van nieuwe vormingen, — waaruit ook Gy ontstondt,
aloud Gemeenebest van 't Stichtsche Staatsverbond!
Op eens volwassen en in vollen dosch geboren
nieuw Neêrland! waart ge een plant tot hoogen groei verkoren?
of slechts een wolkenbeeld, dat wegstuift? — Tachtig jaar
van dwars door 't onweêr heen en rots- en strandgevaar
voorbeeldeloozen koers beslisten 't, eer nog Vrede
haar olie uitgoot op de branding! En gy mede,
o strand van Nieuwpoort, waar der Helden blinkend bloed
in 's Lands gedenkrol schreef: „Ja, God bleef Neêrland goed!"

Wat pracht van kielen, met wat vracht van oorlogslieden,
voor Rammekens, vermoeit zich 't luchtruim te bespieden,
of de adem, die de wolk haar richting geeft en vult,
aan der tienduizenden ontstoken ongeduld
haast laving brengen mocht van uit een frisch Noord-Oosten.
't Geldt Vlaandren met dat heir! 't geldt, om den Zeeuw te troosten!
Duinkerken met die vloot! Hoe gaat ze Joost de Moor
in 't turen op dat nest van waterwolven voor!
hoe Warmond, uit den stam dier oude Wassenaren
met Hollands varensvolk zoo monter op de baren,
als aan der Eedlen hoofd, sints Holland Holland heet,
ter kruisvaart en tournooi en leenmansplicht gereed!

Hosted by Google

Helaas! hoe laat de mast zijn blanke vleugels hangen,
als moedloos, dat de lucht zich weigert aan 't verlangen
van scheepling en soldaat, en, blazende uit den Zuid,
de zeegolf opruit, en met tergend windgefluit
het krijgsontwerp belacht en tegenstreeft der helden,
verwinnaars reeds in hoop op slag- en pekelvelden!
Wat spelt die wederstand, zoo kwellend voor den moed
die voorwaart dringt en drijft? Van nu aan tegenspoed?
En neêrlaag? toen, vooral, de jongste Junijdagen
't ontzaggebiedend heir in twee gescheiden zagen.
Het volk, de Schelde langs by Philippines schans
ontscheept, vernam op eens het keeren van de kans.
Hy vond geen vijand hier, in eigen krijgsgelederen
door muiterij geknakt, en ijlings te vernederen, —
maar eenen, die veelmeer by d' eersten invalskreet
om legervaan en Hoofd herzameld en gereed,
en eer verrassend dan verrast, de Staatsche benden
te woord stond. Leffinghem scheen onafzienbre ellenden
te spellen, toen Graaf Ernst in Nieuwpoorts ochtendstond
den fel betwisten, voet vóór voet bevochten grond,
bezaaid met vaandelen, en achtmaal honderd lijken,
in 't eind ontgeven moest, en naar Ostende wijken.

Zoo was dan 't voorgevoel, aan half het land gemeen,
niet ijdel, toen de schaar met zuchten en geween
uit Dordrecht en den Haag zijn dappren begeleidde,
en, door geen glans verblind van wapenpraal, niet scheidde
dan luid' weeklagend, dat een Hoofd, zoo onvertsaagd,
zoo kostbaar, aan den raad der Baatzucht wordt gewaagd
op avonturen, die èn Prins, èn heir, èn schepen,
èn Vrijheid, èn Geloof in 't wis verderf gaan slepen!

Neen — dat zal God verhoên, de God van Nederland,
de God, o Maurits! van uw vaadren, — Hy, Wiens hand
het lot der volken stiert, de kans der Legerscharen.
Uw moed, steeds kalm en koel, had van des volks bezwaren,
door kundig Hoofd aan Hoofd getrouw uiteengezet,
geen enkle zich ontveinsd. Thands was u de eerste Wet
gehoorzaamheid. Uw oog, een wijl — wellicht — betrokken
by 't hachlijk aanzien van den dag, staat onverschrokken.

Hosted by Google

't Had eerlang alles en in alles stout voorzien,
om op den mullen grond den Spanjaard 't hoofd te biên,
die, overmoedig op zijn bloedige ochtendzege
en tuk op nieuwen roem, vast aanspoedt. Allerwege
groeit 's Prinsen leger aan, doorstreeft het zand, doorwaadt
de kil, laat los de stad, bezet de vlakte, en staat
in liniën geschaard, straks op een wenk der oogen
van stelling wisselend, en naar den eisch bewogen
van ieder nieuw bestaan der felle weêrpartij.
Daar staan zy, nog zoo korts elkaêr van wederzij
een stip of dunne streep in de oogen, — duizendtallen
geordend om, in 't eind, elkaêr op 't hart te vallen,
de krijgskreet op de tong, de zegepraal in 't oog!
Een dubble donderbui gelijk, aan 's hemels boog
met sombre plechtigheid opkomend, de een in 't Zuiden
en de ander uit den Noord. Met angst en schrikgeluiden, —
met stilte banger nog, — verbeiden veld en vee
de botsing, — 't aardrijk zucht of 't ware in barenswee.
Straks, lang genoeg geperst, ontladen zich de wolken
in vuur- op vuurschicht, die met hagelsteen en kolken
van regen, met gedruisch van hoos en wervelwind,
verwoestend neêrschiet en de hoop des jaars verslindt.
De zon, wanneer zy keert aan de uitgeraasde transen,
beschijnt het treurtooneel met nog onzeekre glansen,
maar verwt den regenboog, die Noachs lijdend kroost
van uit dat eigen zwerk èn heil belooft èn troost.

Kronijk van d' ouden dag, en overleveringen
des gullen tijdgenoots, wel nimmer om te dingen
naar Clioos eerloof of den lof der poëzij,
beschreven, maar van praal en ijdlen opsmuk vrij,
of met nog ruwe stift aan magen en beminden,
en onder d' indruk-zelf van eigen ondervinden,
getuigt! Gy, schijnbaar dor, toch in de aanschouwlijkheid
van 't zonder kunst van stijl stout neêrgeworpen feit
zoo rijk aan leven, rijk aan dichtstof, voor den dichter
verheffend tevens en beschamend, in verlichter
misschien! maar, trots zijn trots, niet dichterlijker tijd.
Meldt uit dat schiltrendst vak van tachtigjaargen strijd,
meldt enklen ons voor 't minst der wederzijdsche helden

Hosted by Google

van uit het worstelperk der Vlaamsche zeezandvelden; —
en hoor' het nageslacht, bewondrend en in dank,
na vijfmaal zestig jaar, dier namen grootschen klank,
der natie lieflijk of barbaarsch, doch waar de glorie
van heel een eeuw in spreekt, geheel eens volks historie!

Zegt van der Staten heir, de rangen van den Geus,
het eerst, den bloem en keur, — de aanvoerders, die de keus
des Veldheers door hun trouw rechtvaardigden, — de mannen
wier lange ervaring, met de diepte zijner plannen
vertrouwd, den zin begreep, of ried, van elk bevel, —
den wenk voorkwam des noods, — dan pijl- of kogelsnel
tot stand bracht, — Oversten van voetvolk, in de krijgen
sints Alva, lang gewoon van rang tot rang te stijgen,
en Ruiterhoofden, die vooral sints dezen dag
den Spanjaard noopten tot erkenning en ontzag.

Geen deel van 't Stichtsch verbond, of 't had op deze velden
zijn aandeel in den roem, en leverde zijn helden.
Uit Friesland, aan de spits der vendels van Nassau,
streed Taco Hettinga, wien Grovestins, de Blaeu,
Assuerus, Ripperda, op Spaanschen, Walen, Ieren,
by de oopning van 't gevecht reeds hielpen zegevieren.
Uit Utrecht en zijn Stift was 't regiment ontboôn
van Huchtenbroek, Calvaert en Jonker Jan van Loon,
wien 't Vaderland eerlang Ostende toebetrouwde,
met Rijsenborgh, gezegd de Maarschalk van Abcoude.
Voor Zeeland, wien de dood op 't Leffinghemsche bed
drie Hopliên afsneed, stond van Prince, met Pagnet,
en Rolle, en Ingenhave, en beide van der Nooten,
wier vaders, om den bond in Pallandts zaal gesloten
berooving, ballingschap en wederspoed getroost,
hun zwaard vermaakten aan een zegerijker kroost!
Van 't oovrig Nederland, aan Zuiderzee of Schelde
gelegen, aan den rand van Hunze of IJssel, telde
het leger heel een schat van zonen, vaak van naam
of afkomst Waalsch of Vlaamsch, maar met Noord-Neêrland t' zaam
volhardend in den kamp, verbroederd aangevangen
„Voor God en Gideon!" — of in dezelfde rangen
sints eeuwen t' zaam genoemd: Van Gent, Imbyse, Blois,

Hosted by Google

Hertaing en Baertenberg, Ghistelles en Dubois,
met Herauguières, van den Tempel, Randerode
en vijftig anderen, die 't lied des Dichters noode
voorbijsnelt, — maar niet u, in voor- of tegenspoed
van Balen! even koen, wiens nooit verlegen moed
voor Nieuwpoorts wallen mede in 't hachlijkst uur besliste,
en, — wie geen evenknie dien voorrang ooit betwistte, —
ontzachlijk driemanschap van Baxen, gaadloos groot
en fabelachtig stout! — Maar ook den Bondgenoot
moog 't Hollandsch nageslacht met wilg- en palmtak eeren!
Gaf niet Brittanje ook hier zijn schittrende De Veren,
Lord Grey de Wilton, en Sir Robert Henderson,
en Edmund, kolonel die van soldaat begon?
Die beiden moest eerlang het heldenmoedig leven
voor Neêrlands zaak en wraak op Neêrlands grond begeven! —
Aan zijner Zwitsren spits vecht als een leeuw of stier
Hans Kriech, — met d' eigen moed, wellicht met losser zwier,
de Fransche strijdgenoot: Dussault, La Simendière,
by d' Ommervilles vaan; en gy — o! blijf van verre
voor 't minst nog dezen dag, te wakkre Châtillon!
bloem al te ras verbloeid by de eerste lentezon!
Moest dan in Neêrland meê bloed uit de hartaâr stroomen
van martlaar Coligny? Moest, Nieuwpoorts storm ontkomen,
Ostende, toen ze in 't end den puinhoop overgaf,
ook afstand doen van u en uw gelauwerd graf?

In 't midden van dat heir, de menigte dier dapperen
uit half Euroop vergaârd, prijkt, kenbaar aan het wapperen
der op den hoogen helm geplante Oranjepluim,
de Prins, op 't blank genet dat, overdekt van schuim,
met brandende oogen en van drift bewogen manen,
de trilling uitdrukt, hem met al die legervanen
gemeen, van ongeduld en schier onhoudbren gloed.
Oranje temt dat vuur, en in zijn rijken stoet
van Anhalts, Holsteins, Solms, Gebieders, Graven, Heeren,
gekomen om naast hem de kunst des krijgs te leeren, —
het fnuiken aan te zien der Spaansche hovaardy, —
blikt welgevallig op twee broeders aan zijn zij':
Justinus, d' Admiraal van Zeeland, Willems basterd,
maar om geen andre vlek licht by zijn stam gelasterd,

Hosted by Google

en Fredrik Hendrik, die met tranen en gebeên, —
dat toch des Veldheers last zijn prille jeugd niet speen'
van dees gerijpten oogst van lauwren en gevaren,
niet weêr te wachten vast in eeuwen of in jaren, —
in 't eind zijns broeders hart een hachlijk „ja" ontwrong,
thands, steigrend naast hem, juicht! Zoo leert het arendsjong
op zijner oudren vlerk met liefde en lust gedragen,
het spoor ten wolken in, trots dreigende onweêrsvlagen!

Dees tegenover staat Albertus, Cardinaal
Primaat van Spanje, straks èn Bruîgom èn Gemaal,
en sints vierdubbel held in 't vuur. Ook hem omkringen
veldoversten van naam, doorluchte Vreemdelingen:
Montelimar, van ouds de vijand van zijn Vorst;
D' Aumale die, als hy, naar kamp met ketters dorst,
en liever hulde brengt aan Oostenrijk en Spanje,
dan, Lotharingens zoon en bloed van Charlemagne,
aan de oude Ligue ontrouw, met klanken flaauw of valsch
voor Hendrik van Bourbon te buigen knie of hals. —
De Graaf van Reiffersheid leidt op zijn kurassieren
uit Duitschland, — uit Milaan met keur van Cavalieren
Graaf Balbiano zijn vrijwilligers, naast Rho,
Pallaviscini, Buongiovanni, Fabio,
der Fabiussen van Oud-Rome — zoo zy melden —
nog steeds herkenbaar kroost. — Ook België zendt helden
en namen, rijk aan roem in allerlei bevel
of dienst in vrede en krijg: Richardot, Pilmorel,
en Longueval- Bucquoy, en, die hem heeft vervangen
in 't opperste bevel van zijner Walen rangen,
Vliesridder, Graaf en Heer Lannoy Lamotterie,
met dien ten Veldheerstaf, door kracht van krijgsgenie,
van scheermes en lancet geklommen La Barlotte,
die adeldom en dood met d' eigen lach bespotte,
schoon by dien adel om zijn opkomst min misschien
in arren moed benijd, dan om zijn deugd ontzien.

Ter eer van 's Keizers bloed, ter viering der Infante,
door 't Vaderlijk besluit Voogdes noch Gouvernante,
maar Erfvorstin voortaan der Nederlanden, geeft
hier Spanje, of 't waar op nieuw, al wat het kostbaarst heeft

Hosted by Google

van strijders, Oversten en ridderlijke loten:
Toledoos, uit één tronk met Alva voortgesproten,
Monroy, Arosteguy, de Silva, Carvajal,
met Torres, uit het bloed der kroon van Portugal,
met Bracamonte, del Villar en Espinosa,
Zapéna, d'Avalos, — en gy, vooral, Mendoza!
uit glorierijker huis geboren, dan wellicht
het huis uws Konings zelf, dat voor den praal schier zwicht
uws breeden stambooms en zijn tallelooze zonen
uit twintig takken, met Hertogelijke kroonen
en Gravenwrongen en banieren overlaân,
de prijs van ridderdeugd en oorlogsheldendaân
niet slechts, maar wijsheid mede, aan 't roer der Koninkrijken,
in 't purper van de Kerk bewezen, by het prijken
ook met de palm der Kunst! — Beklaagbre, wien dees dag
geen nieuwe lauweren om 't voorhoofd slingren mag.
Geen afkomst baten zal uit zoo doorluchte Vaadren,
geen onverbasterd bloed in eigen levensaadren,
geen titels eener Gade, erfdochter van Colon,
die met America Castielje en Arragon
vermenigvuldigde. — 't Is in dit natte Noorden
ons, zonen van Euphraat-, Jordaan- of Ebroboorden,
te kil, — te kil voor 't minst, wanneer geen schooner zaak
den arm te wapen daagt, dan Inquisitiewraak,
der middeneeuwsche Kerk ter heillooze eerbetooning,
tot elken prijs gewild door een ontzinden Koning. —
Ga, eedle Arragonees, ga, fiere Castiljaan!
zing van uw Cids den roem, waarvoor de Halvemaan
van uit Asturiës onwinbren hoek bedwongen,
verbleekte en nederzeeg, van plek tot plek verdrongen
tot Calpes overzij! of brenge later dag
u versche gloriën uit grootschen slag op slag,
by Salamancaas en Toulousen, op de Gallen
behaald naast Wellington, — uit Saragossaas wallen,
het aandeel van wier asch in d' Europeeschen strijd
uw Palafoxen zelfs door Moscow word' benijd!....
Maar in zijn duinen is de koele Nederlander
te huis en meester. Ziet! èn ros èn staf èn stander
en voeten glijden uit in 't doolhof van dit zand.
Gy zult dees avond nog, roemruchtige Admirant!

Hosted by Google

nadenkend aan den disch uws Overwinnaars spijzen,
en, eerlijk Edelman, eens vijands krijgskunst prijzen!

Maar vóór het vallen van den avond, en nog vóór
dat de Arragonner weg en degen hier verloor,
wat deinend wisslen van de hoop! Wat overspanning
van woede, ginds en hier! Wat steeds op nieuw vermanning,
in duizenderlei vorm, van duizenderlei dood!
Wat uit de diepten-zelf van lijfsgevaar en nood
weêr aangegrepen moed, trots wreede lichaamspijnen!
Wat davrend moordmuzijk: geknal van karabijnen, —
gekletter van het staal, dat indringt of verplet,
het pantser beukt en deukt, — geknetter van 't musket, —
waaronder 't schutgevaart uit zijn ontsloten kelen,
uit zee, van strand, op 't veld, begonnen in te spelen,
of dondrend uit het zand, door Maurits kunst bevloerd,
zijn grove basstem mengt. De waatren zijn ontroerd,
en rijzend met den vloed bezetten en beëngen
de ruimten van het strand en worstelperk, en brengen
den strijd steeds dieper in het duin. De zon, — de zon
van uit haar loopplaats, sints het vreeslijk pleit begon,
streed meê en blindde 't oog der Spaansche tegenstanderen,
door diep beleid belet hun stelling te veranderen.
De ontknooping draalt, neen! wijkt. Een pijnigend verlangst
naar de eindbeslissing, een van weêrszij zeldzame angst
bevangt en overmant de harten, niet om leven
of lichaam, sedert lang het krijgslot prijs gegeven,
maar om de zege of smaad van Spanjes kroon en vaan!
de vraag: zal Nederland stand houden, of vergaan?

Heel Neêrland, Zuid en Noord, deelt in de hachlijkheden
van d' ongelijkbren dag, door hoop en vrees bestreden
by beurten; naast en meest Ostende, waar het zwerk
aan oog of oor van verr' den gang van 't oorlogswerk
laat gissen of verstaan, — of 't enklen vluchtelingen,
dwars door den vijand heen, gelukte door te dringen,
met weiflend antwoord op der fel bedreigden vraag
naar dezen eb en vloed van zege en nederlaag.
Daar 't eerst is de uitslag dood of leven. Daar vergaadren,
benepen en benard, 's Lands uitgetrokken Vaadren,

Hosted by Google

met Oldenbarnevelt, de wijsheid van den Staat! —
of met een hart, dat thands niet slechts van onrust slaat,
maar ook van naberouw in 't end? — Hoe 't zij, met oogen
bedaauwd, met knieën voor Gods Almacht neêrgebogen, —
gy in hun midden, vroome en eedle Casimir,
met handen, hier niet meer zich klemmend om rapier,
of staf van Veldheer, maar gevouwen, opgeheven
ten hemel, om, ook Gy dien Josua in 't streven
te sterken, die nu draagt de hitte van den strijd,
tot de overwinning door uw moeiten ingewijd!

Maar ook nog elders in des Spanjaarts Nederlanden
stijgt uit een boezem, door nog andre dan de banden
van eenerlei belang en haardsteê aan het lot
van Maurits volk verhecht, een smeekgebed tot God! —
Ziet ge in dat rijk kwartier van Brabants hoogen adel
dat hofplein? — op dat plein die knechten, toom en zadel
aanbindende aan een stoet van rossen, als ter vlucht
gereed gehouden op het eerste schrikgerucht? —
En ziet ge in dat vertrek, dat bidvertrek, dien Grande
en Ridder van het vlies, pas met gejuich ten lande
verwelkomd by den trein van 't Aartshertooglijk paar? —
En ziet ge op dat gelaat die Nassaustrekken, maar
meer Spaansch, meer somber, met een schaduw overtogen
van lijden, doch beheerscht door manlijk wilvermogen? —
't Is, — twee en dertig jaar na d' onvergeetbren roof
van Leuven, — 't is diezelfde, in Spanjes Kerkgeloof
en hofdwang en den boei zijns eigen rangs omsloten,
Phlips Willem van Oranje! ook hy, een leeuw gesproten
uit leeuwen, en zich-zelf het leeuwenhart bewust, —
maar ach! als een wiens aart kunstmatig werd gesust,
wiens oog verdofte, die het tergende beletsel
van 't houten traliewerk en splinterig staketsel
verafschuwt, en ontziet; dan weêr een oogenblik
zijn staat vergetende, den tuin vervult met schrik,
wanneer hy ver in 't rond dat diep gebrul laat hooren,
waaruit de Woudvorst blijkt. Dus ook de Vorst, geboren
uit zoo verheven stam tot zoo verborgen kamp.
Maar neen! op dezen dag verschrikt geduchter ramp
dat prinselijk gemoed. Wien zullen de oorlogskansen

Hosted by Google

in dit ontzachlijk uur met de overwinningsglansen
begunstigen? Wien 't hoofd doen bukken in het zand? —
of Spanje of Habsburg, of Oranje en Nederland?
Dat Spanje bracht hem groot, dit Neêrland was zijn moeder?
Albertus is zijn vriend, en Maurits is zijn broeder,
zijns vaders zoon, zijn naam, zijn bloed, — dat bloed, die band,
behoudt in 't barnen van den zielskamp de overhand.
En zie, ook deze, bij een kruisbeeld neêrgevallen,
smeekt voor eens broeders hoofd met Hollands duizendtallen.

En weder elders werd gebeden, — werd geroemd, —
te Brussel op dien dag. — Van 't schittrendst hofgebloemt
van Staatsjonkvrouwen, rang- en stam- en Echtgenooten
van Brabants Edelen, Paleis- en legergrooten
omgeven, voert het woord de fiere Aartshertogin,
met kalme majesteit, met d' opgeruimden zin
der blijdste zekerheid. Heeft niet haar moed de muiters
voorgister nog getemd, voor de opgezeten ruiters
verschenen in den dosch van 't mannelijke staal
met mannelijke klem in vrouwelijke taal?
En zou dat leger, meer dan immer aan zijn plichten
herinnerd, in zijn trouw geen wondren thands verrichten?
Of mag zy minder van de ster van haar Gemaal
verwachten dan èn heil èn volle zegepraal
op 's Geuzen overmoed? „Houdt vast uw hart, Mevrouwen!
„gy zult aan deze plaats weldra den leeuw aanschouwen,
„en 't welpjen aan zijn zijde, in banden. Hoe de Held,
„den Stedendwinger, eens voor goed in 't open veld
„ontfangen, hier zal staan? hooghartig, of verslagen?
„Men zal zich, hoe het zij, geen hoflijkheid beklagen,
„na de overwinning aan een weêrpartij betoond!
„doch worden deugd en trouw in d' onderdaan beloond,
„het Recht, het hoogste Recht eischt straf van dit Oranje,
„dat voor den dank en gunst van Keizerrijk en Spanje, —
„mijns vaders hooge dienst in krijg- en Landsbevel, —
„de oneedle rol verkoos van ketter en rebel.
„De aartshertog temt ze vast." — En of het Maurits hoorde,
en of het schampre woord zijn eedle ziel doorboorde,
een blik, bezielender dan ooit, ontschiet zijn oog
eerst stil, doch openlijk, geslagen naar omhoog!

Hosted by Google

En vrolijk rolt zijn stem door rangen en gelederen:
„Houdt, mannen! houdt het pad, dat deze Oranjevederen
„u wijzen. 'k Ga u voor! heel 't bloed van Nassau meê! —
„Te bijten in dit zand, te drinken deze zee,
„of dat de Spanjaard ons den ijzren nek toekeere!
„Zie daar de keus. Gy hoort de mijne. Ik sneed met eere
„de toevlucht af der vloot. Wie onzer denkt te vliên?
„Wy willen, wel te moê, den dood in de oogen zien,
„wil 't God! zoo zij voor eb het bloedig spel gewonnen!" —
Graaf Gunther! voorwaarts met uw paarden! — De escadronnen
des vijands schudden van den schok. Zy houden stand
een wijl. Een tweede stoot verzekert de overhand
op Alberts ruitery, die nu by honderdtallen
in 't duinzand zuizelt en tot onder Nieuwpoorts wallen
de wijk zoekt, — dan, door schaamt bekomen van den schrik
een vaart neemt op haar beurt en inhouwt, straks door blik
en degen van den held op nieuw teruggeslagen
terrein en kracht verliest. Ten koste van wat wagen,
en schier ontzinden moed! — Ritmeester Cloet, ruk aan!
De Ridder ('t is zijn zwak!) is weêr te diep gegaan
in dezen dichten drom van speeren. Hoe zijn veder,
met helm en paard en al, daar wiegelt heen en weder,
en 't tiental om hem wuift en wenkt als om ontzet!
Stoot-in de sporen! — Stout gedaan! zy zijn gered!
Zie hoe zy zich met glans door heel die menigt sloegen,
en met vereende kracht nu weêr den vijand joegen
steeds verder, verder, en weêr verder achterwaart. —
Dan kentert weêr de kans. — Maar 't vlammenspuwend paard
trapt ondertusschen, met de woede van een strijder,
wat in den weg staat plat, of sleept van zijn berijder
de leden, opgescheurd door lans- of sabelwond,
en hangende in het zaâl, het rookend slagveld rond;
tot dat het in zijn vlucht doorstoken of doorschoten
met streepen van het vocht, uit eigen borst gevloten,
de sporen teekent, half aâmechtig doorgehinkt,
en pijnlijk siddert, en bezwijkend nederzinkt.

De linker draagt den last, waar zich de keurkohorten
van voetvolk naar den top opstuwen, of weêr storten
en slingren van de hoogte in 't glibberige duin,

Hosted by Google

by beurten hinderlaag, verweeringschans, of puin,
dat zich de vechtenden, verward door één gemengeld,
betwisten, voet by voet als in elkaêr gestrengeld,
en klevend in één slijk, of plassend in één vloed
van Spaansch, van Schotsch, van Fransch, van Duitsch, van Neêr-
[landsch bloed.
De Veldheer overschouwt de weifelende kansen,
en peilt het slagveld, dat geen wemeling van lansen,
geen rook of sulfervlam onttrekken aan den blik
diens aadlaars, even vrij van aarzling als van schrik.
Wat ziet hy? in den drang der allervoorste lijnen
De Vere zelf, verwond, op pieken van de zijnen
verwijderd, — 't strandgeschut, zoo zorgelijk geplant,
haast door een stouten greep den Spanjaard in de hand
gevallen, — Fries en Brit naar zee te rug gedrongen,
en — nog een oogenblik! — de zege zich ontwrongen.
Geen nood! hy geeft bevel. De benden snellen aan
tot op dit uiterst uur als opgespaard en slaan
den vijand blinkend af. „Viktorie!" roept — voorbarig! —
heel de opgetogen schaar die 't aanziet. Ach! te karig
heeft nog der helden bloed geborreld aan dit oord! —
De Uurwijzer aan de kim schrijdt middlerwijle voort
en waarschuwt, dat de tijd vast inkrimpt, en het spannen
der laatste krachten vergt van de afgestreden mannen.
De stem des Veldheers geeft weêr steun. Zy staan in gloed,
van wederzij'. Want ook Albertus houdt zich goed,
en, aan de onthelmde kruin herkenbaar, gaat zijn scharen
vóór, op zijn fieren hengst, voor wonde of lijfsgevaren
gevoelloos in zijn vaart. 't Geldt Spanje en Duitschland saam!
't Geldt Isabella, 't geldt den aangeêrfden naam
diens Alberts, Rudolfs zoon en Habsburgs Rijksstoelstichter
die Keizer Adolf sloeg, den hooggeboren Dichter
uit Nassaus oudste bloed, hem sleurde van het zaâl
en neêrplofte in het zand, by 't rampvol Rosendaal,
en op de nederlaag des doodelijk verwonde
de vastheid van zijn kroon en Keizerstitel grondde. —
„Val aan, val aan, val aan!" 't zal Nassau zijn ditmaal!
Geen kroon voor Oostenrijk, geen dag van Rosendaal!
Oranje is aan de spits en stort, met losse teugels,
met heel de zwaarte van de beide legervleugels

Hosted by Google

op Alberts zwermen af. — Één laatste mengeling
en schok der menigten beslist het grootsch geding.
De zon, eer ze in den schoot van d' Oceaanvloed dompelt,
ziet redloos allerweeg den vijand overrompeld,
en 't heir, by d' opgang nog zoo roemrijk, zoo geducht,
zich-zelf ontbindend in een ordelooze vlucht.

Men zegt, dat op dien stond, by 't dondren der bazuinen,
twee groote schaduwen gezien zijn op de duinen,
de een, prinslijk van gestalte, en met de rechterhand
geslagen op het hart, en die voor God en 't land
door 't opgetogen oog zoo wel erkenbre wonde,
terwijl de linker aan den halsvriend (Aldegonde
in zweem en zwier gelijk!) zich vasthield, beider oog
met dankbren weemoed, dan geheven naar omhoog,
dan weêr omlaag gewend naar 't strand, en naar die velden
pas van het bloed doorweekt der Nederlandsche helden.
't Bazuingeschal, op eens, ging over in een lied
dat de echo opving uit het roerend wolkverschiet:

„Wilhelmus van Nassouwe
„was hy van Duitschen bloed!
„Den Vaderland getrouwe
„bleef hy tot in den doet!"
By leven en by sneven
in God, zijn Heer, getroost,
is Neêrland nagebleven
zijn zegen — en zijn kroost.

Straks volgden stemmen als in antwoord, die daar loofden, —
een koor van geesten, met den bijl voorheen onthoofden,
of versch verslaagnen met het zwaard, hun God in 't hart,
thands vrij met éénen dood van heel eens levens smart:

Hy heeft geen welgevallen
aan de eigen kracht des mans, —
de macht der duizendtallen, —
de scherpte van de lans, —
de menigte der paarden
die met den oorlogsheld
zich in slagorde schaarden, —
der wagenen geweld!

Hosted by Google

Den Heer der legerscharen
zij eenig lof en dank!
Dat velden, bergen, baren
weêrgalmen dezen klank!
Die 't heir doet zegepralen,
is Isrels God en Heer!
Met orgels en cymbalen
verbreidt in 't rond Zijne eer!

Van uit der heemlen glorie
slaat Hy de wereld gâ, —
geeft aan Zijn volk viktorie,
d' ootmoedigen genâ, —
de nederlaag aan Spanje,
wiens Rijksmacht de aard omspant,
de zege, door Oranje,
aan 't needrig Nederland!

Verkondigt het, gy duinen,
gy duinen van Nieuwpoort!
en zegge 't uit zijn puinen,
Ostende verder voort!
Reeds houden zich èn Noorden
èn Oosten op dien kreet,
straks Theems- en Boyneboorden
ten wedergalm gereed.

Verneemt hem, Wereldrijken!
en Vorsten, aardsche goôn!
gy Frankrijks Lodewijken,
gy Stuarts op uw troon!
Beheerschers van de Volken,
en Machten van den Tijd!
uit hooger dan de wolken
verneemt hem wijd en zijd!

Hooghartigen weêrstaat Hy,
en nu, en t' allen stond.
Zijn hateren verslaat Hy
met d' adem van Zijn mond!
't Geheim van allen zegen
(Oranje en Neêrland! hoor 't!)

Hosted by Google

is in Gods vrees gelegen,
Zijn dienst, Zijn gunst, Zijn woord!

„Tot God wilt u begeven!
„Zijn zalig juk neemt aan!
„Als vroome Christnen leven,
„'t zal hier haast zijn gedaan!"
Wie zich aan God wil geven,
zijn dienaar wezen mag,
„diens ziel in 't eeuwig leven
verwacht den jongsten dag."

Des werelds zwijmelkelken
vergallen in den nood!
De laauweren verwelken
by d' adem van den dood!
Te niet gaan koninkrijken
en sterren vallen uit;
ja, deze heemlen wijken
by 't jongst bazuingeluid!

Maar heil den Heldenscharen
wie 's Heeren vrees bekoort!
maar heil den Martelaren
die kampten voor Zijn woord!
Hun wordt van God gegeven,
om 't zoenbloed van den Zoon,
voor dit verganklijk leven
een onvergankbre kroon.

Dus 't lied naar Marnix hart. — Met wapperende veder
keert Maurits ruiterij van 't eenzaam slagveld weder.
Geen vijand zag zy meer op dees haar laatsten rid! —
Maar de Overwinnaar in het stof gebogen, bidt.

AAN MIJNE JONGSTE DOCHTER

OP DEN DAG HARER EERSTE AVONDMAALSVIERING.

Voici l'Homme.
St. Jean XIX: 5 b.

Voici votre Roi.
St. Jean XIX: 14 b.

o Dierbre dochter, wie voor tweemaal negen jaren
eens moeders biddend hart ter doopbesprenging bood!

Hosted by Google

Wilde onzer vaadren God ons dan nog 't voorrecht sparen
om aan eens Heilands disch ook u als feestgenoot
te aanschouwen — ook dees telg in 't midden der gemeente
begroet te hooren met den zoeten zusternaam?
Hoe dringt die zegen ons door ader en gebeente!
Hoe zeegnen we u op nieuw met heel ons huis te zaam,
weemoedig tevens 't oog naar die gewesten heffend,
waar reeds een deel ons bloeds ons voorging by den Heer
Hoe zien we u dankbaar aan, met ons de plicht beseffend,
met ons den liefdedrang gevoelend, Hem ter eer,
Hem, volgzaam en getrouw voortaan ter eer te leven,
die, trouwe Herder, om ons leven leed en stierf,
en, door geheel zich-zelf, voor ons ten prijs te geven,
't onmooglijk mooglijk maakte, en zondaars 't Heil verwierf.
o Dochter! dat uw hart, steeds voor Gods waarheid open,
de panden van dat Heil geen enkel uur vergeet':
noch 't water dat als kind u 't voorhoofd heeft bedropen,
noch wat ge op dezen dag by brood en wijn beleedt!

1859.

EEN ALOUD PINKSTERLIED.

Veni creator Spiritus

Daal, Schepper Heilge Geest! daal af!
Uw adem, die ons 't aanzijn gaf,
herschepp', beziel', vervull' de borst
die naar Uw waterstroomen dorst!

Die in der waarheid Parakleet,
Vertrooster, Zalver, Voorspraak, heet!
Gy eeuwig versche Levensbron!
Gy ongeschapen Liefdezon!

Bestraal, o zevenvuldig Licht!
den tempel Gods, door U gesticht.
En, Vinger van Gods rechterhand!
bespreng den stam, door U geplant.

Van eeuw tot eeuw Belofte en Tolk
des Vaders aan zijn Kerk en Volk!
Verkregen gaaf, verworven loon
van d' aan het kruis geslagen Zoon!

Hosted by Google

Laaf met Uw regens ons gemoed!
Stort in onze aadren Uwen gloed!
Wie naar Uw komst en roering smacht,
ontfangt in de onmacht hemelkracht.

Loopt als een stroom de vijand aan,
o! hef Gy-zelf omhoog de vaan!
't Zal waarheid zijn, waar Gy ons leidt,
en vreugde en vrede in eeuwigheid.

Leer ons den zaalgen Vadernaam
uitroepen, met den Zoon te zaam,
en met U-zelf', in 't Godsbestaan,
van beiden eeuwig uitgegaan.

1859.

AAN EENE JEUGDIGE VRIENDIN,
IN HAAR ALBUM.

Één ding is noodig.

Vraag den landman naar geen garven van het afgemaaide pad!
Verg den appelboom geen vruchten, als hy afwierp wat hy had!
Wacht geen bloemen van den Zanger, nog vermoeid van Nieuw-
[poorts slag,
waar het Album eener Jonkvrouw zich versierd door achten mag!
Wenscht gy evenwel een versjen, zonder tooi van taal gerijmd?
Zijn u welkom zwakke regels, ongekunsteld saamgelijmd?
zonder aanspraak dan de oprechtheid van hetgeen ze u doen verstaan?
Wel dan! neem de beê welwillend van een Vriend uws vaders aan:
Uwer oudren, broedren, zusters, magen, vrienden vreugde en roem,
leef voor hemel beide en aarde zegenrijk gekweekte bloem,
hoofd en hart in al uw wegen zacht gebogen naar de Zon,
aller zegens, vrede en vreugde, Levens-licht- en waarheid-Bron!

$18\frac{25}{10}59$.

Hosted by Google

GELUKWENSCH
AAN
MEESTER EN ARBEIDERS
TER DRUKKERIJ OP HET SPAARNE,
MET HET „IMPRIMATUR" OP HET LAATSTE BLAD DER KOMPLEETE DICHTWERKEN VAN BILDERDIJK,
DOOR
EEN CORRECTOR.

Von der Stirne heiss
Rinnen muss der Schweiss,
Soll das Werk den Meister loben;
Doch der Segen kommt von Oben.
DAS LIED VON DER GLOCKE.

IJvrig, lustig, onverdroten
werd een Klok ook hier gegoten —
't oude Spaarne weet er van, —
onder 't dak van Kruseman;

klok, niet uit metaal geboren,
die van op den slanken toren
galmend, bommend, wijd en zijd
orde en stem geeft aan den Tijd; —

neen, gesmeed uit dunne bladen
(wie ter wereld zou het raden?)
zonder stoom en zonder vier
uit met inkt gedrenkt papier.

't Kostte weken, maanden, jaren,
eer wy d' arbeid kosten klaren; —
't kostte zwoegen, zorg en zweet; —
eindlijk kwam het werk gereed.

Corrigeeren, revideeren,
langs de spoorlijn gaan en keeren,
onder kruisband met de post! —
eindlijk zijn wy afgelost.

Neen! Zie daar ons, al zijn leven,
nog een boos Erraat verbleven,
dat zich schuil hield in een hoek
tot na d' afdruk van het boek!

Hosted by Google

Toch daar staat hy, Landgenooten,
onze Klok! — hy werd gegoten!
Groet hem Willem Bilderdijk!
kent ge een keurnaam, dien gelijk?

't Is in Nederlandsche steden
meer gezien in 't grijs Verleden,
dat een klok met reuzenkracht
massaas in beweging bracht.

Maar de Klok, in deze dreven
statelijk omhoog geheven,
luidt door oproer noch alarm
harten bang, noch hoofden warm.

Mogen soms zijn zware tonen
onder Neêrlands jonger zonen
kleppen onraad, luiden wraak
onder waan en valschen smaak;

hoor ze liever hooger stijgen,
dwingen wangeluid tot zwijgen,
galmen psalmen in de tent
van 't gesternde firmament;

uit de transen hymnen dondren,
dat de menigte van ondren
plotsling aanheft 's Heeren lof,
biddend oprijst uit het stof! —

Ja, met lust en onverdroten
werd een Klok ook hier gegoten —
't oude Spaarne weet er van, —
onder 't dak van Kruseman.

Leven meester, drukkers, zetters
van die overkostbre letters
die den zang van Bilderdijk,
vorst van 't Neêrlandsch Dichtrenrijk,

zullen voeren in wat oorden
ooit in Nederlandsche woorden
hooggestemde hemelval
nog gehoor erlangen zal!

Hosted by Google

In den zweet van 't aangezicht
werd in 't eind verricht
de plicht!
Maar de Zegen komt van Boven.
Laat ons loven
God den Heer,
Wien, by onze dankerkentnis, eenig toekomt lof en eer!

SOLI DEO GLORIA.

AAN MIJNE GELIEFDE GADE,

BY DE OVERGAVE VAN

HET LAATSTE DEEL DER KOMPLEETE DICHTWERKEN VAN BILDERDIJK.

Der dierbre Vrouw,
wier liefde en trouw
sints driemaal dertien jaren,
in elken strijd,
ten allen tijd,
in zielsbezwaren en gevaren,
my stond ter zij;
en nu met my
by d' aanblik weêr van deze bladen
geeft lof en eer
aan haren Heer,
van al Zijn wegen en Zijn daden.

$18\frac{13}{11}59.$

Hosted by Google

Hosted by Google

TOELICHTINGEN,

BEHOORENDE BIJ

DE KOMPLEETE DICHTWERKEN

VAN

DA COSTA.

Waarin tevens zijn opgenomen de Voorredenen en Aanteekeningen des Dichters bij de verschillende uitgaven zijner werken.

Hosted by Google

Hosted by Google

TOELICHTINGEN.

Voorrede bij den tweeden druk, bladz. II. Waar in deze Voorrede sprake is van een Brief van Dr. Beets aan den uitgever, den Heer D. A. THIEME te Arnhem, schijnt het niet ongepast, dien Brief hier in zijn geheel te laten volgen. Hij luidt aldus:

„Ik verheug mij zeer dat door U het voornemen is opgevat de „Kompleete Dichtwerken van Da Costa" in eene zoogenaamde Volksuitgave te doen verschijnen, waaronder ik eene zoodanige versta, waardoor deze uitnemende poëzie onder het bereik van het groot publiek gebracht en haar genot en bezit niet grootendeels tot die bevoorrechten beperkt wordt, wie het niet ongelegen komt drie, vier gulden voor een enkelen versbundel uit te geven. Het is hoog tijd dat onze Nederlandsche klassieken, door het grootste en beste deel hunner landgenooten niet meer enkel uit Bloemlezingen, en derhalve veel minder gekend worden dan de buitenlandsche, wier meesterwerken geen bezwaar opleveren voor hunne beurs. En dat Da Costa in eene eerste plaats tot onze klassieken behoort, zal wel door niemand worden betwist. Van harte wensch ik U dan ook allen mogelijken voorspoed op deze in mijn oog zoo goede onderneming toe. Vergundet gij mij U daarbij eenen raad te geven, het zoude die zijn, in deze uitgave van de tot hiertoe onder ons vaste gewoonte af te wijken om *iederen* versregel met een hoofdletter aan te vangen, en die alleen dáár te behouden waar, met den voorgaanden versregel ook de volzin geëindigd is, of in eene eenigzins grootere mate dan door het zinteeken is aangegeven opgehouden wordt, zoo dat men mag aannemen dat de dichter, behalve op het zinteeken, ook op de rust gerekend heeft, die de afloop van het vers medebrengt, en de aanhef van den nieuwen versregel met de daarbij gewone stemverheffing kan worden uitgebracht. Ik

Hosted by Google

ben van oordeel dat vooral bij eene versificatie als die van Da Costa en bepaaldelijk in zijne grootere, in alexandrijnen geschrevene, stukken, de geringe opoffering van een overbodig uitwendig sieraad de innerlijke schoonheden beter zal doen genieten, en door de meeste lezers met oprechte dankbaarheid zal worden vergolden.

Met verschuldigde achting heb ik de eer te zijn,

Uw Dienstw. dienaar,
(*get.*) NICOLAAS BEETS.

UTRECHT, 24 Maart 1870.

Wat nu de door Dr. N. Beets hierboven voorgestelde wijziging in den vorm der uitgave betreft, onwillekeurig rijst daarbij de vraag, hoe Da Costa zelf over eene dergelijke vernieuwing zou hebben gedacht? Met zekerheid kan dit natuurlijk niet worden uitgemaakt. Desniettemin heeft het mij evenwel getroffen, dat mij in de jongste dagen een handschrift des Dichters onder het oog is gekomen, bevattende afschrift van zijne hand van een uitvoerig dichtstuk uit vroegere dagen, met alle zorg en keurigheid ten papiere gebracht, waarin vrij wat dichtregels voorkomen, die *niet* met een hoofdletter, maar met een gewone letter aanvangen. Er blijkt althans uit, dat het denkbeeld van eene wijziging, als nu wordt beproefd, ook hem voor den geest heeft gestaan, al heeft hij later in zijne uitgegeven gedichten den gewonen vorm behouden. Het bedoelde gedicht, omtrent 250 regels groot, draagt tot opschrift: Onsterfelijkheid, maar scheen, hoeveel goudaderen daarin door het erts heenloopen, in zijn geheel te weinig kenmerkends te bezitten om hier te worden meêgedeeld. Dit dichtstuk werd evenals de beide eerstelingen in dezen bundel: Lof der Dichtkunst en De Verlossing van Nederland het eerst voorgedragen in een letterkundig genootschap, welks leden allen tot het Israëlitische kerkgenootschap behoorden, en dat tot leuze had: Concordia crescimus. Da Costa was daarin niet alleen gewoon lid, maar ook later, op zeer jeugdigen leeftijd, voorzitter, en werd er meermalen op uitgeschreven prijsvragen bekroond. Na de voordracht van zulk een prijsverhandeling liet hij wel eens eene proeve van zijne poëzie volgen. De kennismaking met een en ander zijn wij verschuldigd aan den WelEdelgeboren Heer D. Henriques de Castro, een stamgenoot zoowel als bewonderaar van Da Costa, die de verzameling der Verhandelingen en Gedichten, in der tijd in

Hosted by Google

dit genootschap voorgedragen, op eene boekverkooping, onlangs door den Heer Frederik Muller gehouden, aankocht, en mijnen vriend Mr. A. Da Costa en mij daarvan inzage verleende, waarvoor hem hier onze openlijke dank wordt toegebracht. Het scheen ons niet ongepast toe, ook uit die geheel onuitgegeven verzameling eene enkele proeve te geven, en wij kozen daartoe het onderstaand gedicht, zoowel om de reeds veelbelovende mannelijke versificatie, als om den inhoud, waarin een en andermaal toonen klinken, die ons als een voorspel doen hooren van de muziek, die ons later, in nog veel forscher en melodieuser klanken, van de luit des Meesterzangers zou toeklinken.

Het genoemde dichtstuk heeft tot opschrift:

DE DICHTER.

SLOTZANG NA DE VOORDRACHT EENER BEKROONDE PRIJSVERHANDELING OVER HET ONDERSCHEID TUSSCHEN DEN DICHTER EN DEN REDENAAR, VOORGEDRAGEN IN HET LETTERKUNDIG GENOOTSCHAP: CONCORDIA CRESCIMUS.

Orator fit, poeta nascitur.

Van waar, van waar die felle ontroering,
waarmeê uw kunst 't gevoelig harte treft?
Van waar die hooge geestvervoering,
die op uw toon, o Dichters! ons verheft?
Rukt uw Verbeelding ons ten hoogen
by 't klinken van uw schelle luit?
En oefent zy dat goddelijk vermogen
op 't hart der stervelingen uit?

Neen, geen Verbeeldings vlugge spoken,
wier invloed ooit den waren Dichter maakt!
Neen, in Gevoel geheel ontstoken,
deelt hy het vuur, waarvan zijn boezem blaakt,
met hart- en geestverheffend zingen,
de zielen van zijn hoordren meê,
en naar zijn wil voelt elk zijn borst doordringen
van zaligheid of nijpend wee.

Gelijk de zon, als zy haar stralen
door 't maatloos ruim des hemels schieten doet,

Hosted by Google

de werelden, die om haar dwalen,
een deel verleent van haar onbluschbren gloed,
zoo treft ons ook, o Febus' zonen!
een vonk van 't vuur, dat u doorgloeit,
wanneer ons oor aan uwe hemeltonen
met wondre wellust wordt geboeid.

Gy ook, wier achtbre hand mijn hairen
met d' eerekrans, des winnaars loon, versiert!
Gy voeldet ook, wat kracht de snaren
der gouden lier in 's Dichters hand bestiert!
Gy schetstet duidlijk aan onze oogen,
wat Dichter maakt, wat Redenaar:
en hoe ze ook meer verschillen mogen,
al 't onderscheid ontspruit van dáár!

Ja, Vorst van Nederlands poëten,
gy, Bilderdijk! met de echte kunst begaafd!
Wat ijdle rechters zich vermeten,
aan smaak en wet van vreemden gansch verslaafd,
Verbeelding als de Godheid te eeren,
wier adem 's dichters boezem blaakt,
my zal altijd uw les, uw voorbeeld leeren,
dat waar Gevoel den Dichter maakt!

Maar dat Gevoel is ingeboren,
en zonder 't werk der Goddelijke gunst
is vlijt en oefening verloren;
die hemelvlam ontsteekt men niet door kunst.
Moog' de oefning dan het werk volmaken,
ze ontwikkel' 't nog verborgen vuur,
maar laat' zy af naar scheppingskracht te haken;
die kracht behoort slechts aan Natuur.

Beploeg het zand der dorre stranden,
of worstel met de kracht van d' Oceaan;
ja, waag 't den woudvorst aan te randen;
belet den loop der wentelende maan;
maar poog geen Dichter ooit te maken
van hem, dien, voor Gevoel te koud,
geen schoonheid van natuur of kunst kan raken,
geen grootheid opgetogen houdt!

Hosted by Google

Maar gy, des hemels Lievelingen,
gy, in wier hart die gaaf is ingedrukt!
gy voert ons op in hooger kringen,
en, waar gy wilt, daar volgen we u, verrukt.
Geen Cicero, hoe ook zijn woorden
als honig vloeien van zijn tong,
ontroerde ooit zoo den geest van die hem hoorden,
als slechts één vers, dat Maro zong.

Welaan, hebt gy die macht ontvangen,
en oefent gy ze op onze harten uit?
Vereert de deugd in uwe zangen!
Geen zeedloos lied ontspringe aan uwe luit!
Leert ons op 't noodlot triumfeeren;
leert Heldenmoed, Menschlievendheid!
Zoo zal elke eeuw des Dichters naam vereeren,
daar hy den mensch ter Deugd geleidt!

1814.

Bladz. 1.

[De kompleete dichtwerken van Da Costa worden geopend met het gedicht, getiteld: Lof der Dichtkunst. Het komt voor in den Bundel Zangen uit verscheidenen Leeftijd, waarin, nevens dit, nog meer andere Gedichten uit het eerste tijdperk van des Zangers dichterlijk leven en werken voorkomen. Deze Bundel werd uitgegeven bij Kruseman in het jaar 1847. Hij werd voorafgegaan door de Voorrede, die hier volgt:]

VOORREDE VOOR DE

ZANGEN UIT VERSCHEIDENEN LEEFTIJD.

De herdruk der twee Deelen mijner Poëzy gaf aanleiding tot het denkbeeld, om het hier en daar in Tijdschriften of Jaarboekjes verstrooide, met een en ander uit hetgeen nog gantsch onuitgegeven dáár lag, in een Deeltje te vergaderen van gelijk formaat en by wege van vervolg der even vermelde nieuwe Uitgave. Als nu sommigen mijner Vrienden den wensch hadden te kennen gegeven, dat daarin eene plaats werd verleend aan een in den handel niet meer verkrijgbaar Dichtstuk uit mijne vroegere jongelingsjaren (de Verlossing van Nederland a° 1814), zoo ging ik, hieraan voldoende, nog een kleinen stap verder achteruit; — in overeenstemming met

Hosted by Google

dien trek naar completeering, die ons tot in het onbeduidendste wel eens vervolgt, wordt nu deze kleine Bundel geopend met het eerste Hollandsche vers, dat ik my herinner geschreven te hebben en nog voorhanden had. Als zoodanig had evenwel het stukje: Lof der Dichtkunst toch nog eene waarde van herinnering voor my: daarin namelijk, dat ik door dit vers het eerst in kennis kwam met BILDERDIJK. Iemand had het hem als den arbeid van een jeugdigen Israëliet medegedeeld, en hy vond er iets in dat hem aantrok; waarschijnlijk het hoofddenkbeeld, ontleend voor het overige van een bekend Grieksch Byschrift op den oudsten en grootsten der Heldendichters. Hoe het zij, van dat oogenblik gaf ik de Latijnsche Muse haar afscheid, — (ik had tot dien tijd toe nooit anders dan in het Latijn poëzy geoefend, ingenomen als ik was, geheel en uitsluitend, met de oude Klassieken, en wat in de nieuwere talen dat voetspoor betrad,) — voor het eerst had ik nu in my-zelven eenig gevoel voor Nederlandsche poëzy ontwaard. De vrucht hiervan was eerst en meest de overbrenging eeniger Grieksche modellen in onze taal, by name uit ESCHYLUS, den Treurspeldichter, wiens vereenigde Homerische en Oostersche grootaardigheid my bijzonder had aangetrokken. Zoo gaf ik in 1816 zijne Perzen, in 1820 zijnen Prometheus in Nederduitsche dichtmaat. Aan een Fragment uit de Zeven tegen Thebe en nog een ander uit den Agamemnon, welke by die overbrengingen als een soort van toevoegsel gegeven zijn, ruimde ik in deze tegenwoordige Verzameling eene plaats in, mitsgaders aan de Ode aan het Treurspel; zy karakteriseeren voor een aanmerkelijk deel de toenmalige richting van mijn gemoed in poëzy.

Eerst wezenlijk als dichter ontwaakte ik, toen in my de Israëlitische zelfbewustheid ontwaakte; toen voor my, na lang dobberen tusschen een philosophisch Deïsmus en een zucht naar positieve Godsdienst, het voorleden mijner natie tot historie van Gods Openbaring en Wereldregeering geworden was; toen my de bestemming van dat volk, de toekomst der wereld, en de eenige weg te gelijk van eigen zielsbehoud begon helder te worden in Mozes en de Propheten, — straks in de openbaring des Nieuwen Testaments, in het Evangelie des naams van Jesus Christus. De eerste bladen en bloesems dier nieuwe poëzy, zoo wel als de geschiedenis harer eerste wording, zijn nedergelegd in den Dichtbundel van 1821 en 1822. Een meer gerijpte vrucht van hetzelfde beginsel gaf ik later

Hosted by Google

(a° 1826) in de Hymne: God met ons, en in het Dichterlijk Krijgsmuzijk (van dat zelfde jaar), de Feestliederen en Feestzangen (der jaren 1828 en 1829), en misschien in een en ander lied in deze Verzameling van Zangen uit verscheidenen leeftijd, gelijk die sedert 1821 een meer bepaald en zelfstandig karakter hebben gekregen.

Later gingen er weder jaren om, dat het poëtisch element zich by my minder bepaald in den eigenlijken dichtvorm lucht gaf. Daar is, vooral in onzen tijd, op allerlei gebied eene natuurlijke strekking der poëzy tot proza-wording, d. i. van het geestelijk-ideale naar het praktisch-reëele, die ik geloof, dat weinige dichters van onzen leeftijd hebben kunnen ontgaan. Toch pleegt onder dien indruk aan geen waar dichter zijne poëzy als hoofdelement in denken, spreken en schrijven, geheel te ontvallen. Ook de prosa (wie betwijfelt het?) heeft hare poëzy, en rampzalig (omgekeerd!) de poëzy, die geen ander uitwerksel van zich nalaat, dan dat van den welluidenden klank of bevalligen vorm.

Intusschen ook waar de Dichter uit hoofde van de stof die hem ter harte gaat, uit hoofde van de schare tot welke hy zich richt, uit hoofde van den tijd waarin hy leeft, de meer vrije en populaire vormen van het prosa verkiest, keert hy als van zelve meer dan eens te rug tot dien van rijm- en maatzang, alsof voor hem toch enkel daarin de fijste en gevoeligste nuances van zijne gedachten zijn weder te geven! Doch ook aan deze poëzy kleeft dan wederom wel eens iets van den prosavorm aan, — eene menging, die (zoo een oordeel, zelfs door vergelijking met eigene verzen, niet reeds eene aanmatiging is!) by my althands een meer rustig gevoel verwekt, dan vroegere meer bruischende misschien, maar ook minder bestemde voortbrengsels van mijn vroeger tijd. Tot deze menging in elk geval schijnen my de meeste latere verzen (sedert 1830) van dezen tegenwoordigen Bundel te behooren, in het bijzonder de Vijf en Twintig jaren, waarin ik voor het eerst die wijziging, na een vrij lange pause in mijn dichterlijke loopbaan, recht duidelijk onderscheidde by my-zelven.

Hoe het zij, prosa of poëzy, of beide vereenigd, — zoo in mijne vroegere of latere schriften immer iets eenige gehalte bezat, 't was my òf vrucht des Evangelies, òf voorbereiding of behoeftewekking

Hosted by Google

tot die eeuwige Waarheid. Aan deze worde dan ook wederom wat hier wordt aangeboden getoetst, — aan deze dienstbaar gemaakt! Ook op het gebied van Kunst en Wetenschap heeft dat woord: Één ding is noodig! zijne hooge beteekenis, en de tijden waarin wy leven en die wy te gemoet gaan, zullen eerlang ook dáár geen ding onverschillig laten tusschen dat ontzachlijk: Vóór my of tegen my, waarin de Heer al wat van ver en van naby tot Zijn Rijk in betrekking staat, eenmaal voor altoos onderscheidde.

November 1847.

Bladz. 1.

[LOF DER DICHTKUNST. Deze eersteling des Dichters is, gelijk hier boven gezegd werd, als zoodanig merkwaardig, omdat hij de aanleiding werd tot de eerste kennismaking met Bilderdijk.]

Bladz. 10.

[AAN DE WEL EDELE HEEREN MR. W. BILDERDIJK EN MR. D. J. VAN LENNEP. Deze opdracht heeft betrekking tot het Treurspel: de Perzen, waarvan de eerste oorspronkelijke uitgave in 1816, de tweede in 1853 verscheen.

De Voorrede voor den eersten druk luidde als volgt:]

VOORREDE

VOOR DEN EERSTEN DRUK.

Een enkel tooneel van Eschylus Perzen, oefeningshalve door my in Hollandsche verzen overgezet, bracht my op het besluit, een zoo genogelijken arbeid aan het gantsche stuk te besteden. De vrucht van dezen arbeid deel ik thands mijnen landgenooten mede, niet in den waan, hun hierdoor een juist denkbeeld van het oorspronkelijke in hunne moedertaal te geven, maar met zucht om de aandacht nader te vestigen op een dichter, mijns oordeels, niet genoeg naarmate van zijne buitengewone verdiensten gelezen en geacht. Misschien mag dit stuk in deze tijden eenig bijzonder belang inboezemen, uit hoofde van eene in het oog loopende overeenkomst tusschen deszelfs onderwerp en de jongste gezegende gebeurtenissen in Europa. Voor de eer echter der personaadjen van dit stuk (die in al hunne rampen toch altoos eene recht eerbiedenswaardige grootheid behouden) had ik niet gaarne dat men deze overeenkomst te veel in détail toepaste. Hetgeen ik voorts over den Dichter-zelven en zijne Perzen te zeggen had, heb ik bewaard voor

Hosted by Google

de Inleiding van eenige Aanteekeningen, achter de overzetting gedrukt. Deze Aanteekeningen hebben voor het grootste gedeelte geen ander doel dan de verklaring van het geen nog in ons Hollandsch voor den min bedrevene eenige moeilijkheid kan hebben, als toespelingen op oude gebeurtenissen, namen van landen en steden, en meer diergelijks. Somtijds ook heb ik gemeend rede te moeten geven van den zin, waarin ik de eene en andere plaats van het oorspronkelijke opgevat en overgebracht heb. Dramatisch Dichtstuk voeren de Perzen in mijne navolging ten titel, omdat ik vreesde, dat het Grieksche woord Τραγῳδία door Treurspel uitgedrukt een verkeerde gedachte van hetgeen men by de lezing te verwachten heeft, zou doen geboren worden. Er is voorzeker onder alle de oude dichtersn iemand, wiens Tragedieën meer van wat men tegenwoordig met den naam van Treurspel bestempelt afwijken, dan Eschylus. Laat mij eindelijk nog dit, betreffende mijn eigen werk, aanmerken, dat ik in het aannemen der geslachten en het regelen der spelling my voornamelijk heb gedragen naar de gronden aangegeven door den Heer Mr. Bilderdijk in zijne Verhandeling over de Geslachten der Naamwoorden.

Moge de hooge bewondering, waarmede de grootheid van den oorspronkelijken Dichter mijn hart steeds vervuld heeft, haren invloed op deze navolging uitgeoefend hebben! Het is hier aan alleen en geenszins aan eigene verdiensten, dat ik een gunstig onthaal van mijnen arbeid, bijaldien my dit te beurt viel, zou hebben te danken!

[De tweede druk, opgenomen in den Bundel getiteld: Eschylus dramatische dichtstukken, werd voorafgegaan van een Voorbericht, dat dus luidt:]

VOORREDE

VOOR DEN TWEEDEN DRUK.

Toen ik my, nu omstreeks zeven en dertig jaar geleden, met een schier kinderlijke dichtpen en misschien ruim zoo zeer kinderlijken overmoed, aan de overbrenging van Eschylus Perzen, vier jaren later aan die van zijnen Prometheus waagde, gaf ik my eigenlijk aan een onwederstaanbaren indruk, een persoonlijken door niemand zoo zeer by my opgewekten smaak, daarby over. Weinig wist ik, dus doende, dat deze smaak, die indruk, in verband stond met

Hosted by Google

eene op dat tijdstip overal ook elders herlevende en sedert steeds meer toegenomene waardeering van den verhevenen Athener, het kolossaal vernuft, hetwelk men in deze dagen zoo te recht vergeleken heeft met die twee hoofden der nieuwe Europeesche Letterkunde: Dante en Shakspeare. En toch het was zoo: want op elk gebied moet vroeg of laat elke lof of blaam van loutere conventie, elke miskenning of overdrijving, voor de wezenlijke waarde en waardeering der dingen onderdoen en plaats maken. En zoo was dan ook op het gebied van klassieke Dichtkunst de tijd aangebroken, dat de voorrang, door den veel te hoog opgetilden Euripides onder het by uitstek beroemde drietal der Grieksche Tragediedichters ingenomen, niet eens meer aan Sophocles, maar aan den veel te lang ongekend gebleven Eschylus moest worden toegewezen. Het Europa der negentiende eeuw vereenigde zich, uit zijn zoo geheel onderscheiden standpunt en onder zoo geheel andere omstandigheden en begrippen, met de uitspraak by Socrates en Euripides geestigen tijdgenoot, Aristophanes: „Wat my betreft, ik acht dat aan Eschylus de zege toekomt." Maar ook met betrekking tot den eisch der echte Grieksche taal, kende hem nog onlangs onze Nederlandsche Meester in dat vak denzelfden voorrang toe (Cobet, Commentatio de emendanda ratione grammaticae graecae discernendo orationem artificialem ab oratione populari, p. 11.).

Zy is inderdaad een opmerkelijk en geenszins op zich-zelf staand verschijnsel (trouwens wat verschijnsel op het gebied van den menschelijken geest en van een zijner beduidendste organen, de poëzy, staat of stond immer op zich-zelf?); zij is voorzeker een merkwaardig verschijnsel, die toegenomene waardeering van Eschylus, die eerplaats door den zoo geheel oorspronkelijken Puikdichter heroverd, juist in onze door allerlei bewegingen en bewerkingen zoo veelzijdig geoefende en gescherpte negentiende eeuw. In vroeger dagen had het zekerlijk ook dezen sieraad der Atheensche gouden eeuw aan geene geleerde uitleggers en hoogschatters ontbroken. Doch wat de laatste veertig jaren op in het oog loopende wijze en in nog ongekende mate voor hem, den Griek, even als voor den even herinnerden Engelschman der zestiende eeuw, tot volle rijpheid brachten, was een vermeerderde en nieuwe keur èn van dichterlijke navolgers èn van bevoegde bewonderaars, — van zorgvuldige proevers en verbeteraars van den schroomlijk bedorven Griekschen tekst, bovendien.

Hosted by Google

Allerlei natiën, de Fransche zoo wel als de Engelsche en Hoogduitsche, de Belgische zoo wel als de Nederduitsche, brachten daaraan als om strijd het hare toe. Op Goethe, dien dichterlijken Titan van Duitschland, is ook van dezen Titan der klassieke Oudheid de invloed merkbaar en aanmerkelijk geweest. Lord Byron verklaarde dat de indruk van Eschylus Prometheus, die door hem op Harrow-college met zijne medestudenten driemaal in een enkel jaar gelezen was, op alles wat hy sedert zelf heeft geschreven een beslissende uitwerking geoefend heeft. Sints vertaalden hem Fransche dichters als Edgar Quinet en Cohen, en verschenen, naast de Commentariën en Aanteekeningen der Blomfields, Elmsleis, Schneiders, Wellauers, ook van den beroemden Parijschen Boissonnade keurige noten, van den vroeg gestorvenen Emile Frensdorff te Brussel zijne belangwekkende studiën op en over Eschylus. In ons Nederland heeft niet alleen te Groningen de overleden Hoogleeraar van Limburg Brouwer zich in meer dan éénen letterkundigen arbeid de machtige verdiensten ook van dezen oudste en stoutste van het Tragische Drietal aangetrokken, maar wijdden mede nog onlangs de Hoogleeraar Karsten te Utrecht, de school van Cobet te Leyden, eene in het oog vallende aandacht en moeite het zij aan de phiologische en esthetische toelichting, het zij aan de kritische behandeling en genezing van hetgeen, in de nalatenschap der klassieke Grieksche Oudheid, uit de pen van Eschylus tot ons kwam.

Omtrent geenen anderen puikdichter misschien heeft de tegenwoordige richting en beweging binnen het evengemeld drieledig gebied van geleerdheid, kritiek en kunstsmaak een meer beduidenden en ververschenden invloed op belangstelling en behandeling ten gevolge gehad.

Van my, Israëliet die ik ben van afkomst en aanleg, zal het niemand bevreemden, als ik hier by herhaling te kennen geef, dat hetgeen my zoo vroeg en zoo sterk in den Dichter van de Perzen, van de Zeven tegen Thebe, van den Prometheus, van den Agamemnon aantrok, de ruim zoo zeer Oostersche als Grieksche adem is, die deze meesterstukken doorwaait en bezielt. Men duide het my evenmin ten kwade, indien ik, nog wat verder gaande, aan even diezelfde oorzaak, aan des Dichters veelszins Oostersche physionomie en verhevenheid, de buiten alle vroegere evenredigheid in onzen tijd aan Eschylus te beurt vallende hoogschatting wijt. (Ook Frensdorff was, zoo wel als Cohen, meen ik, Israëliet.) Zy liggen in de eigenaartigheid, zy behooren tot de teekenen van on-

Hosted by Google

zen veel bewogenen, veel (al zij het ook soms zijns ondanks) op nieuw erkennenden, vooral veel voorspellenden tijd, — die trek en aandrift naar het Oosten, van waar zoo veel dat groot en goed is, van waar alles dat op aarde Goddelijk is zijnen oorsprong herleidt; naar dat Oosten, van waar de zon uitgaat en werwaart zy, ook terwijl wy slapen, en buiten het bereik onzer zinnelijke waarneming, te rug keert. Naar het Oosten, het zij dan over oud-Griekenland, het zij over het oude Byzantium, of al ware het ook over het Americaansche Westen, om weder op te frisschen, om eenmaal geheel weder op te leven, moet het met onze menschheid vroeg of laat toch eens heen!

Als dan nu, by dergelijken onverflaauwden, of liever vernieuwden indruk van een geliefkoosden Dichter mijner jeugd, het voorstel eener nieuwe uitgave, na schier veertig jaren tusschenpozing, door mijn geachten vriend den Boekhandelaar Kruseman tot my kwam, kan het niemand die op dit gebied zelf geen vreemdeling is, bevreemden, dat allerlei gedachten, plannen, wenschen, zich op dien naamklank van Eschylus by my verdrongen. Men zoude zich bijna jeugdige krachten op nieuw, en vooral ruimte van vrijen tijd toewenschen, om zich weder eens bepaald by zulk eene gelegenheid in den Griekschen hoofddichter van alle zijden in te studeeren. Maar jeugdige krachten voor zoo veel die nog niet geheel mochten geweken zijn, maar ruimte van tijd zoo veel die gegund wordt, zijn aan plichten en werkzaamheden verbonden, die voor geene nevenstudie, hoe ernstig en belangrijk ook anders, moesten plaats maken. Na allerlei plannen, om èn de dichterlijke overbrengingen, èn vooral de veel te ledige Voorrede mitsgaders de onbeduidende Aanteekeningen van 1816 en 1820 geheel over te werken, kwamen al de barensweeën van den berg op het zeer onschuldige besluit neder, om by dezen herdruk de vroegere uitgave zoo goed als onveranderd, onverbeterd en onvermeerderd, alleenlijk weder te geven. Zie daar dan het weinige, dat ik mijnen goedgunstigen Lezer hier heb aan te bieden, met uitlating voorts van het fragment uit de Zeven tegen Thebe, dat vroeger in de Perzen bl. 72—88 gelezen werd, en van het fragment uit den Agamemnon achter den Prometheus in der tijd geplaatst, mitsgaders van de Ode op het Treurspel, ter inleiding van deze laatste overbrenging gegeven. Alle drie deze vruchten van jeugdigen dichtergloed zijn later opgenomen in mijne Zangen van verscheidenen leeftijd (Haarlem, by Kruseman, 1847).

Hosted by Google

Hetgeen intusschen, als natuurlijk, wel het meest door my by dezen onveranderden herdruk betreurd wordt, is het onveranderd geblevene van geheel de dichterlijke overbrenging-zelve. Ik had my voorgesteld onder het overlezen hier en daar verbeteringen, althands berispingen, van mijne eerstelingen in het vak, by deze gelegenheid te geven. Doch het bleek weldra: partieele verbeteringen hadden meer geschaad dan gebaat; de zelfkritiek ware in den grond eene aartigheid geweest, waar ik-zelf althands minder nog voor over-, dan mede ophad; aan een degelijke algeheele overwerking was, zonder lang en herhaald uitstel althands, van wege tijdsgebrek niet wel te denken.

Doe ik, na al het gezegde, kwalijk wanneer ik evenwel nog aan het slot eene kleine proeve laat volgen, hoe ik op deze mijne jaren wellicht denzelfden arbeid zoude opgevat hebben, in elk geval in beginsel my nader aan de letter van het oorspronkelijke zou getracht hebben te houden? Jeugdige beoefenaars van dichterlijke vertaalkunst mogen tusschen de twee overzettingen van een enkel fragment uit de Perzen (den aanhef) eene keus doen, aan welke der twee proeven (behoudens hunne billijke vrijheid om ze beide gelijkelijk af te wijzen of ze te berispen) zy voor zich-zelve by gelijksoortige onderneming, de voorkeur zouden geven: aan den tekst van den achttienjarigen of aan de variante van den vijf-en-vijftigjarigen Overzetter!

En hiermede zij den vriendelijken Lezer op dat gebied vooral met nadruk, het vaarwel toegeroepen, na nog even gevraagde verschooning voor zinstorende op de proef voorbygeziene drukfouten, en wat verder zijne opmerking, hopen wy, niet ontsnappen zal, maar evenwel op zijne oogluiking mogen rekenen.

Amsterdam, Junij 1853.

Bladz. 10.

[In de Opdracht van de vertolking van de Perzen aan Bilderdijk en van Lennep openbaart zich de innige vereering, die de Dichter, reeds als jongeling aan deze zijne dierbare Leermeesters toedroeg en betoonde. Omtrent zijne betrekking tot Bilderdijk, toen en later, behoeft hier wel niets meer te worden gezegd. Maar ook de betrekking, die tusschen Da Costa en van Lennep van des eersten studiejaren af bestond, bleef later steeds voortduren. Ondanks menig verschil van inzicht was het Da Costa immer eene behoefte des harten luide te betuigen, hoeveel hij dezen hoogvereerden Meester

Hosted by Google

in meer dan één opzicht verschuldigd was. Hij bezong dan ook diens Vijftigjarigen jubel als Hoogleeraar in een schoon gedicht, dat later zal voorkomen, en wijdde hem ook na zijn overlijden in proza eene Hulde toe, die mede is gedrukt in het Album van Schoone Kunsten, 1853 pag. 49.]

Bladz. 47.

[PROEVE VAN OVERWERKING UIT DE PERZEN. — De chronologische orde in de opneming der dichtstukken, die men anders zooveel mogelijk heeft pogen te bewaren, wordt hier voor een enkele maal eenigszins verbroken. Immers deze Proeve dagteekent van het jaar 1853. Men meende echter de beide vertolkingen op elkander te moeten laten volgen, niet alleen omdat zij bij elkander behooren, maar ook omdat het dus den dichtlievenden lezer gemakkelijk gemaakt wordt de beide vertalingen met elkander te vergelijken.]

AANTEEKENINGEN OP

DE PERZEN.

De dichter van het oorspronkelijke stuk, waarvan wy deze navolging aan onze landgenooten aanbieden, is een der genen geweest, welke meest toebrachten tot vestiging van den roem der oude Grieken in het vak van tooneeldicht. Den voorganger van Sophocles en Euripides in deze voortreffelijke soort van poëzy, zou dit alleen genoeg zijn, om hem onsterflijk te maken, al had hy zelf geene meesterstukken voortgebracht, welke met die van zijne volgers verdienden gelijk gesteld te worden. Van een eenvoudigen lierzang, ter eere van eene Godheid by plechtige gelegenheden door een Koor aangeheven, nu en dan doorweven met eenige verzen, door slechts één tweede personaadje voorgedragen, heeft hy een tooneel geschapen dat niet dan geringe beschaving van noode had, om tot een trap van volmaaktheid te geraken, waartoe gedurende meer dan twintig eeuwen geen volk op aarde, in de laatste tijden slechts één enkel, genaderd is. Dan die zelfde beschaving, welke een regelmatig treurspel deed geboren worden, heeft aan den anderen kant de oorspronkelijke kracht van den lierzang, welke er de hoofdrol in speelde, doen verflaauwen en langzamerhand den toon, waar by onzen dichter zelfs de diverbia (of samenspraken buiten het koor) op gedicht zijn, in hoogte en stoutheid doen afnemen. Van daar is het, dat, schoon men zijnen mededingers den

Hosted by Google

voorkeur geve, wat aangaat de schikking en leiding van des Treurspels onderwerp, by Eschylus (die zoo wel ten aanzien van zijne voortbrengselen, als van den tijd waarin hy geleefd heeft, een midden houdt tusschen deze en de oude nog ruwe lierzangdichters, als Thespis) zeker oneindig meer te vinden is voor hem, die het meer om pracht van stijl, rijk- en grootheid van beelden, kracht en verhevenheid van uitdrukking, stevigheid en zwier van versificatie te doen is. De Atheners-zelve hebben hem niet alleen boven Euripides, maar zelfs boven Sophocles gewaardeerd: de nieuweren, hoe zeer niet zoo gunstig over hem denkende, hebben echter steeds grooten prijs gesteld op het weinige dat van hem overgebleven is: en, voorwaar, zonder ons over de verdiensten van die drie groote mannen te bestemd uit te laten, meenen wy echter te kunnen beweeren, dat Eschylus, in een ander opzicht als zijne twee volgeren uitmuntend, geen minder recht heeft op onze bewondering. — Wy gelooven den lezer geen ondienst te zullen doen, zoo wy deze aanteekeningen aanvangen met een nader bericht over Eschylus-zelven, en over zijne Perzen in het bijzonder.

Onze dichter dan werd uit een der aanzienlijkste geslachten te Athene geboren en maakte zich by zijne landgenooten niet minder door dapperheid dan door een voortreffelijken dichtgeest beroemd. Hy woonde de slagen van Marathon, Salamis en Platéa by, en schijnt aldaar bijzonder uitgemunt te hebben. Hy heeft echter in dat vaderland, hetwelk hy door zijn moed hielp verdedigen en tot wiens onsterflijken roem in het vak der letteren hy niet weinig heeft toegedragen, zijne dagen niet geëindigd. In de laatste jaren van zijn leven den prijs van het treurspel tegen den jongen Sophocles, of, gelijk anderen met minder waarschijnlijkheid willen, dien van een treurdicht op de gesneuvelden by Marathon tegen Simonides, verloren hebbende, verliet hy de stad en begaf zich naar den Vorst van Syracuse, Hiero, denzelfden, wiens overwinning in de Olympische en Pythische spelen door Pindarus bezongen is, en aan wiens hof zoo wel deze laatste, als Simonides, Bacchylides (beiden uitstekende dichters van dien tijd) en onze Eschylus het gunstigst onthaal genoten. Uit erkentenis voor de weldaden die hy daar ontfing, zegt men dat hy, ter eere van den koning, een treurspel geschreven heeft onder den naam van de Etna; welk treurspel echter niet tot ons gekomen is. Hy stierf te Gela, eene stad in Sicilië, drie jaren na zijne komst in dit land, in het vijf en zestigste jaar zijns ouderdoms. Na zijnen dood stelde men te Athene zulk een waarde

Hosted by Google

op zijne werken, dat men met een stuk van Eschylus behoorlijk verbeterd ter mededinging tot den prijs van het treurspel werd toegelaten. Men verhaalt ook dat treurspeldichters dikwijls hunne verzen op zijn graf kwamen voorlezen, als een hulde toegebracht aan de schim van hunnen verhevenen voorganger. Het getal der stukken, die zijne vruchtbare pen opgeleverd heeft, beloopt volgens sommigen op een en zeventig, (waar onder vijf Saterspelen), volgens anderen op negentig; van al het welk slechts zeven treurspelen tot ons gekomen zijn, met name: Prometheus, het beleg van Thebe, de Perzen, de Offeraarsters, Agamemnon, de Smeekenden, de Schrikgodinnen. Dertienmalen is hy overwinnaar geweest, en zelfs na zijn dood zijn sommige van zijne stukken bekroond geworden.

Uit alles, wat de oudheid van dezen man te boek gesteld heeft, kan men licht opmaken dat hy met een schitterend vernuft eene zeldzame vastheid van karakter en edelheid van gevoelens vereenigde. Dit blijkt ook voornamelijk uit den rol, dien hy zijne personaadjen over het algemeen doet spelen. Overal, het zij in voor- of tegenspoed, onderscheiden zy zich door eene nimmer vervallende grootheid van denken en spreken, welke te gelijk eerbied voor hen inboezemt, te gelijk een by uitstek hooge gedachte doet opvatten van de denkwijze des dichters, die zulke voorwerpen weet voor te stellen. Er is geen van zijne treurspelen, welke hier van geene bewijzen in menigte oplevert, en ook onze Perzen zijn er gantsch niet van misgedeeld. De Rei, bestaande uit mannen, door hunne wijsheid en hooggevorderde jaren uitstekend, en daarom door den koning-zelven gekozen om gedurende zijne afwezigheid het opzicht over zijne staten te voeren, betoont zelfs na de verschrikkelijke tijding van des legers volkomen nederlaag, en te midden van de klachten die zy doet ontstaan, eene zich altijd gelijk blijvende deftigheid. Xerxes-zelf, hoe roekeloos, hoe vernederd hy voorkome, behoudt in alle zijne handelingen, in alle zijne zeggingen, in al zijn wanhoop zelf, iets treffends, dat geen medelijden alleen wekt, maar zelfs ontzag. Zoodanig is Eschylus in de daarstelling van zijne personaadjen, zoodanig is hy in de wijze waarop zy zich uitdrukken. Het grootsche, het verhevene, is altijd het kenmerk van zijne verzen, en de taal, die hy zijnen helden, halven goden en goden in den mond legt, is zoo verre boven den gewonen uitdruk verheven, als zy-zelven boven den gewonen kring der menschen.

Hosted by Google

Wy zeiden hierboven dat Eschylus, ook ten aanzien van zijne voortbrengselen, een midden houdt tusschen Thespis en diens tijdgenooten, aan den eenen kant, Sophocles en Euripides aan den anderen. En indedaad, zoo men den trant, waarin zijne stukken geschreven zijn, aandachtig nagaat, geloof ik dat deze aanmerking weldra bevestigd zal worden. Maar het zal daar dan ook te gelijk uit blijken, dat er grooter krachten vereischt werden, om het treurspel op te voeren tot den trap, dien het Eschylus heeft doen bereiken, dan om het op zulk eene hoogte zoo veel volkomenheid in het werktuiglijk gedeelte by te zetten, als by voorbeeld in Sophocles Koning Edipus bewonderd wordt. In een woord, behalve al het geen de Atheners den eersten te danken hadden voor al wat hy aan de behoorlijke uitvoering der stukken toegebracht heeft (iets, dat voor ons van minder belang is) heeft hy zoo vele voortreffelijke nieuwigheden in de pas geopende dramatische loopbaan ingevoerd, dat men hem met het beste recht den naam van Schepper van het Grieksche Tooneel zou kunnen toekennen.

En dit is, voor zoo verre men hem beschouwt, met betrekking tot den invloed dien zijne stukken op de vorming van het treurspel gehad hebben. Dan eerst komt Eschylus in het schitterendste daglicht voor, wanneer men hem als dichter beschouwt. By hem heerscht nog de lierzang in zijn volle zwier en kracht, en daar zelfs, waar de lateren, inzonderheid Euripides, een toon aannemen, den gematigden redenaarsstijl nader by komende, daalt hy van de eens bereikte hoogte niet af, maar mengt in den toon des zuiveren lierzangs, welke, by de koren uit haren aart vereischt, in de diverbia minder te pas komt, eenen naar dien van het heldendicht eenigszins zwemenden; voor deze laatsten, den bestendigen jambischen (somtijds ook wel den trochaïschen) voetmaat bezigende. Van daar is het dat de stoutste vergelijkingen, overdrachtige en andere figuurlijke uitdrukkingen overal in menigte by hem gevonden worden. Over het algemeen heeft zijne poëzy eene kracht, waarvan niet alleen by de Fransche treurspeldichters, maar zelfs by zijne Grieksche volgeren, voor zoo verre hunne werken tot ons gekomen zijn, weinige of geene voorbeelden zijn. Tot deze kracht werkt niet weinig mede zijne recht schoone en grootsche versificatie, en het gepaste gebruik dat hy weet te maken van eene onwaardeerbare eigenschap der Grieksche taal (die ons Hollandsch met haar gemeen heeft), de vrijheid namelijk van nieuwe woorden

Hosted by Google

door samenstelling te vormen. Verwonderlijk is de werking, welke dit op zijne verhalen vooral uitoefent. Deze zijn altijd vol vuur en leven, even als zijne hoogdravende koorzangen met nieuwe en keurige epitheta, als het ware, bezield; en stellen met korte maar krachtige trekken de allertreffendste beelden aan den geest voor. Eindelijk, om nog iets tot 's mans lof te melden (want hem in alle deelen, waar hy in uitmunt, na te gaan, is hier niet te doen), is het alleropmerkenswaardigst hoe zelden onze dichter, in welke omstandigheid ook geplaatst, tot een toon, ja tot een uitdrukking vervalt, het treurspel, zoo als hy het zich voorstelde, onwaardig; iets, hetwelk van het grootste belang is en echter onder de menigte groote mannen, die zich in dit vak beroemd gemaakt hebben, niet altijd zoo streng in acht genomen is.

Het heeft ook hier wederom niet aan lieden ontbroken, die zijne verdiensten door allerlei spitsvindigheden zochten te kort te doen. Zoo zijn er die hem verwijten, dat zijne poëzy niet roerend is, gelijk die van Sophocles, niet vervuld met zedelessen en wijsgeerige denkbeelden, gelijk die van Euripides. Wat aangaat het eerste, willen zy, die hem dit voorwerpen, daarmede te kennen geven dat aandoenlijkheid niet het kenschetsende van Eschylus is; wat zegt dit anders, dan dat de manier van den eenen, dichter, van die des anderen verschilt? Ieder moge nu, naar mate zijner bijzondere gesteltenis of smaak den een boven den ander verkiezen; geeft deze keuze daarom, zonder eenige andere gronden, recht, het daarvan afwijkende te veroordeelen? Gewis, aan aandoenlijkheid van uitdrukking daar, waar het onderwerp het vereischt, mangelt het Eschylus evenmin als aan alle de overige vereischten der tooneelpoëzy. Dat hy voorts niet zoo vruchtbaar in wijsgeerige en zedelijke lessen is, als Euripides, dit strekt hem veel eer tot lof dan tot verwijt; niet, dat de zedeleer en de verbetering en verheffing van het menschelijk hart door groote voorbeelden van deugd of ondeugd geen vereischten zijn van het treurspel, maar om dat Eschylus, zonder dit belangrijk doel te veronachtzamen, nimmer, gelijk Euripides, den natuurlijken loop van zijn stuk er in het minst om stoort; of de hartstochtelijke taal zijner sprekers door ongepaste uitstappen doet verkoelen. By hem is de zedeleer van de geheele behandeling van zijn onderwerp onafscheidbaar, en doet zich ieder oogenblik gevoelen. Dus, by voorbeeld, wordt die gewichtige waarheid, dat men zich op de oogenblikkelijke gunst der fortuin niet moet verlaten; dat men de Godheid als de eenige bron van alle

Hosted by Google

welvaart hebbe te erkennen en aan te bidden, en zich te wachten van haar door heiligschennis tot een gerechte wraak aan te zetten, in zijne Perzen gedurig betoogd, niet met ijdelen praal van woorden en in den kouden vorm van wijsgeerige redeneering, maar met al het dichterlijke vuur, waar dit uitstekend werk in alle zijne deelen van schittert. Op dezelfde wijze gaat ook Sophocles met de zedeleer te werk, wiens zoo even aangehaalde Koning Edipus de waarheid van het zeggen, dat niemand voor het oogenblik van zijne dood gelukkig mag genoemd worden, overal in het grootste licht stelt; terwijl de Rei eerst by het einde van het stuk met weinige woorden deze waarachtige spreuk door de op Edipus zoo plotseling uitgebarsten rampen bevestigt. Eindelijk verwijt men onzen dichter ook, dat hy door eene te ver gedreven deftigheid dikwijls in het ruwe en reusachtige vervalt; en voorwaar het is geen gering oordeelkundige die hem iets dergelijks nageeft. (*) Merken wy dit echter aan, dat, zoo men zich in het beoordeelen van Eschylus by den staat bepaalt, waarin het treurspel na hem gebracht is, zijn toon zeker te dikwijls veel te hoog rijst; doch zoo men deszelfs oorsprong nagaat, en het, volgens het denkbeeld dat men zich in de oudste tijden er van vormde, als een soort van lyrische poëzy aanmerken wil, deze tegenwerping aanstonds geheel verdwijnen zal. Uit dit oogpunt moet men onzen dichter beschouwen, om hem naar verdienste te waardeeren. Over den oorsprong voorts van het Grieksche en het hedendaagsche treurspel en het daaruit voortvloeiende onderscheid tusschen deze beiden, raadplege men de Verhandeling van den Heer Mr. Bilderdijk, te vinden in het Tweede Deel van zijne Treurspelen. Men zie vooral bladz. 127 en volg. —

Het is dan, na het geen wy tot nog toe van Eschylus gezien hebben, geenszins te verwonderen, dat hy zijn uitstekend dichterlijk vermogen onder anderen ook aan de vereeuwiging besteedde eener gebeurtenis, zoo gewichtig voor zijne landgenooten, en waaraan hy-zelf zoo veel deel genomen had, als de verdrijving der Perzen en het verijdelen van hunne ontwerpen tegen de vrijheid van Griekenland. Het zal hier, dunkt my, niet onvoegzaam zijn iets te melden van den Perzischen oorlog en hoe het met de zaken der Grieken in dit opzicht geschapen stond ten tijde, waarop Eschy-

(*) Rudis in plerisque et incompositus wordt hy by Quintilianus, Institt. Oratt. Lib. X, C. I, gezegd te zijn.

Hosted by Google

lus dit zijn treurspel vervaardigde. In het jaar 502 dan voor de gewone tijdrekening, bestond Histiéus van Miletus, eene stad in Iönië, deze gantsche landstreek van de heerschappij der Perzen, toen ter tijd meesters van schier heel Azië, te bevrijden. Door hem tot opstand gewekt, roepen de Iöniërs de medewerking in der Europeesche Grieken, van wie zy-zelve een volkplanting waren, en bekomen werkelijk twintig schepen van Athene en vijf van Eretrië, in het eiland Eubéa. Aldus gesterkt wagen zy het op Sardes, de hoofdstad van Lydië (insgelijks, sedert Cresus val, onder Perzië behoorende) aan te rukken en maken zich gezamenlijk met hunne hulptroepen meester van de stad; maar verlaten door de Atheners, worden zy, na verscheidene wisselingen van de krijgskans, in het zesde jaar na hunnen opstand weder aan de Perzische macht onderworpen. Een geruimen tijd hierna besluit Darius, sedert lang vlammend op de beheersching der Grieken, en daarenboven door den uit Athene gejaagden tyran Hippias, Pisistratus zoon, gedurig aangehitst, in Griekenland den oorlog te voeren, onder voorwendsel van de hulp door de Atheners en Eretriërs aan de oproerigen toegebracht, maar indedaad om alle de Grieken onder zijne regeering te vereenen. Hy verzamelt hiertoe een machtig leger, dat onder geleide van twee zijner beste bevelhebbers eerst op zeshonderd schepen naar het eiland Eubéa trekt, Eretrië inneemt en verwoest, en van daar naar Attica oversteekt om Athene het eigen lot te doen ondergaan. Op de velden van Marathon, een burcht niet ver van Athene, komen hen tien duizend Atheners en duizend Plateërs te gemoet, door tien Veldheeren aangevoerd, waaronder Miltiades en Aristides de voornaamsten. Na een bloedig gevecht verklaart zich de overwinning voor de Grieken. Darius overleeft zijne nederlaag niet lang. Zijn zoon, door eigen heerschzucht en den raad van zijne hovelingen aangespoord, houdt zich gedurende vier jaren met vreesselijke toebereidselen tot den oorlog bezig. Hy verlaat zelf zijne hoofdstad aan het hoofd van het leger, rukt in Griekenland, komt alle hinderpalen met geweld te boven, verbrandt Athene, wier inwoners zich alle op de vloot ingescheept hadden; maar wordt in een zeeslag, dien hy kort daarna by Salamis levert, volkomen verslagen en begeeft zich op de vlucht naar zijn rijk, latende zijn schoonbroeder Mardonius met een talrijk leger in Beötië achter. Maar ook dit leger wordt niet lang daarna by Platéa door de verbondene Grieken geheel uit elkander gejaagd. Dit gevecht en de zeeslag by

Hosted by Google

Mycale, een kaap van Ionië, op denzelfden dag voorgevallen, beslisten den Perzischen oorlog en de vrijheid van Griekenland. Het is dan voornamelijk de slag by Salamis dien onze dichter tot het voorwerp van zijnen zang wilde maken. Maar hy was de man niet, die zich tevreden kon stellen met het bewerken van zijn onderwerp op eene gewone manier. Het was geen triomfzang op de overwinning, geen treurlied op de in den slag geblevenen of iets diergelijks, waardoor hy naar waarde zulk eene gebeurtenis meende te kunnen verheffen. Hy wilde daarenboven den Grieken (het Atheensche volk in het bijzonder) de vleiendste hulde toebrengen door hen te midden te plaatsen van het in rouw gedompelde hof des Perzischen konings. En hiertoe verkoos hy den vorm van het statige treurspel; eene onderneming voorwaar van ongemeene stoutheid, en de hooge vlucht, die hy in alle zijne stukken pleegt te nemen, overwaardig; vooral wanneer men in acht neemt welke onderwerpen te dier tijde voor het treurspel geschikt gerekend werden. Immers voor Goden, Halve goden, of Helden uit de oudste tijdvakken der Grieksche geschiedenis, de eigenlijke hoofdpersonaadjen van het dichtstuk, moest hy zich thands vergenoegen met menschen voor te stellen, in de eeuw zelf levende waarin hy schreef, en aan wien dus niet eens door dichterlijke versiering die bovenmenschlijke grootheid scheen te kunnen gegeven worden, welke tot de oorspronkelijke kracht van het Treurspel volstrekt onmisbaar is. Maar ook deze moeilijkheid moest voor den vurigen dichtgeest van Eschylus zwichten. Hy voerde de schim van Darius, den Grooten Koning, den Held, den Vader van zijn volken, den eerbiedigen aanbidder der Goden in, de eerste oorzaak aan den dag brengende van het gebeurde, en wat nog te gebeuren stond voorspellende; en dit alleen was genoeg om dit zijn stuk tot de hoogte van zijne overigen te verheffen. Uit deze plaatsing van het Tooneel in 's vijands eigene hoofdstad sproot het dubbel voordeel, dat de lof aan den overwinnaar uit den mond van de overwonnenen toegebracht, oneindig streelender werd, dan hy, onder eenigen anderen vorm voorgesteld, zou kunnen geweest zijn, terwijl den verslagen Pers in al zijn onheil eene grootheid toegeschreven wordt, die de zegepraal der Grieken nog schitterender doet voorkomen. En aldus werden de Perzen van Eschylus geboren. Wat aangaat nu den loop van het stuk, deze is, gelijk gewoonlijk by hem is, allereenvoudigst. Ééne voorname verdeeling doet zich by de lezing dra gevoelen. Het eerste deel stelt den tijd voor, waarop het Perzische hof nog

Hosted by Google

geslingerd wordt tusschen de hoop waartoe de verbazende macht, door den Koning tot den inval in Griekenland verzameld, rede gaf aan den eenen kant, en de ongerustheid, uit de achterblijving van tijdingen uit het leger, de te dikwijls ondervondene wispelturigheid der fortuin en ongunstige voorteekenen spruitende, aan den anderen kant. Het tweede gedeelte bevat de mededeeling der geledene nederlaag by Salamis door een bode, die der nog dreigende by Platéa, door Darius, en de klachten van Xerxes en de zijnen over hunne ongelukken. Dus wordt de tegenstelling tusschen de oude reusachtige macht der vijanden en hunne tegenwoordige vernedering, als zijnde iets van het hoogste gewicht, in het schitterendste licht geplaatst; en voorwaar niet zonder reden. Het is immers juist deze tegenstelling, welke de bereiking van het hoofddoel des dichters, de verheerlijking der Grieksche overwinnaars, en die van een tweede niet minder belangrijk oogmerk: de zedeleer, by uitnemendheid bevordert. Voor het overige, wat men ook door ongepaste vooringenomenheid voor het latere tooneel, tegen deze eenvoudigheid in de schikking van dit treurspel hebben moge, zonder blijkbare ongerijmdheid echter zal men toch zijne poëzy en versifiactie de noogste goedkeuring niet kunnen ontzeggen. Men hoore echter op welk een toon de bekende La Harpe zich over een' man als Eschylus uitlaat (in zijn *Cours de Litérature Vol. I, p.* 326.), alwaar hy, na zijn oordeel over den Prometheus geveld te hebben, in dier voege van de Perzen spreekt:

„*Les Perses, dont le sujet est plus rapproché de la nature, n'offrent rien de plus régulier, mais on sent combien cet ouvrage devoit plaire aux Athéniens. C'est la défaite des Perses à Salamine, qui occupe cinq actes en récits, en descriptions, en présages, en songes, en lamentations: nulle trace encore d'action ni d'intrigue. La scène est à Suze. Des vieillards, qui forment le choeur, attendent avec inquiétude des nouvelles de l'expédition de Xerxès. Atossa, mère de ce prince, vient leur raconter un songe qui l'épouvante. Arrive un soldat échappé de l'armée, qui raconte le désastre des Perses. Atossa évoque l'ombre de Darius, et contre l'ordinaire des ombres, qui ne reviennent que pour révéler aux vivans quelque grand secret, celle-ci ne revient que pour entendre de la bouche d' Atossa, ce qu'elle même vient d'apprendre de la défaite de Xerxès. Au cinquième acte, Xerxès lui-même paraît seul avec un carquois vide qui est, dit-il, tout ce qui lui reste de cette prodigieuse armée, qu'il avoit amenée contre les Grecs. Il s'est sauvé avec bien de la peine.*

Hosted by Google

Il pleure, il gémit, et ne fait autre chose que de recommander à sa mère et aux vieillards de pleurer et de gémir. Toute la pièce d'ailleurs est remplie, comme on peut se l'imaginer, des louanges du peuple d'Athènes: il est invincible, il est favorisé du ciel, il est le soutien de la Grèce. Tout cela étoit vrai alors, mais le poëte met ces louanges dans la bouche même des ennemis vaincus et l'on sent combien elles en deviennent plus flatteuses. Il leur montre pendant cinq actes les Perses dans la terreur, dans l'humiliation, dans les larmes, dans l'admiration pour les vainqueurs. Avec un tel sujet traité devant des républicains énivrés de leur gloire et qui n'avoient pas encore appris à être difficiles on pouvait être couronné sans avoir fait une scène tragique, et c'est ce qui arriva.

Behalve alle de onnaauwkeurigheden van deze korte oordeelvelling, zoo men alleen op haren zakelijken inhoud letten wil, valt het aanstonds in het oog, dat de beoordeelaar, ongevoelig voor de menigvuldige zoogenoemde schoonheden van *détail*, die dit stuk bevat, zich met deszelfs geheel bezig houdende, hierin de Fransche Tooneel-poëzy tot maatstaf gebruikt; zeker geen middel om met vrucht over de Grieksche te spreken. Op sommige plaatsen zoude men ook wellicht in verzoeking raken te onderstellen dat hy de woorden of de meening van den dichter niet begrepen heeft. Wy zullen eenen trek uit het zoo even aangehaalde kiezen, waar in dit het geval is, niet om den in vele opzichten zoo verdienstelijken La Harpe in zijnen roem te kort te doen, maar om dat zy, die met het oorspronkelijke niet bekend zijn, zich veellicht door zijne oppervlakkige en lichtvaardige beslissing een verkeerd denkbeeld van hetzelve konden voorstellen. Op een luchtigen toon geeft hy dan onder anderen te kennen, dat de verschijning van Darius schim eigenlijk niets ter zake doet, daar hy niet, naar het geen by de schimmen gewoonlijk is, een groot geheim komt openbaren, maar alleenlijk van Atossa vernemen, wat zy-zelve eenige oogenblikken te voren van de nederlaag by Salamis gehoord heeft. Deze aanmerking mag voor hem van belang schijnen die niet verder gelezen heeft dan de plaats, waar Darius naar de rede vraagt van de droefheid, waar heel Suze in gedompeld is, en het antwoord daarop. By wien het geen hierop volgt bekend is, hoe deze Vorst zich een orakel van vroeger tijden herinnert en hierdoor nieuwe ongelukken by het reeds geledene aankondigt, de eenige bewaring voor gelijke rampen in het toekomende in het ongeschonden laten van den Griekschen grond stelt, en de gramschap der goden, door Xerxes krijgsvolk in Grieken-

Hosted by Google

land in hune tempels gehoond, voor de naaste oorzaak van den val der Perzen verklaart, by dezen, zeg ik, zal het belang, ja de noodzakeiijkheid dezer geestverschijning niet in twijfel worden getrokken en La Harpes berisping niet nalaten te vervallen. Het is echter op grond van zoodanige misvattingen dat hy, wat vroeger (p. 320) onzen dichter zoo verre beneden Corneille stelt, als hyzelf boven den ouden Treurspelmaker Hardy verdient geacht te worden. Doch men neme in aanmerking het onderscheid tusschen het Grieksche en het Fransche tooneel, men vergelijke de stukken van deze hunne wederzijdsche stichters, den staat waarin zy hun tooneel vonden, den staat waarin zy het aan hunne volgers lieten, de hulpmiddelen die zy beiden hadden, en vrage zich dan waarop dit partijdige en onbepaalde oordeel des Franschen Letterkundigen steune? De vergelijking tusschen Eschylus en Corneille als dichters moet, al ware het slechts uit den aart hunner tooneelen, noodzakelijk ten voordeele des eersten uit vallen. Misschien zijn de Treurspelen van onzen Vondel de eenige, welke in dit opzicht met die van Eschylus verdienen in vergelijking gebracht te worde..

Ten slotte van dit kort bericht over Eschylus en zijne Perzen, kunnen wy nog aanmerken dat dit Treurspel te gelijk met den Prometheus, en nog twee andere stukken, waarvan de namen alleen tot ons gekomen zijn, ten tooneele gevoerd en bekroond is geworden. De dichter was toen omstreeks zestig jaren oud.

Bladz. 12. v. 25.

Het heir der Perziaansche scharen, enz.

Na eene korte inleiding, dienende om den aanschouwer te onderrichten, uit welke personen de rei samengesteld is, gaat de dichter onverwijld over tot de voorstelling van de ongerustheid der Perzianen gedurende de afwezigheid van hunnen Koning. Een beknopte vermelding van alle de volken, die Xerxes krijgsmacht uitmaken, geeft gelegenheid tot verheffing van zijne grootheid, tot bemoediging omtrent den uitslag van zijne onderneming. Deze streelende hoop wordt gestoord door het denkbeeld, dat zonder de gunst der goden alle toebereidselen vruchteloos zijn, dat men meermalen den hoogsten voorspoed in verschrikkelijke tegenspoeden heeft zien verkeeren (bl. 14, v. 26). De daaraanvolgende Keeren en Tegenkeeren breiden deze gedachte uit, en worden gesloten met een beklag over den toestand van het rijk, door den bloem van zijne manschap verlaten. Zoodanig is de samenhang en overgang der

Hosted by Google

denkbeelden in dezen eersten koorzang, welke ik met weinige woorden heb gemeend te moeten ophelderen, uit hoofde van de moeilijkheid, die de bevatting derzelven in lyrische poëzy voor den min bedrevene hebben kan, en die ik oordeelde, dat misschien niet genoegzaam door mijne overzetting uit den weg geruimd was.

Bladz. 13. v. 8.
Trok niet heel Azië te veld?

Dat dit geen dichterlijke grootspraak is, maar met het historisch verhaal overeenkomt, blijkt uit de volgende woorden van Herodotus: *Στόλων γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν πολλῷ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο, ὥστε μήτε τὸν Δαρείου τὸν ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι, μήτε τὸν Σκυθικόν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες, ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἐμβαλόντες, σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίης καταστρεψάμενοι ἐνέμοντο· — μήτε κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον, μήτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τευκρῶν, τὸν πρὸ τῶν Τρωικῶν γενόμενον. — Αὗται αἱ πᾶσαι οὐδ' ἕτεραι πρὸς ταύτῃσι γενόμεναι στρατηλασίαι μιῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαι. Τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ τῆς Ἀσίης ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης;* [1]) — *Λιέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνῃσι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον. Ἐθνεῦτα λέγεται, Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον, ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον· „Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ, „καὶ οὔνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος, ἀνάστατον τὴν Ἑλλάδα „ἐθέλεις ποιῆσαι ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ του„τέων ἐξῆν τοι ποιέειν ταῦτα."* [2]) — *Ὅσον μέν νυν ἕκαστοι, παρεῖχον πλῆθος ἐς ἀριθμόν, οὐκ ἔχω εἰπαι τὸ ἀτρεκές· οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων· σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ τὸ πλῆθος ἐφάνη ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες.* [3]) — *Τῶν δὲ τριηρέων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διηκόσιαι καὶ χίλιαι.* [4]) — dat is: *Van alle tochten, die wy gezien hebben, is deze verre de grootste: zoo zelfs, dat noch het leger van Darius tegen de Scythen by dit in vergelijking kan gebracht worden, noch dat van de Scythen, toen zy de Cimmeriërs vervolgende, in het Medische rijk vielen, en schier heel het noordelijk Azië meester werden: — noch wat men van dat der Atriden tegen Ilium, en in vroeger tijden nog, van de Mysiërs en Teucriërs verhaalt. — Alle deze tochten en nog anderen daarby kunnen dezen éénen niet opwegen; want welk*

1) L. 7. c. 20, 21. 2) Ibid. c. 56. 3) Ibid. c. 60. 4) Ibid. c. 89.

Hosted by Google

volk is er in Azië, dat Xerxes niet heeft medegevoerd? — Het leger voer (naar Europa) over gedurende zeven dagen en zeven nachten, en dat wel zonder zich op te houden. Men verhaalt dat, toen Xerxes den Hellespont reeds over was, een bewoner der kusten van deze zee uitriep: „o Jupiter! waarom hebt gy de gedaante van eenen Pers en den naam van Xerxes aangenomen en met het geheele menschdom eenen tocht ter vernieling van Griekenland begonnen, daar gy dit toch zonder al dien toestel vermocht te doen?" — Hoe vele legerknechten nu elk volk geleverd heeft kan ik niet met zekerheid bepalen; men vindt dit nergens aangeteekend. Dit is zeker dat het getal in het geheel beliep op een miljoen, zeven maal honderd duizend. — Het getal der oorlogschepen bedroeg twaalf honderd en zeven.

Bladz. 13. v. 14.

Gy, Suze, Cissa, Ekbataan!

Suze, de hoofdstad van Perzië, in de landstreek Suziana, Cissa in Cissië, insgelijks een landstreek onder Perzië behoorende, Ekbataan, de hoofdstad van het oude Medische rijk.

Bladz. 13. v. 34.

Pegaston, in 't Egiptisch rijk, enz.

Memphis en Thebe, beide voorname steden van Egipte, welk land Cambyses, Cyrus zoon, het eerst aan de Perzische heerschappij onderwierp! Het Egiptische Thebe wordt van het Grieksche veelal onderscheiden door het epitheton ἑκατόμπυλος of honderdpoortige.

Bladz. 13. v. 38.

't Moerassig land, enz.

Men versta de moerassen van Egipte.

Bladz. 14. v. 10.

Maar Mardon voert van Tmolus voet, enz.

Tmolus, een berg in Lydië.

Bladz. 14. v. 13.

Het roemrijk Babel zendt een stoet, enz.

Babel, de hoofdstad van Babylonië, welk land ingsgelijks door vroegere overwinningen onder Perzië gebracht was.

Hosted by Google

Bladz. 14. v. 31.

De zee, die Hella heeft verzwolgen.

De Hellespont, dus genaamd naar Hella, eene Thebaansche prinses, die in hare vlucht naar Azië, in deze engte uit het schip gevallen zijnde, het leven verloor.

Bladz. 15. v. 5.

de Vorst, uit godenbloed gesproten.

Χρυσογόνου γενεᾶς ἰσόθεος φώς, heeft het oorspronkelijke, letterlijk: de goddelijke man uit een gouden geslacht gesproten, dat is: uit het edelste geslacht gesproten. De Perzische Vorsten werden voor afstammelingen van Perseus, den zoon van Jupiter en Danaë, gehouden. Misschien ook is dit woord *χρυσόγονος* eene meer bijzondere toespeling op deze afkomst. Men weet dat Jupiter gezegd werd zich in een gouden regen veranderd te hebben, om Danaë, door haren vader Acrisius, wien volgens eene voorspelling van het orakel haar kroost van het leven moest beroven, in een welbewaarden toren opgesloten, te genaken.

Bladz. 16. v. 5.

Toen ge u een veilgen overtocht
op saamgebonden kielen wrocht.

Volgens het verhaal van Herodotus [1]) liet Xerxes twee bruggen van schepen, op hunne ankers gevestigd, over den Hellespont slaan, en werden er tot de eene drie honderd en zestig, tot de andere drie honderd en veertien schepen gebruikt.

Bladz. 17. v. 13.

en zij uw hulde haar al knielend aangeboôn!

Het was aan het Perzische hof niet geöorloofd tot de Vorsten anders dan knielende en aanbiddende te naderen. De vreemdelingen, die zich hier aan niet wilden onderwerpen, werden ten hove niet toegelaten. Het is bekend dat de vrije en aan niets dergelijks gewone Grieken, wanneer zy den Koning van wege hun vaderland moesten onderhouden, deze vernederende plechtigheid door allerlei wegen zochten te vermijden. Uit denzelfden hoogen eerbied der Perzen voor hunnen vorst, welke aan dit gebruik den oorsprong gaf, is ook de groet te verklaren, dien Eschylus in het begin van het volgende Tooneel den Rei in den mond legt, daar hy Atossa met

(*) L. 7. c. 36.

Hosted by Google

den naam aanspreekt van *Θεοῦ μὲν εὐνάτειρα Περσῶν, Θεοῦ δὲ καὶ μήτηρ*, dat is: echtgenoote en moeder van Goden by de Perzen.

Bladz. 17. v. 25.

en troost en balsem wacht, mijn vrienden, van uw raad.

De woorden *οὐδαμῶς ἐμαυτῆς οὖσ' ἀδείματος* heb ik anders verstaan, dan zy gewoonlijk uitgelegd worden. Ik meen dat de samenhang deze is: Ik zal, zegt zy, u mijne zorgen mededeelen, (*εἰς δ' ὑμᾶς ἐρῶ μῦθον*) daar ik in my-zelve gantsch niet zonder vreeze ben dat, enz., onder welke woorden te kennen gegeven wordt dat zy van den Rei eenige geruststelling begeert omtrent het voorwerp van hare angst. Dit laatste denkbeeld heeft mijne overzetting in het hier aangebrachte vers uitgedrukt.

Bladz. 18. v. 13.

Een jeugdig vrouwenpaar, enz.

De Iönièrs, eene volkplanting in Azië van de Europeesche Grieken, en dus door het bloed aan hen verbonden, waren ten tijde van Xerxes aan de Perzen wederom onderworpen, terwijl dezen vruchtelooze pogingen deden om de andere Grieken in hetzelfde juk te dwingen, en hunne ondernemingen met de grootste onheilen boetten. Dit is hetgeen, met dichterlijke versiering, deze droom te kennen geeft en wat door denzelven zoo wel als door het voorteeken van den adelaar, door een havik vervolgd, voorspeld wordt.

Bladz. 19. v. 27.

aan wat kant ligt toch de Atheensche grond?

Het zal misschien vreemd voorkomen, dat een Vorstin, wier echtgenoot met Griekenland in oorlog geweest was en wier zoon het nog werkelijk was na zich zoo langen tijd tot den inval in dit land bereid te hebben, naar de ligging van Athene vraagt, als ware die haar onbekend. Men zou wellicht deze vraag op eene of andere wijze kunnen verklaren, waardoor hare schijnbare ongepastheid verschoond mocht worden. Doch het komt my voor dat ook hier wederom in den aart van het Grieksche Treurspel de ware uitlegging gezocht moet worden. Het is de dichter-zelf, die in zijne personaadjen spreekt. Hy beschouwt hen, in eene dichterlijke abstractie (indien ik het eens zoo noemen mag) alleen in die omstandigheid, waar in hy-zelf ze plaatste buiten verband met hunne

Hosted by Google

andere betrekkingen, dan voor zoo verre die met het hoofdonderwerp onmiddellijk samenhangen. Op deze wijze stelt dan Eschylus ons in dit gedeelte van zijn stuk de ongerustheid voor van de moeder des Konings over het lot van haren zoon, en laat haar dus alle die vragen doen, welke uit die ongerustheid kunnen geboren worden, zonder zich te storen of omstandigheden daarbuiten dezelve minder natuurlijk maken. Hoe anders dan op evengemelden grond zal men, by voorbeeld, de inleiding van alle die Treurspelen kunnen verdedigen, waarin een der personaadjen, om den aanschouwer met het onderwerp bekend te maken, hem zijn naam, afkomst en lotgevallen zelf komt mededeelen?

Bladz. 20. v. 4.

Ja, mijnen heeft ze, die van zilver overvloeien.

Deze zilvermijnen, welke meermalen by de Ouden geroemd worden en onder de voornaamste bezittingen der Atheners gerekend werden, waren gelegen onder den berg Laurium in Attica.

Bladz. 20. v. 17.

Ach! eens deed zulk een hoop Darius heir vergaan.

By Marathon. Men zie de Inleiding dezer Aanteekeningen.

Bladz. 22. v. 33.

Hier stort op Ajax grond, omsingeld van de golven.

Salamis, een eiland tegen over Athene gelegen, waarop Telamon, de vader van Ajax, regeerde, en deze laatste zelf geboren was.

Bladz. 24. v. 11.

Ons had een vluchteling van uit het heir der Grieken, enz.

Deze list had Themistocles bedacht om de Perzen op een voor hen nadeelige plek tot den strijd te lokken. Omstandig kan men dit alles by Herodotus verhaald vinden, in zijn VIIIste Boek.

Bladz. 26. v. 35.

Niet ver van Salamis, enz.

Psyttalia werd dit eiland genoemd, alwaar Xerxes vier honderd man deed post vatten tot het doel by onzen dichter vermeld.

Bladz. 27. v. 12.

Zy zoeken in dien nood nog wederstand te biên, enz.

Hosted by Google

Het oorspronkelijke heeft: *ἀμφὶ δὲ Ἐκυκλοῦντο πᾶσαν νῆσον, ὥστ' ἀμηχανεῖν, Ὅποι τράποιντο. Πολλὰ μὲν γάρ ἐκ χερῶν Πέτρησιν ῥάσσοντο, τοξικῆς τ' ἀπὸ Θώμιγγος ὀϊ προσπίτνοντες ὤλλυσαν. Τέλος δ' ἐφορμηθέντες ἐξ ἑνὸς ῥόθου, Παίουσι, κρεοκοποῦσι δυστήνων μέλη, κ. τ. ἑ.* welke woorden ik zie dat men anders pleegt op te vatten, dan ik gedaan heb. Men begrijpt het namelijk als of de Grieken de op Psyttalia geplaatste manschap aangevallen waren: om geene andere reden, naar mijn oordeel, dan om dat by het even voorgaande *ἀμηχανεῖν* noodzakelijk de Perzen moeten verstaan worden, en men daarom dezelfden ook tot het subject van *ῥάσσοντο* wil maken. Doch hoe licht deze plotselijke verwisselingen van subject in het Grieksch plaats vinden, behoeft, dunkt mij, geen betoog. In de aangehaalde woorden doet zich reeds een voorbeeld op van soortgelijke verwisseling: *ἀμφὶ δὲ Ἐκυκλοῦντο* (*Ἕλληνες* klaarblijkelijk) *πᾶσαν νῆσον, ὥστ' ἀμηχανεῖν* (*τοὺς Πέρσας* hier noodzakelijk), *Ὅποι τράποιντο.* Daar nu beide uitleggingen grammatisch aannemelijk zijn, zoo verdient die de voorkeur, welke in andere opzichten waarschijnlijker is. Het komt voorzeker minder natuurlijk voor, dat de dichter mannen, van wier dapperheid hy bijzonder gewaagd heeft, doe omkomen, zonder van eenigen tegenstand melding te maken. Maar het geen voor mijne uitlegging gunstigst schijnt te zijn, is het vermelden hier ter plaatste van pijlen, een wapen, dat den Perzen eigen is en waardoor zy dikwijls van de Grieken onderscheiden worden. Een belangrijk voorbeeld hiervan doet zich in dit Treurspel zelf op, aan het einde van het Eerste Tooneel, alwaar de Rei zich aldus uitdrukt: *Φροντίδα κεδνὴν καὶ βαθύβουλον Θώμεθα, —— Πότερον τόξου ῥῦμα τὸ νικῶν, Ἢ δορυκράνου Λόγχης ἰσχὺς κεκράτηκεν;* Letterlijk: *Laten wy de vereischte zorg nemen, (op dat wy te weten komen) wat overwonnen heeft, het schieten met den boog, of de ijzeren punt van de lans:* dat is: *wie verwinnaars zijn gebleven, de Perzen of de Grieken.* Sterker nog ten onzen voordeele is de plaats van het *zianen of de* Tweede Tooneel, alwaar het gebruik van pijlen by de Grieken uitdrukkelijk ontkend wordt. Op de vraag van Atossa:

Πότερα γὰρ τοξουλκὸς αἰχμὴ διὰ χερός γ' αὐτοῖς πρέπει;

(En zijn hun schutters vlug met pijl en schietgeweer?)

wordt door de Rei geantwoord:

Οὐδαμῶς· ἔγχη σταδαῖα, καὶ φεράσπιδες σαγαί.

(Zy strijden met geen boog, maar met den vasten speer.)

Hosted by Google

Bladz. 28. v. 6.

en waar Sperchéus 't veld met vruchtbre stroomen drenkt.

Sperchéus, een rivier die aan den berg Eta in Thessalië zijn oorsprong heeft.

Bladz. 28. v. 10.

Wy, door Magnezië en het Macedonisch rijk
by Axius rivier en Bolbes rietig slijk
tot aan Pangéus berg in 't eind gevorderd, spoedden
naar 't naadrend Thracië, wanneer 't ontijdig woeden
des winters ons den stroom des zilvren Strymons sloot.

Magnezië, een gedeelte van Thessalië; Axius, een rivier in Macedonië; Bolbe, een moeras in Mygdonië, zijnde dat gedeelte van Macedonië, hetwelk evenals de berg Pangéus naast aan Thracië grenst. De rivier Strymon scheidt Macedonië van Thracië af.

Bladz. 29. v. 15.

O machtige Oppervorst der Goôn!

Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, o koning Jupiter! zegt het oorspronklijke uitdrukkelijk. En zoo ook doet het in den geheelen loop van het stuk de Grieksche goden door de Perzianen inroepen. Men begrijpt dat dit eene bloote dichterlijke vrijheid is, ten einde de voorstelling voor den Atheenschen aanschouwer duidelijker te maken. Het is immers bekend dat de Perzen de Zon onder den naam van Mithras aanbaden. Op deze dichterlijke versiering echter steunt een groot gedeelte van de zedeleer van dit Treurspel.

Bladz. 30. v. 7.

en 't spoor doen volgen van uw' vader,
die, held en vreedzaam vorst te gader,
zijn' volken niet dan weldaân wrocht!

Darius-zelf echter was niet veel gelukkiger geweest in zijne onderneming tegen de Grieken. Maar het is in het karakter van eenen lierzang, in deze gesteltenis aangeheven, vorige rampen voor nietsbeduidende te rekenen by die, welke men op het oogenblik-zelf betreurt, en dus eenen Vorst, die dan toch ook in vele opzichten zijnen zoon verre overtrof, in tegenstelling van de verwijten die deze laatste verdiende, met loftuitingen hemelhoog te verheffen.

Hosted by Google

Bladz. 30. v. 23.

op Cychreus heilig strand gedood.

Cychreus strand, wederom eene benaming van het eiland Salamis naar een' harer Koningen, Cychreus, een' zoon van Neptunus, en behuwdvader van Telamon, die hem in de regeering opvolgde.

Bladz. 32. v. 16.

Gy, die de doôn in Plutoos rijk vergaârt!

Mercurius, die geloofd werd de zielen der afgestorvenen naar Carons boot te leiden, waarmede zy dan de Styx overvoeren.

Bladz. 36. v. 16.

Bactrië verloor de hoop zelfs van het volgende geslacht.

Bactrië, een aanmerkelijk gedeelte van het Perzische gebied.

Bladz. 37. v. 2.

toen ge een gruwelijken band
om de Hellespontsche golven, als hun meester, durfde slaan.
Toen ge een' God waagde aan te randen, enz.

Men versta dit zoo wel van de schipbrug over den Hellespont, waarvan wy reeds boven gezien hebben, als van den dwazen trek dien de Grieken van Xerxes verhalen, en waarvan Herodotus (1) dus gewag maakt: *Καὶ δὴ ἐζευγμένου τοῦ πόρου, ἐπιγενόμενος χειμὼν μέγας συνέκοψέ τε ἐκεῖνα πάντα καὶ διέλυσε. Ὡς δ' ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιεύμενος, τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευσε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μαστιγι πληγάς, καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδέων ζεῦγος.* — dat is: *En de zee reeds gesloten zijnde, kwam er een geweldige storm op, die de schepen uit elkander dreef. Xerxes dit vernemende nam het euvel op, en beval dat men den Hellespont driehonderd zweepslagen zoude geven, en een paar ketenen in die zee werpen.*

Bladz. 37. v. 24.

't Was een Meed
die 't eerst dees streken voor zijn schepter knielen deed.

Astyages bedoelt de dichter, Cyrus grootvader, wien zijn zoon Cyaxares opvolgde en zelf door Cyrus in het gebied vervangen

(1) L. VII. c. 34, 35.

Hosted by Google

werd. Het verhaal van Eschylus komt echter hierin met dat van de geschiedschrijvers geenszins overeen.

Bladz. 37. v. 34.

Naauw meester van dees staten,
verloor zijn zoon het licht.

Cambyzes, Cyrus zoon, is in zijne terugkomst van een gelukkig ten end gebrachten tocht tegen de Egiptenaren omgekomen, terwijl by zijn leven reeds een priester gebruik gemaakt had van zijne afwezigheid, om zich voor 's Konings broeder Smerdis, door dezen in vroeger tijd omgebracht, uit te geven, en alzoo den troon meester te worden. Eenige Grooten van Perzië, tegen den overweldiger samengezworen, beroofden hem van het leven, en lieten vervolgens aan het lot ter beslissing over, wie van hen de regeering aanvaarden zou. Op deze wijze geraakte Darius aan het koninklijk bewind.

Bladz. 38. v. 24.

Nog is ons, voor het minst, één leger bijgebleven.

Dat namelijk, waarover Mardonius het bevel voerde, doch hetwelk kort daarna by Platéa in Beotië een volkomene nederlaag onderging.

Bladz. 39. v. 2.

hun dolle plonderzucht tot een gerechte straf,
wier hand zich niet ontzag de Godgewijde altaren
en 't beeld der goden in hun woede niet te sparen.
Maar heel den tempelraad te rooven, enz.

By de inrukking van Xerxes in Griekenland hadden de Atheners op gedurige aansporing van Themistocles besloten hunne stad te verlaten, en zich op de vloot ingescheept, de grijzaarts met een gering getal burgers in de vesting latende, hunne vrouwen en kinderen in naburige steden. Xerxes, de Thermopylen doorgekomen en in Attica gevallen zijnde, maakte zich weldra van Athene meester. De stad werd uitgeplonderd en verbrand, en zelfs de tempels bleven niet gespaard.

Bladz. 39. v. 12.

Het nageslacht zal leeren,
wanneer 't den moord verneemt van dien verschrikbren dag,
dat zich geen sterveling zoo stout verheffen mag.

Hosted by Google

In deze geheele rede van Darius wordt voornamelijk de zedeleer van het gantsche stuk aan den dag gelegd. Den Perzen wordt hier door den geest-zelven van hunnen overledenen Koning aangekondigd, dat zy aan Xerxes overdrevene heerschzucht, aan de oneerbiedigheid jegens Neptunus, en de heiligschennis te Athene gepleegd, alle hunne tegenwoordige rampen te danken hebben.

Bladz. 40. v. 33.

niet buiten Halys breeden vloed.

Halys, een rivier in klein Azië, aan de grenzen van Lydië.

Bladz. 41. v. 8.

en die Propontis zee omzoomen,
en Pontus onherbergzaam strand.

Propontis, thands de zee van Marmora genoemd. Pontus, of Pontus Euxinus, is de tegenwoordige Zwarte Zee.

Bladz. 41. v. 10.

Ook de eilanden, om wie de golven klotsen,
door Egeus val berucht, bestierden zijn geboôn:

Egeus, Koning van Athene, wiens zoon Theseus den tocht tegen den Minotaurus in Crete had ondernomen met belofte by eene gelukkige terugkomst witte zeilen te zullen spannen, maar deze belofte vergetende met zwarte zeilen was te rug gekomen, had zich uit wanhoop over de ramp, die hy vermeende dat hem door dit teeken aangekondigd werd, in de zee geworpen, die thands de Archipel genoemd wordt en die in oude tijden daarvan den naam kreeg van Egeïsche Zee.

Bladz. 41. v. 19.

en Temnus, Rhodus, Gnidus, waar
de Mingodin op 't sterkst wordt aangebeden;
en Paphus, Solus, Cyprus glans.

Λῆμνον (Lemnon) leest men in het oorspronkelijke. De vermelding van Lemnus echter heeft my hier ter plaatse altijd gehinderd, daar de dichter de eilanden van de Egeïsche Zee, die ten tijde van Darius onder het gebied van Perzië stonden, reeds opgenoemd heeft, en thands, gelijk het my toeschijnt uit den zin

Hosted by Google

duidelijk te blijken, vóór heeft van eenige van die steden te gewagen, welke door de Perzianen op het vasteland buiten hun rijk of afzonderlijk op eilanden bezeten werden. Het komt my dus waarschijnlijk voor dat hier met eene lichte verandering voor *Λῆμνον* (Lemnon) *Τῆμνον* (Temnon) moet gelezen worden. Temnus vindt men onder de Eölische steden genoemd by Herodotus, Boek I, Hoofdst. 149. Ik heb dienvolgens gemeend dat het my vrijstond deze lezing in eene dichterlijke overbrenging aan te nemen, schoon ik het niet op my zou nemen den Griekschen text zelven naar mijne gissing te veranderen. Verder meen ik, ingevolge mijne uitlegging, dat door Rhodus hier niet het geheele eiland, maar de stad van dien naam verstaan moet worden. Men ziet dat de dichter in het vervolg ook hier dan van enkele steden gewag maakt. Gnidus is eene Dorische stad in klein Azië, Paphus en Solus zijn steden op het eiland Cyprus gelegen.

Bladz. 41. v. 22.

en gy, o Salamis! die 't aanzijn hebt gekregen
van 't plekjen, waar de Griecksche lans
het heir der Perzen heeft doorregen.

Dit Salamis is insgelijks eene stad van het eiland Cyprus. Teucer, zoon van Telamo, na zijne terugkomst van den tocht tegen Troje door zijnen vader verbannen, om dat hy den dood van zijn' halven broeder Ajax, die zich uit wanhoop Achilles wapenen tegen Ulysses verloren te hebben, zelf van kant geholpen had, op dezen laatste niet gewroken had, zette zich op Cyprus neder en stichtte daar eene stad, die hy ter geheugenis van zijn geboortestad den naam van Salamis gaf.

Bladz. 45. v. 20.

Herinnering aan beter tijden! enz.

Van dezen laatsten Koorzang van het laatste Tooneel (het welk ik over het algemeen met meer dan gewone vrijheid, ja, met verplaatsing en uitlating van een aantal verzen heb overgebracht) heeft het oorspronkelijke volstrekt niets. Het stuk eindigt daar met een vrij langdurige afwisseling van afgebroken klachten en uitroepingen tusschen Xerxes en de Rei, iets, het welk niet alleen van onzen smaak allervreemdst is, maar by de Grieken-zelve, naar alle waarschijnlijkheid, door de muziek alleen verlevendigd en op-

Hosted by Google

gehouden werd. Dit, hoop ik, zal my ter verschooning dienen, dat ik het gewaagd heb achter eene overbrenging van Eschylus eene plaats aan mijne eigene verzen in te ruimen.

Bladz. 52. v. 1.

[HET VERHAAL VAN DEN BODE UIT ESCHYLUS ZEVEN TEGEN THEBE kwam voor in de eerste uitgave van de Perzen, en werd later herdrukt in de Zangen uit verscheidenen leeftijd.]

Bladz. 56. v. 5.

[ALFONSUS DE EERSTE. Dit Treurspel werd voor de eerste maal in 1818, voor de tweede maal in 1845 uitgegeven. Het werd by de eerste en tweede uitgave voorafgegaan van de volgende:]

VOORREDE.

Omstreeks het einde van de elfde eeuw werd een aanmerkelijk deel van het tegenwoordige Portugal door een vreemd Prins, in dienst van Koning Alfonsus den Zesden van Leon en Castielje, op de Saraceenen gewonnen. Deze Prins, algemeen onder den naam van Hendrik bekend, was waarschijnlijk een jonger broeder uit het Huis van Bourgondië, schoon Camoens hem van Hongarijen, anderen wederom van het Grieksche Keizerrijk doen komen. Hy ontfing ter belooning van zijne diensten het door hem-zelven herwonnen land, mitsgaders alles wat hy verder op den Moor mocht veroveren, met den titel van Graaf in leen, en 's Konings natuurlijke dochter, Dona Theresia, ten huwelijk. Na zijn dood poogde deze de haar nagelaten voogdij in eene onbepaalde heerschappij voor zich en haar tweeden echtgenoot, Graaf de Trava, met achterstelling van haren en Hendriks zoon, Alfonsus, te veranderen. De Spaansche en Portugeesche Historieschrijvers zijn het over de omstandigheden dezer gebeurtenissen niet eens, maar hierin komen zy allen overeen, dat de jonge Alfonsus, met behulp der voornaamste Ridders van het Graafschap, de vijandelijke ontwerpen van zijne moeder verijdeld en zich in de Grafelijke macht gesteld heeft. Onder dien titel heeft hy lang geregeerd, en het is eerst na zijne beroemde overwinning op vijf Moorsche vorsten by Ourique, dat hy dien van Koning, welken ik hem reeds by den afloop van mijn stuk geve, heeft gedragen. Even zoo onderstelt het zijn huwelijk

Hosted by Google

reeds voltrokken, schoon dit eerst vele jaren later in de geschiedenis vermeld wordt.

Bladz. 102. v. 23.

[BY HET OPENBAAR EXAMEN enz., afzonderlijk uitgegeven. Merkwaardig is het verschil van geest en toon in dit en het later volgend school-gedicht, vergeleken met de latere voortbrengselen van Da Costa. Waarschijnlijk is het ook wel daaraan toe te schrijven, dat de Dichter in strijd met den door hem-zelven vermelden „trek naar completeering, die ons tot in het onbeduidendste wel eens vervolgt" (Voorrede vóór de Zangen), deze liederen in die verzameling niet mede opgenomen heeft.]

Bladz. 105. v. 1.

[OP DEN MARTELDOOD VAN RAPHAEL GOMEZ SALSEDO. Dit dichtstukje is eene vrije vertolking van een sonnet van den Spaanschen dichter Daniel Levi [Don Miguel] de Barrios, waarvan het oorspronkelijke hier wordt medegedeeld:]

SONETO.

al glorioso martirio de R. G. Salsedo.

[Triumphal Carro, Flores y Luzes pag. 9.]

Raphaël, no hay tormento qua se evite,
Por confesar un Dios omnipotente:
Muerte prolixa en quanto vive, siente,
Eterna vida en quanto muere admite.

Lengua de fuego en su loor repite
Constancia tan feliz sobre ara ardiente,
Que si el Zelo á le pena lo consiente,
A la Gloria le pena lo remite.

Del material incendio al soberano
Alçando el buelo Phenix peregrino,
Dexa el polvo á la vista del Tirano.

Dando luz al que sigue su camino,
Raphaël, medicina Angel humano.
Y por medio mortal se faz divino.

Bladz. 105. v. 17.

[OP HET FEEST DER VERBROEDERING AAN LEYDENS HOOGESCHOOL. Dit dichtstukje komt voor in een bundeltje van gedichten

Hosted by Google

ter gelegenheid van een verbroederingsfeest aan Leidens Hoogeschool in 1818. Er schijnt toen onder de Leidsche studenten eene vete bestaan te hebben die later is bijgelegd, en waarvan de beslechting, en daarop gevolgde verbroedering, aanleiding gegeven heeft tot feestelijkheden, waarby dit dichtstukje is vervaardigd. Ook de Hoogleeraar Speyert van der Eyk bezong in eenige Latijnsche dichtregelen die gebeurtenis.]

Bladz. 106. v. 31.

[BY HET OPENBAAR EXAMEN enz., mede afzonderlijk gedrukt.]

Bladz. 110. v. 1.

[PROMETHEUS. Om de chronologische orde komt dit gedicht nu eerst voor, ofschoon het in Eschylus Dramatische dichtstukken onmiddellijk achter de Perzen werd geplaatst. De Prometheus kwam in het licht in 1819, met de volgende:]

VOORREDE.

Even als de navolging der Perzen van Eschylus, die nu ruim drie jaren geleden in het licht verscheen, zoo is ook deze van het meesterstuk van denzelfden dichter haren oorsprong verschuldigd aan den bijzonderen smaak, dien ik voor my in zijne poëzy boven die der twee andere Grieksche Treurspeldichters altoos gevonden heb. Dikwijls heeft de onbeschrijflijke aandoening, die my zijne verzen veroorzaken, mijne verbeelding zoodanig opgewekt, dat ik my niet wederhouden kon, den dichter, zoo als ik hem opvatte, in Nederduitsche dichtmaat uit te drukken; en alzoo ontstond dan weder, zonder eenig bepaald voornemen en bijna ongevoelig, uit de bewerking van eenige enkele tooneelen deze overbrenging van den geheelen Prometheus, die ik wensche dat aan hem, die het oorspronkelijke kent, niet onbehagelijk zijn moge, en aan die het niet kent er eenig denkbeeld van zal kunnen geven. Intusschen is er voor den laatste wellicht eenige voorbereiding noodig tot het ware verstand van een Grieksch tooneelstuk, en voornamelijk van dit. Men houde my dan eenige weinige aanmerkingen ten goede, die ik hier te dien einde laat voorafgaan.

In de eerste plaats herinner ik den lezer aan den oorsprong van de Grieksche Tragedie. Een dithyrambe ter eere van Bacchus, zie daar de kern, waar zich een der fraaiste planten van den dichterlijken hof uit ontwikkelen moest. De lof van goden en halve goden,

Hosted by Google

eerst in een onafgebroken zang aangeheven, vervolgens doorweven met verhalen van hunne weldaden en heldenwerken, die eindelijk door afwisselende personaadjen of bezongen of zelfs voorgesteld werden, werd weldra het meer algemeene onderwerp dezer dithyramben, waaruit Eschylus vernuft een afzonderlijk soort van poëzy gevormd heeft. Zijne stukken, nog in den hoogdravenden stijl der lierzang geschreven, hadden eigenlijk slechts ééne belangrijke omstandigheid van eenig god of held ten onderwerp, en deze omstandigheid stelde hy, door de personen die er deel aan hadden zelve te doen spreken, en onder de illusie van de door hem ingevoerde tooneelpraal, aan het gezicht zoo wel als aan het gehoor van den aanschouwer levendig voor. Nu was het Treurspel geboren en tot een bloeiende jongelingschap opgekweekt. Sophocles volgde en volmaakte het werk. By hem werd het Treurspel de dichterlijke ontwikkeling van eene door het Noodlot voorbeschikte gewichtige gebeurtenis: en nu had de Grieksche Tragedie ook haar tijdperk van mannelijke rijpheid gehad. Voor Euripides, die deze twee groote mannen opvolgde, bleef niets meer overig dan het tijdvak des ouderdoms van het tooneel te vervullen!

Maar keeren wy tot Eschylus, met wien alleen wy hier eigenlijk noodig hebben, te rug. Om zijne stukken, en inzonderheid zijnen Prometheus wel te vatten, moeten wy ons allereerst in een wereld van goden verplaatsen! Maar van goden, even als het menschdom, aan den wil ondergeschikt van een oppermachtig Noodlot, Noodzakelijkheid, Voorbestemming, of zoo men het noemen wil, dat by de Ouden de plaats verving van het aan ieder mensch en bijzonder aan den dichter zoo dierbaar denkbeeld eener alles bepalende Voorzienigheid. Doch misschien heeft dit nadere opheldering van nooden. Eene korte beschouwing van ons dichtstuk zal die opheldering misschien kunnen geven, terwijl ze tevens tot het begrip van het stuk zelf niet ondienstig zijn zal.

Volgens onzen dichter dan regeert het Noodlot over hemel en aarde: doch niet onmiddellijk, maar door tusschenkomst van de zoogenaamde Olympische goden, aan wier hoofd allereerst de god Uranus gestaan heeft. Dezen verjoegen zijne zonen, de Titans, waaronder Cronus (of Saturnus), die hem in het gebied opvolgde. Jupiter, Cronus zoon, bijgestaan door Prometheus en andere goden en halve goden, berooft op zijne beurt zijn vader van de hemelkroon, en doet hem met de Titans, die zijne partij gekozen hadden, den Olympus ruimen. Nu gebruikte hy weldra zijne goddelijke

Hosted by Google

macht, om het menschdom, dat onder Cronus zeer gelukkig geweest was, te vernederen en te kwellen. Prometheus verzet zich tegen dit voornemen, zoo lang hy kan; doch toen het menschdom door de ongenade van Jupiter, zoo verre vervallen was, dat er schier geen onderscheid meer tusschen dit en het redelooze dier bestond, bracht hy het vuur der hemelen, dat een goddelijke bezielingskracht bezat, op de aarde, en herstelde alzoo den mensch tot zijn vroegeren en beteren stand. Nu had hy zich ook den haat van Jupiter en de overige ondergeschikte goden op den hals gehaald; en, tot straf zijner weldaden aan het menschdom, wordt hy op bevel van Jupiter in het woeste Scythië aan een rots op het strand der zee vastgeklonken, en op allerlei wijzen gefolterd.

Het is hier dat ons dichtstuk eigenlijk een aanvang neemt, niet om den toeschouwer nieuwe gebeurtenissen voor oogen te brengen, maar eenvoudig om hem den lijdenden held in zijne droeve omstandigheid te leeren kennen, en zijn gedrag en karakter, als twee by uitstek dichterlijke voorwerpen, in de hoogere taal der poëzy af te schilderen: door hem-zelven sprekende in te voeren en in tegenstelling te brengen met de overige personen van het dichtstuk, die om hem, en om hem-alléén, ten tooneele gevoerd worden. Men verwachte dus hier geene eigenlijk gezegde daad, gelijk Sophocles die naderhand tot het wezen der Tragedie gemaakt heeft, en gelijk zy op het hedendaagsche tooneel een hoofdvereischte uitmaakt. Prometheus in zijne kluisters: zoo luidt de Grieksche titel, en belooft dus geene voorstelling van een daad of gebeurtenis, maar alleen van het op zich-zelf beschouwde uitwerksel van vroegere gebeurtenissen. Een lofzang op de tegen alle geweld onwrikbare braafheid en het innige vertrouwen op een hooger Macht, in een wezen, dat de menschelijke natuur wel te boven, maar niet te buiten gaat, en dat ons alzoo te gelijk verheffen en belang inboezemen kan, ziedaar het eenige doel van den dichter in zijn Prometheus. Laat ons zien op wat wijze hy dit doel bereikt!

Prometheus, zelf van goddelijken oorsprong, acht zich, geheel het stuk door en in al zijn lijden, den gelijke van dien Jupiter, aan wiens vervolging hy nu bloot staat. Hy heeft zelfs van zijne moeder Themis een geheim vernomen, dat Jupiter betreft en voor Jupiter-zelven nog verholen is. Dit geheim bestaat daarin, dat, volgens de bestemming van het Noodlot, Jupiter de heerschappij des hemels moet verliezen, wanneer hy met Thetis, eene van Oceaans dochteren, een huwelijk aanging. Want uit dit huwelijk moest een

Hosted by Google

zoon geboren worden, die zijn vader in macht verre zou overtreffen, en hem de kroon der hemelen ontrukken. Dit lot kon Jupiter alleen ontgaan, door zich van dien echt te onthouden. Een van beiden vertrouwt derhalve Prometheus dat gebeuren moet (want de zekere en bepaalde kennis welk der twee plaats zal hebben behoort alleen en uitsluitend aan het Noodlot): of Jupiter moet eens den schepter verliezen, en hy alzoo van-zelf uit zijne boeien ontslagen worden; of die god moet, om van Prometheus het gewichtige geheim en de middelen om zich voor den bedreigden val te hoeden, te vernemen, zijn kluisters breken en zich voor hem vernederen. In dit vertrouwen, en met de zelfbewustheid van wel gedaan te hebben, trotseert hy alle folteringen en het verschrikkelijke uitzicht op de voortduring daarvan gedurende eeuwen, en heeft hy stellig besloten, noch zijne verontwaardiging tegen zijnen machtigen vervolger te ontveinzen of te matigen, noch hem het geheim der toekomst te openbaren, voor dat hy in zijn vorigen staat hersteld worde en voldoening van het geledene ontfange. Om hem van dit voornemen te rug te brengen zijn de smerten vruchteloos, die hy op de rots, waaraan hem de aanschouwer vastgebonden ziet, ondergaat: vruchteloos de raad en de innemende taal van een Rei van Zeenimfen, die hem in zijn leed komt bezoeken. De God des Oceaans vertoont zich nu ook om hem te bewegen, maar zijne redenen dienen nergens anders toe, dan om het mannelijke karakter van Prometheus tegen de buigzaamheid van het zijne in een zoo veel te schitterender licht te plaatsen. Aan Iö die, mede een offer van Jupiters wreedheid, de aarde wanhopig en half zinneloos doorzwerft, en uit wie na dertien geslachten Hercules, de bestemde verlosser van Prometheus, spruiten moet, aan Iö, zeg ik, spreekt hy, hoe lijdende zelf, liefderijken troost toe, en openbaart haar, ten blijke van zijne zekere kennis der toekomst, het einde van hare jammeren. Tegen Mercurius eindelijk, die hem op een gebiedenden toon de verklaring komt vragen van het orakel, waarmede hy Jupiter bedreigt, toont hy zich met dezelfde waardigheid onverzettelijk in zijn besluit, en wacht met kalmte de vervulling af der verschrikkelijke gebeurtenissen, die hem Jupiters zendeling aankondigt. Met deze vervulling eindigt dan ook het dichtstuk, en, te midden van geweldige aardbevingen en dwarrelwinden, zinkt Prometheus weg, om in het gebied der hel op eene nog wreeder wijze gefolterd te worden.

Dit weinige zij genoeg tot opheldering des zakelijken inhouds

Hosted by Google

van het oorspronkelijk. Ik voeg hier nog een woord by over mijne navolging, die deze reis veel vrijer nog uitgevallen is, dan mijne vroegere overbrenging der Perzen. Voor wie zich over deze vrijheid somtijds verwonderen mocht, merke ik alleen aan, dat het vertalen van een dichter een hoogst ondichterlijk werk zijn zoude, indien men daarbij iets anders zocht, dan de denkbeelden die ons getroffen hebben op onze wijze en in eene ons meer eigene taal en dichtmaat weder te geven. En hiermede valt alle opzet, om òf het oorspronkelijke getrouw te blijven, òf daarvan naar willekeur af te wijken, noodzakelijk weg.

Wat eindelijk de Aanteekeningen betreft, deze hebben geen ander doel, dan om den lezer de moeite van nazoekingen omtrent de toespelingen des dichters op het een en ander geschiedkundig of mythologisch feit te besparen.

[De Prometheus werd besloten met de volgende]

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 110. v. 12.

DE WRAAKGODIN.

Het oorspronkelijke Grieksch voert hier een dubbele persoon (Kracht en geweld) ten tooneele, om Vulcaan in het volbrengen van Jupiters last te helpen. Ik heb gemeend, dat in eene Hollandsche overbrenging deze rol gevoeglijk aan de meer bekende personaadje van de Wraakgodin of Nemesis kon opgedragen worden.

Bladz. 111. v. 23.

maar hoe nauw het harte kleeft
aan maagschap, weet gy niet!

Iäpetus, Prometheus vader, was een der zonen van Uranus en de Aarde, Titans genoemd, en alzoo broeder van Cronus of Saturnus, den grootvader van Vulcaan.

Bladz. 113. v. 21.

aan kloeken raad was zelfs de klank uws naams verwant.

De Grieksche naam van Prometheus geeft de eigenschap van voorzichtigheid te kennen.

Bladz. 116. v. 11.

En echter zal dees rots nog eens het uur getuigen, enz.

Hosted by Google

Deze voorzegging wordt bewaarheid in het laatste tooneel.

Bladz. 120. v. 1.

't Is niet het godenbloed alleen, dat beider aderen enz.

Oceaan was de zoon van Uranus en de Aarde.

Bladz. 121. v. 25.

Mijn broeder Atlas, enz.

Atlas was niet de zoon, gelijk Oceaan, maar de kleinzoon van Uranus, door Iäpetus. Oceaan noemt men hier broeder, om dat hy mede onder den algemeenen naam der Titans begrepen werd, en in hunne zaak en lotgevallen in den oorlog tegen Jupiter gedeeld had.

Bladz. 121. v. 28.

Ook Typhoos lot was hard.

Een reus, geboren uit den Tartaar en de aarde, die mede den oorlog tegen de hemelgoden had helpen voeren.

Bladz. 125. v. 26.

Aan my meê, dat de taal, die uit den boezem breekt, enz.

Wien deze verzen niet duidelijk zijn, raadplege de onlangs in het licht verschenen Verhandeling van den Heer Mr. Bilderdijk over den oorsprong van het Letterschrift, en hy zal daar het eenige systema over dit onderwerp vinden, dat den Dichter waardig is en den Wijsgeer, die de Waarheid zoekt, voldoen kan. Dat ik hetzelve Prometheus in den mond legge, behoeft, denk ik, geene rechtvaardiging.

Bladz. 128. v. 31.

door 't duizendoogig spook, enz.

Iö, dochter van den Stroomgod Inachus, door Jupiter bemind en verleid, werd door de ijverzucht van Juno in eene koe veranderd en aan de wacht vertrouwd van een monsterachtig herder, Archus geheeten, en met honderd oogen toegerust. Dezen wachter deed Jupiter door Mercurius ombrengen. Doch dit bevrijdde Iö van haar leed niet. Juno joeg haar een geweldigen schrik aan, en deed ze alzoo een gedeelte der aarde doorzwerven, tot dat ze eindelijk in Egipte rust vond, Jupiter een zoon baarde, en als godesse vereerd is geworden.

Hosted by Google

Bladz. 129. v. 6.

nog ruischt de toon der rietpijp door mijn zinnen, enz.

Mercurius, namelijk, had Argus door het geluid eener rietpijp in slaap gezongen, en hem in den slaap van kant geholpen.

Bladz. 131. v. 10.

Gy hebt de zusteren van Inachus gehoord!

Inachus werd, als alle Stroomgoden, voor een zoon van Oceaan gehouden.

Bladz. 131. v. 37.

en de eikenboomen zwegen;

De eikenboomen van het Dodoneesche bosch werden gezegd geluid te geven en orakels te verkondigen.

Bladz. 132. v. 9.

Mijn voorhoofd, eens zoo fier, enz.

Men neme in acht, dat de Dichter de zwervende Iö wel onder een menschelijken vorm ten tooneele voert, maar tevens, ter herinnering aan Junoos vervolging, met horens op het voorhoofd.

Bladz. 133. v. 21.

en de enge zee getoond, die gy moet overvaren, enz.

Versta de tegenwoordige zeëngte van Caffa, eertijds Bosporus (overvaart der koe in het Grieksch) genaamd, ter geheugenis van Iöos overvaart in hare viervoetige gedaante.

Bladz. 135. v. 23.

Hier hebt ge Phorcys kroost te mijden.

Drie in de fabel zeer vermaarde zusteren, waaronder Medusa vooral, die zich beurtelings van één oog, aan alle drie gemeen, bedienden.

Bladz. 135. v. 29.

der Arimaspias.

De Arimaspias was een rivier in Scythië, dus genaamd naar hare oeverbewoners, de Arimaspen.

Hosted by Google

Bladz. 136. v. 33.

Een' hunner zal de nood, enz.

Men kent de geschiedenis der vijftig dochters van Danaüs, die, om het huwelijk van Egyptes vijftig zonen te ontgaan, haar geboorteland Egypte verlieten, en in Argos een schuilplaats zochten. Doch ook daar door hare minnaars vervolgd, gingen zy het opgedrongen huwelijk aan, maar brachten hare jonge echtgenooten, op haars vaders bevel, in den eersten huwelijksnacht om. Een enkele, Hypermnestra, ontzag haar gemaal, redde hem, en besteeg vervolgens met hem den troon van Argos. Egyptus en Danaüs waren broeders, zonen van Belus, den kleinzoon van Iö uit Epaphus.

Bladz. 139. v. 29.

'k Zag reeds twee goden vallen.

Uranus werd door zijn zoon Cronus, en deze op zijn beurt door zijn zoon Jupiter uit den hemel verjaagd.

Bladz. 144.

[CASSANDRAAS VOORZEGGING. Dit fragment uit Eschylus Agamemnon werd als een toevoegsel tot den Prometheus, te zamen met dit dichtwerk in 1819 uitgegeven. Het werd voorafgegaan van de hierna volgende korte]

INLEIDING.

Agamemnon, Koning van Argos, van het beleg van Troje te rug komende, wordt door zijn echtgenoote, Clytemnestra, en haren overspeligen minnaar, Egisthus, verraderlijk omgebracht; en met hem, de Trojaansche Prinses Cassandra, die hy gevankelijk met zich gevoerd had. Het is bekend dat deze Vorst een zoon was van Koning Atreus, zoo berucht in de oudheid door zijn wederkeerigen haat tegen zijn broeder Thyestes, Egisthus vader. Zie daar de geschiedenis waarvan Eschylus zijnen Agamemnon heeft gevormd. Het fragment, dat hier in het Nederduitsch onder den naam van Cassandraas voorzegging gegeven wordt, stelt het tooneel van dit stuk voor, alwaar Cassandra, die van Apollo de gave van wichelarij in vroeger tijd reeds had ontvangen, Agamemnons en haar eigen naderend uiteinde aan een Rei van Argivische Grijzaarts, die niets dergelijks vermoeden, aankondigt.

Hosted by Google

Het tooneel speelt voor den ingang van het vorstelijk paleis, alwaar Cassandra in een wagen zittende een weinig te voren is aangekomen. Verdere opheldering, waar die noodig mochten zijn, blijven voor de aan het slot geplaatste Aanteekeningen bewaard.

[Bij CASSANDRAAS VOORZEGGING behooren de volgende]

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 144. v. 12.

Heeft niet ook Hercules des noodlots toorn geboet
en ketenen getorscht?

Dit moet verstaan worden van den tijd van zijn verblijf aan het hof van Omphale, Koningin van Lydië, op wie hy smoorlijk verliefd was, en die zoo veel invloed op hem had, dat zy hem vrouwenwerk liet verrichten.

Bladz. 144. v. 23.

zoo slechts 't barbaarsch gehoor, enz.

Barbaarsch noemden de Grieken al wat vreemd was.

Bladz. 146. v. 16 en volg.

Ziet gy die kinderen niet zweven langs de wand, enz.

Atreus, woedend om het tusschen zijne echtgenoote en zijn broeder Thyestes gepleegd overspel, had twee van Thyestes kinderen omgebracht, hun vleesch doen toebereiden en op huns vaders disch plaatsen. Naar het verhaal der fabel deed deze verschrikkelijke wraak de Zon van afgrijzen te rug gaan, en riep den vloek der goden op geheel het huis der Pelopieden, dat te Argos regeerde. De gebeurtenissen, die het onderwerp van den Agamemnon uitmaken, waren het gevolg hiervan.

Bladz. 148. v. 10.

en Itys noodlot, al te wreed, enz.

Philomele, door haar schoonbroeder Tereus gewelddadig geschonden, klaagde haar leed aan hare zuster, Tereus echtgenoote, en ontstak die in zulk eene woede, dat zy haar eigen zoon Itys ombracht, en den vader met zijn vleesch spijsde. Alle die ongelukkigen verwisselden na deze gebeurtenis van gedaante en wezen, en Philomele werd in een nachtegaal herschapen, in wier smeltende tonen de oudheid een klacht over Itys dood waande te bespeuren.

Hosted by Google

Bladz. 150. v. 9.

en 't menschdom niettemin is voor mijn woorden doof!

Apollo had Cassandra met het vermogen van wichelarij begaafd, in de hoop dat zy zijne liefde voldoen zoude. Zy weigerde dit: en, daar de God haar de eens verleende gaaf niet weder ontnemen kon, voegde hy er tot straf by, dat hare voorzeggingen door niemand geloofd zouden worden. Het oorspronkelijke geeft hier détails van, die wy gemeend hebben te kunnen achterlaten.

Bladz. 150. v. 31.

O vrouw, vloekwaarder dan Charybdis, enz.

Charybdis is by de Ouden eene vrouw, die, omdat ze Hercules bestolen had, van den bliksem getroffen en in de Middellandsche Zee geworpen was, alwaar zy aan een vreesselijken kolk den naam gaf.

Bladz. 153.

[HET TREURSPEL. Deze Ode verscheen het eerst in het licht als toevoegsel tot den Prometheus in 1819. Zy werd later op nieuw uitgegeven in de Zangen uit verscheidenen leeftijd. Da Costa merkt zelf in „de Voorrede van die Zangen" op, dat zy voor een aanmerkelijk deel de toenmalige richting van zijn gemoed in poëzy karakteriseert.]

Bladz. 157.

[LIEFDE. Vroeger niet gedrukt. Het eerst opgenomen in de Zangen uit verscheidenen leeftijd.]

Bladz. 159.

[AAN BILDERDIJK BY HET AFSTERVEN VAN ZIJN' ZOON JULIUS WILLEM, den eersteling van des grooten Dichters echt, als Adelborst in Z. M. zeedienst, op eene terugreis van China aan boord van het schip in 1819 overleden. De Zanger verheerlijkte de nagedachtenis des beminnelijken jongelings in een bundel Rouwzangen.

De eerste regel van Da Costa's Rouwdicht zinspeelt op den aanhef van Bilderdijks Voorzang voor De Echt (Bilderdijks Dichtwerken, XI, blz. 122:

De tranen zijn uw deel op aard,
Rampzalig sterveling!

Hosted by Google

Van daar bij Da Costa de uitboezeming:

JA, TRANEN ZIJN ONS DEEL OP AARD.]

Bladz. 162.

[BY HET OPENBAAR EXAMEN enz., afzonderlijk gedrukt.]

Bladz. 165.

[Dit gedicht is het eerste, dat ontleend is aan den Bundel, getiteld Poëzy, die in twee deelen te Leiden by Herdingh en Zoon in het licht verscheen. Het was vooral door de uitgave van dien Bundel, dat Da Costa, reeds als gelukkig dichterlijk vertaler beroemd, zich ook als geniaal oorspronkelijk Dichter deed kennen, en van stonden aan zich eene eigene plaats verwierf, die hem door niemand, zelfs niet, in het genre, waarin hy vooral uitmuntte, door zijnen grooten Meester Bilderdijk werd betwist. Wy hebben hier den blakenden gloed der jeugd, by de volle rijpheid des mannelijken leeftijds, en die beide overstraald door de zon van het heilige Oosten! Het eerste deel van de Poëzy werd ingeleid door de volgende]

VOORREDE.

By de tokkeling der Dichterlijke lier openbaren zich de diepste verborgenheden van het hart; en zoo staan des Dichters persoonlijke gevoelens aan de kennis van het Algemeen, aan hetwelk hy de uitvloeisels zijner aandoeningen, tot voorwerpen van kunst geworden, mededeelt, oneindig meer dan die van eenig ander Schrijver bloot. Misschien geldt dit inzonderheid van dezen bundel. Opgevoed in een denkwijze, geheel strijdig met den heerschenden geest der eeuw, en in die denkwijze bevestigd door de les en het voorbeeld van den grooten Dichter, die zoo krachtig als onveranderlijk zich jaren lang tegen dien geest verzet heeft en nog verzet, moet het des niemand verwonderen, dat ik, ook in de hier verschijnende stukjens, geheel andere dan de tegenwoordig algemeen wordende begrippen belijde, en daar openlijk en met nadruk voor uitkome. Hierin stel ik eer en genoegen. Dan, voor weldenkenden, die (uit hoofde van wat omstandigheid het zijn mag) aan de eene of andere mijner uitdrukkingen eene beteekenis mochten kunnen hechten, voor hunne eigene gezindheid aanstotelijk, achte ik het plichtmatig

Hosted by Google

tevens te verklaren, dat, wel zeer verwijderd van zoodanige bedoeling, mijn hart geen afkeer voedt en uitdrukt dan tegen de by hen evenzeer gehate beginselen van Ongodisterij en omverwerping der maatschappelijke orde, en zich (behoudens ieders wettige gehechtheid aan zijne wijze van beschouwen in de verdere byzonderheden) gaarne vereenigt met al wie de hand leent aan de bestrijding en verdelging dier afschuwelijkheden. Met deze ter goeder trouw gegevene verzekering heb ik de misvatting van oprechte belijders van welk Godsdienstig geloof hier te lande ook niet te vreezen.

Dit weinige zij genoeg over den geest van deze verzameling. Nog een enkel woord betreffende het een en ander der Dichtstukken, in dit Eerste Deel vervat. Omtrent de Ines de Castro merke ik aan, dat dit Dichtstuk, in den vorm van een Tooneel naar den trant der Ouden geschreven, geenszins als een gedeelte van een vervaardigd of ontworpen Treurspel moet beschouwd worden. Mijne denkbeelden omtrent de vereischte inrichting van een hedendaagsch Treurspel brengen niets diergelijks mede. Het vers was bestemd tot de vervulling eener spreekbeurt in het te Amsterdam nieuw opgericht Genootschap Voor uiterlijke Welsprekendheid, en had alzoo geen ander doel, dan om, overeenkomstig de instellingen dezes Genootschaps, tot een proeve te verstrekken van den stijl en toon van tragische poëzy en versificatie in onze taal. De mededeeling der drie door my overgebrachte stukjes van Lamartine zal misschien den lezer welkom zijn, het zij als herinnering aan het oorspronklijk, het zij als eene gelegenheid tot kennismaking met dezen voortreflijken en belangrijken Dichter, tegen wien sommige Fransche zoogenaamde Liberale Dagbladen (die zich waarschijnlijk schamen zouden gezonder denkbeelden over Schoonheid en Kunst te uiten, dan zy van Recht en Waarheid toonen te bezitten!) zich beijverd hebben een ongunstig vooroordeel te verwekken. Deze aanmerking moge tot beveiliging strekken tegen diergelijke partijzuchtige beoordeelingen, waardoor vreemdelingen in eene taal zich op het gezag van landgenooten des Schrijvers al zeer licht laten wegslepen, en diene tevens tot opheldering der aan Lamartine door my gerichte dichtregelen achter de overbrengingen uit zijn werk geplaatst. Wat eindelijk mijne Navolging betreft van Ovidius bekenden redestrijd tusschen Ajax en Ulysses ter zake van Achilles wapenen, ik heb, hoe vervuld dit stuk zij van eene menigte toespelingen op de Ilias, die het versieren en verlevendigen, het echter noodeloos geacht, zoodanige plaatsen aan

Hosted by Google

te wijzen en door aanhaling nader op te helderen, daar zy den met Homerus bekende lezeren van zelve voor oogen springen, en daarentegen weinig waarde meer hebben, als men er eerst naderhand en buiten den samenhang der verzen op aandachtig wordt gemaakt.

En hiermede is het Eerste Deel van dezen bondel, dat door een Tweede en laatste vóór den afloop van het jaar (zoo ik hope) gevolgd zal worden, besloten. Vaar intusschen wel, Lezer! en kunt gy, by den overvloed van heerlijke zangen, waarvan de Hollandsche Pindus tegenwoordig wedergalmt, een oogenblik met welgevallen het oor leenen aan mijne nederiger tonen, het zal meer zijn dan ik durf verwachten, die in het gebied der Dichtkunst op geen andere verdienste aanspraak make, dan op een brandend gevoel voor hare voortreflijkheid, en een diepe overtuiging van de waarheden, die ons door hare bespiegelingen ontdekt worden!

[Aan het Tweede Deel ging vooraf deze]

VOORREDE.

Ter geleide van dit Tweede Deel, waarvan byzondere omstandigheden de uitgave tot nog vertraagd hebben, voege ik nog eenige weinige woorden by het geen aan het hoofd van dezen Bondel in het algemeen ter voorafspraak gezegd is. Deze woorden betreffen alleenlijk twee der in dit Deel verschijnende Dichtstukken, waarover eene korte opheldering noodig is tot dat rechte begrip van den inhoud, tot hetwelk de uitgevende Dichter zich verplicht gevoelt zijn lezer de hand te bieden.

Ten eerste dan zij het aangemerkt, dat het Dichtstuk onder den titel van de Tocht uit Babel hier geplaatst eene omstandigheid onderstelt, die ik niet geloove algemeen genoeg bekend te zijn, om er hier een byzonder gewag van te kunnen nalaten. Deze omstandigheid is de in het Spaansche Schiereiland, zoo wel als onder de uitgewekenen dier landen sedert eeuwen verspreide overlevering, volgens welke een groot aantal der Vorstelijke aan den Vorstenstam verwante geslachten uit Juda dadelijk, of ten minste korten tijd, na de verwoesting van den eersten Tempel in het land van Spanje zich hebben nedergezet en voortgeplant, en de kiemen dier groote bevolking gebracht, die onder het over den aardbodem verspreide Volk van Israël wederom als een op zich-zelf staand geheel behoort te worden beschouwd. Deze overlevering, gelijk zy voor die haar van naby heeft onderzocht, hoogst waarschijnlijk is, wordt eene waarheid van het hoogste gewicht, wanneer men haar in toepassing

Hosted by Google

neemt op de Spaansche en Portugeesche Geschiedenissen, over wier diepere kennis zy onbegrijpelijk veel licht verspreidt, zoo ten aanzien van den toestand der Joden in die landen gedurende eene lange reeks van eeuwen, als ten aanzien van verschillende zeer gewichtige gebeurtenissen (als onder anderen de vestiging der nieuwe Inquisitie tegen het einde der vijftiende Eeuw), welke tot nog toe of geheel niet, of althands zeer gebrekkig gekend worden. Hoogst belangrijk (en in meer opzichten dan men wel vermoeden zoude) kon eene opzettelijke en uitvoerige behandeling van dit punt van historie wezen, en het is een mijner vurigste wenschen te eeniger tijde in de gelegenheid te zijn hetzelve uit te maken met die naauwkeurigheid, die de zaak in mijne oogen by uitstek verdient, maar tot welke eene menigte bouwstoffen onontbeerlijk zijn, waarvan de toegang met even zoo vele zwarigheden belemmerd is. Hier ter plaatse zij het genoeg eenvoudig van het bestaan der voormelde overlevering te gewagen, en daar by aan te merken, dat het Dichtstuk, waarvan zy het onderwerp is, het oogenblik onderstelt, waarop de uit de Babylonische heerschappij ontslagene geslachten zich gereed maken in een ander deel der wereld een schuilplaats te zoeken.

Onze tweede aanmerking geldt het Fragment van Lord Byron's Caïn, het vierde der in dit deel geplaatste stukken. Dit Fragment is in het door den Autheur onder den titel van Mysteriespel uitgegeven Dichtstuk het Tweede en Derde Tooneel van het Eerste Bedrijf, met weglating alleen van eenige nietsbeduidende Verzen over een zeer te onpas aangevoerd geschilpunt tusschen de twee hoofdpersonaadjen van het stuk, en met bijvoeging van eene Rei van Engelen, wier woorden door een cursieven letter in den druk onderscheiden worden, ten einde den Lezer den zamenhang van het Engelsche Oorspronklijk te gemaklijker te doen bemerken. Ten aanzien van dit Oorspronklijk-zelf merke ik op, dat de Caïn van den Lord Byron wederom is een dier dich werken, waarin zich dit voor den menschkundige meer nog dan voor den beminnaar van Poëzy beschouwenswaardig wezen in alle de vreemdheid van zijn persoonlijk karakter vertoont. Men vindt hier den Noordschen Edelman, den zwaarmoedigen Engelschman, den gevoeligen Poëet, den hoogmoedigen en tevens lichtzinnigen Twijfelaar, wiens ongelukkige geestgesteldheid zich de kwade Geest van onze ongodsdienstige eeuw heeft weten ten nutte te maken, met alle zijne tegenstrijdigheden te rug. De Poëzy is hier,

Hosted by Google

als in de meeste van 's mans schriften, by vele gewichtige gebreken, overvloeiende tevens van verbeelding, warmte en verheffing, en andere dichterlijke hoedanigheden, die van eenheid evenwel en consequentie, of wat daar naar zwemen mag, geheel uitgesloten. Zoo ver men uit dit stuk dan eenig bepaald stelsel van des dichters denkwijze kan opmaken, schijnt hy hier eene soort van Manicheïsmus te belijden, hetwelk op geen vastere gronden steunt, dan de eentonige steeds onder verschillende vormen voortgebrachte sofismen der Ongodisterij, doch die in de schitterende kleuren van Lord Byron's Poëzy gehuld, niet nalaten konden, by de meerdere verontwaardiging, die zy by my verwekten, een geheel andere uitwerking dan die eener bloote wegwerping van het boek te weeg te brengen. En zoo werd dan het denkbeeld by my geboren, om ze met de wapenen der Dichtkunst van mijne zijde te bestrijden, en by eene overbrenging van een gedeelte van dit zonderlinge stuk eene wederlegging te voegen door het invlechten van eenen Rei, die naar de wijze der oude Treurspeldichters Waarheid en Zedelijkheid handhaven moet. Deze mijne wederlegging geloove ik te berusten op gronden van Goddelijke Openbaring; althands ik zoude gruwen van het denkbeeld iets te hebben nedergeschreven, daarvan onafhanklijk. Doch voor wie mijne oplossing van de drogredenen der Booze Wezens, die de Engelsche Dichter tot zijne tolken schijnt te maken, aannemelijk vinden moge, dient vooral aangemerkt, dat deze en alle andere oplossingen van het menschelijk verstand behooren te zijn ondergeschikt aan dat alles omvattende geloof des harten, waarin de Rechtvaardiging Gods, buiten de medewerking eener bekrompene redeneering, geschiedt, en op hetwelk alle de aanvallen eener gewaande filosofie afstuiten, schoon ook de Tijd nog niet daar is, waarop de Verborgenheden der wijsheid Gods ook voor de oogen van het Verstand zullen geopend worden!

[Bij de nieuwe uitgave der twee deelen in 1847 werd gevoegd dit]

VOORBERICHT.

De Boekhandelaar Kruseman heeft het wenschelijk geacht, van dezen Dichtbundel, welke sedert eenigen tijd tot zijn boekenfonds behoort, een nieuwen druk in klein formaat te geven. Op de behulpzame hand daartoe van den Autheur had deze onderneming hare aanspraak. Die medewerking intusschen bepaalde zich uit den aart der zaak tot niet veel meer dan het nazien der proeven. Indien

Hosted by Google

dan nu by die gelegenheid hier en daar in uitdrukking of punctuatie iets naar het gevoel of den indruk van het oogenblik veranderd werd, de Bundel verschijnt, behoudens deze onbeduidende wijziging, als bloote herdruk der uitgaven van de jaren 1821 en 1822. Aan verbetering, die indedaad overwerking ware geworden, kon daarby wel niet gedacht worden, hoe ook anders na een zoo aanmerkelijk tijdverloop, alleen reeds uit het standpunt der dichterlijke kritiek, zich een trek tot overwerking mag hebben doen gevoelen.

In het geheel moet wel eene poëzy, na meer dan het vierde eener eeuw op nieuw onder de aandacht gebracht, niet alleen tot een nieuw geslacht van Lezers, maar ook tot den Dichter-zelven in eene gewijzigde betrekking komen. Toch blijft aan dezen de belangstelling in de vrucht van een vroegeren leeftijd eigen. Wel moge hem thands de keus of kleur van menige uiting, het zij om hare sterkte, het zij om hare zwakte, een glimlach, zoo niet scherper afkeuring dan dezen, afpersen, op meer dan eene plaats herkent hy nog steeds de oogenblikken, waarin de zelfbewustheid van dichter te zijn in zijn gemoed opwaakte, en misschien reeds eenige zelfstandigheid bekwam. Meer dan belangrijk, neen! dierbaar wordt hem die herkenning, voor zoo ver zy zich tevens aansluit aan de gedachtenis van toestanden, die voor zijn in- en uitwendig leven beslissend zijn geweest.

Doch is dan alzoo de poëzy ook van deze Verzameling geen bloot spel geweest met taal en denkbeelden, maar veeleer de uitdrukking van een innerlijk leven of streven, bovenal die van inwendige bewegingen en behoeften op Godsdienstig gebied, zoo acht de Dichter zich, by deze wederverschijning, in gemoede tot ten minste eenige rekenschap verplicht van de verhouding, waarin zijne tegenwoordige overtuigingen staan tot hetgeen hy ook in dezen Bundel eenmaal uit zijne binnenste gewaarwording heeft nedergelegd. Inzonderheid van die zijde beschouwd, kan hy deze poëzy niet betrekken dan tot een tijdstip van wording en allerminst van rijpheid. Wie met mijne gevoelens gelijk die in latere, vooral in de tien laatste jaren, bij schrifte openbaar werden, eenigermate bekend is, dien zal in den hier voorhanden Bundel een soort van bajert bejegenen, waaruit veel zich sedert tot bestemde denkbeelden ontwikkeld heeft, of in eene voortgaande beweging van ontwikkeling gebleven is, maar waaruit ook niet weinig, het zij men op de zaken of op de woorden zie, eerder als verzwonden en op-

Hosted by Google

gelost te beschouwen is, en voor my althands geene andere dan eene (mag ik ze dus noemen) personeel historische beteekenis meer heeft. Zoo rust dan (welke toegeeflijkheid men ook in het oordeel over de poëtische waarde zal willen betoonen!) op my althands, ten aanzien van het wezen dezer dichterlijke uitboezemingen, de plicht van een stellig protest tegen iedere andere richting, welke daaraan zoude kunnen gegeven worden, dan overeenkomstig met mijne later uitgesprokene belijdenis omtrent de hoogste en dierbaarste waarheden. Ja, veeleer, voor zoover in deze poëzy mijner jeugd galmen gevonden worden, die evenzeer of meer in het godsdienstig gevoel der Eeuw dan in het positief geloof des Evangelies eenen weêrklank vinden, acht ik het hier de plaats tegen alles wat tot het eerstgemeld terrein behoort des te nadruklijker te waarschuwen, als ik voor my-zelven ieder dag meer behoefte heb aan de vastigheid van die historische Openbaring, waarvan het leven en de grondslag is de Heilbelofte des Ouden en des Nieuwen Testaments.

Zoo ik de toepassing van dit protest eenigszins noodig heb te byzonderen, ik zou, ten voorbeelde van de schifting die ik hier wensch aan te bevelen tusschen *wordend* en *blijvend*, tusschen *wezenlijk* en *bykomstig*, tusschen *algemeen Godsdienstig* en *bestemd Bijbelsch*, bepaaldelijk wijzen op drie der grootere Dichtstukken in den Bundel: de Hymne der *Voorzienigheid*, de *Reien* in Byrons *Caïn*, en de *Tocht uit Babel*. De twee eerstgenoemden mogen inzonderheid mijnen jongen mededichteren nog steeds eenig belang inboezemen als poëzy; zij vorderen, van wie het om hoogere belangen te doen is, naauwlettende toetsing aan het Woord van God, ter onderscheiding van beproefde waarheid en gewaagde dichting. Ik zoude thands zeer zeker geen van beide zóó schrijven; ik zou geen van beide thands onderschrijven zonder eene zekere medeplichtigheid aan richtingen, die ik toen ter tijd daarin niet zoo zeer vreesde of beseíte. Vooral zou ik huiveren van het wedergeven, al zij het ook om ze te wederleggen, der lasteringen van het Engelsche Dichtstuk; lasteringen, waartegenover in elk geval de toon van lofzang en aanbidding, maar geenszins eenige poging tot oplossing voegt, buiten dat ééne woord van den Apostel: *Wie zijt gy, die tegen God antwoordt?* — Wat de *Tocht uit Babel* betreft, zekerlijk blijft my de historische grondslag van dit Vers altijd gewichtig.

Hosted by Google

als hebbende betrekking tot eene nationale, in mijne mondelinge Voorlezingen over de moderne Geschiedenis der Joden later in het breede behandelde, overlevering: die der vestiging, voor een gedeelte, van den koninklijken stam van Juda uit Babel in het Spaansche schiereiland kort na de eerste stad- en tempelverwoesting van Jeruzalem. Ten aanzien evenwel der bewerking, zoude ik mij thands voorzeker niet meer veroorloven de prophetische glansen der toekomstige heerlijkheid van het Joodsche volk onder hunnen eigenen Koning Christus, toe te passen op eenig tijdvak, hoe belangwekkend ook anders, van Israëls geschiedenis buiten het erfland der vaderen en de gehoorzaamheid aan dien Verlosser, die alléén de Leeuw uit Juda is, wien toekomt de schepter, de wetgeving, en de eere, — wiens koninkrijk kome!

September 1847.

Bladz. 165.

[DEN HEERE DR. IMANUEL CAPADOSE. Deze Capadose was lijfarts van koning Lodewijk, gehuwd met Batseba Da Costa, zuster van Daniel Da Costa, vader des Dichters, wier afsterven hier dichterlijk herdacht en betreurd wordt. Hij was een oom van Dr. Abraham Capadose, den boezemvriend van onzen Zanger, aan wien zoo menig schoon gedicht door hem toegewijd werd.

Daar de gedichten in den Bundel Poëzy niet alle een jaartal dragen, heeft men de chronologische orde niet verder kunnen volgen, dan dat men ze allen een plaats in het tijdperk van de jaren 1818—1822 gegeven heeft.]

Bladz. 166.

[EURYDICE. Een nagalm van de antieke Grieksche luit, in schoone Hollandsche dichtklanken weêrgegeven!]

Bladz. 174.

[DE TRAAN. Het oorspronklijke van dit gedicht komt voor in de Hours of Idleness van Byron, en behoort dus tot het tijdperk van dezes Dichters eerstelingen. De wensch aan het slot is voor Da Costa, nog meer dan voor Byron, boven hopen en denken vervuld. Onder hoevele stroomen van tranen daalde de Hollandsche Zanger ten grave!]

Bladz. 189.

[IN HET ALBUM VAN DEN HEER MR. JERONIMO DE VRIES. Een

Hosted by Google

dichtbloem ter eere van de ngetrouwen vriend van Bilderdijk, later ook hoogschatter en vriend van Da Costa, mocht in de poëzy dezes Dichters niet ontbreken.]

Bladz. 190.

[GRAFSCHRIFT. De hoogschatting van Bilderdijk voor den beroemden Leidschen Hoogleeraar in de Rechten Van der Keessel was op zijnen leerling Da Costa, die ook zelf mede het onderwijs van dezen uitstekenden Rechtsgeleerde genoot, overgegaan, en uit zich in een Bijschrift, dat in kortheid en kernachtigheid den geest en toon der in dit opzicht zoo voortreffelijke oud-Hollandsche dichtschool weêrgeeft.]

Bladz. 190.

[VIJF BIJSCHRIFTEN. Deze vijf Bijschriften op het vijftal Oranjevorsten, die onzen staat hebben gegrondvest en bevestigd, zijn opgedragen aan Jhr. Mr. W. Van Hogendorp, die aldus genoemd wordt: „de onvergetelijke, de vroeger gedwongene en met geweld weggevoerde Garde d' honneur, en in deze betrekking nog in de macht der Franschen, toen zijn vader Gijsbert Karel in die gedenkwaardige maand November 1813 de vaan der bevrijding opstak, toen zijne broeders voor het aangezicht van vriend en vijand, van het volk en zijne verdrukkers, het huis op den Kneuterdijk uittraden met de oranjekleuren op hoed en rok." Da Costa geeft van hem in „De Mensch en de Dichter Bilderdijk," eene persoons- en karakter-beschrijving, die de innigste bewondering en de tederste vriendschap ademt, zoowel als de hartelijkste droefheid over des veelbelovenden vroegen dood.]

Bladz. 197.

[DE GAAF DER POËZY. In deze bezielde Ode is wel geen trek meer algemeen bekend en beroemd geworden, dan de zoo dikwijls aangehaalde aanhef:

Gevoel, Verbeelding, Heldenmoed!

een eisch, waaraan Da Costa-zelf als Dichter de volkomenste vervulling schonk. Treffend werd dit onder anderen erkend in den weêrgalm in Potgieters voortreffelijken Rouwzang Isaac Da Costa. (Gids 1860.)

Het is door den Dichter vergund geworden, dit lied hier in zijn geheel mede te deelen:

Hosted by Google

ISAAC DA COSTA.

1798—1860.

Hervormd Amsterdam! gij, gelukkige moeder
der fiere gemeent die u glansrijk herschiep,
bleek immer uw menschlijkheid vroomer of vroeder
dan toen zij 't Huis Jacobs het wellekom riep;
dan toen Ge, voor eigen behoud nog te velde,
verdrukten hun leed vast in liefde vergoldt,
tot straks in 't hoezee dat uw zege vermeldde
de hulde van 't ridderlijk Israël smolt?
Gij wist wat het zegt voor geloofsdwang te buigen,
gij gundet dien zwervren een huis des gebeds,
en uwer verdraagzaamheids wolk van getuigen
gloort eeuwig op Rembrandt's zich licht scheppende ets! (*)
Al 't voordeel waarderend van vlijtigen wandel
weest ge ijlings hun plaatse in der poorteren rij,
't verlaten Lisbòa riep wee om zijn handel,
de korlen des Taags werden staven aan 't IJ!
De wijsgeeren vóór op 't gebied der gedachte, (†)
aan 't leger der kranken als englen begroet,
zoo kuste u die schaar, van geslacht tot geslachte
haar goud en haar gaven u biedend, den voet.
Een dankbaarheid, 't wisslen beschamend der eeuwen,
U trouwst in 't verval, U vernieuwd na 't herstel,
een weêrgalm van 't woord van den God der Hebreeuwen:
„Ik doe wie Mij wèl wilde in eeuwigheid wèl!"

Gij, jonkske uit het bloed zulker oudren geboren,
gij, jongling, wiens toekomst de meester vermoedt,
hoe neigt gij naar Bilderdijk's heldendicht de ooren (§),
hoe zet hij, 't u zingend, uw boezem in gloed!
Ze is de uwe, die wereld oorspronklijk zoo edel!
Wat geldt bij uw adel d'aeloudste uit Euroop?

(*) Rembrandt's etswerk geeft gelegenheid op te merken, hoe de ballingen uit het Spaansche Schiereiland hem der wereld des Ouden Testaments inwijdden.

(†) Emanuël Bonus (Joseph Bueno) en Manasse Ben Israël zijn als artsen bekend; er volsta voor de toespeling op de wijsgeeren Spinosa's naam.

(§) Zie een der schoonste plaatsen uit: „de Mensch en de Dichter Willem Bilderdijk." Weldaden aan een Zoon uit Israël.

Hosted by Google

En de uwe, wat lauwer ook ritsle om zijn schedel,
wordt eenmaal zijn krans, schoon ge bloost bij die hoop.
Aanschouw 't in de klimmende geestdrift des grijzen
hoe hoog hem uw klimmend bewonderen streelt:
Triomf is de traan die Elpine doet rijzen,
triomf iedre flikkring die 't scheemren doorspeelt!
Hoe zoudt gij het zien, in verrukking verloren,
hoe zoudt gij het zien, die u stort aan zijn borst,
die waandet de ontzagbre profeten te hooren,
dien 't eeuwige blaakt met onleschbaren dorst!
Ach! 't jeugdige bloed moge u bruischen door de aadren
wanneer naar de heilige harpe ge grijpt,
de roemrijke ballingschap spellend der vadren,
waar 't goud van d'oranje onder 't lommerdak rijpt;
en 't harte zijn togten slechts strijdend bedwingen
zoo vaak gij de blik op de schoone moogt slaan,
wier ziele gij wint door uw zielszucht te zingen,
wier liefde gij leest in een lach of een traan; —
wat zegt u de glorie van 't grijze verleden,
wat schat gij een weelde als de wereld nog biedt,
zoo lang over 't zonnige, zalige heden
de schaauw zich verzwaart van ons somber verschiet?
't Verderf grijnst u aan in de bloeijende gaarde,
„het graf," gilt ge toe, wie u oudervreugd prijz',
„verganklijk, vervloekt is 't genot dezer aarde,
„onze oorsprong was hemelsch, herbloei 't paradijs!...."
Stil Bilderdijk! stil die vervoerende klagten,
gij kent bij het regt ook den plicht der genie,
die vaak in den duister naar 't uchtendrood smachte,
maar vaak in den weêrschijn ook morgenglans zie!
Ge voelt hoe zijne armen uw knieën omklemmen,
of meer dan een vriend, of ge vader hem waart,
wie hooger dan Gij onze harpe zal stemmen,
hem blijv' — 't zij uw roem! — uwe ellende gespaard:
Die bittere beker ten bodem geledigd,
die strijd met eene eeuw u den reus zelfs te sterk,
die twijfel door kunst noch door kennis bevredigd,
die ruste gezocht in de kilte der kerk!
Weêr ze af eer die stormen elkander verdringen,
en blinkende bloesems doen stuiven in 't slijk!

Hosted by Google

„De beek laat zich leiden, de stroom doet zich dwingen,
„de zee," zegt ge grootsch, „schept zich zelve haar rijk!"
Of ziener ge waart, gaat dat woord in vervulling,
't wordt duister in 's jonglings verbijsterd gemoed
en schrik grijpt ons aan bij een oogwenks onthulling,
wat vreeze van doodskoû hem huiveren doet;
of trillen van 't kloppen der koorts niet zijn slapen,
bij 't zoeken der ziel naar den levenden God,
in stelsels door 't brein van vernuften geschapen
die 't gister bewonderde en 't heden bespot?
In walging van 't West wendt hij weêr zich naar 't Oosten,
waar Mozes uit steenrotsen laafnis mogt slaan,
waar Silo de treurende weduw zal troosten,
en, andere Saulus, blikt Christus hem aan!
Hij knielt, hij aanbidt! — houdt eerbiedig u verre,
zijn tweede geboort' staat door de eerste hem duur,
hem boeit voor der Bergrede lieflijke sterre
der Apocalypsis verterende vuur!

Harmonisch ontwikkelt de schepping haar gaven,
de knop windt zich los en de bloesem wordt vrucht,
hoe lang ook de rups in de pop schijn' begraven,
van windsels bevrijd neemt de vlinder zijn vlugt;
Bezielde! wiens morgen een middag beloofde
van luister, als schaars langs ons luchtgewelf schiet,
wat zucht ge dat ijvren uw zangdrift verdoofde?
't geloof tot dien prijs is het hemelsche niet!
Schoon 't hart van de dwaasheid des hoogmoeds u gruwe,
al de ijdelheid moê der verganklijke faam,
geen gave of ze is Godes en eenig blijkt de uwe,
hoe smelt de poëtische trits in u zaam!
Gevoel? in geen vrouwlijke borst schuilt er teerder!
Verbeelding? gij vliegt met des dageraads vlugt!
En Heldenmoed? toon bij de koensten uw meerder!
Geef, Oosterling, Hollander, Christen, u lucht!
Helaas! uit de sfeer van de schoonheid aan 't dolen
wordt elke dier gaven baldadig verkwist,
heur wieken verlamd door het stof van de scholen,
heur trekken ontluisterd door toornigen twist;
doch waar bij beklag u de blaam er voor treffe,

Hosted by Google

zij ook tot de schare de bede gerigt,
dat ze eindelijk de almagt der liefde beseffe,
die, weldoend wie wee doet, beschamende sticht!
Het Teisterbantsch vaandel beurt hooger zijn banen,
de strijdkreet des veldheers doordavert het heer;
ach! ziet hij dan niet hoe 's Lands Muze haar tranen
met moeite weêrhoudt, hij, haar lievling weleer!
Weleer! of zij nog om zijn tente niet zweefde,
weleer! of haar ademloos nog ieder nacht
de borst bij het trillen der snaren niet beefde, —
of liefde verflaauwde hoe lang zij verwacht'!
O morgen, waarop ons de wellust gebeurde (*),
getuige te zijn van 't herrijzen dier zon,
die langzaam den sluijer der nevlen niet scheurde,
wat wist zij van worstling? die rees en verwon!
O morgen, de roemrijkste stonde zijns levens!
de lof is te laauw voor zoo goddlijk een gloed;
de roemrijkste zege onzer zanggodin tevens,
wees, heerlijke erinnering! wees driewerf gegroet!
Hij zingt en niet enkel de bloem van die dagen,
de kunst en de kennis vergaderd in 't koor,
voelt naauwlijks zich weêr op die golven gedragen,
of ze is bij 't melodische voorspel reeds oor;
hij zingt in de heilige hal der historie,
omringd van de helden der zeventiende eeuw,
en schittrender gloort dier onsterflijken glorie,
te land en te water verrijst weêr de leeuw!
„Het Lied van 't Jaar Veertig!" — mogt over 't gebeente
een adem de dooden bezielende ooit gaan,
dan luistert die goede, die groote gemeente,
dan hoort hem de Vader des Vaderlands aan!
Of dunkt het u droom dat die toonen hen treffen,
dat schimmen den lofzang waarderen der lier,
en Willem de handen ten zegen zou heffen
nu 't laauwerloof ruischt om zijns naneefs banier?
Verklaar bij deez' menigt 't verbazender wonder
hoe schoonheid het stugste gemoed overheert;

(*) Vijf en twintig jaren, het dichtstuk, waarmede Da Costa, in 1840, in het Kon. Ned. Instituut de lange stilte afbrak.

Hosted by Google

haar schepping, die 't ongeloof dreigt als de donder,
dat ongeloof echter tot eerbied bekeert;
zij 't hart van den bittersten vijand verovert,
verrukkend 't beschaamt, overtreffend 't verzoent,
en 't westlijk Europe zou hebben betooverd,
had slechts buiten Holland zijn taaltak gegroend.

Onloochenbare eenheid van kunst en karakter!
Wat spits van 't gebergte is uw wieken te steil?
de vleugel van 't kleiner gevogelte knakt er,
den adelaar geeft gij heel 't landschap er veil;
en geest en gemoed, door 't geloove geprikkeld!
voor wie zich de dampkring van 't aardsche verdunt,
hoe straalt u 't verschiet dat der ziel zich ontwikkelt,
hoe blaakt haar de blik in de heemlen gegund!
Da Costa! zoo vaak gij den stralenden bondel
van flitsen versmaadt en uw haatren vergeet,
niet maar onze tweede, onze grootere Vondel
die waardig den regtstoel der tijden bekleedt, —
Da Costa! die, zoo gij uws meesters ellende
den landgenoot kwijtscheldt, in 't grootscher gemoed
van teederder liefde dan Bilderdijk kende
vervuld blijkt voor 't volk eens uw' vadren zoo goed, —
o Zoon van het Oost! die de zengende stralen
gebiedt en wij zien en ons schroeit de woestijn,
wat weelde met Ismaëls moeder te dwalen,
die moeder van tallooze volken zal zijn!
't Penseel wijkt beschaamd voor uw schildring van smarte,
geen beitel, die treffender boetlinge geeft,
en tusschen die beide voor hoofd en voor harte
wat hymne, die de eeuwen verklarend doorzweeft! (*)
o Trots van het West, die bij Nieuwpoortsche duinen
nog eens der hervorming de zege behaalt,
en 't schimmenheir groept op de zilveren kruinen,
gestarnte dat lieflijk door schaduwen straalt;
maar menschlijker voelt dan onz' voorzaten voelden,
maar hooger dan louter tot dulding u heft,
als daar, waar de blakendste togten krioelden,

(*) Het dichtstuk: Hagar.

Hosted by Google

Flips-Willems gemoedsstrijd u 't innigste treft; (*)
tuig, dichter! dien, zoo aan het hof van Oranje
de kunsten den luister verhoogden der kroon,
een lot als Carl August, die roem van Germanje,
aan Göthe bereidde, ten dank waar geboôn!
Tuig, dichter! die, hadde u het zonlicht beschenen,
waar 't dubbele Huis van de wereld beschikt,
een streelender hulde dan 't goud van Mecenen,
de schatting eens edelen volks had verkwikt;
wat glans was uw sier in deez' gastvrije wallen,
waar lag wel uw lusthof, aan Aemstel of IJ?
ach! 't ridderlint moge u ten deel zijn gevallen,
al 't overig ging uwe blikken voorbij! —
Een leerstoel voor u? U, den leidsman der dwaling!
Onz' jeugd, met vernuften tot meesters, uw buit!
Het hof om te rusten, benoemd bij herhaling,
voor wien niet al plaatse? slechts u sloot het uit!
Zwijg, bitterheid! zwijg, die tot waardiger wraking
mogt stijgen uit drieërlei dichterennaam,
wanneer niet Da Costa een grootscher vermaking
dan Vondel of Bilderdijk liet aan de faam;
wanneer ons de hemelsche glimlach niet heugde
waarmeê hij, op 't leger der smarte gestrekt,
slechts woorden verkondde van vrede en van vreugde,
zijn leed met den mantel der liefde bedekt!
Waarop, ja, zijn vurige geest zich vermeidde
in 't gaan door den tijd der verkorenen Gods,
„de beide Verovraars, de Jood onder beide!" (†)
maar vrij van een zweem van den vroegeren trots!
waarop van geen menschen miskenning hij klaagde,
waarop hij een stervende martelaar scheen,
die blij van zijn Heer en zijn Heiland gewaagde,
maar zegende wie hij het felst had bestreên!

o Volk! met zoo goed, met zoo grootsch een verleden!

(*) Het dichtstuk: de Slag bij Nieuwpoort.

(†) „Waar en wanneer" hooren wij den verscheidene, in dichterlijke mijmering, nog op zijn krankbed uitroepen: „waar en wanneer treft ge die zwervers „niet aan? in de tent van Alexander, in het kamp van Napoleon, alom en „altijd, maar ook altijd en alom afgezonderd, altijd en alom Jood!"

Hosted by Google

o Volk! met zoo donker, zoo droef een verschiet,
zoo lang gij den sluimrenden krachten van 't heden
ontwaken vergunt, noch ontwikklen gebiedt!
o Neêrland! wat zoudt gij eene eerzuil doen rijzen
waarbij, schoon de bleekheid des marmers niet bloost,
de vraag van den vreemdling uw vonnis zou wijzen,
wat hulde gij bragt in zijn gade en zijn kroost?
Verrukte zijn harpe u, zijn doel zou u blaken,
die liefde voor 't eeuwge, die 't aardsche doorzocht
om stout in den tijd zijn vergoding te wraken,
om hoog te waarderen wat heerlijks die wrocht!
Vernieuwing, herschepping bad hij uit den hoogen
op stofflijk, op zeedlijk, op geestlijk gebied:
oe 't stralen der waarheid zich kleure in onze oogen,
elk onzer beleve in geweten zijn lied!
Eerst dan, als die luister weêrschijnt in den lande,
eerst dan bij dat koor hem een tombe gesticht,
waar Vondel vereerd heet, drie eeuwen ten schande,
waar pralend, niet prikklend, De Ruyter nu ligt, —
om, beurtlings op de asch dier geniën van 't Westen
of de asch dier genie uit het Oosten geknield,
den dankbaren blik er ten hemel te vesten,
waaruit zoo verscheiden verwachting bezielt!

Bladz. 202.

[AAN MIJNE EGADE. Jonkvrouwe Hannah Belmonte, den dichter in den bloede verwant, later in den gelukkigsten echt met hem verbonden. Dit gedicht is de eersteling van een ganschen stroom van zangen, haar toegewijd, waarin het van liefde blakend hart des tederminnenden Echtgenoots niet moede werd zich uit te storten. Had men alles willen geven, wat er van dien aard in des Dichters nalatenschap voorhanden was, het had op zich zelf een kleinen dichtbundel gevormd. Treffend is het, dat aan deze tot in den dood toe geliefde Gade ook als met brekend hart en stervende stem de allerlaatste toon van des Dichters harp in de Aanbieding van De mensch en de Dichter Bilderdijk toegewijd werd. Dit gedichtje zal aan het slot van deze dichtverzameling zijne plaats vinden.]

Hosted by Google

Bladz. 205.

[AAN DOCTOR ABRAHAM CAPADOSE, den bloed- en geestverwant des Dichters, die te zamen met hem tot de Christelijke kerk overging en door Lucas Egeling te Leiden uit ééne zelfde vonte gedoopt werd. Ook later bleven de beide geloofs- en strijdgenooten in denzelfden geloofsstrijd door de innigste en vertrouwelijkste vriendschap met elkander verbonden. Menige harptoon des Dichters klonk den boezemvriend bij onderscheidene gelegenheden ter eere, gelijk later uit verscheidene, ook vroeger onuitgegevene, dichtproeven zal blijken. Het slot van dit overschoone dichtstuk werd door Capadose bij het graf van zijn dichterlijken vriend op de treffendste wijze in herinnering gebracht en herhaald.]

Bladz. 211.

[AAN MIJN VADER. Ter opdracht van den Bundel, getiteld Poëzy. Deze opdracht ademt niet alleen een geest van plichtmatigen eerbied van den zoon voor den vader, maar tevens klinkt daarin een toon van innige zamenstemming van den vurigen jongeling met de beginselen, hem door dien vader ingeprent, ja, van fierheid en verheffing op het bloed diens vaders, dat hij in zijne aderen draagt en voelt. En inderdaad, Da Costa's vader verdiende zulk een hulde; hij, die ons geschetst wordt (Koenen, Levensbericht) als zijnde, niet zoozeer wetenschappelijk gevormd, maar rechtschapen, werkzaam en zich kenmerkende door zekere aangeboren fierheid, die men in den zoon hervindt. Aan de zorg, die deze Daniel Da Costa, in vereeniging met zijne vrome Gade, Rebecca Ricardo, voor de opleiding van zijnen zoon droeg, op wiens buitengewonen aanleg beide ouders met reden trotsch waren, heeft Nederland het te danken, dat het kostbaar juweel, hun ter bewaring toevertrouwd, van den beginne af met ijver en kunst geslepen en gepolijst, en aldus voorbereid werd om eens in vollen luister te stralen.]

Bladz. 213.

[DES DICHTERS LOTBESTEMMING. Dit gedicht werd in de Amsterdamsche Afdeeling van de Hollandsche Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen voorgelezen. Het is opmerkelijk, dat, terwijl aldus deze Maatschappij reeds van den beginne af toonde de gaven des dichterlijken jongelings op prijs te stellen, zij het tevens was, die het voorrecht had den laatsten toon van zijnen zwanenzang op te vangen, daar hij in eene harer wintervergaderingen

Hosted by Google

op dringend verzoek zijnen „Slag van Nieuwpoort" slechts korten tijd vóór de ziekte, die hem ten grave sleepte, met jongelingsgeestdrift voordroeg. Da Costa was met eenige weinige voorname Letkerkundigen Eerelid van deze Maatschappij.]

Bladz. 231.

[INES DE CASTRO. In dit dramatisch fragment hoort men den oorspronkelijken Nederlandschen Dichter, maar kennelijk door den Portugeeschen Hoofddichter Camoëns, altijd een zijner lievelingszangers, als aangeblazen en bezield. Het is, even als de Alfonsus I, een laatste nagalm van de harpe Sions, gelijk zij in het land van Camoëns en van Cervantes klonk:

En nog later zong Juda, daar 't, balling, zijn staf voert,
of het waar' met een zweem van den vroegeren zwier,
waar de Taag langs Lisboa zijn goudkorrels afvoert,
waar zich Cordua baadt in den Guadalquivir.]

Bladz. 241.

[HELDENPLEIT. Deze vertolking volgt het oorspronkelijke van Ovidius, in het XIIIde Boek zijner Metamorphosen, getrouw, en toch zonder eenig spoor van drang, op den voet. Het beloont de moeite wèl, de vertaling van Da Costa met die van Vondel te vergelijken: een wedstrijd als die van de beide Helden in 't gedicht, waarin men somtijds niet weet, wien de palm te reiken. De weglating door Da Costa van den uitslag van den kamp, en de gevolgen daarvan in Ajax zelfmoord en zijne gedaante-verandering in een bloem, die bij Vondel niet gemist wordt, is karakteristiek. De Israelitische dichter kon zich wel in het dramatisch Heldenpleit, maar niet in de kinderachtige echt-Heidensche mythe vinden, waarmede de Romeinsche Zanger, naar luid der gewone legende, dit zijn treffelijk lied besluit.]

Bladz. 305.

[AAN LAMARTINE. Opmerkelijk is de sympathie, die den toenmaals jeugdigen Dichter Da Costa omtrent dezen Franschen Meesterzanger bezielde, en die uit onderscheidene vertolkingen van zijn gedichten, zoowel als uit den warmen toon van de daaraan voorafgaande poëtische Inleiding blijkt. De reden van die overeenstemming echter is niet ver te zoeken: de Hollandsche Dichter geeft haar zelf aan:

Hosted by Google

Een Morgenlandsche lucht dooradem uw gezangen.

En later:

U, die in 't Westersch lied des Oostens ziel doet leven;
Haar, van haar afkomst uit dat Oosten niet ontaard!

Zoo is het dan ook in het oog vallend, hoe beide Zangers zich door een zelfde dichterlijke aandrift voelden opgewekt om de schoone, maar in een zedelijk en godsdienstig opzigt soms bedenkelijke poëzy van Byron als op den voet te volgen en te wederspreken te gelijk: Lamartine in zijn laatsten Zang van den Childe-Harold, Da Costa in zijn meesterlijke oorspronkelijke Reien, tusschen de navolgingen van fragmenten uit Lord Byrons Caïn ingevoegd. De sympathie der jeugd begaf echter later den man, toen Lamartine als letterkundige niet minder dan in andere opzigten de schoone verwachting bleek te leur te stellen, die zijne eerste optreding bij velen had verwekt. Toch bleef ook toen, naar des Hollandschen Dichters grootmoedigen aard, billijke waardering in den toon der afkeuring gemengd:

Zijt gy het, Spreker, zoo verheven,
zijt gy het, Zanger, zoo vol ziel!
Wien, door 't getij der eeuw gedreven,
zoo roekeloos een woord ontviel?
En liet gy dan die zijden snaren,
o Lamartine! daarom varen,
die eenmaal golfden hemelwaart,
om in uws volks vergaderzalen
tot heel den onzin af te dalen,
dien dorre zelfvergoding baart?

Zie bladz. 464.

Bladz. 312.

[DEN HEERE W. DE CLERCQ, IN ANTWOORD OP EEN VOORTREFFELIJK VERS, MY BY DE UITGAVE DER „POEZY" TOEGEZONDEN. Het hier bedoelde vers werd in de eerste uitgave medegedeeld, zooals het in een der bundels van de Mnemosyne gedrukt voorkwam. Sedert verscheen een werk, dat wel niet in den handel kwam, maar nochtans in beperkten kring onder vrienden verspreid werd. Het voert den titel van: *Willem de Clercq naar zijn Dagboek* 1811—1824, en behelst Aanteekeningen uit De Clercqs van zijn vroege jeugd tot aan zijnen dood toe trouw bijgehouden Dagboek, die geordend

Hosted by Google

en toegelicht zijn door Dr. Alard Pierson, thans Buitengewoon Hoogleeraar te Heidelberg, die zoo door de betrekking, waarin hij door zijn huwelijk tot de familie De Clercq staat, als door zijne hooge waardering van zijnen beroemden Aanverwant, de aangewezen persoon was om zich met deze gewichtige, maar kiesche taak te belasten. Wat men aangaande de kennismaking en latere vriendschapsbetrekking van De Clercq met Da Costa, zoowel als omtrent vele gewichtige levensbijzonderheden van Da Costa zelven uit deze bladen verneemt, kan niet genoeg gewaardeerd worden. Het is nu aan het slot van dezen bundel, dat men behalve het vers van Da Costa zelven, in de Kompleete Dichtwerken voorkomende, nog twee verzen van De Clercq vindt. Het eerste, reeds door overneming uit de Mnemosyne in de eerste uitgave bekend geworden, het andere voor het groot Publiek geheel nieuw, dat, met vergunning der familie, hier mede opgenomen wordt. Wij volgen ook bij de mededeeling van het eerste gedicht de redactie van het handschrift, dat in het „Dagboek" is gevolgd.

Het eerste lied luidt dus:

AAN MIJNEN VRIEND I. DA COSTA,

NA DE LEZING ZIJNER GEDICHTEN.

Heil zij den telg uit Juda's stam,
Die toont waar hij zijn oorsprong nam,
Den gloed van 't Morgenland deed schittren in zijn zangen,
Den kluister van zijn eeuw verbrak,
Zijn dichtvuur aan dien toorts ontstak,
Dien de achtbare oudheid voor haar lievling op bleef hangen.

Treê verder op dit roemrijk spoor,
Treed ons met hooger geestkracht voor,
Dat de uitspraak van uw ziel zich uitstorte in uw toonen;
Hergeef ons 't echte dichterlied,
Daar 't hart verheven beeldspraak ziet
En 't geen verbeelding schiep, met aanzijn durft bekroonen.

Hij, die zich waarlijk dichter voelt,
Weet wat dit levensperk bedoelt,
Verbeuzeld door den Mensch, oneindig toch van waarde;
Als hooger geest zijn zang geleidt,
Ziet hij uw hand, onsterflijkheid,
Die hem den laafdronk reikt, bij 't scheiden van deez aarde.

Hosted by Google

Ja, bliksem met uw geestdrift rond,
Doorgloei wie ooit uw lied weerstond,
Wees d' Adlaar die 't gebied des hemels ons doet naadren,
Herroep weer uit der eeuwen nacht,
Homerus rijkdom, Hiobs kracht,
Den psalm van 't Oosten, eens het erfdeel van uw vaadren.

U toch werd Isrels lier vertrouwd,
Als gij den ramp uws stams aanschouwt,
Maar nog tot Sions God 't geloovig oog durft heffen,
Voor d' onderdaan van 't spoor gedwaald
Het heilig regt der vorsten maalt,
En godlijk' oorsprong in hun pligten leert beseffen.

Zie mij betooverd door uw lied,
Maar slinger ook den banvloek niet
Als vrijheid in mijn hart haar achtbaar beeld bleef drukken;
Zoo in den Westersch' avonddosch,
Niet in Auroraas ochtendblos
't Bezielend licht des daags mijn boezem kon verrukken.

Voert gij me in 't rijk van Davids Zoon,
Dan kniel ik voor zijn leeuwentroon
En zal hem aan uw zij mijn hart ten offer brengen;
Maar daar, waar 't bijgeloof gebiedt,
De trouw den wanklen troon ontvliedt,
Daar blijf ik d' offerkelk ter eer der vrijheid plengen.

Nog schittert Hellas vrijheidszon
Op 't heilig veld van Marathon,
'k Hoor bij Thermopylé het zwaard der helden klettren;
Nog toont mij Hermans heldengraf
Wat les Germanje aan Rome gaf,
Ik zie ons voorgeslacht nog Alva's trots verplettren.

'k Heb nooit den volkstriumph gevierd,
Die Parthenopes volk ontsiert,
Maar 'k zie een hooger glans op Rutli's bergen stralen;
Een Van der Werf, in wanhoop kloek,
Een eerste Willem, Spanjes vloek,
Een Franklin, Washington, ziedaar mijn liberalen.

Ja, welke vorm ons heilig scheen,
In 't heerlijkst doelwit zijn wij een;

Hosted by Google

Ziet van der Alpen kruin twee beken nederschieten;
Dees stort in 't Middellandsche zout,
Daar die de Noorderzee aanschouwt,
Doch eens doet de Oceaan hun stroomnat samenvlieten.

Zoo zijn het godsdienst, vriendschap, deugd,
Waar beider ziel zich in verheugt,
En schoon ge uw vlucht verheft met onnavolgbre krachten,
Staar ik verrukt dien luister aan
En waar met mijnen roem voldaan,
Zoo 'k naar een enkel blad van uwen krans mocht trachten.

Dit zij dan ons verheven doel,
De kunst zij tolk van 't echt gevoel,
Dan strooit ze op 't levenspad haar onverwelkbre bloemen;
Als de avondzon des levens blinkt,
De lier der stramme hand ontzinkt,
Zal nog ons zwanenlied het lot des dichters roemen.

Het tweede gedicht, dat, na Da Costa's bezielde Ode, die ten tegenzang aan De Clercq's lied strekt, ons diens wederantwoord op de uitboezeming zijns vriends vernemen doet, luidt als volgt:

Mijn vriend stort op uw heldre luit
Den lof van Sions bergen uit,
Of schep uw hymne vreemd aan koele wester stranden;
Verhef voor 't vaderlandsch gemoed
Den vorstenstam van Nassaus bloed
Zooals zijn ideaal uw boezem doet ontbranden.

Schoon ge u met adlaarsvlucht verheft,
Ik weet dat u de zangtoon treft
Die uit den borst des vriends voor uw geluk blijft vloeien;
Stijg in uw geestdrift hemelwaart,
Gij voert mijn boezem ook van d' aard,
En 'k zie weer Abels lied zelfs de Englen aan zich boeien.

Neen niet verscheiden is ons doel,
Een band verbindt ons, 't is gevoel,
Dat hoog gevoel der ziel, dat opgroeit voor den Hemel;
Dat, wie ook 't oog ter aarde wendt,
Een hooger levensdoel erkent,
Een andre rustplaats zoekt, hoe hier de stervling wemel.

Hosted by Google

Ja, 'k zie de toekomst openstaan,
Een nieuwe reistocht lacht u aan,
Ik zie voor 't levensperk een nieuwe reis ontsloten.
Op nieuw de vlag in top gehaald,
De fel geschokte ziel verstaald
En weer in ruime zee de vrije lucht genoten.

Ik ken de noordstar die u leidt,
'k Aanschouw de haven die u beidt,
Moog de ongestuime plas uw kiel ten hemel voeren,
Dan beukt een nieuwe golfslag weer,
Zij voere uw schip ten afgrond neêr
Dan speelt de Zefir weer, na 't hevig stormbezweren.

Ja, als de golven van de zee,
Voert ons de storm des boezems meê,
Wij zwichten als het riet, gebeukt door noordenwinden.
Gelukkig die dien stormwind tart,
Bekend met d' afgrond van zijn hart,
De bron van 't heil in God en in zich zelf kan vinden.

Ja, menig zeegning lacht ons aan,
Wij zien twee dierbren bij ons staan,
Wij zien in daad en hoop, ons in ons kroost herleven,
Wij weten dat ons God aanschouwt,
Wij weten wat de hoop vertrouwt,
Dat zelfs de zandwoestijn een waterbron kan geven.

Zag niet het aardrijk Sions held,
Zijn legervaan vooruitgesneld,
Van 't Idumeesch gewest, zijn oog naar 't noorden voeren,
En 't schoone Canaäneesche land,
Door vlijt en vruchtbaarheid beplant
Des zieners kalm gelaat door heilge vreugd ontroeren?

Ook wij, wij heffen 't danklied aan,
Wij zien een toekomst voor ons staan
Ook door Gods gunst bestraald, ook rijk aan grootschen zegen.
Wel trekken wij vereend van moed
Schoon ook die toekomst stormen voed,
Vereend van hart en zang, den storm der tijden tegen.

Hosted by Google

Stel gij uw eernaald in uw lied,
Die 't nakroost nog met eerbied ziet,
En huw aan Neerlands eik de morgenlandsche palmen;
Uw zang doorzweve d'ouden tijd,
En, aan der vadren glans gewijd,
Doe hij Jesaïas moed of Josephs deugd weergalmen.

Voor mij, hoe spoedig sterft mijn lied,
Het leeft in eeuwge zangen niet,
En zoekt in 't menschlijk hart zich slechts een weg te banen;
't Versterft als 't ongeziene kaf,
Zoo valt het dorre herfstblad af,
Of dwarrelt langs den grond bij 't loeien der orkanen.

Doch vriend, vraagt eens het nakroost af,
Wat mij den moed des zangers gaf,
Wat mij dien geestdrift schonk, zelfs door geen ramp te dooven:
Dan tuigt de rol, die Clio leest,
Hij is Da Costaas vriend geweest
En 't wonder is beslist, het nakroost zal gelooven!

1821.

Het vers van Da Costa echter, waarop deze liederen van De Clercq terugwijzen, is niet het eenige, dat aan dezen Dichter werd toegewijd: nog later zullen meer andere aan hem gerichte dichtstukken voorkomen. En geen wonder! Beide dichters waren vrienden op grond van menigerlei zamenstemming zoowel van godsdienstigen en staatkundigen, als van aesthetischen en poëtischen aard. De Dichter-profeet met zijn geestdrift voor het Oosten, en De Dichter-improvisator met zijn fijn gevoel voor uitheemsche, vooral zuidelijke poëzy, waren er als voor gemaakt om elkander te verstaan, lief te hebben, en, als Christenstrijders, in den gemeenschappelijken strijd te sterken. Onverbroken bleef die band tot het einde: ja, Da Costa richtte nog na diens verscheiden aan De Clercq een klein vrienden-monument in zijne Herinneringen uit het leven en den omgang van Willem De Clercq op.]

Bladz. 324.

[AAN JONKVROUWE HANNA BELMONTE. Later des Dichters innig geliefde Gade.]

Bladz. 325.

[AAN EEN DICHTER BY DE GEBOORTE VAN ZIJN ZOON. De

Hosted by Google

Dichter is W. De Clercq; de zoon, de eersteling des Dichters, die later onder den naam van Mr. G. De Clercq, als letterkundige, zoowel als in belangrijke politieke en administrative betrekking den vaderlijken naam allezins tot eer verstrekte, en bij zijn aandoenlijk vroegtijdig afsterven den zijnen eene herinnering naliet, die hun te gelijk eene verdubbeling en verzachting hunner droefheid over zijn betreurd verscheiden werd. Men vergelijke over Mr. G. De Clercq de belangrijke levensschets van zijnen vriend Mr. J. Heemskerk Bz., achter de Handelingen der Jaarlijksche Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden van den jare 1858 geplaatst.]

Bladz. 327.

[AAN DS. EGELING. Dit vers behelst eene hulde aan den waardigen Evangeliedienaar te Leiden, Lucas Egeling, die aan de twee vrienden uit Israël, Da Costa en Capadose, den doop toediende, en met wien later, bij niet onbelangrijk verschil van karakter en inzicht, nogtans overeenstemming van godsdienstige overtuiging in hoofdzaken, zoowel als dankbaar aandenken aan de vroeger bestaan hebbende betrekking, de beide doopelingen uit Israël steeds min of meer verbonden hield.]

Bladz. 333.

[DEN HEER MR. S. IPSZN. WISELIUS. Dat Da Costa met den vriend van Bilderdijk, Wiselius, ook zelf vriendschappelijk verbonden was, blijkt uit dit vers; al blijkt tevens uit de uitgegevene Brieven van Bilderdijk, dat het vriendschappelijk verkeer tusschen Da Costa en Wiselius later onder den strijd dier dagen leed.]

Bladz. 333.

[AAN DR. A. CAPADOSE. Dit gedicht werd door Da Costa als dichterlijke opdracht van zijn proza-geschrift getiteld: De Sadduceën aan zijnen vriend en medestrijder toegewijd.]

Bladz. 338.

[AAN BILDERDIJK. Dit vers werd door den Dichter geplaatst als opdracht voor zijn proza-geschrift: Prins Maurits.]

Bladz. 340.

[RANDSCHRIFT VAN EEN ZILVEREN BEKER, AANGEBODEN AAN DEN WEL-EERW. HEER CHEVALIER. Diep en innig was de veree-

Hosted by Google

ring, door Da Costa voor dezen waardigen Evangeliedienaar bij de Waalsche Gemeente te Amsterdam gevoeld. Ten teeken er van sta hier het woord van herinnering, door den Zanger van dit tweeregelig vers aan de nagedachtenis des geliefden Voorgangers gewijd in de Opdragt van de Voorlezingen over de waarheid en waardy der Schriften van het Oude Testament aan des Leeraars zoon, Da Costa's schoonbroeder, M. J. Chevalier:

„Wy gedenken hier beiden (kan het anders?) aan Uwen Vader, den getrouwen en liefderijken Voorganger, die met zoo velen van Uwe maagschap en van mijne Stamvaders nu reeds lang voor den troon juicht des Lams. Gy stelt hem U altijd levendig voor, zoo als Gy als kind aan zijne hand de straten en wijken doorwandeldet, alwaar nog, na drie en dertig eeuwen, de nederige loofhut van den Israëliet getuigenis geeft van de inzetting van Moses en de wondervoering door de woestijn. Voor mijne oogen staat hy, zoo als ik, insgelijks nog kind of jongeling, hem de Synagoge zag bezoeken, om dien grooten Verzoendag belangstellend en meêwarig te aanschouwen, aan welken, zoo lang het deksel op Israëls oogen ligt, het wezen zelve der zaak, de Verzoening op Golgotha aangebracht, helaas! steeds ontbreekt. Hooren wy beide niet nog gelijkelijk uit een later tijdvak onzes levens (toen dat deksel genadevol ook van mij was weggenomen!) de indruk makende stem, waar mede die zelfde Vader en Voorganger een woord meermalen uitsprak, van hetwelk ik gaarne erken, dat het de kiem uitmaakt mijner meeste gedachten en geschriften over Christelijke Waarheid in deze laatste jaren: Het Christendom is een feit?"

Later zal een huwelijks-dicht aan dezen zwager des Dichters, bij zijne vereeniging met Jonkvrouwe Esther Belmonte, voorkomen.]

Bladz. 340.

[AAN DEN HEER BOWRING, TE LONDEN. Deze geleerde bevond zich in die dagen in Nederland, en maakte persoonlijk kennis met vele Nederlandsche letterkundigen, door hem bij zijn volks- en taalgenooten bekend gemaakt in zijn „Batavian Anthology" en „Sketch of the language and litterature of Holland, being a sequel to the B. Anthology."]

Bladz. 341.

[GEESTELIJKE WAPENKREET. Ook dit gedicht behoort bij een proza-werk, met denzelfden titel uitgegeven, hetwelk het als slotzang besloot.]

Hosted by Google

Bladz. 345.

[AAN MIJNE EGADE, OP DEN 26sten DECEMBER DES JAARS 1825, TER EERSTE VERJARING VAN ONZEN EERSTELING WILLEM DANIËL. Deze eersteling van des Dichters echt droeg zijnen naam Willem naar Bilderdijk. De Dichter zag zijn verwachtingen en wenschen te zijnen opzichte slechts gedeeltelijk vervuld. Zijn Willem Daniël werd hem reeds in jeugdigen leeftijd na ettelijke jaren lijdens en kwijnens door een vroegen dood ontrukt. Hij stierf in 1848.]

Bladz. 348.

[JERICHO. Deze en de twee volgende dichtstukken maakten den inhoud uit van eenen bundel, getiteld: Dichterlijke krijgsmuzijk.]

Bladz. 361.

[GOD MET ONS. Dit gedicht werd in 1826 afzonderlijk, later in 1848 vereenigd met een ander dichtstuk getiteld: Zit aan mijne rechterhand, onder den naam van Lijden en Heerlijkheid, twee hymnen, uitgegeven. Bij deze laatste uitgave werden beide zangen voorafgegaan van een opdracht aan des Dichters vriend Dr. Nicolaas Beets, toen predikant te Heemstede, waar Da Costa den zomer van 1843 sleet; een verblijf, waarop de aanvang van het gedicht van Beets, getiteld: Herinnering, ter gedachtenis van De Clercq aan Da Costa op zijn zilveren bruiloft toegezongen, terugwijst. Het is ons aangenaam, ook hier dit schoone lied, met toestemming des Dichters, in zijn geheel en door hem herzien te mogen mededeelen.

Ons hart zal nimmermeer vergeten
Dien aangenamen zomertijd,
Dien ge in ons midden hebt gesleten,
Toen gy ons lief geworden zijt;
Toen gy by 't geuren onzer linden,
En bij onze eiken, door wier groen
't Sintjans-lot vlocht zijn geel festoen,
Verademing en rust kwaamt vinden
Voor kloppend hoofd en bruisend bloed,
Voor dat aandoenelijk gemoed,
Verfijnd door alles te ondervinden;
Voor 't hart, aan niemands zorgen vreemd,
Dat een verterend aandeel neemt

Hosted by Google

In al wat onze tijden baren;
Dat wat er kiemt en wat er woelt
Snel en nadrukkelijk gevoelt;
En, diep bewogen met de scharen,
Wat land en volk beweegt en raakt
Meelijdig tot het zijne maakt;
Een geest te groot om zich te sparen,
Om zich te onttrekken aan den vloed,
Die op hem aanstormt met zijn baren,
En die met koninklijken moed
De boosheên, die de lucht doorwaren,
Om hart en hoofden in te varen,
De kracht op zich beproeven doet;
Een geest die, in de drift der jaren,
En in der dingen wervelkring,
Onwankelbaar op 't punt blijft staren,
Van waar hy al zijn licht ontving;
En zonder voor den storm te buigen,
Die alles meêsleept in zijn vaart,
Van ééne waarheid blijft getuigen,
Die zegevieren zal op de aard!
In wiens triomf reeds de Englen juichen.

Ons hart zal nooit den dag vergeten,
Gevierd aan d' oever van ons meer;
Den schoonen dag, waarop de Heer
U sierde met die huwlijksketen,
Die al uw heil maakt en uw eer.
Hoe heerlijk ging de hemel open,
En liet het licht diens uchtends door;
Hoe schittrend trad de zon hervoor,
Een held gereed om 't pad te loopen,
Een bruidegom in 't bruiloftskleed,
Die blinkende uit zijn slaapzaal treedt;
Hoe glansrijk kaatsten toen haar stralen
Terug van 't stralende aangezicht,
Des Echtpaars, dat by hooger licht
Dan op zijn bruiloftskoets mocht dalen
Den weg gezien had van zijn plicht;
Dat met een andre zon zich troostte,

Hosted by Google

Dan daaglijks opgaat uit den Ooste,
Dat op een andren morgen wacht,
Dan die weêr ondergaat in nacht!
Hoe lieflijk woei u 't koeltjen tegen,
Het koeltjen van den morgenstond,
En wapperde in dien kring van zegen
Met zuchtjens van genoegen rond;
Uw kindren strooiden voor uw voeten
De bloemen die hun liefde vond;
Wy kwamen u, door hunnen mond,
Met zangerige wenschen groeten,
Waarin gy heel ons hart verstondt;
En gy, gaaft antwoord met gebeden....
Ja, uw gebeden stroomden uit,
Als waatren aan hun wel ontgleden,
Klaar, overvloedig, vol en luid.
Gy stondt met opgeheven handen,....
Ja, uw gebeden walmden op,
Als eens op uw Moriaas top
De rook der morgenofferanden;
Nog vangt ons hart uw smeeking op.
En God sloeg acht op dien gebede.
Ja Hy verhoorde! Schoon de nacht
U na dien dag van vreugde en vrede
Een persende beproeving bracht;
Ja Hy verhoorde! Sloeg hy wonden,
Waarby ons hart bezweek van schrik,
Zijn vingren hebben ook verbonden,
En doen het tot dit oogenblik.
Ja Hy verhoorde! Vreeslijk wiessen
De waatren, maar hy sterkte uw voet,
En deed u wandlen op den vloed,
En veel, maar niet 't geloof verliezen....
Loof, loof den Heer! want Hy is goed.

Ach! wy gedenken onder tranen,
Den dag, waarop by 't overschot
Van Heemsteês omgeworpen slot,
De nagebleven vijverzwanen
Den hals verlengden en den strot.

Hosted by Google

En wenschten over 't huis te planen,
Waaruit hun tegenwoei de klank
Van een hun onbekend gezang.
Het was geen toon van smart of weelde,
Als dikwijls over 't Sparen hong,
Dien 't dartel op zijn golfjens vong,
Waarmeê de wind vrijmoedig speelde;
Het was het onnavolgbaar lied
Van d' Agrippijnschen stroomzwaan niet;
Geen nagalm van de grootsche zangen,
Van d' ongelijkbren Dichtervorst,
Uit wiens in 't eind verdorde borst
Het had den doodsnik opgevangen,
En nauw de mare melden dorst [1]);
Het was een toon die hooger zweefde
Dan ooit hun blanke wiek hen droeg,
Waarvan hun hart eerbiedig beefde
En met een vrome ontroering sloeg;
Een lied dat ze in de taal vernamen
Die steeds hun harten had gestreeld,
Met klanken die van verder kwamen,
En hemelscher muziek doorspeeld.
Een lied, dat zoo plechtstatig ruischte
Als galmde 't door eens tempels koor,
En dat door de oeverrieten bruischte,
Als had het palm en ceder voor;
Dat was het klinken van uw snaren,
Profetenzoon van 't morgenland!
Met oostersch dichtervuur in de aren
Heet als het Libyaansche zand [2]);
Dat was uw harp, de Godgewijde!
En dezer wijding zich bewust,
Ook eerbiedwaardig in haar rust,
Maar nu ontwaakt ten feestgetijde!
Maar nu ontwaakt met blijden galm!
Maar nu ontwaakt ten bruiloftspalm!

Wien zong zy? Ach, den vrind der vrinden;

1) Bilderdijk overleed te Haarlem; 18 Dec. 1831.
2) Da Costa, Voorzienigheid. Voorzang.

Hosted by Google

Den broeder aan het hart zoo waard,
Die nu reeds sluimert onder de aard,
Beschreid door alle Gods beminden;
Den man en vader, wien de kroon
Van 't zilvren echtfeest 't hoofd mocht sieren,
Maar die welhaast, voor Godes troon,
Een goddelijker feest zou vieren;
Den dichter, uit wiens overvloed
En springende fontein van zangen,
Ook toen door ons ontroerd gemoed
Een zachte toon werd opgevangen;
Maar die bestemd was, binnen kort,
De gouden harp in d' arm te klemmen,
En 't halleluja aan te stemmen,
Waarin het Lam verheerlijkt wordt;
Den Christen, die zoo diep gevoelde,
Zoo vurig dankte voor het lot,
Hem toegeworpen door zijn God,
Maar in wiens borst behoefte woelde
Aan onbezoedelder genot;
Wiens harte licht werd, als zijne oogen
Zoo hongrig staarden hemelwaart,
Maar zwaar, gedrukt en neêrgebogen,
Wanneer 't geen hemel vond op de aard.
Wy hebben onder de eikenboomen,
Wy hebben in der linden schaauw
Wel menigmaal de klacht vernomen,
Dier ziele die naar boven wou;
Wy zagen 't smachten van dat harte,
Het worstlen van die teêre ziel,
En menig ondoorstrijdbre smarte,
Die loodzwaar op haar nederviel;
Wy zagen 't; onze boezem treurde;
Maar onze blindheid merkte niet
Dat God haar strakke windsels scheurde,
Dat God haar vleuglen wassen liet....
Daar voer zy op! En wy — verschrikten;
Daar vloog ze in de armen van haar Heer!
En onze schreiende oogen blikten
Op 't afgelegde hulsel neer....

Hosted by Google

Neen! zagen naar omhoog. Wij loofden
Hem die haar tijden had bereid.
Daar klonk een stem om onze hoofden,
Die sprak van groote heerlijkheid.

DA COSTA, schoon uw oogen heden
Den teêrgeliefden vrind niet zien
Met tintlende oogen tot u treden,
En u den druk der handen biên;
Zoo aan Uw feestdag moet ontbreken,
Wat aan zijn feest geschonken werd,
Het is een blijdschap voor uw hart,
Een troost indien wy van hem spreken,
Die, waar hy nog op aard geweest,
Zoo vurig u had toegesproken, —
Maar heeft zijn stem u wel ontbroken?
En zaagt gy hem niet in den geest?

En wy, wie God de vreugd wil gunnen
Uw dankbaar aangezicht te zien,
Wy brengen alles wat wy kunnen
En wat wy hebben aan te biên:
Een handvol van herinneringen,
Wier geur uw hart verkwikken mag,
En beden die ten hemel dringen
Om zegen over dezen dag;
Om zegen over uwen hoofde,
Om zegen over gade en kroost,
Van Hem, in wien uw hart geloofde,
En die genoeg bleef tot uw troost.
Hy IS genoeg. Zijn gunst besproeie
Uw weg, uw werk, uw huis, uw hart,
Uit zijn genadevolheid vloeie
U balsem toe in iedre smart!
Zijn hand bevestige op uw haren,
De kroon waarin ge u thans verblijdt,
En zoo ge een kroon voor Neêrland zijt,
Hy moge ons lang dat sieraad sparen.

NICOLAAS BEETS,

(Gedichten, 3e Druk, bl. 186 en volgg.)

Hosted by Google

Wat nu de opdracht van de twee hymnen aan Beets betreft, waarvan boven sprake was, deze luidt aldus:

AAN BEETS.

Gy hebt er ook ondervinding van, mijn zeer beminde Vriend en Broeder! op wat wijze ons dichtergevoel pleegt te worden aangedaan, wanneer voortbrengsels van dien bodem uit vroegere jaren ons weder onder de oogen komen, of, door wat aanleiding dan ook, by anderen eenige aandacht verwekken op nieuw. Zelden en noode berusten wy dan wel in het voor ons liggende drukblad. Wy zouden het immers thands zoo veel dieper, of juister, of krachtiger van ons-zelve eischen, — in elk geval zouden wy het thands zoo geheel anders weder willen geven, ja opvatten. En levendig wordt dan meer dan ooit de behoefte aan nieuwe woorden, nieuwe vormen, nieuwe ruimte voor hetgeen, sedert wy schreven, zich nader òf ontdekte òf ontwikkelde in onze ziel.

Zoo ging het my dan ook, toen tot my kwam de wensch eener nieuwe uitgave van mijne in 1826 uitgestorte Hymne: God met ons. Als ik dien Lofzang schreef op de eerste komst van den Godmensch (hoog geloofd!) in de wereld, was my de rijkdom der nog onvervulde prophecy, de dierbaarheid en heerlijkheid van des Emmanuëls glorierijke wederkomst als Koning, nog zoo geene zaak geworden, gelijk later, van hartvervullend en geheel de geloofshoop des Christens als vervolledigend belang. Ik liet dan nu elke gedeeltelijke overwerking, die ik in het samenstel mijner Hymne van voor twee en twintig jaar wenschelijk zoude hebben geacht, volgaarne over; en zocht bevrediging der even uitgedrukte behoefte in het schrijven eener nieuwe, dat is, eener zulke, die op den grondslag van het: Zit aan mijne rechterhand! van den Psalmist, als eene tweede afdeeling, een vervolg en voleindiging van het vroeger aangeheven Lied mochte zijn. Beide vereenigd verschijnen hier thands onder den titel van: Lijden en Heerlijkheid.

De toon, dien ik in het latere Dichtstuk aansloeg, (van het onderwerp spreek ik niet, waarmede uwe ingenomenheid wel geene melding behoeft,) vond weêrklank in uw hart. Gy stemdet de uitgave. Daar is zy. Zy drage uwen naam aan het hoofd, ten teeken onzer innige vriendschap, onzer in zoo menige overtuiging en wat men intuitie noemt, vereenigde geestesrichting.

Dat gy lang nog, voortgaande steeds van licht tot licht, van

Hosted by Google

kracht tot kracht, velen blijven moogt ten zegen, ten vreugde, ten voorbeeld, — Hem, die u in de bediening gesteld heeft een geheiligde zanger, een levenvolle verkondiger, een standvastig getuige beide van Zijne volbrachte verzoening en van de nog aanstaande heerlijkheid Zijner wereld- en erfregering! met dezen wensch en bede, zoo wel als met de toeëigening van de versch geplukte Dichtvrucht, waarin gy eenig behagen vondt, zij het my gegund u heden te groeten en te verjaren.

Ἐρρωσθε.

Amsterdam, 13 Sept. 1848.

[„De eereplaats, die het Lied God met ons onder Da Costa's schoonste dichtstukken inneemt by alle kenners en liefhebbers van poëzy, wordt haar mede aangewezen door het oordeel van Bilderdijk in zijne nagelaten Brieven, Deel IV, bl. 239, die er van schrijft: „Welk een overheerlijk vers zondt ge my, en met welke aandoening hebben wy 't gelezen en herlezen! 't Heeft, zoo ik 't gevoel, geene wedergâ. O hoe vol, hoe rijk, hoe innig, hoe diep treffend, en hoe harmonieus en gespierd!... De Voorzang zelf-alleen is een onvergelijkelijk meesterstuk in allen opzichte, en het lichaam van 't vers gloeit als een vlammend zonnevuur."]

Bladz. 375.

[AAN DS. L. H. BÄHLER, Leeraar bij de Waalsch-Hervormde Gemeente te Zwolle. Het lied werd uitgegeven vóor eene leerrede des eerwaardigen Voorgangers, tot opschrift hebbende: De kleine wolk, waarop in enkele koupletten gezinspeeld wordt.]

Bladz. 377.

[PAASCHZANGEN. Deze zangen behooren, even als het daarop volgend Hemelvaartslied en Pinksterzangen, te zamen tot een kleinen dichtbundel, tweemaal uitgegeven, die den algemeenen titel van Feestliederen draagt.]

Bladz. 398.

[KERST- EN NIEUWJAARSINTREÊZANGEN. Ook deze liederen vormden zamen een kleinen dichtbundel, waarvan een herdruk in het licht verscheen met de hier volgende]

VOORREDE.

De heer Kruseman, onlangs eigenaar geworden zijnde der kopy van ook deze mijne Zangen uit vroegeren leeftijd, achtte

Hosted by Google

thands een nieuwe oplage daarvan wenschelijk. Op de heusche mededeeling van dit zijn voornemen had ik gaarne van het plan, door herziening en verbetering, een nieuwe uitgaaf gemaakt. Doch als ik my daartoe wilde verledigen, bemerkte ik al spoedig, dat zonder een algeheele omwerking, — waarby het denkbeeld van herdruk dan schier geheel moest verloren gaan, — toch in geen geval mijn tegenwoordig standpunt ten aanzien van meer dan één onderwerp geheel zou aan te geven zijn. Dat het dan eenvoudig een nieuwe oplage zij van eenen uitverkochten vroegeren Bundel, even als die der Feestliederen uit hetzelfde tijdvak van mijn dichterlijk streven! Zoo blijft in beide gelijkelijk het karakter van het oogenblik der samenstelling onveranderd bewaard. Indien hiermede als van zelve te kennen gegeven is, dat by name mijn Nieuwjaarsboet- en bedezang op dit oogenblik van eene eenigszins andere opvatting zoude uitgaan, zoo zal hierby toch wel niemand, die mijne latere schriften in dicht of ondicht kent, aan een soort van te rug neming, maar des te meer aan ontwikkeling, en slechts in zoo ver aan wezenlijke wijziging, denken. Van den aart dier wijziging geeft een enkele strophe, aan het slot van den laatsten Gelegenheidszang toegevoegd, een voor deze plaats genoegzamen wenk.

De verandering (bloot poëtisch, of rhythmisch beschouwd, misschien geene verbetering) van r. 14 op bladz. 6 (*) van den eersten Kerstzang mocht intusschen, zij het dan ook slechts in eene soort van variante onder de bladzijde, niet achterblijven, na mijn later gevestigd gevoelen over de betrekking der Maagd Maria tot het Huis van David, gelijk ik dat in mijne Verscheidenheid en Overeenstemming der vier Evangeliën (II, 488—499) heb uit een gezet. Van dergelijke wijzigingen in overtuiging en opvatting is men, zoo ik achte, ten allen tijde, by het op nieuw verschijnen van vroegere voortbrengselen, de rekenschap, althands in eene eerste plaats de herinnering, aan zijnen Lezer verschuldigd.

Amsterdam, 8 Dec. 1858.

Bladz. 419.

[DEN HEERE J. J. F. WAP. Bij het opmerkelijk verschijnsel, hoe weinig Da Costa als Dichter deel nam aan de uitstrooming en

(*) Bladz. 399. V. 16.

Hosted by Google

overstrooming als het ware van vaderlandsche poëzy, die de jaren 1830 en 1831 kenmerkte, is het niet onbelangrijk, uit dit dichtstukje, aan den toenmaals in de zuidelijke provinciën verblijvenden letterkundige Dr. J. J. F. Wap gerigt, zijne beschouwingen aangaande den door hem hier voorzienen en voorspelden opstand dier gewesten te leeren kennen.]

Bladz. 425.

[AAN MIJNE GADE, OP DEN EERSTEN GEBOORTEDAG VAN ONZEN ZOON ABRAHAM. Deze Abraham was de eenige, die van zijne zonen den Dichter overbleef en bijbleef tot aan zijnen dood. Na in 1852 het meesterschap in de rechten te Leiden verkregen te hebben, waar hij zijne dissertatie De Pace Rysvicensi verdedigde, stond hij, èn bij andere gelegenheden, maar ook meer bepaaldelijk bij de uitgave van Bilderdijks Kompleete Dichtwerken, zijnen Vader getrouwelijk ter zijde, gelijk door dezen onder anderen vermeld wordt in zijne Rekenschap, bladz. 595 van Deel XV der Bilderdijksche Dichtwerken te vinden.

Na 's Dichters dood trad deze zijn zoon in het jaar 1865 in den echt met Mejonkvrouw C. J. S. De Bordes, waaruit hy, behalve eene dochter, ook twee zonen heeft, waarvan de oudste den naam zijns beroemden grootvaders Isaac draagt.]

Bladz. 425.

[NEHEMIA IV. AAN MIJN VRIEND, DEN THEOL. STUD. H. P. SCHOLTE. De toenmaals naar het leger vertrekkende Student-Jager werd later predikant der Hervormde Gemeente te Gendringen in Noord-Braband. Van daar ten gevolge van ontzetting van zijn ambt in verband met de kerkelijke onlusten dier dagen vertrokken, plaatste hij zich later aan het hoofd der Hervormden, die, mede uithoofde van die geschillen, zich naar Noord-Amerika begaven en zich te Pella in Iowa vestigden. Hy is sedert aldaar overleden.]

Bladz. 428.

[TER BRUILOFT VAN MR. HENDRIK JACOB KOENEN enz. Dit dichterlijk woord van huwelijksgelukwensching bij een echt, die sedert door den dood van de gade des Heeren Koenen verbroken werd, herinnert aan de veeljarige vriendschap, die den Dichter met den hier bezongen Bruidegom, van de dagen van beider jongelingschap af, verbond. Menigerlei overeenstemming en geestverwant-

Hosted by Google

schap knoopte den band, die door latere medewerking van beide Schrijvers aan de uitgave der „Nederlandsche Stemmen" nog naauwer toegehaald werd, en tot den dood des Zangers bleef voortduren. De heer Koenen richtte aan die vriendschap een gedenkteeken op, niet alleen door de bezorging der uitgave van Da Costa's godgeleerde opstellen uit genoemde Stemmen bijeengebracht, maar ook en vooral door het uitvoerig en belangrijk Levensbericht van Da Costa, door hem in de Handelingen van de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden geplaatst.

Behalve door deze proza-opstellen gaf Koenen ook in het openbaar op dichterlijke wijze getuigenis van zijne waardeering van Da Costa in een lied, dat, in der tijd in een der vaderlandsche jaarboekjes opgenomen, met de goedkeuring des Dichters, hier volgt:]

TER NAGEDACHTENIS VAN ISAAC DA COSTA.

HULDE AAN DEN VERHOOGDEN ZANGER

DOOR

MR. H. J. KOENEN.

Een groote en heilige Gedachte
Is de onverganklijkste erfenis.
TEN KATE, Aan Bilderdijk.

Uw Davidsharp heeft niet vergeefs geklonken,
Gij Isrelliet die uw Messias vondt:
Al is uw zon ter avondkim gezonken,
Al zwijgt voor ons uw rijkbespraakte mond!
Nog ruischt een galm, de weêrgalm van uw zingen,
Profetenzoon van 't Oosten! ons in 't oor.
Het dichterlied dat spreekt van de eeuw'ge dingen,
Gaat met den loop der eeuwen niet te loor.

Het ceedrenwoud van Libans hooge kruinen
Week voor den akst der tijden, — werd verstoord:
Zelfs Sions heilge muurtrans stortte in puinen;
Maar Davids lied leeft onverganklijk voort.
Wat uit het stof geboren is, moet zinken:
Wat uit den geest ontsproot, duurt de eeuwen door;
En als de laatste zon voor de aard zal blinken,
Verrijst de Zon des Heils in eeuw'gen gloor.

Hosted by Google

Gy hebt den strijd met riddermoed gestreden,
die 't ongeloof bestookte op eigen grond;
Den naam van uw Immanuël beleden
in roem en smaad tot op uw stervensspond'!
Uw Ziendersoog zag Hem, uw Heer, verschijnen
aan 't einde van der jaren lange baan,
by 't scheuren van der heemlen tentgordijnen,
die voor den Vorst der glorie opengaan!

Dat zaagt Ge, en riept het uit met donderwoorden
Weêrgalmend als een schel bazuingeluid,
op 't leergestoelt, in dichterlijke akkoorden,!
gekeerd naar Oost en West; naar Noord en Zuid!
Het Maranatha ruiste van uw snaren,
hoe meer die stond genaakte, in voller kracht,
die 's Goëls rijk aan 't aardrijk zal verklaren,
als de Englenstem verkondt: „'t is al volbracht!"

Gy werktet niet voor dees verganklijke aarde,
die dorrend rijpt voor 't naadrend Godsgericht!
Wanneer uw oog op aardschen luister staarde,
verhieft gy 't straks naar 't jongste morgenlicht!
Voor de eeuw'ge kroon uws Konings moest verbleeken
de stralenglans van elke wereldpracht:
u gold zy slechts als zinnebeeld en teeken
der heerlijkheid die ons in Salem wacht!

Neen, niet vergeefs heeft ons uw lied geklonken:
't woord des geloofs blijft eeuwig als God zelf!
Ofschoon geen zon meer scheen, noch sterren blonken,
geen maan meer glansde aan 't uitgedoofd gewelf,
wie in den Zoon gelooft, beërft Zijn Eden,
ook als geen licht meer aardschen luister spreidt.
Jehova leeft in 't onvergankelijk heden;
de Immanuël heerscht tot in eeuwigheid!

De doornekroon beschaamt de lauwerkransen:
by 's Hemels licht verbleekt de roem der Aard;
maar van uw Davidsharpe stralen glansen,
wier godlijk recht op hulde nooit verjaart!
Aanvaard ze dan, die Godgewijde hulde,
u toegegebracht schoon in een kruipend lied;

Hosted by Google

en, nu Ge omhoog uw grootschen loop vervulde,
vergeet ook dáár uw aardsche broeders niet!

Bladz. 429.

[AAN JONKHR. J. C. SMISSAERT. De hier bezongen kweekeling der Leidsche school werd later predikant te Jukwert in Friesland, van waar hij na het nederleggen zijner bediening in 1847 naar Amsterdam terugkeerde.]

Bladz. 429.

[AAN MR. J. W. WILLEKES. Het vers zelf wijst op de aanleiding, waarnaar het vervaardigd werd: het zamentreffen van den bezongene met den Zanger aan het huis van Bilderdijk; van hem, dien de heer Willekes inzonderheid in zijne laatste levensdagen en later bij de bezorging van zijne nalatenschap eene deelneming wijdde, die van de andere zijde ook door Bilderdijks dichterlijken zoon — het blijkt hier — met warmte werd erkend.]

Bladz. 429.

[OP HET GORKUMSCHE HEIDENDOM. De aanleiding tot de vervaardiging van dit dichtstukje werd bij de afzonderlijke uitgave door den Dichter zelven in een uittreksel uit de „Amsterdamsche Courant" aldus opgegeven:]

„Dordrecht, den 24 Juny. De alleszins vereerende receptie, welke een gedeelte van de in het Vaderland terug gekeerde dappere verdedigers der Citadel van Antwerpen voorgisteren in het naburig Gorinchem genoten hebben, ons door een ooggetuige medegedeeld, is te onderscheidend, dan dat die niet zoude verdienen, meer te worden bekend gemaakt.

De stad was, enz. — Ter wederzijde was eene graftombe gevestigd met het opschrift: Ook wy waren op de Citadel; symbolisch herinnerende aan de gesneuvelde helden op dezelve; welke Tombes, zeer treffend, door levende treurwilligen worden overschaduwd. Op kleinen afstand voor dezelve zag men twee Grieksche Drievoeten, op welken later het offervuur gebracht werd.

Kortheidshalve, enz. Vervolgens werden de 8 andere jonge Jutvrouwen, met de bloemmandjes opgeleid, en plaatsten deze zich

Hosted by Google

ter zijde van den Heer Opperkommandant, terwijl de twee eerst opgetredene jonge Dames zich achter de opgerichte en nu ontstokene outers plaatsten, en zich gereed maakten, om by het defileeren der dappere Verdedigers van de Citadel kort langs de Estrade, den wierook te plengen voor dezelve, die tevens dan ook ter nagedachtenis van de roemvol gesneuvelden opklom. Weldra nu begon het défilé en nu zag men de offers branden, enz."

Amsterdamsche Courant van Woensdag den 20sten *Junij*, 1833.

Bladz. 430.

[Bij dit viertal Bijschriften, gewijd aan de gedachtenis van even zoovele Oranje-vorsten, schreef Da Costa in de Zangen de volgende:]

AANTEEKENINGEN.

LODEWIJK VAN NASSAU.

Van de vijf zonen van Graaf Willem van Nassau den Oude, handhavers en kampstrijders voor de zaak der Christelijke Godsdienst en der Nederlandsche Vrijheid, waren Prins Willem van Oranje en Graaf Johan van Nassau de oudsten, Graaf Adolf en Graaf Hendrik de jongsten, Graaf Lodewijk de derde. Met zijnen broeder Graaf Hendrik en Hertog Christoffel van de Paltz liet hy op de Mookerheide het leven, zonder dat men ooit heeft kunnen te weten komen op hoedanige wijze. Van geen der drie edele wapenbroeders zijn de lijken op het slagveld gevonden.

Bladz. 431. v. 6.

echt Ridder zonder vrees, en Christen zonder blaam;

De Gezant van Koningin Elisabeth in Frankrijk, Walsingham, schreef van hem: „Graaf Lodewijk is de volmaaktste Edelman, dien ik gezien heb, zoo lang ik in Frankrijk ben geweest; — ik wenschte dat gij dien man kendet, welsprekend, zinrijk in woorden, maar, dat het voornaamste is, in het stuk van Godsdienst zulk een eerlijk man en onbesproken van leven, als rondborstig en te goeder trouw in de onderhandelingen." Men leere hem ten aanzien van leven en karakter nog naauwkeuriger kennen uit zijne Brieven in de Archives de la maison d' Orange Nassau, en de onderscheidene aanteekeningen, hem betreffende,

Hosted by Google

door den even onpartijdigen als bezielden Uitgever, Mr. G. Groen van Prinsterer, (T. I. 180, 2e Edit.) en elders.

Bladz. 431, v. 18.

voor Godsdienst, nu of nooit!

Nunc aut numquam! was de leus op Graaf Lodewijks vaandels by den inval in Groningerland, a°. 1566, en Recuperare aut mori. Zijn personeel devies was: Patience et innocence.

JOHAN VAN NASSAU.

Men zie ook van dezen voortreflijken broeder van Willem van Oranje het Godsdienstig en staatkundig karakter in de uitgegevene Archives de la maison d'Orange Nassau, waarvan het laatst verschenen (Achtste) Deel, 1581—1584, behalve 's Graven treffende Brieven in de laatste levensjaren en na den moord van den Prins, ook nog een zeer belangrijke Opgave (N°. 1182a) behelst van de diensten door den tak van Nassau-Dillenburg aan Oranje en de Nederlanden bewezen. „On le retrouve partout (zegt de Heer Groen te recht van Graaf Johan in de Inleiding van dat Deel, p. XI) avec ses excellentes qualités, son activité infatigable, son zèle, sa constance, sa piété, encourageant les uns, exhortant les autres, montrant à tous la voie dans laquelle il était urgent de marcher; sincère et naïf (p. 187); assaisonnant de mots piquants ses discours; parfois dans une juste indignation; sachant manier le sarcasme (p. 182); ramenant toute chose au service de Dieu et se soumettant, en chaque circonstance, aux dispensations du Seigneur." Hy overleed a°. 1606.

Bladz. 431. v. 29.

Van 't Vorstlijk tachtigtal, dat uit zijn lenden sproot,

Zijne moeder Juliana, geb. Gravin van Stolberg, in haar zeven en zeventigste jaar overleden, had een getal van honderd zestig Graven en Gravinnen, kinderen, klein- en achterkleinkinderen, uit haar gesproten, beleefd.

Bladz. 432. v. 13.

Dat Bislich vloeien zag, Roermonde, en veld aan veld,

Graaf Willem Lodewijk, Johans oudste zoon, Maurits bekende wapenbroeder, ontfing by de belegering van Koeverden (a°. 1580)

Hosted by Google

een zware wond aan het linkerbeen, waaraan hy sedert levenslang kreupel ging. Graaf Philips sneuvelde by Bislich; Graaf Ernst Casimir (stamvader in den rechten manlijken lijn van ons regeerend Koningshuis) bleef in de loopgraven voor Roermonde (a°. 1632); Graaf Adolf de jonge, des Ouden Johans kleinzoon door Graaf Johan den jonge (die ook de vader was van Johan Maurits, den Gouverneur van Brazilië en van Graaf Willem, den Veldmaarschalk gesneuveld a°. 1641 voor Gennep), overleed in twee en twintigjarigen ouderdom aan zijne talrijke wonden (a°. 1608) by Santen in het Kleefsche.

WILLEM LODEWIJK VAN NASSAU.

Hy was de oudste zoon van Graaf Johan van Nassau, de kweekeling en schoonzoon van Prins Willem van Oranje. Men zie over zijne verdiensten, met betrekking tot de nieuwe door Maurits ontwikkelde en ingevoerde krijgskunst, Bosschaas Heldendaden van Nederland te land, Afd. Maurits, bl. 275, 276, 292. Hy overleed zacht en zalig a°. 1620, zestig jaren oud.

Bladz. 433. v. 1.

door zeden, zilverblank;

„Hy was van zeden uitstekend kuisch; betoonende in daden en woorden zijnen afkeer van alle wellust en onreinheid;" zegt van hem zijn levensbeschrijver Ubbo Emmius.

Bladz. 433. v. 7.

zijn wakkre vaderzorg zoo duur, zoo teêr verplicht!

De Hoogeschool te Franeker werd a°. 1550, die te Groningen a°. 1614, onder zijn Stadhouderschap en op zijnen aandrang ter bewaring der zuiver Hervormde Kerk en Kerkleer gesticht. Van de vele gewichtige diensten, door Graaf Willem Lodewijk aan de Kerken in die Provintiën bewezen, kan men zien Brucherus, Geschiedenis van de opkomst en vestiging der Kerkhervorming in de Provintie Groningen, bl. 311 en volg.; Ypey en Dermout, Geschiedenis der Nederlandsche Hervormde Kerk, II. 103, 107 en volg.

JOHAN WILLEM FRISO.

Bladz. 433. v. 20.

met Hessen,

Hosted by Google

De in den successie-oorlog met roem overdekte Prins Fredrik, Erfprins van Hessen-Cassel, Veldmaarschalk (a°. 1708) in dienst der Republiek, en later (a°. 1720) Koning van Zweden.

Bladz. 433. v. 20.

Ouwerkerk,

Hendrik van Nassau (zoon van Lodewijk, natuurlijke zoon van Prins Maurits), Heer van Ouwerkerk. Hy had by St. Denis het leven gered van Willem III. Zijn lange loopbaan (hy stierf a°. 1708 in zeven en zestigjarigen ouderdom) was een voorbeeld van edelmoedigheid zoowel als van heldenzin.

Bladz. 433. v. 22.

het erfrecht werd betwist, dat aan uw stamnaam kleeft,

In 1711 uit het leger naar den Haag geroepen ter zake van het rechtsgeding met den Koning van Pruissen wegens de nalatenschap van den tak van Nassau-Oranje, verloor hy het leven door het omslaan van den schouw, die hem over den Moerdijk voerde.

Bladz. 433. v. 24.

wier naam, wier bloed, wier ziel, in u vereend herleeft!

Graaf Johan de Oude, van wien hy in de manlijke, Prins Willem van Oranje, van wien hij in de vrouwelijke lijn afstamde. De lof van den in ziels- en lichaamsgestalte even edelen, in Godvrucht en heldenmoed, in openbare en huisselijke deugden even uitnemenden Friso zie men, onder anderen, by van Kampen, Vaderlandsche Karakterkunde, II. 528; Collot d'Escury, Hollands Roem, II. 365; van Effen, Misanthroop, II. 24.

Bladz. 434. v. 9.

en, vorstelijke Weêuw!

Maria Louisa, geborene Prinses van Hessen-Cassel, en zuster van den boven vermelden Erfprins. Hare nagedachtenis is om teedere Godvrucht en allerlei in tegenspoed vooral geoefende deugden nog heden ten dage in Friesland in zegening.

Bladz. 437.

[AAN DEN DICHTER CALISCH, IN ANTWOORD OP EEN AAN MY GERICHT VERS.] Het vers van den Dichter Calisch, waarop dit

Hosted by Google

antwoord terugslaat, is te vinden in den bundel Gedichten van E. M. Calisch (1839). Wij hebben de vergunning ontvangen, het hier in zijn geheel te laten volgen:

AAN Mr. ISAAC DA COSTA.

Waar zijt Gij, die op gouden cithersnaren
't Oorspronklijk schoon der poëzij herschiept,
Het bruisend lied van Salems harpenaren
Met d'oude kracht en gloed te voorschijn riept;
Gij, door natuur bestemd tot meer dan zanger,
Tot eindloos meer, tot ziener en profeet;
Wiens borst, van 't vuur der echte dichtkunst zwanger
Den psalm van 't Oost in 't West weêrgalmen deedt;
Waar zijt ge? waar ontboezemt ge in akkoorden,
Verteedrend zacht, wegslepend, grootsch en stout,
Hetgeen uw hart, uw ziel als waarheid hoorden
Sints ge uwen geest tot denken hebt ontvouwd?
Wat zegt het of ge in 't onbetembaar streven,
Toen gij de vlugt der groote zielen naamt,
Als zij zoo hoog, zoo duizlend hoog verheven,
(Als zij veelal), ook op een dwaalspoor kwaamt!
Dat vrij HOMEER van valsche goden zinge,
Wen DAVIDS harp voor God en englen klinkt;
Dat BYRONS hand de snaar voor Satan dwinge,
Wen LAMARTINE in 't licht der godsdienst blinkt;
In allen leeft *de waarheid* van *het schoone*,
Eenvoudigheid en kracht en harmonij,
En dit, in welk een vorm het zich vertoone,
Is altijd kunst, is eeuwig poëzij.
Geen kunstgenot wacht hem, wien zelfverblinding
Het oog en 't oor voor geestgewrochten sluit,
Als niet de vorm en 't wezen hunner vinding
Zijn zedelijk geloof, zijn denkwijze uit.
't Was mij genoeg, DA COSTA, uit uw zangen,
Dien adem Gods, dien meer dan aardschen gloed,
Die melodij des Hemels op te vangen,
Die tolken van uw dichterlijk gemoed.
Dan scheen 't of nooit de klank der dichtgeluiden
Mijn oor gestreeld, mijn hart getroffen had;
De Noordsche Bard, de zanger van het Zuiden

Hosted by Google

Verdwenen, als Gij 't speeltuig hieldt omvat,
De snaren greept met onbedwongen vingren,
Uw ideaal aan haar te ontwringen zocht,
En elke borst verbazen, schokken, slingren
En elke ziel tot God verheffen mogt.
„Mijn hart springt op en wil zijn boei ontglippen
„En golven met uw hymnen hemelwaart;
„De kou der koorts bevangt mijn bleeke lippen
„Rondom mijn hart is 't brandend bloed vergaard."
Dus zongt gij tot Jeruzalems profeten,
Betooverd door hun alvermogend lied;
Maar toen gij zelf hun hymnen deedt vergeten,
Vergat men wis uw geestvervoering niet.

En nu, gelijk bij 't plegtig avondduister,
Als filomeel gezongen heeft in 't woud,
De wandlaar 't oor nog spant voor 't mingefluister,
En wacht en hoopt in 't stil en eenzaam hout;
Zoo staan wij daar, o Dichter! wachten, hopen,
Of weêr een klank, een trilling van uw luit,
Voor ons gevoel de bron der wellust open,
Een hemel voor het kunstgevoel ontsluit.
Maar ach! vergeefs! de stem der nachtegalen,
Verhef zich weêr op de inspraak der natuur;
Gij, mensch! kunt op die inspraak zegepralen,
Uw koud verstand verdooft het godlijk vuur.
Of ook de vlam, den dichter ingedreven,
Een zonlicht zij, dat de aard beschijnen moet,
Aan alles kracht en vreugde schenke en leven,
Een gids in voor-, een troost in tegenspoed;
Of hij die eens tot dichter uitverkoren,
Bij 't roekeloos bedwingen van die vlam,
De stralen doof die 't aardrijk toebehooren,
Een schat verspil, die van den Hemel kwam;
Of 't Vaderland, wegzinkend onder rampen,
Op 't felst geschokt door afval en verraad,
Zijn barden roep om bij het bloedig kampen,
Een heldenschaar te vormen voor den Staat;
Gij zwijgt: *de kunst voor zulk een doel is dwaling,*
Is aardsch bejag, verdient des Hemels straf.

Hosted by Google

Gij onderdrukt des dichters ademhaling,
En uw genie daalt levend in het graf.

Is 't God, de bron, de hart- en levensader,
Het brandpunt van het goede en 't ware en 't schoon,
Hij aller kunst en aller kennis Vader,
Is Hij 't die u het zwijgen heeft geboôn?
o Twijfel dan of wel het roosje bloeijen,
De lieve zon rondschijnen bij den dag,
De maan des nachts ons troosten, 't water vloeijen,
Des aardrijks schoot haar schatten geven mag.
Gehoorzaam aan de wet, hun ingeschapen,
Volbrengen zij het doel van hun bestaan;
En gij, gij met een lichtkrans om de slapen,
Randt roekloos in u zelv' de schepping aan.
Uw roeping was: niet lauweren te beedlen,
Verdorrend in de hand, die er om vraagt;
Maar door de kunst de zielen te vereedlen,
Zelfs dan als ge in den schijn het wezen zaagt.
Des dichters troon is altijd hoog verheven,
't Zij 't licht der rede en waarheid hem bestraal,
't Zij duisternis en dwaling hem omgeven;
Zijn zetel staat in 't rijk van 't ideaal.
Eerst dan, wanneer hij 't speeltuig heeft verbroken,
Zijn toon onttrekt aan 't oor der luistrende aard,
Vergeten blijft in sluimring weggedoken;
Eerst dan is hij zijn naam, zijn rang onwaard.

Niet langer dus gedompeld in het duister,
Gij die den glans bezit der poëzij!
Ontwaak! ontwaak! herneem den ouden luister,
En dat uw ziel weêr klinke in melodij!
Gij zijt geen zoon der koele westerstranden,
Uw vaderland is daar de zon ontwaakt;
En als de gloed der Lybiaansche zanden,
Zoo is de dorst naar dichtkunst, die u blaakt.
Verkondig weêr bij 't ruischen van de snaren
't Gevoel waarin, waarvoor gij ademhaalt;
Gij zult het schoon der kunsten openbaren,
De waarheid, die uit haar ons tegenstraalt.

Hosted by Google

Verrijs! schud af de langgetorschte keten;
Wij juichen toe bij ieder schoon akkoord,
Ook dan wanneer 't geloof van ons geweten,
Vaak in uw leer een droeve wanklank hoort.
Grijp aan de harp en laat uw zangen vloeijen!
Verhef u in de bovenaardsche sfeer!
Doe hart en ziel in heilige aandrift gloeijen!
Verbaas, sleep weg! en wees DA COSTA weêr!

Bladz. 438.

[UITBOEZEMING. Dit aandoenlijk dichterwoord is mede in de kleine dichterlijke nalatenschap gevonden, op een stukske papiers, zonder hoofd, zonder jaartal, ofschoon het uit den tijd van 1836 of daaromtrent afkomstig schijnt te zijn. Het is dus niet alleen nooit gedrukt, maar blijkt ook voor den druk niet bestemd te zijn geweest. Het is eene verzuchting des Dichters als by en voor zich zelven, vluchtig op het papier geworpen, maar die ons toch een diepen blik in zijne ziel vergunt. Welk een geest des ootmoeds, vreemd aan alle zelfverheffing en dichtertrots, in die weinige regelen! Hoe verre verwijderd van het Monumentum exegi aere perennius des Romeinschen, en van zoovele andere dichters!]

Bladz. 439.

[DE EENJARIGE HANNA enz. Ook deze dochter werd in den jeugdigen leeftijd van 19 jaren in 1854 aan het ouderhart door den dood ontrukt. De treurende vader wierp een dichterlijke bloem op haar graf in de Hesperiden, in het gedicht getiteld: „By het afleggen van den uiterlijken rouw over onze onvergetelijke Hanna," blz. 668, 675.]

Bladz. 439.

[AAN EEN KAPITTELSTOKJE. Beide deze kleinigheden werden mede tusschen de ongedrukte en voor den druk blijkbaar niet bestemde dichtproeven gevonden. Ook zij schijnen minder om hooge dichterlijke waarde, dan als bijdrage tot de kennis van den mensch en dichter belangrijk, wiens geest en stemming onder zijn poëtischen en anderen arbeid, uit zulke al spelend daarheen geworpen, en toch hoogernstige, ja, biddende uitboezemingen blijkt.]

Hosted by Google

Bladz. 439.

[SOYONS COMME L'OISEAU. Het was, indien wij ons niet vergissen, eene der gewone vergaderingen der Tweede Klasse van het voormalig Koninklijk Nederlandsch Instituut, die door onzen Dichter steeds met genoegen werden bijgewoond, welke aanleiding gaf tot deze proeven van vertolking van het bekende gedicht van Victor Hugo. Met toestemming van den Dichter Mr. Jacob van Lennep volgt ter aanvulling de vertaling door hem bij die gelegenheid vervaardigd:

Zijn wy als 't Sijsjen dat rust op de twijgen;
Buige ook het takjen zich met hem ter aard,
't Blijft zonder kommer en 't zingt onvervaard;
't Weet, het heeft vlerkjens om opwaart te stijgen.]

Bladz. 441.

[DE PARIA. Dit gedicht ziet thans voor het eerst het licht. Het is, helaas! slechts een Fragment, maar zulk een, waarop alleszins het bekende woord past: Ex ungue leonem. In den dichterlijken aangreep van het onderwerp, in de zielkundige teekening van den toestand, in de gespierdheid van den versbouw, maar vooral ook in den krachtigen en forschen geest, die dit dichtstuk dooradert en doorademt, openbaart zich de groote Dichter. De tijd, waarin het gedicht vervaardigd werd, is niet bepaald aangeduid, maar er bestaat reden, om dien in den omtrek van het jaar 1840 te plaatsen.]

Bladz. 443.

[VIJF EN TWINTIG JAREN. Het zal naauwelijks noodig zijn bij de opneming in den kompleeten dichtbundel van dit meesterstuk des Dichters, dat de Politieke Poëzy opent, op te merken, dat de eerste regels van den Voorzang als een nagalm bevatten van den bekenden Duinzang van des Dichters leermeester en vriend Mr. D. J. van Lennep.

De bundel Politieke Poëzy werd ingeleid door de volgende:]

VOORREDE.

Men heeft verlangd de eenigszins samenhangende reeks mijner verzen van lateren leeftijd over onderwerpen van maatschappelijk, vaderlandsch, christelijk belang, in een enkelen bundel verzameld op nieuw het licht te doen zien. Volgaarne heb ik daartoe mijne medewerking verleend, ook door het toelichten, bij wijze van aanteekeningen of inleiding, zoowel van de algemeene strekking als

Hosted by Google

van plaatsen of détails in deze Dichtstukken, die, om wel verstaan te worden, een enkele historische herinnering hier en daar schenen te behoeven. En inderdaad! gelijk deze verzen, onder den ndruk achtereenvolgens van den dag geschreven, op allerlei gebeurtenissen van meer en min voorbijgaanden aart telkens zinspeelden, zoo behoefden zy dergelijke opheldering des te meer in eenen tijd als de onze met nieuwe verschijnselen, als ware het, steeds overstelpend en overstelpt.

Reeds zijn verre achter ons de dagen, waarin de val der Orleansche tusschenregeering, de herleving van een Napoleontisch Keizerrijk, onder de toekomstigheden behoorden; — de dagen, waarin Romes Paus als een Opperhoofd van vrijzinnigen bezongen, of van Lamartine als van eene Mogendheid gesproken werd; — die kritische dagen van 1847 en 1848, in wier weder op hunne beurt zoo snel vervangene tooneelen de horizon van 1830 spoorloos op meer dan één punt verdween. By altijd dezelfde overspanning in rustloozen stoflijken en verstandelijken vooruitgang, — by altijd dezelfde spanning eener verwachting van telkens naby schijnende en dan wederom achterwaart wijkende uitkomsten, — by altijd denzelfden onrustvollen vrede en onophoudelijk dreigenden volken- en burgerkrijg, — by altijd denzelfden kamp tusschen Omkeering en Behoud, (waartusschen in telkens het Woord van God zijn getuigenis tegen beider verkeerden grondslag inbrengt!) — zijn vooral op dit oogenblik wederom nieuwe bewegingen en verwikkelingen aan de orde van den dag: Het brandpunt verplaatst naar de grenzen van Asië en Europa; Frankrijk en Engeland de Dardanellen doorgevaren; het Turksche zwaard (niettegenstaande het by den Mohammedaan sedert lang als noodlottig gevreesd 1853) tegen Rusland uit de schede getrokken; alle stoflijke zoowel als geestelijke, kerkelijke zoowel als politieke belangen betrokken in den gang en uitslag van dezen meer dan immer beteekenenden kamp!

Zoo vermenigvuldigen, zoo versnellen te gelijk, zich de teekenen van onze wondere en gantsch byzondere eeuw. De Dichter, na ze met de tonen van zijn snarenspel eenigen tijd bijgehouden en als begeleid te hebben, eindelijk buiten adem geraakt, werpt zich liever, als in zijnen mantel gewikkeld, in een hoek van het vaartuig neder waarin wy allen op de snel en fel bewogen wateren drijven, met den blik naar een kustlicht gericht, dat onbedrieglijk en zeker op een veilige haven wijst.

Dat kustlicht! het werd ons door geen feilbare menschelijke

Hosted by Google

hand ontstoken in het Woord van God, waarvan prophecy met historie de groote licht- en levens-elementen zijn. Spoedig weggespoeld met den eb der tijden mogen ook de treffendste toestanden, de belangrijkste wereldgebeurtenissen zijn, — het laatste einde van al dit eindige, ook met betrekking tot onze voor hooge heerlijkheid bestemde aarde, is voorzegd. Op dat einde telkens gewezen te hebben zal, ik weet het, wel altijd een der groote aanklachten (zoo niet redenen van ignoreeren) tegen mijne dus gehetene politieke poëzy by sommigen ook van zeer onderscheiden godsdienstige en staatkundige richting blijven; voor anderen, als voor mij-zelven, ligt misschien juist hierin de ziel en eigenaartigheid van het verschijnsel op Christelijk-dichterlijk gebied.

Over deze zelfde betiteling mijner gezamenlijke Tijdzangen met den naam van politiek, vraag ik intusschen ten besluite dezer Voorrede nog even het woord. Ik zou om meer dan ééne reden de combinatie niet gekozen hebben. Nu zy eenmaal in zwang kwam en dáár is, blijf ik niet alleen buiten verzet of protest, maar ben ik zelfs met eenig genoegen inschikkelijk voor eene benaming, die toch niet in allen deele zich aan een onjuiste opvatting schuldig maakt. Daar is toch inderdaad (daargelaten elke toepassing op den inhoud dezes bundels) tusschen den blik des Staatsmans en dien des Dichters niet altijd een zoo essentieel verschil. In elk geval heeft ook de politiek hare dichterlijke zijde, en heeft van wederzijde voor den waren Staatsman ook de poëzy in de beschouwing der tijden hare stem en beteekenis. Vooral mogen Staatsman en Dichter elkander ontmoeten in de in acht neming dier door Gods woord geopenbaarde toekomst, waaraan niet minder dan aan de waardeering van het verleden der geschiedenis het juiste inzicht in de behoefte van het tegenwoordige hangt. By alle miskenning en verguizing, in onzen tijd en in ons land, van ook dit element der Hoogste Waarheid, zal toch hier en daar nog wel ook onder onze landgenooten een woord ingang of weêrklank vinden, dat dezer dagen in Duitschland door een vermaard Godgeleerde aan een niet min beroemden Staatsman (door Dr. Lücke aan den Ridder Bunsen) gericht werd: „Gerade zu einem wahren Staatsmanne gehört eine gewisse prophetische Gabe, ein Hinausschauen in die Zukunft des Staates und der Kirche, ein prophetisches Erkenntniss der guten und bösen Mächte und Zeichen der Zukunft in der Gegenwart. Ist der

Hosted by Google

Staatsmann, wie er doch seyn soll, zugleich ein christlicher Mann, so steht er vor allem im Dienste des Reiches Christi und soll nach Gottes Wort Gegenwart und Zukunft verstehen und richten. Dies kann er aber nur wenn er die Gesetze, Ordnungen und Wege Gottes in der Geschichte aus der Schrift recht erkennt und sich auf die Prophetie des Evangeliums versteht. — Gebe Gott, (dus spreekt nog ten slotte, uit zijn individueele opvatting der Apocalypse, de geleerde Duitsche Theoloog) dass alle Fürsten und Staatsmänner in diesem rechtnen Sinn und Verstand auf die apokalyptischen Stimmen, Siegel, Posaunen und Zornschaalen des göttlichen Gerichtes in unserer Zeit hören und darnach sich und die Völker regieren, auf dass Staat und Kirche je länger je mehr sich zu jener Gottesstadt vom Himmel zusammenbauen, in welcher alle Völker in demselbigen Lichte wandeln, in welche die Könige der Erde ihre Herrlichkeit bringen, und in deren Thöre nicht eingeht ein Unreines und das da Greuel thut und Lügen."

AANTEEKENINGEN

OP DE „VIJF EN TWINTIG JAREN."

Bladz. 444. v. 25.

En nog later zong Juda,

Men zie over de poëzy der Joden in het Spaansche Schiereiland de Nederlandsche Stemmen, Dl. IV. 235, en Stemmen en Beschouwingen, Dl. II. 374—376.

Bladz. 447. v. 3.

Neen! Vierde Hendrik boog! enz.

Kwalijk deed waarlijk de Protestant, als hy, soms allerlei bondgenootschap tegen het Pausdom aangrijpende, zich meende te mogen scharen aan de zijde van het Vorstelijk wangedrag, als b. v. van eenen Keizer Hendrik IV van Duitschland, tegenover wien althands de ontzachelijke Hildebrand wel van zich-zelven mocht getuigen, gerechtigheid lief gehad, en ongerechtigheid gehaat te hebben. — Edeler en grooter waren ongetwijfeld de fiere Hohenstaufen. Doch wat was de strijd ook door dezen, en

Hosted by Google

bepaaldelijk door Keizer Frederik den IIe tegen de Pausen gevoerd? — Die de tweevoudige beteekenis van het Pausdom in die eeuwen begrepen heeft, en uit dat standpunt den kamp tusschen Keizers en Pausen leerde beschouwen, zal het gewis onzen edelen Graaf Willem II van Holland minder kwalijk nemen, dan het gros onzer historieschrijvers pleegt te doen, dat hy het Roomsch-Koningschap en den kamp tegen den afgezetten Keizer, ter gunste en als door de gunst van Paus Innocentius III, aanvaardde.

Bladz. 447. v. 4.

en zelfs dat Koningswoord: enz.

Dat de Kerk van Rome in hoofd en leden bedorven was en volledige hervorming behoefde, was eene lang vóór Luthers optreden algemeen bekende en erkende waarheid. De Koning van Frankrijk, Lodewijk XII, beschreef ten jare 1511, in gemeenschap met Keizer Maximiliaan en met eenige Cardinalen, eene Kerkvergadering te Pisa, om de hand aan het werk van hervorming te slaan, doch die, als zoo vele anderen, tot geene uitkomsten leidde. By die gelegenheid wordt gemeld, dat Koning Lodewijk, vooral op de heerschzucht van den krijgslievenden Paus Julianus II gebeten, eene munt liet slaan met dit opschrift: Perdam nomen Babylonis.

Bladz. 447. v. 29.

Daar staat hy! ja, God hielp.

De bekende woorden van Luther, waarmede hy zijne verantwoording op den Rijksdag te Worms besloot: „Hier sta ik! ik kan niet anders! God helpe mij, Amen!"

Bladz. 448. v. 12.

en 't jonge Duitschland joelt, enz.

Op den Wartburg, in 1521 en 1522 het Patmos van Luther, alwaar hy ook het nieuwe Testament in het Hoogduitsch overzette, — in 1817 de plaats, waar de beruchte samenkomst van Duitsche jongelingen gehouden werd, uit wier midden Karel Sand is opgestaan.

Bladz. 448. v. 23.

en Koningsbloed rookt weêr in Frankrijk!

Hosted by Google

De Hertog van Berri (tweede zoon des Graven van Artois, later Karel X) werd in dat jaar (13 Februarij 1820) te Parijs vermoord.

Bladz. 448. v. 29.

De Ster, enz.

Op St. Helena overleed Napoleon den 5 Mei 1821.

Bladz. 449. v. 2.

naar 't vast berekend punt, enz.

„De groote Veroveraar, voor wiens adelaars geheel Europa eerlang zou sidderen, had geleerd, dat de kunst des Veldheers gelegen is in de oplossing van dit strategisch vraagstuk: zoo vele strijders mogelijk in eenen bepaalden tijd op een beslissend punt by één te brengen." Bosscha, Neêrlands Heldendaden te Land, Dl. III, bl. 82.

Bladz. 449. v. 11.

De rij der Aartsveroveraren, enz.

Jesaia XIV : 3—12. „Dan zult gy deze spreuke opnemen tegen den Koning van Babel, en zeggen: Hoe houdt de Drijver op? Hoe houdt de Onverzadelijke op? De Heere heeft den stok der goddeloozen gebroken, den schepter der Heerschers. Die de volkeren plaagde in verbolgenheid met eene plaag zonder ophouden, die in toorn over de Heidenen heerschte, die wordt vervolgd, zonder dat het iemand afweeren kan. De gantsche aarde rust, zy is stille: zy maken groot geschal met gejuich. Ook verheugen haar de dennen over u, en de cederen van Libanon (zeggende): Sints gy dáár nederligt, komt niemand tegen ons op, die ons afhouwe. De helle van onder was beroerd om uwentwille, om u te gemoete te gaan als gy kwaamt: zy wekt om uwentwille de dooden op, alle de bokken der aarde, zy doet alle de Koningen der Heidenen van hunne troonen opstaan. Die al te maal zullen antwoorden en tot u zeggen: Gy zijt ook krank geworden, gelijk wy; gy zijt ons gelijk geworden. Uwe hoovaardij is in de helle nedergestort, met het geklank uwer luiten; de maden zullen onder u gestrooid worden, en de wormen zullen u bedekken. Hoe zijt gy uit den hemel gevallen, o morgensterre, gy Zoon des dageraads? Hoe zijt gy ter aarde nedergehouwen, gy die de Heidenen krenkte?"

Bladz. 450. v. 28.

En Talleyrand, enz.

Hosted by Google

Toespeling op het woord van den Prins De Talleyrand aan den Dichter De Lamartine, tijdens de Londensche Conferentie.

Bladz. 451. v. 31.

Zijn oog was op U,

De klemtoon, niet alleen in poëzy maar ook in de gewone taal, behoort op het voorzetsel, niet op het voornaamwoord gelegd te worden: Zijn oog was óp U; gelijk men ook zeggen moet: mét u, mét hem, waarvoor men oudtijds schreef, en het volk nog zegt: mettem.

Bladz. 451. v. 31.

't zij Ge, enz.

De 6de December 1792 — en de krijgsgebeurtenissen in Februarij en Maart van 1793. — Men zie deze laatste treffend opgehelderd door Bosscha t. a. p. bl. 7—40. Doch het bleef den Dichter vrijstaan, aan de verdediging van de Willemstad door den braven Baron van Boetzelaer, hier bepaaldelijk te denken.

Bladz. 451. v. 35.

terwijl Gy dobberde op de waatren der Noordzee

Op den 18den Januarij 1795.

Bladz. 452. v. 21.

en 't heil des HEEREN, enz.

Inwoners der Residentie konden hierbij gedenken aan het doorbreken der zon tusschen donkere wolken in den morgen van den 8sten October 1840.

Bladz. 455. v. 29.

de onrust van de volken, enz.

Openb. XI: 18. „En de volkeren waren toornig geworden, en UW toorn is gekomen." — Matth. XXIV: 6. „Gy zult hooren van oorlogen, en geruchten van oorlogen." — 2 Thess. II: 3—8. „De dag van Christus komt niet ten zij dat de afval gekomen zij, en dat geopenbaard zij de Mensch der zonde, de Zoon des verderfs, die zich tegenstelt en verheft boven al dat God genaamd of als God geëerd wordt, alzoo dat hy in den tempel Gods zal zitten, zich-zelven vertoonende dat hy God is. — De ongerechtige zal ge-

Hosted by Google

openbaard worden, den welken de Heer verdoen zal door den Geest Zijns monds, en te niet maken door de verschijning Zijner toekomst." — Rom. VIII: 19—22. „De schepping als met opgestoken hoofde verwacht de openbaring der kinderen Gods, — op hope dat ook de schepping-zelve zal vrijgemaakt worden van de dienstbaarheid der verderfenis, tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. — Want wy weten, dat de gantsche schepping te zamen zucht, en te zamen als in barensnood is tot nu toe."

Bladz. 456. v. 14.

Voorzeggingen der Zoenverwerving! enz.

Niet daarin dwaalden de Joden, dat zy eenen Messias in heerlijkheid wachtten, maar daarin, dat zy, naar de Schriften, Hem niet erkenden, als Hy eerst in Zijne vernedering en tot het werk der verzoening kwam. Zoo spreekt Jesus-zelve (Luc. XXIV: 26): Moest de Christus niet deze dingen lijden, en in Zijne heerlijkheid ingaan? Tot die heerlijkheid behoort noodwendig Zijn heerlijk koninkrijk: „Hy moet als Koning heerschen." — Hy is „de Zone Gods, de Koning Israëls." (1 Cor. XV: 25. Joh. I: 50.) Doch de Christenen uit de volken loopen gevaar, uit vrees voor Joodsche begrippen, de dierbaarste verwachtingen beide van Oud en Nieuw verbond te laten varen. Men zie tegen deze soort van panische vrees eenige geruststellende woorden in de Nederlandsche Stemmen Dl. VI. 49 en volg.

Bladz. 457. v. 23.

En gy! sints twintig eeuwen zwervers, enz.

Hosea III: 4, 5. „De kinderen Israëls zullen vele dagen blijven zitten, zonder Koning en zonder Vorst, en zonder offer, en zonder opgericht beeld, en zonder Ephod en zonder Teraphim. Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeeren en zoeken den Heere hunnen God, en David hunnen Koning; en zy zullen vreezende komen tot den Heere en tot Zijne goedheid, in het laatste der dagen." Openb. I: 7. „Ziet! Hy komt met de wolken, en alle ooge zal Hem zien, ook de genen, die Hem doorstoken hebben." Rom. XI: 2 en volg. „Heeft God zijn volk verstoten? Dat zij verre! God heeft zijn volk niet verstoten, dat Hy te voren gekend heeft. — Indien hun val de rijkdom der wereld is, en hunne vermindering de rijkdom der Heidenen, hoe veel te meer hunne volheid? — Indien hunne verwerping de verzoening is der wereld, wat zal de

Hosted by Google

aanneming wezen, anders dan het leven uit de dooden? — De verharding is voor een deel over Israël gekomen, tot dat de volheid der Heidenen ingaan zal, en alsdan zal geheel Israël zalig worden, gelijk geschreven is: De Verlosser zal uit Sion komen, en zal de godloosheden afwenden van Jacob; en dit is hun een verbond van My, als Ik hunne zonden zal wegnemen. — De genadegiften en de roeping van God zijn onberouwlijk."

Bladz. 458.

[AAN DS. J. J. W. VAN STAVEREN. De gave, aan dezen in 1852 overleden leeraar bij de Hervormden te Amsterdam, als blijk van dank voor zijne bediening van den doop aan eene dochter uit Israël aangeboden, werd grootelijks in waarde verhoogd door de haar begeleidende dichtregelen van Da Costa, die tevens van zijne warme deelneming in elken overgang zijner voormalige broeders of zusters in Israël tot de Gemeente van Christus getuigen.]

Bladz. 466.

[AAN VROUWE GROEN VAN PRINSTERER, geboren VAN DER HOOP. Een klein blijk van dichterlijk aandenken, door Da Costa gewijd aan de vriendschap, die hem aan dit edele echtpaar, en vooral aan Mr. Groen van Prinsterer verbond, met wien hij bijna den ganschen tijd van zijn openbaar leven in de innigste zamenstemming en zamenwerking op allerlei gebied verkeerde. Nog in de latere dagen zijns levens bleek zijne ingenomenheid met dezen christelijken staatsman en geschiedschrijver in de uitgave van zijnen openbaren Brief aan Mr. G. Groen van Prinsterer in 1854, terwijl wederkeerig onder de vele vrienden-stemmen die bij des Dichters graf klonken, de welsprekende stem van den tot in den dood getrouwen broeder en medestrijder niet werd gemist.]

Bladz. 468.

[AAN EENE VRIENDIN enz. De „Vriendin" in dit en het volgend gedicht bezongen, was met De Clercq, wiens portret door Couwenberg zij voor Da Costa zoo talentvol kopieerde, door banden van maagschap verbonden: De Clercq's gade was hare zuster. Eerst echtgenoote van den Heer Pauly, trad zij later na diens overlijden in den echt met den oud-Hoogleeraar, thands oud-Minister Dr. J. Bosscha, die ook zelf door banden van vriendschap met Da Costa

Hosted by Google

verbonden was, en wiens hier vermeld huwelijks-verbond Da Costa met een Bruiloftszang verheerlijkte.]

Bladz. 470.

[AAN DR. D. J. A. ARNTZENIUS. Gelijk Da Costa in 't algemeen een hoogst gevoelig en dankbaar hart bezat, gevoelde hij zich met name aan de mannen, die hem in krankheden van hem of de zijnen met geneeskundigen raad of hulp bijstonden, innig verplicht en verbonden. Verscheidene blijken daarvan zijn in zijne nagelatene papieren gevonden in dichterlijke dank- of huldebetuigingen, waarvan de heilgroet aan Arntzenius (die zich vooral door zijne kunde en opoffering in de dagen van het heerschen der cholera in 1831, gunstig kennen deed) de eerste is, maar welke later door nog meer andere proeven zal worden gevolgd.]

Bladz. 471.

[DICHTREGELEN enz. De hier en in het volgend gedicht bezongen zilveren bruiloft werd naar aanleiding van het gelijktijdig verblijf van De Clercq en Da Costa in de liefelijke streken van Heemstede gevierd. Ook Beets was mede aan dien disch tegenwoordig, waaraan hij dichterlijk in zijne boven medegedeelde „Herinnering" gedacht.]

Bladz. 475.

[AAN MIJN HEDEN ELFJARIG DOCHTERTJE. Terwijl aan den teederen vader zoo menig dierbaar pand zijner huwelijksliefde ontviel, werd het hier bezongen dochtertje „Rebecca" gespaard, mocht met haar moeder, broeder en jongere zuster, den dierbaren lijder op zijn langdurig krankbed en bij zijn sterven bijstaan, en trad eenigen tijd na zijnen dood in den echt met den Heer C. J. W. Ramann, welke echtverbindtenis op den 21 November 1861 in de Nieuwe Kerk in de nabijheid van des onvergetelijken graf kerkelijk ingezegend werd. De eersteling, uit dezen echt geboren, ontving (om met Borger te spreken:)

een dubblen naam, dien ik met eerbied noem.

Hy werd naar Da Costa, Isaac, naar Mr. G. (Guillaume) Groen van Prinsterer, Willem genoemd.]

Bladz. 475.

[BILDERDIJK. Dit gedicht werd aan Da Costa ingegeven door

Hosted by Google

zijn gevoel van verontwaardiging bij gelegenheid dat hem onder het oog kwam het in de Zangen als motto daarvoor geplaatste: „Extract uit het Recès van den Extraordinairen Landdag in Maart en April 1795 bij continuatie binnen de stad Zutphen gehouden," waarbij Bilderdijk uit den lande uitgezet werd, en dat luidt als volgt:]

Dingsdag, den 14 April 1795.

Op de Missive van Hun Hoog Mog., geschreven in 's Hage den 26 Maart laatstl., ter geleide van een Extract uit het Register der Resolutiën van Hun Hoog Mog., van dienzelfden dag, neevens een request, door zeekeren Willem Bilderdijk aan de Provisioneele Representanten van 't Volk van Holland op voorsz. datum gepraesenteerd, daar by te kennen geevende, gemoedelijke bezwaaren te hebben teegens den Eed by Hoogstdezelve op den 9 van die Maand vastgesteld, en houdende eene doorstralende verkleefdheid aan het vernietigd stelsel van list en geweld, voords eene ontkenning der wettigheid Onzer gezegende revolutie, en der eeuwige waarheden waar op zy steund; Gedelibereerd zijnde, Is goedgevonden en verstaan, dat gem. Willem Bilderdijk, als een zeer gevaarlijk sujet, ingeval zig binnen deze Provintie mogte komen te bevinden, het verblijf binnen dezelve zal worden ontzegd, gelijk ontzegt word bij deze.

Wordende ten dien einde het Hof Provintiaal gelast, de respective Municipaliteiten aan te schrijven, om op de executie van dien naauwkeurig te letten.

Ten welken einde Extract dezes aan welgem. Hove zal worden ingezonden.

Bladz. 479.

[AAN DEN HEER H. C. VAN DER HOUVEN. Van de innige hoogachting, door den Dichter steeds toegedragen aan den Heer Staatsraad Van der Houven, Voorzitter der Nederlandsche Handel-Maatschappij, hem ook als vader van Capadose's eerste gade en vriend van De Clercq van naderbij bekend, bestaan buiten dit woord van nieuwjaars-heilgroet bij zijn eervol ontslag uit genoemde betrekking, nog andere blijken. Zoo werd ook in Da Costa's Toespraak bij het graf van De Clercq, zoowel als in het Huwelijksgedicht by de Echtvereeniging van Capadose, eervol en deelnemend aan hem gedacht en van hem gewaagd.]

Hosted by Google

Bladz. 480.

[AAN DE LEDEN DER TWEEDE KLASSE VAN HET KONINKLIJK NEDERLANDSCHE INSTITUUT, enz. De intrede van dit jaar 1844 werd bewolkt door finantiële bezwaren van 's lands schatkist, waarin door de bekende Vrijwillige leening werd voorzien, tot wier welslagen Da Costa grootelijks het zijne toebragt door het schrijven en uitgeven van zijn opwekkings-woord, getiteld: Landgenooten! met het oog op God, blijft Nederlanders, en vereenigd! Men zie hierover vooral Het Leven van Willem II beschreven door J. Bosscha, tweede uitgave bl. 676 en volg. Na deze gelukkige uitkomst gaf hij het volgende lied: Aan Nederland in de lente van 1844 uit. De slotzang neemt den toon en gang over van een in die dagen veel gezongen lied, het zoogenaamde Rhijnlied van Becker, waarin tegenover de vrees voor Fransche veroveringsplannen door de Duitschers gezongen werd:

Sie sollen ihn nicht haben
Den freien Deutschen Rhein, enz.

Overigens spreekt in dit gedicht, aan des Dichters medeleden in het Instituut toegezongen, duidelijk genoeg zijne ingenomenheid met dit geleerde lichaam, van welks Tweede klasse hij sedert 1839 lid, en meermalen Voorzitter was. In eene openbare vergadering van die klasse, in 1840 gehouden, las Da Costa zijne Vijf en twintig jaren voor, het gedicht waarin, zooals hij zelf het uitdrukt, zijne lier na lange rust het stilzwijgen weder verbrak; later werden bij soortgelijke gelegenheid op gelijke wijze ook andere dichtstukken voorgedragen. Over zijne werkzaamheid en ijver als medelid des Instituuts zie men de Levensschets van Koenen. Hij zette de kroon op zijne bemoeijingen ten behoeve dier inrigting door de warmte, waarmede hij, bij hare bedreigde en straks gevolgde slooping, hare zaak tot het einde toe hielp bepleiten. Na de herleving van die Instelling in gewijzigden vorm niet als medelid in haren boezem te zijn opgenomen, was Da Costa eene wezentlijke grieve, voor welke hij in hem van elders toekomende blijken van waardering en bewondering naauwelijks vergoeding vond.]

Bladz. 486.

[AAN DEN HEER JOHANNES MULLER. Groot en innig was de achting, door Da Costa aan dezen waardigen en eerwaardigen man,

Hosted by Google

even geleerd boekenkenner als bekwaam boekhandelaar, en in de laatste betrekking uitgever van enkele zijner boekwerken, steeds toegedragen en betoond: eene achting die op meer dan bloot letterkundige sympathiën berustte. Geen wonder, dat de Dichter de gelegenheid aangreep om van die waardering ook in eene kleine dichterlijke hulde te doen blijken.]

Bladz. 487.

[FEESTDRONK enz. Men vergelijke de Toelichtingen op bladz. 819.

Bladz. 488.

[IN HET ALBUM VAN DR. A. DE VRIES. De hoogbejaarde, sedert overleden, leeraar bij de Doopsgezinden te Haarlem, mocht, èn als broeder van J°. De Vries, èn als vriend van Bilderdijk, zich mede in de genegenheid van diens Dichters dichterlijken zoon verheugen, waarvan deze regelen de eenvoudige, en toch door christelijken ernst en getrouwheid treffende uitdrukking zijn.]

Bladz. 488.

[AAN DR. G. E. V. SCHNEEVOOGT. De hier bezongen Hoogleeraar, toenmaals eerste Geneesheer aan het Buitengasthuis te Amsterdam, stond onzen Da Costa bij de zware lichaams- en zielskrankheid van zijnen eerstgeborene Willem Daniël met vriendschappelijke deelneming en ijvervolle zorg bij. Met toespeling op de eerste droevige aanleiding dezer vriendschap bevat dit gedicht de uitdrukking van het warm gevoel van erkentenis omtrent dezen geneesheer, dat Da Costa tot zijnen dood behield.]

Bladz. 489.

[AAN DR. M. J. VERKOUTEREN. Ook aan den geneesheer Verkouteren, in den laatsten tijd zijns levens den gewonen arts van hem en de zijnen, wijdde de dankbare Dichter een woord van hulde en erkentenis. Had hij hem opentlijk zijnen dank voor diens onvermoeibaren ijver in zijne jongste ziekte kunnen betoonen, deze zou nog luider en hooger hebben geklonken. Dr. Verkouteren verplichtte het daarin belangstellend gedeelte des publieks aan zich, door de mededeeling in Koenens Levensbericht van des Dichters historia morbi, welke den loop zijner stervens-ziekte beschrijft.]

Bladz. 489.

[AAN DR. D. J. A. ARNTZENIUS. Zie over dezen en zijne betrekking tot Da Costa de Toelichtingen op bladz. 820.

Hosted by Google

Bladz. 490.

[BY HET GRAF VAN MR. DIRK GRAAF VAN HOGENDORP. Dit gedicht werd reeds in de Zangen gedrukt, maar, bij vergissing, met weglating van hetgeen hier het tweede couplet is. Door de vriendelijke tusschenkomst der Gravinne-Weduwe is hier die vergissing hersteld. Overigens, hoe warm de in dit gedicht aangeslagen toon is, hij geeft van verre niet weder den gloed van het vurige vriendschapsgevoel, dat Da Costa steeds bezielde voor dezen vriend zijner jeugd, die als Raadsheer in den Hove van Zuid-Holland, onder rouwbetooning en rouwbeklag van velen in den lande en vooral in de hoofdstad, overleed. Dirk van Hogendorp, de zoon, in het gedicht vermeld, deed aan den vaderlijken en grootvaderlijken naam grootelijks eere, en maakte zich zelfs als student aan de Leidsche Hoogeschool door het behalen van een gouden eerprijs ook naar buiten gunstig bekend. Des te droeviger was het, dat ook deze veelbelovende jonge man in den jare 1857 door eenen vroegtijdigen dood zijnen vader in het graf volgen moest. De zorg over dien jeugdigen kranke, die Da Costa, toen zelf tot aan den dood toe krank, op zijn ziekbed geen rust liet, blijft allen, die dat ziekbed naderen mochten, onvergetelijk.]

Bladz. 491.

[GEDACHTEN BY HET GRAF VAN H. C. CAPADOSE. Naast het doodbed van den edelen graaf, zelf vader van een talrijk kroost, verrees treffend en aandoenlijk, ook reeds in de Zangen, het grafteeken voor den twaalfjarigen zoon van Capadose, maar die door de betooning eener vroegere godsvrucht op zijn ziekbed zijnen ouderen en hunnen vrienden de beste vertroosting voor zijn vroegtijdig afsterven naliet.]

Bladz. 492.

[AAN MIJN TEDER GELIEFDE EGADE, enz. Dit lied werd gedicht op den dag der begrafenis van Mevr. Chevalier, de tweede echtgenoote van den schoonbroeder des Dichters.]

Bladz. 493.

[AAN JONKVROUWE W. L. VAN LOON. De hier bezongen bruid ontving dit gedichtje bij gelegenheid van haar huwelijk met Jhr. Mr. P. J. Elout van Soeterwoude, thans lid van den Raad van State. Ook hij behoorde tot den kring van innige vrienden van

Hosted by Google

Da Costa, met wie deze door overeenstemming in menig opzicht, maar vooral ten opzichte van het hoogste en heiligste gevoel en overtuiging des harten, verbonden was.]

Bladz. 493.

[AAN DEN HEER H. KRIEGER SCHUMER. De wakkere en algemeen geachte Heel- en Vroedkundige, aan wien deze regelen zijn gewijd, mogt zich, ook op grond van eene vroegere kennismaking als tijd- en studiegenooten aan het Athenaeum, even als onderscheidene zijner kunstbroeders, in Da Costa's erkentelijke vriendschap verheugen. Hij volgde sedert den Dichter in het graf. Aan den Da Costa anders in zijne poëzy minder eigen toon van humor, zoowel als aan de hoogst onverwachte en treffende ernstiger wending aan het slot zal het dichterlijke gevoel des lezers, ook zonder opzettelijke aanwijzing, wel weten recht te doen. — Dit gedichtje werd afgedrukt naar een handschrift niet van den Dichter zelven, maar van een ander' jeugdiger zanger, De Génestet, die als jongeling aan Da Costa's huis verkeerde en op wien de omgang met den grooten Dichter voor de ontwikkeling van zijne eigene dichtgave zeker niet onvruchtbaar zal zijn geweest. Toen De Génestet het versje van Da Costa aan Schumer gehoord had, was hij er zoo mede ingenomen, dat hij verzocht het te mogen afschrijven, waarna hij op zijn uitdrukkelijk verlangen het manuscript des Dichters in eigendom behield en zijn afschrift daarvoor in de plaats gaf. Thans — aandoenlijke herinnering! — zijn beide reeds niet meer, daar de jonge Zanger den Meester, dien hij bij alle verschil op godsdienstig en kerkelijk gebied steeds hoog vereerde, reeds in het graf gevolgd is. Tot eene proeve hoezeer de poëzy, en geheel het dichterlijke voorbeeld van Da Costa op de dichterlijke vorming ook van De Génestet van invloed is geweest, sta hier een verjarings-gedicht (1846) van den laatsten aan zijnen bewonderden Vriend, dat wij hier in zijn geheel laten volgen:

Angstig treedt de bloode Muze tot U met een needrig lied,
De eerste Zangen, die ze U blozend op Uw schoonen feestdag biedt;
Dichter... neen, hoe rein de geestdrift ook moog gloeijen in mijn borst,
Al te stout, zoo ik mijn Zangen, U, den Zanger, brengen dorst!
Zachter is het zoet gevoelen, min verheven klink mijn toon,
Maar de stoffe, die ik zinge, Dichter, is niet minder schoon.
O hoe juiche ik, dat zoo spoedig mij dit feest heeft uitgenood
U te danken voor de schatten, die Uw vriendschap mij ontsloot;

Hosted by Google

U te danken voor uw liefde, die tot mij is neêrgedaald
Als de zon die hoog verheven, 't nietigst bloempje nog bestraalt;
U te danken, u, die kennis in het jeugdig harte kweekt,
Of de ziel in reine geestdrift, zaalgen dichtergloed ontsteekt!
Waar *Euripides* zijn zangen ons ter leering hooren doet,
En door u verklaard, met studie ons begeerig luistrend, voedt.
Waar *Catullus* dartle accoorden, lieflijk, geurig, naamloos rijk
Zoeter ruischen nog bij 't zingen van Uw dierbren *Bilderdijk!* —
O hoe juiche ik in Uw liefde, die mij zooveel schoons voorspelt
Als de bron, den berg ontschietende, eens tot volle stroomen zwelt.

O hoe juiche ik, o hoe danke ik, o hoe bidde ik in dit uur
Zegen, zegen op Uw paden van Gods zegenrijk bestuur.
Streven zal ik, vurig streven, eens uw vriendschap waard te zijn,
En het rechte spoor te volgen, niet verblind door valschen schijn,
Dat ikeenmaal — kan het wezen! eenmaal, (ach! de dankbre zucht
Van een diepgetroffen boezem neemt misschien te stoute vlugt!
Zoete droomen der verbeelding, en betoovrend schoon verschiet!....)
Eenmaal treê de dankbre Muze tot u met een waardig lied!

Dat de namen der beide Dichters nog eens in het buitenland, in een letterkundig-theologisch artikel, als die van twee dichterlijke tolken van twee onderscheidene theologische richtingen zouden worden vereenigd, gelijk dezer dagen in het geachte tijdschrift „Protestantische Monatsblätter für innere Zeitgeschichte herausgegeben von Dr. Heinrich Gelzer" geschiedde, had de jeugdige Dichter zich toenmaals wel niet kunnen voorstellen.]

Bladz. 494.

[FRAGMENTEN UIT HET BOEK VAN JOB. Deze fragmenten zijn ontleend uit de Voorlezingen over de Waarheid en Waardij der Schriften van het Oude Testament." Ze zijn aldaar te vinden Deel II, bl. 139 en v. Zij werden gebruikt bij de Vrijdagsche Voorlezingen van Da Costa, deels tot afwisseling met het op zich zelf reeds zoo dichterlijke proza des Sprekers, deels om te dienen (even als de latere uittreksels uit Milton, Tasso enz.) als proeven van rijmlooze poëzy, waarvan Da Costa vooral in het laatst zijns levens (wel een weinig in strijd met Bilderdijks voorgang en voorbeeld), een groot vriend en voorstander was.]

Bladz. 503.

[HAGAR. Dit kleine, maar prachtige gedicht, dat, van de min

Hosted by Google

schitterende figuur der Egyptische slavin van Abraham beginnende, den geheelen loop der geschiedenis van het Ismaëlitisch ras dichterlijk — à vol d'oiseau, ja, à vol d'aigle — doorloopt, werd vervaardigd op verzoek van den uitgever Kruseman, om opgenomen te worden in den bekenden Dichtbundel, getiteld: „Bijbelsche Vrouwen." De Hagar is het eerste gedicht, in den Kompleeten Bundel opgenomen uit de Hesperiden, welke in het licht zijn gekomen met het motto:

Wer den Dichter will verstehen,
Muss in Dichters Lande gehen.

en het aandoenlijk, bijna profetisch opschrift:

"Οτι πρὸς ἑσπέραν ἐστίν.
Luc. 24: 29.

En met de volgende]

VOORREDE.

AAN MIJNE VRIENDEN.

Den titel, onder welken deze Dichtbundel tot U komt, zal wel niemand eenige toespeling op den mythe der gouden vruchten van het Zuiden verdenken. Kon, op den blooten klank af, eene dergelijke gedachte ergens oprijzen, het talent des vervaardigers van het vignet *) zou al dadelijk, ook zonder woorden, de meening toelichten. Wat U deze bladen aanbieden, is een weinig Avondgebloemte, dat, zoo het nog eenigszins geuren mag, òf aan de onderwerpen, òf aan den grond waar het uit overgeplant werd, dat voorrecht danken zal.

Eenige bloemen alzoo uit den avond van een leeftijd, waarvan het veelszins sombere met des te starender en levender verlangen moest doen uitzien naar dat licht, hetwelk, reeds eenmaal uit de diepste duisternis over de aarde opgegaan, door welken nacht of middernacht het ook zijn moge, wel voorbereid maar niet vertraagd, en in geen geval verhinderd worden zal te komen.

Avondtonen zijn voor het grootste deel de hier by een gebrachte Zangen in den tweederlei zin, medegebracht door de levensjaren des Dichters, en door de aanschouwing eener wereld, die tot de bede: Blijft met ons, want de dag is alreeds gedaald,

*) [Het vignet, door Rochussen geteekend, stelt voor een struik met bloemen, staande bij eenen stroom, waarin de ondergaande zon nederzinkt.]

Hosted by Google

als van zelve opwekt en dringt. Menigeen wellicht, die dergelijke beschouwing ten aanzien van wereld en menschheid voor hetgeen zy overdreven noemen houdt, is er niet ver van daan, om dat avond en nacht worden met betrekking dan toch wel tot ons verouderend Europa te erkennen. Wat ons betreft, met het woord van God voor oogen en in het hart, meenen wy dat geen zon van Californië of van Australië, tegen den avondtijd dien wij hier bedoelen, aan het overige der wereld ook buiten Europa waarborgen geeft.

Wien bied ik dan nu deze bladeren aan, — wien mag ik ze zonder zekere onbescheidenheid met de verwachting van een niet ongunstig onthaal opdragen? Wien anders dan U, mijne Vrienden, die ook, waar gy van den Dichter hier en daar kunt verschillen, hem voor het minst in dezen zijnen eigenen taalvorm wel zult willen gehoor verleenen, — of wien, met hem in gantsch dezelfde hoop en verwachting, als in deze verzen wederom uitgedrukt zijn, verbonden, de volhardende herhaling daarvan in allerlei vorm niet verdrietig kan zijn?

Staat in alles, wat hier gegeven is, onderwerp en strekking in het hart des Dichters op den voorgrond, — mengen zich in deze uitstortingen van gevoel en gevoelens niet slechts persoonlijke en huisselijke, maar ook voorvaderlijke herinneringen die ik noch uit mijn gemoed noch uit mijnen zangtoon vermag te bannen, — ook deze hebben by U geen onwelwillende ontfangst te duchten. Allerminst vrees ik van U een al te strenge beoordeeling of ongunstige opvatting van mijn vreemd-zijn van ouds aan dat modewoord der eeuw: de kunst om de kunst! een begrip, waarvan het zoo wel historisch als zedelijk en psychologisch onware my steeds duidelijker en ook zelfs uit het esthetisch standpunt (laat ik het mogen zeggen) een soort van ergernis werd.

Niemand meene evenwel, dat in dezen mijnen levensavond poëzy als poëzy, poëzy als kunst, my onverschillig konden worden. Vorm en stof maken tot op het gebied der hoogste waarheid één geheel uit. En waarom zoude ik het ontveinzen, dat my thands misschien even zeer, als by mijne eerste bekendwording met de krachten der poëzy, praktische oefeningen en wat men studiën noemt in dat vak, altijd grootelijks aantrekken. Van dergelijke studiën, zoo niet veel meer spelingen, met de dichterlijke pen zijn enkele proeven of vruchten in dezen bundel opgenomen. Inzonderheid behoort hiertoe een handvol als op den tast gegrepen uit een rui-

Hosted by Google

meren voorraad van overzettingen in onberijmde versmaat, meest by gelegenheid van Voorlezingen over oudere en nieuwere poëzy uit den vreemde, beproefd.

De uitvoerigste van dergelijke overbrengingen in rhythmisch onrijm werd onder deze proeve het Scheppingsverhaal uit Miltons Verloren paradijs (ik geloof, in het voorbygaan, dat men in den regel beter doet te zeggen: het Paradijs verloren, doch niet wanneer door den voorafgaanden tweeden naamval het artikel wegvalt, en dus vooral niet: Miltons Paradijs verloren). Van mijne kindschheid af, en sedert steeds meer en meer, trok my deze Hoofddichter, door het te gelijk antieke en toch zoo echt en oorspronkelijk tevens Engelsche van zijnen fieren stijl, boven al wat ik hier beschrijven kan, aan. Vooral is my steeds dat ongelijkbaar plechtige en gespierde, en, mag ik het zoo uitdrukken, savante van zijne versmaat een dichterlijk genot, waaraan men zich naauwlijks verzadigen kan. By de overzetting was het my dan ook wel eens eerder of ik musiceerde, althands onder den indruk schreef der statig golvende Scheppingsmuzijk van Haydn, dan op het gebied der gesprokene moedertaal. Hoe episch grootsch en tragisch edel toch ook hier de Britsche Homerus is, hoe rijk en schilderend zijne voorstelling, hoe verheven en verheffend zijn toon, by het Scheppingsverhaal van den Bijbel verbleekt iedere poging om het in een anderen vorm weder te geven. Waarin dat gantsch eenige van het eerste Hoofddeel van Genesis bestaat, en hoe het, onafhankelijk van alle menschelijke toestemming of tegenspraak uit den tegenwoordigen stand der wetenschappen, zijnen goddelijken oorsprong alleen reeds door zijnen toon, door zijne wonderbare ineensmelting van poëzy en historisch getuigenis handhaaft, laat zich in eenige weinige regelen niet aanwijzen. Het doet by elke overlezing en by elke vergelijking met de bearbeiding van het onderwerp ook door de verhevenste (bloot) menschelijke pen zich zooveel te sterker gevoelen.

Doch eenmaal op het terrein van bespiegelingen over waarheid en poëzy, over poëzy en hare muzijk, het rhythme, gekomen, waar zal men eindigen indien men de pen haren vrijen loop vergunt? Liever breken wy af met een welmeenend heil! en met den wensch, dat onder het nederig gebloemte in dezen Bundel de gedachte, die er geur en leven aan geven moet, haren weg tot het hart vinden moog.

Amsterdam,
25 October 1855.

Hosted by Google

AANTEEKENINGEN OP „HAGAR."

Bladz. 503. v. 28.

by 't loeien van den reus,

De woestijnwind of Sammum.

Bladz. 505. v. 35.

ter eer zijns Gods van zong:

Job XXXIX : 22—28.

Bladz. 506. v. 39.

u weêr in dezen tijd van den Nomaad gezet!

De Hyksos, die omstreeks 1800 jaren vóór de Christelijke tijdrekening Egipte vermeesterd hadden, waren insgelijks Nomaden of Herdersvolken.

Bladz. 507. v. 7.

Zie! Calpes rotsen zijn beklommen,

Gibraltar.

Bladz. 507. v. 14.

te rug! rijs, Karel!

Karel bijgenaamd Martel (d. i. Hamer), die A°. 732 de Saracenen tusschen Tours en Poitiers versloeg.

Bladz. 507. v. 31.

voor Issa

De naam van Jesus in den Koran.

Bladz. 507. v. 37.

en lasterlijk in 't eind begroet als Paracleet.

Hy liet het zich gaarne beduiden dat de Evangeliebelofte van den Paracleet of Trooster (Joh. XIV: 16) van hem te verstaan was.

Bladz. 508. v. 9.

Maar uwe, o Koreischiet!

Mohammed behoorde tot den stam van Koreisch te Mekka.

Bladz. 509. v. 9.

Alraschid, gy hier 't eerst, gy Bagdads Charlemagne!

Hosted by Google

Harum al Raschid, vijfde Kalif uit het huis der Abassiden (A°. 786—809).

Bladz. 509. v. 10.

Of Abderahman!

Van het uit het Oosten verdreven maar in het Westen gehuldigd stamhuis der Omijaden A°. 756.

Bladz. 509. v. 30.

die in haar ouderdom den Vreugdverwekker baarde! —

1 Mos. XXI : 1—7.

Bladz. 510. v. 4.

(voor wie de Bondgenoot het eerst moest leeren sidderen!)

Alexius Comnenus, Grieksch Keizer, A°. 1081—1118.

Bladz. 510. v. 30.

viel in den Bosporus.

Een voorval, onder de regeering des vaders van den tegenwoordigen Sultan by de Turken voor een zeer treurig voorteeken gehouden.

Bladz. 510. v. 36.

aan de aard verkondigde: de Halvemaan gaat onder!

Reminescentiën uit W. De Clercqs treffend overzicht: het Oosten in de Nederl. Stemmen, III. 118—120.

Bladz. 511. v. 15.

Nebájoth, Midian, en Hefa!

Jesaia LX : 6, 7.

Bladz. 513.

[AAN VROUWE ALEIDA BEETS. De teedergevoelige Dichter bragt aan den Heemsteêschen leeraar, zijnen kunst- en hartsvriend Beets, aan wien ook de regelen op bladz. 512 gewijd zijn, na zijn onvergetelijk verblijf in die streken, voor menig blijk van gastvrijheid en genegenheid zijne dankerkentenis in de Opdracht van Lijden en Heerlijkheid: maar ook aan de gade des Dichters drong

Hosted by Google

hem zijn hart eene hulde te brengen in het dichtgebloemte, dat sedert als eene affodille — om met Bilderdijk te spreken — op het graf der jong ontslapene, onvergetelijke gade en moeder werd.]

Bladz. 514.

[AAN DEN HEER EN MEVROUW DE MAREZ OYENS-WALLER. In deze regelen bezong de Dichter het koperen feest van een teeder beminden vriend, aan wien hij ook als zoon van den Heer Hendrik Oyens verbonden was, welke laatste met Bilderdijk door trouwe vriendschap vereenigd, dezen vooral in zijne geldelijke aangelegenheden hulpvaardig ter zijde stond. Ook de zoon, in dit opzicht de voetstappen des vaders drukkende, verplichtte Da Costa door menig dienstbetoon, met name bij het houden zijner Vrijdagsche Voorlezingen, daar den Dichter voor zulk soort van zorgen ten eenemale alle geschiktheid zoowel als alle lust ontbrak. Het koperen-bruiloftsversje is lief, maar haalt overigens in belangrijkheid voor de kennis van Da Costa's geest en karakter niet bij het aandoenlijk blijk van deelneming, waarmede de Dichter in een schoon geschreven brief, als van zijn stervensleger aan het jubelend paar gericht, in de jongste dagen zijns levens, hun zilveren huwelijksfeest verheerlijkte.]

Bladz. 515.

[AAN MEVROUW DE DOUAIRIÈRE VAN WEEDE VAN DIJKVELD. — AAN MEVROUW DE DOUAIRIÈRE CALKOEN. Onder de aanzienlijkste familiën, die het zich eene eere achtten den Dichter bij zijn verblijf op Ruimzicht te Heemstede te begroeten en te onthalen, behooren ook de leden van den huize Van Weede en Calkoen. Reeds uit hoofde van de vermaagschapping van beide met de familie Van Lennep, gevoelde Da Costa op hen betrekking: nog inniger echter was de band, die hem op grond van gemeenschappelijke godsdienstige overtuiging met de bewoonsters van de landhoeven Meerenbosch en Ipenrode verbond. Ook voor haar bleef dus het aangeboden blijk van aandenken in vergankelijke bloemen en vruchten niet zonder duurzamer dichterlijk tegengeschenk.]

Bladz. 515.

[AAN EEN KUNSTENAAR. Waar de uitheemsche kunstenaar, toenmaals in Nederland toevende, zijn potlood ter hand nam om nevens vele andere ook de trekken van Da Costa weder te geven, erkende de Dichter het werk van den teekenaar met de schenking van

Hosted by Google

een zijner dichtwerken, begeleid door een Neêrduitsch vers, maar dat hij zelf met eene overbrenging in 't Fransch den vreemdeling vertolkte, die later wordt meêgedeeld.]

Bladz. 516.

[WACHTER! WAT IS ER VAN DEN NACHT? Dit overschoone gedicht, dat de reeks der politieke gedichten met de Vijf en twintig jaren begonnen, gelukkig voortzette, werd voorgedragen in de Hollandsche Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen op 13 December 1847, met de volgende:]

VOORAFSPRAAK.

Ik zie my op dit oogenblik eenigermate als kennis makende met een my nieuwen leeftijd, een tweede, wellicht derde geslacht van Leden en Toehoorders in deze Maatschappy. Sints ik het laatst by deze Inrichting het woord voerde, zijn ongeveer zes en twintig jaren over de hoofden mijner tijdgenooten gegaan. Veel is er sedert om ons heen — by menigeen onzer hoogstwaarschijnlijk veel niet alleen om hem, maar ook in hem geschied.

De gebeurtenissen van deze naar haren afloop spoedende eeuwhelft waren talrijk en beduidend. De aanleiding tot denken, spreken, en wat dieper en hooger gaat dan dit, heeft, zoo immer, in dat tijdvak niet ontbroken.

Kort na mijne optreding als jeugdig dichter ontstond in ons Vaderland een groot verschil over de strekking van hetgeen men, met meer of minder bestemdheid van denkbeeld, den Geest der eeuw pleegt te noemen. Men kwam van wederzijde minder in de gelegenheid elkander door het voertuig der levendige stem, dan door de tusschenkomst der drukpers te hooren. Men bleef op afstand. Het jaar 1830 bracht wijziging te weeg in de stelling der strijders. De gebeurtenissen zoo al niet van Julij, althands van Augustus en September van dat jaar, brachten velen op het vermoeden, of er toch wel niet eenige waarheid kon zijn in het woord, dat by de meesten zeven jaren vroeger met zoo hevige gemoedsbeweging tegen den gang en het byzonder karakter dezes tijds vernomen was. En had de vraag niet dieper gelegen dan Politiek of Esthetiek, men was elkander, op dat oogenblik althands, misschien nader gekomen. Doch juist dat dieper liggende der eigenlijke vraag, juist hare betrekking tot de groote belangen van Godsdienst, Christenheid, ja waarheid en leven voor en uit God, werd meer

Hosted by Google

en meer het punt, waarop de belangstelling van veler gemoed en verstand zich te zamen trok.

Intusschen waren van wederzijde de strijders in jaren en ondervindingen toegenomen. Men erkende openbaar of stilzwijgend, dat er in het vuur van den kamp menig woord gezegd, menig denkbeeld gewaagd was geworden, dat zonder oneer of verkorting van het recht der waarheid kon worden te rug genomen. Men was het, by den rusteloozen voortgang van alle dingen in allerlei richting, als van-zelve eens geworden dat onze eeuw (de vraag of zy eene goede, of zy eene groote genaamd mag worden, geheel daar gelaten,) in elk geval eene zeer merkwaardige was, zwanger (naar schier aller gevoelen) van een nog merkwaardiger toekomst.

Waartoe deze herinneringen? vraagt wellicht een gedeelte van mijn tegenwoordig hoogst welwillend gehoor. De lezing van dezen avond zal toch wel geen nieuw débat zijn over het aangevoerde onderwerp. — Geheel niet, of liever, niet geheel!

Hetgeen ik op de vereerende noodiging van het Bestuur dezer Maatschappy my gereed maak U voor te dragen, is een Lied, geen Betoog, allerminst een Pleitrede. Toch kan het in eenen tijd, waarin eigenlijk alleen en wezenlijk dat tot hart en verstand spreekt, wat in het practisch leven onzer eigene dagen grijpt, — toch kan het in zulk een veelszins geschudden en geschokten tijd bijna niet anders, of ook dat Lied, even als vroeger de Vijf en twintig jaren, moest betrekking hebben tot de belangrijke wereldbewegingen, welke wy voor onze oogen zien plaats hebben of zich voorbereiden, en in welke een iegelijk onzer in zijne mate en op zijne plaats betrokken is.

Ik wilde u op dezen avond eenige toestanden voorstellen uit den tijd, in verband met hooge belangen voor de toekomst, in verband met de hoogste belangen voor alle tijden, voor alle eeuwen.

Ik wenschte u die toestanden, gelijk reeds te kennen werd gegeven, in de taal der poëzy voor oogen te stellen.

Behoef ik my door eene uitdrukkelijke verklaring te vrijwaren tegen eene zoodanige opvatting van het woord, als die het denkbeeld van gedicht met dat van dichting zoude verwarren?

Mijne opvatting — of laat ik liever zeggen, uit naam van al wat zich, op welken trap dan ook van gaaf of ontwikkeling, ooit waarlijk dichter gevoelde, — onze opvatting van het denkbeeld, de roeping, van poëzy is ongetwijfeld eene gantsch andere.

Hosted by Google

Voor ons is de verantwoordelijkheid van hetgeen in den vorm van maatzang en taalmuziek gezegd of beleden wordt, althands geene mindere, dan wat in hare zusterspraak prosa tot hart en verstand wordt gebracht.

Voor ons heeft die poëzy nog eene andere roeping, dan dat bloote vermaken (delectare), waaraan de Latijnsche Dichter, by zijne op dat oogenblik niet zeer verheven opvatting der zaak, toch nog voor het minst een nuttig zijn (prodesse) verbond.

Ja, de poëzy had, als zoodanig, van ouds eene byzondere plaats en plicht in de wereld der woordvoering. Hare gave was tevens eene last tot mededeeling van overtuigingen en waarheden aan menschen en volken.

Zelfs de ongewijde Oudheid getuigt het. Ook hare oudste Wetgevers en Volksvormers waren Dichters. De wijsgeeren hebben later veel geredeneerd over den besten Staatsvorm. Maar, voor zoo ver er onder de Wetgevers b.v. van oud-Griekenland wijsgeeren zijn geweest, zoo waren die wijsgeeren ook in eene eerste plaats Dichters. Plato-zelf, die over de beste inrichting van Maatschappy en Staat zoo veel treffends gedacht en geschreven heeft, (schoon hy noch de zijnen immer Staten op dien grond gesticht hebben, of ondernamen te stichten,) Plato-zelf schreef, het is zoo, prosa, maar een prosa dat, hoe hy-zelf zich wel eens ingenomen toonde tegen dichters, toch inderdaad poëzy is, voor het minst de ziel eens dichters verraadt.

Doch wat vertoeven wy op dat ongewijd, op dat aan velen vreemd en oud geworden grondgebied? Het gewijde, het aan geen Christelijke natie vreemde, voor geenerlei tijd verouderde grondgebied der Schrift leert ons niets anders. Moses gaf aan Israël de Wet, hy was in Israël Richter en Overheid; en wie was immer Dichter meer dan Moses? Ook David! zijne Staatsconstitutie (den honderd eersten Psalm) geeft hy in poëzy van den meest praktischen aart. Ja tot in de taal, die de eenige en eeuwige Wetgever in zijne Bergrede bezigde, is in onze dagen de toon en gang eener Oostersch dichterlijke taal erkend en aangewezen geworden.

Is poëzy verdichting? Het zij verre! Wie van u zal, ook onafhankelijk van het reeds aangemerkte, in onzen tijd vooral, de onderscheiding beamen: het prosa geeft waarheid, de poëzy slechts verdichting, verbeelding?

Daar is voor alles in de ordening der dingen, in de verdeeling

Hosted by Google

der gaven, eene byzondere plaats, eene onderscheiden bestemming; — voor alle de vermogens van den mensch eene roeping naar haren eigenen aart! Aan de rede de nasporing van hetgeen uit een reeds gegeven feit, uit een reeds geconstateerde ondervinding, eene reeds erkende of onwederspreekbare waarheid, noodwendig voortvloeit. Aan de poëzy de als ware het instinctive blik in de combinatiën en harmonyën, waarvan de wezenlijkheid vast staat, eer wijsbegeerte of natuurlijk verstand er nog reden van mag geven. Zoo zag Goethe, als jeugdig Dichter, de wereld in zijnen Götz van Berlichingen vroeger en (naar zijn eigene bekentenis) beter, dan toen hy ze by eigen ondervinding en studie als man van de wereld, als Staatsman, als wijsgeer, leerde kennen. Waardeeren wy elk element des geheels naar zijne eigene inrichting en bestemming! Gunnen wy aan een iegelijk der menschelijke vermogens zijne vrije werking en beweging naar zijnen aart! Anders werkt op het vorstelijk schaakveld Koningin en Toren, Raadsheer en Ridder. Maar om dat de wet op dit gebied aan den loop van het Kasteel de rechte, aan dien van den Raadsheer de schuinsche richting voorschrijft, is daarom die der Koningin onwettig, die zich in beide, of die van het Paard, dat zich in geen van beide beweegt?

Zoo heeft dan Rede en Wijsbegeerte, zoo hebben wiskundig betoog en gezag van geloofwaardig getuigenis, zoo hebben intuitie en navorsching, zoo insgelijks poëzy en prosa haar eigene roeping, hare eigene wegen, haar eigen grondgebied.

Wy mogen, ook wat dit laatste betreft, ons hier hooger wenden. Zaagt gy wel eens, mijne Hoorders! hoe in het Boek der boeken de grond verdeeld is tusschen prosa en poëzy? Voor het verhaal van gebeurde zaken en gewisselde redenen, voor de wet, voor de spreuk, voor het praktische leven, voor het dogme, — prosa: het prosa van Moses, van Salomo, van Lucas, van Paulus! Voor den lof van God, voor de uitboezeming des harten, voor den blik in de toekomst, voor het vergezicht der eeuwen, — de taal en vorm der poëzy, de taal van David, van Jesaïa, en wederom van Moses (den Propheet zoo wel als Historieschrijver en Wetgever!). Wie zal zeggen dat hier tegenstelling is, als van waarheid en dichting?

Ik stel er prijs op, M. H.! dat het hier door my op den voorgrond gestelde door u in gedachten gehouden worde, en hoe zeer welwillend, toch onbewimpeld toegepast. By het gebruiken van den dichterlijken vorm ben ik er zeer verre van daan, eene verantwoor-

Hosted by Google

delijkheid, die anders het prosa meer schijnt op te leggen, te willen vermijden. Ik onderneme dezen avond u eenige toestanden te schetsen van de eeuw, waarin wy leven, in welker beweging wy allen eenigermate deelen, wy allen een hooger dan tijdelijk en maatschappelijk belang hebben. Wanneer ik dit dan ten uitvoer bracht met die vrijmoedige bestemdheid van kleur en uitdrukking, die de aart der zaak my schijnt te vorderen, zoo wensch ik niet dat men in den vorm dien ik daartoe koos eene soort van bewimpeling of verschooning of verzachting zoeke voor hetgeen my hier, evenzeer als in het meest dagelijksche prosa, ernst is voor hart en verstand, geloof en leven. Ik brenge u deze uitboezemingen niet als spelingen van dichterlijk vernuft, maar als overtuigingen op Christelijk geloofsgebied, als uitkomsten van Christelijk onderzoek. Van dat onderzoek ook in de taal van redebetoog en discussie, d. i. in de prosa der wetenschap, verantwoording en verdediging te leveren, heb ik met de hulpe Gods tot op dezen dag by monde en by schrifte nimmer nagelaten of geschuwd. Ik legge die overtuigingen voor een aanmerkelijk gedeelte dezen avond in den poëtischen vorm voor u neder, maar ik moet het met bescheiden ernst herhalen, niet voor de rechtbank blootelijk van den dichterlijken smaak, maar voor die van het Christelijk geweten. Laat ik, het standpunt alzoo bepaald hebbende, thands uw welwillend gehoor mogen vragen voor het vers-zelve, waarvan de gekozene spreuk uit de Schrift als opschrift moge gelden:

WACHTER! WAT IS ER VAN DEN NACHT?

[Na het gedicht volgden de onderstaande:]

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 517. v. 20.

van 't golvend luchtpaard door de wolk.

De uitvinding van Montgolfier.

Bladz. 518. v. 13.

aan 't argot

Eene byzondere liefhebberij van Fransche en andere Schrijvers

Hosted by Google

van naam was in de dagen, waarin het vers geschreven werd, de aanwending der eigenaartigheden van de dieventaal of argot.

Bladz. 518. v. 19.

„Praslin!"

Men herinnert zich de ontzettende moordgeschiedenis der Hertogin de Choiseul Praslin Sebastiani, weinigen tijd voor het uitbreken der Februarij-omwenteling.

Bladz. 519. v. 12.

de Alpen spogen vuur!

De binnenlandsche Zwitsersche strijd werd bedoeld, die, destijds nog versch in het geheugen, eerlang voor de geruchten van Revolutie en Oorlog op grooter schaal in Europa plaats maakte.

Bladz. 519. v. 33.

Hervormings Eerstgeboren!

In zoo ver de Nederlandsche Republiek, als nieuwe onafhankelijke Staat onder de bescherming van het Huis van Oranje, inderdaad een gewrocht der Kerkhervorming is geweest.

Bladz. 522. v. 6.

zat dáár, een nieuwen tijd ten teeken, de Regent.

Lodewijk de Veertiende zag kort voor zijnen dood alle zijne vermoedelijke opvolgers tot in het vierde geslacht voor hem uitsterven, met uitzondering alleen van het vijfjarige kind, dat straks Koning Lodewijk de Vijftiende werd. Des Konings Neef, Philips van Orléans, stond onder heftige, schoon naar geloofwaardige getuigenissen ongegronde vermoedens van vergiftiging. Met den dood des Konings (a°. 1715) was hy Regent van Frankrijk. Een der eerste daden van dat Regentschap was de vernietiging, by Parlementsacte, van Lodewijks beschikkingen, waarby zijne onwettige nakomelingen, met betrekking zoo tot de regeering gedurende de minderjarigheid, als tot eene eventueele troonsopvolging, bevoorrecht waren.

Bladz. 527. v. 30.

regeert in 't Vatikaan een nieuwe Julius?

Julius de Tweede, Paus v. 1503—1513, bekend door zijne krijgs- en staatszucht.

Hosted by Google

Bladz. 528. v. 1.

als van kasteelbestorming!

Toespeling, by de tegenstelling, op de inneming der Bastille by den aanvang der Fransche Revolutie.

Bladz. 528. v. 22.

Het zaad van Japhet nam de tenten in van Sem....

Toespeling op den zegenspreuk van den Aartsvader (I Mos. IX: 27), doch naar eene opvatting, die telkens minder de mijne werd. Niet, gelijk de meest algemeene uitlegging dier woorden aanneemt, van Japhet, maar van God-zelven schijnt ook volgens my verstaan te moeten worden de hier gepropheteerde woning in de tenten van Sem. De inwoning van God in het midden des nageslachts van Sem, van Abraham, van Israël, van Juda, en door dien weg in het midden eener verloste menschheid, is eene Godsgedachte, wier steeds voortgaande voorbereiding en eindelijke vervulling van Genesis tot Openbaring geheel het woord van God doorloopt.

Bladz. 530.

[DE STEM DES HEEREN. Dit gedicht werd het eerst geplaatst in het Tijdschrift De Tijd, uitgegeven door Boudewijn, in 1884. Later werd het opgenomen in de Politieke Poëzy.]

Bladz. 533.

[1648 EN 1848. Weder een lied des tijds, door de tweehonderdste verjaring van het Munstersche Vredejaar ingegeven, en het eerst in het Instituut voorgelezen. Bij dit lied waren de volgende:]

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 535. v. 7.

den moord van Maagdenburg!

Alle deze herinneringen behooren tot het tweede of dus gezegd Zweedsche tijdvak van den dertigjarigen oorlog (1630—1635). Het voorbeeldeloos bloedbad door den Graaf de Tilly, den Alva van Duitschland, aangericht in het met storm vermeesterde Maagdenburg (a°. 1631), werd nog dat zelfde jaar gevolgd door den slag by Leipsich, op de Keizerlijken gewonnen door Koning Gustaaf

Hosted by Google

Adolf van Zweden aan het hoofd der Protestantsche Unie. De slag van Nordlingen in Beijeren (a°. 1635) deed, na langdurigen voorspoed der Protestantsche wapenen, de kansen des oorlogs een oogenblik overhellen ten gunste des Keizers (Ferdinand II).

De gruwel van Maagdenburg is treffend beschreven door Schiller, in zijne Geschiedenis van den dertigjarigen oorlog. „Der Kaiserliche General (dus besluit hy het verhaal van den ramp met een enkelen alles uitdrukkenden trek) durchritt die Strassen, um als Augenzeuge seinem Herrn berichten zu können das seit Troja's und Jerusalems Zerstörung kein solcher Sieg gesehen worden sey. Und in diesem Vorgeben war nichts Uebertriebenes, wenn man die Grösse, den Wohlstand und die Wichtigkeit der Stadt, welche unterging, mit der Wuth ihrer Zerstörer zusammendenkt."

Bladz. 535. v. 8.

den slag

dien, Maurits! Nieuwpoorts zon

Aartshertog Albert van Oostenrijk, in den slag by Nieuwpoort, poogde door eene wel beraamde maar mislukte beweging, de belemmering weg te nemen, voor zijne soldaten daarin gelegen, dat by hunne eerste stelling de zon hun lijnrecht in de oogen scheen, en de wind hun het fijne duinzand in de oogen woei. Bosscha, Neêrlands heldendaden te land, I, 351.

Bladz. 535. v. 13.

Tilly

en Weimar, enz.

Gustaaf Adolf kwam om in den slag by Lützen, waarby de overwinning aan zijne Zweden bleef (a°. 1632). Zijn kweekeling Hertog Bernhard van Saksen Weimar volgde hem op in het opperbevel, maar overleefde hem niet lang. Wallenstein intusschen werd (a°. 1634), op vermoeden van verstandhouding met den vijand en verraad tegen den Keizer, te Eger in Bohemen heimelijk omgebracht. Onlangs ontdekte en uitgegevene oirkonden hebben de waarschijnlijkheid van het gevoelen bevestigd, dat er by den merkwaardigen man geen plan van verraad ooit bestaan heeft, maar dat het hooghartige van zijn karakter, gepaard met het raadselachtige dikwerf van zijne woorden en daden, zijnen persoonlijken vijanden recht te stade gekomen is, om zijne, zeker bevreemdende, werkeloosheid in Bohemen tegenover de Zweden aan misdadige verstandhouding te doen toeschrijven.

Hosted by Google

Bladz. 535. v. 19.

het Graaflijk twintigtal, enz.

Engelbrecht, Graaf van Nassau-Dillenburg, Baron van Breda (overleden a°. 1504), is geweest een der voornaamste Nederlandsche Krijgshoofden en Staatslieden onder de regeeringen van Philips den Goede, Karel den Stoute, en Keizer Maximiliaan. Tot ridder van het Gulden Vlies geslagen, nam hy by die gelegenheid tot devies den uitroep: „Ce sera moi, Nassau!" Men vergelijke een kort opstel daarover in de Nederlandsche Stemmen, I. Nr. 8.

Van Graaf Johan, Engelbrechts broeder, stammen al de Nassaus van de Nederlandsche of Ottosche linie af. De poëzy blijft hier eerder beneden het cijfer der geschiedenis, wanneer zy hier slechts een twintigtal Nassausche Graven vertoont, die in den tachtigjarigen krijg bloed en goed deels waagden, deels lieten, voor de zaak van Godsdienst en vrijheid in Nederland. Men denke, nevens Prins Willem den Eerste, aan zijne vier broeders: de Graven Johan, Lodewijk, Adolf en Hendrik, allen behalve den eerstgenoemde op het slagveld gebleven, mitsgaders aan de zonen en kleinzonen zoo van dezen Graaf Johan (den Voorvader, in rechte mannelijke linie, van onzen regeerenden Koning) als van zijnen broeder, den grooten Zwijger: en vergelijke voorts de Bijschriften in mijne Zangen uit verscheidenen leeftijd (1847).

Bladz. 535. v. 26.

Beleid- en krachtvol Krijger

Aan de groote verdiensten van Willem den Eerste, ook als Krijgshoofd, is op meer dan ééne wijze hulde gedaan door mijnen edelen vriend Mr. G. Groen van Prinsterer, zoo in zijn Handboek der Geschiedenis van het Vaderland, als in zijne onschatbare Archives, en, by wijze van samentrekking, in de Redevoering over Willem I, uitgesproken by de Openbare Vergadering der Tweede Klasse van het Instituut, a°. 1842. Men zie voorts Bosscha t. a. p. Afd. Willem I en zijne broeders. Als toelichting van den naam van „zielvol Spreker," in het Dichtstuk aan den Prins gegeven, moge onder anderen eene belangrijke byzonderheid dienen in de evengemelde Redevoering van Groen (bl. 7 en 8) aangehaald, ten bewijze hoe de Prins met de kunst van zwijgen niet slechts de kunst van spreken vereenigde, maar

Hosted by Google

ook in het byzonder de militaire welsprekendheid in hooge mate verstond.

Bladz. 536. v. 25.

om Filips zijn Portugeeschen roof

Men herinnert zich den opmerkelijken samenloop van omstandigheden, waardoor de Nederlanders in het bezit gekomen zijn van de Oost-Indische vaart en handel, welke oorspronklijk in de handen der Portugeezen waren geraakt. Ten jare 1580 was Filips die kroon van Portugal machtig geworden; ten jare 1594 sloot hy voor den Nederlandschen handel de havens zijner koninkrijken. De ondernemingsreizen, allereerst door het Noorden, naar Oost-Indië volgden.

Bladz. 537. v. 6.

van Keulens Zangzwaan, enz.

Ik heb elders met een woord opmerkzaam gemaakt op het schilderselement in Vondels dichtgenie, in verband met zijne Antwerpsche afkomst. (Inleiding op Bilderdijks Epos, bl. 35, 36.) Een dergelijke verwantschap tusschen dicht- en schilderkunst deed Alexander von Humboldt uitkomen in eenige belangrijke bladzijden van zijnen Kosmos (II, 58—61) over Camoëns uitnemendheid als dichter-zeeschilder.

Bladz. 537. v. 11.

Een trits van Scholen, enz.

De Hoogeschool te Leyden door Prins Willem den Eerste, in 1575, die te Groningen door Graaf Willem Lodewijk in 1614, die te Utrecht door de Regeering der stad in 1636 gesticht.

Bladz. 538. v. 5.

geen zee meer wezen zal, enz.

Toespeling op Openb. XXI: 1.

Bladz. 540. v. 19 en volg.

Hy zingt: de donderkracht der stem van Mirabeau,

Ik had hier byzonder, schoon niet uitsluitend, voor den geest die laatste bladzijden der Girondins, waarin de dichterlijke Schrijver op eene eerlang zoo beteekenend gewordene wijze zijne

Hosted by Google

uitkomsten openlegt, zoo met betrekking tot de mannen als tot de beginselen der eerste Fransche Revolutie. In den zin vooral van Lamartine verstaan, vatte men die woorden: „de deugd van Robespierre" niet al te zeer ironisch op. Maar ook van een geheel ander standpunt beoordeeld, zijn de gruwelijkste revolutionairen in Frankrijk niet altijd juist de ondeugdzaamste en zeker de consequentste geweest. In dat opzicht blijft ook heden ten dage de triumf der Jacobijnen over de Gironde een veelbeduidende les in de geschiedenis. — Van die Gironde, voorts, is naar Lamartines opvatting Vergniaud een der aandoenlijkste hoofdpersonen geweest.

Bladz. 540. v. 24 en volg.

„De Omwentling! — min het bloed, dat de aarde heeft doorweekt!

„La démocratie (het zijn de eigene woorden van den Heer De Lamartine op het banket van Julij 1843 te Macon) a été terrible, débordée, anarchique, coupable près 89. Mais ce n'était pas son règne alors, c'était son laborieux enfantement."

Bladz. 540. v. 35 en volg.

Beklagenswaardige veel meer nog, enz.

De treurige ontwikkelingsgang van Lamartines pantheïstisch (hy noemde het in zijn gesprek met Lady Stanhope zijn christelijk) rationalisme werd voor eenige jaren in de Nederlandsche Stemmen nagegaan in eene Beschouwing van onzen onvergetelijken W. De Clercq over den Franschen Dichter in het Oosten (Deel III. 104—107), en van my over zijne Chûte d'un Ange (VI. 257—262).

Bladz. 541. v. 32.

een Mensch der zonde, enz.

Men zie 2 Thess. II en de Apocalypse van Johannes, in verband met Dan. II en VII.

Bladz. 542. v. 39 en volg.

Dat Woord — enz.

Het beginsel, dat de Machten uit God zijn, is wel niet by eenerlei regeeringsvorm, of wijziging van dien, beperkt. Het is even wezenlijk by eene republiek als by eene monarchie, by constitutioneele

Hosted by Google

regeeringsvormen als by de onmiddellijke Theocratie van Oud-Israël denkbaar, — die Theocratie, vaak zoo weinig gekend, zoo dwaas miskend, en zoo essentiëel en praktisch verschillend van hetgeen men Oostersch Despotisme heet. Zie haar, tot een voorbeeld, op het stuk van volkskeuze! God-zelf roept en zalft zijnen knecht David; maar het orgaan dier keuze is straks ook de keuze door de Oudsten, door het volk. Hetzelfde laat zich op Christelijk-kerkelijk terrein waarnemen in de oorspronkelijke inrichting der Gemeenten. De Gemeenten-zelve kiezen hare Ouderlingen en Diakenen! zal daarom hun ampt, gezag en roeping, niet meer zijn van God? Ik doe het met een woord opmerken, op dat blijke, hoe de vragen van den dag over Grondwet en regeeringsvorm voor de Christenen in geheel iets anders liggen, dan de vrees voor rechtstreeksche verkiezingen, of wat des meer zij!

Bladz. 544. v. 23.

van de Oranje-Halcyon

Het ijsvogeltje met de zinspreuk: Saevis tranquillus in undis.

Bladz. 544. v. 29.

zinkend, — maar van overvloed!

Vergelijk Luc. V: 7b.

Bladz. 545. v. 7.

„Als de God der eere dondert

Weêrklank van het lied: de Stem des Heeren (blz. 530.)

Bladz. 545.

[AAN ROYER. Bekend is de naam van dezen Beeldhouwer, als aan wiens kunstrijke beitel ons Vaderland de standbeelden van Rembrandt, De Ruyter, Lourens Coster, Willem II, Vondel en anderen verschuldigd is. Royer gaf een nieuw blijk van waardeering van Da Costa in het borstbeeld, dat hij van hem zelven na zijn overlijden vervaardigde. Hij volgde sedert, kort na de oprichting en inwijding van zijn monument op Vondel, Da Costa in het graf.]

Bladz. 545.

[AAN MIJN ZOON ABRAHAM. Niet oneigenaardig schreef Da Costa

Hosted by Google

dit gelegenheidsgedicht bij de opneming van zijnen zoon als lidmaat in de Waalsche Gemeente te Amsterdam oorspronkelijk in het fransch, waarvan de mededeeling later volgt.]

Bladz. 546.

[DE LEEUW UIT JUDA. Dit gedicht werd eerst in het Tijdschrift „De Vereeniging, Christelijke Stemmen", geplaatst. Daarna werd het opgenomen in den Bundel Christelijke Gezangen der Hersteld-Evangelisch-Luthersche Gemeenten in Nederland.]

Bladz. 547.

[ZIT AAN MIJNE RECHTERHAND. Dit lied werd, gelijk vroeger reeds herinnerd werd, door den Dichter voornamentlijk vervaardigd om als aanvulling van zijn God met ons te dienen, en kwam met dien zang onder den titel van Lijden en Heerlijkheid met een Opdracht aan Beets in 't licht. Zie boven.]

Bladz. 559.

[UIT PALESTINA. Dit gedicht werd voorafgegaan door de volgende:]

OPHELDENING.

Juda ben Samuël Hallevi (d. i. de Leviet), geboren in Castilië in 1105, bekleedt een der aanzienlijkste plaatsen in die merkwaardige opvolging van Spaansch-Hebreeuwsche Dichters, die van de tiende tot de vijftiende eeuw in het Schiereiland bloeiden. Hy is, behalve door zijne talrijke Gedichten ook nog in het bijzonder beroemd door zijn Khusari, een wijsgeerig Godgeleerden arbeid, dien hy oorspronkelijk in het Arabisch schreef. Het verhaal, in de volgende bladzijden berijmd, is eene Spaansch-Joodsche Legende, waarvan het onhistorische in de laatste tijden overvloedig aangewezen werd. Historisch intusschen, en eigenlijk ruim zoo dichterlijk als de Legende, blijft in elk geval de ondernomen bedevaart van den Dichter naar het land zijner vaderen, onder hoogst belangwekkende ondervindingen en wederwaardigheden, schoon het hem niet te beurt viel Palestina-zelf te bereiken. Zie van hem mijn Israël en de Volken, bladz. 278--281.

[En besloten door de volgende

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 559. v. 11.

met Englands leeuwen

Hosted by Google

Drie leeuwen of luipaarden (lions passants of léopardés) maken nog heden een der quartieren van Engelands wapen uit, thands eigenlijk een combinatie van de twee leeuwen van Normandije met dien van Guienne, na dat laatstgemeld Hertogdom door een tweede huwelijk van Eleonora, gescheidene Gemalin van Lodewijk VII van Frankrijk, gekomen was aan Hendrik Graaf van Anjou, Koning van Engeland, den vader van Richard Leeuwenhart.

Bladz. 559. v. 25.

De toon van Clermont was gedaald.

De drift, waarmede op de groote Europeesche vergadering te Clermont ten jare 1095 de kruistocht juichend ondernomen werd (Dieu le veut! Dieu le veut!) was reeds binnen de eerste halve eeuw vrij wat verflaauwd.

Bladz. 559. v. 28.

naar leenrecht uit het West!

Na de verovering van het H. Graf door Godfried van Bouillon, werden de dusgenaamde Assises de Jérusalem door de Vorstelijke kruisvaarders saamgesteld, eene wetgeving geheel op het toenmaals in Europa heerschend leenrecht gegrond. De Koning van Jerusalem (een titel, dien Godfried weigerde te dragen ter plaatse waar de Heiland eenmaal de doornenkroon had gedragen, doch dien Godfrieds minder kiesche broeder en verdere opvolgers geene zwarigheid maakten aan te nemen) was de Opperleenheer der nieuwe Oostersche verovering, — Edessa, Tripolis, Antiochië vormden leenroerige Graafschappen en Vorstendommen. De beide eerste Vorsten van Jerusalem noemden zich-zelve Leenmannen van het H. Graf.

Bladz. 559. v. 30.

het zwaard op zij, verplegende haar kranken.

Zoowel de orde der Tempelieren, als die der Ridders van St. Jan van Jerusalem (later van Malta), verzorgden oorspronklijk hospitalen, waarin voornamelijk kranke bedevaartgangers werden opgenomen.

Bladz. 559. v. 34.

van 't Noorden was Edessa reeds ontvallen;

Edessa in Mesopotamië, door Boudewijn, Godfrieds broeder,

Hosted by Google

a°. 1097 ingenomen, en beschouwd als de noordoostelijke voormuur van Jerusalem, viel a°. 1144 te rug in de handen der Muselmannen.

Bladz. 559. v. 36.

geleverd, maar geen taal zelfs van Bernard

De Abt Bernard van Clairvaux, de laatste der Kerkvaders geheeten, een der uitnemendste mannen van zijnen tijd, predikte met grooten ijver de tweede kruisvaart, aan welker hoofd zich stelden Keizer Koenraad van Zwaben en Koning Lodewijk VII, bijgenaamd de Jonge, van Frankrijk. Het ongelukkig gevolg van dezen kortstondigen tocht (a°. 1147— 1149) verlamde voor langen tijd alle geestdrift voor de zaak in Europa, tot dat de herovering van Jerusalem door de ongeloovigen die voor een poos weder deed opwakkeren en den derden kruistocht ten gevolge had, onder Keizer Frederik I Barbarossa, Koning Richard Leeuwenhart van Engeland en Koning Philippus Augustus van Frankrijk, evenzeer ongelukkig afgeloopen.

Bladz. 560. v. 2.

Weldra — en zelfs de hoofdstad gaat bezwijken.

A°. 1187.

Bladz. 561. v. 2.

Daar staat hy voor de Benjaminsche poort.

Een poort aan de oostzijde van Jerusalem door Arculfus in de zevende eeuw met dien naam aangeduid, thands de Bab Sitti Marjam, volgens Dr. E. G. Schultz in zijn Jerusalem, bl. 51.

Bladz. 561. v. 26.

voor eeuwen Isrels zon deed ondergaan:

Het treurlied: Esch Tukad, waarvan hier een vrije, maar aan de hoofdgedachten getrouwe overbrenging volgt, wordt op den vastendag wegens Jerusalems verwoesting nog jaarlijks in alle Synagogen aangeheven. Behalve het gedurig contrast, dat de Dichter tracht te doen uitkomen in allerlei meer of min ter zake dienende byzonderheden tusschen de heuchelijke uitleiding uit het diensthuis en den dag van Jerusalems ondergang, valt nog op te merken, tot beter verstand van het lied, dat de overlevering der Joden ééne zelfde dagteekening geeft aan de verwoesting der stad door Nebucad-

Hosted by Google

nezar, en die door Titus, mitsgaders aan den beslissenden slag, die het Joodsche volksbestaan, na den opstand van Bar-Cochba, onder Keizer Hadrianus trof.

Bladz. 563. v. 21.

ach heir van smalende Edomieten!

De naam, dien de Joodsche Schriftgeleerden aan de Romeinen plegen te geven.

Bladz. 563. v. 30.

Pompejus, Titus, Hadriaan!

Ik voegde by de combinatie van Nebucadnezar, Titus en Hadriaan des Hebreeuwschen Dichters, nog de namen van Tiberius, Cajus Cesar (Caligula) en Pompejus; den eerste en den tweede, wegens het geweld, waarmede zy den Joden het plaatsen van 's Keizers beeld in den Tempel, vruchteloos evenwel, zochten op te dringen; den derde, omdat onder hem het allereerst de Romeinen Jerusalem vermeesterden en tot in het Allerheiligste doordrongen (a°. 63 vóór Chr.).

Bladz. 564. v. 32.

„Verworpen Jood of Kelb?

Kelb, d. i. hond, is de scheldnaam, waarmede de Muselman by voorkeur den Christen begroet; de Jood is hem meer bepaald een vervloekte.

Bladz. 565. v. 3.

„Hoor, Israël!"

De uitroep in Deuteronomium (VI: vs. 4), die in de onderscheidene liturgiën der Joden telkens te rug keert.

Bladz. 565.

[TER GELEGENHEID DER JUBEL-FEESTVIERING VAN HET ZENDELING-GENOOTSCHAP. Deze en andere zulke zendelings-liederen meer werden vervaardigd op byzonder verzoek van Ds. W. Jamieson, predikant der Engelsch-Episcopale kerk te Amsterdam. Ook deze in al wat Nederland betreft, in zijne geschiedenis en

Hosted by Google

letterkunde innig belangstellende Broeder uit den vreemde, mocht in de hartelijkste vriendschap van Da Costa deelen, was steeds een getrouw bijwoner zijner voorlezingen en liet ook in zijn eenigzins gebroken Neêrduitsch zijne stem op treffende wijze bij des Dichters graf hooren. Ook hij ontviel sedert zijn treurende gemeente en talrijke vrienden door den dood.]

Bladz. 567.

[ROEM DER HOPE. Dit vertolkte gedicht, in het oorspronkelijke het werk van Louisa Henriette, Keurvorstin van Brandenburg, werd mede in den gezangbundel der Hersteld-Evangelisch-Luthersche gemeenten opgenomen.]

Bladz. 568.

[ROUW EN TROUW. Dit lijkgedicht bij den dood van koning Willem II werd het eerst in het Dagblad het Handelsblad van den 5den April 1849 geplaatst.]

Bladz. 572.

[ELISABETH. Vervaardigd op verzoek van den uitgever Kruseman om opgenomen te worden in den Dichtbundel „Bijbelsche Vrouwen."]

Bladz. 579.

[AAN M. E. DE CLERCQ. De jonge Belijderesse hier bezongen was eenige dochter van des Dichters boezemvriend W. De Clercq. Later werd zij door den echt verbonden met den heer A. Gildemeester, zoon van den heer en mevrouw Gildemeester-Boissevain, mede aan De Clercq verwant, en met Da Costa steeds op den voet der innigste vriendschap verbonden.]

Bladz. 579.

[UIT PORTUGAL. Dit gedicht werd opgenomen in de Hesperiden met de volgende

TOELICHTINGEN:]

Bladz. 579. v. 29.

sprak Don Sebastiaan,

Don Manuel, bygenaamd de gelukkige, werd op den troon van Portugal (in 1521) opgevolgd door zijn' zoon D. Johan III, die

Hosted by Google

al de zes Infanten zijne zonen overleefde, en (in 1557) ten opvolger had zijn driejarigen kleinzoon Don (in het Portugeesch: D o m) Sebastiaan. Het is deze vorst, wiens avontuurlijke tocht tegen den koning van Fez en Marokko (in 1578) den ongelukkigen uitslag had, waaruit geboren werd de welbekende s a g e, waar het dichtstuk in eindigt.

Bladz. 580. v. 3.

„Voor 't bloed waarop dit wapen wijst,

Het wapen van Portugal bestaat uit vijf kruiswijs geplaatste schildjes, voerende elk op een veld van lazuur vijf bezanten van zilver, met een stip in het midden, ter voorstelling van de vijf wonden des Heilands.

Bladz. 580. v. 10.

des Konings moeder meê,

Eigenlijk 's konings grootmoeder Dona Catharina, eene zuster van keizer Karel V, weduwe van Don Johan III, en moeder van den Infant Don Johan, Sebastiaans vader. Haar ernstige waarschuwing tegen den Africaanschen tocht, en haar overlijden vóór de uitvoering daarvan, zijn beide historisch.

Bladz. 580. v. 28.

„een bruid aan 's konings zij." —

Daar was vroeger sprake geweest van een huwelijk met Margareta van Valois, dochter van koning Hendrik II van Frankrijk, later met eene Infante, dochter van koning Filips II van Spanje, doch Don Sebastiaan wilde elke onderhandeling over dit punt uitgesteld hebben tot na den uitslag van zijn geliefkoosde onderneming.

Bladz. 581. v. 22.

de Infant van Portugal,

Koning Manuel had, behalve zijnen opvolger Don Johan III, nog onderscheiden andere zonen, van welke de laatst overgeblevene, Don Henrik, Roomsch Cardinaal geweest is. Ook hy, vroeger Sebastiaans voogd en Regent des rijks, had zich met kracht tegen den Africaanschen tocht verklaard, en deswege het hof verlaten. De dood van Don Sebastiaan bracht dezen prins (bekend onde den naam van den Cardinaal-koning) op den Portugeeschen troon (1578—1580).

Hosted by Google

Bladz. 581. v. 35.

„Ouriques

By Ourique won (in 1139) graaf Alfonsus, zoon van Hendrik van Bourgondië, den slag op de Mooren, die Portugal voor altijd van hunne heerschappy bevrijdde, en een onafhankelijk koningrijk deed worden, door Alfonsus nazaten in de manlijke lijn tot in onze eeuw bezeten.

Bladz. 583. v. 2.

„Algibarrota ons,

De slag van Algibarrota (doorgaans Aljubarrota) door de Portugeezen onder hunnen koning Johan I gewonnen (in 1385), bevrijdde dat rijk van de aanspraak door den koning van Castilië gemaakt; de slag van Toro (in 1476) door Ferdinand en Isabella gewonnen, maakte op gelijke wijze een eind aan de door koning Alfonsus V van Portugal gesteunde eischen op Castilië, ten behoeve van Dona Johanna, koningin Isabellaas halve zuster, die hy in dat belang meende te huwen.

Bladz. 583. v. 28.

„en 't Barbarijsche zand!

Toen de uit Castilië in 1492 verdreven Joden een schuilplaats gezocht en aanvankelijk gevonden hadden in Portugal, werden vervolgens wederom, op bevel van denzelfden koning Don Johan II, sommigen hunner wreedaartig behandeld, en, met of zonder hunne kinderen, naar de pas ontdekte St. Thomas- en andere eilanden, en naar de kusten van Noord- en West-Africa, verwezen.

Bladz. 584. v. 24.

van zijn doorluchtigst bloed.

Koning Philips, die overigens den tocht ernstig had afgeraden, zond zijnen neef, den koning van Portugal, eenige hulpbenden onder bevel van Don Alonso de Aguilar, insgelijks by Alcazarkebier gesneuveld.

Bladz. 585. v. 4.

met streep of barensteel; —

De dwarsche streep over het schild kenmerkt geboorte bui-

Hosted by Google

ten het huwelijk, — de barensteel op het schild boven de stukken duidt een jongeren familietak aan.

Bladz. 586. v. 8.

bepleit door Alvaas zwaard.

Van de vele mededingers tot de opvolging na den dood van den Cardinaal-koning werd ten slotte de zeer ongelijke kamp alleenlijk gevoerd tusschen koning Filips van Spanje, kleinzoon van Don Manuel door zijne moeder de keizerin, en Don Antonio den Prior do Crato, insgelijks koning Manuels kleinzoon uit diens vroeger gestorven zoon D. Luïz. Had Don Antonio een wettig huwelijk zijns vaders met zijne moeder Violante Gomez kunnen bewijzen, zoo was zijn recht ontwijfelbaar. In elk geval beslisten de wapenen ter gunste van den koning van Spanje by Alcántara, alwaar de nederlaag, door den uit Nederland laatstelijk wedergekeerden hertog van Alva aan Don Antonio toegebracht, verpletterend was (in 1580). Voor eenige voortreflijke bladzijden in haren meesterlijken Alva, leverde ook nog deze laatste tocht van den befaamden krijgsman aan Mevr. Bosboom-Toussaint de stof.

Bladz. 586. v. 28.

een laatste rustbed bood!....

Historisch.

Bladz. 587. v. 7.

door spot en Inquisitievuur:

De Inquisitie beschouwde en strafte het Sebastianismus als een aan Joodsche dwalingen verwant Chiliasmus. En inderdaad, het Joodsch-Christelijk element is in geheel deze vreemdsoortige, maar historisch en menschkundig zoo wel verklaarbare verwachting niet te miskennen. Een gedeelte der (nog heden bestaande) Sebastianisten in Portugal, verwacht niet alleen over dat rijk, maar over geheel de wereld de monarchy van dien Vorst. Een belangrijk bericht over de secte en hare zoo wel godsdienstige als politieke beteekenis gaf in het begin dezer eeuw Joseph Augustin de Macedo onder den titel van „Os Sebastianistas," waarvan eene uitvoerige mededeeling (door de hand van Bilderdijk) te vinden is in de Vaderlandsche Letteroefeningen van 1810, bl. 635—644.

Hosted by Google

[Op bladz. 585 maakt de Dichter melding van het wapen van de Da Costa's:

Der Costaas zilvren beenderen, enz.

Men kent den fieren roem, dien Da Costa steeds op den oorsprong van zijn eigen, zoowel als van het geslacht zijner gade uit het edele Spaansch-Joodsche bloed der Da Costa's en Belmontes droeg. Nog in zijne jongste levensdagen wijdde hij aan dit onderwerp, in verband met andere onderzoekingen van genealogischen en heraldischen aard, de Spaansch-Joodsche uitgewekenen ten onzent betreffende, in onderscheidene artikelen, in den „Navorscher" opgenomen, menige bladzijde.]

Bladz. 588.

[TER ZILVEREN BRUILOFT VAN DEN WELEERW. HEER J. B. H. BRUINIER. De bezongen leeraar was Predikant bij de Hervormden te Amsterdam, en overleed aldaar in den jare 1856. Da Costa waardeerde in hem den voormaligen Akademiebroeder, zoowel als den getrouwen geloofsverwant en medestrijder op het gebied zijner overtuiging in het stuk van godsdienst.]

Bladz. 588.

[FEESTZANG TER GELEGENHEID DER VIERING VAN HET VIJFTIGJARIG HOOGLEERAARSAMBT VAN MR. D. J. VAN LENNEP. Dit dichtstuk werd voorgedragen op den feest- en eeremaaltijd des jubelenden Hoogleeraars, waaraan Da Costa mede aanzat. (*) De Schrijver dezer aanteekeningen herinnert zich dit gedicht nog eenmaal, op verzoek, door den Dichter te hebben hooren voordragen bij eene Vriendenbijeenkomst ten huize van Mevrouw de Douairière Calkoen- Van de Poll, boven reeds vermeld, waarop ook Mr. D. J. Van Lennep tegenwoordig was. De lezing van het gedicht werd opgevolgd door eene warme uitboezeming van den dankbaren leerling aan den hoogvereerden leermeester in welsprekend proza, dat door dezen in gelijken geest en toon beantwoord werd. Voor de deelnemende oogen oorgetuigen had deze jongste zamenkomst (wellicht) van beide aan den avond van beider leven een aandoenlijk belang. Ook Mr. J. Van Lennep, de zoon des Bezongenen, was onder de gasten, hij, met wien Da Costa mede door banden van dichterlijke en

(*) Zie de schets getiteld: „Het vijftigjarig Hoogleeraarambt van Mr. D. J. van Lennep, gevierd enz.," Amst. Fr. Muller, 1850.

Hosted by Google

vriendschappelijke waardeering van jongsaf verbonden was en bleef. Ook dezes Dichters luit verstomde sedert, even als des anderen harp, door den dood, a°. 1868.]

Bladz. 593.

[BY EEN AFBEELDING VAN HET GRAF VAN VOLTAIRE. Dit gedichtje werd vervaardigd om te dienen als Bijschrift van ééne uit een viertal steendrukplaten, voorstellende het graf van Voltaire, uitgegeven bij J. L. Van der Vliet te 's Hage. De andere stelden voor de graven van Napoleon, Frederik den Groote en Chateaubriand, waarbij poëzy gevoegd was van de dichters Tollens, Withuijs en Van Lennep.]

Bladz. 594.

[„MEN ROEPT VAN GROENLANDS BERGEN." Dit lied werd vervaardigd op verzoek van Ds. Jamieson, voor een bidstond voor de Evangelische zending onder de Heidenen. Zie boven.]

Bladz. 596.

[TER NAGEDACHTENIS VAN HERMAN GILDEMEESTER. Deze veelbelovende jonge man, zoon van den Heer H. D. Gildemeester-Boissevain, werd op een togt naar St. Francisco in Californië door den dood weggenomen. Verloofd met eene dochter van den bekenden Geneefschen Christenprediker en zanger César Malan, (thans Mevrouw Scharff te New-York) werd daardoor dit sterfgeval dubbel aandoenlijk, gelijk dan ook de Dichter daarop zinspeelt.]

Bladz. 596.

[AAN ISRAËLS VERSTROOIDEN. Dit gedicht is vóór het boekwerk: Israël en de Volken, uitgegeven bij de Erven F. Bohn te Haarlem 1848, te vinden. Eene Duitsche vertaling er van volgt later.]

Bladz. 598.

[BY DEN DOOD VAN HET JONGSTE KIND VAN ONZE VRIENDEN GREGORY PIERSON-OYENS. Dit lief, maar bevallig lijkgedichtje werd geschreven ter vertroosting van dierbare vrienden, den Heer en Mevrouw Gregory Pierson-Oyens, met wie Da Costa gedurende vele jaren op het innigste vertrouwd was en tot zijnen dood toe bleef. Wat de betrekking nog te inniger maakte, was de belangstelling, die met name Mevrouw Pierson steeds door woord en daad in de

Hosted by Google

zending onder Israël betoonde, gelijk in het algemeen haar talent als stichtelijke schrijfster, vooral ten behoeve der jeugd, door Da Costa hoog gewaardeerd werd. De indruk, door dit veelvuldig verkeer des Dichters ten huize zijner ouders met name op hunnen zoon Dr. A. Pierson gemaakt, blijkt, bij groot verschil overigens in inzicht en gevoelens, uit des laatsten Intimis op eene meesterlijk geschrevene bladzijde ter herinnering van Da Costa, op sterksprekende wijze. Zie Intimis. Mededeelingen door Dr. A. Pierson blz. 28 en 29. Vergelijk ook de schoone en warme Gedachtenisrede, door den jonger vriend aan den hoogvereerden zanger, bij de vijfde verjaring van zijnen sterfdag, gewijd onder den titel van ISAAC DA COSTA, een gedenkrede, 1865.]

Bladz. 600.

[AAN JONKVROUWE ESTHER CAPADOSE, dochter van Dr. Abraham Capadose, thans echtgenoote van Ds. Bervoets, Predikant te Utrecht.]

Bladz. 600.

[Deze BEDE, in des Dichters nagelaten papieren niet voorhanden, werd mij in Da Costa's onmiskenbaar handschrift door de goedheid van Mr. H. J. Koenen medegedeeld. Het heeft mij echter niet mogen gelukken het oorspronkelijke in Byrons werken te vinden.]

Bladz. 601.

[HET WOORD TOT TYRUS. Dit gedicht werd uitgegeven in de Hesperiden, met de volgende:]

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 601. v. 11.

De boorden van Uw kiel zijn van cypressenhout, —

Dat by deze beschrijving het schip zelve van Staat verstaan moet worden, en geen stoffelijk vaartuig, is uitvoerig aangetoond door Van der Palm op dit Hoofdstuk.

Bladz. 601. v. 15.

kunstkeurig ingelegd uit Chittim,

Italië en de eilanden in de nabijheid.

Hosted by Google

Bladz. 601. v. 20.

uit kroost van Arvad

Het eiland Aradus op de Phenicische kust.

Bladz. 601. v. 35.

met muildier beide en paard, waarvoor u Dedan

Een eiland in den Perzischen zeeboezem.

Bladz. 602. v. 1.

Een ander Dedan

Een Idumeesche stam.

Bladz. 602. v. 9.

Uit Aram

Syrië en haar hoofdstad Damascus, vs. 16 en 18.

Bladz. 602. v. 10.

en 't fijnste druivenbloed, dat Chelbons

Volgens sommigen, het hedendaagsche Aleppa.

Bladz. 603.

[UIT MILTONS VERLOREN PARADIJS. Deze en al de volgende vertolkingen uit Homerus, Tasso en Göthe werden vervaardigd om te dienen op de Vrijdagsche Voorlezingen.]

Bladz. 603.

[DES ENGELS VERHAAL. Voor deze vertolking plaatste de Dichter de volgende:]

TOELICHTING.

Overeenkomstig Epische schikkingskunst, waarvan reeds de Dichter der Odyssea het voorbeeld gaf, heeft ook Milton in het midden der Twaalf Zangen van zijn Verloren Paradijs een plaats gevonden voor de dingen, die zijn eigenlijk onderwerp in orde van tijd of noodzakelijkheid voorafgingen. Hy laat die door den Engel Raphaël aan het eerste menschenpaar verhalen, en daaron-

Hosted by Google

der dan ook de geschiedenis der Schepping, die het zevende Boek van zijn onsterflijk Dichtstuk bijna geheel (v. 180—640) vervult.

Bladz. 625.

[DE CHAOS EN HET LICHT. Dit halve-eeuws-lied werd voorgedragen in het Odeon met een weldadig doel. Het werd later in de Politieke Poëzy gedrukt met de volgende:]

VOORREDE.

De tijd, in welken wy leven, ofschoon in de meeste zijner richtingen meer stoffelijk gezind dan dichterlijk gestemd, heeft evenwel al ware het slechts door zijn rusteloos streven en jagen eene hoogst dichterlijke zijde. Geen dag wellicht gaat er voorby, geen dagblad komt ons voor oogen, of daar is overvloed van aanleiding tot poëtische opvatting, van stof tot poëtischen zang. Treurzang of triumfzang? Het hangt af van het standpunt der beschouwing. Treur- en triumfzang evenzeer! daar, waar het standpunt niet bloot de individueele gissing van den Dichter is, maar, aangegeven door het woord van God-zelven met betrekking tot de toekomst der wereld, van uit zijne objectieve vastigheid, op een licht- en troostvol verschiet wijst by de sombere gewaarwordingen zoo voor het naast op handen, als van het tegenwoordige oogenblik.

Het was dit standpunt, dat in het jaar 1840 my den eersteling in de pen gaf van hetgeen men, sedert, mijne politieke poëzy heeft goed geacht te noemen: de Vijf en twintig jaren, waarvan later het Lied des Wachters en dat van: 1648 en 1848 een soort van Tweede en Derde Zang zijn geweest. En ik had het misschien wel by dit drietal voor altoos laten blijven, ondanks de voortgaande en steeds nieuwe zich opvolgende bewegingen in de onderscheidene afdeelingen en elementen der maatschappij, der menschheid, der Christenheid. Doch voor welken Dichter, die zich eenmaal op deze baan geplaatst zag, zou het jaartal, dat wy schrijven, niet iets byzonder opwekkends hebben gehad tot het werpen op nieuw van een blik op den gang der tijden, en het wedergeven van den diepen indruk daarvan in een Lied? Het vijftigste jaar der Eeuw kon alzoo wel niet onbezongen blijven; aan stof althands van buiten, aan eenige beweging inwendig, ontbrak het daartoe nog niet.

De vrucht dezer aandrift deel ik, by de snelle vlucht van dagen en gebeurtenissen zonder veel uitstel aan belangstellenden in deze

Hosted by Google

mijne latere dichterlijke voortbrengsels mede. De Chaos en het Licht is op nieuw een Lied van den tijd en van de toekomst, dat intusschen van zijne drie voorgangers, zoo ik acht, in vorm en samenstel nog al eenigszins verschilt. Stelde toch het Lied van 1840 ons achteréénvolgens enkele sterk uitkomende oogenblikken in de geschiedenis van Europa en van de Christenheid voor; — doorliep het Lied des Wachters in 1847 niet zoo zeer de dagen reeds achter ons, als wel de toestanden der voorname Europeesche Staten, en de teekenen van de tijden zoo in het Zuiden als in het Noorden, zoo in het Oosten als in het Westen, gelijk zich die op dat oogenblik aan het oog des beschouwers vertoonden; — plaatste een later Dichtstuk tegen over elkander het tijdvak, in 1648 besloten, en dat hetwelk met 1848 geopend werd; — het vers dat thands met den titel van Halve-eeuws-lied in het licht treedt, laat zijne voorstelling der naderende toekomst van een eenigszins anders ingerichte inleiding voorafgaan. Ten behoeve eener zuivere opvatting van den samenhang in dit gedeelte des Dichtstuks, is wellicht een woord van voorkomende opheldering hier niet overbodig.

Drie onderscheidene stemmen, die geen van allen de verwachting van den Dichter-zelven uitdrukken, gaan de ontwikkeling zijner eigene overtuigingen in dezen zijnen nieuwen Tijdzang vooraf.

De eerste stem geeft het denkbeeld te rug dergenen, die de tegenwoordige schuddingen in de politieke en sociale wereld als de onfeilbare voorboden beschouwen van eene algeheele vernietiging der wereldbeschaving, van een te rug vallen tot een volstrekten staat van barbaarschheid, by de volken van Europa althands. Dat het gevoelen, door deze stem vertegenwoordigd, niet bloot die eener overdrevenheid van angst wegens de verschijnselen van het oogenblik, en nog veel minder die der onbedrevenheid in de geschiedenis der volken en der wereld is, kan blijken, onder anderen, uit een veel beteekenend woord, eenige jaren geleden reeds door den beroemden Niebuhr geuit: „dat wy, zoo God het niet als door een wonder verhoedt, te wachten hebben een verstoring, gelijk aan die, welke de Romeinsche wereld onderging in het midden van de derde eeuw onzer jaartelling: eene vernietiging van alle welvaart, vrijheid, beschaving en wetenschap." (*)

De tweede stem in het Dichtstuk erkent het gevaar, in de eerste afgeschilderd, als dreigend maar niet onafweerbaar. Zy wil

(*) Römische Geschichte, II Pref. p. V.

Hosted by Google

het middel van bewaring en redding in een krachtig stuiten van den loop der eeuwbewegingen, in een toevlucht nemen tot de meest consequente vormen van een onbepaalde Alleenheersching, gezocht hebben; zy stelt een soort van ideaal daartoe voor: het gebied van den Russischen Czaar.

Tusschen deze beide uitersten: van een pessimisme zonder eenig uitzicht van latere oplossing of herstel, en de wanhopige hoop op een Asiatisch absolutisme, plaatst zich dan vervolgens, als derde stem, die van het juiste midden, hetwelk zich met betere uitkomsten voor beschaving en menschheid uit de woelingen van dit tijdvak blijft vleien, en zich de gevaren van het oogenblik òf vergoêlijkt door het denkbeeld, dat het ten allen tijde met de menschheid wel zoo wat meer of min als in onzen tijd gegaan is, en alles ten slotte zonder schipbreuk, veel min ondergang der maatschappij, wel zal te recht komen.

Ik vlei my, dat in het Dichtstuk aan de vertegenwoordiging der drie opgenoemde gevoelens niets in den mond gelegd is, dat de voorstanders daarvan niet geredelijk zouden erkennen, in substantie hunne gedachten uit te drukken; ofschoon dan ook hier en daar de wijze of de toon der uitdrukking van een zekere ironie niet moge vrij zijn, die het doet gevoelen, dat de Dichter in die stemmen alles behalve zijne eigene overtuigingen heeft nedergelegd.

Doch ofschoon dan ook het standpunt en de uitzichten, daarin ontwikkeld, wat de laatste resultaten betreft, in lijnrechten strijd zijn met hetgeen de tweede Afdeeling van het vers als de innige geloofsovertuiging van den Dichter-zelven hier op nieuw te kennen geeft, uit één zet, en belijdt, zoo is het er evenwel ver van daan, dat van de onderscheidene byzonderheden, in de drie stemmen opgenomen, niet nog veel zoude overblijven, waarvan òf het feitelijk bestaan zonder bedenking erkend, òf zelfs de beschouwing, als op zich-zelve juist en waar, toegestemd moet worden. Het is met deze stemmen gelegen (indien de vergelijking ter opheldering geoorloofd is) als met de redenen der vrienden van Job in het Bijbelboek van dien naam, wier verkeerde beschouwing van het eigenlijke vraagpunt niet verhindert, dat hunne redenen eene menigte van groote waarheden bevatten en uitdrukken, die door niemand mogen worden gewraakt of als onnut ter zijde gesteld.

Ik heb met deze toelichting van een nog ongelezen Dichtstuk het (erkend) min dichterlijke van een soort van commentarie op eigen arbeid misschien reeds veel te ver gedreven. Toch mag ik

Hosted by Google

het my-zelven niet te zeer verwijten, verlangend als ik was om, by slechts eenigszins te vreezen onduidelijkheid of misverstand, al het mijne te doen om, in eene eerste plaats ten aanzien der zaken-zelve, begrepen te worden. Ook hierin ga ik liefst uit van het beginsel, dat, waar ook anders de spreuk moge gelden: „de kunst alleen om de kunst!" op het terrein van poëzy, my aangewezen, de Dichter zich de bij ten voorbeeld mag stellen, die haar zeshoek van was niet bouwt om de schoone regelmatige figuur-zelve, maar om de eetbare honig, die het hare bestemming is daarin neder te leggen.

Eenmaal dan nu my zoo ver ingelaten hebbende met de toelichting van samenstel en bedoeling ten aanzien van het Dichtstuk in zijn geheel, zal ik my wel minder behoeven te verschoonen wegens het geven van opheldering omtrent enkele byzonderheden. Ik meen, in elk geval, dat er van deze laatsten slechts zeer weinigen zijn, die hier dergelijke uitlegging vorderen. De meeste feiten, waarop het Dichtstuk zinspeelt, zijn van de meest openbare bekendheid. De volgende plaatsen alleen schijnen my tot eenige herinnering of verklaring te noodigen.

Hetgeen op bl. 627 van de spanning tusschen „Israëller en Duitscher" gezegd is, ziet op het wèl bekende deel, dat een aantal zich by uitnemendheid verlicht noemende Israëliten aan de jongste woelingen in Duitschland op meer dan ééne wijze genomen hebben. Men mag daarby intusschen niet vergeten, dat zich ook in de rangen van het Behoud meer dan één Israëlitische naam onderscheiden heeft, zeer bepaaldelijk in Hongarijë; maar vooral mag hier herinnerd worden, met hoe weinig wederzijdsche trouw den Israëliet, hetzij in Duitschland, hetzij in Frankrijk, zijne aansluiting ook aan de partij der omverwerping vergolden pleegt te worden. Men vergelijke voorts over deze aangelegenheid mijn Overzicht van de Geschiedenis der Joden (IVe Boek bl. 531 en volg.) Aangaande verder hetgeen ter zelfder plaats in het Dichtstuk omtrent de zendelingen van den verdelgenden Omwentelingsgeest in Duitschland gezegd is, zijn schrikverwekkende, maar daardoor juist te gewichtiger byzonderheden medegedeeld in de Bijdragen tot de Geschiedenis van Radicalismus en Communismus, ten jare 1848 in onze taal met een zeer merkwaardig Voorwoord uitgegeven door mijn geachten Vriend Mr. A. Baron Mackay. — De melding van Dr. Gutzlaff in de slotregelen van het Dichtstuk zal, in dit oogenblik vooral, wel

Hosted by Google

geene toelichting behoeven. Minder algemeen bekend waarschijnlijk ofschoon in zijnen werkkring vooral niet minder belangrijk, is de naam van Casalis, den oudsten Zendeling van de Parijsche Société des Missions Evangéliques, sedert vele jaren onder veel lijden en zegen werkzaam onder de Bassutoos en andere verwilderde stammen in Zuid-Africa. — De Christelijk verhevene gedachten, plannen en werkzaamheden van den Candidaat Wichern te Hamburg (op welke ter zelfder plaats in het Dichtstuk gezinspeeld wordt) ter evangelisatie en redding van diep vervallene massaas in het midden der Christenheid-zelve, hebben ook door zijn boek: Ueber innere Mission Europeesche bekendheid verkregen. Onze Heldring, die, reeds onafhanklijk van het voorbeeld des voortreflijken Hamburgers, eenige dier denkbeelden in het leven bracht door zijne stichtingen zoo van Hoenderloo als van Steenbeek, zal (hopen wy) door de spoedig gewachte mededeeling van een onlangs door hem volbracht bezoek te Hamburg en te Berlijn, ons nog meer in byzonderheden bekend maken met den man en zijnen veel omvattenden arbeid.

En hiermede, na een welgemeend Heil aan mijnen Lezer, ter zake!

1850.

[Het gedicht werd besloten met de volgende:]

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 625. v. 25.

met menig vrijheid, enz.

Wat hier bedoeld werd, is straks duidelijker uitgedrukt, bladz. 629 v. 19 20.

Bladz. 627. v. 6.

Chiméraas beeld gelijk,

Het door Bellerophon in de fabel overwonnen monster, door Homerus beschreven als volgt:

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δε χίμαιρα.

„Van voren leeuw, van achter draak, in 't midden geit."

Bladz. 636. v. 22.

Hoofd- en gevelsteen van 't Huis! —

Hosted by Google

Op welke gronden sommigen meenen door het Hoofd des hoeks (Ps. CXVII: 22), niet een Hoeksteen, maar den Gevelsteen, in toepassing bepaaldelijk op den verworpen, straks verheerlijkten Christus te mogen verstaan, is beschreven in de Nederlandsche Stemmen, Dl. V. 130—132.

Bladz. 638.

[AAN DR. K. GUTZLAFF. Welk een vurig vriend en bevorderaar der Christenzending onder de Joden Da Costa ook zijn mocht, dit belette hem niet ook de belangen der zending onder de Heidenen op het hart te dragen. Bleek dit reeds vroeger uit de door hem vervaardigde Zendingsliederen, een nieuwe proeve daarvan geeft dit klein gedicht aan den ijvervollen China-vriend Dr. Gutzlaff, die zich toenmaals in ons midden bevond.]

Bladz. 639.

[OP EEN AFBEELDSEL VAN BILDERDIJK. Bij de opname van dit gedicht ten geleide van Bilderdijk, in het Album van Schoone Kunsten geplaatst, deed Da Costa dit Dichtstukje vergezeld gaan van de Aanteekeningen, die hier volgen:]

Bladz. 639. v. 19.

Zijns levens,

Het portret van Bilderdijk, onlangs in dit Album verschenen, dankt zijnen oorsprong aan eene schilderij vervaardigd door den kunstschilder Schmidt ten jare 1787. De Dichter was toen drie en dertig jaren oud. Het jaartal, aangeduid door het onder den naam geplaatste cijfer, is ook kenbaar aan het Oranjelint met medaillon van Willem V, hetwelk tot evengenoemd tijdvak in de geschiedenis der Nederlandsche Republiek verwijst.

Bladz. 639. v. 23.

hem uitwierp van dit strand en prijs gaf aan de baren;

De uitzetting van Bilderdijk uit het grondgebied van den Haag, daarna van de provintie Holland, en vervolgens van geheel de Bataafsche Republiek, was het gevolg van een alleszins kalm en voegzaam, maar door den aart-zelve der zaken en der redenen scherpsnijdend, Adres aan de Provisioneele Representanten van het Volk van Holland, waarby vrijstelling van den

Hosted by Google

nieuwen Eed, ook aan de Advocaten by den Hove van Holland opgelegd, verzocht werd hoofdzakelijk op grond, dat TEN EERSTE naar alle beginselen van algemeen en Staatsrecht van niemand het bezweeren van gevoelens kan gevorderd worden, en dat nog zoo veel te minder, daar de vrijheid van gevoelens van zelve begrepen was in de by openbaar Placaat afgekondigde vrijheid voor ieder om zijne gevoelens te openbaren het zij door den druk, het zij op eenige andere wijze; dat TEN TWEEDE de onvervreemdbare rechten van den mensch en den Burger door den Adressant geenszins zoodanig als by placate verklaard waren, in geweten konden erkend worden, en dat wederom te minder, daar de nadere bepaling van rechten later nog eerst zou moeten geschieden, volgens datzelfde Placaat, by eene nationale byeenroeping van Repraesentanten van het geheele volk; dat TEN DERDE, — een zoodanige eed, als thands gevorderd werd, in des Adressants geweten onbestaanbaar was met de vroeger door hem afgelegde van getrouwheid aan de Souvereiniteit der Staten van Holland en Westvriesland met het Erfstadhouderschap in het Doorluchtig Huis van Oranje en Nassau. Op dit Request, sedert met andere Echte Stukken daartoe behoorende in het licht gegeven (a°. 1821), werd door Hunne Hoogmogenden (gelijk zich toen nog de Repraesentanten van het Bataafsche volk bleven noemen) in echt revolutionaire taal besloten, aan den „befaamden Willem Bilderdijk" door den Procureur Generaal te doen gelasten om binnen den tijd van 24 uren den Haag en binnen dien van acht dagen geheel Holland te verlaten, en voorts, „van dat schandelijk request copie te brengen ter tafel van de Generaliteit, met communicatie van de resolutie by deze vergadering genomen, ten einde men tegen zulk een gevaarlijk sujet in de andere provintiën op deszelfs hoede zoude kunnen zijn."

Bladz. 639. v. 25.

een krans van smaadheên vlocht voor zijn vergrijsde hairen.

Onder andere voor het nageslacht ongelooflijke beleedigingen den grooten Dichter en Denker aangedaan staat my nog levendig voor den geest hoe, op zeker oogenblik van buitengewone ergernis, niemand zich in de nabyheid van den Grijzaart wilde plaatsen by zijn verschijnen in eene letterkundige Maatschappij, waarvan hy een der oudste leden was; tot dat de, by alle verschil van gevoelen

Hosted by Google

altijd loyale Kemper binnentrad en naast Bilderdijk plaats nam. De buitengewone ergernis was gegeven, als men waarschijnlijk reeds gegist heeft, door des Dichters in lessen en verzen te veld trekken, destijds, tegen dat beginsel van onhistorische constitutiën, waarvan althands de vruchten in 1830 en 1848 door duizenden ook van zijne hevigste tegenstanders zoo bitter betreurd en hevig veroordeeld zijn.

Bladz. 640. v. 8.

„kwam by zijns Dichters lijk Florence boete doen; —

Men weet dat de Italiaansche Hoofddichter Dante Alighieri door de partij der Guelfen uit zijne geboorstestad Florence ten jare 1301 verdreven, te vergeefs by herhaling den te rug keer beproefde, die hem tot op zijnen dood (voorgevallen in 1321) door den onwil des volks onmogelijk werd gemaakt. Hy stierf diensvolgens in de ballingschap en na veel zwervens te Ravenna. Onmiddellijk vaardigde de Republiek van Florence een plechtig gezantschap af naar den Vorst van Ravenna om het stoffelijk overschot van den grooten balling te bekomen. Straks richtten zy standbeelden voor hem op, lieten medailles slaan ter zijner eer, stichtten een openbaren leerstoel in hunne stad met het bepaalde doel om aldaar de Divina Commedia te doen voorlezen en uitleggen, en hielden tot op dezen dag niet af aan de gedachtenis huns Dichters als ware het te vergoeden wat het vaderland hem by zijn leven was schuldig gebleven.

Bladz. 640. v. 9.

„maar Bilderdijk ontsliep, en Neêrland bleef vervolgen."

Men zal de uitdrukking misschien wat sterk vinden. In den starren letterlijken zin opgevat is zy bijna ongerijmd. Men is met den dood van alle personeele vervolging immers vrij! en bovendien, heeft niet met betrekking tot Bilderdijk de Dichter W. D-S in den Gids, nog onlangs de aanspraak des overledene op rust (meer dan roem) doen gelden? Maar indien stelselmatige miskenning van eens grooten mans verdiensten met eenig recht tot eene daad van vervolging mag betrokken worden, zoo laat ik het aan onpartijdiger, dan ik-zelve in deze zaak zijn kan of mag, volgaarne over, na behoorlijke kennisneming van hetgeen van Bilderdijk ook na 1831 in ons land geschreven is, te beslissen of de uitdrukking onjuist was. Heeft, om iets te noemen, niet nog onlangs

Hosted by Google

de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leyden kunnen goedvinden het jongst uitgegeven Deel harer Werken te openen met een vertoog, in haar midden voorgelezen, om te bewijzen dat Bilderdijk in het politieke niet veel meer dan een weêrhaan is geweest? Men mag zich voorstellen dat in een volgend Deel dier werken ook des Dichters handhaving tegen dit oordeel niet zal ontbreken; doch ook al werd die daar ter plaatse niet gegeven, het stuk-zelve zal wel niet licht iets meer bewijzen, dan de persoonlijke vooringenomenheid des Schrijvers tegen Bilderdijk en zijne Godsdienstig-staatkundige beginselen. In plaats van een historisch, kritisch, psychologisch onderzoek omtrent de verhouding tusschen die beginselen en de praktische toepassing daarvan in het leven des Dichters, is hier althands niets anders geleverd dan eene eenzijdige, onedelmoedige en onmenschkundige acte van aanklacht. Doch by dit enkele voorbeeld bepaalt zich de onbillijkheid jegens Bilderdijks streven en zijne nagedachtenis niet.

Waarlijk! men doet zijne natie even weinig dienst met de toedichting van deugden, die haar zoo byzonder niet eigen zijn, als met de miskenning van die, door welke zy wezenlijk uitmunt. Ik geloof dat al zeer weinige volken in beiderlei opzicht meer miskend worden dan het Nederlandsche. Men roemt hoogelijk zijne verdraagzaamheid. Het zij zoo (schoon ook te dezen opzichte de jaarboeken van 1834—1840 treurige uitzonderingen hebben opgeleverd) voor zoo ver het openbare en geweldige vervolging geldt! In ons land heeft de onverdraagzaamheid een karakter van voorzichtigheid en overleg doorgaans, dat voor dergelijke uitspatting tot op zekere hoogte beveiligt. Maar het zou de moeite waard zijn te onderzoeken of er wel een land in geheel Europa bestaat waarin, by gelijken roep van verdraagzaamheid en naauwgezetheid, aan vooroordeel en partijzucht meer wordt toegegeven in den weg van anonymiteit, clubistery, bedekte uitsluiting en al wat meer op dit gebied naar wegen en werken der duisternis voor het minst zeer gelijkt. Hoe dit zij, de onverdraagzaamheid, althands door Bilderdijk in hare beide vormen van openbaar geweld en verborgen overleg ondervonden, behoort tot de onloochenbare feiten der geschiedenis.

Amsterdam, 1851.

Bladz. 640.

[GELUKWENSCH AAN J. BOSBOOM, enz. Deze feestgroet aan den Heer Bosboom en Mejvr. Toussaint bij hun huwelijk toegezongen,

Hosted by Google

geeft getuigenis van de hartelijke en innige vriendschap, die Da Costa steeds aan onze groote Romandichteres verbond, en waarin later de ook zelf als Broeder-kunstenaar door den Dichter hooggewaardeerde Schilder Bosboom mede werd opgenomen. De beeldtenis van Mevr. Bosboom, in des Dichters studeervertrek opgehangen, strekte bij zoo vele anderen tot een nieuw teeken hoe hoog zijne geniale Vriendin door Da Costa werd geschat.]

Bladz. 641.

[DAVID. Dit gedicht werd vervaardigd om te worden opgenomen in den bundel Apostelen en Profeten, en later herdrukt in de Hesperiden.]

Bladz. 659.

[AAN JONKVROUWE E. H. LUDEN. De jeugdige dichteresse, getroffen door de lezing van des Dichters Lijden en Heerlijkheid, gaf dien indruk weder in een gedicht; waarvoor bovenstaand dichtstukje tot dankbetuiging strekken moet. Wij achten ons gelukkig het gedicht, dat daartoe aanleiding gaf, te mogen laten volgen.

AAN MR. I. DA COSTA,

NA HET LEZEN VAN ZIJN DICHTSTUK „LIJDEN EN HEERLIJKHEID."

Ja! wèl gevoeld, gedacht, gesproken,
Da Costa! Zanger Godgewijd!
Gy, lavastroom, wiens aadren koken
Van ijver voor Gods majesteit!
Gy hebt het zwaard des Woords geheven,
Uw God is Hy die krachten schenkt;
U reikt de Vorst van dood en leven
Den heilteug, waar Ge Uw ziel aan drenkt!

Gy moogt in 't heilgeheimnis dringen,
Aan Zijn beminden slechts ontdekt;
Gy moogt van de eeuw'ge liefde zingen,
Die „psalmen in den nacht" verwekt.
Het blij „Hosanna! looft den Heere!"
Is steeds uw dankbre melody;
Dat het ook ons dien juichtoon leere,
Herhaald door zalige Englenrij!

Hosted by Google

Gy hebt gehoopt, geloofd ten leven,
  En in den raad Uws Gods geschouwd;
't Is U genoeg: „Er staat geschreven;"
  Het „Amen! ja!" hebt Gy vertrouwd!
O zalig zy die dus verwachten
  Het eeuwig heil hun toebereid,
En hier het lijden zeeg'ning achten,
  Verbeidend 's Hemels heerlijkheid!

Op nieuw dan 't zondig hart bestreden,
  Op nieuw 't in 's Heilands bloed gedoopt!
Op nieuw vertrouwd, op nieuw gebeden,
  Op nieuw geworsteld en gehoopt!
Op nieuw het vaandel nagedragen
  Den Overwinnaar en den Held,
Op nieuw den vijand stout geslagen,
  En door Gods kracht ter neêrgeveld.

O Leeuw, uit Juda's stam gesproten!
  O Vorst van tijd en eeuwigheid!
Uw eer zij op Uw gunstgenooten,
  God van volkomen zaligheid!
O hoor de stem van ons verlangen,
  Kom met den schepter en de kroon!
Wy wachten U met jubelzangen;
  Ja, Jezus, kom! Gy Koningszoon!

December 1851.

Jammer maar dat de jonge dichteresse (die sedert in den echt verbonden werd met Jonkheer Mr. J. J. de Geer van Rijnhuizen) sedert niet meer zulke welluidende harptoonen in Hollandsche dichtmaat te hooren gaf, ofschoon zij ons als ware het tot vergoeding daarvan in de gelegenheid stelde om van haar speeltuig in het haar zeer vertrouwd en eigen Engelsch eenige dichtproeven te ontvangen. De liefelijke poëzy, in die taal door haar openbaar gemaakt, draagt den titel van Lays of Hearth and Home, Amsterdam, C. M. Van Gogh, 1862. De schoone verwachting, die deze eersteling opwekte, zou echter niet worden vervuld: hij zou tevens haar zwanenzang zijn. Een vroege dood maakte een einde aan haar jeugdig leven. Zij overleed in den jare 1867.]

Hosted by Google

Bladz. 660.

[AAN DS. O. G. HELDRING. Naauw en hartelijk was de band, beide van vriendschap en geloofsgemeenschap, die sedert vele jaren Da Costa met Hollands „Wichern" verbond. Daarvan getuigt op welsprekende wijze de dichtergroet aan den feestvierenden Herder.]

Bladz. 660.

[EZECHIËL. Dit gedicht werd mede vervaardigd om te worden opgenomen in den bundel Apostelen en Profeten.]

Bladz. 667.

[AAN DEN WELEERW. HEER P. J. J. MOUNIER. Deze hooggeachte leeraar bij de Waalsche Gemeente te Amsterdam deelde ook als onderwijzer in de godsdienst van onderscheidene zijner kinderen in de innige achting en genegenheid des Dichters, waarvan dit dichtstukje mede tot proeve strekken kan. Wederkeerig schatte hij van zijn kant Da Costa hoog, deelde bij verschillende gelegenheden in diens huisselijk lief en leed, en liet ook bij het graf zijner Hanna zijne vertroostende stem hooren.]

Bladz. 667.

[VOOR IERLAND. Wederom eenige zangcoupletten, ten verzoeke van wijlen Ds. Jamieson, voor een bidstond ten behoeve van de bekeering der Katholieke Ieren tot het reine Evangelie der Apostelen en Hervormers gehouden.]

Bladz. 670.

[TER BRUILOFTSFEEST VAN G. E. BARON VAN ASBECK, enz. Op de bruiloft van eene der dochteren van Graaf Dirk van Hogendorp kon een harptoon van den met haren vader en huis zoo innig verbonden dichter niet ontbreken. Daar de Bruidegom toenmaals als Rijksontvanger te Noordwijk gevestigd was, moet daaruit de toespeling op deze plaats worden verklaard.]

Bladz. 671.

[DEN HEER J. A. VAN EYKEN. In deze regelen aan den naar Duitschland vertrekkenden toonkunstenaar en componist blijkt op nieuw Da Costa's warm gevoel voor muzijk, aan welke kunst ook hij allicht met Luther, den dichter van het straks volgend Psalmlied, na de theologie eene eerste plaats zou hebben ingeruimd. Ook Van Eykens „poëzy in tonen" zou echter niet lang meer klinken: ook

Hosted by Google

voor hem sloot alras de dood de bane des roems, die hy met zooveel geestdrift opstreefde.]

Bladz. 672.

[IN HET ALBUM DER BEWAARSCHOOL SOPHIA TE VOORBURG. Aan de edele stichtster dezer school, gelijk mede aan haren echtgenoot Baron van Wassenaer van Catwijck, thands lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gevoelde zich Da Costa door den band der vriendschap, zoowel als der erkentenis voor betoonde gastvrijheid, mede verbonden. Dit gaf hem aanleiding de school, die zich in de hooge bescherming van Neêrlands Koningin verblijden mag, en die in harer Majesteits tegenwoordigheid met een toespraak van Dr. J. J. Van Oosterzee, mede een van Da Costa's meest geschatte en innigst geliefde vrienden, ingewijd werd, met een dichterlijke bede Gode op te dragen, waarbij echter, naar de hem kenmerkende gewoonte en behoefte zijns harten, de raadgeving ook aan den volwassenen bezoeker der school niet ontbrak.]

Bladz. 672.

[LUTHERS PSALMLIED. Eerst gedrukt in het Tijdschrift „de Handwijzer." Niet oneigenaardig is het, met deze vertolking van het beroemde Luthers lied de vertaling te vergelijken, die een ander uitstekend vaderlandsch Dichter, J. J. L. Ten Kate, daarvan gaf in zijn Luthers Harp, bl. 55. Da Costa was met dezen jongeren kunstbroeder niet alleen hoogelijk ingenomen, maar ook persoonlijk bevriend. Ten Kate bracht den zanger na zijn overlijden een schoone hulde in zijn letterkundige studie, ten titel hebbende: Bilderdijk en Da Costa."

Hij voegde daaraan ook het lied toe, dat hij reeds in zijne dichterlijke lente Da Costa had toegezongen, en dat het mij aangenaam is hier, met vergunning des Dichters, te laten volgen:]

AAN ISAAC DA COSTA.

Neen, 'k waag het niet u de weelde te malen,
't Vlammende, bruisende zielengenot,
Dat ik, verrukt, in het hart voelde dalen,
Als gij uw cither deedt klinken voor God;
Als ge, op de wijs der gewijde Profeten,
d' Eeuwige zongt, in verblindenden glans
Hoog op den troon aller eeuwen gezeten,
Waar zich de waerelden scharen ten dans;

Hosted by Google

Als ge u op wieken verhieft van den morgen,
Tot waar 't gordijn van het Heilige blonk,
En mij uw hymne: „Jehovah zal zorgen!"
Trillend en schokkend den boezem doorklonk!
't Was me, als vernam ik het murmlen der psalmen,
Israëls Priestren de lippen ontvloôn,
Menglend in 't ruischen der buigende palmen
En des Jordaanstrooms, die golfde op hun toon....
Maar o, hoe groeide, hoe klom mijn vervoering,
Hoe daalde een zalige vreugd in mij neêr,
Toen 'k u, ontvlamd in nog heilger ontroering,
't Hallel hoorde uiten voor Jezus den Heer!
Toen gij Hem zongt als den Zondenvernieler,
Broeder en Meester en Heiland en Hoop,
d' Onheilverwinner, den Levensbezieler,
Die ons Zijn geest schonk ten loutrenden doop!
Toen scheen mijn ziele, bevrijd van haar teuglen,
Op uw gezang in 't Oneindig' gevoerd:
'k Hoorde een geruisch van welluidende vleuglen,
Hymnen en harpen, door de Englen geroerd:
Toen heb ik juichend de knieën gebogen,
Daar mij deze Aarde en al 't aardsche verdween,
En met den traan der verrukking in de oogen,
Leefde ik in God en mijn Heiland-alléén!...
Ja, ik gevoel het, aan u schonk de Heere
De edelste, heerlijkste gave der aard:
Gij zijt een speeltuig, bestemd tot Zijne eere,
Levende harp, door Zijn liefde besnaard.
U is de geest des gebeds en der zangen,
U, de beheersching van 't menschlijk gemoed:
Gij hebt de roeping des Dichters ontfangen,
De almacht der Taal, bij den Pinkstervlamgloed!
Ach, wat al harten, door jammren gebroken,
Moedloos en morrend om waereld en lot,
Die, als een duif in de veêren gedoken,
Naauwlijks de vleuglen meer uitslaan naar God!
Ach, wat al geesten, in sluimring gezonken,
Klevende aan 't stof, of begraven in 't slijk,
Waarin de hoogre, de Godlijke vonken
Naauwlijks nog smeulen, aan sintels gelijk.

Hosted by Google

Wees hun ten troost en ten heilheraut tevens!
Strek' hun ten heilbode en boete-bazuin!
Blijve ons uw stem die eens Engels des Levens,
Die, ten Geleigeest, ons zweeft om de kruin!
Mogen de Machten der Eeuw u niet loven,
Doet de miskenning op distlen u gaan,
Palmtak des Dichters! gij bloesemt daar Boven:
De Eeuwigheid wreekt wat de Tijd heeft misdaan!
En wat zijn lauwren, die 's avonds verkleuren,
Als hij er 's morgens het hoofd meê omwindt,
Wat, bij de vreugd die hij dàn ondervindt,
Als hij één hart aan 't verderf mag ontscheuren,
Voor God en Haar-zelve ééne ziele herwint?

1841.

Bladz. 673.

[NAAR SCHOTLAND. Dit gedicht, door hem op een reize in Engeland en Schotland, in 1855 vervaardigd, schreef Da Costa oorspronkelijk in 't Engelsch, gelijk blijkt uit de reeds in de Hesperiden gedrukte regels, die later zullen worden medegedeeld.

De ligte scherts in den laatsten regel ziet op den Edimburgschen zeewind, die voor den ingezeten zoowel als voor den vreemdeling het genot der schoone stad wel eens stoort.]

Bladz. 674.

[HEIMWEE. Het zal naauwelijks noodig zijn te herinneren dat men hier een nagalm en tegengalm tegelijk van het beroemde lied van Mignon uit Göthes „Wilhelm Meister" ontvangt. Op het in dit lied voorkomende Daarheen! zinspeelt de Dichter in het hierna volgend vers ter gedachtenis van zijne dochter Hanna. Aan den voet teekende hij aan: Het Heimwee, voor mijne Dochters op muzijk van Beethoven door my geschreven.]

Bladz. 676.

[MILTONS KLINKDICHT en IONA. Beide deze Engelsche dichtstukjes werden door Da Costa vertaald, op verzoek van den uitgever, als behoorende tot een mede uit het Engelsch overgebragt werkje, getiteld: „Het boek en zijne geschiedenis" (Meppel, Wilson en Co. 1855). Wie het eiland Iona, in de hervormingsgeschiedenis

Hosted by Google

van Schotland beroemd, wil leeren kennen, leze de schets van Beets in: „De Vereeniging, Christelijke Stemmen," October 1861, en sedert afzonderlijk uitgegeven.]

Bladz. 677.

[AAN JONKVROUWE HOOFT VAN VREELAND. Bij alle waardering van eigen afkomst uit edel Spaansch-Joodsch bloed, kenmerkte zich Da Costa steeds door prijsstelling ook op het voorregt dergenen, die hunnen oorsprong uit de doorluchtige namen der Nederlandsche Republiek konden afleiden. Nogtans was in dit gedichtje, welks in woordspeling zich behagende vorm aan de Bijschriften onzer oudere Dichters herinnert, de hulde aan „Drossaart Hooft" zekerlijk niet beter gemeend, dan de uitdrukking van Da Costa's vriendschappelijk gevoel voor de Jonkvrouw zelve, aan wie en aan wier huis hij zich door een heiligen band verknocht gevoelde.]

Bladz. 678.

[AAN MIJNE LIEVE FRANCISCA. Teeder Vader voor alle zijne kinderen, klopte Da Costa's hart niet het minst warm voor deze jongstgeborene zijner dochters, van wier liefde en liefdebetoon hij zich tot het einde zijns levens steeds mogt omringd zien.

Niet lang na zijn overlijden werd zij de gelukkige echtgenoot van den broeder haars zwagers, den Heer A. W. Ramann, dien zij begon naar Koppenhagen, de plaats zijner toenmalige bestemming, te volgen, maar met wien zij later in haar vaderland wederkeerde, tot blijdschap van de vele vrienden, die haar noode aan den vreemde hadden afgestaan.]

Bladz. 678.

[TER ECHTVIERING VAN MR. I. CAPADOSE, enz. Hartelijk deelende in alles wat het Huis van zijnen boezemvriend Capadose betreft, klonk ter eere van den echt van diens eenig overgebleven zoon, mede Da Costa's dichterlijke lier.]

Bladz. 682.

[TER VIJF EN TWINTIGJARIGE ECHTVIERING VAN C. J. F. BARON DE CONSTANT REBECQUE, enz. De zinspeling op den uitheemschen oorsprong van de beide edele familiën, tot welke de jubelende Bruidegom en Bruid behooren, zoowel als op de omstandigheden, waaronder deze herwaarts kwamen, verklaart zich zelf. Van de

Hosted by Google

twee „zonen-zelv' des Huizes," is sedert de een als eerste Luitenant der Genie overleden. De „dankbare kweekelingen" zijn jeugdige weezen, spruiten van den stam der De Grovestins, onder het gastvrij dak van hunnen Oom Baron De Constant Rebecque als zonen opgenomen.]

Bladz. 684.

[EEN GEBED VOOR DEN „HERAUT." Dit gebed was bestemd om te dienen tot nieuwjaarsgroet voor De Heraut bij de intrede van het jaar 1858. Welk een deelneming den Dichter omtrent dit Dagblad, onder redactie van zijnen stam- en geestverwant Ds. C. Schwartz, Predikant bij de Vrije Schotsche Kerk te Amsterdam, steeds bezielde, kan behalve uit dit gedicht, uit menige proza-bijdrage van zijne hand daarin opgenomen blijken. Voor de gemeenzame vriendschap en gemeenschappelijke zamenwerking op meer dan één gebied, die beide Broeders uit Israël jaren achtereen verbond, richtte Ds. Schwartz onder anderen een klein gedenkteeken op in het bundeltje getiteld: Gedachtenis aan Mr. Isaac Da Costa, uitgegeven te Amsterdam bij H. De Hoogh, 1860. Eenigen tijd na 's Dichters overlijden begaf Ds. Schwartz zich metterwoon naar Londen, waar hij met geen minderen ijver de Evangelieprediking aan zijne geloofsverwanten met de behartiging van de Evangelisatie zijner Joodsche stamverwanten verbond, totdat hij den 24sten Augustus 1870 aldaar overleed. De Heraut, waarin zich de stem der beide vrienden Israëls zoo vaak vereenigd liet hooren, stierf niet met hen, maar bleef, in min of meer gewijzigden vorm, thans onder redactie van den Amsterdamschen prediker Dr. A. Kuijper, voortbestaan.]

Bladz. 687.

[IN HET ALBUM VAN DEN WELEERW. HEER A. VERSTEEGH, enz. Deze jeugdige veelbeloovende prediker werd op den dag-zelven zijner beroeping naar Nichtevecht krank door eene longtering, die eindigde met hem ten grave te slepen. Een schriftelijk aandenken van hem werd zijnen vrienden aangeboden in de uitgave van zijne Nagelaten Leerredenen, met een voorrede van Ds. Couvée, Amst. 1860.]

Bladz. 687.

[AAN MEJUFVROUW E. D. C. DE BORDES. Dit kleine lied was niet alleen een gedachtenis maar tevens een erkentenisblijk des Dichters voor vele en aanhoudende proeven van vriendschappelijke

Hosted by Google

toewijding en dienstbetoon, vooral in dagen van beproeving, krankheid en rouw, door de jeugdige vriendin aan Da Costa en zijn Huis gegeven. Treffend is het, daarbij het bericht te moeten voegen, dat deze Jonkvrouw den zanger, dien zij bij zijn leven zoo hartelijk had vereerd en liefgehad, ook al spoedig volgde in den dood, daar zij den 4den Februari 1866 te Renkum bij Wageningen ten huize van hare moeder overleed. Uit haar getroost en blijmoedig heengaan bleek, dat de bede des Dichters aan haar gericht, gelukkig was verhoord.]

Bladz. 688.

[DE SLAG BY NIEUWPOORT. Da Costa droeg dit gedicht ter gelegenheid van zijnen twee en zestigsten verjaardag, voor het gehoor zijner gewone Vrijdagsche lezingen, maar ditmaal met een klein getal van genoodigde letterkundige en andere vrienden vermeerderd, voor. Later deed hij het op verzoek ook in eene openbare vergadering der Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen, en voorts te 's Hage en Rotterdam hooren.

Het gedicht werd door Da Costa geschreven om te dienen als bijschrift bij eene steendrukplaat naar de schilderij van den Vlaamschen schilder N. De Keijzer en alzoo deel te maken van den poëtischen bundel getiteld: „Tien Bladzijden uit de geschiedenis van Neêrlands Roem en Grootheid," te Haarlem uitgegeven. Da Costa's gedicht vulde de vijfde bladzijde. Het dichtstuk, met bijzondere naauwkeurigheid ten opzichte der historische bijzonderheden bearbeid, kwam in het licht met eenen grooten rijkdom van Aanteekeningen, die hier volgen, en voorafgegaan door deze:]

INLEIDING.

Gelijk hare zusteren, toon- en schilderkunst, zoo heeft ook de poëzy veelal eenige inleiding of geleide noodig ter hare toelichting. Voor een Hollandsch gehoor of publiek schijnt een dichtstuk op den Slag by Nieuwpoort ten aanzien zeker van het hoofdonderwerp, herinneringen naauwlijks te behoeven. De eenvoudige herlezing van den gedenkwaardigen dag en zijne voorbereidingen by oudere en nieuwere nationale historieschrijvers zou in elk geval genoegzaam zijn, om den lezer geheel op de hoogte en als in het midden der zaken te brengen. — De dichter loopt ten dezen aanzien alleenlijk gevaar, dat de historie, ook waar zy het meest prosaïsch (dat zelden het geval was) werd te boek gesteld, het op-

Hosted by Google

zetlijk geschreven dichtstuk in poëtisch vuur en leven zal beschamen. En ook aldus mag hy zich verheugen de aanleiding gegeven te hebben tot het wederopslaan van eenige der zegen- en zegerijkste bladzijden der geschiedenis van het Vaderland. — Doch daar kunnen in den loop van het vers plaatsen zijn, die al hare poëzy ontleenen van min of meer rechtstreeksche toespelingen op meer of minder algemeen bekende feiten, voorvallen, byzonderheden, op het gebied van Algemeene of Kerkelijke, zoo wel als Nederlandsche geschiedenis. Om den lezer daarby van toelichting of geleide te dienen, zullen wellicht niet geheel overbodig geacht worden de volgende

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 689. v. 19, 20.

tot in Segovia en 't koninklijke klooster
naar 't streng model geraamd van foltertuig en rooster.

In de streken van Segovia, niet ver van Madrid, bouwde Koning Philips II een klooster, — tevens paleis en begraafplaats voor het Vorstelijke huis, — het beroemde Escuriaal. Het plan daartoe, reeds door Keizer Karel V gevormd, kwam by zijnen zoon tot rijpheid, na de overwinning by St. Quentin op het Fransche leger in 1557 door den Graaf van Egmond behaald. Het nieuwe prachtgebouw werd toegewijd aan Laurentius, den Romeinschen Diaken, die ten jare 258 onder de regeering van Keizer Valerianus zijnen Bisschop, Sixtus II, in het martelaarschap volgde. De byzonderheden van dezen marteldood, door Ambrosius, Augustinus en Prudentius beschreven, gaven aanleiding tot de voorstelling van een rooster, waarop de geloofsheld letterlijk gebraden zal zijn geworden. Van daar dan dat foltertuig, als zinnebeeld van Laurentius' nagedachtenis in de Roomsch-Catholijke Kerk aangenomen, en de aanleg van het Escuriaal naar het model van dien rooster, die ook binnen het gebouw op meer dan ééne wijze vertegenwoordigd wordt. Tijdens den beeldstorm in Nederland, intusschen, was nog slechts zeer aanvankelijk het weitsche plan door Koning Philips verwezenlijkt.

Bladz. 689. v. 36, 37.

die ook nu de Juniussen
ontsteekt, enz.

Hosted by Google

Zoo vóór als in en na de dagen der openbare preêk was Franciscus Junius (François du Jon) een der uitnemendste geloofshelden der Hervorming in de Nederlanden. Later een der eerste sieraden der Leydsche Hoogeschool, stond hy in zijne jeugd en manlijken leeftijd steeds op de meest beslissende en hachelijke plaatsen in het werk der prediking. Zijne prediking te Antwerpen in een huis, door de vlam van de houtmijt, waarop zijne geloofsbroeders den marteldood stierven op dat zelfde oogenblik, is slechts eene onder de vele daden van Christenmoed, die zijn werkzaam leven onderscheiden. Te Genève studeerende werd hy uit een volslagen Atheïsme tot een levend geloof in Christus bekeerd, toen hy eenmaal krachtig bepaald was geworden by de plaats in het Evangelie van Johannes: I. 1--14.

Bladz. 690. v. 14, 15, 16.

ook nog een moeder
(u lang van God gespaard) was noodig, waar uw hart
zich aan ontlasten mocht van nog gantsch andre smart, enz.

De voortreffelijke Gravin Juliana van Stolberg en Koningstein, gemalin van Willem den Oude, en moeder zijner twaalf doorluchtige spruiten, waarvan de vijf manlijke geweest zijn: Willem Prins van Oranje, Graaf Johan, Graaf Lodewijk, Graaf Adolf en Graaf Henrik, alle uit de eerste tijden van den tachtigjarigen kamp te zamen bekend en beroemd. De Gravin-moeder overleed in 1580, zeven en zeventig jaren oud, na te hebben aanschouwd „honderd zestig" Graven en Gravinnen uit haren schoot afkomstig. Mijn edele vriend, Mr. G. Groen van Prinsterer, die al wat in Europa en America de wetenschappen van historie en staatkunde, en, in Nederland in het byzonder, al wat Godsdienst en Vaderland en Oranje lief heeft, door zijne uitgaaf der „Archives de la Maison d'Orange-Nassau" zoo uitnemend aan zich verplicht heeft, deed aan de nagedachtenis der Godvruchtige en alleszins uitnemende Christin in hare betrekking van Vorstelijke Gemalin en Moeder op meer dan ééne plaats recht en hulde wedervaren. Het laatst nog, en niet het minst karakteristiek, in het „Avant-propos du Supplément" op zijne „Première Série" (Leiden, 1847), waaruit ik my het genot niet kan weigeren het slot der aangeduide plaats over te nemen: „La mère de Guillaume Premier nous semble occuper une place parmi ceux, qui, avec des armes plus terribles que la lance et l'épée se sont montrés forts dans la bataille. Elle vécut

Hosted by Google

et mourut presque ignorée, souvent au milieu des épreuves et de la douleur; mais Celui qui regarde aux humbles avoit fait de cette pauvre et misérable femme (zoo noemde zy zich-zelve in een soort van geloofsschaamte over hare moederlijke droefheid na een heldendood harer twee zonen op de Mookerheî) une héroïne de la foi." Hetgeen èn hier èn blz. 691 in het Dichtstuk gezegd is, wordt door deze herinnering, meenen wy, alleszins gerechtvaardigd.

Bladz. 690. v. 24, 25.

ach! eene die veel meer
zijn stam een schande werd, enz.

Men gevoelt, dat hier Anna van Saxen, Willems derde Gemalin, bedoeld wordt. Het huwelijk, gesloten in 1561 en na 1571 om Annaas wangedrag ontbonden, heeft als men weet aanleiding tot velerlei ergernis gegeven. Dr. R. C. Bakhuizen van den Brink heeft, in zijn historisch-kritisch Onderzoek van „Het huwelijk van Willem van Oranje en Anna van Saxen" (Amst. 1853), de onderscheidene vraagstukken, tot die treurige echtverbintenis betrekkelijk, op meesterlijke wijze toegelicht en opgelost. Hy heeft vooral, met de kalmte van een zuiver wetenschappelijk onderzoek, doch alles behalve zonder de warmte die de handhaving van de goede zaak der waarheid op elk gebied als van-zelve te weeg brengt, zoo wel de grootheid der schuld van Anna van Saxen als hare onschuld aan de bekeering van Oranje tot het Protestantsche Geloof, op eene wijze doen blijken, die ten volle zijne bewustheid rechtvaardigt van „met dit zijn betoog de zaak te hebben afgedaan." (Voorrede bl. VIII.)

Bladz. 690. v. 27.

zijn zoon, zijn eenge, enz.

Philips Willem van Oranje, des Prinsen oudste, en op dat oogenblik, eenige zoon. — Zijne moeder was Anna Gravin van Buren, uit den huize van Egmond. Opgelicht van de Hoogeschool te Leuven den 10 September 1567 (hy was toen dertien jaren oud), werd hy in Februarij eerst des volgenden jaars naar Spanje gevoerd. Intusschen was den Prins te Dillenburg op 13 November 1567. uit zijnen echt met Anna van Saxen een zoon geboren, naar zijnen grootvader van moederszijde, den vermaarden Maurits van Saxen,

Hosted by Google

Maurits genoemd. Philips Willem, opgevoed in Spanje (alwaar hy ook de Hoogeschool te Alcala de Henares, door Cardinaal Ximenes gesticht, eenen tijd lang bezocht heeft), keerde in 1596 naar de Nederlanden terug, als rechtmebbend Vorst van het Prinsdom van Oranje, te gelijk een eersten rang bekleedende aan het Hof van den Aartshertog Albertus, dien hy by den intocht te Brussel op 11 Februarij van dat jaar verzelde.

Men zie de nog steeds onovertroffen monographie van „Filips Willem, Prins van Oranje, door Johannes Pieter van Cappelle" (Haarlem, 1828), alwaar een menigte belangrijke byzonderheden over de betrekking tot zijn oude vaderland, over de houding en handelingen van de Staten der Vereenigde Gewesten tegenover dezen doorluchtigen Persoon, en de gedachten, die zijne komst wellicht by Oldenbarnevelt kan hebben doen oprijzen, te vinden zijn. De in vele opzichten belangwekkende en beminnenswaardige Vorst overleed te Brussel ten jare 1618, in het vier en zestigste jaar zijns levens. Zijn huwelijk met eene Prinses van Condé, vaders zuster van den beroemdsten Prins van dien naam in Frankrijk, werd niet met kinderen gezegend. Zoo volgde hem in den titel en het recht van het Prinsdom zijn broeder Maurits op.

Hetgeen verder in het Gedicht (bladz. 702 en v.) tot hem betrekking heeft, is, wat de oorzaak betreft, zuiver historisch en kan in de evengemelde monographie zijne nadere toelichting vinden. De uitdrukking t. a. p. „Zich-zelf het leeuwenhart bewust," ziet op meer dan ééne byzonderheid uit zijn leven, by name zijn hevigen toorn tegen den Bevelhebber van de Spaansche wacht die hem bewaken moest, toen zich deze een onbetamelijke uitdrukking omtrent zijnen vader veroorloofde. Hy smeet hem eenvoudig het venster uit, hetgeen hem, zonder het trouwe getuigenis van den Spaanschen Edelman Don Gabriel Osorio, die tegenwoordig was, het hoofd zou hebben kunnen kosten. Teder en hartstochtelijk als hy zijnen vader lief had, en diens moord met geheel zijn ziel beklaagde en verfoeide, kan men zich voorstellen hoe hy opstoof en uitborst, toen de President Richardot hem het voorstel kwam doen, dat de overbrenger haast met zijn leven geboet had: de teruggave der bezittingen van zijn Stamhuis in Bourgondië onder voorwaarde eener jaarlijksche uitkeering ten behoeve der erfgenamen van Balthazar Gerards! — Hy was overigens, als zijne broederen en neven, geboren krijgsman, schoon zeldzamer in de gelegenheid zich te onderscheiden. Het beleg van Calais door den

Hosted by Google

Aartshertog in 1596 bijwonende, begaf hy zich gaarne op de gevaarlijkste punten, dengenen, die hem drongen zich te sparen, terwijl van drie doodelijk getroffene Spaansche Edellieden in zijne nabijheid bloed en hersenen zijn gelaat bespatten, koelbloedig ten antwoord gevende: „Je suis de trop bonne maison pour craindre la mort." — Te bejammeren is, by zoo vele hoedanigheden, de hem ten laste gelegde losbandigheid in het private leven, aan zijnen broeder Maurits maar al te lang met hem gemeen! „Ik hebbe groffelijk gezondigt," riep deze laatste op zijn merkwaardig en aandoenlijk sterfbed uit, maar ook: „Ik neem mijne toevlucht tot de genade en de groote barmhartigheid Gods; en ik geloof dat de Heer Jesus Christus voor my aan het kruis gestorven is; daar op stel ik al mijn betrouwen. — Ik ben alleen bekommerd geweest, of mijn berouw over mijne zonde zoo groot was als het behoorde," enz. Zie mijne Inlichtingen omtrent het karakter van den Stadhouder Prins Maurits van Nassau, Rott. 1825, bl. 50, 51, 58.

Bladz. 691. v. 7.

teedre scheut, ten hoogen eik geboren!

Toespeling op Maurits bekend devies: „Fit tandem surculus arbor."

Bladz. 691. v. 17, 18.

en wenkte, of 't waar, van op zijn blaauwend veld
den rossen Liebaart toe,

Toespeling op het blasoen van Nassau: den Leeuw van goud (verzeld van de blokjes van hetzelfde metaal), op een veld van lazuur (blaauw); en dat van Holland: in goud een Leeuw (Liebaart) van keel (rood).

Bladz. 691. v. 30, 31, 32.

Dien Hendrik nog zoo jong, dien eengen Lodewijk,
van wie de Mookerhei de lijken met het leven
verslond,

„Van de vijf zonen van Graaf Willem van Nassau den Oude, handhavers en kampstrijders voor de zaak der Christelijke Godsdienst en der Nederlandsche vrijheid, waren Prins Willem van Oranje en Graaf Johan van Nassau de oudsten, Graaf Adolf en Graaf Hendrik de jongsten, Graaf Lodewijk de derde. Met zijnen broe-

Hosted by Google

der Graaf Hendrik en Hertog Christoffel van de Paltz verloor hy (Lodewijk) op de Mookerheide het leven, zonder dat men ooit heeft kunnen te weten komen op hoedanige wijze. Van geen der drie edele Wapenbroeders zijn de lijken op het slagveld gevonden. — De Gezant van Koningin Elisabeth in Frankrijk, Walsingham, schreef van hem: Graaf Lodewijk is de volmaaktste Edelman, dien ik gezien heb, zoo lang ik in Frankrijk ben geweest, — welsprekend, sierlijk in woorden, maar, het voornaamste is, in het stuk van Godsdienst zulk een eerlijk man en onbesproken van leven, als rondborstig en ter goeder trouw in de onderhandelingen." — Zijn devies was patience et innocence." — „Aanteekeningen op mijn Bijschrift: Lodewijk van Nassau."

Bladz. 691. v. 32, 33.

na dat voorlang „Graaf Adolf was gebleven
in Friesland in den slag."

Toespeling op — of liever aanhaling van — twee versregels uit den „Wilhelmus van Nassouwe."

Bladz. 691. v. 34.

verbond Graaf Jan zich-zelf, en zijner zonen bloed!

Men zie ook van dezen voortreffelijken broeder van Willem van Oranje het Godsdienstig en Staatkundig karakter in de uitgegeven „Archives de la Maison d'Orange Nassau." T. VIII. p. XI. — „Hy overleed in 1606, nalatende een tachtigtal Graven en Gravinnen, uit zijne lenden gesproten. — Graaf Willem Lodewijk, Johans oudste zoon, Maurits bekende wapenbroeder, ontfing by de belegering van Koeverden (a°. 1580) een zware wond aan het linker been, waaraan hy sedert levenslang kreupel ging. Graaf Philips sneuvelde (a°. 1595) by Bislich. Graaf Ernst Casimir (Stamvader in de rechte manlijke lijn van ons regeerend Koningshuis) bleef in de loopgraven voor Roermonde (a°. 1632). Graaf Adolf, de jonge, des ouden Graaf Johans kleinzoon door Graaf Johan den jonge, (die ook de vader was van Johan Maurits, den Gouverneur van Brasilië, en van Graaf Willem den Veldmaarschalk, gesneuveld a°. 1641 voor Gennep), overleed in twee en twintigjarigen ouderdom aan zijne talrijke wonden (a°. 1608) by Santen in het Kleefsche." Aant. op mijn Bijschrift: Johan van Nassau [Dichtwerken, Dl. III, bl. 17]. Verg. die op Willem Lodewijk van Nassau [Id. Dl. III, bl. 18]. Zoon van Graaf Johan van Nassau,

Hosted by Google

Oranjes broeder, was ook Graaf Lodewijk Gunther, Generaal der Cavalerie, en, naast Maurits, de held van Nieuwpoort. Hy overleed in 1604 voor Sluis, aan de gevolgen van ongemak en vermoeiing in den fellen krijg.

Bladz. 692. v. 8, 9.

twee Duitsche Scipioos,
of Dioscuren,

De beide Scipioos by Virgilius (Aen. VI. 843 en 844) „duo fulmina belli (twee oorlogsbliksems)" genaamd. — Dioscuren zijn de twee broeders Castor en Pollux, uit mythologie en astronomie bekend.

Bladz. 692. v. 25, 26.

Men ziet ze, dag en nacht,
zich oefnen in de taal en krijgskunst van Oud-Romen,

Men zie van dit alles in byzonderheden, onder onze tijdgenooten, Bosscha, „Neêrlands Heldendaden te land," Dl. I, bl. 271—277, verg. bl. 313—317; Dr. R. Fruin, „Tien jaren uit den tachtigjarigen Oorlog, 1588—1598", bl. 56—62 (beide, zoo wat de zaken als wat stijl en vorm betreft, meesterwerken), en, als schier van-zelve spreekt, de „Archives de la Maison d'Orange-Nassau," II. Série, T. I et II.

Bladz. 692. v. 33.

in nieuw-Teutoonsche spraak.

In eenen Brief van Graaf Willem Lodewijk aan Graaf Maurits van Nassau, [„Archives," II. Série, T. I, Lett. 130. p. 335,] leest men: „V. E. m'a faict dire par Regemorter de désirer les mots Allemands lesquels j'usoy en l'exercice de mes soldats, lesquels sont:

Assiste ad arma { sta gereedt, past op 't geweer.

(Ici suit une série de locutions latines traduites en Hollandais, etc." 8 Dec. 1594).

Bladz. 693. v. 29. 30, 31.

Turnhout!
waar Varax ruitren eens zoo hoog de borsten droegen,
straks Maurits honderden hun duizenden versloegen;

Hosted by Google

„In minder dan een half uur waren meer dan 2000 gewapenden, waaronder de aanvoerder zelf en meest al de Officieren waren, doodgeschoten of neêrgesabeld, behalve nog 400 of 500 krijgsgevangenen gemaakt, door 800 ruiters, die — het grenst aan het wonderbaarlijke — met een verlies van 8 of 10 dooden en gekwetsten, op een leger van 6000 man de volkomenste zege hadden behaald, waarvan de teekenen bestonden in 38 vaandelen en de kornet van Alonso Mondragon." Bosscha t. a. p. bl. 332 en 333.

Bladz. 693. v. 32.

„Hy zag, Hy kwam, God overwon!"

De gedenkpenningen, ter gelegenheid van de merkwaardige gebeurtenissen van het jaar 1597 geslagen, voerden deze spreuken: „O miranda Dei opera!" en „Venit, Vidit, Deus vicit."

Bladz. 694. v. 7, 8, 9.

in naam van Romes kerk aan haren nieuwen Zoon
door Neêrlands Abtenschaar de rol werd aangeboden
der Schriften,

„Toen Karel V, de Erfheer dezer landen, in 1500 te Gent was geboren, en de Edelen en Grooten zich beijverden om den jonggeboren Vorst, op zijnen doopdag, kostbare geschenken te vereeren, zonden de Nederlandsche Abten eenen Bijbel met het opschrift: Onderzoekt de Schriften!" Ter Haar, „Geschiedenis der Kerkhervorming in tafereelen," bl. 242.

Bladz. 695. v. 23, 24.

Zoo was dan 't voorgevoel, aan half het land gemeen,
niet ijdel, enz.

Het gevaar was zoo in het oog loopende, dat de gemeenten in de steden, waar hy (Maurits) doortoog, hem met zuchten en tranen navolgden, het ongeval bejammerende waar hy zich in storten ging." Van Lennep, „De voornaamste Geschiedenissen van Noord-Nederland," 2de Afd. 2de St. bl. 117.

Bladz. 695. v. 34, 35, 36.

Uw moed, steeds kalm en koel, had van des volks bezwaren,
door kundig Hoofd aan Hoofd getrouw uiteengezet,
geen enkle zich ontveinsd.

Hosted by Google

Niemand had zich stelliger of krachtiger tegen het plan van campagne der Staten verklaard dan Graaf Willem Lodewijk. „De Stadhouder van Friesland (zegt Bosscha t. a. p. bl. 341) ijverde met kracht van reden tegen eenen tocht waarbij, naar zijne meening, het lot van den Staat werd in de waagschaal gesteld. De Staten besloten desniettemin tot denzelven, en Maurits liet zich overhalen, de uitvoering op zich te nemen." Wy bezitten thands van Graaf Willem Lodewijk's eigene hand eene krachtige uitdrukking ten aanzien van de juistheid van zijn gevoelen over het gewaagde, en ook na den meest gewenschten uitslag blijkbaar onvruchtbare, van geheel den tocht. „Und wirdt nhun in der that befunden, auch nach sulcher herlicher victorie, dasz ich nicht sonder fundament jegen den hern Statten und jedermans opinie gewesen bin, das man uf solche weys nichts würde auszrichten konnen, und ich fast ein prophet gewesen bin." „Archives," t. a. p. Lett. 120, p. 41. Men zie ook aldaar (Lett. 102, p. 15) den vertrouwlijken brief van den eigen tijdgenoot, van Reid: „Barnefeld und [die] lankrocke haben uns precipitiert; Gott gleichwol hat uns nit willen lassen verderben, der allein zu dancken ist das er unseren häubtern und soldaten solch hertz hatt gegeben." Verg. „Introduction," p. XLIII.

Bladz. 695. v. 37, 38.

Uw oog, een wijl — wellicht — betrokken
by 't hachlijk aanzien van den dag, staat onverschrokken.

Waarom zou een groot Veldheer zich schamen over gemoedsaandoeningen in oogenblikken, waarin behoud en eer van het aangevoerde leger als aan een dunnen draad hangt, of, gelijk de Dichter het uitdrukt, op de snede van een mes ligt? In zijn „Leven van Willem den Tweede, Koning der Nederlanden," (bl. 109, 110), noemt Bosscha twee omstandigheden op, waarin dergelijke aandoening tot verbleekens toe op het gelaat van den Hertog van Wellington te lezen stond.

Bladz. 696. v. 31, 32, 33.

of met nog ruwe stift aan magen en beminden,
en onder d' indruk-zelf van eigen ondervinden,
getuigt!

Hosted by Google

Het behoeft naauwelijks herinnering, dat hier gezien wordt op de belangrijke mededeelingen aangaande den dag van 2 Julij 1600, in de Brieven der Nassausche helden-zelven, „Archives" t. a. p. Lettre 203 tot 211. Verg. „Introduction," p. XV—XVIII.

Bladz. 696. v. 39.

meldt enklen ons voor 't minst der wederzijdsche helden

Uitvoerig worden de voornaamste Veldoversten en Officieren van onderscheiden rang in beide legers opgenoemd, onder anderen, by van Meteren, in het 22ste Boek zijner „Nederlandsche Historie." Naauwkeurig vooral en belangwekkend zijn de „Verzamelde Berigten omtrent de Krijgsbevelhebbers by Nieuwpoort," 2 Julij 1600, uitgegeven (ter gelegenheid van een Feest der Utrechtsche Hoogeschool) by van der Post in 1836, en (ik meen te mogen zeggen: met recht) toegeschreven aan mijnen hooggeschatten vriend Mr. Schuller tot Peursum door Dr. Swalue, in zijn „Justinus van Nassau," bl. 36.

Bladz. 697. v. 27.

Pagnet,

„Pierre Panier of Pagnet heeft de eer gehad dat het zijne ruiters waren die den vijandelijken veldoverste Mendoza van het paard wierpen en vervolgens gevangen namen." „Verzamelde Berigten," bl. 24 en 25. Verg. van Meteren, fol. 441.

Bladz. 697. v. 28, 29.

en beide Van der Nooten,
wier vaders, om den bond in Pallandts zaal gesloten, enz.

De Ritmeester Lamoraal van der Noot, Heer van Risoir, die de ruiterij der afdeeling van Graaf Ernst commandeerde, en Jonkheer Charles van der Noot, die over zeven compagniën Zeeuwen het bevel voerde, waren zonen van Charles van der Noot, Ridder, Heer van Risoir, die met zijn broeder, den Heer Carlo, aan het Verbond der Edelen deel nam, en deswege de strenge wraak van Alva ondervond. Zy bleven hem ook hunnerzijds, zoo veel in hun vermogen was, niets schuldig, en hadden hem in 1568 bijna opgelicht. Later hebben zy onder de Watergeuzen gestreden. — Men weet dat de grond tot het Verbond der Edelen gelegd is te Brussel in het huis van den Graaf van Kuilenburg, Floris van Pallandt,

Hosted by Google

op de Paardenmarkt, welk huis door den Hertog van Alva eerst bewoond, later geslecht is.

Bladz. 697. v. 37.

„Voor God en Gideon!"

Richteren VII : 18.

Bladz. 698. v. 11.

zijn schittrende De Veren,

De twee Engelsche broeders, Francis en Horatio, hier bedoeld, behoorden tot den Oud-Normandischen stam van De Vere, die vele eeuwen achtereen Graven van Oxford zijn geweest. Beide de evengenoemde broeders hebben zich aan het hoofd der hulptroepen van Koningin Elisabeth in Nederland, en in het byzonder by Nieuwpoort, door ongemeene dapperheid en kloekheid onderscheiden. Te Ostende schijnt later Francis minder geschitterd te hebben, immers als Generaal. Ten jare 1601 althands schreef Willem Lodewijk aan Maurits van hem: dat hy „vieux et bon colonel, comme je le tiens," evenwel nog ter school gaan moest, „quand il veut faire le Général." „Archives" t. a. p. Lettre 150. In een verhaal van den slag by Nieuwpoort, later door Francis uitgegeven, vond hy goed niet alleen zijne eigene verdiensten op dien dag nog al sterk op den voorgrond, maar ook den held van den dag tamelijk op den achtergrond te plaatsen, onder anderen ook hoog opgevende van zijne eigene bedaardheid in tegenstelling van de gemoedsgesteldheid van den Prins vóór den aanvang van den kamp. Men zie deze (ongelukkig by onze Engelsche bondgenooten ook in later tijd niet vreemde) miskenning van Nederlandsche militaire verdiensten op waardigen toon en wijze opgenomen en te recht gewezen in een Franschen Brief (gedagteekend 16 April 1629) van Maurits natuurlijken broeder Justinus, den Admiraal van Zeeland, later Gouverneur van Breda, aan C. Huyghens. Men vindt dien brief, door den Heer Groen van Prinsterer verstrekt aan Dr. Swalue, in de „Bijlagen op den Justinus van Nassau", bl. 110 en 111. — Horatio Vere heeft nog langen tijd de wapenen tegen Oostenrijk en Spanje gevoerd. Hy was in 1632 een der voornaamste Generaals van Fredrik Hendrik by de belegering van Maastricht, waarby ook nog zijn neef, de Graaf van Oxford en hoofd van het geslacht, als Luitenant-Colonel onder zijne bevelen diende en het leven verloor.

Hosted by Google

Bladz. 698. v. 12, 13.

Lord Grey de Wilton, en Sir Robert Henderson,
en Edmund, kolonel die van soldaat begon?

Lord Grey de Wilton, een bloedverwant van de om hare Godvrucht en kortstondige titelvoering van Koningin welbekende Lady Johanna Gray, ter dood gebracht onder Maria Tudor. — Sir Robert Henderson sneuvelde aan het hoofd van een Schotsch regiment in Staatsche dienst by de verdediging van Bergen-op-Zoom in 1622, — Kolonel Edmund reeds in 1603 in het belegerde Ostende.

Bladz. 698. v. 20.

te wakkre Châtillon!

Henri de Coligny, Graaf de Châtillon, kleinzoon van den Admiraal de Coligny, den beroemden martelaar in den St.-Bartelsnacht, was alzoo volle neef van Fredrik Hendrik, wiens moeder Louise de Coligny zijns vaders eigen zuster was. Hy was, even als Graaf Fredrik Hendrik, destijds tusschen de zestien en zeventien jaar oud, aanminnig van gelaat en van een schoone gestalte. Hy werd den 10 Sept. 1601 binnen Ostende doodelijk getroffen, terwijl hy op den wal, op een stuk gezeten, met eenige andere hoofdofficieren het plan van eenen uitval tegen den volgenden dag besprak.

Bladz. 699. v. 1.

en Fredrik Hendrik, die met tranen en gebeên, —

Graaf Ernst Casimir in het postscriptum van een brief aan zijnen broeder Willem Lodewijk van 20 Julij 1600 schrijft: „Son Exc., le jour de la bataille, a esté fort en peine pour Monseigneur le Comte Henry, et le voulu contraindre d'aller s'embarquer, mais il a si longtemps prié à mains joincts, qu'à la fin ast obtenu de demeurer auprès Monseigneur son frère lequel nullement il a voulu abandonner, mais l'a suivi armé de toutes pièces, tout ce jour de la bataille, et bien passé de hasards avec luy; aussi a fait Monsieur de Schastillon à qui ne manque de courage." „Archives" t. a. p. Lett. 209, p. 39, 40.

Bladz. 699. v. 9.

Dees tegenover staat Albertus, Cardinaal

Hosted by Google

De Aartshertog Albertus, op dat tijdstip Opperbevelhebber van de Spaansche krijgsmacht in de Nederlanden, was een jonger zoon van Keizer Maximiliaan II en alzoo ook broeder van twee Keizers, Rudolf II en Matthias. Hy was vroeger Aartsbisschop van Toledo en, in die hoedanigheid, Primaat van Spanje. Eerst Landvoogd voor Filips II in het door Alva veroverde Portugal, bekleedde hy later in de Nederlanden denzelfden rang, tot dat de Koning het plan vormde om zijne Dochter Isabella Clara Eugenia aan hem uit te huwelijken, en aan het Aartshertogelijke paar de Souvereiniteit der Nederlanden over te dragen, hetgeen eerlang, na verkregene dispensatie van Rome en ontheffing alzoo van de priesterlijke geloften van den Cardinaal Aartsbisschop, tot stand kwam. In 1599 had de plechtige intocht der Aartshertogin te Brussel plaats. De staatkundige berekening van Filips by deze niet lang voor zijn uiteinde volvoerde overdracht is door Dr. R. Fruin met de hem eigene helderheid van inzicht en uitdrukking uiteengezet in zijn Decennium „Uit den tachtigjarigen Oorlog" (Stedelijk Gymnasium te Leyden, 1857—1858), bl. 217—224. — Aan het personeel karakter zoo van den Aartshertog als in het byzonder van de Aartshertogin, met betrekking vooral tot het lot der Zuidelijke Nederlanden onder hunne regeering, — (na hun kinderloos overlijden keerden die Gewesten in 1633 onder de rechtstreeksche heerschappij van Spanje te rug) — deed meer dan een onzer Historieschrijvers recht wedervaren. Uit het standpunt zijner eigene en kerkelijke overtuiging is door mijn begaafden vriend J. A. Alberdingk Thym nog onlangs aan de deugden en de vroomheid van „Isabella Clara Eugenia, Vorstin der Nederlanden," eene hulde toegebracht, die in vele opzichten op onze Evangelisch-Christelijke sympathieën aanspraak heeft. Ten aanzien van één punt verdiende hier nog de langdurige regeering dezer Vorstin over België eene eervolle melding: het staken der vervolgingen om der Godsdienst wille, terwijl, onder de regeering van haren broeder Koning Filips III en diens opvolgers, de Inquisitie in Spanje nog steeds, met ongelijke vlagen van woede, en niet zonder eene (haar in de zeventiende en achttiende eeuw byzonder eigene) aanneming van personen hare vervolgingen en wreedheden voortzette. Niettegenstaande de velerlei aanleiding tot vervolging, het zij om Protestantsche ketterij onder het volk, het zij om bedekt Jodendom aan het Hof-zelve in de Spaansche Nederlanden, dagteekent het laatste voorbeeld van ter dood brenging aldaar om der Godsdienst wille, van het jaar 1597, als wanneer zekere

Hosted by Google

Anneken van der Hove, dienstmaagd te Brussel, volgens de oude allengs verouderende plakaten levend in een poel werd versmoord.

[In bovenstaande Aanteekening noemt Da Costa den naam van „zijnen begaafden vriend J. A. Alberdingk Thym." Inderdaad behoort het tot een der schoonste karaktertrekken van Da Costa, dat hij in alle oprechtheid des harten, vrienden kon zien en erkennen ook in zulke mannen, die, ten opzichte van hunne geloofsovertuiging, even lijnrecht tegenover hem stonden, als deze vurige katholieke letterkundige en Dichter. Wederkeerig werd die hoogschatting en liefde van den grooten zanger door Alberdingk Thym niet minder warm beantwoord. Eene proeve daarvan gaf onder meer de schoone hulde, die hij in een welsprekend woord, getiteld: *Mr. Isaac Da Costa, enkele trekken van 's dichters charakterbeeld*, Da Costa bij zijn diep betreurd overlijden toebracht. Het is mij hoogst aangenaam, met vergunning des Dichters, het schoone Lied hier te mogen laten volgen, dat hij, na het reeds vroeger bij zijn leven den zanger te hebben toegezongen en toegezonden, als bijlage in zijn gedachteniswoord volgen liet.]

AAN Mr. ISAAC DA COSTA.

Da Costa! strijdgenoot! mijn vriend en vijand tevens!
Mijn vriend: om dat één vuur ons-beider borst doorblaakt;
Een doel ons leidt: de roem van d' eigen Vorst des Levens:
Om dat ons-beider liefde één zelfden hoogmoed wraakt:
Om dat één Kunst ons drenkt, met waatren klaar en levend,
Al vliegt gij op de baan, het moedig ros gelijk,
En keert den zandgrond om en plet wat — wederstrevend —
Uw hoefslag (fier genet!) uw blikkrend oog niet wijk';
Al kan mijn zwakkren tred, als u, geen roem gebeuren —
Anch' io son pittor en heb mijn plaats verdiend,
Waar 't heerlijk vaandel golft met teisterbantsche kleuren —
De plaats en eernaam van uw vriend.

En toch uw vijand! — wie, wie onzer wil 't verbloemen,
Wie galmt niet eerder voor heel Nederland het uit,
Dat strijdigheid van Leer, van Dienst, waarnaar we ons noemen,
Weêr- tegen weêrstand in zich sluit?

Hosted by Google

Niet enkel wederstand: úw zwaard trilt in de schede
Ter schending van mijn Heiligdom:
En ik — ik wacht, noch hoop, noch bid voor mij den vrede
Dan met het lijkgewaad des roomschen strijders om.
Wat ik als God aanbid — het dierbaarst pand op aarde
Der liefde van den Eengen Heer —
Het blijk, dat nimmer gift Zijn giften evenaarde,
Het heerlijk middenpunt der Leer —
Het levend blijk, dat God geen logen heeft gesproken
In 't woord: „Ik laat u niet verweesd",
Het „Meer dan manna-zelf", „den kinderen gebroken",
Gewaarmerkt door Schriftuur en hoorbren Heilgen Geest:
Dat ziet ge — en keert u af! — Het weiden van de schapen
Vertrouwt gij elken vreemdling aan,
Die met den leeraarshoed op de ongewijde slapen
De Kerkgemeente voor wil gaan.

Ach, dierf ik wat gij derft — de Heer is mijn getuige —
't Bracht mijn geloof den doodsteek toe:
En daarom — schoon mijn hart niet voor uw dwaling buige —
Gun, dat ik plicht van oodmoed doe!
Want zie! reeds mindre gaaf, reeds minder pand van trouwe
Spoort u tot ijvren voor den Heer:
Wat verg men dies van mij, van mij die Hem aanschouwe
Niet slechts in 't minder, maar in 't meer!

O blonk nog eens Gods Zoon, verrezen, u in de oogen —
O leefdet gij één uur des levens volheid meê —
Hoe gingt ge, o Cleophas, dien Heiland nagevlogen,
Die immers op den weg u 't hart reeds branden deê!

Heeft God die Kerk gesticht, waar 't klinkt van alle zijden
„Ginds is de Christus!' ... 'hier!' ... 'neen, derwaart!' ... 'ter woestijn!'? —
Keer, kind, tot 's Vaders huis! en tranen van verblijden,
Zelfs van den ouder zoon, zij zullen 't welkom zijn.]

Bladz. 699. v. 13.

Montelimar, van ouds de vijand van zijn Vorst;

Hosted by Google

„De Sénéchal de Montelimar, eigenlijk Colas genaamd, was een man van geringe afkomst, maar door de gunst van den Hertog de Mayenne en de verwarringen der Fransche burgeroorlogen in hooge betrekkingen gekomen. Hy was een tijd lang Liguistische Gouverneur der stad La Fère, naar welke hy zich den titel van Graaf aanmatigde. Na derzelver overgave in 1596 week hy naar Vlaanderen uit, streed by Nieuwpoort, viel zwaar gewond in handen van den vijand, en overleed reeds des anderen daags te Ostende." „Verzamelde Berigten," bl. 82 en 83.

Bladz. 699. v. 14.

D'Aumale die, als hy, naar kamp met ketters dorst,

Charles de Lorraine, Hertog d'Aumale, uit het stamhuis der Guises, de vermaarde Hoofden der R. Catholieke Ligue, en tegenstanders van Hendrik III (van Valois) en van Hendrik IV (van Bourbon), koningen van Frankrijk. Hy was broederszoon van François Hertog van Guise, die in 1563 door Poltrot voor Orléans vermoord werd, en volle neef van diens zoon Henrik Hertog van Guise, die op bevel van Hendrik III te Blois werd afgemaakt. — Ook na de toetreding van zijn stamhuis tot de erkenning van Hendrik IV, na diens overgang tot de Roomsche Kerk, als Koning van Frankrijk, bleef hy zynen Vorst wederspannig, week uit naar de Spaansche Nederlanden en overleed a. 1631 te Brussel. — Het huis van Lotharingen roemde zich afkomstig van Charlemagne, en grondde op deze afstamming een recht in de verte op den Franschen troon.

Bladz. 699. v. 20, 21.

uit Milaan met keur van Cavalieren
Graaf Balbiano (I Barbiano) zijn vrijwilligers

„Jan Jacob, Graaf van Barbiano en Belgiojoso, uit een oude Milaneesche familie, behoorde tot die krijgshaftige Edellieden die men in dien tijd op alle oorlogstooneelen vond, en die ons nog aan de dolende Ridders der Middeneeuwen doen denken. Reeds in 1588 diende hy als vrijwilliger in de Nederlanden, en vervolgens by de Pauselijke troepen in Frankrijk. In 1592 vinden wy hem weder in de Nederlanden als kapitein eener compagnie van het Italiaansche Regiment van Spinola. In het volgende jaar wierf hy in zijn vaderland een compagnie Carabiniers, aan wier hoofd hij vervolgens eenigen tijd den Spaanschen Koning in deze Landen diende."

Hosted by Google

„Verzamelde Berigten," bladz. 96 en 97. Het is hier eene soort van dichterlijke vrijheid geweest, den naam van vrijwilligers te geven aan de op de gewone wijze geworven troepen van dien Vrijwilliger. Deskundigen zullen ook wel elders in dit vers, en by name in de beschrijving van den veldslag-zelven, dichterlijke vrijheden ten aanzien b. v. der rangschikking van voorvallen, bewegingen en andere byzonderheden kunnen opmerken. Zy zijn uit het standpunt van den dichter niet alleen te wettigen, maar in zekeren zin noodig om het essentieel onderscheid te doen uitkomen tusschen een chronologisch historisch verhaal of militair verslag, en een Dichtstuk, waarin, voorzeker! de vaste grond der historie altijd erkenbaar moet zijn, en de historische waarheid — zelfs naauwkeurigheid tot zekere hoogte — overal moet doorschijnen, maar evenwel de poëzy haar recht van ordonnantie en imaginatie, vooral niet minder dan de schilderkunst, behoudt.

Bladz. 699. v. 26.

Richardot, Pilmorel,

Men versta door Richardot den Heer van Ottigny, zoon van den bekenden President van Vlaanderen van dien naam. Zoo wel Ottigny als de Baron van Pilmorel verloren by Nieuwpoort het leven.

Bladz. 699. v. 27, 29.

Longueval-Bucquoy, enz.
Vliesridder, Graaf en Heer Lannoy Lamotterie,

Longueval-Bucquoy is Charles Bonaventure de Longueval, wiens vader, de Baron de Vaux, een van Parmaas beste Veldheeren, door den Koning tot Graaf van Bucquoy verheven werd. — Claude de Lannoy, die hem in 1606 opvolgde in het commando over zijn Regiment Walen, was tijdens den slag van Nieuwpoort nog geen Vliesridder; zoowel deze waardigheid als den titel van Graaf kreeg hy eerst in latere dagen. De oude adel van zijn huis is bekend.

Bladz. 699. v. 30. 31.

met dien ten Veldheerstaf, door kracht van krijgsgenie,
van scheermes en lancet geklommen La Barlotte, enz.

„In het Luxemburgsche van geringe ouders geboren, had hy te Parijs de gunst gewonnen van den Graaf Karel van Mansfeld —

Hosted by Google

Uitstekend moeten voorzeker zijne bekwaamheden geweest zijn, om in het Spaansche leger, alwaar niet eens geborene Italianen zonder moeite tot hoogere krijgsposten konden komen, den lof te doen verdienen, dien alle schrijvers hem met milde hand toezwaaien. — Strada verhaalt, dat hy zijne Walen zijne „enfants perdus" noemde, daar hy nimmer tegen eenig gevaar opzag. — By Nieuwpoort werd hy slechts ligt gewond, doch nog in dezelfde maand vond hy zijnen dood by de verdediging van het fort Isabella. De verachting der hoovaardige Spanjaarden had hy steeds met de grootste trotschheid beantwoord." „Verzamelde Berigten," bl. 111—113. Verg. an Meteren, fol. 442. Men weet dat Prins Maurits de dankzegging in de Kerk te Ostende bijwoonde met de rotting van La Barlotte in de hand. Wagenaar, IX. 86.

Bladz. 700. v. 4.

met Torres, uit het bloed der kroon van Portugal,

By wie, met den Dichter, eenig belang stelt in genealogische berichten en byzonderheden, betreffende stemmen en geslachten van het Spaansche schiereiland, zullen misschien deze en de volgende aanteekening niet ten eenenmale als een hors d'oeuvre beschouwd worden. Men zou in het geheel de studie van genealogie op het gebied der wetenschap de kleine geschiedenis kunnen noemen, doch eene kleine geschiedenis dikwerf in het naauwste verband staande met groote lotgevallen van Staten en Vorsten, en waarin niet zelden de wegen der Goddelijke Voorzienigheid op buitengemeen treffende wijze uitkomen.

Om den zin, in elk geval van den aan het hoofd dezer aanteekening geplaatsten versregel volkomen te vatten, is eene korte toelichting noodig aangaande het geslacht de Torres, waaruit twee officieren by Nieuwpoort streden en gevangen genomen werden, Don Diego en Don Francisco. De naam van Torres werd in het Spaansche Schiereiland door twee onderscheidene adellijke geslachten gedragen: de Torres in Portugal (ook dezen evenwel uit Castilië afkomstig), waartoe onder anderen in dat Rijk de tak der Graven da Ponte behoort, en de Torres in Spanje, die in de rechte manlijke lijn koningen van Portugal tot voorouders hebben, maar, ten gevolge van het huwelijk van Don Fernando de Portugal met Maria de Torres in de vijftiende eeuw zich genoemd hebben, deels Torres y Portugal, deels enkel Torres. Deze Don Fernando was een zoon van Don Dionis de Portugal, een zoon

Hosted by Google

van Pedro bijgenaamd el Justiciero (Rechtshandhaver), Koning van Portugal, uit diens huwelijk met Ines de Castro, de gekroonde na haren dood. By het overlijden van Koning Ferdinand van Portugal (zoon van denzelfden koning Pedro uit zijn eerste huwelijk) zonder manlijk oir, zouden de zonen van Ines de Castro hebben moeten in aanmerking komen voor de opvolging; doch zy verbeurden door onderscheidene onvoorzichtigheden en misdrijven de gelegenheid om hun recht te doen gelden. De Portugeezen verkozen, eerst tot Regent (a°. 1383), daarna tot Koning (a°. 1385), den Grootmeester van Avis, D. Johan I, bijgenaamd de Wreker (el Vengador) en de Vader des Vaderlands. Deze Vorst was insgelijks een zoon van Pedro, hem na den dood van Ines geboren uit de Israëlitische Jonkvrouw Tareja (Theresia) Lorenzo. Van deze stammen alzoo af in de manlijke lijn alle de volgende Koningen van Portugal, daaronder begrepen het geheele huis van Bragança, mitsgaders talrijke geslachten van den getituleerden en niet getituleerden adel in Spanje en Portugal, — en, in de vrouwelijke lijn, al wat in Europa uit Karel den Stoute, wiens moeder eene dochter van Johan I was, en uit de Catholieke Koningen Ferdinand en Isabella, zijne afkomst rekent.

De van Koning Pedro en Ines de Castro afstammende Torres en Torres y Portugal voerden het wapen van Torres: in rood vijf kasteelen van goud, gekwartierd met Portugal. Het hoofd des geslachts droeg den titel van Graaf del Villar Dompardo, met de Grandeza. Nog andere takken uit Koning Pedro en Ines vormden zich uit de veertig eigene telgen van zijn kleinzoon Don Fernando de Eça.

Bladz. 700. v. 6, 7, 8.

en gy, vooral, Mendoza!
uit glorierijker huis geboren, dan wellicht
het huis uws Konings zelf,

Een ten aanzien van rang, rijkdom, en overvloed van uitnemende en begaafde spruiten onovertroffen Stamhuis is langen tijd in het Spaansche schiereiland geweest dat der Hurtado's de Mendoza. De hoogste luister van dit geslacht dagteekent van de vijftiende eeuw, gelijk het geval is met ver de meeste geslachten van Spanjes hoogen adel, die niet tot den koningstam-zelven in de manlijke lijn behooren. Iñigo Lopes Hurtado de Mendoza, zoon van den Admirant van Castilië Don Diego, en van Maria, dochter van

Hosted by Google

Koning Hendrik II van Castilië, werd in 1445 door Koning Johan II tot Markies van Santillana verheven. Hy was uitstekend door vele hoedanigheden in den krijg, in den Staat en aan het hof, groot voorstander van wetenschap en poëzy, en zelve goed dichter voor zijnen tijd. Zijne zonen vormden de hoofdtakken van het stamhuis, als volgt: Don Diego (sedert a°. 1475) was de eerste Hertog del Infantadgo, wiens opvolgers de hoofden van het geslacht der Mendozaas bleven, tot dat de titel door aanhuwelijking (als veelal in Castilië, ook buiten het geval van ontstentenis van manlijke leden van het geslacht) in een ander stamhuis overging; — Don Lorenzo, de eerste Graaf van Cozuña en Burggraaf van Torija; — Don Pedro Gonzales de Mendoza, Aartsbisschop eerst van Sevilla, later van Toledo, een van de grootste Staatslieden van zijnen tijd, doorgaans genaamd de groote Cardinaal van Spanje, en bijgenaamd de „derde Koning," van wege zijn machtigen invloed by de Catholieke Koningen Ferdinand en Isabella; (zijn natuurlijke zoon, Don Rodrigo de Mendoza, was die Markies van Cenete, wiens dochter Mencia, de derde Gemalin werd van Henrik Graaf van Nassau, den broeder van Willem den Oude en alzoo Oranjes eigen Oom); — eindelijk, Don Iñigo, Graaf van Tendilla en Markies van Mondejar, sedert de verovering van Grenada (a°. 1492), erfelijk Gouverneur Capitein-Generaal van dat Gewest mitsgaders van Andalusië.

De Admirant Don Francisco de Mendoza, die by Nieuwpoort streed en gevangen werd, behoorde tot laatstgemelden tak; hy was zoon van den derden, en broeder van den vierden Markies van Mondejar, Graaf van Tendilla. De Admirant Don Francisco, zijnde een jonger zoon, bezat geene Grandeza of titel van hem-zelven. De titels van hoogen adel die hy voert, kwamen hem aan (als wederom veelal in Spanje) van zijne Gemalin Maria Ruiz Colon de Cardona, eene dochter van den Markies van Guadeleste uit het beroemde Arragonsche huis der Cardonaas. De titel en waardigheid van Admirant, die in Castilië sedert Ferdinand en Isabella erfelijk is in het huis van Henriquez, Hertogen de Medina de Rio Seco, afstammelingen van den natuurlijken zoon van Pedro den Wreede, werd in Arragon gevoerd door Mendozaas Schoonvader, en kwam alzoo, mede in den weg van aanhuwelijking, aan hem. — De titel van Admirant is (in het voorbijgaan aangemerkt) in den grond geen andere in Spanje, dan die van Admiraal in Nederland en elders, schoon de Admiranten (Almiranten) van Castilië en Arra-

Hosted by Google

gon meermalen, en Mendoza zoo goed als uitsluitend, te land dienden; doch dit is ook elders, b. v. in Holland met Justinus van Nassau en anderen, het geval geweest.

Tot Christoffel Columbus, in Spanje Colon genaamd, had de Gemalin van Mendoza de volgende familiebetrekking. Don Diego Colon, zoon van den beroemden ontdekker van America, was door Keizer Karel V tot Hertog van Veragua en Jamaïca verheven. By ontstentenis van wettig manlijk oir, werd over de opvolging in den titel en de daaraan verbondene Grandeza lang geprocedeerd tusschen de afstammelingen van Don Diego in de vrouwelijke lijn. Onder deze behoorde de Gemalin van den Admirant de Mendoza, die dan ook onder zijne titels zich dien van Hertog van Veragua eigende, ofschoon na zijnen dood de opvolging is toegewezen aan den Graaf van Gelves uit den huize van Portugal, wiens moeder insgelijks eene Colon was.

Wat verder den persoon van den Admirant, zijne krijgsbedrijven, zijn gevangenschap zoo in den Haag als op het huis te Woerden aangaat, mitsgaders de gesprekken aan den disch van Prins Maurits in den nacht na den slag, — men vindt daarvan by onze historieschrijvers uitvoerige melding tot in byzonderheden. Minder bekend schijnt hier te lande de byzonderheid dat Mendoza, later naar Spanje teruggekeerd, en aldaar zijne Gemalin en zijne eenige dochter verloren hebbende, in den geestelijken stand trad, en op het punt was tot Bisschop van Siguenza benoemd te worden toen hij (a°. 1623) overleed. — Ik doe, ten slotte, nog van den Admirant opmerken, dat hy ter zelfder tijd met Filips Willem van Oranje, den Hertog van Aarschot, en nog andere Nederlandsche Grooten in 1599 te Brussel in de Orde van het Gulden Vlies opgenomen werd.

Bladz. 700. v. 10.

uit twintig takken, met Hertogelijke kroonen, enz.

Het „twintigtal" is geen poëtische vergrooting; daar zijn er, alle de takken en takken van takken des huizes van Mendoza (waaronder ook nog die van Don Iñigoos neef, den eersten Graaf van Priego) te zamen genomen, nog veel meer geweest, indien men vooral daarby in aanmerking neemt den stam der Portugeesche Furtado's de Mendoza (Furtado en Hurtado is, uit kracht der wel bekende verwisseling van de H met de F, in het oude Spaansch en in het Portugeesch één!), waartoe in laatstgenoemd rijk de Graven del Rio, die van Val de Reys enz. behoord hebben.

Hosted by Google

Doch ook in Castilië bestonden nog Hurtado's de Mendoza, niet van Iñigo Graaf van Santillana afstammend, maar van diens tijdgenoot Rodrigo Diaz Hurtado de Mendoza, stamvader der Graven van Castrogeriz, die van Orgaz, die van Lodosa, en der Markiezen de la Hinojosa. De oudere genealogisten zijn evenwel niet zeker van de gemeenschappelijke afstamming, ofschoon (hetgeen in Spanje en Portugal meermalen plaats heeft by verscheidenheid van afkomst) de gelijkheid van naam, adel en rang niet betwijfeld wordt. Ook is het wapen grootelijks hetzelfde. De Mendozaas, waartoe de Admirant behoorde, voerden: gekwartierd en sautoir 1 en 4 in sinopel den schuinbalk van goud in keel, 2 en 3 in goud de letters „Ave Maria" ter rechter, en „Gratia plena" ter linker, van lazuur; — de andere Mendozaas voerden alleen den schuinbalk, of kwartieren ook anders. Die van Portugal blasoneeren op meer dan ééne wijze.

Bladz. 701. v. 23, 24.

Een pijnigend verlangst
naar de eindbeslissing, een van weêrszij zeldzame angst

„De victorie was aldus langen tijdt twijfelachtig, beyde partijen vermoeit en t'eynden adem sijnde, soo dat de kloekmoedste hun wel hondert mijlen van daar wenschten, en geerne gevlucht hadden, indien Eere en devoir hun niet wederhouden en hadde; want daer geen man soo sterck en was, wiens hair niet te berge en stondt van vreese, alle cholere of grampschappe verteert, het herte soo perplex ende bedwelmt als oft sy den uytersten dagh des Heeren teghenwoordig hadden gesien." Van Meteren, fol. 440.

Bladz. 702. v. 2, 3.

of met een hart, dat thands niet slechts van onrust slaat,
maar ook van naberouw in 't end?

Het laatste was te wenschen geweest. Het tegendeel evenwel schijnt het geval te zijn, indien althands de opmerking van onze historieschrijvers, waaronder Wagenaar, juist is, dat bepaaldelijk van dat oogenblik de verwijdering tusschen den Prins en den Advocaat, die zoo treurig een gevolg en einde had, dagteekent. — Aan wien de schuld? Ik neem (behalve de jeugdige heftigheid, waarmede die brochures geschreven zijn) niets te rug van hetgeen ik omtrent het goede recht van Maurits in de gebeurtenissen van 1617 tot 1619 in mijn Karakter van Prins Maurits (a°. 1825) en Rechtspleging van 's Lands Advocaat Johan

Hosted by Google

van Oldenbarnevelt (a°. 1825) uiteengezet heb. Sedert is veel aan het licht gekomen, dat het goede recht zoo wel als het politiek karakter en gedrag van Maurits, en althands de „politieke" strafschuldigheid van Barneveld van alle zijden voortgaat te staven; eene overtuiging, die by elk rechtschapen gemoed zeer wel gepaard kan gaan met innig medelijden met het lot van den grijzen Staatsdienaar en zijne zelden geëvenaarde talenten. Hy was inderdaad (gelijk hem de aandoenlijke Aanteekening in de „Resolutiën van Holland" 13 Mei 1619 noemt): „een man singulier in alles. Die staet, sie toe dat hy niet valle; ende zy Godt syner siele genadig Amen." — Wat den tocht van 1600 in Vlaanderen betreft, ik voeg by het deswege aangeteekende op bladz. 884 boven, nog het volgende getuigenis van den Franschen Gezant de Buzanval (4 Julij 1600): „Croyez que ces Messieurs avaient bien joué leur État à un coup de dé, et que Mons. le Prince Maurice avoit fait paraître sa prudence devant que partir de ce lieu, en remontrant aux États les accidens de cette entreprise et la suite infaillible et forcée d'une bataille. Il a bien montré sa résolution quand il a fallu boire la lye de ces indigestes conseils." Men zie „Archives" t. a. p. bl. 41 en vergelijke de „Introduction." — Wanneer de Heer Fruin verder voort zal gaan de geschiedenis met die kalmte en dat doorzicht te onderzoeken, die hy tot hiertoe getoond heeft te bezitten, dan zullen de vrienden van Maurits en van de Contraremonstranten voor hunne goede zaak meer aan dezen trouwhartig liberalen Schrijver hebben, dan aan de Ypey's en soortgelijken, die sedert lang in den boezem-zelven der Nederlandsche Hervormde Kerken er een eer in stelden, de hun toevertrouwde panden ook op historisch gebied prijs te geven en te verloochenen. — Van den Heer Alberdingk Thym had men inderdaad indien al niet het zelfde, althands een onpartijdiger oordeel mogen verwachten, dan zijne uitingen zoo over Maurits als Veldheer (die hem Spinola-zelf, zoo ik meen, niet zou hebben gepermitteerd), als over de rechtspleging van Oldenbarnevelt en de Groot, zonder eenige notitie te nemen van eene historische bron b. v. als de Tweede Serie der „Archives," vooral T. II en zijne „Introduction." — Doch de Heer Alberdingk Thym zal my veroorloven, hem ook in het openbaar (behoudens mijne hoogachting voor zijne talenten en vriendschap voor zijn persoon) te doen opmerken, dat de wijze waarop in zijne „Isabella Clara Eugenia" (bl. 45 en 46) de nagedachtenis van Prins Maurits beleedigd wordt, tegen alle

Hosted by Google

wet en regel van historische of wetenschappelijke polemiek inloopt. Het is te wenschen, dat de geleerde Schrijver met iets degelijker voor den dag zal komen dan het geen hier zijne beschuldiging van den voortreffelijken Prins zal moeten staven, — de beschuldiging van uit heerschzucht in het jaar 1621 te hebben onderhandeld over het wederbrengen der Vereenigde Nederlanden onder de gehoorzaamheid van den Koning en de Aartshertogen! Vrienden en hoogschatters van den beroemden Held en Stadhouder zouden dan op nieuw in de gelegenheid kunnen gesteld worden, hem door een bevoegde en onpartijdige pen even glansrijk tegen deze ongehoorde blaam gehandhaafd te zien, als met betrekking tot zijnen Vader, recht en waarheid getriumfeerd heeft door het reeds herinnerd Geschrift van Dr. Bakhuizen van den Brink in 1853.

Bladz. 702. v. 10.

tot de overwinning door u w moeiten ingewijd!

„Het is voor een krijgsman de moeilijkste, — maar tevens een heerlijke taak, geroepen te zijn, tot behoud van velen met weinigen een' strijd te gaan strijden, waarbij bereidvaardigheid tot zelfopoffering ten pligt gesteld, en nederlaag, geene overwinning te wachten is. Dien strijd heeft Graaf Ernst by Leffinghem loffelijk, en met den besten uitslag gestreden. Want Maurits kreeg hierdoor tijd, om zijn gansche leger by laag water door de haven van Nieuwpoort te doen trekken, enz." Bosscha t. a. p. bl. 346. Men zie deze opmerking bevestigd door de eigene woorden van Graaf Casimir in zijn relaas van het gevecht van Leffinghem (Archives, 2e Série, Lett. 209, p. 38): Toujours aye empêché l'ennemy l'espace de 5 heures, qu'il ne pouvoit marcher vers s. E. tellement que s. E. par la basse marée, qui entretems survint, avoit encorres loisir, mais à grand peine, de passer le havre et se mestre en ordre de bataille, tellement que messieurs les États, s. Exc., et tout le monde m'en savent bon gré et confessent que par ma défaite ont été sauvez et gaigné la bataille."

Bladz. 704. v. 6, 7, 8, 9.

Ik sneed met eere
„de toevlucht af der vloot. Wie onzer denkt te vliên?
„Wy willen, wel te moê, den dood in de oogen zien,
„wil 't God!

Hosted by Google

Dit: „met eere" en „wil 't God" was (natuurlijk by den Dichter) eene reminiscentie van Willem Lodewijks bekend devies: „Will 's Gott, mit Ehre!"

Bladz. 705. v. 30, 31, 32, 33.

diens Alberts, Rudolfs zoon en Habsburgs Rijksstoelstichter
die Keizer Adolf sloeg, den hooggeboren Dichter
uit Nassaus oudste bloed, hem sleurde van het zaâl
en neêrplofte in het zand, by 't rampvol Rosendaal,

Op den 2den Julij, dag van den slag by Nieuwpoort, hadden drie honderd en twee jaren vroeger ook een Nassau en een Albertus van Habsburg tegenover elkander gestaan. Het gold toen de Keizerskroon van Duitschland, door de Keurvorsten in 1292 opgezet aan Graaf Adolf van Nassau in de plaats van Keizer Rudolf van Habsburg, maar door diens zoon Albert wederom betwist, met dat gevolg, dat Adolf overwonnen, en met de eigene hand van zijnen mededinger gedood werd. De slag viel voor nabij Spiers of, gelijk het Abraham Saur in zijn „Parvum Theatrum" heeft, nabij Gilheim niet ver van het klooster Rosendaal, alwaar de verslagen Keizer ook begraven (later, onder Keizer Hendrik VII van daar opgegraven en in de Keizerlijke graftombe te Spiers bijgezet) is. — De Kronijk meldt, dat ook op dien 2den Julij de zon een deel gehad heeft aan de overwinning, toen den Nassauschen held en zijn volk, gelijk by Nieuwpoort den Habsburger, in de oogen stralende. — Keizer Adolf was de oudste zoon van dien Walram Graaf van Nassau, naar wien de oudste linie Weilburg, Wiesbaden, Usingen, enz. de Walramsche heet, terwijl die der Nederlandsche Nassaus en Oranjes de Ottosche genaamd wordt naar Otto, Walrams jonger broeder uit Henrik bijgenaamd de Rijke. — Keizer Adolf, by alle hem toegeschreven misstappen, heeft den naam nagelaten van een niet slechts dapper en ridderlijk Vorst, maar ook van een beschermer en beminnaar der Wetenschap. „Hooggeboren Dichter" noemt hem het vers, van wege de hem toegeschreven hoogachting en misschien zelfs beoefening der poëzy. Het volgende tweeregelig versje, op een venster van het slot Adolfseik gevonden, zal volgens sommigen van hem afkomstig zijn.

„Wenn Sünde auch nicht hätte Sünden Nahmen
„Wollt' ich mich doch der Sünde schamen."

Hosted by Google

Bladz. 705. v. 36.

't zal Nassau zijn ditmaal!

Toespeling op het devies der Nederlandsche Nassaus, sedert Engelbrecht II van Nassau, den Vliesridder: „Ce sera moi, Nassau!

Bladz. 706. v. 19, 20, 21, 22.

„Wilhelmus van Nassouwe
„was hy van Duitschen bloed!
„Den Vaderland getrouwe
„bleef hy tot in den doet!"

De bekende aanhef (met een geringe, door den toestand gebodene wijziging) van Marnix nooit geëvenaard „Wilhelmuslied." Het rijm van „bloed" en „doet" (voor „dood") ware het te wenschen dat een zuiverder uitspraak der moedertaal ons ook nog heden ten dage veroorloofde. Men behoorde „bloed" meer op de wijze van het Engelsche „bloed" uit te spreken, als wanneer het met „dood" nauwkeurig genoeg in klank zou overeenstemmen. Immers is, meen ik, de klank „oe" in „bloed" niet dezelfde met de „oe" b. v. in „koe (cow)." — Nog een paar dergelijke toespelingen op het „Wilhelmus van Nassouwe" zijn ook in deze slotcoupletten met aanhalingsteekenen aangeduid. Dat wy het aandoenlijk verheven lied (bijna geheel ten onzent door het kleurlooze „Wien Neêrlands bloed" verdrongen) hier en elders aan van Marnix toeschrijven, behoeft, na al hetgeen in de laatste veertig jaren daaromtrent geschreven en aan het licht gebracht is, wel geene rechtvaardiging meer of uiteenzetting. Met den haar eigenen geestvollen tact heeft Mevrouw Bosboom-Toussaint het recht van Marnix door Coornhert-zelven laten erkennen, waar zy hem op haar meesterlijk souper by den Kanselier Leoninus het vertrek laat instuiven met den uitroep: „De gezondheid van Prinse Mouringk? die drinkt men niet zonder het lied van den heer van St. Aldegonde!" — en daarop dan het Wilhelmuslied. „De Graaf van Leicester in Nederland," Dl. II, bl. 56, 57.

Bladz. 708. v. 30.

Maar de Overwinnaar in het stof gebogen, bidt.

Historisch.

Hosted by Google

Over de voordracht van den „Slag by Nieuwpoort" op 14 Jan. 1858, wordt meer gezegd in het straks volgend overzicht van mijne hand. Daarop werd ook gezinspeeld in mijn „Harptoon na des Dichters dood," dien ik mij verstout, na zoovele andere poëtische huldeblijken van begaafder zangers, hier te laten volgen.

ISAAC DA COSTA.

EEN HARPTOON BIJ ZIJN DOOD,

DOOR

J. P. HASEBROEK.

Davidische psalmen
omruischen het wicht,
dat als onder palmen
van 't morgenland ligt.
Een lichtstraal van 't Oosten, —
als waar' 't om den Zoon
des ballings te troosten, —
daalt af op zijn koon.

En zaâm met de kleuren
van 't Oostersche land,
omweemlen hem geuren,
o Taag! van uw strand.
De Davidsharp uite
voor 't jongsken haar lied,
't verdooft hem uw luite,
o Camoëns! niet!

Maar andere zangen
poogt eerlang zijn oor
van 't speeltuig te vangen,
dat 't Noorden zich koor.
Hij hoort uw akkoorden,
o Zangzwaan van 't IJ,
en hoor! van uw woorden
een weêrklank hoort gij!

Straks ruischt langs die zoomen
een beurtzang, zoo schoon,

Hosted by Google

als schaarsch werd vernomen,
van vader en zoon.
Zingt Vondel zijn galmen
Antonides voor? ....
Neen, heerlijker psalmen
verrukken ons oor!

Maar hoort hij naar 't klinken
uws speeltuigs, o Bard!
nog dieper zal zinken
uw woord in zijn hart:
't woord, dat zijn Messias
den Jood heeft verkond;
't is of Jesaïas
hem spreekt door uw mond!

En nu paart, genieën!
niet enkel uw toon,
buigt zaâm ook uw knieën
voor 's Middelaars troon.
En Gij, droegt ge uw Dichter
zijn harp achteraan,
zoek thans uw Verlichter
ter zijde te staan.

Eliza! treed nader!
gods stem in uw ziel
roept u naast den Vader,
wiens kleed op u viel.
De strijd ga ontbranden,
met d' Eeuwgeest aanvaard,
gij sterkt hem de handen:
één luit en één zwaard!

Laat smaden, wie smaden,
geen kruis maakt u schuw:
't heeft Jezus beladen,
het kome ook op u.
Gij deelt in het lijden
des Mans aan uw zij',
gij blijft hem in 't strijden
tot 't stervensuur bij

Hosted by Google

Hoe heft daar het orgel
een uitvaartlied aan?
Uit stervenden gorgel
klonk 't doodslied der Zwaan.
Het hert vond de bronnen,
waarnaar 't heeft gehijgd...
zijn ruste is begonnen,
zijn pelgrimslied zwijgt.

Wie zal hem vervangen,
den eenigen Bard?
Hoor, nieuwe gezangen
uit 's Kweekelings hart!
Kan 't zijn, dat zijn luite,
lang spraakloos, weêr klinkt,
en, toovrende fluite,
elk boeit, waar ze zingt?

Hoe statelijk ruischen
haar toonen daarheen!
Gij hoort in hun suizen
de stem van 't Verleên.
De Jaren, zij stijgen
hun graven weêr uit, (*)
en de Eeuwen, zij krijgen
weêr geest en geluid. (†)

O wonder gemengel
van Oost en van Noord,
in 't klankengestrengel
van toon en akkoord!
O eenig gewemel,
in 't eenige lied,
van aarde en van hemel,
als nergens zich biedt!

Maar hoe? Van die snaren,
wat toon, die daar klinkt?
't Is alsof vóór jaren
de jongeling zingt.
Bood hij onzen dapperen

(*) Vijf-en-twintig jaren. (†) 1648 en 1848.

Hosted by Google

toen 't zegeloof aan, (*)
luid laat hij nu klapperen
de Nieuwpoortsche Vaan! (**)

Zeeghaftige toonen
der Neêrlandsche luit!
De grootste onzer Zonen
stort in u zich uit!
Stort, waar hij gaat sneven,
in u met zijn geest
ook d' adem en 't leven! . . .
De Bard is geweest.

De Bard moge zwijgen,
de Christen, hij spreekt,
bij 't zuchten en hijgen,
waar 't harte bij breekt;
maar dwars door zijn zuchten,
triumf! rijst zijn kreet,
laat de aard mij ontvlugten,
mijn huis is gereed.

Wie dankbaar, en teder,
biedt ginds hem een kroon?
Maar hij werpt haar neder
voor 's Eeuwigen Zoon!
Geen kroonen, geen kransen
voor 't zondige hoofd!
Den Christus die glansen!
Slechts Christus geloofd!

Maar wat hoor ik ruischen?
Hoe orgelt gindsch koor
met hemelzoet suizen
weêr 't tempellied door! . . .
Een hert weêr ontkomen
aan 't blaakren der zon,
groet juichend de stroomen
uit de eeuwige Bron! (††)

(*) Ter verjaring van den veldslag bij Waterloo.
(**) De slag bij Nieuwpoort.
(††) Bij de uitvaart van DA COSTA werd, even als vroeger bij die van BILDERDIJK, door het orgel de zangwijze van Psalm XLII gespeeld.

Hosted by Google

Bladz. 709.

[EEN ALOUD PINKSTERLIED. Een vertolking van het Latijnsche oud-christelijke kerklied, thans nog onder de liturgische zangen der Roomsche kerk in gebruik, dat aanvangt: Veni Creator Spiritus. Dit Pinksterlied werd in „de Heraut" het eerst gedrukt.]

Bladz. 710.

[AAN EENE JEUGDIGE VRIENDIN. Dit gedichtje werd geschreven als albumvers, weinige dagen vóór het uitbreken der doodelijke ziekte, die eindigde met den Dichter ten grave te slepen. Op het treffende, bijna profetische der uitdrukking van vermoeijenis en afmatting bij den Zanger van „Nieuwpoorts slag" zal het naauwelijks noodig zijn den lezer opmerkzaam te maken.]

Bladz. 711.

[GELUKWENSCH AAN MEESTER EN ARBEIDERS, enz. De laatste jaren van Da Costa waren ten deele niet het minst vervuld geworden door zijne zorgen voor de uitgave van den „Kompleeten Bilderdijk." Naauw was de betrekking tengevolge van die uitgave tusschen hem en den Heer A. C. Kruseman als uitgever der dichtwerken ontstaan. Men weet uit de prachtige jubelrede bij de honderdste verjaring van Bilderdijks geboortedag, hoe hoog Da Costa het gedenkteeken stelde, aan zijnen Meester opgericht „door middel der persen van de Nederlandsche bakermat der drukkunst." Om nu bij de voleinding des werks aan die persen, zoowel als aan de bij haar drukwerk bezig geweest zijnde arbeiders een eigen dichterlijke hulde van dankbaarheid te brengen, werd deze Gelukwensch geschreven, niet zonder kennelijke herinnering aan het bekende „Lied von der Glocke," van Schiller, ter eere van wien in Duitschland juist in die dagen een soortgelijk jubelfeest tot aandenken aan diens honderdsten geboortedag gevierd werd.]

Bladz. 713.

[AAN MIJNE GELIEFDE GADE. De slotgalm van des Dichters laatste zangen bezingt eigenaardig de dierbare vrouw, welke het voorregt gehad heeft, meer dan iemand of iets (buiten den éénigen Naam die boven allen naam is) de harp des Dichters door zijn geheele dichterlijke leven heen te bezielen en tot het uitstroomen van dichtgalmen op te wekken. Dit kleine lied werd met veege,

Hosted by Google

bijna stervende hand, voor den laatsten bundel van de Bilderdijks-uitgave geschreven, en draagt geheel den toon eens afscheids, waarvan het, meer dan de Dichter zelf wist, later ook de aandoenlijke beteekenis en eenige waarde verkreeg.

Wederkeerig was het leven der treurende weduwe na des Geliefden dood een voortdurende rouw, uit- en inwendig, een nimmer rustend verlangen des wederziens, waaraan na een langdurig, met kinderlijk geloof gedragen lichaamslijden, hare eindelijke ontbinding door den dood, op 26 November 1867, de langgewenschte voldoening schonk.]

Hosted by Google

OVERZICHT

VAN

HET LEVEN EN DE WERKEN DES DICHTERS.

Hosted by Google

Hosted by Google

OVERZICHT

VAN

HET LEVEN EN DE WERKEN DES DICHTERS.

Toen Da Costa het werk, dat zijn jongste dagen grootelijks innam en vervulde, de uitgave der kompleete dichtwerken van zijnen onvergetelijken Meester, had voltooid, bekroonde hij dien arbeid door, als ik het zoo uitdrukken mag, in den voorhof van de dichterlijke Boekerij een standbeeld te plaatsen, dat den Dichter zelven levensgroot en naar het leven voorstelde: hij schreef de levensschets des Zangers met het opschrift: De Mensch en de Dichter Bilderdijk. De mensch en de dichter. Gelukkige zamenvoeging; en niet alleen in dien zin, dat beide tot ééne zelfde persoonlijkheid behooren, en als zoodanig niet wel kunnen gescheiden worden, maar ook in die beteekenis, dat de dichter niet volkomen kan worden begrepen, en nog minder in het rechte licht beschouwd en op den waren prijs geschat, indien men niet in den mensch als het ware den levenden commentaar op het werk des dichters heeft gezocht en gevonden. Wie met den mensch Bilderdijk onbekend bleef, kent den dichter van den Ondergang der eerste Wareld maar tenhalve: hij gelijkt eenigzins naar den vreemdeling, die de taal, waarin een dichter schreef, slechts gebrekkig verstaat.

Geldt dit nu van Bilderdijk, den meester, het is vooral niet minder van toepassing op Da Costa, den leerling, bij wien, niet minder dan bij zijnen voorganger, de innigste harmonie tusschen leven en lied, tusschen werk en woord, tusschen den kunstenaar en zijne kunstgewrochten bestaat. Vandaar dat het bij den jonger, niet minder dan bij zijnen leermeester, ter waardering van zijne poëzy, zoowel als ter verklaring van den gang zijner dichterlijke ontwikkeling, volstrekt noodig is, hooger op te klimmen. Even als

Hosted by Google

men, om de bron van een helderen, breeden en vruchtbaarmakenden stroom te vinden, naar de hoogten der bergen moet opstijgen, waar zijn ader opwelt, moet men om tot den oorsprong van den blinkenden stroom der Da Costiaansche poëzy op te klimmen, zich naar de hoogten begeven, waar, in de stilte en de verborgenheid der eenzaamheid, het leven van den mensch uit de diepe aderen van goddelijke bestemming, opleiding en vorming opwelt. Wat was Da Costa als Dichter? Gij weet het vanzelf, als gij weet, wie hij als mensch is geweest.

Ik wensch dan eene proeve te nemen, of ik, door het in gedachtenis brengen van eenige levensbijzonderheden van Da Costa, eene bijdrage tot beter verstand van den inhoud, geest en toon zijner poëzy leveren kan. Het is waar, wat ik zoo doende beproeven wil, is in den jongsten tijd ook door anderen, en soms op hoog verdienstelijke wijze en met gelukkigen uitslag beproefd: in zeker opzicht zou dus mijne Proeve overbodig kunnen schijnen, bijna als of ik water in de zee wilde dragen. Maar men vergunne mij eene bescheidene opmerking. De verschillende brochures, over Da Costa in den jongsten tijd uitgegeven, hebben meer den vorm van vlugschriften, en schijnen als zoodanig minder bestemd om lang te duren. Daarentegen, als ons niet alles bedriegt, zal de tegenwoordige uitgave der kompleete dichtwerken van Da Costa langer blijven bestaan, en nog bij een tal van volgende geslachten als voorraadkamer der dichtvruchten van een in zijne soort weêrgaloos genie worden gewaardeerd en in waarde gehouden. Is dit waar, dan schijnt juist voor degenen, die na ons zijn zullen en met ons Da Costa als dichter zullen bewonderen en liefhebben, een eenvoudig overzicht van zijn leven, in verband met zijne poëzy, door een tijdgenoot en vriend, niet gansch overtollig te zijn. En het is op dien grond, dat ik met eenige vrijmoedigheid de pen opneme om mij tot die taak te zetten. Waar echter het werk, aldus door mij aanvaard, als vanzelf eenigzins moeielijker en teederder wordt dan een kort woord van bloot letterkundige inleiding voor deze uitgave zou geweest zijn, moge de uiting van den wensch naar een zachtmoedig oordeel niet te vergeefs zijn geschied!

Eer ik echter verder ga, wensch ik mij omtrent één punt te verklaren. Waar ik het verband ga aanwijzen, dat ik tusschen den mensch en den dichter Da Costa meen te zien, zal het wel naauwelijks noodig zijn mij vrij te waren van de verdenking, alsof ik,

Hosted by Google

zoo sprekende, het genie des dichters als een natuurlijk en noodzakelijk produkt van zijne uitwendige levensomstandigheden zou willen beschouwd hebben. Verre van mij zulk een wijze van beschouwing! De levensomstandigheden des menschen zijn als de bodem, waarin het zaad wordt nedergelegd, de zonneschijn die het zaad rijpen en de regen die het zwellen doet, de warmte die het ontwikkelt en de koude die het stevigt en sterkt: maar na dit alles blijft, ter verklaring van de gedaante en den wasdom en de vrucht des zaads, het acht nemen op het zaad zelf over, van welks innerlijke geaardheid het in de eerste plaats afhangt, welken vorm de plant aanneemt en welke vrucht zij brengt. Zoo is het ook met den mensch; zoo met dien uitverkorene onder de menschen, dien men een dichtgenie noemt. De gave, aan dat genie eigen, het oorspronkelijk, scheppend vernuft, is het eigendom van den mensch zelven, hem door zijnen Maker geschonken; dat verklaart alleen de hooge plaats, die de bezitter van zulk eene Godsgave, bij behoorlijke ontwikkeling, onder de menschen beslaat: en ook hier geldt het bekende: poeta nascitur, non fit. De dichter wordt geboren en niet gemaakt. — Maar dit eenmaal vastgesteld zijnde, worde tevens de invloed erkend, dien het leven des menschen op de ontwikkeling der natuurgave van het genie bezit. Gelijk de Voorzienigheid het werk des Scheppers voortzet, zet ook bij den mensch in het algemeen, en bij den dichter in 't bijzonder, de gang en leiding Gods met hem in den weg zijner levenservaringen het werk voort, dat met de schepping van den hem eigen en kenmerkenden geest begon. Den weg dier ervaringen bij den dichter na te gaan, is dus te gelijk zijne poëzy te verklaren; en ook hier mag het bekende woord worden toegepast, dat wie den dichter recht verstaan wil, zich naar des dichters land begeven moet. Dit nu alleen, en niets anders, niets meer, bedoelt de hier te geven schets. Wij volgen daarin den zilveren vloed der Da Costiaansche poëzy van den beginne tot den einde, als langs de kronkelende lijnen en bochten van zijn uitwendig, menschelijk, maatschappelijk, godsdienstig leven.

Wie Da Costa noemt, noemt den naam van een dichter bij uitnemendheid, haast had ik gezegd van een eenig dichter. Het is waar, Da Costa zelf heeft tegen die benaming in zijne feestrede op den honderdsten jaardag van Bilderdijks geboorte geprotesteerd. „Ik heb," zegt hij, „voor die vermetele uitdrukking: eenig, waar

Hosted by Google

het bloote stervelingen geldt, geen hart. Daar bestaat voor mij maar één gebied, waarover een zon is opgegaan en schijnen zal blijven, die, in waarheid eenig, geen ander, geen gelijk, zelfs geen minder licht naast of onder zich gedoogt aan het uitspansel, door haar beheerscht." Verre is het dan ook van mij, in dien sterksten zin het woord eenig op Da Costa te willen toepassen. Maar men kan het ook nog anders verstaan. Men kan daaraan bloot de beteekenis hechten, dat hij, dien men met dien naam versiert, iets gansch eigenaardigs en oorspronkelijks heeft, hetwelk men bij geen ander in 't geheel, of zoo rijk en krachtig wedervindt, zoodat hij, ook zonder misschien de grootste van allen te wezen, toch onder zijne kunstbroeders als een Eenling daarstaat. En in dien zin meen ik dat de benaming van eenig aan Da Costa niet kan worden betwist; in dien zin geloof ik dat de dichter (*) van hem terecht gezegd heeft:

Geen gave of ze is Godes, EN EENIG BLIJKT DE UWE.

O, voorzeker, daar zijn, indien niet binnen, dan toch zeker buiten Nederland, grooter dichters geweest dan hij, en vooral, wanneer men bij de bepaling van eens dichters grootheid niet alleen de verhevenheid en schoonheid van enkele dichtgewrochten, maar ook den omvang, rijkdom en verscheidenheid der voortbrengselen van het dichtgenie mede in rekening brengt: hoe verre staat dan Da Costa, om alleen dezen te noemen, bij eenen Bilderdijk achter, van wien terecht gezegd is: „Bilderdijk heeft geen enkel kunstvak onaangeroerd gelaten; in alles heeft hy zijn geluk en zijne krachten beproefd. Tusschen de Vertelling en het Heldendicht heeft hy geen enkelen vorm van dramatische poëzy overgeslagen; en geen dichtstijl, dien gy plaatsen kunt tusschen de Pindarische Ode en een Samenspraak in den toon van het dagelijksch gesprek, liet hy ongebruikt." (†) En toch, wie kan het aan den anderen kant ontkennen, dat, waar Da Costa zijne vleugelen het breedst uitslaat en zijne vlucht het steilst verheft, hij al spoedig eene hoogte bereikt, waartoe het Bilderdijk zelven niet, of niet dan hoogst zelden, gegeven werd op te stijgen?

En te dezen aanzien overtrof Da Costa niet alleen Bilderdijk, maar alle dichters van het thans levende geslacht, zoo verre ik er over kan oordeelen. Er is in Da Costa — hoe zal ik het noemen? —

(*) Potgieter. (†) Beets.

Hosted by Google

een nagalm van de poëzy van het heilige Oosten, dien men misschien bij geen anderen ongewijden zanger in die mate vindt. Men heeft hem meermalen een profetenzoon genoemd, en waarlijk! die naam is niet kwalijk gekozen: het is soms als hadde hij mede behoord tot den kring van profeten-jongeren, die op de groene bergen van Israel in de aldaar opgerichte loofhutten, onder het oog en in de school van een Samuel of Elia gevormd, eenigzins den geest huns Meesters in zich hadden opgenomen, en daarvan in hunne heilige liederen ter eere van Jehova, wier galm met het geluid hunner speeltuigen van de bergen nederdaalde, deden blijken. En toch is hiermede de hem kenmerkende eigenaardigheid van Da Costa nog niet gansch en al uitgesproken. Immers, hij, de Hebreeuwsche profetenzoon, was niet dit alleen, hij was ook Westerling, zoowel in stemming als vorming: de Grieksche Muze had voor hem niet te vergeefs gezongen: de Germaansche geest bleef den genaturaliseerden Nederlander niet vreemd: al de invloeden, waardoor hij en zijn geslacht, beginnende van Jeruzalem, waren heengegaan, deden zich beurtelings, sterker of zwakker, maar altijd in eenige mate bij hem zien en gelden. Om dus het gelijkend beeld van zijne poëzy voor onze oogen te stellen, moeten wij den blik niet alleen hooger opheffen, maar ook wijder in 't ronde slaan. Op de vrage: van waar het zeldzaam en eenig verschijnsel, dat ons Da Costa te midden zijner kunstbroeders hier en elders, vertoont, moeten wij ons zelven het antwoord geven: „Vraag het den mensch!"

Vraag het den mensch! Gedenk allereerst aan zijne afkomst. Van waar is hij? Hij is een zoon van het Oosten. Ieder beminnaar der Da Costiaansche poëzy kent de merkwaardige regelen van buiten, waarin hij zich daarop ter kenschetsing van zijn dichtgenie beroept:

Ik ben geen zoon der laauwe Westerstranden.
Mijn vaderland is daar de Zon ontwaakt!
En als de gloed der Libyaansche zanden,
zoo is de dorst naar Dichtkunst, die my blaakt

Er is in hem een vuur, dat als aan de zon van het Morgenland ontstoken, door de eeuwenlange ballingschap uit het land der zon, ja, door zoovele honderden van winters, door zijne Vaderen in het koude Noorden doorgebracht, niet is uitgedoofd, wat zeg ik, in volle kracht en gloed ook nog tusschen de sneeuw onzer koudere

Hosted by Google

luchtstreken blaakt. Men ziet het, als men hem ontmoet, den mensch, maar men ziet het ook den dichter aan:

Hoe heeft niet de Oosterzon de Vaderen
van dezen ijvraar eens gegloeid!
Hoe bruischt een vuursprank hem door de aderen
van 't heilig bloed, dat Sem doorvloeit!

Reeds dit geeft aan zijne gedichten iets oorspronkelijks, iets eigenaardigs, dat hem karakteriseert. Men leze zijn Hagar: is het niet als of de gloed der woestijn, waarin „de moeder Ismaels" bij dezen haren van dorst verterenden zoon neder zit, u tegenwaait, als gij dit dóór en dóór Oostersch gedicht doorleest? Leg de Hagar van onzen Loots daarnevens, en zie hoe de poëzy des eenen den Westerling, gelijk die des anderen den dichter uit het Oosten verraadt!

En niet alleen was Da Costa oorspronkelijk uit het Oosten herkomstig, hij was tevens een zoon van Israel. Zijn speeltuig is geen luit van eenen Hafiz, die de genoegens en weelden der liefde bezingt; het is de harp van eenen zanger des heiligen Volks, van eenen stamgenoot des mans, die „liefelijk was in de psalmen Israels." Gelijk Da Costa, als mensch, boven alles Israeliet was, en zich als zoodanig gaarne liet gelden, spreekt dit Israelitisch karakter ook sterk in zijne poëzy. Zijne zangster was inderdaad, zooals hij zelf in een zijner liederen het uitdrukte, „eene Sionite;" men kan op haar toepassen, wat de dichter zijner Sionite in den mond legt:

Aan Babels wateren gezeten
denk ik aan Sion, en verteer.
Jerusalem! hoe zoude ik U vergeten?
Mijn rechterhand vergeet' zich-zelf veeleer!

Dit Oostersch-Israelitisch karakter vertoont zich niet alleen in den gloed zijner poëzy, maar ook in haren inhoud en vorm, die soms al zeer verre afwijkt van hetgeen de Westersche smaak liefheeft en eischt. Of wat dunkt u, om één voorbeeld te noemen, van eene voorstelling waarbij de dichter, na zich zelven met een paard vergeleken te hebben, dat zijnen berijder gehoorzaamt, aldus eindigt:

Mijn God! mijn ziel verlangt voor U ten krijg te spoeden!
Maar gaat die zucht te ver, o! tem mijn ongeduld!
Het klemmen van Uw toom zal my de hoop doen voeden,
dat Ge in den dag des strijds mijn Ruiter wezen zult!

Hosted by Google

Maar waar Da Costa aldus verder gaat, dan men in een zanger uit onze luchtstreek zou kunnen goedkeuren, bij hem draagt de vorm de gedachte: de taal der bezieling, wier gloed zich aan den lezer mededeelt, doet hem hier verschoonen, wat anders en elders met de eischen van zijn schoonheidsgevoel strijden zou: de uitheemsche gedaante der vrucht verklaart en verschoont haren voor ons anders te sterk-riekenden geur.

Toen Israel het heilige land verlaten moest, weken niet weinige van zijne zonen naar Spanje en Portugal. Daar herleefde weder eenigzins de uitgedorde stam: daar werden de zonen van Jakob eenigermate inheemsch: daar werden zij niet alleen als ballingen gastvrij onthaald, zij verkregen er rechten en waardigheden, anders voor ingeborenen en burgers bewaard; ja, sommigen van hen werden in den ridderstand opgenomen en verwierven zich een adelijk wapenschild. Bekend is het hoe hoog de prijs was, dien Da Costa ook op deze herinnering stelde: hoezeer hij er zich op verhief, niet alleen Israelitisch-koninklijk, maar ook Spaansch-ridderlijk bloed in zijne aderen te dragen. Het door hem geschrevene over Adellijke geslachten onder de Israëliten in den Navorscher kan daarvan ten overvloede getuigen. En inderdaad, ook hier wederom laat zich de invloed van deze lotwisseling van het geslacht des dichters in zijn persoonlijk en dichterlijk karakter niet onbetuigd: er is in Da Costa iets ridderlijks, iets krijgshaftigs, iets fiers en hooghartigs, dat aan den Spaanschen hidalgo doet denken. Hij heeft den strijd lief, meer misschien dan voor zijn geluk, en zeker voor zijne rust te wenschen was. Maar waar hij in het krijt meent te moeten nederdalen, strijdt hij op ridderlijke wijze, met open vizier, zoodat zijn tegenstander hem wel de overwinning betwisten, maar hem zijne achting niet ontzeggen kan. Dit ridderlijk-militair karakter, het vertoont zich niet alleen in eenen heldenzang, gelijk de Slag van Nieuwpoort, maar het openbaart zich ook, wat men minder verwacht zou hebben, in zijne geestelijke liederen uit de eerste periode van zijn christelijk leven. In die zangen slaat hij den toon van eenen geestelijken Tyrteus aan, en rechtvaardigt hij de beschrijving, die hij zelf van den waren dichter gaf, toen hij als eerste vereischten der poëzy vorderde:

Gevoel, Verbeelding, Heldenmoed!

De storm der vervolging dreef de ballingen van Israel in het

Hosted by Google

Zuiden, straks weder van daar, meer en meer noordwaarts, en zoo kwamen zij eindelijk ook in het gastvrije Nederland. Daar, zoo ergens, vonden zij een tweede vaderland. Maar wederkeerig vergolden zij de hun verleende herbergzaamheid door hunne gehechtheid aan het land en volk, dat hun herberg schonk. Ook dit gevoel leefde krachtig in onzen Da Costa. Naauwelijks kan een inboorling, „wien Neêrlandsch bloed in de aders vloeit," Nederland meer liefhebben dan Da Costa, de vreemdeling en gast uit het Oosten. Wel was hij er verre af om, gelijk sommigen zijner stamgenooten, het voorkomen aan te nemen van deze vreemdelingschap te willen vergeten of anderen te doen vergeten: integendeel, hij beschouwde zich gaarne als „vreemdeling en bijwoner" in ons midden, en waar dit gevoel in hem ontwaakte, was hij gewoon te spreken als of hij niet tot ons behoorde: úw vaderen, úw land, úw volk. Maar dit belette niet, dat hij, wat de gezindheid zijns harten betreft, die vaderen, dat land en dat volk zich op de innigste wijze aantrok en in al hun lief en leed, niet als een tijdelijke gast, maar als een werkelijk id des huisgezins deelde. Hoe vele afzonderlijke gedichten van vaderlandschen inhoud en toon zijn daar om dit te staven, van het lied af: Herdenking van Waterloo getiteld, tot op den zang, waarin hij de komst van den derden Willem op zijnen troon vierde. Maar vooral blijkt die echt-vaderlandsche stemming in het geheel zijner poëzy, waarin op menigte van bladzijden liefde voor de glorie onzes lands als een bezielende adem leefde en ruischte. Wèl mocht hij daarom van zich zelven getuigen:

O! hy zong — uit de zucht, die nog leeft in zijn aadren,
schoon met mindere snelheid van dichterlijk bloed, —
dan eens Dichtkunst en Min, dan eens 't lot zijner Vaadren
of het land, eens dien Vaadren zoo gul en zoo goed.

Nederland te noemen en van Oranje te zwijgen — hoe zou het mogelijk zijn? Maar voor wien ooit, voor Da Costa zou het ten eenenmaal onmogelijk zijn geweest. Indien hij Nederland als een tweede vaderland liefhad, die liefde concentreerde zich als het ware in zijne ingenomenheid met het edel geslacht der Vorsten, door wie het Gode behaagde Nederland te maken tot hetgeen het geworden is. Hij was ook in dit opzicht geheel de leerling, de dichterlijke zoon van Bilderdijk, den Dichter der Vaderlandsche Oranje-zucht. Die Oranje-zucht bezielde ook Da Costa; zij gaf hem menig gedicht in de pen. Zij gaf geboorte aan die dichterlijke

Hosted by Google

medaillons, waarin hij, in den vorm van bijschriften, onderscheidene beeldtenissen der Oranjevorsten met de keurigheid eens miniatuurschilders maalde. Zij deed hem in den Slag van Nieuwpoort, in den grooter en grootscher stijl eens historieschilders, met niet minder geestdrift de heldenfeiten van Maurits afmalen, dan waarmede een Vondel de groote daden van Frederik Hendrik ten paneele bracht. Zij deed hem met bijna stervenden mond nog juichen:

„Wilhelmus van Nassouwe
was hy van Duitschen bloed.
Den Vaderland getrouwe
bleef hy tot in den doet."
By leven en by sneven
in God, zijn Heer, getroost,
is Neêrland nagebleven
Zijn zegen — en Zijn kroost.

Waar nu Da Costa in Nederland het levenslicht aanschouwd had, werd dit land zijner geboorte als van zelf tevens de plek zijner opvoeding en vorming als kind en knaap en jongeling, niet alleen in den moederlijken schoot des huisgezins, maar ook binnen de wanden van school en hoogeschool. Opmerkelijk was zijne vroege ontwikkeling, die reeds op zich zelf een schoone toekomst scheen te beloven: ongemeen daarbij de geestdrift, waarmede hij zich op de studie der oude Letteren wierp. Men zou anders naauwelijks in den jongeling

met Oostersch dichtervuur in de âren,

zulk een liefde voor de dichtvoortbrengselen der klassieke school hebben verwacht, die immers bij den gloed der Israelitische poëzy afsteken als het zachte maneschijnsel bij het middaglicht der blakende zon. Da Costa aarzelde dan ook niet, met het oog op den vorst der Grieksche dichters, Homerus, uit te spreken:

Maar hoe ge ook praalt in 't Rijk der dichtgeluiden,
hoe eeuw aan eeuw ter neêr knielt voor uw lied;
(wil, achtbre schim! my niet dit woord misduiden!)
ook gy voldoet den eisch mijns boezems niet!

En toch, die Homerus, hoezeer was hij desniettemin van jongs af het voorwerp van de bewondering en hulde, die de Oostersche

Hosted by Google

profetenzoon niet minder dan zijn meester, de klassieke Bilderdijk, hem steeds toedroeg en toebracht! Ja, die liefde was niet alleen eene liefde der jeugd, zij bleef hem tot het einde zijns levens bij. Ik herinner mij dat ik hem, naar aanleiding van de voordracht van zijn Slag van Nieuwpoort, eenmaal vroeg of hij ter verlevendiging van zijne herinnering aan Homerus, wiens voorbeeld hem bij de vervaardiging van dit dichtstuk hier en daar zoo kennelijk voor oogen had gestaan, de Ilias van dien zanger nog eens opzettelijk had herlezen? — „Het was niet noodig (was zijn antwoord, terwijl hij met een sprekend gebaar op zijne borst wees), hij leeft hier!" — En niet alleen Homerus was hem dierbaar. Nog sterker misschien voelde hij zich tot Eschylus aangetrokken, tot Eschylus, den Griekschen Oosterling (als ik hem zoo noemen mag), die van alle dichters der klassieke wereld wellicht het meest tot de zangen van het gewijde Oosten nadert. Vandaar dat de jongeling, in wien de liefde voor de Grieksche muze en de Sionitische zangster zich te zamen vereenigde en huwde, aan Eschylus eene liefde en eenen arbeid wijdde, door geen ander dichter van Hellas of Latium gedeeld. Da Costa vertolkte van hem twee geheele treurspelen, de Perzen en de Prometheus, en nog een fragment uit de Zeven tegen Thebe. En dat hij ook deze eerste liefde tot zijn einde toe getrouw bleef — hoe duidelijk bleek dit niet in de Proeve van Overwerking van den aanvang van de Perzen, waardoor hij nog in 1853 het werk zijner jeugd zocht te verbeteren en aan te vullen.

En die liefde voor de klassieke Letteren, zij nam niet weinig toe, toen hij den echt-klassieken en smaakvollen David Jacob van Lennep tot leermeester verkreeg. Wat hij aan dezen hoogvereerden onderwijzer, zoowel voor zijne kennis van de Grieksche Oudheid, als inzonderheid ook voor zijn beter en dieper inzicht in de Geschiedenis der volken, en allereerst zijns eigenen volks, verschuldigd was, — dit heeft hij met de hem eigene geestdrift der dankbaarheid meermalen uitgesproken en als uitgeroepen. Aan Van Lennep droeg hij, te gelijk met Bilderdijk, zijne proeve van vertolking uit Eschylus op: hij roemt hen daarbij in éénen adem, als degenen,

> wier milde zorg geleerdheids eêlste schatten
> ontdekt heeft aan 't verlangen van mijn jeugd,
> en in dien les den kostbrer wist te omvatten
> van 't ware goed, van wijsheid. recht en deugd.

Hosted by Google

Dat ook in deze genegenheid des jeugdigen mans de tijd geene verandering of vermindering bracht, maar ook daarop het Semper idem, de leuze van zijnen meester, door hem werd toegepast, — wie Da Costa zag en hoorde, had telkens gelegenheid het op te merken. In het openbaar bleek daarvan, onder meer, bij den vijftigjarigen jubel des hoogleeraars, waaraan Da Costa mede deel nam, en waarbij hij hem een lied toezong, waarin de schoonheid van den dichterlijken vorm met de teederheid der daarin uitgedrukte gevoelens en den heiligen gloed der daarin uitgestorte bede om den voorrang streed. Inderdaad, Da Costa was in zijne genegenheden getrouw als weinigen, en indien iemand de dankbaarheid het geheugen van een liefhebbend hart genoemd heeft, dat geheugen ontbrak hem allerminst. De geheele man teekent zich zelven in dit opzicht als hij aan het hoofd van de levensschets van Bilderdijk met zooveel vurigen hartstocht aan den éénen kant als (ter eerbiediging van de grenzen tusschen hetgeen den mensch al of niet toekomt) met verstandige terughouding aan de andere zijde schreef: Indien ik u vergete —

Indien ik u vergete — — Inderdaad, die geknotte uitroep, hij schildert op welsprekende wijze de onuitsprekelijke innigheid des gevoels, waarmede Da Costa aan Bilderdijk verbonden was, aan hem, van wien het in de Feestrede heet: „De groote man, my een onvergetelijk weldoener, o laat mij liever zeggen in liefde en kweeking een vader." — Op de treffendste en aanschouwelijkste wijze heeft Da Costa een- en andermaal den aanvang der vriendschapsbetrekking tusschen den beroemden dichter en den tot nu toe ganschelijk onbekenden jongeling geschetst. Hoe weinig vermoedde zoowel de een als de ander bij de eerste kennismaking, hoe naauw de band stond te worden, die hen eens te zamen zou vereenigen! Hoe weinig doorzag Bilderdijk, dat hij in dien jongeling een jonger, en welk een jonger! ja, in sommige opzichten een mededinger voor zich zag! — Da Costa, die vroeger uitsluitend de Latijnsche poëzy beoefende, had ook beproefd de hand aan de Nederlandsche luit te slaan. Een vrucht van die proefneming werd Bilderdijk onder de oogen gebracht. Hij vond reden den jeugdigen zanger aan te moedigen, en gaf hem dit in persoon te kennen, — en ziedaar den eersten draad van dat snoer der liefde, dat later beide meester en leerling zoo onverbrekelijk verbinden zou. Had Van Lennep den jongeling grootelijks aangetrokken, Bilderdijk

Hosted by Google

wist hem geheel aan zich te verbinden. Da Costa volgde hem waar heen hij ging: hij bleef niet alleen zijn discipel, hij werd zijn aanhanger, zijn medestander, zijn medestrijder, zijn heraut. Hij droeg hem niet alleen als de jonger eens meistreels zijne luit, hij droeg hem ook als de schildknaap eens ridders zijn zwaard na: ja, hij zelf voerde in zijn gevolg en in zijn dienst, waar het voorkwam, het zwaard. In dien overgang nu werd niet alleen het persoonlijk karakter van den mensch, maar ook het genie van den dichter grootelijks ontwikkeld en als tot een nieuw leven bezield. Da Costa's dichtgenie, welks vonken reeds vroeger zoo hel gloorden, door Bilderdijks aanblazing tot een hoogopstijgenden gloed geworden, openbaarde zich welhaast naar buiten in al zijne schittering en kracht. Laat in deze voortbrengselen des discipels de invloed des meesters zich niet miskennen, toch was Da Costa er steeds verre van af, een navolger van Bilderdijk te zijn: zijne oorspronkelijkheid was te krachtig, om zich niet zelfs tegenover de met liefde erkende meerderheid zijns meesters te blijven handhaven; naast de heerlijkheid van gene zon scheen deze morgenster te allen tijde met eigen, niet geleenden glans!

En wèl ons, dat het zoo was. Wat zou een afdruksel van Bilderdijk, een nagalm der Bilderdijksche poëzy, hoe treffelijk en voortreffelijk anders, onzer letterkunde hebben gebaat? Neen, gelukkig voor de vaderlandsche kunst was Da Costa gansch iets anders en meer dan dit. Hij was ook in de dagen waarin hij zich overigens het naauwst aan Bilderdijk aansloot, een zelfstandig dichter. Geen enkel vers van Da Costa, zoo veel ik mij herinneren kan, dat door navolging der Bilderdijksche manier geheel den stempel des meesters draagt: zijn poëzy leeft haar eigen leven, spreekt haar eigen taal, draagt haar eigen aangezicht en bekoort door haar niet gevolgd en onnavolgbaar schoon. Wat meer zegt, gelijk reeds werd opgemerkt, er is in de poëzy van Da Costa, en niet het minst in die, welke zijn eerste bundels bevatten, iets verhevens en stouts, iets wilds en krachtigs, iets bezields en aangeblazens, dat Bilderdijk niet, of niet dan zelden bezit.

Verre echter van daar, dat dit verschil de beide dichters zou gescheiden hebben, het verbond hen te naauwer aan elkaâr. De bard, die er juichte, dat de poëzy van hem en zijne gade Alceus' donder samensmolt met de Eeoolsche snaar, verheugde er zich in, dat zijn stiller luitmuzijk nu en dan door den hoog-

Hosted by Google

zwevenden galm eener Oostersche tempelharp aan zijne zijde werd afgewisseld of begeleid. Op een ander gebied, en in andere vormen, zag men hier de dichterlijke vriendschap en wederzijdsche kunstwaardering van eenen Göthe en Schiller vernieuwd. Ook onze Göthe met zijne rijker kunstvormen schiep behagen in het meer onmiddelijk uit het gemoed ontspringende lied van zijnen jonger, die, enthousiast als Schiller, met de liefde van een jonger broeder en den eerbied van een zoon, aan den dichterkoning hing! Maar neen, geene vriendschap van eenen Göthe en Schiller, hoe innig verbonden in hun leven, hoe naauw vereenigd in hun dood, kan een denkbeeld geven van de teederheid der betrekking, die tusschen Bilderdijk en Da Costa bestond. Eer zou men daarbij de gelijkenis der verbindtenis van eenen Elia met zijnen Eliza mogen bezigen. Aan Bilderdijk wijdde Da Costa de zangen zijner jeugd: hem verheerlijkte hij in de liederen van zijnen mannelijken ouderdom en afgaanden leeftijd: aan hem wijdde hij nog met veege hand den jongsten arbeid zijner pen. Onuitputtelijk was hij in de lofverheffing van dezen zijnen grooten voorganger en vriend. Toen menigeen zich afvroeg van waar Da Costa, na al het over hem gezegde en geschrevene, op het jubelfeest van zijn verjaardag de stof zijner gedachtenisrede vinden zou, verraste hij zijn gehoor met eene lofrede, zoo versch, zoo frisch, zoo nieuw, zoo rijk en overvloeiende, alsof het zijn eerste woord over Bilderdijk ware geweest! Welk een rijkdom van genialiteit!.... Ja! maar tevens welk een rijkdom der liefde! Bilderdijk heeft nooit vele vrienden gehad: maar waarlijk! een enkele Da Costa mag voor een geheelen vriendenkring gelden. De bard, die, door het algemeen uitgeworpen en uitgestooten, op den schouder van zijnen Da Costa leunende, onder ons voorttrad, neen hij ging niet eenzaam en eenig, hij ging niet onverzeld, niet onbemind, niet onbetreurd daarheen!

Maar niet alleen aan Bilderdijk gevoelde Da Costa zich door banden van liefde en vriendschap verknocht: buiten dezen bezat hij ook nog onderscheidene andere vrienden, die van jongs af hem dierbaar waren. De voornaamste waren zij, die hij in den kring van Bilderdijk en aan zijn huis leerde kennen: gelijk de zon de planeten niet alleen aan zich, maar zoo ook onderling met elkander tot één sterrestelsel verbindt, was Bilderdijk de band, die onderscheidene talentvolle jongelingen rondom zich, en zoo tevens met

Hosted by Google

elkander vereenigde. Ik behoef hier alleen de namen van Capadose, van de beide Hogendorpen, Dirk en Willem, van Groen van Prinsterer te noemen. Aan sommigen van hen bracht Da Costa, even als aan Bilderdijk, in zijne schoone poëzy openlijk eere en hulde toe. Zoo onder anderen aan Capadose, wien hij het lied toezong, beginnende:

Noch voor u, noch voor my is deze aarde gemaakt,
noch de droom van haar laffe vermaken!

eene uitboezeming, die de verhevenste gevoelens, welke ooit het hart van een vriend deden kloppen, wedergeeft in eene taal, die met de stoutste lyrische vlucht opvaart en in de hoogte blijft zweven: een lied, waarvan het slot op zoo aandoenlijke wijze als 't ware aanschouwelijk en tastbaar bevestigd werd, toen de stem van Capadose klonk bij het graf van zijnen grooten vriend, als om het woord te staven:

Doch de vriendschap, die hier onze harten verbond
in den naam van den God onzer Vaderen,
zinkt niet weg in den schoot van den gapenden grond,
die onze asch in zijn nacht zal vergaderen.

Zoo evenzeer aan Willem De Clercq, in het gedicht hem toegewijd, dat in gelijken toon aanvangt en voortgaat:

Weggesleept door hooger kracht,
doen wy onze snaren galmen,
niet om glorie, niet om macht,
niet om aardsche wierookwalmen! enz.

En voorzeker — Da Costa mocht aldus zijne vrienden en zijne vriendschap bezingen: ook hier waren zang en zanger één. Hij was de teederste der vrienden. Hij bezat eene elasticiteit van hart, waardoor zijn boezem zich als verwijdde en uitzette om zijnen vriend en al wat zijns vriends was daarin op te nemen: deelnemender, gevoeliger, sympathetischer hart dan het zijne heeft nooit in eens menschen borst geklopt: hij wist hetgeen eens anderen was als het zijne te gevoelen en zich aan te trekken; waar zijn binnenste eens in liefde bewogen werd, loste zijn Ik zich in het Gij van zijnen vriend op. Even als men van eene moeder gezegd heeft, dat zij evenveel harten als kinderen heeft, scheen ook Da Costa voor ieder zijner vrienden een ander hart te hebben. Wel verried hij in zijnen omgang met hen de natuurlijke prikkelbaarheid van zijn gestel; wel maakte de fijngevoeligheid, die hem in

Hosted by Google

zijne liefde tot anderen kenschetste, zich van de andere zijde meermalen kenbaar in den eisch, dien hij aan anderer liefde deed, zoowel als in het smartgevoel, dat bij wezenlijke of vermeende tekortkoming zijn hart vervulde; ja, om alles te zeggen, zijne gewoonte van openhartige, haast had ik gezegd naïve, kinderlijke uitstorting des harten was wel eens oorzaak eener levendige gedachte- en woordenwisseling tusschen beide; maar nooit deed zulk een tijdelijk verschil van meening en inzicht, hoe krachtig ook uitgedrukt, te kort aan de warmte en innigheid, waarmede hij aan zijne vrienden gehecht bleef. Wanneer en waar bleek dit onwedersprekelijker dan bij zijn graf? Hoe vele en velerlei stemmen, die zich daar lieten hooren! Zij waren slechts de sprekende uitdrukking van het teeder gevoel, dat hij aan zoo vele en velerlei harten had weten in te boezemen. En zoo nu uit den kring der rondom het graf vergaderden nog zoo menig ander had kunnen en willen voorttreden, die, aan Da Costa's godsdienstige inzichten min of meer vreemd, den mensch en dichter in hem met geen mindere genegenheid dan een zijner geestverwanten aanhing en bewonderde, dan had men het zeldzaam schouwspel kunnen zien van eenen dichter, die door velen de uitsluitendste der menschen geacht, toch in zijne liefde had weten in te sluiten wie overigens het verst van één stonden: een dichter, die in dit opzicht, zij het ook met gebrek, althans een zweem had vertoond van hetgeen van ons allen geëischt is, als wij geroepen worden allen alles te zijn.

Maar wat is de gloed der teederste vriendschap bij het allesoverwinnend vuur eener ware, trouwe, heilige liefde tusschen man en vrouw? Ook zulk eene liefde mocht Da Costa bij gelukkige ervaring leeren kennen en smaken. Hanna Belmonte luidt de naam der dochter uit Israel, die den dichterlijken jongeling voor het eerst, en voor het laatst, en voor altijd, mocht boeien. De echtvereeniging, daaruit ontstaan, werd voor Da Costa de bron van een volkomen huwelijksgeluk, dat gedurende bijna veertig jaren ongestoord mocht voortduren. Was het vreemd, dat die liefde hem een nieuwe snaar op zijn luit deed spannen, die aan een ganschen stroom van zangen klank, en adem, en leven geven zou. Wij zijn aan haar menig schoon lied verschuldigd. Geen erotisch minnelied in Griekschen trant: maar ook geen huiselijken echtzang in den goeden, ouden Hollandschen toon: neen, maar eer een Bijbelsch gekleurden huwelijkspsalm, waarin door den gloed der aardsche

Hosted by Google

genegenheid het vuur van een hooger en heiliger hartstocht speelt. Zoo klonk het reeds in de dagen der jeugd:

Zeg het my, herhaal het my,
dat ik u gelukkig make,
dat de zucht, waar van ik blake,
als ik u mijn leven wij',
niet vergeefsch ten hemel steigert,
noch dat God Zijn zegen weigert,
als ik 't oog naar boven sla
voor uw welzijn, dierbre Gâ!

Maar in de dagen der jeugd niet alleen! Neen, Da Costa bezong de gade zijns harten in allerlei leeftijd, bij allerlei gelegenheid, met allerlei afwisseling van toon bij de afwisselende lotgevallen zijns huiselijken en echtelijken levens. De echo is niet trouwer aan den klank, die haar het leven geeft, dan de liefde van Da Costa aan haar, van wier hart en mond hij telkens een weêrgalm op elke zijner gewaarwordingen, bij elke zijner lotwisselingen vraagt. En ook hier wederom bleef de dichter zich zelven gelijk tot het einde. Toen de dood beide zijn hart en zijn luit stond te breken, gaven beide als hun stervenssnik in eenen danktoon aan God, waarmede des dichters jongste geestesvrucht, de levensschets van Bilderdijk als besluit der Kompleete dichtwerken, door de stervende vingeren in hare hand werd nedergelegd!

En waar de dichter zich zulk een teederlievend echtgenoot toonde, was hij als vader niet minder teeder en trouw. Bij alle verschil, dat tusschen Da Costa en Tollens bestaat, hebben beide dichters dit met elkander gemeen, dat zij evenzeer in het stille geluk des huwelijks en des huwelijkslevens hunne grootste vreugde op aarde hebben gezocht, en dat beider speeltuig, zij het ook op grootelijks verschillenden toon, dat geluk menigmaal heeft bezongen. Wel is Tollens in dit opzicht nog overvloediger, althans wat den omvang en in 't algemeen de dichterlijke waarde zijner huiselijke poëzy betreft. En kon dit ook wel anders, waar de minder ruime plaats, die de hoogste Liefde in de poëzy van dezen dichter inneemt, aan de uitboezeming zijner aardsche genegenheden een zooveel grooter ruimte overliet? — Maar in hartelijkheid van gevoel, in geestdrift der bezieling, in gloed der uitdrukking, ja, der uitboezeming, geeft Da Costa, ook als huiselijk dichter, aan Tollens niets toe. Ja, soms is het alsof onder den invloed van deze over-

Hosted by Google

eenstemming beide dichters elkander naderen en ontmoeten. Is het niet alsof wij Tollens hooren, waar Da Costa op den verjaardag van hunnen eersteling zijner gade aldus toezingt:

Hoe verrukt die traan my 't harte,
waar uw minlijk oog in smelt,
als ge ons telgje in de armen knelt,
d' eerstling van uw moedersmarte,
wien dees feestelijke dag
't eerst voor 't licht ontluiken zag,
en, bevrucht van nieuwen zegen,
d' eersten heilverjaargroet uit
over d' afgesmeekten spruit,
kroon der echt, van God verkregen.

Wij hebben een blik geslagen op den grond, om dus te spreken, waarin het dichtgenie van Da Costa als een plant, door Hooger hand geplant, wortelde, groeide en aanvankelijk vrucht begon te dragen. De eerste belangrijke vrucht van de eerste periode zijner ontwikkeling was de uitgave van zijne Poëzy in twee deelen. Een schoone en edele vrucht voorwaar, ja, zoozeer, dat Da Costa, na van stonden aan door deze uitgave zich zelven als een oorspronkelijk, zeldzaam, en in sommige opzichten eenig dichter geopenbaard te hebben, wellicht later niets heeft geleverd, waarin hij, van het zuiver aesthetisch en poëtisch standpunt gezien, dezen eersteling zijner jongelingsjaren heeft overtroffen. Het eerste schot van dezen boog is een koningsschot geweest! Men vindt hier den dichter in zijne volle, rijpe en volwassene kracht: rijkdom van gedachten huwt zich aan verhevenheid van vlucht; in de behandeling van den vorm toont de jeugdige dichter mede zijn meesterschap; over het geheele dichtwerk ligt de hem kenmerkende Oostersche gloed, die elk dichttafereel, dat men er naast legt, bij den eersten opslag bleek en mat en dof doet schijnen. Er komen in deze twee bundels gedichten voor, die door geen ander vaderlandschen zanger ooit zijn overtroffen, indien geëvenaard. Zijn heerlijke hymne De Voorzienigheid, die misschien in onze taal naauwelijks een wedergade hebben zou, indien niet hare eigene Inleiding haar in vlucht en gloed nog te boven ging; het Fragment uit Lord Byrons Caïn, met de daartusschen ingevlochten Reien, waarbij men niet weet wat meer te bewonderen, of de nieuwheid van den greep, of de schoonheid der uitvoering, die u in vloeiende

Hosted by Google

zangcoupletten de allerverhevenste denkbeelden uit de hoogste sfeer des menschelijken zijns te lezen geeft; de Ode aan Parijs, blakend van hartstocht, gloeiend van schildering, profetisch van toon, zoodat iemand, ziende op de overeenstemming tusschen dit lied en de godspraken van eenen Jasaja aangaande de vreemde volken, daarboven naar profetische wijze, „De last van Parijs" zeide te willen schrijven; de Eurydice, even bevallig als gevoelig, ten teeken dat ook deze dichter iets kent van het smelten van Alceus' donder in de Eeoolsche snaar, of, om het met zijn eigen woord te zeggen, iets verstaat van die zeldzame vereeniging, terecht door hem in zijnen Homeer geroemd:

Verheven is uw zingen,
zieltreffend stout, en hartinnemend zacht,
gelijk de hand, die Hector kon bedwingen,
gelijk de traan der weduw, die hem wacht!

Waarlijk, de dichter, die aldus begon, nam van stonden aan onder de vaderlandsche dichters een eigen, hooge, koninklijke plaats in. Men kon op zijne Muze toepassen, wat de Latijnsche dichter van de godin zegt: Incessu patuit dea. De eerste trede, door haar gedaan, was een stap naar den troon!

Naarmate nu deze nieuwe, grootsche verschijning op het gebied der poëzy meer belangstelling verwekte, werd ook de vraag te belangrijker naar het godsdienstig standpunt, waarop de dichter stond, die blijkbaar bestemd scheen het oor van velen in den lande aan zijne stem te zullen boeien. Een enkele blik in zijn dichtbundels geslagen, gaf terstond het antwoord op die vraag. De zanger gevoelde zich vóór alle dingen Israeliet, en toonde zich aan zijn stam en volk gehecht; zoo hij de harp nam van de wilgen aan den oever der wateren, waarbij hij als balling nederzat, het was om dengenen, die hem een lied vraagden, geene andere dan de liederen Sions te zingen. Intusschen, waar de poëzy van Da Costa, even als later zijn proza bij de bestrijding van Strauss, op elke bladzijde als 't ware luide uitriep: Ik ben ook een Israeliet! kenmerkte zich nogtans deze zoon van Israel door de eigene en eigenaardige plaats, die hij van stonden aan onder zijn volks- en geloofsgenooten innam. Verre van alleen, als zoovelen zijner stamverwanten, in eene uitwendige waarneming van de godsdienstige gebruiken van den voorvaderlijken godsdienst rust te vinden of te berusten, blaakt in hem kennelijk een onbedwingbaar ver-

Hosted by Google

langen naar iets hoogers en beters, dat hij nog niet kent: hij is als Columbus, die zoekende naar eene nieuwe wereld, met zijne tochtgenooten rusteloos op de wereldzee omzwerft, het oog starend en turend naar de gezochte en verwachte kust gericht.... met één woord: bij de lezing van Da Costa's poëzy past men onwillekeurig telkens op hem den schoonen regel van Bilderdijk toe:

De aan God getrouwe Jood is Christen in 't verlangen.

En hij, hij zou het niet altijd alleen in 't verlangen zijn!

Zonder Da Costa met ontijdige aanvallen van een buitensporigen bekeeringsijver te vermoeien, had nogtans Bilderdijk, den Israelitischen jongeling, door hem meer en meer op de geestelijke kern des Ouden Verbonds aandachtig te maken, hem op de erkenning van Jezus van Nazareth als den aan de Vaderen beloofden Christus langzaam en geleidelijk voorbereid: hij had zoo doende, als spelende, een zaad in zijne ziel geworpen, dat vroeg of laat moest opgaan, en de jeugdige spruit in de aarde zoo zorgvuldig gekoesterd, dat zich als van zelf eenmaal de stengel boven de aarde vertoonen en opwaarts verheffen moest: slechts één enkele lichtstraal was noodig om hem den bodem te doen doorbreken: die lichtstraal was het woord, waarmede Bilderdijk besloot:

Word Christen, en, mijn zoon! ik heb geen wenschen meer.

En zie, de halm ging op! Da Costa, als een andere Saulus op den weg naar Damaskus, door het licht als van eene hemelsche openbaring getroffen, viel Jezus als zijnen Heiland te voet. Hij ontving, te zamen met zijnen vriend Capadose, die ook op dezen weg aan zijne zijde gebleven was, en met zijne gade, die hem ook hier in waarheid eene wedergade bleek, den christelijken doop van de hand des eerwaardigen leeraars en voorgangers Lucas Egeling te Leiden. Wat bij geheel deze omwending in zijn hoofd en hart omging, heeft hij onder woorden gebracht in zijn Hymne in 1826 te Amsterdam uitgegeven, ten opschrift dragende: God met ons. Wat het lied De Voorzienigheid is in de poëzy van den Jood, is de zang God met ons onder de gedichten van den Christen: de verhevenste proeve van hetgeen de dichtgeest in zijn stoutste vlucht, onder de bestraling en verwarming van het Licht van Boven, vermag. Welk dichterlijk, en vooral welk christelijk hart kan hem ooit vergeten, den prachtigen aanhef van dat prachtig gedicht, dat Bilderdijk niet alleen „een overheerlijk vers"

Hosted by Google

noemde, maar waarvan hij uitriep: „'t heeft zoo ik 't gevoel, geene wedergâ."

In diepten verzonken van leed en ellende,
het hart in bedwelmende droomen verward,
door prikkels van onrust, wier bron ik niet kende,
gedreven, gefolterd tot eindlooze smart,
heeft de aarde my lang in mijn dorheid gedragen,
in morrende wanhoop aan wereld en lot:
een knagend verlangen verteerde mijn dagen,
een woede van honger naar zielengenot.
Ik zocht het, ik riep enz.

Overigens echter was de tijd, die na Da Costa's bekeering en doop inviel, betrekkelijk gesproken, een tijd van stilzwijgendheid op het dichterlijk gebied. Terwijl hij door zijne Bezwaren tegen den geest der eeuw, aan den eeuwgeest de handschoen toewierp, en daarmede een strijd aanving, die wel met groote wijziging in den vorm, maar toch in den grond en het wezen der zaak onveranderlijk en onveranderd heeft voortgeduurd tot aan zijnen dood, schoof hij zijne harp ter zijde en liet deze slechts zeer zelden, en als bij toeval, wanneer de wind in de snaren blies, eenige welluidende klanken hooren. Het voornaamste wat hij in dezen tijd dichtte waren liederen, en wel geestelijke krijgsliederen, die den toon, door hem in zijne prozaschriften aangeslagen, op dichterlijke wijze wedergaven, een verre navolging als 't ware van Luther, waar hij mede, te midden van den door hem doorgeworstelden strijd, in de snaren grijpt en zijn lied zingt: „Een vaste burgt is onze God!"

Men heeft gevraagd of Da Costa in dien tijd zich uit overgroote naauwgezetheid des gewetens de beoefening der poëzy, als iets in zich zelven onwettigs en ijdels, en dus als iets verbodens, zou ontzegd hebben? Zoo verre ging hij ongetwijfeld niet. Integendeel. In een hoogstmerkwaardig gedicht aan den dichter Calisch, die hem opwekte om de hand weêr aan het speeltuig te slaan, beantwoordt hij dezen door hem zelven aan te sporen om zijne poëtische studiën voort te zetten:

Laat dan mijn zwakke snaren zwijgen!
en vaard gy-zelf het speeltuig aan;
maar zij 't om galmen te doen stijgen,
die met geen eeuwgetij vergaan.

Hosted by Google

En toch, hij laat te gelijker tijde ons als in zijn binnenste lezen, als hij uitroept:

O Calisch! zoo mijn krachten zonken,
mijn ader stolde vóór den tijd,
mijn allerlaatste levensvonken
zijn aan een hooger zucht gewijd!
sints Davids harplied voor mijn hert
geen dichtkunst bleef, maar waarheid werd.

Bedriegen wij ons, of geeft hier niet de dichter blijkbaar genoeg te kennen, dat hem te midden van den strijd, in- en uitwendig, om der waarheid wille gevoerd, de dichtkunst als zoodanig niet meer genoeg belang inboezemde, of althans niet genoeg bezig hield, om hem tot hare opzettelijke beoefening te kunnen dringen? Zekerlijk gelijken de gedichten, die uit dezen tijd tot ons komen, eerder aan losse bladen, die een looverrijke boom nu en dan vallen laat, dan aan vruchten opzettelijk en met liefde en zorg door de hand des hoveniers gekweekt.

Toch verdient het opmerking en waardering, hoe ook deze gedichten, schoon betrekkelijk als kleinigheden voor den zanger van De Voorzienigheid te achten, zich menigmalen en op menige plaats door de oorspronkelijkheid van den greep, of door de karakteristieke eigenaardigheid en stoutheid van den vorm onderscheiden, en uitdienhoofde hoog uitsteken boven soortgelijke dichtvruchten uit anderer pen, die vaak niet beter dan stichtelijke (indien maar stichtende!) rijmelarij zijn. Tot zulk eene laagte heeft zich de Sionite in Da Costa nooit nedergebogen. Ook de voortbrengselen uit dit tweede tijdperk van zijn dichterlijk leven, — dat ik in tegenstelling met het eerste (het lyrische), en het derde (het historische), gaarne het hymnodische zou willen noemen, — ook de gedichten uit dit tijdperk zijn in vollen nadruk des woords poëzy. Al hoort gij de machtige stem van den koning der dieren niet als vroeger door het woud klinken, waar gij zijn spoor ziet, herkent gij terstond den leeuw aan zijne klaauw, ex ungue leonem. — Intusschen werd door die weinige en schaarsche dichterlijke uitboezemingen uit de diepten van des grooten zangers innerlijk gemoedsleven het afwezen niet vergoed van die zeldzaam schoone zangen, waaraan ons zijne oorspronkelijke, en door geene andere dichters te vervangen luit nu eenmaal had verwend. En de dichter Calisch was alzoo de tolk van al wat in den lande de poëzy lief-

Hosted by Google

zhad, toen hij den dichter wilde overreden om het langdurige stil wijgen af te breken: ja, waar Da Costa zelf de gewijde zangster-Israëls poogde op te wekken, was er meer dan ééne stem, die hem zelven zijn eigen wekstem wedergaf:

Zing, Sionite, zing!.....

Kan het zijn dat de lier, die sints lang niet meer ruischte,
die sints lang tot geen harten in dichtmuziek sprak,
weêr op eens van verrukking en hemellust bruischte,
en in stroomende galmen het stilzwijgen brak?

Wat was dit? Hoe openden zich bij het gehoor van het lied, dat aldus aanving, op eenmaal alle ooren en harten om den toon op te vangen, die zoo melodisch en zangerig, en toch te gelijk zoo statig en verheven, zoo lyrisch en episch beide in galm en gang, tot hen kwam? Men had bij het eerste geluid den zanger herkend. Het was de zanger van De Voorzienigheid, die aldus zong. Maar het was die zanger, na een stilzwijgen van vijf en twintig jaren, bij alle bijblijvende gelijkheid aan zich zelven, toch in menig opzicht tot een ander geworden. Neen, Da Costa, de man, die in de zaal van het Koninklijk Nederlandsch Instituut, staande tusschen Rembrandts Nachtwacht en den Schuttersmaaltijd van Van der Helst, met de beeldtenissen der Oranjevorsten en andere schatten der Nederlandsche kunst omgeven, te midden van een kring van kunstenaars en geleerden, zijn onnavolgbaar lied in 1840: Vijf en twintig jaren voordroeg, was dezelfde niet meer, die vroeger als van uit de diepte en de stilte der eenzaamheid, waarin hij zich had teruggetrokken, zijne dichterlijke bladen op den wind strooide. De jongeling was nu man geworden: man in de volle rijpheid, kracht en werkzaamheid des levens; man, die het scherpziend oog wijd om zich heen sloeg, hoog naar boven opwaarts hief, en diep naar onder liet neder dalen, en wat zijn blik bij dat overzicht had opgevangen, ja, met teekenaars-getrouwheid en schilders-talent, maar tevens met de inspiratie van een echt poëtisch en profetisch gemoed, en dit alles bestraald met het licht van Boven, wedergaf. De wensch van Calisch was vervuld:

Grijp aan de harp, en laat uw zangen vloeijen!
Verhef u in de bovenaardsche sfeer!
Doe hart en ziel in heilige aandrift gloeijen!
Verbaas, sleep weg, en wees Da Costa weêr!

Hosted by Google

Voorzeker, zelden droeg eene Koninklijke benoeming, uitgelokt door de stemming en stem van een geleerd lichaam, rijker vrucht, dan de benoeming van Da Costa in 1839 tot medelid van het Koninklijk Nederlandsch Instituut. Het was alsof in de keuze, die hem in den boezem dier Vergadering riep, de vaderlandsche Letterkunde, door haar uitmuntendste beoefenaars vertegenwoordigd, hem zelve de hand bood, en terwijl zij begon met hem een lauwerkrans op te zetten, hem uitnoodigde om, door het weder aangrijpen der dichterlijke lier, aan dien krans nieuwe lauwerbladeren toe te voegen. Althans, alsof in die eervolle noodiging zulk eene vraag tot hem gekomen ware, beantwoordde hij de hem aangedane onderscheiding op eene wijze, die de stoutste verwachting overtrof. Het bleek daarbij, dat de rijke dichtader, door een tijd lang in de diepte en de stilte des aardrijks te blijven slapen, niets van haren rijkdom en kracht had verloren, — wat zeg ik? dat zij bij die langdurige rust slechts een des te grooteren overvloed des helderSten waters in haren boezem had vergaderd, die, als zij bij het ontsluiten der wel, voor het eerst zich naar buiten een weg naar licht en lucht zou banen, eer naar een waterval, dan naar een waterstraal gelijken zou.

Inderdaad! Het lied Vijf en twintig jaren van Da Costa is zekerlijk het oorspronkelijkste en karakteristiekste van al zijne dichterlijke voortbrengselen. De vorm is uiterst vreemd: ja, de aanhef der onderscheiden afdeelingen doet aan den stijl der kroniek denken: „'t Zijn vijf en twintig jaar! Het zeventiende jaar der eeuw! 't Jaar twintig." — Maar welhaast verandert de toon, de kroniek wordt historie, door een dichterlijke pen in korte, krachtige trekken beschreven, of liever als in een missale der middeleeuwen in beelden met goud en kleuren gemaald. Straks gaat de historie over in poëzy, het kleine epos wordt lierzang, een lierzang, die zich soms tot de verhevenste vlucht verheft, en dan ook eindigt in een hymne, waarin al de pracht en kracht en macht der Da Costiaansche dictie zich in al hare stoutheid en verheffing vertoont. Onvergelijkelijk was dan ook de geestdrift, waarmede dit gedicht, inzonderheid door het meer dichterlijk gevormd publiek, werd ontvangen. Men begroette den dichter met hooge ingenomenheid: zijne eerste wederverschijning in het strijdperk was eene zegepraal. Zoodra men zijn wapenschild aanschouwde, boog ieder mededinger de lans voor hem, als om hem te begroeten. De ongunst, die zich vroeger aan zijn naam als bestrijder van den

Hosted by Google

geest der eeuw gehecht had, week voor een tijd bijna geheel, en het scheen slechts aan Da Costa te staan om in het midden van de aristocratie van verstand en vernuft onder ons de eereplaats in te nemen, die hij zich door een enkelen harptoon van zijn speeltuig, als met een enkelen slag van het zwaard veroverd had.

De Vijf en twintig jaren leidde en wijdde een nieuw tijdperk van de poëzy van Da Costa in. Eenmaal op dit gebied den voet gezet hebbende, ging hij daarop verder voort. Hij werd nu de zanger bij uitnemendheid van de Zangen des tijds. Een tweede proef in dit genre gaf hij bij de voorlezing van het lied: Wachter! wat is er van den nacht? — Het dichtstuk kon, na het voorafgaan van de Vijf en twintig jaren, niet meer zoo grootelijks verrassen en verbazen als met zijn voorganger het geval was geweest, maar toch! hoe verbazingwekkend kwam desniettemin aan allen, die ooren hadden om te hooren, ook nu wederom de eenige dichtgave van den eenigen dichter voor! Met denzelfden arendsblik van den zanger van de Vijf en twintig jaren doorwandelde Da Costa nu een nog uitgebreider terrein; zijne schilderijen, thans niet zoozeer van het Verleden, als van het Heden, zijn uitvoeriger, gedetailleerder, genuanceerder van toon. En toch wat in dit gedicht meest opmerkelijk is, is nog minder des dichters poëtisch inzicht in het Heden, dan zijn profetisch uitzicht in het Morgen: waarlijk, het schijnt een profetenblik, dien de dichter van dit lied in de toekomst slaat. Dat poëzy en profetie naauw verwant zijn, is vaak, en terecht, beweerd; zelden heeft men daarvan een zoo tastbaar bewijs gehad als in het Lied des Wachters.

Men weet, hoe Bilderdijk, in zijn beroemd Afscheid, op den 10den Januarij van 1811 uitgesproken, als door hooger geest bezield, de naderende verlossing van Nederland profetisch aankondigde:

Mocht mijn lippen
Dat ontglippen
Wat mijn brekend oog hier ziet!
Mocht ik 't zingen,
En my dringen
Door dit wemelend verschiet!

Ja, zy zullen
Zich vervullen,

Hosted by Google

Deze tijden van geluk!
Dees ellenden
Gaan volenden;
En, verpletterd wordt het juk.

Holland groeit weêr!
Holland bloeit weêr!
Hollands naam is weêr hersteld!
Holland, uit zijn stof verrezen,
Zal op nieuw ons Holland wezen;
Stervend heb ik 't u gemeld.

Maar waarlijk, het scheen nu als of de mantel van dezen Zangerziener bij zijnen opvaart op zijnen discipel gevallen was. Hij mocht het zijn meester van verre nazeggen:

'k Heb het vallen
van uw wallen,
Hollands Ilium, voorspeld;
'k Zag het blaken
van uw daken,
en uw Hektors neêrgeveld.

Immers Da Costa's lied in 1847 verkondigde als bij voorbaat en voorraad den orkaan, die na weinige maanden zoo vreeselijk over Europa, en eenigzins ook over Nederland, zou uitbreken. De nader en nader trekkende donder rommelt als 't ware in den paukentoon van zijn lied, en het eerste flikkeren van het losbarstend bliksemvuur bliksemt uit zijne snaren u tegen. — Overigens echter is ook nu wederom de vorm aan dien van de Vijf en twintig jaren in de hoofdtrekken gelijk. Dezelfde stoutheid in het dichterlijk noemen van dingen, verwonderd zich in de gelederen van het rijm te ontmoeten, maar bij dit alles dezelfde meesterschap over den vorm, dezelfde macht over de taal. Gij denkt er bij aan den arend, die telkens nederdaalt op de aarde om er zijn buit te rapen, en als hij er den klaauw in heeft geslagen, dien met zich in de hoogte, naar den top der bergen en in de nabijheid der zon opwaarts draagt, om er zich meê te voeden.

Wat van deze beide gedichten geldt, kan met weinig verandering ook van de beide Zangen des tijds 1648 en 1848 en van De Chaos en het Licht gezegd worden. Men ziet uit de opvolging dezer gedichten, hoezeer de luit van Da Costa als tot nieuw leven

Hosted by Google

was ontwaakt; hij gevoelde er behoefte aan om den gang der tijden met zijne Zangen des tijds als stap voor stap te vergezellen, gelijk het trommellied den marsch van het ter zegepraal optrekkend leger met zijnen klank vergezelt en begeleidt; hij voelde zich gedrongen zich dichterlijk te verlustigen in de naderende groote ontknooping van het drama der geschiedenis, dat hij van de beloofde wederkomst des Heeren met steeds toenemende helderheid en vastheid van overtuiging, als toekomstig niet alleen, maar zelfs als nabijzijnd, verwachtte:

Vredevorst, naar wien Gods schepslen zuchten!
Hosanna! 't is Uw rijk; 't zijn van Uw bloed de vruchten; —
van al wat de aarde leed sints de eerste zonde-ellend,
van al wat de aard misdeed, de ontknooping en het end!

Nu eenmaal de dichterlijke ader weder begonnen was te vloeien, gaf zij haar water niet alleen in breede stroomen, als de genoemde grootere gedichten, maar ook in kleiner en fijner waterstralen, in dichtstukken van minderen omvang. Naast de uitvoeriger historisch-didactische Zangen des tijds schonk ons de dichter menig ander schoon of bevallig lied, dat bewees, hoe hij zich met gemak in onderscheidene genres bleef bewegen. Zoo heeft men de schoone ode Orleans, waarin de geest en toon, die in de Zangen des tijds heerschen, maar hier in meer lyrischen vorm, terug gevonden worden; de geheel eigenaardige zangkoupletten, geheel Sionitisch beide in inhoud en vorm, ten opschrift hebbende: Bij de rivieren van Babel; het zoozeer bekende en geroemde: Aan Nederland in de Lente van 1844, een danktoon bij Neêrlands redding uit financiëlen nood, waartoe Da Costa door een krachtig woord van opwekking het zijne bijdroeg, met den schoonen aanhef:

Hooge waatren zijn, o Neêrland! dikwerf over u gegaan, —
van de Zuiderbergrivieren, van den Noorderoceaan!

en met zijn nog karakteristieker slot, behelzende een weêrgalm op het zoogenaamde Rijnlied van Bekker, dat toen bij onze Duitsche naburen tot eene wekstem strekte aan de natie tegen de gevreesde herneming van den Rijn door de Franschen:

Zy zullen het niet hebben,
ons oude Nederland!

Maar behalve deze gedichten van nieuweren oorsprong en het

Hosted by Google

merk dragende, zoowel van den nieuweren tijd, als van den zich vernieuwenden en verjongenden geest des dichters, verzamelde hij ook hetgeen van vroegeren tijd herkomstig tot nu toe het licht niet had gezien, en vormde daaruit zijnen bundel: Zangen uit verscheidenen leeftijd. Natuurlijk heeft niet alles in deze bundels gelijke waarde: sommige gedichten komen eer om andere, dan om aesthetische redenen daarin voor. Zoo is het met den Lof der dichtkunst, een gedicht dat zijne hoogste waarde ontleent van de omstandigheid, dat het de eerste aanleiding van Da Costa's kennismaking met Bilderdijk werd. Maar al werd door deze verzameling de schat der vaderlandsche poëzy niet zoo grootelijks verrijkt, het beeld des dichters kwam u daaruit steeds helderder en aanschouwelijker voor oogen, en het werd zoodoende u gedurig gemakkelijker den grooten zanger als van stap tot stap op den weg zijner poëtische ontwikkeling te volgen. Welk een weg! Welk een vooruitgang! Welk een afstand, die in de Zangen het eerste gedicht, den Lof der dichtkunst, den eersteling des aankomenden jongelings, van de aan het slot diens bundels opgenomen Vijf en twintig jaren, het meesterstuk misschien der meesterstukken van den grooten meester-zanger, scheidt! De eerste proefneming van het voor het eerst uit het nest uitvliegende arendsjong, dat zijne vleugelen oefent tot de hemelvaart van den adelaar, die met de volle breedte zijner koninklijke schachten de zon in het aanschijn, en ons schier uit het gezicht opwaarts schiet.

Op andere tijden evenwel klonken weêr andere toonen van meer opzettelijk gewijd en bijbelsch karakter; dan was het, als keerde hij tot de eerste liefde zijner dichterlijke jeugd terug; bij het langzaam zinken van zijne levenszon gaf het avondrood zijner poëzy — hij zelf noemde den jongsten dichtbundel Hesperiden, Avondbloemen, — het beeld van zijn morgenrood weêr. Dan dichtte hij Hagar, dat overschoone en overrijke gedicht, dat ik bij een parelsnoer zou willen vergelijken — zoo volgen daarin in schilderachtige trekken de merkwaardigste historische bijzonderheden, minder van Hagar, dan van Hagars nakroost elkander op; parelen, telkens als in een gouden stift gevat in dien telkens wederkeerenden aanhef: „De moeder Ismaels!" Eenigzins in denzelfden trant zijn Elisabeth, Ezechiël, David, ofschoon even zoowel „Elizabeth de dochter Arons," als „Ezechiël de balling Buzi's zoon" en „David de zoon Jesses" in heerlijkheid voor de moeder Ismaels moeten onderdoen. Ook in de romancen Uit Palestina en Uit

Hosted by Google

Portugal bruischt het oude Joodsche en Spaansch-ridderlijke bloed als in de dagen van vroeger weêr op, terwijl de fragmenten uit Homerus aan de klassische studiën der jongelingschap, en die uit Tasso en Milton aan de aesthetische oefeningen van latere jaren herinneren. De laatstgenoemde navolgingen werden gedicht om in Voorlezingen over genoemde dichters te worden gebruikt. In het algemeen zou men kwalijk doen te meenen, dat men den dichter Da Costa willende hooren, hem alleen in zijne schaarsche dichtbundels vinden kon. Neen, ook in zijne Voorlezingen, of liever in zijne Improvisatiën op den bekenden en door velen geliefden en gevolgden Vrijdag-avond stroomde de poëtische ader, zij het al niet langs het kunstig gegraven bed des rijms, in het dichtelijkste proza, dat ooit van bezielde lippen vloeide, overvloedig en mild. Niet alleen wanneer de dichter op poëtische wijze het beeld van andere dichtgeniën met Rembrandsche trekken en koloriet schilderde, maar ook bij de behandeling van andere historische of bijbelsche onderwerpen, goot Da Costa over het voorwerp zijner beschouwingen den stralengloed zijner poëtische spelingen en combinatiën uit. Zoo werd het mogelijk, dat hij rondom zijnen spreekstoel, zoo dikwijls den drievoet der Pythia gelijk, de meest verscheidene geesten vergaderde, en, waar hij zich had nedergezet om voor hoog en laag het Evangelie of de gewijde geschiedenis te bespreken, behalve zijne geestverwanten op dit gebied, ook menig aesthetische letterminnaar of geniale kunstenaar zich aan zijne voeten nederzette, om te bewonderen, waar de ander geloofde en aanbad; om aan den dichter-redenaar eene hulde te brengen, die hier door den Evangelist-prediker werd begeerd, noch gezocht.

Intusschen gingen de jaren voort, en het werd Da Costa eigen, somtijds, vooral bij tegenstelling tegen het rondom hem opwassende jonge Holland, van zich zelven als van „een oud man" te spreken. Toch was het vuur der jeugd nog niet in hem verdoofd, maar sprankelde soms in een vuurstraal van dichtvonken heerlijk op; en toch was er naauwelijks iemand, die van zijn speeltuig zulk eene uitstorting van dichterlijke klanken had durven te gemoet zien, als in zijnen zwanenzang werd gehoord.

Inderdaad! weinig dacht de Haarlemsche boekhandelaar Van Brederode, toen hij op het denkbeeld was gekomen om, naar den heerschenden smaak dier dagen, bij de uitgave van tien lithographisch uitgevoerde platen, kopijen van bekende historische schil-

Hosted by Google

derstukken, even zoovele dichters uit te noodigen om daarbij bijschriften te vervaardigen, — weinig dacht hij, dat die inval aanleiding geven zou tot de geboorte van een dichterlijk meesterstuk, gelijk de Slag van Nieuwpoort. Wat meer is, Da Costa zelf dacht daaraan van verre niet. Hij nam gereedelijk het aanzoek aan om het schilderstuk van den Vlaamschen schilder De Keyzer, Maurits grootste heldenfeit voorstellende, met eenige dichtregelen te commentariëren, en daarbij naauwelijks iets anders te doen, dan hij vroeger bij eene dergelijke prentverbeelding van Voltaires graf had gedaan. Maar zie, naauwelijks had hij zich afgevraagd hoe het onderwerp aan te grijpen — of het onderwerp greep hem aan: het was alsof de geest der dichtkunst zelf op hem de hand legde: het werd hem als meermalen voorheen:

> Heil! geest der poëzy! wien 'k aan 't welluidend ruischen
> der vleugelen erken, en aan het felle bruischen
> mijns boezems, wien uw komst ontzet, en wellust baart.

En die geestdrift, zij nam al meer en meer toe, hoe meer hij het onderwerp overdacht en het tot een voorwerp van studie maakte. Toen ging het hem als een schilder, die al spelend een potlood-schets op 't papier werpt, maar die, van lieverlede met zijn eigen schets ingenomen geraakt, tot het besluit komt om daarvan eene uitgewerkte schilderij te maken. Zoo onze schilder-dichter Da Costa, die zich nooit meer dichter gevoelde dan toen hij zijn Nieuwpoort schreef, en — allen, die hem in die dagen naderden, kunnen het getuigen — nooit meer gevoelde dat zijne dichtgaaf eene gave Gods was, gelijk hij dan ook onder en na de voltooiing des gedichts aan dien „oorspronkelijken Beginner der schoonheid" er al de eere van gaf. Beurtelings studerende en dichtende, dichtende en studerende, bracht hij de Nieuwpoort op het papier — op het doek had ik haast gezegd — en toen het eindelijk was afgewerkt, besloot hij daarvan een feestgave te maken.

> O morgen, de roemrijkste stonde zijns levens!

roept de dichter Potgieter bij het herdenken der Voordracht van de Vijf en twintig jaren uit. Maar inderdaad, er is in Da Costa's dichterlijk leven een avond geweest, die tegen dien morgen overstaat, of liever daarmede harmonisch samenstemt: de avond van 14 Januarij 1859. Het worde mij vergund daarover een weinig uitvoeriger te zijn.

Hosted by Google

Het was Vrijdag avond. Da Costa vierde juist op dien dag zijn een en zestigsten jaardag. Hij besloot den avond van dien dag niet, als naar gewoonte, in den huiselijken kring, maar daar buiten, in het Wapen van Amsterdam op het Rusland, in het midden zijner gewone hoorders van „den Vrijdag" te vieren. Nog meer: om de feestelijkheid van het onthaal te verhoogen, werden nog ongeveer een vijftigtal belangstellende vrienden en kunstminnaars daarbij genood. Hij begon zijne voordracht met de kennisgeving van zijn plan om zijn gehoor op de mededeeling van een nieuw dichtstuk te onthalen. Daarop volgde eene expositie, waarin niet alleen het onderwerp in het groot werd opgegeven, maar ook allerlei afzonderlijke details in het gedicht toegelicht. Nu kwam de voorlezing van het dichtstuk zelf, van den prachtigen aanhef af:

> Hoe zag in Nederland de zon zoo rood, de straten
> zoo doodsch!

tot het heerlijk slot toe:

> Maar de Overwinnaar in het stof gebogen, bidt.

Moeielijk zou het zijn, de geestdrift der hoorders van die voordracht te beschrijven. Gevoelde men, dat men het stervenslied der zangzwaan hoorde? zeker moest ieder wel gevoelen, dat hij bezig was de klanken van een lied op te vangen, dat zóó schoon was als hij, bij den klimmenden opgang van des dichters leeftijd, naauwelijks hopen kon er ooit weder een van hem te zullen hooren. Ten minste, deze was mijn indruk; en het was als uit het levendig gevoel daarvan, dat ik, door enkele mijner naastbijzijnde vrienden opgewekt, om den dichter bij het einde van zijn lied een woord van dankzegging toe te brengen, aan die opwekking met liefde en geestdrift voldeed. Ik begon met erkentelijk er op te wijzen, hoe Da Costa naar de wijze der koningen zijn verjaardag vierde, minder door gaven van anderen te ontvangen, dan aan anderen gaven te schenken; ik bracht hem dank voor het waarlijk koninklijk en meer dan koninklijk onthaal, ons door de aanbieding van zijn heerlijk dichtstuk bereid; ik eindigde met Gods rijkste zegeningen over hem in onderscheidene betrekkingen toe te bidden. Nog zie ik hoe hij die ontboezeming ontving.... steeds op zijn eenigzins verheven plaatse staande, vóór het handschrift van zijn gedicht.... maar niet in de houding van het: Exegi monumentum, niet met opgeheven hoofde en stralenden blik — neen, veeleer

Hosted by Google

het tegendeel! in gebogen gestalte, met een traan in het oog, tot dat bij het einde hoofd en oog zich opwaarts hief, maar om, na een kort uitgestamelde dankbetuiging aan mij en aan allen, dezen of dergelijken uitroep uit te boezemen: „En thans de verdeeling van dezen avond gemaakt — ons de beschaamdheid des aangezichts, Gode de eer! Soli Deo gloria!"

Is het niet als zijn held in 't gedicht:

Maar de Overwinnaar in het stof gebogen, bidt!

Na de voordracht van de Nieuwpoort, trad de dichter af — niet van die plaats alleen waar hij zijn gedicht voorgedragen, maar als 't ware van de spreekplaats in 't algemeen, waarop hij zoo lang als dichter en redenaar geschitterd had. Zonder het te weten was de avond van 14 Januarij niet alleen een triumf — maar tevens eenigzins als een afscheidsfeest geweest. Een Tassoos-krooning, die een ander, een hooger kroonings-feest van nabij voorafging en voorspelde! — Wel bleef hij sedert nog eenigen tijd arbeiden, en droeg met name zijn Nieuwpoort in een vergadering der Maatschappij van Fraaije Kunsten en Wetenschappen te Amsterdam, en voorts te 's Hage en te Rotterdam voor. Maar toch bleek het al spoedig, dat men in De Slag van Nieuwpoort de laatste rijpe vruchten van zijn genie had ontvangen. Slechts nog eenige nagalmen van de bewogen en bezielde luit volgden: de Gelukwensch aan meester en arbeiders ter drukkerij op het Spaarne, een dank- en juichtoon bij de voltooiing van de uitgave van den Bilderdijk, en de opdracht van den laatsten bundel dier gulden reeks aan zijne gade. Treffend! Bilderdijk was de eerste geweest die zijn dichtgave met kracht had doen ontwaken; Bilderdijk zou de laatste zijn, aan wien de dichterlijke uitstorting zijns gemoeds zou worden gewijd! — In den Gelukwensch aan de drukkersgezellen klonk, als een verre nagalm, een toon van herinnering aan Schillers Lied van de Klok, kennelijk den dichter verlevendigd door het juist in die dagen invallend feest van aandenken aan de honderdste verjaring van des duitschen dichters geboortedag, waaraan Da Costa aldus eenigermate als uit de verte deel nam: een nieuw bewijs van dien geest van dichterlijk wereldburgerschap, die hem het waarachtig schoon, alom en bij allen, en in allerlei kleed, huldigen deed. Zoo heugt mij dan ook, hoe ik, in die dagen, op zekeren avond bij hem komende, hem met Schiller in de hand vond — ach, reeds zoo zwak, dat de zijnen met welriekend geest-

Hosted by Google

rijk water zijne geesten moesten verlevendigen om hem in staat te stellen het onderhoud voort te zetten, dat hij toch niet wilde staken.... ik had hem voor 't laatst in de bekende en geliefde studeerkamer gezien! Toen ik weder kwam, vond ik hem op zijn leger, dat van toen aan een leger van smarte bij uitnemendheid werd: een leger van smarte, maar ook een schouwplaats van geloof, gelijk alleen het geloof kan te zien geven: een plaats van zegepraal, waar de christen een hooger en heerlijker triumf vierde, dan de zanger van Maurits bij de voordracht van zijn Nieuwpoort had beleefd!

Maar hoe lang ook uitgesteld en gerekt, eindelijk zou toch aan dien strijd het einde komen. Op den 28 April, op den avond van den Oud-Joodschen sabbat, bij het naderen van den christelijken rustdag, ging Da Costa, de Christen-Israeliet, tot zijne eeuwige ruste in. Den rouw rondom zijn lijk waag ik niet te beschrijven,.... hij brak op de treffendste wijze op den dag zijner ter aarde bestelling naar buiten uit. Toen bleek Da Costa, zoo ooit, de meerdere boven Bilderdijk. Bij Bilderdijks graf enkele vrienden, die daar toonen van sympathie en liefde, woorden van geloof, hoop en liefde lieten hooren: maar — bij het graf van Da Costa een aanzienlijk deel van de bevolking der hoofdstad uit allerlei rang en stand, met vele belangrijke mannen van elders vermeerderd, en deze allen hun gevoel lucht gevende als door den mond van onderscheidene vertegenwoordigers, tolken ieder op zijne wijze van den algemeenen rouw. Men heeft de opmerking gemaakt, dat in die toespraken aan den mensch en christen te veel, aan den kunstenaar en dichter te weinig is gedacht — ik gevoel het bezwaar, en mij aangaande, ik had daar ook nog wel eene of andere stem willen hooren, die, als uit een andere sfeer, aan deze verdienste des ontslapenen hadde recht gedaan. Maar men mag toch niet zeggen, dat die lijkhulde niet met Da Costa's eigen geest in overeenstemming is geweest: men hoore hem zelven, wanneer hij als met veege hand aan het einde van zijne levensschets van Bilderdijk, zijn werk met het woord van zijnen vriend De Clercq aldus besluit: „De lof van tijdgenooten is kort van duur, de toejuiching van het nageslacht onzeker; de lauwerkrans van den Dichter verwelkt: maar WIE IN DEN ZOON GELOOFT, HEEFT HET EEUWIGE LEVEN."

En hiermede hebben wij het overzicht van Da Costa's dichtwerken, met het oog op zijn leven, geëindigd. Wat nu is aan het

Hosted by Google

slot de eindindruk van deze beschouwing? Mij dunkt, hij kan het best in één woord worden zamengevat: harmonie! zamenstemming! mensch en christen en dichter één! een tiensnarig instrument, maar alle snaren klinkende in éénen grondtoon, en altijd ter eere

van den Eenigen en Eenen,
die uit harten harpen van
dichtmuziek formeren kan!

Mocht ik door deze vluchtige en onvolkomene schets er iets aan hebben toegebracht om die eenheid meer te doen uitkomen, ik zou achten daarmede een lauwerblad te meer te hebben nedergelegd op het graf van den man, die ons in zijn leven en streven een schoon beeld nalaat van de gelukkigste vereeniging van geestesgaven en gaven des Geestes; den man, boven wiens gebeente men naauwelijks een beter grafschrift zou kunnen plaatsen, dan er op gebeiteld staat in de dubbele leus van twee familiewapens van den Dichter en zijne Egade, der Da Costa's en Belmonte's, daarop in relief aangebracht: Firmesa — Virtute et Fide: Standvastigheid — Deugd — Geloof.

1863. J. P. HASEBROEK.

Hosted by Google

TOEGIFT.

[Als een toevoegsel aan de kompleete uitgave der gedichten van Da Costa, dat, naar wij vertrouwen, den lezer niet onwelkom zijn zal, volgen nu ten slotte nog tweederlei soort van gedichten: oorspronkelijke verzen van Da Costa zelven in vreemde talen, en vertalingen van enkele zijner verzen door dichters uit den vreemde.

Tot de eerste rubriek behoort vooreerst een gedicht in het Portugeesch, gericht aan den heer G. J. D. De Roock, later Doctor in de Medicijnen te Alkmaar en aldaar sedert een aantal jaren overleden, bij gelegenheid zijner doctorale promotie te Leiden in 1817. Dit vers werd in der tijd achter zijne dissertatie *De Somno* geplaatst. Het luidt aldus:]

A' meta de teus studios desejada,
Da destinação bella e estendida
De conservar a fragil nostra vida,
Ao teu engenho e coração entrada,
Excitarà, sem duvida, surpreza,
Nas margems, que humecta o Rheno antigo,
A insolita canção de teu amigo!
A feitos nobres, a grandeza,
Ao doce amor, à santa amizade,
A Musa Portugueza he consagrada,
Por vil baixeza nunca profanada;
E, se perdeo nativa venustade
Em septentrional aspero cêo
Meu coração ainda não perdeo
Da lingua de meus padres a lembrança,
Nem sentimentos, degnos de inspirar,
Da lyra sua sonoro modular,
Se a tanto bem a minha mão alcança.
Que seja então de ti não desprezado
Este voto simples e não fingido,

Hosted by Google

Ainda que não seja exprimido
Em verso doutamente decorado:
„Vive feliz nos laços de hymeneo,
„Na esplendida careira da virtude!
„Mas que fique constante, o que se mude
„Fortuna concedita-ti do cêo,
„Ta, não esquece a teu fiel amigo:
„Seu coraçâo o sentirà comtigo!

[Het tweede gedicht is geschreven in het Latijn, en toegewijd aan den heer D. L. F. L. J. G. de Gaiffier, die in 1820 te Leiden *more majorum* in de rechten promoveerde, met een dissertatie *de initiis et incrementis juris criminalis in Belgio.* Zijn inhoud is als volgt:]

Rhenanae exsultant undae, dum murmure laeto
Sacra Deae Themidos almae per moenia Leidae
Proclamant. Juvat ingenuos meminisse parentum!
Majorum revocare juvat sollennia! cultu
Antiquo insignis, et majestate decora
Antiquâ, Themis ipsa suum te dicere gestit.
Felici, Gaiffiere, tibi novus incipit ordo
Omine; felici crescit tibi laurus, et olim
Extendet late ramos, serique nepotes
Non leviore tuum celebrabunt nomen honore,
Quam tu saeclorum coluisti exempla priorum.
Sis, precor o! felix, virtutis laude tenacis,
Vinela que conde nova inter Belgas atque Batavos,
Fratres, Austriaci Caroli dum regna vigebant,
Jamque tibi nullo rursus discrimine habendos,
Ut jactent civem te Belgae, ut jactet alumnum
Leida, ast una tuis ornetur patria palmis!

[Een derde gedicht is in het Fransch. Het strekte met het origineel in het Nederduitsch tot begeleiding van een exemplaar der Vijf en twintig jaren, toegezonden aan den talentvollen teekenaar, die des dichters portret gelukkig had uitgevoerd. Zie de Gedichten bl. 515 en de Aanteekeningen bl. 832. Het gedicht zelf volgt:]

Sur les traits d'un visage évoquer toute une âme,
Artiste! c'est ton droit, ton talent souverain.
Mais où le coeur connaît l'art des vers et sa flamme,
Le poète lui-même, en l'exerçant, se peint.

Hosted by Google

De mon âme en ces vers reçois la ressemblance!
J'y déposai du moins sa plus sûre espérance.
Artiste! croyons-le! la gloire est vanité.
Le bonheur n'est réel qu'en un Dieu révélé.

[Een vierde dichtstuk werd origineel in het Fransch opgesteld, en daarnaar de vertaling vervaardigd, die in deze uitgave bl. 545 voorkomt. Vergelijk ook de Aanteekeningen bl. 844. Het oorspronkelijk gedicht luidt aldus:]

Du Gardien de Jacob précieux héritage,
Réel plus que l'argent, durable plus que l'or,
Qu'il te soit avenir, jouissance, trésor,
Ce Livre, d'un Sauveur éternel témoignage.

Lis, relis-le sans cesse et médite son sens
D'un esprit humble et simple et d'un coeur en prières.
Retrouves-y ton Dieu dans le Dieu de tes pères
Dont la fidélité visita tes parens.

Ah! si de ces parens l'impuissante tendresse
Ne te lègue ici bas rien qu'un siècle ébranlé,
S'ils te laissent JÉSUS, dans ton âme accepté,
Ce Livre, o notre fils! te dira ta richesse.

[Een vijfde vers, tot deze rubriek behoorende, behelst eene vertaling van een oorspronkelijk in het Engelsch geschreven gedicht. De vertaling vindt men bl. 673. Zie ook de Aanteekeningen. Het gedicht zelf luidt als volgt:]

Scotland, whose rising hills and mountains huge
Bring to a poet's eye, a Christian's mind
Emblems of lofty, heavenbreathing thoughts!
Old Scotland, with thy long majestic line
Of kings and chieftains, of chivalrous knights,
Minstrels and bards, with hundred names of old
Renown'd for skill and genius manifold,
A crown of glory not to thee alone!
Scotland, thou happy mother, above all,
Of that still grander race of warriors, with
The sword of Gods almighty Spir't that freed
His Church and their own country, in the faith
And power of that blessed Head, the Hope

Hosted by Google

Of Gentiles, and thy King, o Israel!
Fair Scotland, land of poetry and truth!
And chiefly thou, bright Queen of cities that
From Edwin of Northumbria derivedst
Thy classic name! what could the fancy of
A stranger owing to thy friendly hearths
Kind hospitality, sweet intercourse,
To thy prosperity, thy splendour add?
Allow him only, as a child of Shem,
To wish thy beautiful Japhetic shores
Of Eastern breezes less, of Eastern hopes still more.

[Thans volgt nog een tweede rubriek, bestaande in vertolkingen van enkele gedichten van Da Costa, door dichters uit den vreemde vervaardigd:

Het proza-werk van den auteur getiteld: Israel en de volken behelst een Opdracht: Aan Israels Verstrooiden. Zie bl. 596. Het werd in het Hoogduitsch vertaald door K. Mann en te Frankfort aan den Main bij H. L. Brönner anno 1855 uitgegeven. De vertolking der dichterlijke Opdracht luidt aldus:]

ZUEIGNUNG
AN
ISRAELS ZERSTREUTE.

Wem widm' ich dieses Buch, desz Blätter füllen
Nur Schmerz und Schmach und allertiefste Pein,
Drin doch so hohe Wunder sich enthüllen? —
Wem ausser dir, mein Volk, mein Fleisch und Bein!

Ja Israel! von Gott zuerst erkoren —
Denkmal des Zornes jetzt von Land zu Land!
Beim zeichnen, wie so lang so lang verloren
Ihr Brüder! seid, da starrte mir die Hand!

In Thränen schwamm das Aug auf dieser Fährte,
Ermattet wär mein Herz, erwog's den Grund:
Wenn über euch Verstoszenen der Erde
Nicht noch ein Wort der Zukunft leuchtend stund:

Hosted by Google

„Sie sollen sehn, wesz Wort, wesz Herz sie brachen" —
Der dennoch seinen Bund nicht brechen kann! —
„Und einst noch küssen Den, den sie durchstachen!"
Denn Gnade strahlt sie aus der Wunden an.

[In dezelfde verzameling vindt men een vertaling van Da Costa's voorzang voor zijn leerdicht: God met ons (bl. 361), die hier mede volgt:]

DA COSTA'S BEKENTNISS.

In Tiefen des Leides und Elends versunken,
In schwindelnde Träume, verstrickend das Herz,
Durch Stacheln der Unruh, vom Taumelkelch trunken,
Getrieben, gefoltert zu endlosem Schmerz:
Hat lang mich, den Thoren, die Erde getragen,
Der murrend verzweifelt, an Welt und Geschick,
Von Sehnsucht verzehrt schon in blühenden Tagen,
Von wüthendem Hunger nach geistigem Glück.

Ich sucht' es in Dem, was mein Herz sich ersonnen,
In Allem, was lockend die Erde uns beut,
In glühenden Trieben, in bräusenden Wonnen,
In Ritter Verdiensten erobernd die Maid,
In Palmen gewachsen für Völkerbezwinger,
In Liedern bewundert vom rauschenden Chor: —
Das Schattenbild wich von dem Drucke der Finger —
Ach eitler als Eitelkeit wars — o ich Thor!

In Tiefen des Unheils versunken, verloren,
Vergieng mein Gemüth nach dem lebenden Gott,
Doch ach, in der Blindheit der Sünde geboren
Trieb ruchloses Jagen in Qual mich und Noth.
Wie möchte sich auch das Geschöpf unterwinden,
Den Schöpfer zu finden, den stets es vergisst?
Und wo ist das Licht, um Ihn wieder zu finden,
Desz Bild durch die Sünd' in uns ausgelöscht ist?

In heidnischer Weisheit hat nie es geschienen,
In Satzung vergänglich, ein flüchtiges Jetzt,
In Busze, wie Moses sie will und Rabbinen,
In Lehren vom eignen Verstande gesetzt!
O Gott der Erbarmung, Du sahst auf mich nieder,
Hast neu mich gezeuget, so mächtig und mild:

Hosted by Google

Im Einiggebornen kehrst Du zu uns wieder,
In Ihm, der uns darstellt Dein heiliges Bild.

Dem Einen, desz Hand mir das Auge berührte,
Wich Unglaub' und Herzensverhärtung sofort.
Ich sah Ihn — ergab mich! Wo Hölle regierte,
Erschlosz sich der Himmel in mir durch Sein Wort.
Ich sah Ihn, der Edens verbannten verheiszen,
Mariens der armen geheiligte Saat:
Der sollte die Bande der Sünde zerreiszen,
Er, welcher der Schlange den Kopf nun zertrat.

Ich sah Ihn, verheiszen dem Volk der Hebräer,
Den Abrahams Samen, aus Königsgeblüt,
Der kam in der Fülle der Zeit, wie der Seher
Geweissagt — durch Den nun der Heid' auch erglüht.
Ich sah Ihn — in Schatten auf Zions Altären,
In Opfern, in Mosis Gesetzbuch und Bund —
Den Gott-menschen, Ihn, der das All musz erklären,
Den Allen verkündigt prophetischer Mund.

Ich sah Ihn, die Wurzel aus David entstammet,
Sein König und Herr, und zugleich auch sein Sohn,
Den Gott aus dem Himmel, auf Erden verdammet,
Geheiligt, verherrlicht durch Leiden und Hohn.
Ein Mensch ist Er worden, die Menschen zu stillen,
Für meine Verschuldung zur Sünde gemacht,
Zerschlagen, entehrt durch der Rasenden willen,
Am Fluchholz von Gott überlassen der Nacht!

Mein Retter, mein Goel, mein Tilger der Sünden,
Mein Meister, mein Heiland, mein Herr und mein Gott!
Mein Lebensbeseeler, — Du halfst überwinden,
Du heiligst mein Leben, beseligst im Tod.
Für Dich will ich streiten, für Dich will ich leiden,
Für Dich sei die Erde mit Jauchzen durchhallt,
Dir Odem und Leben geweiht, bis im Scheiden
Mein Geist an der Engel Hand himmelan wallt.

Bist Du, o mein König, Du zu mir gekommen?
Hast Du mich besucht, der nach Dir nicht gefragt?
So sei mir die Schuld durch das Taufbad genommen
Des Geistes, durch welchen einst Pfingsten getagt.

Hosted by Google

Geusz Glaubenskraft aus in mein Herz, Dich zu loben,
Die Kraft, welche Höh'n stürzt und Marmor zerbricht,
Die Himmelsgluth mächtig herabzieht von Oben,
Die Eis noch entzündet in Liebe und Licht.

O Herr, Du mein Heiland voll Huld und Erbarmen,
Du König der Ehren, Du Israels Gott,
Das Herz voller Liebe zu elenden Armen,
Voll Gnade ein Retter von Sünde und Tod:
Gib Kraft, Dir zu danken mit Jubelgesängen,
Im flammenden Eifer, in Kampesgenusz!
In lieblichen Psalmen, in donnernden Klängen
Fall Himmel und Erde Dir, Jesu, zu Fuss!

[Nog is mij door een bevriende hand medegedeeld een gedeeltelijke vertolking van Da Costa's zielvol lied aan Dr. Abraham Capadose (bl. 205), in het Engelsch. Vijf coupletten zijn er van overgebracht, die hier volgen:]

CHRISTIAN FRIENDSHIP.

Nor for thee, nor for me, was earth's valley decree'd,
Nor its visions of tasteless delight;
For our pinions are spread, and our fetters are freed
For a higher — a heav'nlier delight.

From the sorrowful scenes of this world and its woes,
From the dungeons and glooms of to-day,
To those regions of hope, whose resplendency throws
O'er the future the past dearest ray.

O! my friend! wat a hope have I mused in this lay,
Wat a joy round our being it throws.
While the path of our hope, where we tranquilly stray,
With the light of eternity glows!

In that path be thou near me and while I aspire
Thou shalt calm all the thoughts that repine,
One in blood, in belief, one in hope and desire,
And the pinions that waft me are thine.

In the desert that leads to the grave and its rest,
Is thy friendship a moistening shower,
In the tempests which life's rugged pathway molest
Is that friendship a sheltering bower.

Hosted by Google

[In *the Sketch of the Language and Litterature of Holland, being a Sequal to the Batavian Anthology* van den bekenden Britschen letterkundige Dr. Bowring, vindt men mede een vertolking van een klein lied, behoorende tot de Paaschzangen (bl. 381). Zij volgt hieronder aldus:]

On the seventh day reposing, lo! the great Creator stood;
Saw the glorious work accomplished — saw and felt that it was good.
Heaven, earth, man and beast have being, day and night their [courses run,
First creation — infant manhood — earliest Sabbath — it is done.

On the seventh day reposing, Jesus filled his sainted tomb,
From his spirit's toil retreating, while he broke man's fatal doom;
't Was a new creation bursting, brighter than the primal one, —
't Is fulfilment — reconcilement — 't is redemption — it is done.

[Wij achten ons gelukkig, hier thans nog te laten volgen twee proeven van vertaling van zangen van Da Costa in het Hoogduitsch. Wij zijn die verschuldigd aan de pen van Mevrouw Lina Schneider, geboren W. Berg, woonachtig te Rotterdam, die, ofschoon in den vreemde geboren, zich, na hare vestiging hier te lande, op de beoefening ook van onze letterkunde met liefde bevlijtigd heeft, waardoor zij in staat is, althans voor een deel, de verbreidster van onzen nationalen dichtroem in het buitenland te zijn.

Het eerste dichtstuk is een vertaling van Da Costa's heerlijke ode: Parijs (bl. 320.) Zij werd het eerst gedrukt in de *Berlinische Nachrichten von Staats- und gelehrten Sachen* n°. 628, 17 November 1870, en wordt daaruit hier overgenomen:]

PARIS.

Die Stadt, wo prächt'ge Ruhmeszeichen
Stolz ragen bis zum Firmament,
Und deren Abglanz fernen Reichen
Die Fülle ihres Prunkes nennt,
Die Stadt, wo Künste Heimath haben,
Der Gipfelpunkt von vielem Ruhm,
Scheinbar so reich an Glückes Gaben,
Der grössten Städte schönste Blum':

Die Stadt, in Wollust gross geworden,
Die Stadt, die Mord und Krieg erhält,

Hosted by Google

Die wilde Jakobinerhorden
Und ein gewissenloser Held
Zur Städtekönigin erhoben,
Der auf der Welt an Macht Nichts gleicht:
Sie fürchtet selbst nicht Gott da droben,
Eh Schwefelregen sie erreicht.

Die Stadt, gleich Babel anzuschauen,
Gleich Babel fällt sie auch in Staub,
Der Erdball trägt sie voller Grauen,
Des Himmels Zorn wird sie zum Raub.
Die Stadt, Gomorrha unsrer Tage,
Verthiertes Sodom unsrer Zeit,
Ahnt nicht, trotz lauter Donnersprache,
Dass Gott mit Untergang ihr dräut.

Wer gründete die Stadt der Sünden,
Die Festen, ihren Eisenthron,
Wo Bosheit sich und Laster künden
Als irdsche Götter, wie zum Hohn?
Wess war die Hand, die im Vereine
Mit Lucifer erstehen liess,
(Bethörte Welt, o schaudre, weine),
Dies herzberückende Paris?

Wer pflanzte Dich, den Baum der Schande?
Nur zum Verderben wuchsest Du
Für die zu leicht verführten Lande;
Du brachtest sie der Sünde zu!
Und welcher Grund hält Dich umschlossen?
Welch Gift giebt Deinen Wurzeln Saft?
Welch Pesteswolk' begiesst die Sprossen?
Welch Höllenfeuer reift die Kraft?

Untreue wohnt in Deinen Zweigen!
Nur dem, der Gott abtrünnig ist,
Der sich der Wahrheit feind wird zeigen:
Nur dem Du falsche Labung bist.
Verbotne Lust, das ist Dein Blühen,
Vor dem die Tugend schnell verdorrt,
Und zwischen Deinen Blättern glühen
Nur Heiligschändung, Königsmord.

Hosted by Google

Und doch, — o des Verstandes Schändung,
Des Wahnes, drauf Gott's Zürnen fällt! —
Dir huldigen noch in Verblendung
Die feigen Völker dieser Welt.
Sie saugen lüstern, voll Verlangen,
Aus Deiner Frucht der Seele Tod,
Denn Satans Stacheln brennend hangen,
Wo scheinbar sich Erquickung bot.

Schon wühlt in Deutschlands Eingeweiden
Des Todestropfens Folterpein,
Er schuf Italien's tiefes Leiden,
Gift saugte es, statt Labung ein;
Schon hat er dem entnervten Spanien
Besinnung und Verstand geraubt,
Und selbst dem kräftigen Brittanien
Steigt er betäubend nach dem Haupt.

Stamm der Versuchung, der Verleitung!
Dein Gipfel strebet allzuhoch.
Erbeb' vor weiterer Verbreitung,
Wie üppiggrün dein Laub auch flog.
Denn, stolze Ceder, ungesehen
Zu Füssen liegt die Axt Dir schon,
Ein Wink! — Des Racheherolds Wehen
Zerschmettert Deine stolze Kron'.

Ein Donnerwort aus Himmelshöhen —
Du Stadt der Städte bist nicht mehr!
Mit deinen Wundern wird vergehen
Die Eitelkeit und blutge Ehr'!
Vor aller Welt, vor allem Volke
Verkündet sich der Fall der Stadt,
Die mit dem Haupt in hoher Wolke,
Den Namen Gottes frevelnd trat.

Erwache aus dem Schlaf der Sünde!
Verführerin, erwach, erwach!
Eh sich der Schreckenston verkunde
Der endlich losgebrochnen Rach'.
Auf! Werde wach aus deinen Träumen!
Wirf ab dein eingebildet Glück!

Hosted by Google

Willst du in Todesnoth noch säumen?
Gefahr wächst mit dem Augenblick.

Die Gottesleugner sind Dir Götzen;
Fürstenverräther Fürsten sind,
Die göttliches Gebot verletzen,
Und deren Wort von Pflicht entbind't.
So sturzt, Staatsmänner ohne Ehre!
Weg mit der Gottesleugnerbrut!
Erhebt verwüstete Altäre,
Und kehrt in eures Königs Hut!

Vernichte eitle Siegstrophäen,
Mit denen sich dein Hochmuth bläht!
Sie sind geboren aus den Wehen,
Aus deinem Schooss der Welt gesät.
Vor ihrem Glanz lass Thoren beugen,
Denn ihnen fremd ist Herz und Pflicht;
Laut werden gegen dich sie zeugen
Am Tag vom nahenden Gericht.

Bekehre beuge Dich zum Flehen!
Die Zeit ist kurz, die Wahl ist leicht!
Die Welt will angstvoll harrend sehen,
Welch traurig Schicksal Dich erreicht.
Wie wird die Zukunft Dich erkennen?
Dich, böser Geister Paradies?
Wird sie ein Ninive Dich nennen?
Nennt sie Dich: fluchgeweiht Paris?

[Het tweede gedicht van de reeds genoemde Vertaalster is eene vertolking van Da Costa's slotzang van de Vijf en twintig jaren en luidt als volgt:]

SCHLUSSHYMNE

AUS

FUNF UND ZWANZIG JAHRE, EIN LIED AUS DEM JAHRE 1840.

Auf Himmelswolken wird er kommen,
Der unsrem Leid ein Ende macht,
Der, in den Himmel aufgenommen,
Das Trostwort aussprach: Harret, wacht!

Hosted by Google

Er kommt, nach dem Erschaffne schmachten,
Nach dem die Ewigkeiten trachten,
Er kommt herab zum zweiten Mal!
Das Lamm, dess Blut hier einst geflossen,
Des Leu, aus Isai entsprossen,
Der Gott der Welt, der Mann der Qual.

Prophetenworte hallend tönen
Aus alten Zeiten zu uns her,
Des Erdreichs Fluch wir sich versöhnen
Er trinkt den Leidensbecher leer.
Ist Gott ein Mensch, der uns kann lügen?
Kann jenes Opfer uns betrügen,
Auf Golgotha dem Tod geweiht?
Prophetenwort der Sühnerwerbung,
Prophetenwort der Reichsbeerbung,
In göttlicher Untheilbarkeit!

Das Wort ging aus des Herren Munde,
Und wurde durch die Welt gebracht.
Nie kehr' zurück des Heiles Kunde,
Sie sei erfüllt denn und vollbracht:
„Mein König kommt mit seinen Heeren,
Ihn werden alle Völker ehren,
Ihm alle Fürsten huldgend knien.
Und Alle, die sein Kreuz getragen,
Die um Erhaltung, Gnade fragen,
Die sehn in höchster Schönheit ihn."

Und Frieden thaut aus seinen Tagen,
Die Welt in seinem Schutz lobsingt,
Die Thiere selbst ihr Preislied sagen,
Weil Edens sanft Gesetz erklingt.
Ein Kindlein wird den Löwen leiten,
Der Wolf spielt mit dem Lamm voll Freuden,
Und Engel mit dem Menschensohn.
O Segen den erharrten Tagen,
Dem langgelobten Wohlbehagen,
Und allen frommen Wünschen Lohn!

Ist's Wunder, dass die Hügel flammen,
Der Berg im heilgen Schreck erbangt?

Hosted by Google

Des Abgrunds Lohe schlägt zusammen,
Weil sie nach jenem Tag verlangt,
Wenn von den Heiligen umgeben,
Die seine Stimme rief ins Leben,
Mein König nahet gross und schön,
Um dort für alle Ewigkeiten
Der Schlange übers Haupt zu schreiten
Bei himmlischem Triumphgetön.

Von Padmos hörtet ihr ihn dringen,
Den Jubelruf zu Gottes Thron,
Gleich wie der Wasser Stimmen singen,
Lobrauschend dem gesalbten Sohn.
Die Macht von allen Königreichen
Muss dem Geopferten jetzt weichen,
Und Alle dienen seinem Ruhm.
Die letzten Schranken sind gefallen,
Und tausend, tausend Streiter wallen
In ihres Meisters Eigenthum.

Lobt ihn, vereinte Nationen,
Ihr Alle, die nun reiner Art,
Die überall die Welt bewohnen,
Die unter Jesse's Fahn' geschaart.
Und ihr, Jahrtausend schon Verlorne,
Nun wieder Glaubens Auserkorne:
Zu Davids Heer! Zu Davids Thron!
Aus seinem Herz, von uns gebrochen,
Aus seiner Seit', von uns durchstochen,
Strömt seine ew'ge Gnade schon.

Bringt diesem König auf den Knieen,
Ihr Fürsten, eure Herrlichkeit!
Zu seinem Schemel hinzuziehen,
Seid Geister, ehrfurchtsvoll bereit.
Ihr Wissenschaften und ihr Kräfte,
Ihr Künste, Gaben und Geschäfte,
Die Gottes Athem in uns weckt, —
Weg mit dem Dienst der falschen Lehre;
Ihr seid des Goëls, dessen Lehre
Mit Segen diese Welt bedeckt.

Hosted by Google

Und Ihr, vereinte Sängerschaaren,
Wenn Euch Begeistrung aufwärts zieht,
Zum Opferlied an Hochaltaren
Beut sich ein unvergleichlich Lied.
Lasst, wenn Euch in den flüchtgen Jahren
Viel Streite, Kämpfe und Gefahren,
Verführung auch entgegen waren —
Trotz Zeitgeist und Abgötterei. —
Lasst Euren Sang es offenbaren,
Sich mit des Ew'gen Losung paaren,
Lobpreisend auf gen Himmel fahren,
„Komm, König Jesus! Komm herbei!"

[Behalve de reeds medegedeelde vertalingen van Da Costa's poëzy, bestaan er waarschijnlijk ook nog meer andere soortgelijke proeven van vertolking, waarvan er ons zelfs enkele zijn aangeduid. Het is ons echter niet gelukt, daarvan een afdruk onder de oogen e krijgen. Aangenaam is het ons deze uitgave te mogen besluiten met de bezielde uitboezeming van de talentvolle jonge Dichteres, die zich onder den naam van *Geka* verbergt, — welke van hare Gezangen, in het licht gegeven door Nicolaas Beets, te Utrecht bij J. Bijleveld, 1871, een der voornaamste sieraden uitmaakt:]

DA COSTA'S DICHTWERKEN,

IN VOLKSUITGAVE AANGEKONDIGD.

Vermenigvuldig u,
Koninklijk lied!
Nederland huldig u!
Heersch en gebied!
Blaas gij de geesten aan,
Doe gij de harten slaan,
Juichend ten hemel gaan!
Heersch en beziel!

Neêrland, mijn Vaderland,
Hoor dien profeet!
Eer dat gij hand voor hand
Wegzinkt in leed.
Ook waar ge uw God vergat,
Snood zijn gebod vertradt,
Heeft hij u liefgehad,
Vurig en trouw.

Hosted by Google

Luister, gij Kerke Gods,
Luister naar hem!
„Christus, de Sterke Rots,"
Predikt zijn stem.
Israël hoor hem toch!
Na zijn dood spreekt hij nog!
Hij was uw Broeder. Och,
Luister naar hem!

Strooide iemand de oude dag
Sneeuw om het hoofd,
Heeft hij met kouden lach
't Vuur hem gedoofd:
Wat gloed in asch vergaat,
Grijzen! 't is niet te laat:
Isaac Da Costa slaat
Vonken uit ijs.

U wien nog moed ontbreekt,
Jonger geslacht,
Dat in geen gloed ontsteekt
Godlijk in kracht!
O waar Da Costa zingt,
't Volk tot verrukking dwingt,
Daar, op zijn beurt ontspringt
Bruisend uw zang!

Vermenigvuldig u,
Heersch en gebied!
Oud en jong huldig u,
Koninklijk lied!
Blaas onze dichtkunst aan
Tot zij, van 't stof ontdaan,
Bloeiend zij opgestaan,
Machtig als gij!

Mei 1870.

Hosted by Google

INHOUD.

	Bladz.
Voorredenen	I.
Lof der dichtkunst	1.
De verlossing van Nederland	4.
Aan de wel edele heeren Mr. W. Bilderdijk en Mr. D. J. Van Lennep	10.
De Perzen	12.
Proeve van overwerking	47.
Het verhaal van den bode uit Eschylus Zeven tegen Thebe	52.
Alfonsus de Eerste	56.
By het openbaar examen der Nederlandsche Portugeesch-Israëlitische armenschool. 15 Julij 1818	102.
Op den marteldood van Raphael Gomez Salsedo	105.
Op het feest der verbroedering aan Leydens Hoogeschool. 21 November 1818	105.
By het openbaar examen der Nederlandsche Portugeesch-Israëlitische armenschool. 19 Mei 1819	106.
Prometheus	110.
Cassandraas voorzegging	144.
Het treurspel	153.
Liefde	157.
Aan Bilderdijk, by het afsterven van zijn' zoon Julius Willem	159.
By het openbaar examen der Nederlandsche Portugeesch-Israëlitische armenschool. 17 Mei 1820	162.
Den heere Dr. Imanuel Capadose, by het afsterven zijner echtgenoote	165.
Eurydice	166.
De traan	174.

Hosted by Google

Bladz

De Hollandsche Poëzy . . . . . 176.
De zesde December . . . . . 178.
Ter verjaring van den veldslag by Waterloo . . . . . 181.
Gevoel . . . . . 184.
Het genie . . . . . 185.
Voorafspraak by de voorlezing van eenige dichtstukken . . 187.
In het album van den heer Mr. Jeronimo De Vries. . . . 189.
Waarheid . . . . . 189.
Zucht ten hemel . . . . . 189.
Grafschrift . . . . . 190.
Vijf bijschriften, aan Jhr. Mr. W. Van Hogendorp . . . . 190.
I. Willem de Eerste . . . . . 193.
II. Maurits . . . . . 193.
III. Fredrik Hendrik . . . . . 194.
IV. Willem de Tweede . . . . . 195.
V. Willem de Derde . . . . . 196.
De gaaf der Poëzy . . . . . 197.
Vrijheid . . . . . 199.
Aan mijne egade . . . . . 202.
Aan doctor Abraham Capadose . . . . . 205.
Dichteren-wereld . . . . . 207.
Geluk en pligt . . . . . 209.
Aan mijn vader. (Opdracht van den bundel „Poëzy".) . . . 211.
Voorafspraak . . . . . 212.
Des dichters lotbestemming . . . . . 213.
Het natuurlijk verband van wijsbegeerte en dichtkunst . . 220.
Ines de Castro . . . . . 231.
Heldenpleit . . . . . 241.
Caïn . . . . . 250.
De tocht uit Babel . . . . . 262.
Inleiding tot de hymne: Voorzienigheid . . . . . 271.
Voorzienigheid . . . . . 273.
Een tooneel van lord Byron's Caïn . . . . . 281.
Alexanders zegefeest . . . . . 295.
Aan Bilderdijk . . . . . 300.
Israël . . . . . 303.
Aan Lamartine . . . . . 305.
Eenzaamheid . . . . . 306.
Geestdrift . . . . . 308.

Hosted by Google

Bladz.

Aan een dichter in zijne ballingschap . . . . . 311.
Den heere W. De Clercq. . . . . 312.
Aan Jhr. Willem Van Hogendorp, by zijne bevordering tot doctor in de rechten. . . . . 316.
Aan Bilderdijk . . . . . 316.
De stem . . . . . 317.
Napoleon . . . . . 319.
Parijs . . . . . 320.
Het zwaard . . . . . 323.
Het paard . . . . . 323.
Aan jonkvrouwe Hanna Belmonte, op haar verjaarfeest . . 324.
Aan een dichter, by de geboorte van zijn zoon . . . . . 325.
Aan Ds. Egeling. . . . . 327.
Aan Bilderdijk . . . . . 329.
Den heere Mr. S. Ipszn. Wiselius. . . . . 333.
Aan Dr. A. Capadose . . . . . 333.
Aan eenen vriend . . . . . 336.
Aan de Poëzy. . . . . 336.
Aan Bilderdijk . . . . . 338.
Randschrift van een zilveren beker . . . . . 340.
Aan den heer Bowring. . . . . 340.
Geestelijke wapenkreet . . . . . 341.
Aan mijne egade, op den 26sten December des jaars 1825, ter eerste verjaring van onzen eersteling Willem Daniël. 345.
Jericho. . . . . 348.
Israël en Nederland . . . . . 352.
Vrede- en krijgszang. . . . . 358.
Inleiding tot de hymne: God met ons . . . . . 361.
God met ons. Hymne . . . . . 364.
Aan mijne egade, ter harer verjaring, 2 April 1826. . . . 372.
Aan Ds. L. H. Bähler. . . . . 375.
Paaschzangen . . . . . 377.
Hemelvaartslied . . . . . 388.
Pinksterzangen . . . . . 391.
Kerst- en nieuwjaarsintreêzangen . . . . . 398.
Ter bruiloftsviering van Dr. A. Capadose en jonkvrouwe A. Van der Houven . . . . . 413.
Den heere J. J. F. Wap, ten antwoord op de toezending van zijn uit het latijn overgebracht dichtstuk: Aan de Belgen. 419.

Hosted by Google

Bladz.
Ter echtviering van den heer M. J. Chevalier en jonkvrouwe Esther Belmonte . . . . . 420.
Aan mijne gade, op den eersten geboortedag van onzen zoon Abraham . . . . . 425.
Nehemia IV. Aan mijn vriend, den theol. stud. H. P. Scholte. 425.
Schoollied . . . . . 426.
Ter bruiloft van Mr. Hendrik Jacob Koenen en Jonkvr. Dionisia Catharina Van Halteren . . . . . 428.
Op het na den dood gemaakte afbeeldsel van Bilderdijk . . 428.
By hetzelfde op zijn doodbed . . . . . 428.
Aan Jonkhr. J. C. Smissaert, by zijn vertrek als student in de godgeleerdheid naar de Leydsche Hoogeschool. . . 429.
Aan Mr. J. W. Willekes . . . . . 429.
Op het Gorkumsche Heidendom . . . . . 429.
Grafschrift voor een kind . . . . . 430.
Lodewijk van Nassau . . . . . 430.
Johan van Nassau . . . . . 431.
Willem Lodewijk van Nassau . . . . . 432.
Johan Willem Friso . . . . . 433.
Sterkte in God . . . . . 434.
Lofzegging . . . . . 436.
In eenen Bijbel . . . . . 437.
Aan den dichter Calisch, in antwoord op een aan my gericht vers. 437.
Uitboezeming . . . . . 438.
De eenjarige Hanna aan hare lieve moeder en min . . . . 439.
Aan een kapittelstokje . . . . . 439.
Aan een schrijfpen . . . . . 439.
Soyons comme l'oiseau . . . . . 439.
Aan den oudsten zoon van een geliefden vriend . . . . . 440.
Aan een naamgenoot van Bilderdijk . . . . . 441.
Op eene vijf en twintigjarige echtgedachtenis . . . . . 441.
De Paria. Fragment . . . . . 441.
Vijf en twintig jaren. Een lied in 1840 . . . . . 443.
Aan Ds. J. J. W. Van Staveren, met een bouillonkop . . . 458.
Aan mijne dierbare egade, op haren verjaardag . . . . . 458.
By de rivieren van Babel . . . . . 459.
Beurtzang voor een drietal kinderen op een koperen bruiloft. 461.
Orléans . . . . . 462.
Aan vrouwe Groen van Prinsterer, geboren Van der Hoop. 466.

Hosted by Google

Bladz.
Aan Willem De Clercq . . . . . 466.
Aan mijn oudsten zoon. . . . . 467.
Lofzegging . . . . . 467.
Aan eene vriendin. . . . . 468.
Aan dezelfde . . . . . 469.
Aan Dr. D. J. A. Arntzenius. . . . . 470.
Dichtregelen den heer en mevrouw W. De Clercq toegezonden . . . . . 471.
Ter vijf en twintigjarige echtviering van den heer Willem De Clercq en vrouwe Caroline Charlotte Boissevain. . . . 471.
Aan mijn heden elfjarig dochtertje Rebecca . . . . . 475.
Bilderdijk. Eene herinnering . . . . . 475.
Aan een jongen vriend. . . . . 479.
Aan den hoog edel gestrengen heer H. C. Van der Houven. 479.
Aan de leden der tweede klasse van het Koninklijk-Nederlandsche Instituut . . . . . 480.
Aan Nederland, in de lente van 1844 . . . . . 481.
Aan den heer Johannes Muller . . . . . 486.
Feestdronk, ter gelegenheid der echtviering van den hooggeleerden heer J. Bosscha en vrouwe M. C. Boissevain, wed. Pauly . . . . . 487.
In het album van Dr. A. De Vries . . . . . 488.
Aan Dr. G. E. V. Schneevoogt. . . . . 488.
Aan Dr. M. J. Verkouteren, met een afbeeldsel van Willem De Clercq . . . . . 489.
Aan Dr. D. J. A. Arntzenius, met een prachtbijbel . . . . 489.
By het graf van Mr. Dirk graaf Van Hogendorp . . . . . 490.
Gedachten by het graf van den twaalfjarigen Hendrik Christiaan Capadose . . . . . 491.
Aan mijne teder geliefde egade, op haren aandoenlijken verjaardag 2 April 1845. . . . . 492.
Aan jonkvrouwe W. L. Van Loon . . . . . 493.
Aan den heer H. Krieger Schumer . . . . . 493.
Fragmenten uit het boek van Job. . . . . 494.
Het lied van Mozes . . . . . 501.
Hagar . . . . . 503.
Aan N. Beets. . . . . 512.
Aan mijne lieve egade, op haar verjaardag 2 April 1847 . 512.
Aan vrouwe Aleida Beets . . . . . 513.

Hosted by Google

Bladz.

Aan den heer en mevrouw De Marez Oyens-Waller, by hun koperen bruiloft . . . . . 514.
Aan mevrouw de douairière Van Weede van Dijkveld, geb. Van Lennep . . . . . 515.
Aan mevrouw de douairière Calkoen, geb. Van de Poll . . 515.
Aan een kunstenaar . . . . . 515.
Wachter! wat is er van den nacht? . . . . . 516.
De stem des Heeren . . . . . 530.
1648 en 1848 . . . . . 533.
Aan Royer . . . . . 545.
Aan mijn zoon Abraham . . . . . 545.
De leeuw uit Juda. Kruislied . . . . . 546.
Zit aan mijne rechterhand. Hymne . . . . . 547.
Uit Palestina . . . . . 559.
Jubelfeestviering . . . . . 565.
Roem der hope . . . . . 567.
Rouw en trouw . . . . . 568.
Elisabeth . . . . . 572.
Aan mijne egade, op haar verjaarfeest 2 April 1849. . . . 577.
Aan Margaretha Elizabeth De Clercq . . . . . 579.
Uit Portugal . . . . . 579.
Ter zilveren bruiloft van den weleerw. heer J. B. H. Bruinier en vrouwe Bonebakker . . . . . 588.
Feestzang aan Mr. D. J. Van Lennep . . . . . 588.
Bidden . . . . . 592.
Bij een afbeelding van het graf van Voltaire . . . . . 593.
„Men roept van Groenlands bergen." . . . . . 594.
Feestwensch aan mijne dierbare vrouw, 2 April 1850 . . . 595.
Ter nagedachtenis van mijn jongen vriend Herm. Gildemeester . . . . . 596.
Aan Israëls verstrooiden . . . . . 596.
Aan een vriend mijns zoons . . . . . 597.
Zendelingslied . . . . . 597.
Aan onze vrienden Gregory Pierson-Oyens . . . . . 598.
Ter gedachtenis van Prins Maurits der Nederlanden . . . 599.
Aan jonkvrouwe Esther Capadose . . . . . 600.
Bede . . . . . 600.
Het woord tot Tyrus . . . . . 601.
Uit Miltons Verloren Paradijs. Aanhef van het dichtstuk. . 603.

Hosted by Google

Bladz.
Uit Miltons Verloren Paradijs. Des Engels verhaal van de schepping . . . . . 603.
Uit Homerus' Ilias . . . . . 615.
Uit Goethes Torquato Tasso . . . . . 617.
Uit Goethes Iphigenia in Tauris . . . . . 621.
Uit Tassoos Verlost Jerusalem . . . . . 623.
De Chaos en het Licht . . . . . 625.
Aan Dr. K. Gutzlaff . . . . . 638.
Aan een gedoopten Israëliet . . . . . 639.
Op een afbeeldsel van Bilderdijk . . . . . 639.
Gelukwensch aan onze hoog geschatte vrienden, den heer J. Bosboom en mejonkvrouw A. L. G. Toussaint . . . . 640.
David . . . . . 641.
Stilte . . . . . 653.
De barre rots . . . . . 655.
De hulk van staat . . . . . 656.
Aan jonkvrouwe E. H. Luden . . . . . 659.
Aan Ds. O. G. Heldring . . . . . 660.
Ezechiël . . . . . 660.
Ecce Homo . . . . . 665.
Aan den weleerwaarden heer P. J. J. Mounier . . . . . 667.
Voor Ierland . . . . . 667.
Slotlied achter de „Hesperiden" . . . . . 668.
Aan eene jeugdige vriendin . . . . . 669.
Ter bruiloftsfeest van G. E. baron Van Asbeck en jonkvrouwe C. Van Hogendorp . . . . . 670.
Den heer J. A. Van Eyken . . . . . 671.
In den Bijbel van een jeugdig echtpaar . . . . . 672.
In het album der bewaarschool „Sophia" te Voorburg . . . 672.
Luthers Psalmlied . . . . . 672.
Naar Schotland . . . . . 673.
Heimwee . . . . . 674.
By het afleggen van uiterlijken rouw over onze onvergetelijke Hanna . . . . . 675.
Miltons klinkdicht . . . . . 676.
Iona . . . . . 676.
Op een afbeeldsel van Prins Willem . . . . . 677.
Aan jonkvrouwe Hooft van Vreeland . . . . . 677.
Aan mijne lieve Francisca . . . . . 678.

Hosted by Google

Bladz.
Ter echtviering van Mr. I. Capadose en mejonkvrouw A. G. Van Hoytema . . . . . 678.
In het album van het tienjarig dochtertje van Mr. F. J. J. baron Van Heemstra . . . . . 682.
Ter vijf en twintigjarige echtviering van C. J. F. baron De Constant Rebecque en J. F. baronesse D'Ablaing van Giessenburg . . . . . 682.
Een gebed voor den „Heraut" . . . . . 684.
Ter verjaring mijner lieve egade 2 April 1858 . . . . . 686.
In het album van den weleerw. heer A. Versteegh . . . . 687.
Aan mejufvrouw E. D. C. De Bordes . . . . . 687.
De slag by Nieuwpoort . . . . . 688.
Aan mijne jongste dochter . . . . . 708.
Een aloud Pinksterlied . . . . . 709.
Aan eene jeugdige vriendin . . . . . 710.
Gelukwensch aan meester en arbeiders . . . . . 711.
Aan mijne geliefde gade . . . . . 713.
Toelichtingen . . . . . 717.
Isaac Da Costa . . . . . 773.
Aan mijnen vriend I. Da Costa . . . . . 783.
Ter nagedachtenis van Isaac Da Costa . . . . . 800.
Aan Mr. Isaac Da Costa . . . . . 807.
Aan Mr. I. Da Costa . . . . . 866.
Aan Isaac Da Costa . . . . . 869.
Aan Mr. Isaac Da Costa . . . . . 888.
Isaac Da Costa, een harptoon bij zijn dood . . . . . 901.
Overzicht van het leven en de werken des dichters . . . . . 909.
Toegift . . . . . 943.
Zueignung an Israels Zerstreute . . . . . 945.
Da Costa's Bekentniss . . . . . 946.
Christian Friendship . . . . . 948.
Paris . . . . . 949.
Schlusshymne aus: Fünf und zwanzig Jahre, ein Lied aus dem Jahre 1840 . . . . . 952.
Da Costa's dichtwerken, in volksuitgave aangekondigd. . 955.
Inhoud . . . . . 957.

Hosted by Google

Hosted by Google

Hosted by Google

Hosted by Google

Google